

DEPARTAMENTO DE TEORÍA DE LOS LENGUAJES

LA INSCRIPCIÓ DE LA PERSONA EN EL DISCURS
ACADÈMIC: UN ESTUDI CONTRASTIU CÁTALA –
CASTELLÀ – ANGLÉS.

ÀNGELS CAMPOS I GONZÁLEZ

UNIVERSITAT DE VALENCIA
Servei de Publicacions
2004

Aquesta Tesi Doctoral va ser presentada a València el dia 20 d'Abril de 2004 davant un tribunal format per:

- D. Carlos Hernández Sacristán
- D^a. Francisca Suau Jiménez
- D^a. Carmen López Ferrero
- D^a. Helena Calsamiglia i Blancafort
- D. Santiago Posteguillo Gómez

Va ser dirigida per:

D^a. M. Josep Cuenca Ordinyana

©Copyright: Servei de Publicacions
Àngels Campos i González

Depòsit legal:

I.S.B.N.:84-370-6004-4

Edita: Universitat de València
Servei de Publicacions
C/ Artes Gráficas, 13 bajo
46010 València
Spain
Telèfon: 963864115

Universitat de València
Departament de Teoria dels Llenguatges

**LA INSCRIPCIÓ DE LA PERSONA EN EL
DISCURS ACADÈMIC**
Un estudi contrastiu català-castellà-anglés

Tesi doctoral

Presentada per:
ÀNGELS CAMPOS I GONZÁLEZ

Dirigida per:
Dra. M. JOSEP CUENCA ORDINYANA

València, 2004

A la meua àvia Dolorettes,
que em va ensenyar les primeres paraules

AGRAÏMENTS

Una obra que s'elabora en un llarg període de temps es converteix gairebé en una mena de mosaic, en el qual hi ha un munt de persones que aporten la seua peça de trencadís perquè siga possible completar la figura final. Durant la realització d'aquesta investigació, he tingut l'oportunitat de conèixer i retrobar-me amb molta gent que, amb informacions, suggeriments o, senzillament, ànims, m'han ensenyat molt des del punt de vista acadèmic i personal. Gràcies a elles he aconseguit encaixar totes les peces i completar aquesta tesi.

Sens dubte, la persona que ha aportat la primera peça del trencadís és la directora d'aquesta investigació, M. Josep Cuenca, que em va obrir les portes del món del discurs científic ja en la meua etapa com a estudiant de Filologia Catalana. En aquests quatre anys, he pogut comprovar la seua competència, la seua passió per la lingüística i, sobretot, la seua generositat. Any rere any ha anat regalant-me part del seu temps per a corregir pacientment els diversos esborranys, per a expressar-me el seu punt de vista o, simplement, per a donar-me força per continuar endavant, en especial durant els últims mesos. No cal dir, però, que els errors que puguen aparèixer al text són, exclusivament, responsabilitat meua.

Com a becària d'investigació al Departament de Filologia Catalana de la Universitat de València, he tingut la sort de compartir lloc de treball amb els que van ser els meus professors durant la llicenciatura i que s'han convertit en companys, sempre interessats en la marxa de la investigació i amb qui he pogut conversar a la sala d'ordinadors. A tots i totes, moltes gràcies. En aquestes pàgines, però, voldria tenir un record especial per a Josep A. Aguilar, que ha patit l'últim any de la meua tesi; per a Gemma Lluch, que vesteix d'il·lusió el Departament; per a Jesús Jiménez, a

qui he envaït el despatx en alguna ocasió; per a Rafa Ramos, que sempre s'ha mostrat preocupat pel meu futur; per a Ramon Rosselló, que ha suportat discursos surrealistes davant les màquines; per a Júlia Todolí i Maria Conca, que m'han encomanat l'estima per la tasca docent. També, vull agrair M. Josep Marín, membre del nostre grup d'investigació, amb qui he pogut compartir angoixes i pors en més de 19.000 paraules; i a Jordi Pérez, del Departament de Clàssiques, per alegrar-me els matins. En aquestes línies, no puc oblidar-me de personal de la secretaria del Departament, les Immes, la Maria i el Ramon, amb els quals he comentat les notícies a primera hora del dia.

Les dues estades a altres universitats que he pogut fer durant la beca d'investigació han servit per aconseguir materials de corpus o bibliogràfics i, a més, per a descobrir lingüistes molt competents i persones excel·lents. A la Universitat Pompeu Fabra, vaig recollir els textos que han servit de base per a l'anàlisi, gràcies a les orientacions de Montserrat Ribas i als suggeriments de Carme Bach, que va posar a la meua disposició el corpus que estan elaborant a l'IULA i del qual he utilitzat un text de dret. A través de la gent de l'IULA i de la Xarxa Temàtica de Coneixement, Llenguatge i Discurs Especialitzat, he pogut contactar amb Sònia Oliver de la Universitat Politècnica de Catalunya i intercanviar materials i idees. Així mateix, l'estada a la Universidad de Buenos Aires, em va permetre conèixer el grup Termtext i la seua directora, Guiomar Ciapuscio, que em va demostrar l'interés que sent per l'estudi del discurs especialitzat i que em va descobrir moltes referències bibliogràfiques claus per a la realització d'aquesta investigació. En aquesta mateixa estada, en les visites espontànies a la Universidad General Sarmiento, vaig poder conèixer la professora Estela Moyano, amb qui vaig aprendre molt sobre els llenguatges d'especialitat des del punt de vista de la didàctica.

Al marge de les institucions acadèmiques, els meus familiars també han hagut de suportar alts i baixos en aquest període i sempre m'han animat per continuar endavant. Els meus pares, que han patit en cadascuna de les decisions que he pres, i els meus tiets, Paqui i Julio, amb qui he pogut conversar i que sempre m'han donat suport, han estat un estímul en aquesta etapa de la vida. Així mateix, l'àvia Lola i la

tieta han seguit el treball a la seua manera. A l'altra part de l'oceà, l'altra família, en especial la Carmen, "Mami", sempre ha estat a prop de mi, a pesar de la distància física que ens separa, i m'ha obert els ulls per descobrir un altre món.

Per últim, però no menys important, moltes de les peces d'aquest trencadís han estat aportades pels meus amics. Ells han estat sempre disposats a escoltar-me i amb ells he compartit molts i molts moments de festes i converses. Els meus amics m'han ensenyat a estimar i a viure: a l'Alicia i al José, que posen seny entre la bogeria i mai ens deixen sols; a l'Amparo, que sempre té ànims per a la festa; a la Lola i al Pepe, que m'han calmat en la desesperació; al Marc, que ha estat sempre present i que m'ha fet creure en la màgia d'Amélie; a la Marta, que en tot moment té un somriure per a mi i una trucada anímica a les sis; a la Mónica, pels esglais i disgusts compartits; al Sergio, per les paraules d'ànim i pels records; al Tóbal, pels sopars de discussions filosòfiques; a la Valentina, amb qui he viscut experiències almodovarianes; al Xavi, que sempre m'ha donat bons consells i, finalment, al meu ordinador portàtil, que ha estat el més fidel company.

Gràcies a totes aquestes persones, d'altres que he pogut oblidar i a l'estada a Buenos Aires, he après que una tesi no sols és una tasca de caràcter acadèmic, sinó un treball que t'enseny a recórrer el camí de la vida, amb tristeses i obstacles, però també amb moltes alegries.

Picassent, 14 de desembre de 2003

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	13
1.1. TEMA I OBJECTIUS	14
1.2. CORPUS I ANÀLISIS	16
1.3. HIPÒTESIS I MARC TEÒRIC	22
1.4. ESTRUCTURA I CONTINGUT	24
2. MARC TEÒRIC	31
2.1. LA LINGÜÍSTICA COGNITIVA	32
2.1.1. La semàntica cognitiva	36
2.1.1.1. La teoria de la Gestalt	37
2.1.1.2. L'aplicació de la teoria gestàltica: la proposta de Langacker	40
2.1.1.3. Espais mentals i discursius: la proposta de Fauconnier	46
2.1.2. El concepte de construcció i els esquemes d'esdeveniments	53
2.2. L'ANÀLISI DEL DISCURS	61
2.2.1. Discurs i text	63
2.2.2. La teoria de l'enunciació: les persones del discurs	66
2.2.2.1. La teoria de la polifonia	69
2.2.3. La cooperació conversacional i el principi de cortesia	76
2.3. LA LINGÜÍSTICA CONTRASTIVA	85
2.3.1. La lingüística contrastiva i els llenguatges d'especialitat	92
2.3.1.1. La lingüística contrastiva i la lingüística textual	92
2.3.1.2. La lingüística contrastiva i la teoria del gènere	99

3. EL DISCURS ACADÈMIC: DEFINICIÓ I CARACTERÍSTIQUES	107
3.1. DEFINICIÓ I DELIMITACIÓ DEL CONCEPTE <i>LLENGUATGE</i> <i>ACADÈMIC</i>	108
3.1.1. La denominació <i>llenguatge</i> aplicada als llenguatges d'especialitat	109
3.1.2. La noció d'especialitat	110
3.1.3. Els límits entre els llenguatges d'especialitat i la llengua general	111
3.1.4. Delimitació dels termes <i>especialitzat, científic i acadèmic</i> : cap a una delimitació del concepte llenguatge acadèmic	114
3.2. LES CARACTERÍSTIQUES DEL DISCURS ACADÈMIC	120
3.2.1. Discurs acadèmic: característiques de la situació comunicativa	121
3.2.2. Discurs acadèmic: característiques formals intrínseques	124
3.2.2.1. Característiques discursives	125
3.2.2.2. Característiques sintàctiques	130
3.2.2.3. Característiques de tipus extern	133
3.2.2.4. Conseqüències. La claredat i la precisió com a trets bàsics del discurs acadèmic	134
3.3. DISCURS ACADÈMIC: HETEROGENEÏTAT DISCURSIVA	136
3.3.1. Les seqüències explicatives en els textos acadèmics	138
3.3.2. Les seqüències argumentatives en els textos acadèmics	142
3.4. GÈNERES ACADÈMICS	145
3.4.1. La ressenya	149
3.4.2. L'article científic	151
3.4.3. La ponència i la comunicació	153
3.4.4. El pòster	154
3.4.5. El projecte final de carrera i la tesina	156
3.4.6. La tesi	157
3.5. ESTRUCTURA DELS TEXTOS ACADÈMICS	158
3.5.1. Parts prèvies	160

3.5.2. El cos del treball	164
3.5.3. Les parts posteriors	171
3.6. CARACTERÍSTIQUES DE LES REVISTES CIENTÍFIQUES	172
3.6.1. Les revistes de lingüística	173
3.6.2. Les revistes de dret	175
3.6.3. Les revistes de física	178
4. SUBJECTIVITAT I OBJECTIVITAT EN ELS TEXTOS ACADÈMICS	181
4.1. LA IMPERSONALITAT I ELS TEXTOS ACADÈMICS	182
4.1.1. La defensa de la impersonalitat com a característica essencial del discurs acadèmic	183
4.1.2. El discurs acadèmic amb caràcter personal	187
4.1.3. Conclusions	192
4.2. LA DIXI PERSONAL COM A MARCA DE PERSONA EN EL DISCURS ACADÈMIC	193
4.2.1. La dixi personal: Benveniste	196
4.2.2. La proposta de Haverkate (1984)	197
4.2.3. Altres contribucions als conceptes de plural inclusiu / exclusiu	198
4.2.4. La proposta de Kuo (1999)	202
4.2.5. La proposta de Tang i John (1999)	204
4.2.6. La proposta de de Bessa (2000)	206
4.2.7. Resum de propostes	208
4.2.8. Els pronoms personals de primera persona segons els manuais d'estil	209
4.3. ALTRES MARQUES DE SUBJECTIVITAT	213
4.3.1. La proposta de Kerbrat-Orecchioni (1980)	214
4.3.2. La proposta de Hyland (1998, 2000)	218
4.3.3. La proposta de Salager-Meyer (1994, 2000)	223
4.3.4. Els moduladors en els manuals d'estil	227
4.3.5. Els connectors i la subjectivitat	228
4.3.5.1. Els connectors en els manuals d'estil	233

4.3.6. Altres estratègies que marquen subjectivitat	233
4.4. LES CONSTRUCCIONS IMPERSONALS COM A ESTRATÈGIA D'OCULTACIÓ	234
4.4.1. Les construccions impersonals en els manuals d'estil	237
4.5. LES CONSTRUCCIONS PASSIVES COM A ESTRATÈGIA D'OCULTACIÓ	239
4.5.1. Les construccions passives en els manuals d'estil	242
4.6. LA NOMINALITZACIÓ COM A ESTRATÈGIA D'OCULTACIÓ	245
4.6.1. La nominalització en els manuals d'estil	248
4.7. LA METONÍMIA COM A ESTRATÈGIA D'OCULTACIÓ	249
4.7.1. La metonímia en els manuals d'estil	252
4.8. UNA PROPOSTA DE CLASSIFICACIÓ DE LES CONSTRUCCIONS D'IMPERSONALITZACIÓ	253
5. LES MARQUES DE PERSONA: CRITERIS DE CLASSIFICACIÓ	257
5.1. LES MARQUES DE PRIMERA PERSONA: REFERENTS EXTRATEXTUALS	257
5.1.1. La marca de primera persona del singular: <i>Jo</i>	259
5.1.2. Les marques de primera persona plural: <i>Nos1</i>	260
5.1.3. Les marques de primera persona plural: <i>Nos2</i>	262
5.1.4. Les marques de primera persona plural: <i>Nos3</i>	263
5.1.5. Les marques de primera persona plural: <i>Nos4</i>	264
5.1.6. Les marques de primera persona plural: <i>Nos5</i>	265
5.1.7. Les marques de primera persona plural: <i>Nos6</i>	266
5.2. LES MARQUES DE PRIMERA PERSONA: FUNCIÓ DE L'EMISSOR	268
5.2.1. Exemple	268
5.2.2. Experimentador	269
5.2.3. Escriptor	271
5.2.4. Declarant	271

5.2.5. Analista	272
5.2.6. Atacant	274
6. MARQUES DE PERSONA EN EL CORPUS CATALÀ	277
6.1. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CATALÀ	277
6.1.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de lingüística en català	278
6.1.2. La funció de l'emissor en els textos de lingüística en català	283
6.1.3. La distribució de les marques de persona en el text	288
6.1.4. Conclusió	293
6.2. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE DRET EN CATALÀ	301
6.2.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de dret en català	302
6.2.2. La funció de l'emissor en els textos de dret en català	306
6.2.3. La distribució de les marques de persona en el text	309
6.2.4. Conclusió	313
6.3. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CATALÀ	321
6.3.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de física en català	321
6.3.2. La funció de l'emissor en els textos de física en català	325
6.3.3. La distribució de les marques de persona en el text	327
6.3.4. Conclusió	330
6.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL	336
7. MARQUES DE PERSONA EN EL CORPUS EN CASTELLÀ	345
7.1. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CASTELLÀ	345
7.1.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de lingüística en castellà	346

7.1.2. La funció de l'emissor en els textos de lingüística en castellà	351
7.1.3. La distribució de les marques de persona en el text	354
7.1.4. Conclusió	360
7.2. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE DRET EN CASTELLÀ	367
7.2.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de dret en castellà	368
7.2.2. La funció de l'emissor en els textos de dret en castellà	374
7.2.3. La distribució de les marques de persona en el text	378
7.2.4. Conclusió	384
7.3. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CASTELLÀ	391
7.3.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de física en castellà	391
7.3.2. La funció de l'emissor en els textos de física en castellà ..	395
7.3.3. La distribució de les marques de persona en el text	398
7.3.4. Conclusió	402
7.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL	408
8. MARQUES DE PERSONA EN EL CORPUS EN ANGLÉS	417
8.1. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN ANGLÉS	417
8.1.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de lingüística en anglés	417
8.1.2. La funció de l'emissor en els textos de lingüística en anglés	423
8.1.3. La distribució de les marques de persona en el text	427
8.1.4. Conclusió	434
8.2. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE DRET EN ANGLÉS	439
8.2.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de dret en anglés	440
8.2.2. La funció de l'emissor en els textos de dret en anglés	444
8.2.3. La distribució de les marques de persona en el text	450

8.2.4. Conclusió	455
8.3. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN ANGLÉS	461
8.3.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de física en anglès	462
8.3.2. La funció de l'emissor en els textos de física en anglés	466
8.3.3. La distribució de les marques de persona en el text	470
8.3.4. Conclusió	474
8.4. CONCLUSIONES DEL CAPÍTULO	479
9. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ: CRITERIS DE CLASSIFICACIÓ	487
9.1. LES CONSTRUCCIONS PASSIVES	489
9.1.1. Les construccions passives perifràstiques	490
9.1.2. Les construccions passives reflexes	493
9.2. LES CONSTRUCCIONS IMPERSONALS	495
9.2.1. Les construccions impersonals amb subjecte inespecífic	496
9.2.2. Les construccions impersonals reflexes	497
9.2.3. Les construccions impersonals esdevenimentals	498
9.2.4. Les construccions impersonals passives	500
9.2.5. Les construccions impersonals amb subjecte expletiu	501
9.3. ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ: CLASSIFICACIÓ SEMÀNTICA	502
10. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN EL CORPUS CATALÀ	507
10.1. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CATALÀ	507
10.1.1. La primera persona oculta en els textos de lingüística en català	511
10.1.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de lingüística en català	514

10.1.3. La tercera persona oculta en els textos de lingüística en català	519
10.1.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text	522
10.1.5. Conclusions	525
10.2. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE DRET EN CATALÀ	531
10.2.1. La primera persona oculta en els textos de dret en català	532
10.2.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de dret en català	536
10.2.3. La tercera persona oculta en els textos de lingüística en català	539
10.2.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text	542
10.2.5. Conclusions	545
10.3. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CATALÀ	551
10.3.1. La primera persona oculta en els textos de física en català	553
10.3.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de física en català	556
10.3.3. La tercera persona oculta en els textos de física en català	559
10.3.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text	561
10.3.5. Conclusions	565
10.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL	571
11. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN EL CORPUS CASTELLÀ	581
11.1. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CASTELLÀ	581
11.1.1. La primera persona oculta en els textos de lingüística en castellà	585

11.1.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de lingüística en castellà	587
11.1.3. La tercera persona oculta en els textos de lingüística en castellà	591
11.1.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text	592
11.1.5. Conclusions	595
11.2. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE DRET EN CASTELLÀ	601
11.2.1. La primera persona oculta en els textos de dret en castellà	603
11.2.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de dret en castellà	606
11.2.3. La tercera persona oculta en els textos de lingüística en castellà	609
11.2.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text	611
11.2.5. Conclusions	614
11.3. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CASTELLÀ	619
11.3.1. La primera persona oculta en els textos de física en castellà	621
11.3.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de física en castellà	624
11.3.3. La tercera persona oculta en els textos de física en castellà	627
11.3.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text	629
11.3.5. Conclusions	632
11.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL	638
12. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN EL CORPUS ANGLÉS	649
12.1. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN ANGLÉS	649
12.1.1. La primera persona oculta en els textos de lingüística en anglés	652

12.1.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de lingüística en anglés	654
12.1.3. La tercera persona oculta en els textos de lingüística en anglés	657
12.1.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text	659
12.1.5. Conclusions	661
12.2. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE DRET EN ANGLÉS	667
12.2.1. La primera persona oculta en els textos de dret en anglés	668
12.2.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de dret en anglés	671
12.2.3. La tercera persona oculta en els textos de lingüística en anglés	674
12.2.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text	675
12.2.5. Conclusions	678
12.3. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN ANGLÉS	683
12.3.1. La primera persona oculta en els textos de física en anglés	684
12.3.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de física en anglés	687
12.3.3. La tercera persona oculta en els textos de física en anglés	690
12.3.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text	692
12.3.5. Conclusions	694
12.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL	699
13. CONCLUSIONS (I): LES MARQUES DE PERSONA	709
13.1. FUNCIÓ DE L'EMISSOR, ESPAIS MENTALS I PUNT DE VISTA	709
13.2. CLASSIFICACIÓ DE LES MARQUES DE PERSONA	719
13.3. LES MARQUES DE PERSONA EN LES TRES LLENGÜES	723

13.3.1. Les funcions de l'emissor en les tres llengües	723
13.3.2. Els tipus de marques de persona en les tres llengües	726
13.3.3. Relació de funcions i tipus de marques en les tres llengües	727
13.4. LES MARQUES DE PERSONA EN LES TRES DISCIPLINES	731
13.4.1. Les funcions de l'emissor en les tres disciplines	731
13.4.2. Els tipus de marques de persona en les tres disciplines	736
13.4.3. Relació de funcions i tipus de marques en les tres disciplines	741
13.4.4. Distribució de les marques en les parts del text	747
13.5. RECAPITULACIÓ	751
14. CONCLUSIONS (II): ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ	755
14.1. ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ I ELS ESPAIS DISCURSIUS	755
14.2. ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN LES TRES LLENGÜES	760
14.2.1. Els tipus de construccions en les tres llengües	761
14.2.2. Les funcions de l'emissor en les tres llengües	763
14.2.3. Relació de les funcions i els tipus de construccions en les tres llengües	765
14.3. ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN LES TRES DISCIPLINES	767
14.3.1. Tipus de construccions en les tres disciplines	767
14.3.2. Les funcions de l'emissor en les tres disciplines	774
14.3.3. Relació tipus de marca i funció en les tres disciplines ...	778
14.3.4. La distribució de les construccions en les parts del text	784
14.4. RECAPITULACIÓ	790

15. LA INSCRIPCIÓ DE LA PERSONA EN EL DISCURS ACADÈMIC	795
15.1 ELS RESULTATS DES DEL PUNT DE VISTA DE LES LLENGÜES	796
15.2. ELS RESULTATS DES DEL PUNT DE VISTA DE LES DISCIPLINES ..	799
15.3. ELS RESULTATS DES DEL PUNT DE VISTA DE LES DISCIPLINES EN LES TRES LLENGÜES	802
15.4. ELS RESULTATS DES DEL PUNT DE VISTA DELS GÈNERES	808
15.5. LA INSCRIPCIÓ DE LA PERSONA I ELS ESTILS D'ESCRITURA	811
15.6. LA NEGOCIACIÓ I LA CORTESIA	817
15.7. EL JO DEL CIENTÍFIC	818
 BIBLIOGRAFIA	 827
 REFERÈNCIES DEL CORPUS	 853
1. Corpus català	853
2. Corpus castellà	855
3. Corpus anglés	858
 ÍNDIX DE TAULES I FIGURES	 861

1. INTRODUCCIÓ

“Com paraula sia dicció sentida e enteniment sia cosa intel·lectual, per açò, Sényer, és molt pus noble creatura enteniment e pus noble cosa que paraula; e aitant com enteniment és plus noble cosa que paraula... Com paraula, Sényer, sia creada en home per revelar e per significar enteniment, per açò és paraula serva e sotsmesa a enteniment...”

Ramon Llull, *Llibre de contemplació*

Hi ha una tendència bastant generalitzada a pensar que el discurs científic és un discurs caracteritzat per l'objectivitat, en el qual l'objecte d'estudi ha de ser el centre d'atenció i l'investigador ha d'ocupar un paper secundari i, fins i tot ocultar-se en la mesura en què siga possible. La citació de Ramon Llull ens mostra que ja en el segle XIII es manifesta la preocupació al voltant de l'obstacle que podia significar la paraula per a la presentació del coneixement científic. Les paraules de l'escriptor mallorquí són un antecedent clar de la polèmica clàssica entre *res* i *verba* que es revifa en el segle XVII amb els defensors de l'anomenat *Plain Style*, que arribaren a proposar un llenguatge científic al marge de la llengua natural, ja que aquesta podia provocar una idea inexacta de les coses. Així doncs, al llarg dels segles s'ha difós la idea que en l'àmbit del discurs científic, l'estil no

s'ha de notar en absolut i que els resultats, les xifres i les coses s'han d'expressar de manera directa. La lluita contra la retòrica i la paraula implica també una guerra constant contra l'emissor com a mediador d'aquesta paraula, el qual, per tant, pot restar-li protagonisme a l'objecte científic. Segons aquesta concepció tradicional, l'emissor ha d'ocultar-se constantment a través de marques de persona que dilueixen el *jo* en una col·lectivitat, de vegades falsa, o bé a través de mecanismes d'impersonalització.

A més de l'objectivitat, el discurs científic ha estat caracteritzat per la universalitat i la internacionalitat: es persegueix un discurs amb trets homogenis que superen les barreres lingüístiques i, d'aquesta manera, puga servir com a vehicle de comunicació de la comunitat científica internacional. En general, els manuals apliquen aquesta característica d'universalitat o internacionalitat a l'àmbit terminològic, això és, els termes en totes les llengües presenten trets semblants des del punt de vista formal i semàntic. A més del nivell lèxic, alguns estudis sobre discurs científic defensen la presència d'aquest tret en altres nivells lingüístics, com ara la sintaxi. En alguns treballs es considera que aquesta homogeneïtzació no sols afecta els sistemes lingüístics, sinó que també afecta les diverses disciplines, que redueixen al màxim les diferències, per la qual cosa es parla d'un únic llenguatge científic.

1.1.TEMA I OBJECTIUS

En aquesta tesi, partim d'una visió oposada a l'universalisme i proposem una anàlisi contrastiva en tres llengües –català, castellà i anglès– i en tres disciplines –lingüística, dret i física–, pel que fa a dos aspectes complementaris: la manera com es manifesta l'emissor en aquests textos científics i la manera com s'oculta l'emissor i, per extensió, una tercera persona a través de diferents mecanismes d'impersonalització. En concret, ens centrarem, d'una banda, en la dixi personal –pronoms personals de primera persona, possessius de primera persona i desinències verbals en el cas de les llengües *pro-drop*– com a petjada de l'emissor

en el discurs. D'altra banda, pel que fa a mecanismes d'impersonalització, analitzarem les construccions passives perifràstiques i reflexes, les construccions impersonals amb subjecte inespecífic, les construccions impersonals esdevenimentals i les impersonals reflexes. L'estudi, però, no es limita a l'anàlisi d'estratègies gramaticals, sinó que la pragmàtica hi ocupa un lloc destacat i, per tant, relacionarem aquestes estratègies gramaticals amb estratègies discursives.

Ens proposem assolir els objectius següents:

Objectiu 1. Identificar i classificar les marques de primera persona, com a mecanismes que serveixen per a presentar en primer pla l'emissor, tenint en compte el referent extratextual al qual fan referència i la funció de l'emissor en el text.

Objectiu 2. Identificar i classificar les construccions que serveixen per a ocultar la persona, tot considerant el grau d'impersonalització des del punt de vista semàntic, és a dir, quines construccions deixen més al descobert l'emissor i la tercera persona i quines els amaguen més.

Objectiu 3. Comparar el grau de manifestació/ocultació de l'emissor en les tres llengües analitzades i observar si el castellà i l'anglès manifesten comportaments diferenciats relacionables amb estils d'escriptura distints (orientat al contingut i orientat a la forma, respectivament) i si el català ocupa un lloc intermedi.

Objectiu 4. Comparar el grau de manifestació/ocultació de l'emissor en les tres disciplines que analitzem. A partir d'aquesta comparació, establirem si hi ha relació amb la classificació clàssica segons la qual la lingüística, com a representant de les ciències humanes, i la física, com a representant de les ciències experimentals, ocupen pols oposats, mentre que el dret, dins les ciències ocupa un lloc intermedi.

1.2. CORPUS I ANÀLISI DE LES DADES

Per a la realització d'aquesta investigació, hem utilitzat un corpus de 367.330 paraules, format per textos acadèmics comparables (Pearson, 1998: 47), és a dir, un corpus de textos originals en diferents llengües que presenten característiques comunes. Concretament, hem recollit textos acadèmics en català, castellà i anglès de tres disciplines: lingüística, dret i física,¹ que, d'alguna manera, representen les diferents branques de la ciència: ciències humanes, ciències socials i ciències experimentals. Atés els fenòmens lingüístics que ens ocupen, ens centrem en l'estudi de dos gèneres: les ressenyes bibliogràfiques i els articles de polèmica, que presenten un caràcter expositivoargumentatiu i, per tant, són més rics en les marques lingüístiques que mostren o oculten l'emissor.

A més dels criteris abans esmentats, tema i tipologia, que són de caràcter més general, hem tingut en compte altres factors de selecció, que exposem tot seguit:

- a) *La publicació.* Els textos escollits han aparegut majoritàriament en publicacions periòdiques, tot i que, sobretot en el cas del català, hem hagut de recórrer a manuals o monografies, a causa de l'escassetat de revistes de física. No obstant això, cal remarcar que els textos són paral·lels en la mesura que hem exigut que les publicacions tingueren un grau d'especialització bastant elevat, la qual cosa implica una comunicació d'expert a expert o, almenys, d'expert a semiexpert.
- b) *Els autors.* D'una banda, els autors dels textos triats són nadius en la llengua en la qual escriuen, ja que els no nadius poden tenir interferències de la L1, fet que podria esbiaixar les conclusions. D'altra banda, els textos del corpus estan escrits per autors individuals, ja que els autors col·lectius anul·len l'ús de la primera persona del singular i propicien l'aparició d'un

¹ Hem inclòs puntualment alguns textos de química, a causa de l'escassetat de publicacions de física en català i castellà. Considerem que la proximitat entre els estils discursius d'aquestes dues matèries no varia els resultats.

tipus de *nosaltres* referencial, que no hem tingut en compte en aquest treball.

- c) *La cronologia*. Els textos triats s'inclouen dins un període de temps que comprén 15 anys (1988-2001). Partim de la hipòtesi que el discurs acadèmic ha experimentat una evolució al llarg del temps i, per tant, no es podien fer servir textos d'èpoques molt diverses. Pensem que l'evolució dels textos científics durant aquests quinze anys ha estat mínima. La data d'inici està marcada per la recent aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i l'allau de comentaris que es van produir. Aquests textos resultaven de gran interès en la composició del corpus de dret i, a més, presentaven un avantatge tècnic: gran part d'aquests comentaris de l'Estatut han estat informatitzats per l'Institut de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, la qual cosa ens va permetre explotar-los mitjançant els programes informàtics dissenyats per aquest Institut (Bwana) i agilitar la feina de recollida i el marcatge de corpus.

Hem intentat recollir el mateix nombre de paraules en les tres llengües i també en les tres disciplines, tot i que això ha significat modificar el nombre de textos, a causa de les diferències que es produeixen en aquest sentit entre llengües i disciplines. Així, en anglès, els textos solen presentar menys extensió que en les altres llengües, en especial en les ressenyes. Pel que fa a disciplines, els textos de física solen ser molt més reduïts que els de les altres matèries, la qual cosa ha obligat a recollir una major quantitat de textos. Així doncs, en la fase de recollida d'aquest material, ja hem pogut constatar que les diferències que pronosticàvem entre les diverses disciplines es manifesten ja en la forma externa de les publicacions i en l'estructura dels articles, tal com exposarem en el capítol 3. En total, el corpus està constituït per 367.330 paraules que es reparteixen de la manera següent: català: 125.188 mots; castellà: 126.113; anglès: 115.572.

Tots aquests textos han estat escanejats i revisats posteriorment (vegeu CD-Rom annex). En el format informàtic que hem fet servir per a l'anàlisi, hem

eliminat les referències bibliogràfiques, els gràfics i taules i també aquelles notes a peu de pàgina que estan formades per la cita d'una referència bibliogràfica, seguint criteris semblants als que usa l'IULA per al tractament del corpus. Els exemples i les citacions es respecten, tot i que cal advertir que no hem comptabilitzat les marques de persona i els mecanismes d'impersonalització que apareixen en una citació, ja que no corresponen a l'emissor del text que estudiem.

En el CD-ROM i en l'apartat dedicat a les referències del corpus, les hem classificades seguint el mateix ordre que fem servir per a la presentació dels resultats: per llengües i en cada llengua segons les diverses disciplines. En cadascun dels apartats, hem inclòs, en primer lloc, les referències de les ressenyes, identificades amb *res* seguit de la inicial de la disciplina a la qual pertanyen (L, D, F) i de l'abreviació de la llengua (cat, cast, ang) i, per últim, el número de classificació que hem atorgat; en segon lloc, presentem els articles de polèmica, marcats amb la inicial de la disciplina, l'abreviació de la llengua i el número de classificació. No hem seguit cap ordre alfabètic per a l'ordenació, sinó l'ordre de la nostra classificació, ja que resulta més eficaç per a identificar la referència completa del text que hem anat citant al llarg del treball.

L'anàlisi d'aquest material s'ha realitzat amb l'ajuda del programa informàtic Bwana, en el cas dels textos pertanyents al corpus de l'IULA i, en la majoria de casos, amb el suport del TACT (*Text Analysis Computer Tools*), un programa molt bàsic en entorn MS-Dos dissenyat per la Universitat de Toronto, i que ha servit de complement a la cerca manual. Un cop detectades les unitats d'anàlisi, les hem emmagatzemat en una base de dades de Microsoft Access. Les fitxes que hem dissenyat per a la descripció de les unitats consten dels camps següents: categoria gramatical, referent extratextual, funció de l'emissor, context, situació en el text i referència. En presentem un exemple:

Categoria gramatical/construcció	<input type="text"/>
Tipus de marca	<input type="text"/>
Funció de l'emissor	<input type="text"/>
Context	<input type="text"/>
Situació en el text	<input type="text"/>
Referència	<input type="text"/>

En el primer camp, hem indicat la categoria gramatical de les marques de persona (pronoms, possessius, desinència verbal) o el tipus de construcció en el cas dels mecanismes d'impersonalització (impersonal amb subjecte inespecífic, passiva perifràstica, passiva reflexa, impersonal reflexa, impersonal esdevenimental). En el segon camp, presentem la informació sobre el tipus de marca segons la classificació que hem establert tenint en compte el referent extratextual (*Jo*, *Nos1*, *Nos2*, *Nos3*, *Nos4*, *Nos5*, *Nos6*); en les fitxes dels processos d'impersonalització, hi hem indicat si la construcció feia referència a la primera persona o a la tercera. El tercer camp conté la informació sobre la funció que fa l'emissor en els textos (exemple, experimentador, escriptor, declarant, analista, atacant). Per últim, hem copiat el fragment del text en què apareix la marca o la construcció que analitzem i l'hem situat en el text (introducció, cos central, conclusió o notes). El camp de referència indica a quin text del corpus pertany la marca.

La classificació de les marques ha estat complicada quan el context no era suficient per tal de determinar-ne el tipus. En el cas de les funcions de l'emissor, el verb ha estat la clau per tal de reconèixer la funció. En el cas del tipus de marques i, sobretot, en les construccions d'impersonalització hem hagut de recórrer molt sovint a les paràfrasis. Així, per exemple, en el tipus de marques de persona hem afegit a nosaltres les paràfrasis *nosaltres = jo; nosaltres = jo mostre i vosaltres observeu; nosaltres, com a lingüistes*. En el cas de les construccions d'impersonalització, la identificació de la construcció és, en general, fàcil, ja que hi ha marques formals. Tanmateix, en alguns casos (com les passives i les impersonals reflexes) els límits són més difusos. Igualment, no sempre és fàcil determinar si el que s'amaga és una primera o una tercera persona, per al qual cosa hem procedit a convertir les estructures en personals i establir així l'equivalència.

A partir de la combinació dels diversos camps que hem tingut en compte en les fitxes, hem obtingut una quantitat ingent dades i de variables que interactuen, com ara els tipus de marques i de funcions en les diverses parts del text o les relacions entre funcions i tipus de marques o les construccions d'impersonalització. L'abundància de marques i construccions que hem identificat en el corpus i la combinatòria de diverses variables comporta una gran quantitat d'informació numèrica, difícil de sintetitzar i d'interpretar si no és a partir d'un procediment lent i escrupolós, que en alguns casos farà complexa la lectura i condueix irremeiablement a un cert grau de repetició, per tal com analitzem les xifres des de distintes perspectives: per llengües, per llengües en cada disciplina, per disciplines i per disciplines en cada llengua.

Així, hem procedit de manera seqüencial agrupant i generalitzant les dades, de manera que el text escrit reflecteix el procés d'anàlisi seguit:

- a) Els capítols centrals, després d'un capítol d'exposició dels criteris de classificació, inclouen de manera detallada els resultats per llengües en cada disciplina, pel que fa a les marques de persona (caps. 6-8) i a les construccions d'impersonalització (caps. 10-12). Al final de cadascun d'aquests capítols, presentem unes conclusions que permeten comparar els resultats de les matèries dins cada llengua.
- b) En els capítols de síntesi i discussió (caps. 13 i 14), establim la comparació entre resultats globals de llengües i, invertint el procediment dels capítols parcials, mostrem i analitzem els resultats que presenta cada matèria en les tres llengües pel que fa a les marques de primera persona i a les construccions d'impersonalització, respectivament.
- c) El darrer capítol (capítol 15) sintetitza encara més les dades posant en contrast les dades obtingudes de l'anàlisi de les marques de primera persona amb les de construccions d'impersonalització corresponent a la primera persona (presència/ocultament de l'emissor) i aquestes darreres amb les construccions d'impersonalització de tercera persona. Després d'aquesta síntesi de dades, procedim a interpretar les generalitzacions obtingudes segons les aportacions teòriques revisades en els capítols inicials i revisem les hipòtesis plantejades.

La diversitat de punts de vista i de combinacions de dades es tradueix en una gran quantitat de taules i gràfics. En el desenvolupament dels capítols centrals (caps. 6-8 i caps. 10-12), en què exposem els resultats de cada llengua en cadascuna de les matèries analitzades, hem optat per l'ús de gràfics amb percentatges perquè la informació siga més visual. No obstant això, hem inclòs una conclusió resum de cadascun dels apartats i, en aquest cas, hem preferit les taules, que ens ofereixen dades més detallades, amb el nombre d'ocurrències i el percentatge considerant el nombre total de marques. La informació d'aquestes taules de les conclusions parcials es compacta en les conclusions finals (caps. 13,

14 i 15), en les quals els tipus diferenciats i, consegüentment, els resultats s'agrupen perquè el lector pugui veure amb més claredat els efectes que es dibuixen.

Així doncs, hem anat de dades més concretes a dades més generals, que ens permeten respondre de manera clara a les hipòtesis generals. Els dos tipus de resultats, més concrets i més generals, són necessaris i complementaris: no podem arribar als resultats generals sense passar prèviament per les dades més detallades, que, a més, poden ser analitzats més específicament en treballs monogràfics posteriors, en els quals ens caldrà, alhora, aquesta perspectiva més global, per tal de no extreure conclusions esbiaixades.

1.3. HIPÒTESIS I MARC TEÒRIC

A partir de les lectures sobre discurs científic i els objectius que perseguim, ens hem plantejat les hipòtesis següents, que verificarem o falsarem al llarg d'aquest estudi a partir dels resultats obtinguts en l'anàlisi del nostre corpus:

Hipòtesi 1. El discurs científic no és tan impersonal com s'ha volgut mostrar en la bibliografia clàssica, sinó que conté una gran quantitat de marques que revelen la presència d'un investigador. Aquest caràcter personal s'incrementa en els gèneres amb un cert grau d'argumentació, com els que estudiem: l'article de polèmica o refutació i la ressenya.

Hipòtesi 2 L'anglès tendeix a ser més referencial quant a l'ús de marques de persona (pronoms personals i possessius). Així doncs, l'autor individual d'un text utilitzarà el pronom de primera persona del singular i mai o, en molt poques ocasions, farà servir el plural de modèstia. En canvi, el castellà i el català no adopten aquesta referencialitat i, sovint, fan servir el plural per tal de referir-se a un emissor individual.

Hipòtesi 3. L'anglès, a causa de les característiques sintàctiques que presenta, fa servir amb més freqüència construccions d'impersonalització, en especial les passives. Aquestes construccions són molt utilitzades en anglès en la llengua general, mentre que en català i en castellà aquestes construccions són un signe de gramàtica experta i, per tant, d'ús molt escàs en la llengua més espontània.

Hipòtesi 4. Les funcions expositivoargumentatives són les predominants en totes les llengües i en totes les disciplines, ja que corresponen a les funcions bàsiques dels gèneres que hem triat per al nostre estudi, la ressenya i l'article de polèmica.

Hipòtesi 5. La distribució de les funcions està relacionada amb els espais discursius. Així, la introducció, les conclusions i les notes són les parts de l'espai del text que presenten major domini de les funcions que serveixen per a organitzar el text i remetre a parts anteriors i posteriors. En canvi, en el cos central, pertanyent a l'espai científic, hi predominen les funcions expositives i argumentatives.

Hipòtesi 6. Les funcions que impliquen una major amenaça des del punt de vista de la imatge intenten ocultar-se sota mecanismes d'impersonalització o diluir-se en una pluralitat, que protegeixi la imatge. Segons aquesta premissa, les funcions argumentatives es manifestaran principalment a través de mecanismes d'impersonalització.

Hipòtesi 7. Les diferències quant a la manifestació o ocultació de l'emissor no solament estan subjectes als patrons lingüístics, sinó que també estan relacionades amb les característiques pròpies de cada disciplina. En alguns casos, fins i tot, es pot establir una relació amb els estils d'escriptura dels gèneres escollits.

Per desenvolupar aquesta investigació ens hem basat en tres perspectives d'anàlisi que són complementàries: la lingüística cognitiva, l'anàlisi del discurs i l'anàlisi contrastiva. La lingüística cognitiva és un model que s'apropa al llenguatge com a capacitat relacionada amb la resta d'activitats cognitives, la qual cosa implica que la concepció del món està molt lligada a l'emissor individual. Des d'aquest punt de vista, l'objectivitat absoluta no existeix, la qual cosa invalida les concepcions tradicionals sobre el discurs científic. A més, aquesta visió individual i subjectiva del món està lligada a unes convencions culturals que poden estar determinades per una comunitat lingüística, o també per una comunitat científica. En aquest sentit, és molt interessant l'enfocament de l'anàlisi contrastiva, ja que ens permet l'estudi en el nivell de la gramàtica i de la pragmàtica, considerant diferents tipus de textos i diversos aspectes culturals. Des del punt de vista de la pragmàtica, són essencials les aportacions que pot fer l'anàlisi del discurs, en el sentit que podrem estudiar aquests missatges en relació a la situació comunicativa concreta, parant especial atenció a la relació que es crea entre emissor i receptor, aspecte bàsic d'aquesta investigació.

Des del punt de vista de l'anàlisi contrastiva, ens plantejem quines són les diferències i les semblances en l'ús de la primera persona i els mecanismes d'impersonalització en les tres llengües. Des del punt de vista de l'anàlisi del discurs plantejem la mateixa qüestió comparant les disciplines. La pregunta final és si en l'ús lingüístic d'aquests aspectes incideixen més les convencions lligades a la llengua o a la disciplina i fins a quin punt ho fan l'una i l'altra.

1.4. ESTRUCTURA I CONTINGUT

Aquesta tesi s'organitza en quinze capítols, que s'agrupen en quatre grans blocs: en el primer bloc, corresponent als aspectes introductoris i a l'estat de la qüestió, repassem la bibliografia relacionada amb el tema que tractem (caps. 1 al 4); en els dos blocs següents, de caràcter descriptiu, presentem els resultats de les marques de persona (caps. 5 al 8) i dels mecanismes d'impersonalització que hem extret en cadascuna de les llengües i en cada disciplina (caps. 9 al 12); en el darrer

bloc (caps. 13 al 15), sintetitzem les dades i establim noves comparacions i, per últim, interpretem els resultats de manera global.

Bloc A. Introducció i estat de la qüestió

Després d'aquesta introducció, en el capítol 2, presentem una visió general dels tres enfocaments que ens han servit de base per a l'elaboració d'aquesta investigació i oferim una descripció més detallada d'aquells treballs vinculats a la nostra recerca. Així, en el cas de la lingüística cognitiva, ens centrem en la semàntica cognitiva i en l'aplicació lingüística de la teoria gestàltica per les implicacions que té quant al punt de vista de l'emissor. De l'anàlisi del discurs, ens resulta interessant la teoria de l'enunciació i, en concret, la teoria de la polifonia i el principi de cortesia. Per últim, en el cas de la lingüística contrastiva, fem un repàs dels treballs que s'han fet des de la lingüística textual o la teoria del gènere relacionats amb el discurs especialitzat.

La delimitació del nostre concepte de discurs acadèmic, diferenciant-lo d'altres conceptes pròxims com el de discurs especialitzat o discurs científic, constitueix el punt de partida d'aquesta recerca, juntament amb l'exposició d'alguns dels trets més rellevants des del punt de vista sintàctic i discursiu a partir de les recomanacions que en fan els manuals d'estil (cap. 3). A l'hora d'exposar aquests trets, no hem volgut perdre de vista el caràcter contrastiu del treball i hem destacat les diferències que hem trobat en els diversos manuals d'estil corresponents a les diverses llengües. Per últim, incloem una caracterització dels gèneres més importants posant especial atenció a la ressenya i l'article de polèmica, que centren la nostra recerca.

El capítol 4 tracta la subjectivitat i l'objectivitat en el discurs acadèmic. A més de fer un repàs a les recomanacions dels manuals d'estil en relació amb el grau d'objectivitat i subjectivitat que han de presentar els textos de caràcter científic, sintetitzem els treballs més interessants sobre les marques de persona, en especial els estudis sobre la dixi i les diverses propostes de classificació de les marques de

primera persona que s'han fet. A més, fem una revisió a alguns estudis sobre els mecanismes d'impersonalització. Cadascun dels apartats inclou un apartat en què revisem el tractament que els manuals d'estil donen a cadascun d'aquests mecanismes.

Bloc B. Les marques de persona

El capítol 5 inicia el bloc d'anàlisi de les dades. Hi presentem la nostra proposta de classificació de les marques de persona basada en dos criteris: el referent extratextual i la funció de l'emissor en els textos. Cadascun dels tipus que descrivim estan exemplificats amb casos que hem trobat en el nostre corpus.

L'exposició dels resultats de les marques de persona (caps. 6, 7 i 8) és una de les parts centrals del treball i assoleix bastant extensió, a causa de la gran quantitat de gràfics, taules, exemples i comentaris que hem inclòs i que ens condueixen envers les interpretacions que presentarem en les conclusions finals. Per això, hem hagut de dividir aquesta part en tres capítols, un per cada llengua, que presenten una estructura paral·lela, que inclou resultats sobre els tipus de marques segons el referent extratextual, la funció de l'emissor, la relació d'aquestes dues característiques i, per últim, la distribució de les marques en les diverses parts de què consten els textos.

Bloc C. Construccions d'impersonalització

Paral·lelament a l'organització de les marques de persona, en el capítol 9, presentem la classificació de les construccions d'impersonalització que hem estudiat –construccions impersonals de subjecte inespecífic, construccions impersonals esdevenimentals, construccions impersonals reflexes i passives perifràstiques i reflexes. Per tal d'establir l'ordenació, hem tingut en compte, en

primer lloc, el criteri sintàctic i, en segon lloc, el criteri semàntic, segons impliquen major o menor ocultament de l'emissor.

En la presentació dels resultats referents als mecanismes d'impersonalització hem considerat tant les construccions que oculten la primera persona com les construccions que amaguen la tercera persona, ja que les de primera no eren tan abundants com caldria esperar. Igual com en els resultats de les marques de primera persona, hem inclòs gran quantitat de gràfics, taules, exemples i comentaris, per això, també hem dedicat un capítol per cada llengua (caps. 10 al 12), que conté un apartat per disciplina. Cal advertir que l'ordenació de les construccions que hem seguit en aquests capítols obeeix a criteris de tipus sintàctic, de menor a major impersonalitat sintàctica.

Bloc D. Síntesi i interpretació

La comparació dels resultats entre llengües i disciplines es recull en els capítols de conclusions. A causa de la gran extensió de les conclusions, les hem dividides en tres capítols. En un primer capítol (cap. 13), interpretem els resultats referents a les marques de persona i els relacionem amb els espais discursius i amb altres treballs que hem presentat en el capítol 2. Per aquest motiu, ens ha resultat més operatiu invertir l'ordre que hem seguit en els capítols de presentació de resultats i donar prioritat a la funció de l'emissor en el text. Quant a les taules que s'inclouen en aquest capítol, també han sofert variacions respecte de les dels capítols anteriors, ja que hem agrupat les funcions i els tipus de marques en grans blocs que fan més entenedors els resultats. A més, en les taules comparatives, hem situat el català i el dret en una posició intermèdia entre les altres dues llengües o disciplines, ja que les xifres d'aquesta llengua i matèria solen ser de transició entre les altres dues i, d'aquesta manera, l'exposició de les dades és més visual.

Les conclusions referents als mecanismes d'impersonalització (cap. 14) tenen una estructura paral·lela a l'anterior, que implica la divisió en dos grans apartats:

un per a la comparació entre llengües i l'altre per a la comparació entre disciplines. Cal tenir en compte que en aquesta interpretació final dels resultats, no es fa seguint un ordre sintàctic, sinó la classificació semàntica, que hem oferit en el capítol 9, segons la qual les construccions es poden organitzar des de les que impliquen un grau major d'ocultació de l'emissor i de la tercera persona i aquelles amb un grau menor, ja que resulta molt més eficaç per als resultats que pretenem demostrar.

Per últim, hem fet un capítol d'interpretació i conclusions (cap. 15), en què presentem els resultats globals més significatius, els interpretem des del punt vista de retòrica contrastiva i de pragmàtica en general i revisem les hipòtesis que hem plantejat en aquesta introducció.

Com a annex, adjuntem a la tesi un CD-Rom que conté els textos que constitueixen el nostre corpus.

Pensem que el resultat final assoleix els objectius plantejats i ens pot ajudar a conèixer millor el discurs acadèmic de diverses disciplines i en tres llengües i també a qüestionar algunes caracteritzacions que tradicionalment s'han fet sobre aquest discurs. L'estudi mostra la influència de la variable llengua i la variable disciplina en la utilització de les marques de primera persona i de les construccions d'impersonalització (freqüència, tipus i distribució) en el discurs acadèmic i proporciona dades significatives sobre la manera com l'emissor s'inscriu en el discurs científic. Alhora, permet comprovar la incidència de totes les construccions d'impersonalització (les que amaguen l'emissor i també, en relació i en contrast, les que amaguen una tercera persona) en aquesta mena de discurs. Les dades que exposem permetran posteriorment una anàlisi que focalitzi només en alguns punts (contrast entre el jo i el nosaltres, entre les marques referides a l'emissor individual enfront de l'emissor que se suma al receptor, entre construccions d'impersonalització diverses, etc.), que no perda de referència el context global que s'obté d'una anàlisi polièdrica com la que presentem.

Així mateix, aquesta investigació pot suggerir treballs posteriors en l'àmbit de la traducció, amb la finalitat de determinar les solucions, literals o equivalències, que prefereixen els professionals de la traducció, i també, els efectes discursius que produeixen aquestes solucions.

2. MARC TEÒRIC

Proposem analitzar les semblances i les diferències que es presenten en les tres llengües i en les tres disciplines estudiades sobre la manera en què es manifesta i s'oculta l'emissor en els textos científics de l'àmbit acadèmic des de tres perspectives complementàries: la lingüística cognitiva, l'anàlisi del discurs i la lingüística contrastiva. La lingüística cognitiva és el marc teòric fonamental per a la realització d'aquest projecte, en la mesura que situa en un lloc preminent l'ús lingüístic i la relació entre forma, significat i funció. Així mateix, d'acord amb els principis teòrics de la lingüística cognitiva, l'objectivitat absoluta no existeix, perquè qualsevol discurs parteix de la conceptualització del món de l'emissor. L'anàlisi del discurs és un enfocament que ens permet descriure i estudiar el discurs no solament com un conjunt de signes lingüístics que conformen un missatge, sinó que intenta anar més enllà de les estructures lingüístiques i es fixa en paràmetres contextuals (situació comunicativa, característiques dels interlocutors i relació que s'estableix entre ells) que ens permeten entendre i explicar determinats procediments. Per últim, la perspectiva contrastiva s'ocupa de posar de manifest les diferències i les semblances que es donen en textos de diverses llengües.

El capítol que segueix explica breument aquests tres enfocaments. En farem un breu repàs històric i ens fixarem de manera especial en els estudis que tinguen una relació més estreta amb la nostra investigació.

2.1. LA LINGÜÍSTICA COGNITIVA

“When language, mind, and culture are the object of scientific study, the investigator is no longer a mere spectator. He or she is one of the actors, part of the phenomenon under study”

Gilles Fauconnier, *Mental Spaces*, 1984, pàg. xvii.

La lingüística cognitiva és un model lingüístic que relaciona l'estructura lingüística amb l'experiència que els parlants tenim sobre el món i amb la nostra manera de conceptualitzar. Aquest enfocament implica una concepció no aïllada del llenguatge: la lingüística cognitiva considera que el llenguatge és una facultat que es relaciona amb la resta de capacitats cognitives i, per tant, analitza el sistema lingüístic en relació amb altres disciplines com la psicologia, la sociologia, l'antropologia o la intel·ligència artificial.

Aquesta manera de veure la llengua comporta un canvi substancial respecte dels models anteriors i, en concret, es presenta com a alternativa al generativisme. El generativisme es basa en l'objectivisme, que concep el pensament com una abstracció aïllada de les altres capacitats humanes, que funciona esquemàticament i, per tant, és sempre previsible. A més, té com a objectiu l'elaboració de regles per tal de formar construccions acceptables gramaticalment i semànticament. Per contra, la lingüística cognitiva es basa en l'experiencialisme, que concep el pensament com una habilitat relacionada amb l'experiència corpòria i amb la resta d'habilitats humanes i, a més, és imaginatiu i, per tant, poc previsible. En el quadre 1, se sintetitzen les diferències entre dues concepcions del món oposades: l'objectivisme i l'experiencialisme.

Objectivisme

1. El pensament és una manipulació mecànica de símbols abstractes. És abstracte i deslligat del cos: és independent de les limitacions del cos, del sistema perceptiu i nerviós de l'home.
2. El pensament és una presentació literal de la realitat externa, una mena d'espill de la natura. Els símbols són representacions internes de la realitat externa.
3. El pensament és atomístic. Pot ser compartimentat en blocs constructius simples (els símbols).
4. El pensament és lògic: segueix els esquemes de la lògica matemàtica.
5. L'estructura conceptual es dedueix a partir de computació algorítmica: sistemes de símbols abstractes definits per principis generals de manipulació simbòlica i mecanismes d'interpretació de símbols com a models del món.

Experiencialisme

1. El pensament es relaciona amb el cos humà ('embodied'). Les estructures provenen de l'experiència corporal i tenen significat a partir de termes que es poden relacionar amb el cos.
2. El pensament és imaginatiu. Hi ha conceptes que no es basen directament en l'experiència sinó que usen la metàfora i la metonímia i la imatgeria mental per a fixar-se.
3. El pensament té propietats gestàltiques. Les categories es relacionen en estructures globals. El pensament té una estructura ecològica. El processament cognitiu depèn de l'estructura global del sistema conceptual.
4. El pensament té una estructura ecològica. El processament cognitiu depèn de l'estructura global del sistema conceptual.
5. L'estructura conceptual es descriu a partir de models cognitius.

Figura 1. Objectivisme vs. experiencialisme
(Lakoff, 1987: XV-XVII; *apud* Cuenca, 1996: 37-38)

Cuenca i Hilferty (1999: 11-12) situen l'aparició de la lingüística cognitiva com a model consolidat l'any 1987 amb l'aparició de dos llibres clau: *Women, Fire and Dangerous Things* de George Lakoff i *Foundations of*

Cognitive Grammar: Theoretical Prerequisites de Ronald Langacker. Aquestes dues obres recullen la idea bàsica d'aquesta teoria, és a dir, la relació del llenguatge amb l'experiència que els parlants tenen del món, una idea que anirà desenvolupant-se a poc a poc. L'assentament d'aquest enfocament lingüístic es produeix l'any 1989, quan se celebra el *I Congrés de l'Associació Internacional de Lingüística Cognitiva* (ICLA) a Duisburg (Alemanya). Posteriorment, continuaran els congressos i aniran apareixent publicacions, com *Cognitive Linguistics* (1990), que també contribueixen a la difusió i a la fixació de la lingüística cognitiva. A l'Estat espanyol, la consolidació d'aquesta nova visió lingüística és més tardana, i es pot fixar l'any 1998, data en què se celebra el primer congrés de l'Associació Espanyola de Lingüística Cognitiva a Alacant, amb la consegüent constitució formal d'aquesta associació amb seu a Múrcia.

Les idees de la lingüística cognitiva troben els antecedents en la desapareguda semàntica generativa, una branca del generativisme encapçalada per George Lakoff. Aquest lingüista era deixeble de Chomsky, tot i que després es convertiria en el seu major detractor en una de les denominades guerres lingüístiques (Harris, 1993: cap.3). En aquesta guerra, que Cuenca i Hilferty (1999: 20) comparen amb el cisma entre catòlics i protestants, un dels principals punts de conflicte era la discussió sobre quina part de la gramàtica havia de constituir l'estructura profunda d'una llengua. D'una banda, Chomsky, representant del generativisme ortodox, defensava que la sintaxi havia de ser el centre de la gramàtica; d'altra banda, Lakoff pensava que la semàntica havia de ser el nucli de la gramàtica d'una llengua. La semàntica generativa va desaparèixer, però, tot amb tot, el cognitivisme va reaprofitar algunes idees que s'hi havien desenvolupat. Robin Lakoff (1989) en destaca les dues següents:

- a. [...] the realization that the phenomena of language are continuous, and that this continuity extends across all the data as well as the theoretical artifacts that describe it; as well as in the metastructure, our understanding of the relation between language and what it describes
- b. [...] the full awareness of the interconnectedness of three parts of the human experience: language, the mind, and the world. (R. Lakoff, 1989: 983-984)

Robin Lakoff (1987) assenyala les diferències que el nou enfocament, la lingüística cognitiva, presenta respecte del generativisme en forma de preguntes que inclouen dues opcions, la primera corresponent al generativisme i la segona, al cognitivisme:

1. Is objectivist semantics adequate, or is cognitive semantics necessary?
2. Are grammatical constructions epiphenomena, or do they have a real cognitive status?
3. Are classical categories sufficient for grammar, or is prototype theory required?
4. Will a predictable-arbitrary dichotomy suffice for grammar, or is the concept of motivation necessary?
5. Can transformations (and their rough equivalents, metaruled, redundancy rules, and the like) account for relationships among constructions, or do we need instead the concept of “ecological location” defined in terms of radial structure and the “based on” relation?
6. Are syntactic categories and grammatical relations autonomous, or are they radially structured with a semantically defined center?
7. Must all syntactic constraints be accounted for only by rules of syntax that are oblivious to meaning, or can a great many syntactic constraints be accounted for on semantic grounds?
8. Is the meaning of every grammatical construction a computable function of the meaning of its parts, or are there constructions whose meaning is motivated by the meanings of its parts but is not computable from them by general rules?
9. Is there a strict dichotomy between grammar and lexicon, or is there a continuum between the two?
10. Is grammar a separate “module”, independent of other aspects of cognition, or does it make use for other aspects of cognition such as prototype categorization, cognitive models, and mental spaces? (R. Lakoff, 1987: 466)

Aquestes preguntes demostren que “la lingüística cognitiva se define como una teoria alternativa al generativismo chomskyano y sobre todo a los postulados de la versión estándar” (Cuenca & Hilferty, 1999: 21).

El nostre estudi seguirà els postulats de la lingüística cognitiva i, especialment, de la semàntica cognitiva (§ 2.1.1) i el concepte de construcció (§ 2.1.2), que descriurem tot seguit.

2.1.1. La semàntica cognitiva

La semàntica cognitiva postula que el significat d'un mot o d'un enunciat es constitueix a partir de la combinació del significat procedent de la percepció referencial del món i també dels coneixements procedents l'experiència subjectiva.¹ Així doncs, la semàntica es presenta inseparable de la pragmàtica. Sinha (1999: 237) explica amb les següents paraules la concepció cognitiva del significat:

Linguistic meaning, then, is continuous with both the embodied “having of a world”, in schematized, subjective experience; and the referential “sharing of a world”, in intersubjective experience.

Aquesta concepció s'oposa a la visió tradicional de la semàntica que es basava en l'autonomia i la composicionalitat del significat lingüístic.² D'una banda, l'autonomia consisteix a concebre el significat com una representació mental d'un objecte al marge del món material. D'altra banda, d'acord amb la idea de composicionalitat, el significat d'una expressió es pot deduir a partir de la suma dels significats de les parts, la qual cosa no dona compte d'expressions idiosincràtiques o frases idiomàtiques (cfr. Cuenca & Hilferty, 1999: § 3.1.2).

L'oposició entre aquestes dues visions del significat és sintetitzada per Kreitzer (1997: 291; *apud* Sinha, 1999: 230):

Whereas objectivist theories of meaning hold that meaning exists ‘in the world’ and that language therefore derives meaning from reference to objects in this world, cognitive approaches offer an alternative: meaning is

¹ Per a Talmy (2000: 18) afegir el qualificatiu ‘cognitiu’ al terme ‘semàntica’ resulta redundant, ja que considera que la semàntica és intrínsecament cognitiva. “The need for the qualifying word is due to the existence of alternative views of meaning as independent of mind.”

² Sinha (1999: 223), seguint Zlatev (1997), anomena aquesta visió ‘semàntica objectiva’ (*reificatory semantics*). Cuenca i Hilferty (1999) utilitzen el terme ‘semàntica de diccionari’, en el sentit que els defensors d'aquesta semàntica tradicional consideren que la construcció del significat es conforma a partir del significat del diccionari sense tenir en compte els coneixements enciclopèdics dels usuaris.

hypothesized to exist only through reference to a conceptualization of the world.

La preocupació per la part subjectiva del significat porta Talmy (2002: 5-6) a proposar la introspecció com a mètode d'estudi de la semàntica. Si considerem que el significat es localitza en l'experiència subjectiva personal, "going to their location consists of introspection".

Aquesta nova concepció de la semàntica es basa en la teoria psicològica de la Gestalt (§ 2.1.1.1), que té aplicacions lingüístiques, com ara la proposta de Langacker (§ 2.1.1.2); la teoria dels espais mentals de Fauconnier (§ 2.1.1.3). Finalment, tindrem en compte una síntesi de les dues propostes anteriors que presenten Sanders i Spooren (§ 2.1.1.4).

2.1.1.1. La teoria de la Gestalt

La concepció de l'activitat perceptiva resulta bàsica per a entendre la semàntica cognitiva, que té en compte la part denotativa i connotativa del significat i que, per tant, considera que la subjectivitat té un paper destacat. Cuenca i Hilferty (1999: 78-79) estableixen aquesta relació entre semàntica cognitiva i teoria gestàltica, basada en les nocions de fons (base) i figura (perfil):

[...] las nociones de perfil y base son esenciales para dar cuenta de la semántica del lenguaje natural. Debemos insistir en que el significado de una expresión no descansa sólo sobre su base o perfil, sino en relación íntima entre la primera y el segundo. Este tratamiento igualitario dado a las estructuras denotativas y connotativas contrasta con casi todas las demás teorías semánticas existentes, que se centran casi exclusivamente en lo que aquí hemos denominado perfil.

La psicologia de la Gestalt naix a començament del s.XX amb els estudis de Rubin, Wertheimer o Köhler, psicòlegs pertanyents a l'escola de Berlín, que posen en dubte els models de percepció conductista, d'acord amb els quals les lleis perceptives tenien un caràcter universal. Per als psicòlegs de la Gestalt, el món en què vivim és el resultat de mediacions. Aquestes mediacions es poden

explicar a partir d'unes lleis perceptives que categoritzen el món i estableixen una barrera entre el món físic o real i el món fenomenològic o percebut.³ Les principals lleis perceptives, segons Ungerer i Schmid (1996: 33), són:⁴

- a) El principi de proximitat, segons el qual els elements pròxims tendeixen a ser vists com una unitat.
- b) El principi d'igualtat, que postula que els elements iguals o semblants solen ser percebuts com un tot.
- c) El principi de la clausura manté que els elements tendeixen a agrupar-se en figures tancades.
- d) El principi de continuïtat, segons el qual els elements són percebuts com a tots sense interrupcions.

Així doncs, d'acord amb aquesta teoria psicològica, la percepció és la suma dels elements percebuts i el coneixements previs del subjecte perceptor. A més, la percepció implica la prioritització d'uns elements sobre altres, la qual cosa ens porta a parlar de fons i figura. En tota percepció fixem l'atenció sobre unes elements i deixem en un segon pla uns altres. Per exemple, en (1) i (2), presentem dos tipus de *nosaltres* molt semblants que es podrien explicar a través d'un dibuix de percepció prominent:

- (1) Per tant, **hem de concloure** que la hipòtesi de Bernat Joan ha estat falsada per Bernat Joan. (Lcat0)
- (2) Si mirem un per un els sis casos esmentats, **veurem** que en tots sis la llengua normalitzada era demogràficament hegemònica en el territori que es va constituir com a estat independent. (Lcat0)

³ La gramàtica liminar de López García (1980; 1989) també es basa en els estudis de la teoria gestàltica i el llenguatge s'estudia com un conjunt d'elements organitzats segons els conceptes de fons i figura.

⁴ Aquestes lleis perceptives també constitueixen un antecedent del mètode de categorització cognitiva segons la teoria del nivell bàsic i, en especial, la teoria de prototipus.

Els dos tipus de *nosaltres* inclouen l'emissor i el receptor, però hem observat diferències de matís. En l'exemple de (1) l'emissor és predominant: se situa en un primer pla i arrossega el receptor perquè realitzi la mateixa operació que ell, és el que en la nostra proposta anomenarem *Nos2* (cfr. § 5.1).

Figura 2. Percepció de *Nos2*

Per mostrar-ho amb imatges, en la figura 2, veiem unes persones que fan una conferència davant un públic assistent. Tot i que els conferenciantes es troben al fons, es veuen relativament clars, ja que la fotografia està feta per tal de destacar-los per sobre dels assistents. La descripció d'aquesta imatge són uns conferenciantes davant un auditori.

En canvi, en l'exemple (2), el receptor és qui fa l'acció designada pel verb (*veure*) i, per tant, constitueix la figura, mentre que l'emissor el que fa és mostrar. Aquest tipus serà identificat en la nostra proposta com a *Nos3* (cfr. § 5.1). La fotografia següent ens pot ajudar a entendre aquest tipus de *nosaltres*, complementari de l'anterior:

Figura 3. Percepció de Nos3

En aquesta fotografia, els receptors apareixen en un primer pla i els conferenciantes queden relegats al fons, de manera que quasi no es perceben. Així doncs, el que veiem és un públic assistent a una conferència.

Tal com acabem d'exposar, la teoria gestàltica ens ajudarà a entendre, en alguns casos, la distinció que fem dels diversos tipus de *nosaltres* en la proposta que presenten en el capítol 5.

2.1.1.2. L'aplicació lingüística de la teoria gestàltica: la proposta de Langacker

La distinció de fons i figura és traslladada de l'àmbit de la psicologia a l'àmbit de la lingüística per Langacker (1991: cap.5; 1999: cap 1 i 2), que introdueix els conceptes trajectòria i límit (aplicats a la sintaxi) i perfil i base (aplicats a la teoria dels dominis cognitius).⁵ Langacker (1999) considera que hi ha certes habilitats humanes que són fonamentals per a la construcció del llenguatge. Entre aquestes habilitats destaca la d'establir relacions entre els objectes en el mateix sentit que

⁵ Talmy (2000: 312) defineix amb aquestes paraules els conceptes de figura i fons aplicats al camp de la lingüística:

The Figure is a moving or conceptually movable entity whose path, site, or orientation is conceived as a variable, the particular value of which is the relevant issue.
The Ground is a reference entity, one that has a stationary setting relative to a reference frame, with respect to which the Figure's path, site or orientation is characterized.

proposaven els psicòlegs gestàltics a través dels principis que regeixen la percepció:

One is the ability to *establish relationships*: to conceive of entities in connection with one another (e.g. for sake of comparison, or to assess their relative position), not just as separate, isolated experiences. [...] We are also capable of *grouping* a set of entities –on the basis of similarity, proximity, or some other relationship- and manipulating that group as a unitary entity for higher-order purposes (Langacker, 1999: 2-3)

Aquest establiment de relacions està relacionat amb la capacitat humana i, per tant, molt lligat a la subjectivitat, com exposa en la següent afirmació:

With the possible exception of God, there is no such thing as a neutral, disembodied, omniscient, or uninvolved observer. An observer's experience is enabled, shaped, and ineluctably constrained by its biological endowment and developmental history. (Langacker, 1999: 203)

Per a Langacker, la percepció ens pot ajudar a explicar qüestions lingüístiques, per això, considera bàsic el concepte de 'punt de vista' (*vantage point*), que és el lloc on se situa el subjecte des del qual observa l'escena. El subjecte pren un punt de referència (*reference point*), que serveix per a ordenar l'escena i que defineix com "a salient entity used to locate another, less noticeable entity in relation to it" (Langacker, 1999: 207). En tota percepció es produeix aquesta disimetria entre figura primària o punt de referència (figura) i figura secundària (fons) que es percep en relació al punt de referència.

En l'àmbit de la sintaxi, Langacker (1999: 34) considera que els elements d'una oració poden ser analitzats a partir d'aquesta dualitat. Així, el subjecte constitueix la figura (*trajector*), mentre que l'objecte constitueix el fons (*landmark*) i el verb estableix relacions entre el fons i la figura.⁶ La clàusula s'organitza al voltant del verb que "imposes a particular trajector/landmark (figure/ground) organization on the process it designates" (Langacker, 1999: 34).

⁶ Sinha (1999: 251) relaciona aquesta aplicació de la teoria gestàltica a la sintaxi amb els conceptes de tòpic-comentari o tema-remà.

Aquest esquema s'ha utilitzat molt freqüentment per a explicar esdeveniments de moviment (*motion events*), en els quals hi ha un objecte que es mou i un objecte que roman immòbil. Posteriorment, s'ha aplicat a altres tipus d'esdeveniments (cfr. Langacker, 1991; Ungerer & Schmid, 1996: cap. 4; Talmy, 2000: cap. 5).⁷ Així, per a l'explicació dels esdeveniments descriptius (*descriptive events*), Langacker (1999: 67) introdueix el terme *setting*, ja que els participants d'un esdeveniment sempre existeixen en un espai i temps, que pot funcionar de fons. Observem ara l'aplicació en exemples relacionats amb la nostra investigació:

- (3) a. **This idea** is developed below in s 5A. (Dang1)
 b. **I** have used the figures from the latter as they are more detailed. (Lang3)

Seguint Langacker (1999: cap. 5), podem representar els exemples de (1) de la manera següent:

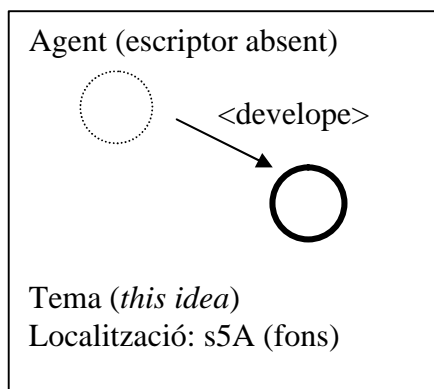

Figura 4. Representació de (3a)

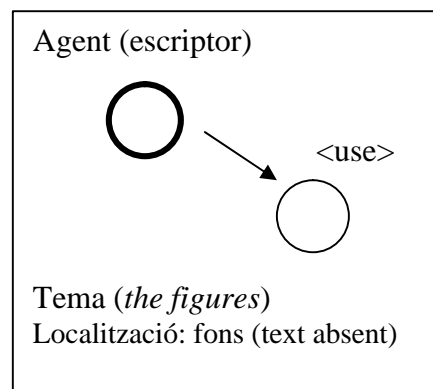

Figura 5. Representació de (3b)

Si analitzem els dos exemples de (3), podem veure que en (3a) el subjecte, és a dir, la figura de l'escena no és l'agent de l'esdeveniment: aquest es pressuposa, però està absent; per això l'hem representat amb un cercle en línia discontinua. L'agent absent i el tema, la figura de l'esdeveniment, es presenten sobre un fons

⁷ Una de les aplicacions més conegudes sobre els esdeveniments de moviment és el treball d'Slobin (1996).

que és la localització (s 5A). En canvi, en (3b) el subjecte agent ocupa el lloc rellevant i exerceix de figura, mentre que l'objecte passa a ser el tema sobre un fons que és el text i que tampoc no es fa explícit. Així doncs, d'acord amb la teoria del fons i figura, l'emissor té la possibilitat d'ocupar un lloc destacat, de figura; o bé pot optar per ocupar un segon pla o, fins i tot desaparèixer com en (3a).

A més del nivell sintàctic, la teoria perceptiva basada en la distinció fons i figura es pot connectar amb la teoria de la semàntica cognitiva que, com ja hem explicat, implica la combinació d'aspectes denotatius i connotatius. La percepció, centrada en el subjecte, constitueix un element bàsic per a la concepció de la semàntica. D'una manera més particular, Langacker relaciona aquesta teoria de la percepció amb la noció de dominis cognitius (*cognitive domains*) que es defineixen com “contexts for the characterization of a semantic unit” (Langacker, 1987a: 147; *apud* Ungerer & Schmid, 1996: 188).⁸ D'alguna manera, els dominis cognitius ajuden a situar una unitat i, per tant, a caracteritzar-la i definir-la. Cuenca i Hilferty (1999: 72) expliquen metafòricament aquest concepte:

Si recurrimos a una metáfora teatral, podríamos decir que los dominios constituyen una especie de “telón de fondo” sobre el que se proyecta el concepto en cuestión, cualquiera que éste sea. Es decir, los dominios cognitivos “sitúan” el significado en su entorno conceptual correcto.

Per a Langacker (1999: 2), els dominis més importants i que anomena *dominis bàsics* són: espai i visió, temperatura, gust, pressió, dolor i color. Es tracta, per tant, de contextes abstractes que es corresponen amb experiències humanes bàsiques, és a dir, s'identifiquen amb la part connotativa del significat. No obstant això, reconeix que algunes unitats no es poden definir atenent a aquests dominis, com ara *oncle*, que cal definir en relació amb la persona, gènere, naixement o cicle vital. L'establiment d'un domini cognitiu d'una unitat implica l'existència d'una figura o perfil (*domini rellevant*) que s'explica en relació amb un fons o base, que s'anomena *domini primari*.

⁸ Ungerer i Schmid (1996: cap 5) fan un repàs de conceptes molt pròxims als de domini cognitiu com guió (*script*) i marc (*frames*).

En la nostra investigació, la noció de domini cognitiu ens pot ajudar a entendre la relació entre tres funcions discursives de l'emissor: declarant (4a), analista (4b) i atacant (4c), que exemplifiquem tot seguit.

- (4) a. **Recordemos** que el profesor O'Callaghan ha publicado, dentro de su Compendio de Derecho civil, un tomo de Parte General, dos volúmenes de Obligaciones, un tercer tomo de Derechos reales y un cuarto sobre Derecho de familia. (resDcast2)
- b. Por **nuestra** parte, **pensamos** que la institución del testamento es la que mejor respeta la voluntad del causante, que debe ser aquélla que se mantuvo hasta el mismo momento de la muerte (presumida en todo testamento, ya que no ha sido revocado) y no aquella que se emitió en un instante determinado de la vida del causante y que por estar vinculada a otra declaración de voluntad correlativa, no ha podido ser suprimida [...] (resDcast2)
- c. La elaboración "burocrática" y la tramitación "semiclandestina" que a la ley comentada se le dio son, sin duda alguna, la mejor prueba de **nuestra** acusación. (resDcast6)

La representació dels exemples que hem exposat es pot fer de la manera següent. En aquests quadres, hem marcat amb negreta l'element que funciona com a perfil o figura:

Declarant	Analista	Atacant
DIR	DIR + positiu	DIR + negatiu
domini: text (espai)	domini: declarant	domini: declarant

Figura 6. Dominis cognitius de declarant, analista i atacant

Com veiem en la figura 6, el domini primari és el de declarant que es representa a través del verb *dir*, que constitueix el perfil sobre el domini o base que és el text: declarant és algú que diu en un text. A partir d'aquest domini primari s'expliquen els dominis d'analista i atacant. En la representació d'analista,

la base és el declarant i el perfil són les qualitats positives, que és la característica més rellevant de l'analista: Analista és algú que diu (declarant) coses positives. Per últim, hi ha la funció d'atacant, en la qual el perfil són les coses negatives i el fons torna a ser *dir*, això és, el declarant. D'acord amb aquesta representació: atacant és algú que diu (declarant) coses negatives.

Com a síntesi de les aplicacions de les nocions psicològiques de fons i figura, Ungerer i Schmid (1996) proposen aquesta figura:

FUNCIÓ COGNITIVA	Figura (perfil, trajector)	Fons (base, límit)
ORGANITZACIÓ PERCEPTUAL DE L'ESTÍMUL	Unitat cognitiva	Domini cognitiu
SELECCIÓ DEL TIPUS DE MOT	Categories nominals (noms, pronoms) categories relacionals (verbs, adverbis, preposicions)	Unitat cognitiva
RELACIÓ PREPOSICIONAL	Trajector	Punt de referència (<i>Landmark</i>)
RELACIÓ ENTRE PARTICIPANTS	Participants (agent, pacient, experimentador)	Localització
SELECCIÓ DE SUBJECTE I OBJECTE	Figura sintàctica (agent)	Base sintàctica (objecte, complement)
ACTE COMUNICATIU	Esdeveniment	Posició de l'emissor i del receptor

Figura 7. Aplicació de la teoria gestàltica en la lingüística cognitiva (adaptació d'Ungerer i Schmid, 1996: 200)

En conclusió, la teoria desenvolupada per Langacker ens resulta molt útil: d'una banda, el concepte de trajector i el punt de referència ens serviran per a distingir els diversos tipus de *nosaltres* inclusius i les diverses construccions que estudiem, com hem vist en els exemples de 3 i insistirem en § 2.1.2; d'altra banda,

la noció de domini cognitiu pot ajudar a explicar les diferències les diverses funcions discursives que atorguem a l'emissor (cfr. 5.2).

2.1.1.3. Espais mentals i discursius: la proposta de Fauconnier

L'interés de la semàntica cognitiva per la connotació del significat i la distinció entre el món fenomenològic i el món de les idees són a la base de l'aparició d'una nova teoria: la dels espais mentals (*mental spaces*) (Fauconnier, 1984). Es tracta d'una teoria molt relacionada amb el concepte de domini cognitiu de Langacker (1991). Fauconnier (1984: 16) defineix els espais mentals com a “Construct distinct from linguistic structures but built up in any discourse according to guidelines provided by the linguistic expressions”, que permeten explicar el llenguatge quotidià, ja que inclouen elements propis de les persones, de les propietats i de les relacions que s'estableixen entre elles. Per a Fauconnier, els espais mentals constitueixen un concepte equiparable a altres nocions científiques bàsiques:

[...] their status is that of usual scientific notions, whether in the physical, social, or cognitive sciences: magnetic fields, social habitus (Bourdieu (1979)), syntactic structures, and mental models all have a connection to the “real world” that is necessarily mediated by the theories of which they are part. (Fauconnier, 1984: xxi)

La teoria dels espais mentals es planteja l'existència de diferents espais: l'espai real i l'espai mental. Mitjançant aquesta teoria, Fauconnier demostra que cal buscar un mètode alternatiu a la lògica formal. Per això, parteix del concepte de funció pragmàtica de Nunberg, segons la qual establim relacions entre objectes a partir d'experiències psicològiques, culturals i pragmàtiques. La funció pragmàtica permet establir un principi general que Nunberg anomena principi d'identificació. D'acord amb aquest principi, si dos objectes estan relacionats a través de la funció pragmàtica, la descripció de l'objecte A es pot utilitzar per a identificar l'objecte B. Aquest principi explica la interpretació d'alguns casos que proposem tot seguit i que s'utilitzen com a estratègia d'ocultament de l'agent:

- (5) El **DIEC** ha resolt aquests casos de la manera correcta, al meu entendre: ha mantingut els femenins en *-essa* de significat religiós o eclesiàstic i ha considerat rendible el sufix per a femenins del mateix camp semàntic (*bisbessa*) (Lcat2)

D'acord amb el principi d'identificació, la funció pragmàtica uneix l'obra (DIEC) amb els autors que han fet aquesta obra, com es veu en la figura 8. El principi d'identificació permet que (5) signifiqui "els autors del DIEC han resolt aquests casos de la manera correcta".

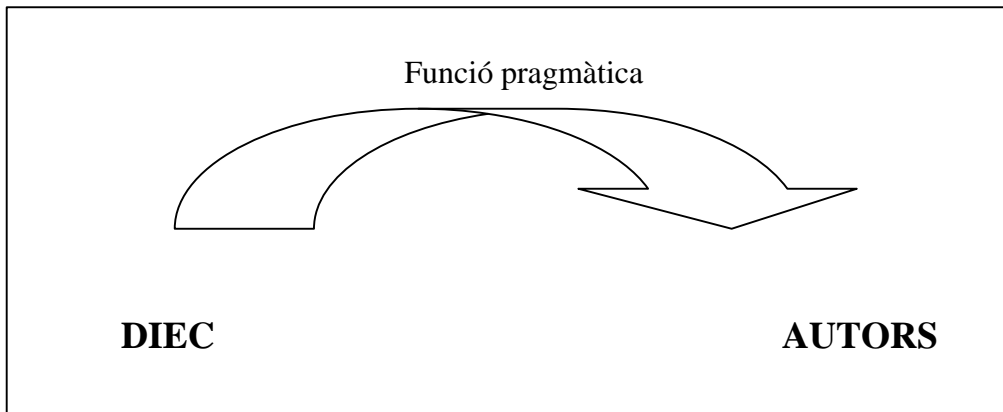

Figura 8. El principi d'identificació

Basant-se en aquest model de Nunberg, Fauconnier ha desenvolupat el seu treball sobre els espais mentals, on les construccions lingüístiques tenen un paper molt destacat com a constructores d'espais nous. Així, el concepte funció pragmàtica de Nunberg és substituït pel concepte de constructor d'espai (*space-builder*), que correspon a expressions lingüístiques que creen un nou espai o fan referència a un altre ja introduït. Aquests constructors d'espai s'associen amb expressions lingüístiques, ja que prediquen "relations holding between space elements" (Fauconnier, 1984: 17). L'exemple següent ens servirà per a explicar aquests conceptes:

- (6) [...] nuestro calumniado o injuriado [...] **creerá** que los confundidos por extraños esquemas teóricos somos nosotros. (Dcast2)

En (6), podem distingir un espai pare (el de la realitat de l'emissor) i un espai derivat (l'espai mental de les creences). Entre aquests dos espais, hi ha alguna construcció que els introdueix (*space builder*) i que, en aquest cas, està representada pel verb *creure*.

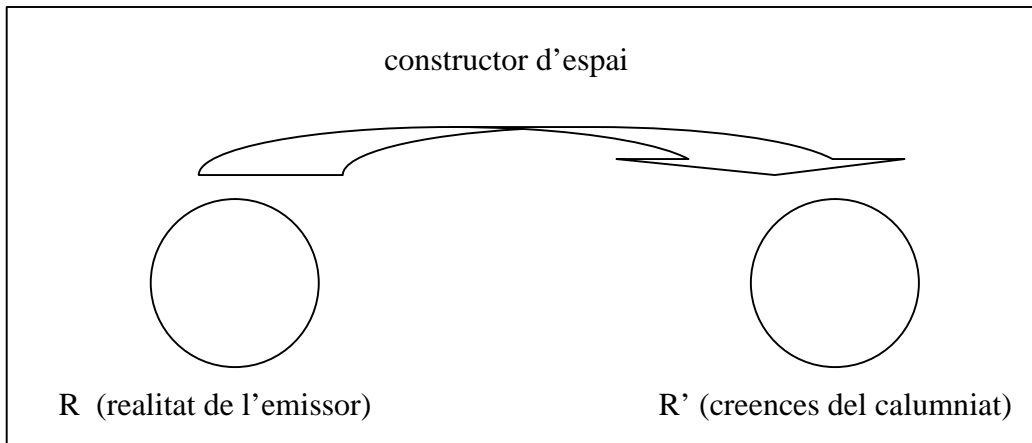

Figura 9. Representació dels espais de (6)

En les ressenyes, és molt freqüent la construcció de dos espais, ja que sovint l'emissor fa referència a un espai diferent de la pròpia realitat, que és l'obra que està comentant. Vegem-ne un exemple:

- (7) **En l'obra que ressenyem** podem observar com el parlar de Barcelona ha penetrat, i penetra encara, en altres àrees lingüístiques. Vegem algun dels exemples que recull Alcover. (resLang4)

En aquest cas, el sintagma *En l'obra que ressenyem* obre un nou espai (M') diferent al de la realitat de l'emissor. Aquest exemple s'adiu amb el que Fauconnier (1984: 19) anomena models de dibuixos (*pictures models*). Les fotos o els dibuixos són una representació dels objectes reals, de manera que davant una foto se'ns obren dos espais mentals: el de la realitat i el de la representació. L'enllaç entre un espai i l'altre se sol fer mitjançant expressions com *En aquesta foto...*, que es converteixen en constructors d'espai. Així, en un exemple com *En*

la foto de Len, la noia d'ulls blaus els té verds, “the adverbial phrase in *Le’ns painting* in (35) sets up an image situation” (Fauconnier, 1984: 12).

La teoria de Fauconnier és traslladada a l'àmbit discursiu en un treball de Yael-Jannette Zupnik (1994), en què analitza l'ús de la dixi personal en un debat polític televisat sobre el conflicte palestinoisraelià. En aquest cas, l'espai mental es concreta en la noció d'“espai discursiu”, concepte que defineix com “the domain of reality focused on in any stretch of discourse” (Zupnik, 1994: 432). Així, es distingeixen tres espais discursius: *panel discourse space*, *film discourse space* i *political discourse space*. El primer espai fa referència a l'estructura participativa del debat que inclou els participants i el moderador i que es desenvolupa en un plató televisiu durant una hora i mitja (Zupnik, 1994: 344). L'espai del film remet a les parts del discurs que pertanyen a la pel·lícula que es projecta durant el debat en la qual es recullen testimonis palestins. Per últim, l'espai polític es refereix a la realitat política del conflicte entre palestins i israelians.

Segons Zupnik (1994), la interpretació dels diversos tipus de primera persona del plural provoca ambigüitat o imprecisió (*vagueness*). A partir de l'aplicació de la teoria dels espais mentals i els papers (*roles*) que aquests determinen en el discurs polític, l'autora defineix un ús dèctic imprecís amb aquestes paraules:

an inability to identify at least one of the component spatial ROLES indexed by the pronominal. The failure of such identification is due to the lack of employment of sufficient linguistic indicators to facilitate pragmatic resolution of the Roles, and subsequently of the deictic pronouns (Zupnik, 1994: 367).

En aquest sentit, la noció d'espai discursiu és molt útil, ja que per resoldre la referència d'aquestes expressions “one must be able to anchor such usage to a particular level of discourse or focus” (1994: 341). En el nostre cas, la noció d'espai discursiu, que desenvoluparem en § 13.1, ens resultarà de gran utilitat, en especial, per tal de distingir les funcions discursives de l'emissor.

2.1.1.4. Una proposta de síntesi: el treball de Sanders i Spooren

La teoria de la perspectiva de Langacker i el concepte d'espais mentals de Fauconnier han estat aplicats per Sanders i Spooren (1997) a la subjectivitat i la modalitat.

Sanders i Spooren (1997: 93) fan distinció entre la perspectivització (*perspectivization*) i la subjectificació (*subjectification*), que respon a al diferència entre una percepció realitzada per un subjecte (3a persona) i una percepció realitzada pel mateix emissor:

In other words, point of view becomes subjective if a speaker connects it explicitly to himself or to another subject. Thus, subjectivity is brought about in two ways: as a connection to the speaker, which we call subjectification, or as a connection to concrete or abstract persons other than the speaker, which we call perspectivization. (Sanders & Spooren, 1997: 86)

Els conceptes de subjectivització i perspectivització han estat relacionats amb els espais mentals de Fauconnier. D'una banda, hi ha un domini pare, que és el domini de la realitat de l'emissor i, d'altra banda, es crea un subdomini a partir d'una marca lingüística que pot ser de diversos tipus:

Depending on the type of domain indicator, the material is restricted to a particular temporal domain (*In 1929*), a spatial domain (*In France*), a hypothetical domain (*If only...*), a possibility domain (*Maybe...*), or to a particular perspective (*Jan believes...*) (Sanders & Spooren, 1997: 94)

La creació d'un nou espai implica subjectivitat, en la mesura que representem una informació. Ara bé, dins la subjectivitat, cal distingir, com vèiem al començament de l'apartat, entre perspectivització i subjectivització. Així, el nou domini creat pot incloure una afirmació a un emissor diferent del *jo* (perspectivització), com hem vist en (3); o bé, pot representar les afirmacions del *jo* parlant, la qual cosa implica una avaluació de la informació.

Sanders i Spooren relacionen aquests dos termes amb la modalitat deòntica i la modalitat epistèmica. En general, els verbs modals indiquen perspectivització, en

el sentit que la informació s'atribueix a una força externa indeterminada, diferent del subjecte del discurs. En canvi, els verbs epistèmics són una marca de subjectivització: manifesten l'opinió del parlant. Casos com *I think that* o *I believe that* són considerats com a *I embeddings*, en el sentit que el subjecte s'introdueix dins el domini i passa de ser implícit (*implicit*) a ser codificat (*encoded*). Vegem les figures que representen els diversos graus de subjectivització:

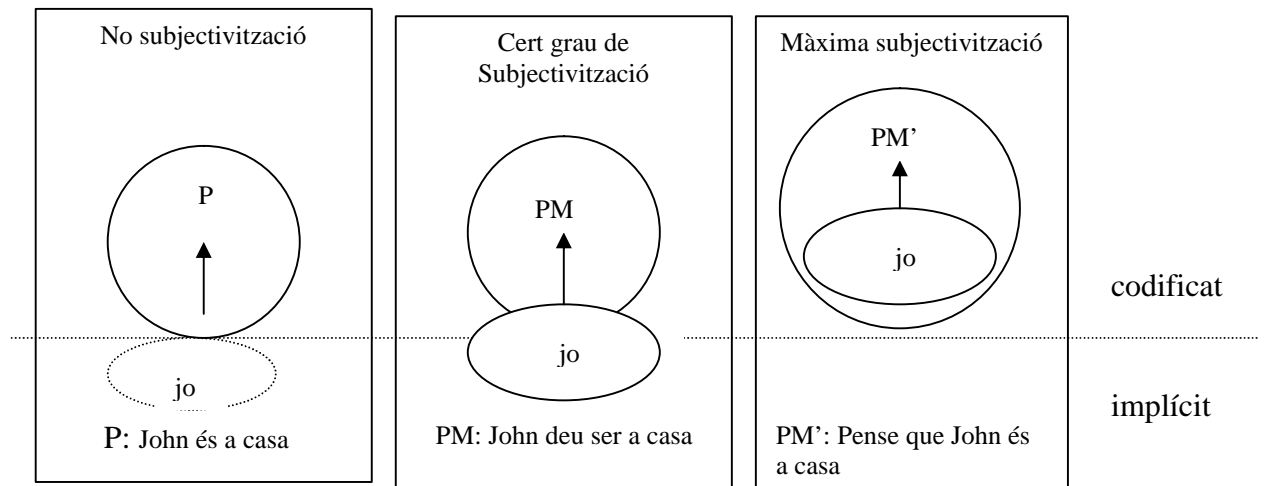

Figura 8. Graus de subjectivització (traducció de Sanders & Spooren, 1997: 107)

En aquesta figura es fa evident la gradació. En la primera figura, el *jo* apareix desvinculat de la proposició (P), fora d'aquest domini. En la segona figura, que representa la modalitat deòntica, en canvi, el *jo* ja entra a formar part de la proposició modificada (PM) i es fa una mica més explícit. Per últim, la darrera figura constitueix una representació de la modalitat epistèmica, el subjecte es fa explícit i d'alguna manera es converteix en objecte de l'afirmació i marca el seu enunciat com a subjectiu.

Les nocions de perspectivització i subjectificació han estat utilitzades en altres teories amb una terminologia diferent, tal com exposem en la taula 1:

**Taula 1. Aspectes de subjectivitat i perspectiva en diverses teories lingüístiques
(adaptació de Sanders & Spooren, 1997: 92)**

Aspects of subjectivity	Langacker	Delancey Fillmore	Kuno	Mayer	Reinhart	Weibe	Sells	Palacas
Neutral (spatial/temporal) vantage point: all possible instantiations of 'I'	Vantage point	Viewpoint, Point of view	Empathy perspective				Pivot	
Perspectivization: connection of information to a subject of consciousness in discourse					Point of view	Psychological point of view		Attributed perspective
Implicitly					Judgement	Private state report	Self	
Explicitly			Direct discourse perspective	Perspective	Responsibility	Represented thought	Source	
Subjectivization: connection of information to the subject in discourse	Subjectification			Subjective assessment				Reflective world creation

Al llarg d'aquest treball insistirem en la proposta de Sanders i Spooren (1997) per veure la major o menor implicació del jo en el text. Així, l'aplicarem a la classificació dels diversos tipus de *nosaltres* (cfr. 13.2) i a la classificació de les construccions d'impersonalització des del punt de vista semàntic (cfr. § 14.1).

2.1.2. El concepte de construcció i els esquemes d'esdeveniments

Un altre concepte molt útil per a la nostra investigació és el de construcció. Entenem una construcció com una unitat complexa paral·lela a la d'unitat simbòlica de Langacker, en la qual es relaciona una forma i un significat (cfr. Cuenca & Hilferty, 1999: 86). Fillmore (1988: 36) defineix el concepte de construcció gramatical d'aquesta manera:

By grammatical construction we mean any syntactic pattern which is assigned one or more conventional functions in a language, together with whatever is linguistically conventionalized about its contribution to the meaning or the use of structures containing it.

Encara que aquesta definició, com també la d'unitat simbòlica, pot remetre al concepte saussureà de signe lingüístic, integrat per significant i significat, no s'hi pot identificar: Fillmore, de manera indirecta, fa referència al principi de no-composicionalitat, és a dir, al fet que la relació entre forma i significat no sempre és arbitrària, contràriament al que pensava Saussure.

El concepte de construcció parteix de la hipòtesi que no pot haver-hi una separació entre semàntica i sintaxi, sinó que hi ha una interrelació. Aquesta nova perspectiva implica una superació de la sintaxi tradicional, segons la qual, qualsevol unitat sintàctica es defineix com un seguit d'unitats lèxiques enllaçades, amb la suma de les quals obtenim el significat global. El concepte de *construcció* permet que l'anàlisi de la llengua siga més precisa i exhaustiva, ja que no deixem de banda l'anàlisi de cap tipus de construccions i la llengua es concep com un continu que inclou des de frases idiomàtiques no composicionals, el significat de les quals no es pot predir a partir de la suma de les unitats lèxiques (*tracta dues*

preposicions d'aquelles que han deixat anar molta tinta), fins a construccions molt esquemàtiques basades en la plantilla “subjecte + predicat” i també altres possibilitats intermèdies (Cuenca & Hilferty, 1999: 87).

A més, la relació no arbitrària entre forma i significat implica que sempre que hi ha un canvi de forma, es produeix també un canvi de significat. Aquesta interrelació entre forma i significat en les construccions constitueix un element bàsic per a la nostra investigació, en especial pel que fa a les construccions actives i passives. La gramàtica generativa i en general la tradició gramatical concebia les construccions passives com una transformació de les actives corresponents, de manera que tota passiva té la corresponent activa amb el mateix significat:

- (8) a. Un d'aquests “fonaments” **ha estat indicat** fa un moment a propòsit de les condicions metafísiques espúries en la seva concepció de la ment humana. (Lcat3)
- b. **He indicat** fa un moment un d'aquests “fonaments” a propòsit de les condicions metafísiques espúries en la seva concepció de la ment humana.

En (8a) hem recollit una passiva perifràstica corresponent al nostre corpus i, en (8b), l'hem transformada en una construcció en veu activa. D'acord amb la gramàtica generativa, el significat de l'una i de l'altra és idèntic. Tanmateix, si ens fixem en els dos exemples, trobarem divergències semanticopragmàtiques que són remarcables. En el primer exemple, la construcció passiva oculta l'agent, no interessa destacar-lo, mentre que situa en una posició temàtica important el “fonament”, que és l'objecte. Per contra, en el segon exemple, l'emissor se situa en un primer pla a través dels morfemes verbals i es presenta com a constructor del text. En aquest cas, l'objecte (*fonament*) queda desplaçat a una posició menys rellevant. Els exemples corresponen a dos punts de vista diferents: en (8a) la figura és *el fonament*, mentre que l'agent queda desplaçat al fons; en canvi, en (8b) s'inverteixen les posicions. Així doncs, la transformació no es produeix solament en el nivell sintàctic, sinó que afecta també el nivell semanticopragmàtic. Cal tenir en compte, a més, que la correspondència

estructural entre actives i passives no sempre és possible. Fixem-nos en el cas següent:

- (9) M'**apresso** a dir com és d'interessant conèixer a través de l'obra que ressenyem els mètodes emprats per Alcover per recollir les dades i la tria d'informants que practicava. (resLcat4)

És evident que (9) no admet estructura passiva, ja que no *apressar-se* no és un verb transitiu i, entre altres característiques, la passiva demana un verb agentiu i transitiu.

Considerem ara dues construccions diferents des del punt de vista sintàctic, però més acostades des del punt de vista pragmàtic:

- (10) a. Encara que, com **sabem**, subsisteix, segons els apartats 2 i 3 del mateix article 244, no expulsats de l'ordenament jurídic per la tantes vegades esmentada sentència, la tècnica de la notificació del projecte al municipi per informar sobre la seva adequació al planejament urbanístic i la possibilitat de suspensió com a procediment de coordinació de l'exercici de competències estatals que exigeixen l'ús de sòl i les previsions de planejament urbanístic, en cas de no haver-hi norma sectorial específica d'aplicació. (Dcat3)
- b. Encara que, com **és sabut**, subsisteix, segons els apartats 2 i 3 del mateix article 244, no expulsats de l'ordenament jurídic per la tantes vegades esmentada sentència [...]

Les construccions de (10) són diferents sintàcticament: la primera és una construcció activa i la segona és una construcció passiva perifràstica. En principi, en la construcció activa, l'agent ocupa un primer pla, però, en aquest cas, la preeminència sintàctica no va acompanyada d'una preeminència semàntica, ja que l'emissor apareix diluït en una col·lectivitat que comporta una generalització del missatge. De manera semblant, l'ús de la passiva comporta un grau major d'ocultació de l'agent i una major generalització del missatge. Malgrat tot, és evident que les construccions de (10a) i (10b) no es poden considerar equivalents. L'activa implica molt més l'emissor en l'afirmació i estableix una certa complicitat entre aquest i el receptor; mentre que, en la passiva, no hi ha aquest

grau d'implicació. La passiva, doncs, no és una transformació de l'activa, sinó una construcció amb característiques estructurals específiques que implica uns efectes de semàntics i pragmàtics propis.

Aquests exemples mostren clarament la validesa dels dos corollaris que Goldberg (1995: 67) proposa en la monografia que dedica a la gramàtica de construccions:

Corollary A: If two constructions are syntactically distinct and S(emantically)-synonymous, then they must not be P(ragmatically)-synonymous.

Corollary B: If two constructions are syntactically distinct and P-synonymous, then they must not be S-synonymous.

D'acord amb el que hem vist, el concepte de construcció és una concreció més de la interrelació que tenen les diferents parts de la gramàtica en la lingüística cognitiva. Golberg (1995) explica que la gramàtica de construccions condueix a esborrar barreres entre el lèxic i la sintaxi i també entre la semàntica i la pragmàtica, ja que “information about focused constituents, topicality, and register is represented in constructions alongside semantic information” (Golberg, 1995: 7). El nivell pragmàtic té un pes rellevant en la gramàtica de construccions, la qual cosa allunya la lingüística cognitiva d'altres models en què l'oració es considerava el resultat de l'aplicació d'unes regles sintàctiques, de regles fonètiques i semàntiques de naturalesa integrativa:

Construction Grammarians also share an interest in accounting for the condition under which a given construction can be used felicitously, since this is taken to be part of speakers' competence or knowledge of language; from this interest stems the conviction that subtle semantic and pragmatic factors are crucial to understand the constraints on grammatical constructions. (Goldberg, 1995: 6)

Aquesta naturalesa integrativa supera els límits de la gramàtica i ens mou, tal com hem vist en els exemples, a relacionar la sintaxi amb aspectes semàntics i, amb els coneixements enciclopèdics o amb els models cognitius idealitzats.

En una línia semblant, Dirven i Verspoor (1998: cap. 4) centren l'atenció en l'esdeveniment que descriuen les construccions verbals. La descripció d'un esdeveniment comporta la selecció d'uns elements determinats que ens interessa destacar més en una situació concreta (Dirven & Verspoor, 1998: 81). En concret, Dirven i Verspoor distingeixen set tipus d'esdeveniments a partir dels verbs més prototípics, que es poden trobar en totes les llengües: *being, happening, doing, experiencing, having, moving, transferring*. El verb, en una construcció, constitueix l'eix principal o node que imposa unes restriccions sintàctiques, semàntiques i cognitives per a la selecció dels arguments. El verb es converteix, doncs, en un àtom que requereix unes valències determinades per a combinar-se amb altres àtoms i formar compostos.

Un exemple ben il·lustratiu és el de la completació del verb *tenir*, que Hilferty i Valenzuela (2001) revisen en relació al principi de maximalitat. Aquests autors consideren que l'aïllament de la sintaxi, que es deriva de la teoria generativa, no permet explicar alguns aspectes, com ara el nombre, singular o plural, dels complements de *tenir* corresponents a sintagmes nominals constituïts només per un nom. Així, aquest estudi mostra que hi ha aspectes semanticopragmàtics, en concret la situació comunicativa i els models cognitius idealitzats, essencials per explicar per què diem, per exemple, *¿Tienes marido?* i no **¿Tienes maridos?*. La sintaxi, considerada aïlladament, no pot explicar aquesta asimetria. Només considerant aspectes semànticopragmàtics podem trobar una resposta: en el nostre model cognitiu idealitzat la família implica un únic marit i una única esposa, almenys simultàniament.

Per a aquesta investigació, el concepte de construcció, i en connexió directa amb aquest el d'esquema d'esdeveniments, són centrals. Un esquema d'esdeveniment (*event schema*) és una representació conceptual d'un esdeveniment, és a dir, és el resultat de combinar "a type of action or state with its most salient participants, which may have different "roles" in the action or state" (Dirven & Verspoor 1998: 82). Partint de la visió de Dirven i Verspoor, podem fer una anàlisi de les nostres construccions des del punt de vista dels

esquemes d'esdeveniments i vincular-les, en certa mesura, amb les funcions discursives que veurem en el capítol 5. Les nostres marques s'associen, principalment, amb dos tipus d'esdeveniments: *fer* i *experimental*. L'esdeveniment *fer* implica l'existència d'un agent que desenvolupa una acció, en concret en el nostre corpus, diu alguna cosa. De vegades, l'agent ocupa una posició temàtica, com véiem en (8b) o una posició remàtica, com en (8a), a través de construccions d'impersonalització. Presentem alguns exemples de *fer*, en què l'agent és destacat com a tema:

- (11) a. **Fem** el nostre experiment. Deixem que els dos fotons se separin una bona distància L de manera que qualsevol senyal que volguéssim enviar de l'un a l'altre tardaria com a mínim un temps L/c , on c és la velocitat de la llum. A continuació, **mesurem** l'spin del fotó 1 segons una direcció a . Tenim la mateixa probabilitat ($1/2$) d'obtenir cada un dels possibles resultats $+1$ o -1 . Si **mesuréssim** l'spin del fotó 2 també tindríem les mateixes probabilitats. Si el resultat de la mesura del fotó 1 és $+1$, això vol dir amb seguretat (probabilitat 1) que l'spin del fotó 2 serà -1 . (Fcat2) [analista experimental]
- b. **Hem dedicat** un poc més d'espai a aquestes preposicions inicials, tot i que l'autor no els en concedeix massa [...] (resLcat2) [escriptor]
- c. En conclusión, **recomiendo** sin reservas este libro a cualquier persona interesada en la Dinámica Clásica y por supuesto lo **recomiendo** como texto para un curso sobre este tema. (resFcast1) [analista]
- d. **I conclude** that the theory of interceptive subtraction is superfluous for the attonment cases. (Dang1) [atacant]

En tots els exemples anteriors, l'agent fa coses: en (11a), realitza un experiment; en (11b), justifica l'organització del text i, per tant, actua com a escriptor o organitzador textual; en (11c), recomana el llibre que comenta: diu coses positives i, en aquest sentit, analitza; i, per últim, en (11d), conclou en clau negativa, és a dir, ataca. Per tant, dins el mateix esdeveniment, ens trobem amb variants diferents, que estan relacionades amb funcions discursives diferents. Com

veiem pels exemples anteriors, *fer* moltes vegades és o implica *dir* en el nostre corpus.

A més de *fer*, en el nostre corpus, és molt rellevant l'esdeveniment *experimentar*, que es correspondria amb la nostra funció d'experimentador. Amb aquesta funció, la persona no té un paper tan agentiu com en el cas anterior, tot i que tampoc no es pot considerar Pacient. Dirven i Verspoor (1998: 86) inclouen dins aquesta funció verbs de percepció o de coneixement com *see, feel, know*. El nostre concepte d'experimentador és més ampli i no necessàriament es correspon amb el paper temàtic Experimentador, com explicarem en § 5.2:

- (12) a. Así, **encontramos** recogidas expresiones tan conocidas como *la mar de, dormir como un lirón, sudar como un pollo...* (resLcast1)
- b. Un altre capítol intermedi **ens** porta a alguns aclariments sobre la teoria del caos que, com la majoria de novetats científiques, han atret l'atenció del discurs postmodern. A continuació, vénen uns quants exemples on la teoria del caos s'utilitza de manera inadequada. Així ho podem veure dins l'obra del sociòleg i filòsof Jean Baudrillard, la del filòsof Gilles Deleuze. (resFcat3)

El caràcter menys agentiu de l'experimentador va unit, sovint, amb un plural (*Nosaltres*) que, implica el receptor, amb la qual cosa, la primera persona queda més diluïda en la pluralitat.

Pel que fa als mecanismes d'impersonalització, els analitzarem diferenciant les construccions que dilueixen o amaguen l'emissor i l'agent: passives perifràstiques, construccions refloexes (passives i impersonals), impersonals passives (només en anglès) i impersonals esdevenimentals i de subjecte inespecífic. Aquestes construccions estableixen una gradació: des de construccions que oculten més l'agent fins a construccions que impliquen un menor ocultament (cfr. cap. 9).

En conclusió, la importància que la lingüística cognitiva atorga al subjecte i al seu punt de vista són bàsics per a la nostra investigació. Algunes de les nocions

que hem exposat en aquest capítol ens ajudaran a explicar qüestions relacionades amb la classificació de marques de persona que proposem. Així, els conceptes de fons i figura ens permetran establir matisos entre els diversos tipus de nosaltres. Igualment, la noció de dominis cognitius ens possibilita entendre millor les diferències entre les funcions discursives de l'emissor. Per últim, el concepte de construcció, que integra aspectes sintàctics i semanticopragnmàtics, permet analitzar els esdeveniments i les funcions que desenvolupen les marques de persona i les construccions d'impersonalitat (al voltant de les predicacions de *fer* i d'*experimental*) i ens ajuda a entendre les construccions d'impersonalització com a unitats complexes on les diferències estructurals van unides a diferències de prominència (un desplaçament de l'agent al fons, segons la dicotomia fons/figura) i a efectes semanticopragnmàtics ben rellevants per a entendre la implicació o desimplicació gradual de l'emissor en el discurs acadèmic.

2.2. L'ANÀLISI DEL DISCURS

“[...] le discours se distingue nettement du récit historique. Le discours emploie librement toutes les formes personnelles du verbe, aussi bien *je/tu* que *il*. Explicite ou non, la relation de personne est présente partout”

Émile Benveniste, *Problèmes de linguistique générale*, 1966, pàg. 242.

L'anàlisi del discurs recull les investigacions que tenen com a objectiu l'estudi de les produccions lingüístiques contextualitzades incidint sobretot en el procés de producció i interpretació dels missatges. En el marc de la nostra investigació, més que un nivell d'anàlisi que supera l'oracional o un marc metodològic entendrem l'anàlisi del discurs com un enfocament que ens permet observar la interacció entre les estructures lingüístiques (marques de persona i construccions d'impersonalització, en el nostre cas) i la construcció discursiva entesa com a procés i producte alhora.⁹ Tot i que l'inici de l'anàlisi del discurs com a disciplina arrenca de finals dels anys 60, la preocupació pel discurs ha estat sempre present en la història. Així, els manuals de retòrica clàssica poden ser considerats els precursors d'aquesta disciplina. Aquests manuals se centraven en qüestions de planificació i normativa del text tenint sempre present la situació en què es produïa, com a conseqüència de l'auditori i d'una voluntat clarament persuasiva.

⁹ L'ús del terme anàlisi del discurs no sempre s'entén com un enfocament d'estudi, sinó que s'usa en moltes ocasions en el sentit de disciplina (Salvador, 1990; Maingueneau, 1996), mentre que, en altres casos aquest terme s'entén com una anàlisi lingüística que se centra en l'estudi del discurs parlat o escrit (Sttubs, 1983).

L'interés acadèmic per la retòrica sembla abandonar-se durant l'Edat Mitjana i l'Edat Moderna, però torna a ocupar un lloc preminent durant el segle XIX a causa de la recuperació dels clàssics que es produeix en aquesta època i coincidint amb el ressorgiment de la lingüística històrica i comparativa. Sens dubte, però, el naixement de l'anàlisi del discurs com a disciplina autònoma està relacionat, segons Van Dijk (1985:2), amb la Revolució Russa, el formalisme rus i l'aparició dels primers estudis sobre folklore de Propp. Es tracta d'estudis sobre la narració que prenen en consideració diverses matèries com l'antropologia, la psicologia i la semiòtica.

Tenint en compte el propòsit de l'anàlisi del discurs, que posa especial atenció en el context en què es produeix un text, i considerant els antecedents d'aquesta disciplina, no resulta estrany que els primers estudis sistemàtics sobre anàlisi del discurs es feren des de perspectives no pròpiament lingüístiques: l'antropologia, la sociologia, l'etnometodologia, la sociolingüística, la psicolingüística i la filosofia. Per tant, podem qualificar l'anàlisi del discurs com un enfocament interdisciplinari al qual es pot accedir a través de diverses portes i que ha donat lloc a teories diverses dins l'anàlisi del discurs. Alonso i Hyde (2002: 9) ho justifiquen de la manera següent:

Research on the theoretical aspects of discourse analysis is necessarily heterogeneous. It is an impossible task for a single school to cover in depth all the dimensions which are the concern of the discipline. This justifies the existence of many approaches to language studies whose work is relevant to discourse analysis but which have developed independently from it, sometimes even using non-discursive criteria to pursue their aims.

El nostre estudi té en compte l'enfocament de l'anàlisi del discurs i, en especial, els estudis centrats en les persones del discurs, que, sobretot en l'àmbit francòfon, han donat lloc a la teoria de l'enunciació (§ 2.2.2), als estudis sobre la subjectivitat i a la teoria de la polifonia (§ 2.2.2.1). En un segon pla, considerarem els principis teòrics de la cortesia (§ 2.2.3), en la mesura que aquestes pautes de comportament que afecten la interacció ens poden ajudar a entendre la manera

com es presenta la persona en el discurs. Abans, però, de revisar aquests aspectes, plantejarem breument els conceptes de discurs i text.

2.2.1. Discurs i text

El terme *discurs* ha estat molt utilitzat i, sovint, amb significacions ben diverses (cfr. Salvador, 1990: 9; Maingueneu, 1976: 11). Seguint Schiffrin (1994), agruparem les diferents definicions en dos gran grups: els que conceben el discurs com un nivell del llenguatge superior a l'oració i els que conceben el discurs com el llenguatge en ús. Aquestes dues visions del discurs responen a dos enfocaments lingüístics ben diferents: el formalista i el funcionalista. Aquesta polèmica està lligada a una altra, que se centra en la discussió terminològica entre text i discurs.¹⁰

La definició de *discurs* que fan els formalistes prové d'una concepció modular de la gramàtica, segons la qual la fonologia, la sintaxi i la semàntica són mòduls independents, que es poden relacionar amb disciplines independents com la psicologia, la fisiologia o els principis conversacionals. Partint d'aquesta concepció de la gramàtica, l'ús lingüístic es deixa de banda i la definició de discurs està relacionada amb qüestions formals. Una de les primeres definicions en aquest sentit és la de Harris (1951), que és un dels primers que empra l'etiqueta *anàlisi del discurs*. Per a aquest lingüista, el discurs implica un nivell lingüístic major que l'oració. En aquest sentit, però, és més habitual parlar de text i de lingüística o gramàtica del text. Per això, es tendeix a fer equivalents els termes *text* i *discurs*. En aquesta mateixa línia, s'inscriu la definició d'Stubbs (1983: 9), per a qui les diferències entre les etiquetes terminològiques *text* i *discurs* no són

¹⁰ L'ús de text i discurs com a sinònims ha portat també a utilitzar indistintament els termes *anàlisi del discurs* i *lingüística textual*. Així, Tusón i Casalmiglia (1999) consideren la lingüística textual com un enfocament que interessa a l'anàlisi del discurs, amb el qual presenta molts punts de contacte. Östman i Virtanen (1984: 240), en canvi, assenyalen que l'anàlisi del discurs engloba la lingüística textual i s'han de considerar estudis paral·lels en la mesura que impliquen una superació dels treballs sintàctics i semàntics. Des del nostre punt de vista, la lingüística textual i l'anàlisi del discurs són dos enfocaments paral·lels, el primer d'origen germànic i el segon nascut a França, que tenen com a l'objectiu l'estudi d'unitats de rang superior a l'oració.

rellevants: “I do not propose to draw any important distinction between the two terms”. També Bernárdez i Rigau segueixen aquesta línia.¹¹

L'enfocament funcional considera que el discurs no és un concepte únicament formal, sinó que rep influència de factors externs. En concret, Schiffrin (1994: 22) assenyala que aquesta teoria es basa en dues pressuposicions:

- a) language has functions that are external to the linguistic system itself; b) external functions influence the internal organization of the linguistic system.

La definició de Brown i Yule (1983:1) és una representació clara d'aquest enfocament:

[...] the analysis of discourse is, necessarily, the analysis of language in use. As such, it cannot be restricted to the description of linguistic forms independent of the purposes or functions which these forms are designed to serve in human affairs.

Aquesta concepció dinàmica del discurs s'oposa a la definició de text, que s'entén com un producte estàtic. Així, per a Kress (1985), el text és un element estrictament lingüístic, mentre que el discurs inclou una dimensió social o sociològica. Igualment, Mainguenu (1996), seguint Widdowson (1973), considera que el text és la suma de text i context. D'altres definicions se centren en la diferència entre resultat i procés. Dins aquesta línia, podem inscriure la concepció de van Dijk (1977), el qual considera el text com una abstracció al marge del discurs, que implicaria la materialització d'aquest. La idea d'abstracció i de materialització és aprofitada per Halliday (1985), que manifesta l'opinió contrària a van Dijk, és a dir, el text és la materialització del discurs, que constitueix el procés. Payrató (1990), seguint la línia de van Dijk (1985),

¹¹ Castellà (1990: 53) tampoc considera rellevant la distinció de text i discurs. En aquest manual fa servir, en general, el terme *text*, tret dels casos en què el context està relacionat amb les teories de l'anàlisi del discurs i opta pel terme *discurs* “per simple hàbit bibliogràfic”.

distingeix entre resultat i procés. Per al lingüista català, el text és el resultat d'un procés:

El text és el producte lingüístic que es pren com a unitat en una anàlisi de la llengua feta amb independència del context. Un text és una unitat formada per un conjunt d'oracions, i constitueix l'objecte d'estudi de la lingüística textual." (Payrató, 1990: 68)

El discurs, en canvi, seria el procés mateix, en el qual sí que influeix el context. No obstant això, cal adonar-se que la definició que Payrató fa del discurs es refereix més directament al discurs oral, camp d'estudi d'aquest lingüista:¹²

El discurs es pot entendre en canvi com el text lingüístic estudiat en relació a les seves condicions de producció, i atenent doncs al context en què s'elabora. [...] Discurs i enunciat se situen, doncs, en el nivell de l'actuació del parlant (reflex de la seva competència) o de la parla (manifestació de la llengua). (Payrató, 1990: 69)

Aquestes dues posicions, la formalista i la funcionalista, són sintetitzades per Schiffrin amb les següents paraules:

[...] the view that I will take in this book is that discourse can best be thought of as "utterances". I will view utterances as units of language production (whether spoken or written) that are inherently contextualized; whether (or how) they are related to sentences (or, in fact, to other units such as propositions, turns, or tone units) is an issue that will not explicitly enter into our discussion. (Schiffrin, 1994: 41)

Per a Schiffrin, la unitat que permet definir el discurs és l'enunciat (*utterance*), això és, la materialització de l'activitat lingüística, que està ancorada necessàriament en un context comunicatiu, independentment que es concreta en oracions (*sentences*) o no.

¹² Contràriament a aquestes definicions, Coulthard basa la diferència entre text i discurs en l'oposició escriptura/oralitat: "I have chosen to maintain a distinction between spoken discourse and written text, but this is by no means a universally accepted distinction" (Coulthard, 1985: 3). Aquesta definició ens sembla, però, artificiosa.

La nostra investigació adopta més aviat la perspectiva dinàmica associada amb la noció de discurs en la mesura en què focalitza en els aspectes de la situació comunicativa i també en qüestions culturals. Com afirmen Tusón i Casalmiglia (1999: 16), l'estudi del discurs comporta l'estudi d'aspectes socioculturals:

[...] abordar un tema como el discurso significa adentrarse en el entramado de las relaciones sociales, de las identidades y de los conflictos, intentar entender cómo se expresan los diferentes grupos culturales en un momento histórico, con unas características socioculturales determinadas.

Precisament, la influència de les diferències culturals, entre llengües i entre grups científics, en les tries lingüístiques constitueixen l'objecte d'estudi central d'aquest treball.

2.2.2. La teoria de l'enunciació: les persones del discurs

En la definició de discurs que hem proposat en l'apartat anterior, el context esdevé un factor essencial. Aquest context fa referència a l'espai i al temps on es desenvolupa un fet comunicatiu, però sobretot es refereix als protagonistes de l'acte comunicatiu: les persones. Els estudis sobre els participants en l'acte comunicatiu han donat lloc al que s'anomena teoria de la enunciació, desenvolupada sobretot per lingüistes francesos. Aquesta teoria té com a antecedent l'esquema de l'enunciació de Jakobson (1963). D'acord amb aquest esquema, hi ha un destinador o emissor que emet un missatge i un destinatari que el rep. Aquest missatge es produeix en un context determinat, mitjançant un codi lingüístic compartit i a través d'un canal físic que implica un contacte.¹³ Cadascun d'aquests elements s'identifica amb una funció del llenguatge, tal com recollim en l'esquema següent:

¹³ L'ús del codi lingüístic en aquest esquema és fortament criticat per Kerbrat-Orecchioni (1992: 13): "Dans ce schéma, le "code" se trouve formé au singulier et suspendu en l'air entre l'émetteur et le récepteur". Els problemes als quals al·ludeix Kerbrat fan referència l'homogeneïtat del codi, en el sentit que no tots els parlants parlen de la mateixa manera, i també a la situació exterior del codi, ja que el codi està lligat a la competència lingüística de l'emissor i del receptor. En línies generals, Kerbrat-Orecchioni qualifica aquest esquema com a estàtic.

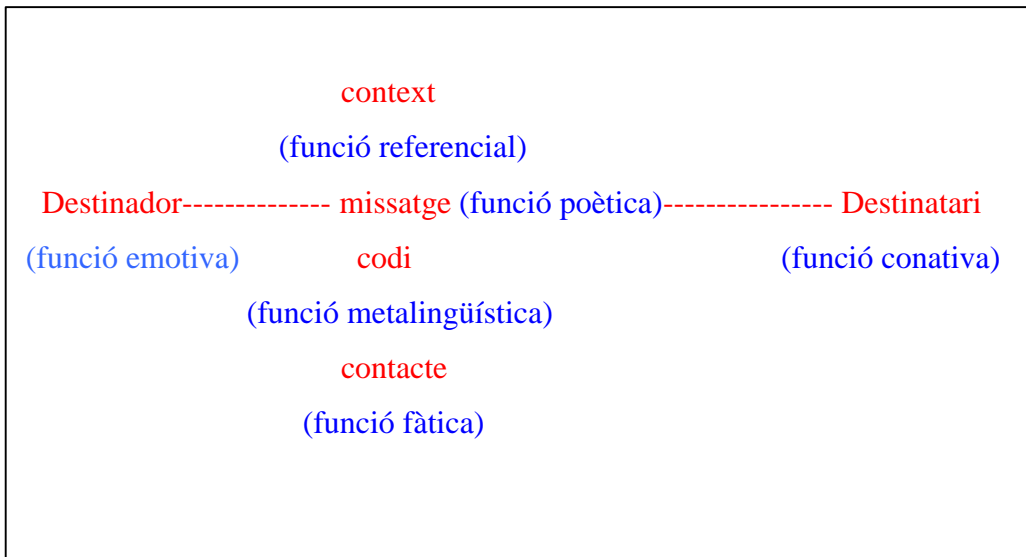

Figura 10. Esquema d'enunciació de Jakobson (1963)

A banda d'aquesta descripció general de l'esdeveniment comunicatiu, Benveniste (1966) aporta una distinció entre discurs (*discourse*) i relat o història (*récit*), que l'autor proposa per a la diferenciació entre dos temps verbals: els simples (*ant*) i els composts (*havia anat*). El primer té una funció de senyalització dística que l'ancora en la situació d'enunciació; el segon, en canvi, s'independitza de les coordenades d'enunciació i crea un món narrat amb referències autònomes i anàfores. Així mateix, el discurs i el relat presenten diferències que afecten l'actitud de l'enunciador respecte de l'enunciat: en el discurs, l'enunciador es mostra implicat i emet avaluacions afectives sobre l'enunciat; mentre que el relat està marcat per la neutralitat de l'assertió i es caracteritza per l'anomenada "modalització zero". A més, apunta que aquesta distinció és útil per a mostrar la diferència quant a l'ús de pronoms en un discurs oral i en un tractat científic:

On peut imaginer un texte linguistique de grande étendue –un traité scientifique par exemple- où *je* et *tu* n'apparaîtraient pas un court texte parlé où ils ne seraient pas employés. (Benveniste 1966: 252)

Benveniste (1966: 228) diferencia dues persones discursives (la primera i la segona, gramatical), que s'oposen a la no-persona (la tercera gramatical):

- 1) La primera persona és l'individu que enuncia el missatge, el que parla;
- 2) La segona persona és la persona que escolta el missatge llançat per la primera persona i que solament s'entén en relació amb la primera;
- 3) La tercera persona és considerada como la no-persona, ja que "comporte bien une indication d'énoncé sur quelqu'un ou quelque chose, amis non rapporté à une "personne" spécifique" (Benveniste 1966: 228). Segons Benveniste (1966: 231), aquesta falta de concreció la fa idònia per a la despersonalització.

Aquesta concepció s'adapta a les formes pronominal singulars. Benveniste és conscient que hi ha formes plurals, però, a diferència de les altres paraules de la llengua, les formes plurals dels pronoms no sols impliquen una pluralització, sinó que actuen una distinció entre formes inclusives i exclusives:

De plus, il se crée en nombre de langues une différenciation de la forme verbale de 1re plural sous deux aspects distincts (inclusif et exclusif) qui dénoncé une complexité particulière. (Benveniste, 1966: 233)

L'estudi de Benveniste és la base de treballs com els de Kerbrat-Orecchioni (1980) i Ducrot (1980 i 1984).¹⁴ La teoria de l'enunciació de Kerbrat-Orecchioni (1980) implica un pas endavant en la teoria clàssica de l'enunciació de Jakobson, que, segons la lingüista francesa, sembla suspesa en l'aire, per tal com l'emissor i el receptor no tenen cap suport. Kerbrat proposa la següent definició del concepte d'enunciació:

Nous dirons donc que l'énonciation, c'est en principe l'ensemble des phénomènes observables lorsque se met en branle, lors d'un acte communicationnel particulier, l'ensemble des éléments que nous avons précédemment schématisés. (Kerbrat-Orecchioni, 1980: 28)

¹⁴ Aquesta teoria de l'enunciació també es troba present en els plantejaments textuais d'Adam (1990) i també en d'altres de caràcter més semiòtic (Eco, 1979).

La definició que aporta del terme enunciació es basa en la presència de l'emissor dins el discurs (Kerbrat-Orecchioni, 1980: 32); així doncs, l'emissor no construeix lliurement un missatge, sinó que està lligat a les condicions de comunicació i a característiques temàtiques i retòriques. A més, cal tenir en compte que els papers d'emissor i receptor no són alternatius, sinó que l'emissor és emissor i receptor alhora i el receptor és receptor i emissor al mateix temps i, per tant, tots dos necessiten mecanismes de codificació i decodificació del missatge. A partir d'aquesta noció d'enunciació es desenvolupa la teoria de la subjectivitat (Kerbrat-Orecchioni, 1992), que se centra en l'estudi de petjades lingüístiques que el locutor deixa en l'enunciat; en definitiva, analitza les marques de la inscripció del locutor en el discurs (cfr. § 4.3.1).

Per a Ducrot (1980: 178-179), el terme enunciació és polisèmic i presenta tres sentits:

- a) producte de l'activitat del subjecte parlant, això és, un segment del discurs;
- b) activitat fisiològica implicada en la producció de l'enunciat;
- c) esdeveniment que propicia l'aparició d'un enunciat.

Aquesta última definició és la que s'adiu més amb la concepció de Ducrot, que insisteix en el fet que l'enunciació s'ha de concebre al marge del subjecte parlant i de l'acte. L'enunciació implica l'aparició d'un enunciat que no existia abans i que no existirà després.

2.2.2.1. La teoria de la polifonia

En relació amb la teoria de l'enunciació, cal destacar la teoria de la polifonia. Aquesta teoria planteja la idea que un enunciat pot tenir un origen múltiple, és a dir, en un discurs es pot trobar una diversitat de veus.¹⁵ La teoria de la polifonia ha

¹⁵ Ducrot (1984) parla de diàleg, mentre que Donaire (2000: 82) prefereix parlar de debat, a causa de la definició que fa del concepte *punt de vista*.

estat desenvolupada per Ducrot (1980) i està basada en els treballs de la teoria de la narració (Bajtín, Genette) i alguns estudis de caràcter més semàntic (Banfield, 1979). Aquests estudis es basen únicament en textos literaris; l'aportació de Ducrot consisteix en l'extensió d'aquesta teoria a tot tipus de text.¹⁶

Si ens centrem en Ducrot (1980) observarem que distingeix, en primer lloc, entre subjecte empíric i locutor: locutor com a ésser del món real (?) i locutor en si mateix (L), com a entitat del discurs. A més, hi afegeix el concepte d'enunciador, relacionat sobretot amb efectes com la ironia o la nominalització. El subjecte empíric és un ésser empíric exterior a l'enunciat, que en un article científic o en una ressenya es correspondria amb l'autor dels textos i, per tant, no és una figura lingüística; el locutor L, en canvi, és un ésser del discurs que es presenta com a responsable de l'enunciat, és a dir, "quelqu'un à qui l'on doit imputer la responsabilité de cet énoncé" (Ducrot, 1980: 193). En moltes ocasions, el locutor ? i el locutor L coincideixen, però, en d'altres ocasions poden ser diferent i, fins i tot el locutor pot arribar a esborrar-se del text, la qual cosa remet als tipus d'enunciats històrics als quals feia referència Benvenistes (1966):

Non seulement le locuteur peut être différent du sujet parlant effectif, mais il se peut que certaines énonciations, telles qu'elles sont décrites dans le sens de l'énoncé, n'apparaissent pas comme le produit d'une subjectivité individuelle (ce qui est le cas avec les énoncés que Benveniste appelle "historiques", énoncés caractérisés par le fait qu'ils ne véhiculent ni marque explicite ni indication implicite de première personne, et n'assignent donc à aucun locuteur la responsabilité de leur énonciation). (Ducrot, 1980: 195)

Així, per exemple, Ducrot considera que en els articles científics o ressenyes, tot i que hi ha un investigador al darrere, la figura del locutor desapareix del text. Tanmateix, des del nostre punt de vista, l'investigador i el locutor, que es

¹⁶ Els conceptes de Goffman (Forms to talk) *animator*, *author* i *principal* són equivalents als de Ducrot (1984).

manifesta en primera persona i a través d'altres marques lingüístiques, coincideixen.¹⁷

L'enunciador és una tercera persona que el jo del locutor introdueix com a veu en el text. Aquests conceptes pertanyents a la part de producció tenen correspondència en la part de recepció: receptor real, alocutari i destinatari, tot i que els hi dedica escassa atenció. La figura següent constitueix una síntesi de la teoria de Ducrot:

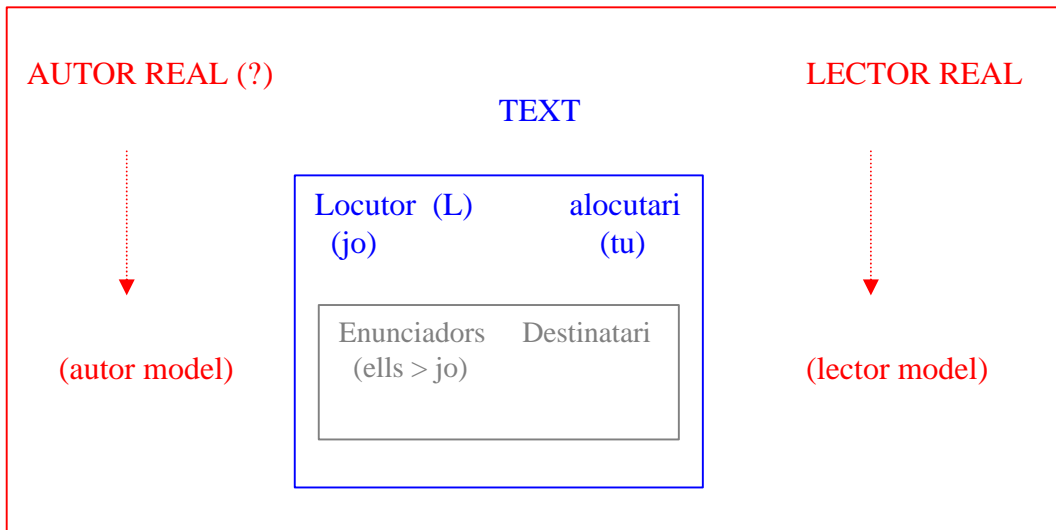

Figura 11. Esquema de la teoria de la polifonia

En els textos que comentem, el subjecte empíric i la veu que es manifesta en el text en primera persona coincideixen.¹⁸ En l'exemple (9), Aina Moll és l'autora,

¹⁷ De Bessa (2000: 92) considera que l'afirmació de Ducrot sobre la desaparició del locutor en alguns textos és excessivament generalitzada, ja que es refereix únicament a marques díctiques en aquests textos, però hi ha altres marques que també delaten la presència del locutor:

Ao defender que certas enunciações não aparecem, no enunciado como o produto de uma subjetividade individual –e este seria o caso, por exemplo, do texto científico– como explicação para o carácter facultativo da presença do locutor no enunciado, Ducrot refere-se unicamente às marcas deícticas de primeira pessoa. (De Bessa, 2000: 92)

¹⁸ Les diferències més marcades entre el locutor i l'autor empíric es veuen de manera més clara en els textos de ficció on hi ha un autor real i un narrador, que és el locutor dins l'enunciat.

subjecte empíric, i també és la locutora que es fa responsable d'aquest acte de parla (*estic d'acord*):

- (13) **Estic d'acord** que caldria marcar com a estrangerismes *kamikaze* ? ja que en coneixem l'origen japonès? *if oxling*. (Lcat1)

La distinció entre els dos tipus de locutors permeten a Ducrot (1980) explicar la interjecció i l'*ethos*. L'*ethos*, que fa referència a les característiques que ha de tenir el discurs perquè el locutor pugui ser cregut, ens pot ajudar a explicar alguns casos del nostre corpus. El locutor ha de demostrar a través del seu discurs el seu caràcter o les propietats que el defineixen. Així, per exemple, en un article de física el locutor haurà de demostrar que diu la veritat a partir del discurs, mitjançant la presentació de proves o experiments. D'aquesta manera, construirà la imatge d'un investigador seriós:

- (14) Potser la manera més senzilla, més il·lustrativa i també la més adequada als nostres propòsits, d'exposar el comportament paradoxal de la mecànica quàntica és mitjançant l'experiment anomenat dels "forats de Young". (Fcat2)

En alguns casos, el locutor intenta persuadir exercint una autocrítica mitjançant la devaluació de l'autor (?):

- (15) a. Generalmente, los hombres **somos tan inconscientemente limitados y miopes** que tendemos a magnificar nuestro campo de acción. En esta amplia monografía, en cambio, se sostiene con fortaleza el timón para evitar ese acto reflejo, y se afirma que la costumbre constituye un fenómeno más reducido de lo que a veces se representa. (resDcast1)
- b. **La meva ignorància** en electroacústica i en química fa que no sàpiga distingir si vol dir o no exactament el mateix. (Lcat2)

En aquests exemples, el locutor presenta una imatge humil de l'autor (*inconscientemente limitados y miopes, ignorant*) i, d'aquesta manera, en la introducció de la ressenya, l'emissor fa més veraç el seu text i es guanya la benvolença del receptor.

Ducrot exposa diversos mecanismes discursius que manifesten polifonia: el discurs citat directe, la ironia, i la nominalització, que tenen relació amb la nostra investigació, i, d'altra banda, la negació.¹⁹ El discurs citat és molt habitual en els gèneres que estudiem en la nostra investigació consisteix a incloure, dins una enunciació corresponent a un locutor, una altra enunciació corresponent a un altre locutor:

- (16) Parada Vázquez² ens indica al seu torn que: “pel que fa a la naturalesa jurídica dels plans, s’ha dit de tot [...] la majoria de la doctrina espanyola afirma que el caràcter normatiu dels plans, vist que contenen disposicions o normes que resulten vinculants tant per a l’Administració com per als particulars [...] aquesta concepció de planejament com a norma domina també en la jurisprudència [...] es tracta, en tot cas, d’un sistema normatiu específic dins el qual opera, al seu torn, un ordre jeràrquic segons la importància relativa de cada pla”. (Dcat2)

L’enunciació és obra d’un locutor que s’identifica amb l’autor empíric de l’article (Domènec Sibina Tomàs) i, a més, inclou l’enunciació d’un segon locutor (Parada Vázquez), la qual cosa aporta un caràcter dialògic.

¹⁹ Ducrot (1980: 216-218) considera que entre afirmació i negació hi ha una disimetria, ja que l’afirmació està present en la negació, però la negació no es troba present en l’afirmació. Partint d’aquest punt de vista, distingeix tres tipus de negacions: negació metalingüística, negació polèmica i negació descriptiva. La negació metalingüística està relacionada amb l’assumpció de pressupòsits falsos: desqualifica l’espai discursiu d’una paraula anterior. La negació polèmica consisteix en un enunciat negatiu que s’oposa a un enunciat positiu emés amb anterioritat o que es pressuposa. Per últim, la negació descriptiva es considera una derivació de la polèmica, en la mesura en què aportar un enunciat negatiu sobre un fet implica descriure’l negativament, però sense oposar-se a un enunciat positiu: s’atenua o s’esborra l’aspecte polèmic. Nølke (1993: cap. 4) també fa una contribució a l’estudi de la negació en relació amb la teoria de la polifonia.

La ironia implica la introducció d'una veu diferent del locutor (un enunciator) i de la qual aquest es distancia:

L, metteur en scène d'un dialogue qui reprend en écho une conversation antérieure, ne s'investit donc dans aucun des personnages qu'il fait parler, ce qui correspond bien à ma définition de l'ironie. (Ducrot, 1980: 223)

La nominalització, segons Ducrot (1980: 232) presenta un enunciator, que no s'identifica amb el locutor, sinó que s'assimila a una veu col·lectiva, a hom (*on*):

20

(17) **La objeción fundamental** que puede hacerse al modelo de Einstein es su extrema idealización. Es evidente que las partículas que componen una estrella no siempre se moverán perpendicularmente al radio. (Fcast4)

Posteriorment, Tordesillas (1997) i Donaire (2000) prenen la teoria de Ducrot i la fan extensiva a tots els enunciats, per la qual cosa conclouen que tots els enunciats són polifònics. Aquesta nova concepció ampliada implica també una redefinició dels conceptes de Ducrot i la introducció d'una veu nova. Així, Tordesillas (1997) distingeix quatre figures enunciatives: subjecte empíric, locutor, enunciator i punt de vista.²¹ El locutor és el responsable de l'enunciació i el que gestiona els punts de vista i els enunciators; l'enunciator és el responsable dels actes del discurs i el que fa de pont de la llengua en el discurs; el punt de vista es correspon amb la concepció positiva, negativa o neutra relacionada amb la significació del lèxic i el defineix de la següent manera:

²⁰ Per a Vicent Salvador (2000: 76) la nominalització "no és una pràctica innocent, sinó que comporta una intervenció modalitzadora per part de l'enunciator respecte als enunciats que s'hi al·ludeixen i que es reporten d'una manera més o menys indirecta".

²¹ La noció de punt de vista ja apareix en Ducrot (1984), però no es dissocia del concepte de punt de vista:

Ces êtres qui sont censés s'exprimer à travers l'énonciation, sans que pour autant on leur attribue des mots précis; s'ils 'parlent', c'est seulement en ce sens que l'énonciation est vue comme exprimant leur point de vue, leur position, leur attitude, mais non pas, au sens matériel du terme, leurs paroles. (Ducrot, 1984: 204)

Entiendo aquí punto de vista como la concepción positiva, negativa o neutra relacionada con la significación de la noción vinculada al léxico y topos como el guión de significación vinculado al léxico (Tordesillas, 1998: 365)

En la nostra investigació, aquests punts de vista es podrien relacionar amb tres de les funcions discursives que hem distingit per a l'emissor: la de declarant, que és neutral; la d'analista, que implica un punt de vista positiu, i la d'atacant que implica un punt de vista negatiu. Tot seguit proposem dos exemples que ens poden ajudar a entendre:

- (18) a. Esto es por cierto lo que, a mi juicio, late de **positivo** en la jurisprudencia civil antes reseñada 39 relativa a la imposibilidad de acudir a la vía civil después de hacerlo a la vía penal. (Dcast2)
- b. Com s'ha pogut veure, la nova normativa té aspectes opinables, aspectes francament **positius** (com certes regularitzacions) i aspectes més aviat **negatius**. (Lcat1)

En l'exemple (18a) la unitat lèxica que remet a un punt de vista positiu és *positivo*. L'exemple de (18b) conté una unitat lèxica positiva (*positius*) i una de negativa (*negatius*), la qual cosa dóna lloc a un punt de vista més aviat neutre.

Donaire (2000) se centra en la definició de punt de vista i considera que, així com locutor i enunciador remetent a la responsabilitat del discurs, entenent responsabilitat com a punt de referència, l'enunciat i el punt de vista remetent a discurs. Igualment, entén que el locutor no es pot deslligar de l'enunciat, com també són indissociables enunciadors i punts de vista. Així doncs, enunciator i punt de vista no són dues instàncies diferents, sinó dos aspectes d'una mateixa realitat discursiva. Contràriament a Tordesillas (1997), per a Donaire, els punts de vista no sols estan relacionats amb el lèxic, sinó també amb l'estructura semàntica de l'oració. Per exemplificar aquesta proposta, partirem d'un cas del nostre corpus:

- (19) Cuando llega el momento de las reglas de expresión, todas las formas gramaticales (por ejemplo, casos y voces) tienen que ser descritas a base de rasgos semánticos, a los que sólo se añaden los sintácticos mencionados. El sujeto se referiría al punto de vista desde el que se contempla la acción; **el objeto sería, parece, una simple restricción** (Chomsky 1981 habla de rección). Pero el N. y el Ac. no son sólo eso, tienen otras funciones más: el N., en lenguas como el griego y el latín, puede ser una oración o carecer de relaciones oracionales; el Ac. puede indicar el tiempo, el modo... ¿Y qué decir de los demás casos? ¿Como se va a describirlos? (Lcast3)

En l'exemple de (19), l'enunciat que hem marcat en negreta diu que l'objecte és una restricció, però també diu que no és el locutor qui ho afirma, sinó que és l'enunciador el que es fa responsable d'aquest enunciat. Així mateix, diu *parece* per la qual cosa se li atribueix un cert dubte. Aquest dubte és considerat, segons Donaire (2000: 82), com un punt de vista discutible que s'accepta. D'aquesta manera 'l'objecte és una simple restricció' és un punt de vista, igual que ho és 'l'objecte no és una simple restricció'.

Així, la teoria de l'enunciació és bàsica per a aquesta investigació en la mesura que implica el lligam de l'emissor amb el text. En especial, la teoria de la polifonia de Ducrot (1984) ens resultarà molt, ja que ens permet distingir diversos nivells d'enunciació que podem relacionar amb les funcions discursives de l'emissor (cfr. § 13.1). Igualment, la noció de punt de vista que plantegen Tordesillas (1997) i Donaire (2000) també guarda una vinculació molt directa amb les funcions discursives de l'emissor, que descriurem en § 5.2.

2.2.3. La cooperació conversacional i el principi de cortesia

La relació entre emissor i receptor està marcada per unes pautes socials i culturals que tenen repercussions lingüístiques i que condicionen l'èxit o el fracàs de la comunicació. A partir dels anys 80, comencen a aparèixer estudis al voltant d'aquestes normes que regulen les interaccions, que són conegudes com el principi de cortesia. Les teories que més ressò han tingut són les de Brown i

Levinson (1983) i Leech (1983) i l'aplicació de Kerbrat-Orecchioni (1992), que repassarem breument més endavant.

Com a antecedents d'aquests estudis, hem de fer referència a Goffman (1971) i Grice (1975). Goffman (1971) aborda el discurs des del punt de vista de la sociologia i desenvolupa dos conceptes que determinen les relacions interpersonals: territori i imatge. Per a Goffman el territori és un concepte que prové de l'etologia i és vàlid per a les relacions interpersonals “because the claim is not so much to a discrete and particular matter but rather to a field of things –to a preserve– and because the boundaries of the field are ordinarily patrolled and defended by the claimant” (Goffman, 1971: 51-52). Aquest concepte de territori engloba el cos i les prolongacions d'aquest, com ara la vestimenta; les possessions materials de l'individu; el territori espacial, com ara la seua casa; el territori temporal, en especial el temps en què parla, i la informació secreta. El concepte d'imatge es basa en expressions populars com “lose the face” i consisteix en la manera com hom es presenta davant la resta d'éssers humans i, d'aquesta manera, es crea un concepte d'ell mateix.

Amb un component més lingüístic, Grice (1975), formula el principi de cooperació en les interaccions verbals. Aquest principi postula que cal adaptar les intervencions a les característiques i a l'objectiu de la conversa en què es participa. Les màximes conversacionals que es deriven d'aquest principi fan referència a la qualitat, la quantitat, la rellevància i el mode de la informació. La màxima de la qualitat es refereix a la sinceritat del parlant, és a dir, l'emissor ha d'evitar la mentida i també dir coses que no pot provar; la màxima de la quantitat marca la quantitat d'informació que cal donar segons l'objectiu de la comunicació i prescriu aportar més informació de la necessària; la màxima de la rellevància fa referència al tipus d'informació que cal donar, que sempre ha de ser important i significativa per a la finalitat comunicativa i, per últim, de la màxima del mode es pot deduir que cal evitar expressions obscures i l'ambigüitat en el llenguatge; així mateix, convé ser breu i ordenat. La violació d'aquestes màximes, mitjançant les implicatures, donen lloc a un comportament cortès.

Els conceptes presentats per Goffman constitueixen la base dels treballs de Brown i Levinson (1978, versió revisada de 1987) sobre la cortesia. El principi de cortesia, que determina el que anomenen actes amenaçadors per a la imatge (*FTA:face threatening acts*), depèn de tres factors sociològics: poder del receptor sobre l'emissor (P), distància del parlant respecte de l'oient (D) i grau d'imposició (R).²² No obstant això, es donen alguns aspectes que no poden analitzar-se a partir d'aquests tres factors. De fet, la noció de *cortesia* de Brown i Levinson s'articula al voltant de la noció d'imatge (*face*), que defineixen amb les següents paraules:

Central to our model is a highly abstract notion of 'face' which consists of two specific kinds of desires ('facewants') attributed by interactants to one another: the desire to be unimpeded in one's actions (negative face), and the desire (in some respects) to be approved of (positive face). (Brown & Levinson, 1987: 13)

Així doncs, segons aquests autors, qualsevol ésser social que es comunica presenta dues vessants: la imatge negativa i la imatge positiva.

1. La imatge negativa és el desig de no veure impeditos els propis actes. Correspon al que Goffman (1983) descriu com "el territori d'un mateix" (territori espacial, temporal, corporal...).
2. La imatge positiva, que correspon al narcisisme i a la imatge valoritzadora que els interlocutors construeixen d'ells mateixos, perquè els actes d'un mateix siguin aprovats. Correspon al que Goffman (1983) anomena imatge.

D'acord amb aquesta teoria, en una interacció verbal, es conjuguen quatre imatges: la positiva i negativa de l'emissor i la positiva i negativa del receptor. Brown i Levinson (1978) distribueixen els diversos actes de parla en quatre grups que responen a les dues imatges de l'emissor i el receptor:

- a) Actes amenaçadors per a la imatge negativa de l'emissor. És el cas de l'ofertament o la promesa.
- b) Actes amenaçador per a la imatge positiva de l'emissor. És el cas de les excuses, les autocrítiques o l'autoacusació.
- c) Actes amenaçadors per a la imatge negativa del receptor. Dins aquest grup, hi ha els missatges indiscrets, les ordres o les interrupcions.²³ A més d'actes de naturalesa verbal, inclouen aspectes de naturalesa no verbal, com ara contactes corporals, agressions visuals, sonores, olfactivas, violació de la propietat privada...).
- d) Actes amenaçadors per a la imatge positiva del receptor. Aquells que fan perillar la imatge d'altri, com és el cas de la crítica, el retret o l'insult.

Aquests últims són els que més interessin des del punt de vista de la nostra investigació, ja que els gèneres que treballem són expositivoargumentatius i sovint inclouen crítiques a teories anteriors:

- (20) a. En aquest aspecte és probable que tots **estem d'acord** a qualificar d'«autonomista» la Constitució republicana i de «foralista» la que regeix actualment. (Dcat1)
- b. **It is not possible to explain** with confidence why there should be this difference between the programs but at a guess it might be said that speech-act research has concentrated on taxonomy [...] (resLang3)

Com observem, en l'exemple (20a), l'emissor sol presentar les crítiques sota un plural que es pot entendre com a escut de la seua imatge o, com en (20b), recorre a una construcció d'impersonalització. També hem trobat exemples

²³ En relació amb els actes exhortatius que impliquen una ordre, Haverkate (1994: 183) apunta que es pot aconseguir un efecte atenuador mitjançant una referència no explícita a l'interlocutor. D'aquesta manera l'emissor evita envair el camp del receptor. Així mateix, utilitzar un plural pseudoinclusiu també és una estratègia desfocalitzadora que crea solidaritat entre els interlocutors.

d'actes amenaçadors per a la imatge negativa del receptor, com són les ordres que dóna l'emissor perquè el receptor segueixca l'ordre d'exposició. Generalment, com podem veure en els exemples, aquests actes se solen matissar mitjançant un plural, *nos2* i *Nos3*, que inclou el receptor en diversos graus:²⁴

- (21) a. Per tant, **hem de concloure** que la hipòtesi de Bernat Joan ha estat falsada per Bernat Joan. (Lcat0)
- b. Esta problemática ha surgido de nuevo despues de que pasarán más de cuarenta años desde su planteamiento inicial por Hund y sus coetáneos. **Veamos** a continuación los diferentes puntos de vista de varios autores que han intentado responder a estas cuestiones. (Fcast3)

Brown i Levinson (1987: 75) es refereixen explícitament a les construccions d'impersonalització com a mecanismes de compensació d'aquests actes amenaçadors:

FTA are redressed with apologies for interfering or transgressing, with linguistic and non-linguistic deference, with hedges on the illocutionary force of the act, with impersonalizing mechanisms (such as passives) that distance S and H from the act, and with other softening mechanisms that give the addressee an 'out'.

Amb les construccions d'impersonalització, l'emissor i el receptor es distancien de l'enunciat i, per tant, la relació és menys "perillosa" des del punt de vista de la cortesia.

²⁴ Helmbrecht (2002: 45) assenyala que aquests actes de parla són perjudicials per a la imatge del receptor i una manera d'atenuar aquesta amenaça per a la imatge és la incorporació del receptor en l'acte de parla:

The social distance between speaker and addressee can be minimized by including both, speaker and hearer in the activity. If, e.g. the speaker and the hearer are on their way to some place and the speaker wants to have something to eat, he might say (12) Let's stop for a bite.

El model de Leech (1983), que contempla que tots els actes comunicatius han de basar-se necessàriament en el principi de cortesia, es pot considerar com un complement de les màximes de Grice. D'acord amb Leech (1983: 107), aquest principi no s'estableix al voltant del concepte d'imatge, sinó que es basa en termes de cost i benefici. Així doncs, les màximes que regulen la cortesia en la conversa responen a la **Màxima cost-benefici** (*Tact maxim*), que consisteix a maximitzar el cost per a un mateix i minimitzar el cost per als altres: "Minimize cost to other [Maximize benefit to other]" (Leech, 1983: 132). Per tant, aquesta màxima, com ocorria en la teoria de Brown i Levinson (1978), presenta dues vessants:

There are two sides to the Tact Maxim, a negative side 'Minimize the cost to h [hearer]', and a positive side, 'Maximize the benefit to h.' [...] It means, for example, that in proposing some action beneficial to h, s [speaker] should bias the illocution towards a positive outcome, by restricting h's opportunity of saying 'No'. Thus an imperative, which in effect does not allow h to say 'No' is (in an informal context) a positively polite way of making an offer: *Help yourself; Have another sandwich*; etc. (Leech, 1983: 109)

A més d'aquesta màxima, Leech en proposa d'altres: la màxima de la generositat, la màxima d'aprovació, la màxima de modèstia, la màxima de l'acord i la màxima de la simpatia. Cadascuna d'aquestes màximes estan lligades amb diversos tipus d'actes de parla. Les màximes de tacte i de generositat es manifesten a través d'actes exhortatius i comissius. Les màximes d'aprovació i de modèstia s'apliquen als actes expressius i assertius. Les màximes de l'acord i de la simpatia es representen a través d'actes assertius. Les dues màximes més relacionades amb el nostre treball són la de l'aprovació i la de la modèstia. La màxima de l'aprovació implica no fer avaluacions negatives dels altres i es concreta amb la formulació següent: "Minimize dispraise of other; maximize praise of other" (Leech, 1983: 135); La màxima de modèstia consisteix a no fer valoracions positives d'un mateix, és a dir, "Minimize praise of self; maximize dispraise of self" (Leech, 1983: 136). Així, podem entendre quan l'emissor adopta la funció d'atacant està violant la màxima de l'aprovació. Igualment, l'ús del plural per a referir-se a un emissor individual pot entendre's com una manera de

complir la màxima de la modèstia, en el sentit en què no és cortés, en algunes llengües, presentar-se un mateix com el descobridor d'un fet. Precisament, en relació amb la màxima de la modèstia, Leech (1983: 137) assenyala que no es pot entendre com un principi universal, sinó que hi ha diferències culturals, la qual cosa pot explicar que en el discurs científic en anglés no està mal vist que el científic es presente en primera persona del singular i, en canvi, en castellà s'use habitualment l'anomenat plural de modèstia.²⁵

Per últim, la proposta de Kerbrat-Orecchioni (1992) sintetitza les dues teories que hem presentat anteriorment i distribueix els actes comunicatius en dos eixos: l'horitzontal i el vertical. D'una banda, l'eix horitzontal determina la distància i la proximitat entre les persones. D'altra banda, l'eix vertical determina la relació jeràrquica, que està determinada per les diferències d'edat, d'estatus professional, de classe social o de coneixements adquirits. La jerarquització que estableix dels actes es basa en dos pols: els principis orientats a A (alocutari) i els principis orientats a L (locutor). Els primers constitueixen la cortesia en sentit estricte, positiva i negativa i consisteixen a donar valor a les coses d'altri; mentre que els segons tenen un paper secundari, però necessari per al funcionament de la cortesia.

²⁵ En general, totes les màximes estan subjectes a qüestions culturals que impliquen conceptes diferents de la *imatge*, tot i que Brown i Levinson semblen presentar-ho com un concepte universal. En aquest sentit, s'han fet diverses crítiques d'aquest model, com Fraser (1990: 232) crítica la pretesa universalitat del concepte de cortesia i, a més, aquest concepte no és constant, sinó que es va renegociant al llarg d'una conversa. En la mateixa línia, Meier (1995: 385) rebutja l'anglocentricitat de la proposta de Brown i Levinson i fins i tot arriba a qüestionar el terme *cortesia*. Meier entén que la cortesia sols es pot entendre en relació amb un context i, encara més, considera que aquest concepte va unit al de comunitat discursiva. Més recentment, Boretti (2000) fa una revisió dels treballs sobre cortesia i el qüestionament de la validesa universal d'aquests principis:

[...] la cortesia corresponde a un conjunto de ideas compartidas por una comunidad acerca de cuál es el comportamiento apropiado, los rasgos de esa identidad cultural son una clave para la descripción e interpretación de los fenómenos de cortesia lingüística que se manifiestan en la interacción. (Boretti, 2000: 119)

Seguint aquesta tesi de relativitat cultural, Katsiki (2001) analitza, des del punt de vista de la cortesia, les felicitacions en grec i en francés. L'estudi del corpus mostra que en les felicitacions franceses predomina l'*ethos* individualista, mentre que en les felicitacions gregues sembla presentar-se un emissor col·lectiu.

A continuació, presentem la taula que proposa Kerbrat-Orecchioni (1992: 184):

I)	Principes A-orientés: ils sont tous favorables à A. 1) Politesse négative (évitez les menaces envers la face négative et positive de A (évitez des critiques trop acerbes, des réfutations trop radicales) 2) Politesse positive: produisez des anti-menaces envers la face négative et positive de A (valorisez sa face positive en lui prodiguant éloges, compliments, manifestations d'accord...)
II)	Principes-L orientés: on y reconte non seulement des consignes favorables à L, mais aussi des règles qui lui sont défavorables. A) Principes qui jouent en faveur de L (1) Versant négatif: sauvegardez dans la mesure du possible votre territoire (ne tolérez pas que votre image soit injustement dégradée, répondez aux critiques) (2) Versant positif: B) Principes qui jouent en la défaveur de L (1) Versant négatif: Évitez ou atténuez les anti-menaces envers votre face positive et négative. (2) Versant positif: produisez des menaces envers votre face positive et négative. (auto-critique)

Figura 12. Esquema de la cortesia (Kerbrat-Orecchioni, 1992: 184)

Per tal de compensar els efectes de la descortesia, Kerbrat (1992: 209) proposa mecanismes de distanciament mitjançant *dixi*. Segons la lingüista francesa, hi ha dos tipus de *nosaltres* que ens serveixen per complir el principi de la cortesia. El primer *nosaltres* és de caràcter solidari i inclou el receptor:

Les “nous” remplace un “tu”: ce “nous de solidarité”, par lequel le locuteur s’associe discursivement à son interlocuteur, se reconte surtout dans les énoncés à valeur de commisération ou d’exhortation.

L'altre està més relacionat amb qüestions de modèstia, ja que és el substitut de la primera persona singular:

Le “nous” remplace un “je”: le procédé, inverse du précédent, s'emploie naturellement pour des énoncés de contenu inverse –de même que la politesse exige que le “je” s'associe au “tu” dans les énoncés à contenu négatif. (Kerbrat, 1992: 210)

Com veiem, algunes qüestions de la teoria de la cortesia ens serviran per a explicar determinats resultats del nostre corpus, sobretot la manera de vehicular les funcions que fan perillar més la imatge. En general, però, cal anar en compte en aplicar els models perquè hem pogut comprovar que, tret de Leech (1983), tenen poc en compte les diferències culturals i molt menys les diferències genèriques o pròpies de la comunitat discursiva, element central de la nostra investigació. No obstant això, la teoria essencial d'aquesta investigació és la teoria de l'enunciació que dóna compte de la manera com la persona es presenta en el discurs i també com introdueix diverses veus o punts de vista. De fet, l'esquema de la teoria de la polifonia de Ducrot (1984) ens servirà per explicar l'organització conceptual dels diversos tipus de funcions discursives que realitza l'emissor en el text (cfr. § 13.1).²⁶

²⁶ En relació amb aquesta qüestió, Luzón (1998) va més enllà de les crítiques de Boretti (2000) i considera que el model proposat per Brown i Levinson és estàtic i no té en compte les diverses cultures i tampoc els diversos tipus de discurs:

En este artículo se sugiere que los diferentes géneros o tipos de discurso que se dan en una cultura tienen sus propias convenciones de cortesía y que hay que recurrir al concepto de género para explicar el uso de determinadas estrategias de cortesía o descortesía. (Luzón, 1998: 62)

2.3. LA LINGÜÍSTICA CONTRASTIVA

“Contrastive rhetoric studies help up to remember that the idea of “being yourself” or writing elegantly, or communicating clearly and convincingly has no reality outside a particular cultural and rhetorical context and that our discourse community is only one of many”

Ilona Leki, “Twenty-five years of contrastive rhetoric”, 1991, pàg. 123.

Com indica Fisiak (1981: 1) la lingüística contrastiva permet analitzar les diferències i les semblances entre dues o més llengües o sistemes lingüístics. Aquest interès pel contrast és pràcticament inherent a la lingüística. De fet, tal com apunta Hartmann (1980: 22), tota lingüística és contrastiva:

All linguistics is ‘comparative’ in the sense that any statement about a particular phenomenon of language usually implies a generalisation from several phenomena, which in turn is based on processes of comparison.

Malgrat aquesta voluntat constant de comparació en la història de la lingüística, la lingüística contrastiva com a àrea d’estudi pròpiament dita té uns inicis més recents. En aquest sentit, Cuenca (2002: 12) exposa que al s.XIX comencen a fer-se estudis comparatius que combinen una perspectiva sincrònica i també diacrònica. Des del punt de vista històric, els estudis es basen en la fonètica i el lèxic i tenen com a objectiu la reconstrucció de les protollengües. Des del punt de vista sincrònic, se centren en el nivell morfològic i sintàctic amb la finalitat de

classificar les llengües en arbres genealògics, una línia que persistirà durant el s.XX amb l'establiment dels universals lingüístics.²⁷ Durant aquest segle sorgeix el relativisme lingüístic, amb Humboldt i Herder, que relacionen les diferències lingüístiques amb diferències de tipus culturals. En aquesta mateixa línia relativista, la hipòtesi de Sapir-Whorf resulta bàsica per a la lingüística contrastiva en el sentit que “it suggests that different languages affect perception and thought in different ways” (Connor, 1996: 10). Segons Cuenca (2002: 12), ja al segle XX, en concret a partir de la Segona Guerra Mundial, el desenvolupament de les tecnologies de la comunicació i els transports, juntament amb els moviments migratoris, contribueixen a la importància de la comunicació intercultural i, per tant, a l'interés dels estudis contrastius dins el marc de la lingüística aplicada, que es concreten fonamentalment en dues línies de recerca aplicada: l'anàlisi contrastiva i la retòrica contrastiva.²⁸

Quasi tots els estudis coincideixen a assenyalar l'inici de l'*anàlisi contrastiva* en el panorama de la lingüística aplicada durant els anys 50 amb els treballs de Robert Lado, que considera que la llengua materna pot esdevenir font d'error i que permet predir les dificultats amb què s'enfrontarà l'estudiant en aprendre una segona llengua. El mètode que proposa Lado constitueix la base del mètode audiolingual d'ensenyament de llengües i dona lloc al que es coneix com a anàlisi contrastiva predictiva (Cuenca, 1992: cap.3). La línia de treball que segueix aquest enfocament s'ha denominat versió forta (*strong form*) de l'anàlisi

²⁷ Santos (1993: cap. 1) es refereix a aquests treballs decimonònics com a estudis de lingüística comparativa i segueix Fisiak (1981) que distingeix entre lingüística comparativa històrica, lingüística tipològica i lingüística comparativa sincrònica. Santos (1993) utilitza el terme lingüística contrastiva com a disciplina dins la qual s'inclou l'anàlisi contrastiva com a model d'investigació. No obstant això, la concepció de Santos (1993: 30) és més restrictiva en el sentit que la defineix com “ciencia que se ocupa del contraste sincrónico y sistemático de dos o más sistemas lingüísticos”.

²⁸ Cuenca (2002) distingeixen entre anàlisi contrastiva i retòrica contrastiva, que corresponen a dos enfocaments històricament diferenciats del contrast lingüístic. El primer terme fa referència als estudis que es desenvolupen a partir del treball de Robert Lado (1957), centrats en la manera de predir els errors en els textos elaborats per parlants no-nadius; el segon terme fa referència a l'enfocament de Kaplan (1966), que focalitza en aspectes d'organització discursiva dels textos. En canvi, Payrató (1988) utilitza el terme *lingüística contrastiva* com a sinònim d'anàlisi contrastiva. El contrast lingüístic també presenta altres enfocaments de caràcter pragmàtic com la comunicació intercultural (Clyne, 1994, Scollon & Scollon, 1995) o la pragmàtica intercultural (Wierzbicka 1991; Hernández Sacristán 1999).

contrastiva (Cuenca, 1992: 56; Cots, 2000: 52). Posteriorment, durant la dècada dels 60, es desenvolupa l'anàlisi contrastiva descriptiva (versió feble) amb treballs com els de Corder i Selinker, segons els quals l'única font d'errors en l'aprenentatge d'una segona llengua no són les diferències entre L1 i L2. Wilkins (1972: 201; *apud* Cuenca, 1992: 56) detalla els possibles motius dels errors en L2:

(i) no tots els errors que es produeixen són casos de transferència, n'hi ha molts que són fruit de la hipercorrecció o de la sobregeneralització; (ii) hi ha casos en què es produeixen errors no previstos, i inversament, (iii) hi ha errors no previstos que es donen en les produccions dels aprenents, és a dir, casos en què se suposa que hauria d'actuar la transferència positiva, perquè ambdues llengües coincideixen, i, en canvi, no és així.

Amb aquestes paraules, Wilkins posa en dubte la possibilitat de predir l'error. L'anàlisi contrastiva descriptiva s'anomenarà versió feble (Cuenca, 1992: 56), en el sentit que, contràriament a la versió forta, postula que els errors sols es poden determinar després d'analitzar les produccions dels alumnes.

Durant els primers anys, els treballs contrastius es desenvolupen a l'ampara de dos enfocaments: un de lingüístic, l'estructuralisme, que proposava un mètode que permetia la descripció de llengües, i un de psicològic, el conductisme que concebia l'adquisició de llengües com l'aprenentatge d'uns hàbits.²⁹ Durant els anys 70, podem parlar de crisi en aquest model, a causa del qüestionament de l'estructuralisme i el conductisme a favor de dos nous paradigmes: el generativisme, que propugnava l'innatisme com a teoria d'adquisició del llenguatge, i la psicologia cognitiva, que considera que l'individu és capaç d'enfrontar l'entorn i crear respostes noves. La dècada dels 80, s'ha d'entendre com una època de recuperació, que comença a veure la influència de la L1 en l'aprenentatge de la L2. Així, hi ha treballs com els de Odlin (1986) o Kellerman i Sharwood (1989) que donen pas a la gran eclosió que es produeix durant els 90.

²⁹ Per a un repàs de la relació entre l'anàlisi contrastiva i les diverses teories lingüístiques, vegeu Santos (1993: §2.3). Sajavaara (1981) i Cuenca (1992: §3.2.4) també revisen la relació entre l'anàlisi contrastiva i la lingüística estructural.

Segons Cuenca (2002: 14), aquests treballs d'anàlisi contrastiva i d'errors "no solucionen els problemes de l'ensenyament de llengües, però proporcionen dades sens dubte interessants per a la pràctica docent i la producció de materials".³⁰ D'acord amb el que hem vist, podem dir que l'anàlisi contrastiva fa aportacions interessants a la lingüística teòrica, als estudis sobre l'adquisició de segones llengües i també té utilitat com a instrument pedagògic que ajuda a comprendre l'error (Jaszczolt, 1984: 565; Cuenca, 1992: § 3.2.4; Fernández González, 1995: 18-19).

Paral·lelament a l'anàlisi contrastiva descriptiva, es desenvolupa el que es coneix com a retòrica contrastiva, lligada també, en els inicis, a l'ensenyament de llengües. Tot i que se sol considerar el treball de Kaplan (1966) com el punt d'inici de la retòrica contrastiva, Edwards (2002) considera que l'estudi de Nida (1964) és el primer que apunta que les diferències entre les llengües no es redueixen al nivell lingüístic, sinó que també cal tenir en compte les diferències organitzacionals. El famós article de Kaplan (1966), "Cultural thought patterns in intercultural education", constitueix el punt d'arrencada d'aquest enfocament amb una afirmació que qüestionava la universalitat de la lògica tal com postulava Widdowson:

Logic (in the popular rather than the logician's sense of the word) which is the basis of the rhetoric, is evolved out of culture; it is not universal. Rhetoric, then, is not universal either, but varies from culture to culture and even from time within a given culture. It is affected by canons of taste within a given culture at a given time. (Kaplan, 1966: 2)

Per a Kaplan, la manera de pensar té repercussions en els codis lingüístics i influeix en la manera d'estructurar els textos, per això observa diferències en la construcció dels textos entre els parlants nadius en anglés i els parlants no-nadius.

³⁰ Generalment, els estudis d'anàlisi contrastiva se solen classificar segons la perspectiva teòrica o pràctica que adopten (Santos, 1993; Cuenca, 2001); no obstant això, Cots (2000: 56) comenta, seguint James i Payrató, un enfocament micro i un enfocament macro. El primer implicaria un estudi sobre àrees reduïdes i específiques de dues llengües; mentre que el segon derivaria en un estudi contrastiu global entre dues llengües.

Així, una de les conclusions del treball de Kaplan mostra que la manera d'escriure dels anglesos és de caràcter més lineal, mentre que el model d'escriptura xinès és més circular, la qual cosa es relaciona amb que la manera de pensar dels anglesos és lineal, mentre que la dels xinesos és de caràcter més circular. Com hem vist en l'estudi de Kaplan, els primers treballs de retòrica contrastiva estan relacionats i orientats a l'ensenyament de llengües, treballen amb textos d'autors nadius i no nadius i defensen que els errors en la L2 són causats per la influència de la llengua nativa. L'article de Kaplan (1966) ha generat gran quantitat de crítiques que el consideren més intuïtiu que no científic, ja que no es basa en l'ús si no en les prescripcions dels manuals anglesos i basa les conclusions en textos escrits per parlants no nadius (Leki, 1991: 123; Benda, 1999; Noor, 2001; Fernández Polo, 2001; Cuenca, 2002). El mateix Kaplan (1987, 1988, 2000) reconeix que algunes de les conclusions que presenta impliquen generalitzacions poc precises. Ara bé, malgrat les crítiques, aquest estudi implica una fita important en el sentit que Kaplan proposa un nivell d'anàlisi que va més enllà de l'oració: se centra en el paràgraf.

Segons Fernández Polo (2001: 30), en els anys 80 es desenvolupa una nova línia dins la retòrica contrastiva que es basa en activitats acadèmiques i econòmiques, com a conseqüència de la internacionalització de l'activitat científica i de la mundialització de l'economia. Aquesta nova perspectiva es concreta en els estudis de Clyne (1987) i Eggington (1987). La majoria d'estudis amb aquest enfocament treballen amb escrits de nadius en diferents cultures i prenen com a punt de referència l'anglès, que s'ha convertit en la llengua franca de la ciència i de la comunitat internacional en general.³¹ En definitiva, com afirma Leki (1991: 123), els estudis contrastius de tall retòric recorden que, quan escrivim, ens hem d'adaptar també a les pautes culturals d'aquesta llengua.

³¹ Fernández Polo (2001: 30) afirma que l'anglès té tanta presència que "la coneguda màxima "Publique; per tant sóc", hauríem de substituir-la en molts casos per aquesta altra: "Publique en anglès; per tant, sóc". No obstant això, reconeix que l'espanyol està rebent molta atenció en l'àmbit de la retòrica contrastiva i en Fernández Polo (2001: 34-37) fa un repàs dels estudis que es refereixen al castellà. Salager-Meyer, Alcaraz, Zambrano (2003: 224) afirmen que aquest interès pel castellà és ben recent i que "it can safely be assumed that this is due to the fact that Spanish is today the third most frequently spoken language in the world, and that it shows signs of acquiring an increasing importance as the world trade, political, cultural and business".

Com hem anat apuntant, la lingüística contrastiva presenta dos vessants: teòric i aplicat.³² Des del punt de vista teòric, la lingüística contrastiva té també un interès indubtable, per exemple permet donar compte dels universals lingüístics i dels aspectes diferencials de les llengües (Santos, 1993: 30; Fernández González, 1995: 18).³³ En concret, Payrató (1988: 229) apunta que “una anàlisi contrastiva pot servir com a indicatiu o com a punt de referència per a la solució d’un aspecte teòric o bé com a criteri de valoració a l’hora d’escollir una teoria en concret” i la considera fonamental per a l’estudi del canvi lingüístic, la interferència i les diverses varietats sincròniques i diacròniques d’una llengua. Des del punt de vista aplicat, Sharwood (1981), Payrató (1988), Santos (1993) i Fernández González (1995) destaquen l’interès de la lingüística contrastiva per a l’ensenyament de llengües, però cal afegir, a més, la utilitat d’aquest enfocament per a la traducció (Cuenca, 2001: 18; Edwards, 2002: 367). Al capdavall, segons Santos (1983: 28), el que canvia és l’objectiu final i ho exposa amb la figura 14, que recull la idea de Fisiak (1981: 2-3):

³² En aquest sentit, Payrató (1988: 226) no dubta a qualificar la lingüística contrastiva com una “disciplina ‘de complement’” en el sentit en què “ha de tenir en compte les bases i les troballes de la lingüística teòrica i, per una altra banda, ha de ser completada amb anàlisis aplicades”. En canvi, Connor (1996: 27) parla de la retòrica contrastiva com a matèria multidisciplinària en la mesura en què està influïda per moltes teories. En particular, Connor (1996: 10) assenyala les següents teories com a influents en l’anàlisi contrastiva: la teoria del relativisme lingüístic, la teoria de la retòrica, la teoria lingüística textual, la teoria de les tipologies discursives i els gèneres, la teoria de la literatura i la teoria de la traducció.

³³ Per a una bibliografia actualitzada de treballs realitzats en l’àmbit de la lingüística contrastiva, des del vessant teòric i pràctic, es pot consultar <http://bank.rug.ac.be/contragram/biblio.html>. Navarro Domínguez (2002) també ofereix un repàs d’estudis contrastius comentats.

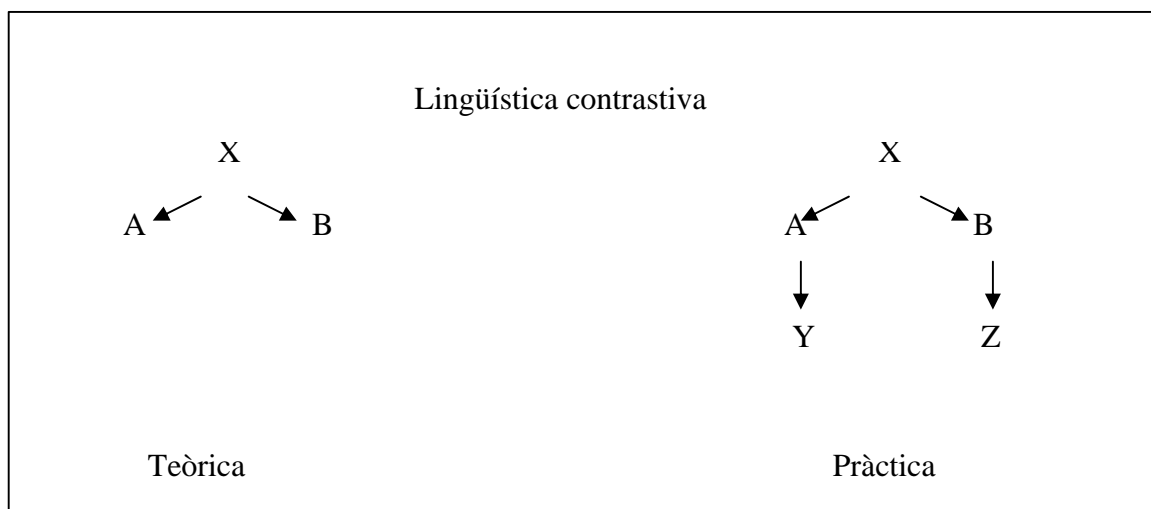

Figura 13. Lingüística contrastiva teòrica i pràctica

Segons aquesta figura, la lingüística contrastiva teòrica constata les diferències que presenten dues llengües, és a dir, “the realization of a universal category X in both A and B” (Fisiak, 1981: 2); en canvi, el vessant aplicat (o pràctic) intenta anar més enllà i descriu com es manifesta aquest aspecte en les dues llengües amb la finalitat d’aplicar aquesta anàlisi a l’ensenyament o a la traducció.³⁴ En general, gran part dels treballs contrastius més recents se situen en el vessant aplicat sense oblidar una base teòrica, la qual cosa implica una contribució important a diverses teories lingüístiques. La majoria d’estudis relacionats amb els llenguatges d’especialitat que componen el nostre recull bibliogràfic segueixen aquesta doble perspectiva.

³⁴ Connor (1996) dóna compte de la dimensió aplicada de la retòrica contrastiva quan comenta que no hi ha gaires estudis contrastius sobre gèneres periodístics o polítics, ja que “non-native speakers of English seldom need to write newspaper editorials in English” (Connor, 1996: 143).

2.3.1. La lingüística contrastiva i els llenguatges d'especialitat

La majoria d'estudis contrastius en l'àmbit dels llenguatges d'especialitat estan influïts per la lingüística textual i la teoria del gènere.³⁵ Tot seguit, fem un repàs pels treballs que s'han fet sobre llenguatges d'especialitat que parteixen d'aquests dos enfocaments (cfr. Göpferich, 2000). En aquest recull bibliogràfic incloem treballs sobre discurs científic, sobre discurs acadèmic –entés com a treballs realitzats per escolars– i sobre discurs tècnic i professional, per això fem servir aquesta etiqueta (llenguatge d'especialitat) que té un abast molt ampli i ens permet donar cabuda a tots aquests treballs.

2.3.1.1. La lingüística contrastiva i la lingüística textual

Alguns treballs contrastius han implicat una contribució important a la teoria de la lingüística textual. Un dels conceptes que ha provocat l'aparició de molts treballs ha estat la cohesió. Un dels estudis més coneguts en aquesta línia és de Hinds (1987) que, a partir de l'anàlisi d'un article periodístic japonés, proposa els termes *transition devices* o *transition statements* per fer referència a les marques explícites entre oracions que ajuden a donar sentit al text i a marcar les transicions entre els diversos temes que es desenvolupen en un text. Aquests conceptes la porten a establir la distinció entre llengües *writer-responsible* i llengües *reader-responsible*, és a dir, llengües en què la responsabilitat de l'efectivitat comunicativa rau en l'escriptor (com és el cas de l'anglès) i llengües en què la responsabilitat és del receptor (com ocorre en el japonés). Aquesta diferenciació serà aplicada a gran quantitat d'estudis, com veurem tot seguit.

³⁵ La combinació d'aquestes perspectiva ha donat lloc a algun treball relacionat amb la nostra investigació, però que no adopta una perspectiva contrastiva com ara el de Gea Valor (1999). Aquest estudi parteix de la doble perspectiva de l'anàlisi del discurs i la teoria del gènere. En concret, es basa en el principi de cortesia (Brown & Levinson, 1987) i en els treballs de Swales (1990) i Bhatia (1993). L'anàlisi de les ressenyes en anglès demostra que s'utilitzen recursos de modalitat per tal d'evitar la violació dels principis de cortesia, ja que és un gènere on l'avaluació, de vegades negativa, està molt present.

Un altre dels estudis més citats és el de Clyne (1994), que utilitza un enfocament discursiu per tal de veure com es manifesta la diversitat cultural en aspectes lingüístics. Per aconseguir aquest objectiu proposa tres vies: l'estudi de diferents llengües a partir dels nadius (enfocament contrastiu); l'anàlisi de la segona llengua en parlants no nadius (enfocament interlingual) i l'observació de la interacció entre persones de diferents llengües i cultures que es comuniquen amb una llengua franca. La primera part del seu estudi es basa en l'anàlisi de converses orals espontànies en el treball de parlants europeus i sud-asiàtics que han emigrat a Austràlia, tot i que també ho complementa amb un corpus compost de conferències i discursos més formals. En aquest corpus oral no solament troba diferències culturals, sinó també conseqüències provocades per l'autoritat o el gènere de la persona. En general, les dones europees tendeixen a fer més actes de parla directius, mentre que entre les sud-asiàtiques predominen els actes comissius. En canvi, les divergències en nivells més formals es dilueixen, perquè els interlocutors es troben al mateix nivell. La segona part de l'estudi es basa en textos acadèmics escrits per estudiants en diverses llengües. Observa en els anglesos una tendència a la linealitat, mentre que els alemanys recorren més a les digressions. Així mateix, els anglesos tendeixen a organitzar més el discurs amb marcadors discursius, mentre que els alemanys presenten textos més asimètrics. Per a Clyne (1994) aquestes diferències revelen divergències en la manera d'ensenyar la llengua. Presenta els resultats en altres llengües relatives a la linealitat del text i, en alguns casos com en el contrast de l'alemany i el noruec apunta el diferent grau de polèmica dels textos. La conclusió final a la qual arriba coincideix amb la de Hinds (1987), és a dir, per a Clyne les llengües es poden classificar en dos grups: les que, com el model de l'anglès, se centren en la forma (*formal oriented*); i les que estan basades en el contingut (*content oriented*), com les llengües centroeuropees. A més, relaciona aquesta dicotomia amb les màximes de cooperació griceanes, que, segons Clyne, haurien de ser adaptades a cada cultura:

For these reasons, universally intended rules for successful communications, such as Grice's Cooperative Principle, need to be sensitive to cultural variation. The wording some of Grice's maxims is extended both to

accommodate fully the cultural dimension, and to facilitate its application in inter-cultural communication. (Clyne, 1994: 201)

En concret, Clyne al·ludeix a la màxima de la manera i de la rellevància. En relació amb la manera, distingeix entre cultures orientades a la forma i cultures orientades al contingut. En les primeres, l'emissor és el responsable de la comprensió del text; mentre que en les altres, l'emissor ha de demostrar el seu coneixement i refermar la pròpia autoritat. En relació amb la rellevància, Clyne creu que en la cultura anglosaxona aquesta màxima es relaciona amb la linealitat del text i l'absència de digressions.

Partint de la distinció de Hinds, Mauranen (1993) compara diferències en els textos d'economia escrits en anglés per finesos i anglesos i considera que els finesos, tant quan escriuen en llengua materna com quan escriuen en anglés, fan la cohesió a través de mecanismes implícits, la qual cosa implica menor ús de mecanismes de referència; mentre que en anglés la cohesió es manifesta explícitament, la qual cosa provoca un augment dels mecanismes de referència.

Cmejrkova (1996) compara el discurs acadèmic dels txecs i dels anglesos i aprofita la distinció de Hinds (1987) per concloure que el txec és una llengua *reader-responsible* i admet vaguetat en el discurs; mentre que l'anglés és una llengua que prescriu màxima claredat. La mateixa Cmejrkova i Danes (1997: 54) afirmen que en txec “the text is in general conceived not as a dialogue with the reader, but as the writer’s monologue”.

Tenint en compte l'aplicació a l'activitat traductològica i centrant-se en diversos aspectes gramaticals i de construcció de les oracions, Congost Maestre (1994) fa un estudi de traducció de textos mèdics anglés-castellà. La primera part, de caràcter descriptiu més teòric, se centra en qüestions lèxiques, però també en aspectes relacionats amb la cohesió (anàfora, catàfora i marcadors discursius) i amb la coherència (repetició de categories semàntiques). A banda de qüestions

estrictament lingüístiques, l'autora insisteix en la importància del coneixement cultural de la llengua meta:

Las diferencias que se derivan de la distinta estructuración del mundo que dos culturas lingüísticas llevan a cabo son infinitas. Para establecer tales diferencias pueden articularse distintos modelos, que pueden ser todo lo detallados que se desee, pero deben tener en cuenta, entre otros aspectos, el cultural de la lengua original, es decir, los términos geográficos, políticos, institucionales y culturales, así como los nombres propios. (Congost Maestre, 1994: 72)

L'última part de l'estudi té un caràcter aplicat, en la qual presenta textos originals anglesos comparats amb la traducció espanyola. Congost Maestre fa notar que el grau de formalitat dels textos és diferent, en molts casos. Igualment, també assenyala algunes qüestions de tipus gramatical que cal tenir en compte, com ara la preferència de redundància lèxica en anglès davant l'ús més abundant de díctics en castellà; o la preferència de subordinades en castellà davant l'ús més rellevant de coordinades en anglès.³⁶

En aquesta mateixa línia traductològica, Fernández Polo (1999) aplica els principis de la retòrica contrastiva a la traducció de textos de divulgació científica (anglès-castellà) i focalitza en els connectors, la repetició i la figura de l'investigador en els textos. L'autor explica el motiu que provoca l'interès en aquest camp amb les paraules següents:

[...] un ámbito en el que se han dado recientemente cambios importantes en las lenguas es el de los registros científico-técnicos, en donde, debido al prestigio de la ciencia anglosajona y a la consiguiente influencia de las publicaciones en inglés, se están abandonando las pautas de escritura "nativas" de este tipo de textos en beneficio de las peculiaridades de la comunicación científica inglesa. (Fernández Polo, 1999: 76)

³⁶ La perspectiva traductològica és molt útil per als estudis contrastius, si tenim en compte que hi ha una transmissió de coneixements en els dos sentits, ja que les dues matèries treballen amb primeres i segones llengües. A més, Connor (1996: 117) afirma que es beneficien de la mateixa bibliografia sobre l'adquisició del llenguatge, han experimentat canvis metodològics. En concret, els conceptes d'adequació i 'acceptabilitat' de Toury (1980) són molt útils per a l'anàlisi contrastiva.

Fernández Polo alerta que els autors llegeixen molt en anglés i sovint copien aquests models en la llengua pròpia. No obstant això, en el corpus que estudia, observa que, en general, els textos traduïts intenten adaptar-se a les expectatives del receptor de la llengua d'arribada. Aquesta voluntat d'acostament provoca que en els textos castellans s'observe una supressió de connectors respecte dels textos anglesos, la qual cosa remet a l'oposició gramàtica explícita (*writer-responsible*)/gramàtica implícita (*reader-responsible*). Així mateix, pel que fa a la repetició, assenyala que el castellà tendeix a la variació estilística, mitjançant l'ús de sinònims. Quant a la presència de l'autor en el text, els textos traduïts en castellà reproduïen els models propis del castellà que impliquen escassa informació sobre l'autor i un reduït nombre de construccions actives amb el subjecte com a protagonista.

Més recentment i introduint el català com a llengua de contrast, Cuenca (2000) es basa en els treballs de Hinds (1987) i Serafini (1992) i realitza un estudi contrastiu en tres llengües (català, castellà i anglés). Se centra en l'estructura oracional i contraposa dos estils: el cohesionat, propi del castellà i el segmentat, propi de l'anglés. Entre aquests dos pols oposats, el català ocupa un lloc intermedi. Considera que els estils oracionals estan relacionats el concepte d'iconicitat, ja que l'oració, en moltes ocasions, intenta representar el que s'està narrant. D'acord amb això, aquests dos estils no dependrien tant de les llengües, sinó del tipus de text i de l'estil personal de cada autor. Basant-se en l'ús de connectors d'exemplificació i reformuladors en el discurs acadèmic en castellà, català i anglés. Des del punt de vista gramatical, Cuenca (2001) mostra que el català i el castellà tenen formes molt més diverses de marcadors variables que no l'anglés; en canvi, l'anglés incorpora gran quantitat d'abreviatures procedents del llatí. Per a l'autora, aquestes diferències gramaticals es poden associar amb les divergències discursives d'aquestes llengües. dos estils d'escriptura que distingia Hinds (1987): *writer-responsible*, propi de l'anglés i *reader-responsible*, propi del castellà. Així mateix, les conclusions també tenen connexió amb els treballs de Clyne (1994), en el sentit que els escriptors catalans i castellans intenten ser més cooperatius que no els anglesos, que temen "que el lector es pugui sentir

‘aclaparat’ per una quantitat d’informació que no sigui directament rellevant i necessària” (Cuenca, 2001: 66).

Com hem vist, la distinció de Hinds (1987) s’ha aplicat amb molta freqüència a textos escrits, el treball de González Condom (2001), en canvi, se centra en narracions orals en anglès i en català, on analitza els marcadors pragmàtics compostos. Considera que aquests marcadors pragmàtics són elements de coherència discursiva amb un “paper cognitiu-inferencial, retòric i seqüencial del text” (González Condom, 2001: 78) i es concreten en unitats lèxiques com *bé, bueno, clar, doncs, res, llavors, no?*, en català, i *well, I mean, you know, anyway, then, okay*, en anglès. Els resultats del corpus mostren que els parlants catalans tendeixen a fer servir més freqüentment els marcadors pragmàtics compostos (*doncs res, doncs bé, bueno pues...*) que no els parlants anglesos (*so you know, well I mean, so anyway...*), tot i que l’autora considera que aquesta rellevància és més quantitativa que no qualitativa. L’ús majoritari d’aquests marcadors compostos facilita la tasca de decodificació al receptor:

Així, mitjançant els marcadors pragmàtics compostos, el parlant entra i surt de tots aquells nivells o espais contextuals amb facilitat i rapidesa. En fer-ho segmenta, restringeix i facilita enormement les inferències i pressuposicions de l’oient i, a més reforça la seva pròpia càrrega il·locutiva. (González Condom, 2001: 90)

A més d’aquests treballs que acabem de presentar que tenen en compte aspectes relacionats amb qüestions de cohesió, hi ha altres estudis que focalitzen en qüestions de microestructura. Així, Kreutz i Harres (1997) se centren en l’anàlisi dels moduladors (*hedges*) en textos anglesos i alemanys de caràcter acadèmic. Parteixen de la hipòtesi que aquests marcadors tenen funcions diferents en les dues llengües i que aquestes divergències estan relacionades amb la linealitat dels textos alemanys davant la digressió dels textos anglesos. L’anàlisi del corpus evidencia que, en anglès, els moduladors s’usen com a mitgadors, mentre que en alemany reforcen l’autoritat de l’autor.

En aquesta mateixa línia, s'inscriu el treball de Vassileva (1997), que analitza els moduladors en textos acadèmics anglesos i búlgars. En els textos de les dues llengües es poden observar algunes semblances, com ara l'ús de verbs modals com a moduladors. No obstant això, es presenten diferències que tenen a veure amb el compromís que mostren els textos búlgars envers la comunitat discursiva, la qual cosa es manifesta en una major quantitat de moduladors. Així mateix, la distribució d'aquests marcadors en els textos d'una i altra llengua és ben diferent.

Espinoza (1997) fa un estudi contrastiu de les construccions passives del discurs científic en espanyol i en anglés. És un estudi teòric, però amb una voluntat ben explícita d'aplicació pràctica en l'ensenyament. En concret, observa que la passiva perifràstica espanyola és més fàcil d'aprendre per als estudiants anglesos, mentre que la passiva reflexa presenta més problemes als estudiants anglesos. En canvi, els estudiants espanyols no semblen tenir gaire problemes per a traduir la passiva reflexa en passiva perifràstica en anglés.

Més recentment (Salager-Meyer, Alcaraz i Zambrano, 2003), se centren en la manifestació de la crítica en els textos mèdics del castellà, francès i anglés. La crítica es pot expressar de manera directa, que implica la màxima responsabilitat de l'emissor en el missatge negatiu que emet, o de manera indirecta, a través de matisacions amb estratègies retòriques i moduladors. L'anàlisi del corpus revela que en anglés la crítica indirecta és molt més freqüent que en les altres llengües, mentre que el francès ocupa l'extrem contrari. En un lloc intermedi, els textos en castellà mostren una tendència a manifestar la crítica de manera indirecta, seguint el model de l'anglés, sobretot en els darrers anys.

Fins ara, els treballs que hem repassat estableixen contrast interlingüístic, és a dir, entre dues llengües. L'enfocament contrastiu, però, també s'ha utilitzat per a analitzar diferències i semblances dins una mateixa llengua. Així, Fortanet i altres (1998) estableixen comparació entre diverses disciplines científiques (lingüística, química, economia i informàtica). L'anàlisi té en compte qüestions ortotipogràfiques, com ara l'ús de cometes i de parèntesis; així com aspectes de

macroestructura, com l'anàlisi dels títols. Ens interessa especialment la referència a l'ús de moduladors, que els porten a concloure el següent:

After a detailed analysis of shields and aproximators, it was found out that modal verbs were by far the most common expression of the former in all three disciplines [química, economia i informàtica], whereas quantity and degree adverbs and adjectives seemed to represent the latter. (Fortanet *et al.*, 1998: 68)

A més de remarcar la importància dels verbs modals com a atenuadors o mitigadors de les opinions, afirmen que en els textos d'economia s'observa una major tendència a manifestar la pròpia opinió.

Des d'una perspectiva diacrònica, Salager-Meyer i Defives (1998) fan un estudi de l'ús de moduladors en articles de medicina, pertanyents a diversos gèneres. Pretenen establir les diferències pel que fa al discurs mèdic del s.XIX i el del s.XX i conclouen que el discurs decimonònic era més emotiu, mentre que al s. XX s'opta per un estil més impersonal, així com l'ús abundant d'expressions de probabilitat que interpreten com "a reflection of the scientists' struggle for recognition in a highly competitive and specialized society" (Salager-Meyer & Defives, 1998: 162).

2.3.1.2. La lingüística contrastiva i la teoria del gènere

Els dos últims treballs que hem referit en l'apartat anterior (Fortanet *et al.* (1998) i Salager-Meyer i Defives (1998)) ja mostren un interès per l'estudi dels gèneres i, de fet, la lingüística contrastiva ha realitzat aportacions ben interessants a la teoria de la tipologia discursiva i els gèneres, que naix amb la necessitat d'estudiar les variables lingüístiques a partir del context sociocultural. El concepte de 'gènere' ja existeix en anglès des de 1816 amb el sentit d' 'estil' i, sobretot, aplicat a textos literaris (Downing, 1996: 15). Posteriorment, aquest terme continua utilitzant-se amb sentits diferents, com ara la concepció dels sistèmics que consideren el gènere com una estructura esquemàtica (Eggins, 1994: 41). A

finals dels 80 i principis del 90 és quan comença a desenvolupar-se la teoria del gènere, que defineix aquest concepte com una comunitat cultural que segueix unes convencions a l'hora d'escriure un text, unes convencions marcades, en gran mesura, pel propòsit comunicatiu, com demostra la següent definició de Swales:

A genre comprises a class of communicative events, the members of which share some set of communicative purposes. These purposes are recognized by the expert members of the parent discourse community, and thereby constitute the rationale for the genre. This rationale shapes the schematic structure of discourse and influences and constrains choice of content and style. (Swales, 1990: 58)

A partir d'aquesta definició de *gènere*, podem entendre les propostes d'anàlisi de Swales (1990) i Bhatia (1993), en les quals no sols es té en compte l'estructura esquemàtica, marcada pel que ells anomenen moviments (*moves*), sinó també les funcions comunicatives que s'observen en cadascun d'aquests moviments, les funcions (*functions*).³⁷

El treball de Bhatia (1993), a més de repassar els estudis sobre l'anàlisi del discurs i la teoria del gènere, se centra en l'anàlisi de tres gèneres: les sol·licituds de treballs, els articles científics i les disposicions legals. Pel que fa a les sol·licituds, Bhatia estableix una comparació entre la cultura oriental i la cultura occidental, les diferents escriptures de les quals estan determinades per principis de cortesia diferents. Així, per a un receptor occidental, les sol·licituds dels orientals estan marcades per l'emotivitat i el candidat no es promociona suficientment. Quant als articles científics, compara textos fets per especialistes i textos elaborats per estudiants, en els quals no troba divergències molt importants, en especial, en relació amb els moviments:

³⁷ Seguint el model de Bhatia (1993), hem elaborat un article (Campos, 2001) sobre el gènere de les previsions meteorològiques en català, castellà i anglès, en el qual es comprova que, des del punt de vista de la construcció genèrica, les previsions meteorològiques segueixen patrons generals en els quals la informació s'ordena de més general a més específica. Així mateix, en les tres llengües predomina la funció informativa i, en alguns casos, hi ha predomini de la descripció que està al servei de la informació.

Our analysis of the two genres indicated that they have practically nothing in common, except that the two occur one after the other in the same academic context. [...] The analysis indicated that the two seemed to have quite different move-structures. (Bathia, 1993: 100)

Per últim, se centra en les disposicions legals, que sí que està molt lligat a les convencions de l'estat on s'aplica i, de fet, és la menys universal de les ciències.

Swales (1995), amb una voluntat més prescriptiva, analitza seixanta-cinc cartes de petició de treball (*submission letters*) escrites per parlants anglesos nadius i no nadius.³⁸ Una de les diferències que s'observen en l'estil dels nadius i dels no nadius fa referència a la inscripció de la persona. Segons l'estudi, els parlants nadius tendeixen a utilitzar un estil més personal, mentre que els no nadius opten per un estil que Swales (1995: 51) qualifica d'administratiu. A partir d'aquesta anàlisi, estableix unes pautes sobre com cal estructurar i quin estil cal utilitzar en la redacció d'aquest gènere.

Utilitzant la teoria del gènere de Swales, Motta-Roth (1998) realitza un estudi sobre la ressenya bibliogràfica, en el qual aplica l'enfocament contrastiu a tres disciplines científiques, lingüística, econòmiques i química, representant de les tres branques clàssiques de la ciència. A més de l'anàlisi dels moviments de què consta el gènere, se centra en l'ús de l'avaluació i la crítica en les diverses disciplines i conclou que l'avaluació és molt freqüent en els textos d'econòmiques i que, sobretot en lingüística, va acompanyada sovint de crítica. Per contra, les ressenyes de química són menys avaluatives i, a més, presenten un índex d'atac quasi inexistent.³⁹

³⁸ Swales (1995) considera que aquest gènere també s'ha d'incloure en el discurs acadèmic, tot i que no forma part de la recerca. Des del nostre punt de vista, aquests textos no són considerats com a acadèmics en la mesura en què no són científics. El nostre concepte d'acadèmic, com veurem en el capítol 4, implica científisme.

³⁹ Gea Valor (1999) realitza un estudi sobre la ressenya, però no segueix un enfocament contrastiu. Aquest treball parteix de la doble perspectiva de l'anàlisi del discurs i la teoria del gènere. En concret, es basa en el principi de cortesia (Brown & Levinson, 1987) i en els treballs de Swales (1990) i Bhatia (1993). L'anàlisi de les ressenyes en anglès demostra que s'utilitzen recursos de modalitat per tal d'evitar la violació dels principis de cortesia, ja que és un gènere on l'avaluació, de vegades negativa, està molt present.

Alguns treballs que es desenvolupen a partir de la teoria del gènere són més concrets i se centren en l'estudi d'una part textual. Així, Taylor i Tigguang (1991) restringeixen el seu treball a les introduccions d'articles científics de diverses àrees d'autors anglesos i xinesos. L'anàlisi els porta a observar que no hi ha diferències importants entre llengües, sinó que les divergències més importants es concentren en les disciplines. Així doncs, podem dir que cada àrea elabora unes pautes pròpies que poden ser universals.

En la mateixa línia de Taylor i Tigguang (1991), Busch-Lauer (2000) es concentra en l'estudi dels títols i planteja una comparació en dos nivells: interlingüístic, entre alemany i anglès, i intralingüístic, entre dues disciplines: medicina i lingüística. La divergència més rellevant que s'observa entre les dues llengües és que en anglès els títols són més llargs que els alemanys, que sovint recorren a paraules compostes per condensar el sentit. Quant a les diferències entre matèries, els títols d'articles mèdics solen ser bastant llargs i molt informatius; els articles de lingüística presenten títols curts i sovint vagues, on es permet l'ús de figures retòriques.

Alguns treballs combinen les dues perspectives que hem distingit al començament, l'anàlisi del discurs i la teoria del gènere, i realitzen aportacions interessants. En aquesta doble vessant, un dels treballs contrastius en l'àmbit del discurs científic més conegut és el de Myers (1990), que es dedica al contrast dins una mateixa llengua amb textos de biologia amb un nivell d'especialització elevat i les corresponents formes més populars. En aquest estudi, Myers assenyala algunes diferències en el camp del lèxic, que impliquen la substitució de vocabulari més tècnic per paraules més usuals; en el camp de la sintaxi, indica que les passives són substituïdes en els textos més divulgatius per actives que presenten l'autor en posició temàtica; així mateix, les oracions complexes, pròpies de discursos més especialitzats, són substituïdes per oracions simples. A més d'aquestes diferències lingüístiques, n'assenyala d'altres que afecten a l'estructura de les diverses parts dels textos, com ara el títol, el resum o el paper de les il·lustracions. L'autor insisteix que cal anar més enllà de les divergències formals,

ja que, en el fons, aquestes diferències responen a dues visions diferents sobre la ciència:

I have shown that the popularization of texts in evolutionary biology does not involve merely translating some technical terms, substituting active for passive voice, and focusing on some angle of popular interest, but in effect turns one sort of narrative into another. The narrative of science and the narrative of nature remain consistent, and consistently different from each other, because they support two different views of science. (Myers, 1990: 189)

Seguint aquesta doble perspectiva i tenint en compte les conclusions de Myers (1991), Fernández i Gil Salom (2000) presenten un estudi contrastiu anglés-castellà d'articles d'investigació, articles de divulgació científica i llibres de text. El contrast se centra, d'una banda, en qüestions relacionades amb la cohesió textual, com ara els enllaços oracionals i la progressió temàtica; d'altra banda, estableixen comparacions entre les diverses parts en què es divideixen els gèneres, seguint el model de Swales (1990) i des d'un punt de vista cognitiu, en el sentit que aquest esquema ideal és bàsic per a entendre els textos. Els autors observen diferències entre les llengües, però insisteixen que moltes divergències estan determinades per les diferents necessitats dels gèneres.

El treball de Gnutzman i Oldenburg (1991) parteix dels estudis textuais que proposaven conceptes de *macroestructura* i *microestructura* i també de l'anàlisi del gènere de Swales (1981). A més, recull la preocupació de Myers (1990) per distingir clarament el que és científic i el que no ho és, ja que aquesta consideració és bàsica per a la selecció del corpus, que, segons afirmen, és millor que se centre en una part textual i no en un text complet. Les hipòtesis de treball de les quals parteixen mostren una combinació de l'existència d'aspectes universals i d'altre particulars de cada llengua:

- a) The less dependent a scientific field is on a specific culture, the more likely it is that it uses language-dependent, i.e. universal discourse patterns.
- b) The more dependent a scientific field is on the primary culture, i.e. the more embedded it is in its own society, the more likely it is that it uses culture-specific patterns. (Gnutzman & Oldenburg, 1991: 114-115)

L'estudi de les conclusions d'articles científics de lingüística anglesos i alemanys els porten a concloure que hi ha diferències rellevants entre els textos de les dues llengües: com ara la importància dels pronoms personals en els textos anglesos davant els alemanys.

Ciapuscio (1996) pren l'article de Gutzman i Oldenburg (1991) com a marc metodològic i compara la funció comunicativa de les conclusions d'articles de lingüística en espanyol i en anglés. D'acord amb els resultats del corpus que utilitza, les conclusions dels articles en castellà s'utilitzen com a repàs de tot el que s'ha exposat; mentre que en la revista *Language* tendeixen a tenir un caràcter més avaluatiu. Posteriorment, Ciapuscio i Otañi (2002) apliquen novament les variables de Gutzman i Oldenburg (1991) sobre les conclusions de textos de lingüística en castellà i estableixen un contrast dels resultats obtinguts en el seu corpus i els que van obtenir Gutzman i Oldenburg per a l'alemany. En primer lloc, les autores apunten que les conclusions no són una part obligatòria ni marcada formalment en els articles en alemany davant el que ocorre castellà, en què sempre sol aparèixer aquesta part textual. A pesar d'aquesta diferència, assenyalen que en les dues llengües les conclusions responen a la funció de resum o repàs de la investigació que s'ha presentat. Pel que fa a la manifestació de la subjectivitat, aquest estudi mostra que l'alemany, tant en la part de resum com en la part d'avaluació, esborra les marques de subjectivitat mitjançant l'ús de la veu passiva i de formes impersonals. Contràriament, en castellà, detecten gran quantitat de marques de persona en desinències verbals, especialment en la part d'avaluació. Una de les novetats d'aquest treball respecte de l'anterior d'aquesta mateixa autora és que observa una evolució dels textos en castellà, ja que en aquest corpus es manifesta una major tendència a l'avaluació, contràriament al que ocorria en els anteriors.

Per últim, també des d'aquesta doble perspectiva, Dressen i Swales (2000), en comparar un corpus de vint articles científics de geologia anglesos i francesos, esbossen diferències que afecten a qüestions microlingüístiques, com ara l'ús de la passiva, aquesta és molt més abundant en anglés que no en francès, on l'autor

tendeix a situar-se en un primer pla a través de díctics. Des del punt de vista de la macroestructura i els moviments (*moves*), els textos de les dues llengües presenten moltes similituds.

El repàs pels treballs ens fan veure un canvi en l'orientació dels estudis contrastius sobre discurs especialitzat. Hem pogut observar que els primers estudis es dedicaven al contrast de llengües i gèneres en general, mentre que en els treballs més recents s'observa la voluntat no solament de contrastar llengües, sinó també disciplines, la qual cosa constata que, de vegades, les diferències d'estil obeeixen a diferències retòriques de les diverses matèries que segueixen tradicions diferents. Així mateix, hem vist que les anàlisis busquen cada vegada més precisió a través de l'interés per l'estudi de parts textuais. La retòrica contrastiva lingüística i disciplinar constitueixen l'eix central de la nostra investigació.

3. EL DISCURS ACADÈMIC: DEFINICIÓ I CARACTERÍSTIQUES

“[...] un llenguatge d’especialitat no pot ser un subconjunt estructuralment monolític de recursos que es produeixen de manera constant, sinó que ha de presentar varietats en funció dels usos i de les circumstàncies comunicatives”

M. Teresa Cabré, “Variació per tema...”, 1998, p. 117.

La gran quantitat de textos que podem trobar en una llengua són fruit de la diversitat de situacions de comunicació amb què s’enfronta el parlant. Aquesta varietat de situacions comunicatives, d’una banda, configura la llengua com un sistema heterogeni, és a dir, com una realitat variable i múltiple; d’altra banda, obliga el parlant a prendre decisions lingüístiques davant aquestes diverses situacions. Així, el tema, el lloc, el canal, el tipus d’interlocutors i la relació entre aquests condicionen el lèxic, la sintaxi, la manera d’enfocar un camp de coneixement determinat i configuren els diferents registres o varietats funcionals. Dins aquests registres, alguns lingüistes inclouen els llenguatges d’especialitat, que estan motivats per una situació de comunicació específica.

Darrerament, els anomenats llenguatges d’especialitat han rebut molta atenció per part de lingüistes de distintes orientacions a causa de la necessitat de

comunicació en el món actual. Tanmateix, juntament amb la denominació de *llenguatges d'especialitat*, trobem unes altres denominacions com *llenguatge científic* i *llenguatge acadèmic*, que són pròximes i que de vegades s'utilitzen com a equivalents.

En aquest capítol delimitarem el significat, les característiques generals i els tipus de discurs que es poden considerar acadèmics, distingint-los d'altres tipus de discurs pròxims. En una primera part, ens centrarem en l'explicació de diversos conceptes que presenten nocions semblants per arribar a una definició del llenguatge acadèmic (§ 3.1), i presentarem els trets generals del discurs acadèmic tenint en compte les característiques de la situació comunicativa en què s'emet (§ 3.2) i considerant les característiques formals intrínseques que presenta (§ 3.3). En una segona part, exposarem una tipologia i una breu caracterització dels gèneres que es poden considerar acadèmics posant una atenció especial en dos tipus concrets de gèneres, l'article de polèmica i la ressenya, que són els que constitueixen l'eix de la nostra investigació (§ 3.4). Així mateix, oferirem una descripció detallada de cadascuna de les parts de què consten els treballs acadèmics (§ 3.5), sense perdre de vista l'esperit contrastiu del treball i, per tant, considerant les variacions que es poden donar entre llengües i també entre disciplines. Per últim, presentem una breu caracterització del format de les revistes i els tipus de seccions en cada disciplina (§ 3.6).

3.1. DEFINICIÓ I DELIMITACIÓ DEL CONCEPTE *LLENGUATGE ACADÈMIC*

En acostar-nos a les situacions de comunicació especialitzada, un dels primers aspectes que es pot constatar és un gran desgavell terminològic: *language for special purposes*, *special languages*, *llenguatges especialitzats*, *llenguatge d'especialitat*, *llengües especialitzades*, *llenguatge científic* i *llenguatge acadèmic* són algunes de les denominacions que trobem, molt sovint, com a sinònimes. Per tal d'arribar a establir una definició de llenguatge acadèmic, partirem de la noció de llenguatges d'especialitat, que és la que s'usa de manera més general i que és la

noció que ens permet traspassar la frontera de la llengua general cap a usos més específics. La denominació *llenguatges d'especialitat*, però, ha generat diverses discussions: en primer lloc, pel que fa a l'etiqueta *llenguatge* i, en segon lloc, en relació a la noció *especialitzat*.

3.1.1. La denominació *llenguatge* aplicada als *llenguatges d'especialitat*

Per a alguns lingüistes, l'etiqueta *llenguatge* planteja problemes d'interpretació. Així, per exemple, Lerat (1995) considera que cal parlar de *llengües* i no de *llenguatges*, ja que aquest últim terme implicaria l'existència d'un subsistema. El lingüista francès s'expressa amb aquestes paraules:

Una lengua es un sistema de signos orales y/o escritos vinculados a una historia y a una cultura. [...] el francés del automóvil no es de ningún modo una especie de lengua o de dialecto [...] el francés del automóvil es el uso del francés para exponer en francés los conocimientos en materia de automóvil. (Lerat, 1995: 16)

Weinreich (1989) i Cabré (1992: § 1.2.1.6), es plantegen si convé parlar de *llenguatge* en singular o en plural. Finalment, conclouen que és millor utilitzar la denominació plural *llenguatges*, ja que el *llenguatge* d'especialitat no és un sistema homogeni, sinó que es poden trobar algunes variacions atenent a la temàtica i als diversos nivells d'especialització en què aquesta és tractada. Weinreich insisteix molt en una de les nostres hipòtesis de treball: cada ciència té un *llenguatge* científic específic.¹ Per això, Cabré assenyala que, dins els *llenguatges d'especialitat*, hi ha diversos graus d'especialització (física, banca, perruqueria...) (cfr. Lerat 1995: 16) i això converteix els *llenguatges d'especialitat* en un sistema heterogeni.² Bungarten (1982) també fa referència a l'heterogeneïtat

¹ Bungarten (1982) insisteix el fet que dins la llengua científic hi ha diversos codis, lligats a les diverses disciplines i aclareix que les diferències estan determinades pel fet que cada matèria té interès per investigar la realitat des d'un punt de vista diferent.

² Reiner Arntz i Heribert Pitch (1989) també es plantegen la dualitat *llenguatge vs. llenguatges* i arriben a una conclusió semblant a la de Cabré (1992): *llenguatge* especialitzat es refereix a una situació de comunicació en una àrea especialitzada, per tant, no hi ha un sol *llenguatge* "sino más

de les ciències, encara que intenta destacar l'existència d'elements comuns entre els grups de ciències i característiques pròpies de qualsevol discurs científic:

Sin embargo, hay diferencias comunes entre las ciencias naturales, sociales y filosóficas, p.e., la precisión de los términos de las ciencias exactas y esa imprecisión tradicional de la lengua en la poética, en el análisis literario y en la crítica literaria [...] Y a pesar de las diferencias de cada materia, de las diferencias entre las ciencias exactas y las ciencias filosóficas y sociales, parece existir un núcleo de elementos comunes a todas las disciplinas científicas: este núcleo está formado por estructuras lexicales, sintácticas y semánticas, por esquemas de expresión y fenómenos de un estilo común, por formas de explicación y de argumentación, por expresiones presuposicionales, por usos marcados de actos verbales y por un comportamiento lingüístico y comunicativo general. (Bungarten, 1982: 137)

Al marge de la baralla entre l'ús de *llengua*, *llenguatge* o *llenguatges*, en treballs més recents, Cabré (1998: 174; 1999: 152) prefereix parlar de *situacions de comunicació especialitzada* o de *textos especialitzats* perquè pensa que es fa un ús abusiu del terme *llenguatge* i, a més, aquestes denominacions són més coherents amb l'enfocament comunicatiu de la seua teoria.

3.1.2. La noció d'*especialitzat*

La denominació *especialitzat* també planteja diversos problemes. En primer lloc, des del punt de vista formal, es pot observar una varietat de formes: alguns lingüistes opten per l'adjectiu (*especialitzat*) (Lerat, 1995); d'altres fan servir majoritàriament un sintagma preposicional (*d'especialitat*) (Cabré, 1992). No obstant això, aquesta diversitat formal no amaga una diversitat semàntica i aquestes etiquetes s'usen com a sinònimes, tal com ho demostra la citació següent:

En contrast, parlem de llenguatges d'especialitat o de llenguatges especialitzats, per fer referència al conjunt de subcodis [...] cada un d'ells

exactamente un número considerable de distintos lenguajes especializados". (Arntz & Pitch, 1989: 28).

caracteritzat “específicament” en virtut d’unes determinades peculiaritats, com poden ser la temàtica, el tipus d’interlocutors, la situació comunicativa, la intenció de parlant, el medi en què es produeix un intercanvi comunicatiu, el tipus d’intercanvi, etc. (Cabré, 1992: 118-119).

Per tant, cal entendre que la tria de l’adjectiu o del sintagma preposicional és arbitrària i no afecta el significat.

En segon lloc, des del punt de vista semàntic, la noció d’*especialitzat* no està clarament delimitada, ja que s’ha utilitzat en dos sentits: a) especialització referida a la temàtica, i b) especialització referida a les característiques en què es desenvolupa la situació comunicativa. El primer criteri, més restringit, és el que s’ha fet servir tradicionalment i planteja problemes, ja que temes que es consideren especialitzats s’han portat a l’àmbit quotidià, la qual cosa pot dificultar la delimitació de tema especialitzat i de tema general.³ El segon criteri, molt més ampli, inclou el primer i ens porta a concloure que parlem de llenguatges d’especialitat quan hi ha tema especialitzat, interlocutors especialitzats i grau de formalitat elevat (Cabré, 1992: 129-130; Cabré, 2002: 22).

3.1.3. Els límits entre els llenguatges d’especialitat i la llengua general

La denominació *especialitzat* suggereix una separació entre aquests llenguatges i la llengua general. Al voltant de la relació entre llengua general i llenguatge d’especialitat hi ha diverses teories. Seguint Cabré (1999: 152), agruparem les distintes posicions en tres grups:⁴

³ Aquest fenomen ha estat denominat per Galisson (1978) *banalització*. Segons aquesta teoria, quan un arquitecte justifica al client una determinada estructura està banalitzant igual que quan expliquem els objectius del projecte d’investigació en què treballem a uns amics també estem banalitzant.

⁴ La classificació de Cabré és una reducció d’una classificació molt més àmplia que proposa Hoffmann (1987), en la qual distingeix entre l’orientació lèxica, l’orientació de la lingüística funcional, la lingüística econòmica (*Wirtschaftslinguistik*), l’orientació estilística funcional, l’orientació filosòfica, l’orientació traductològica i la teoria dels subllenguatges.

- a) Els que consideren que els llenguatges d'especialitat (LE) són llenguatges artificials. (orientació filosòfica)⁵
 - b) Els que consideren que l'únic factor que diferencia els LE del llenguatge general és el lèxic. (orientació lèxica)
 - c) Els que consideren que els LE són un registre dins la llengua general. (orientació comunicativa)
- a) *Orientació filosòfica.* Per al primer grup de teòrics, els LE no pertanyen a la llengua natural, ja que presenten trets distintius que els allunyen del sistema lingüístic natural. Aquests teòrics consideren que el llenguatge natural es pot convertir en un obstacle per a arribar al coneixement científic. En el debat entre *res/verba*, la retòrica es considera un enemic perillós de la ciència.⁶ Una de les bases d'aquest corrent de pensament és Goethe. Segons aquest filòsof, “quan un home intel·ligent arriba a un coneixement de la causa del misteriós funcionament de la natura, no en té prou amb el llenguatge que se li ha trasmès per poder expressar una cosa tan allunyada de les coses humanes.” (Eckermann, 1985: 249; *apud* Hoffmann, 1996: 43). Aquesta constatació més o menys cautelosa és portada a les últimes conseqüències per Savory: “There can be no doubt that science is many ways the natural enemy of language” (Savory, 1953; *apud* Hoffmann, 1996: 43). Per a Savory, l'element lingüístic ha de ser imperceptible, perquè ha de treballar amb una retòrica de l'objectivitat, on els fets, les xifres i els resultats s'han de presentar en primer pla. Halmos, també pertanyent a aquest corrent, apunta que el llenguatge ha de ser per a la ciència com la banda sonora d'una pel·lícula, que no destorba en cap moment la percepció del contingut.
- b) *Orientació lèxica.* La idea que entre la llengua general i els LE sols hi ha diferències de tipus lèxic és la que més s'aproxima als primers estudis sobre LE. Es tracta d'una tendència que Hoffmann (1996: 21) anomena *orientació*

⁵ Hem utilitzat el nom *orientació filosòfica*, seguint Hoffmann (1987).

⁶ Kretzenbacher (1995) ofereix un repàs d'aquests primers estudis sobre els llenguatges científics, des d'una orientació filosòfica.

lèxica. En aquestes primeres investigacions, els conceptes *llenguatges especialitzats*, *vocabulari especialitzat*, *vocabulari especial* o *argot* s'utilitzen com a sinònims.⁷ Així doncs, els LE pertanyen al llenguatge general i l'únic element que pot dificultar l'enteniment per part dels usuaris no especialitzats és el lèxic. La dificultat es produeix perquè els qui no són especialistes “senzillament no entenen les paraules clau” (Porzing 1957; *apud* Hoffmann 1996: 29).⁸

c) *Orientació comunicativa*. Per últim, hi ha una posició intermèdia que és molt més recent i que parteix d'una concepció de la llengua com un sistema heterogeni que comprén diversos subconjunts amb unes característiques determinades per la situació de comunicació (Bungarten, 1982; Schröder, 1991; Cabré, 1999). Segons aquesta orientació, els LE són registres funcionals dins la llengua general. Cabré (1999: 152) els defineix de la següent manera:

[...] els anomenats llenguatges d'especialitat són registres funcionals caracteritzats per una temàtica específica, emprats en situacions de característiques pragmàtiques precises, determinades pels interlocutors (bàsicament emissor), el tipus de situació en què es produeixen, i els propòsits o intencions que es proposa la comunicació especialitzada.

D'acord amb aquest enfocament comunicatiu, la noció *especialitzat* fa referència a les característiques especials de la situació de comunicació i no es pot limitar simplement al lèxic i a l'estudi formal de qüestions lingüístiques:

Para comprender la comunicación lingüística en un determinado campo profesional y especializado, no basta investigar los puros constituyentes lingüísticos en un sentido formal. La lengua especializada, la lengua de la ciencia, es determinada en su estructura, en su uso y en su función por la materia y sus necesidades, por los hablantes y sus intereses, por las

⁷ Aquesta visió lèxica sols té continuïtat des del punt de vista terminològic (Wüster, 1996: 24). El mateix Wüster (1996: 228) afirma que “les llengües d'especialitat [...] afegeixen als conceptes de la llengua general conceptes complementaris molt més específics i les seves denominacions”.

⁸ Contra a aquesta visió clàssica dels llenguatges d'especialitat, s'han aixecat diverses veus, com Bungarten (1982) i Weinreich (1994), que relativitzen el problema terminològic i consideren que sols constitueix una parcel·la dels llenguatges.

situaciones profesionales de comunicación y por todo lo que la constituye e influye en ella (Bungarten, 1982: 136)

Si posem en relació les tres orientacions que hem repassat, podem extreure un denominador comú: els LE presenten elements especials que els fan singulars. Ara bé, cadascun d'aquests enfocament divergeix pel que fa a l'element que converteix aquests discursos en especials. Des del punt de vista filosòfic, el que fa que un text esdevinga especial és el llenguatge utilitzat i el tema, que impliquen un alt grau d'artificiositat; Des de la perspectiva lèxica, la terminologia és la clau que distingeix aquests llenguatges de la llengua general; Per últim, des del punt de vista de l'enfocament comunicatiu, els paràmetres de la situació comunicativa són els que determinen l'especialització del llenguatge.

3.1.4. Els termes *especialitzat*, *científic* i *acadèmic*: cap a una delimitació del concepte *discurs acadèmic*

Considerem que l'enfocament comunicatiu ens pot ser molt útil no solament per a establir les fronteres entre la llengua general i els llenguatges d'especialitat, sempre difuses; sinó també per a establir la delimitació de conceptes pròxims com *especialitzat*, *científic* i *acadèmic*. Pel que fa als llenguatges d'especialitat i al llenguatge científic, Cabré afirma el següent:

[...] la determinació del caràcter especialitzat d'una temàtica no rau tant en ella mateixa com en l'òptica des de la qual s'aborda en el missatge. (Cabré, 1999: 154)

I continua afirmant:

Així, qualsevol objecte considerat tradicionalment científic, si és presentat (codificat i transmès) banalment, en el sentit que es transmet com un contingut no precís, que no es desxifra en relació amb una estructura preestablerta de significació, o la seva transmissió simplement no pretén ser referencial, esdevé matèria de comunicació no especialitzada. (Cabré, 1999: 154)

La citació de Cabré ens permet observar com, molt sovint, es confon *especialitzat* i *científic*. Per desfer l'equívoc, la lingüista catalana considera que s'ha de tenir en compte la manera com es tracta un tema. La meteorologia ens serveix molt bé per a il·lustrar aquesta diferenciació que volem establir. Així, davant dos textos de meteorologia, es pot resoldre que ambdós són especialitzats, atés que la meteorologia no forma part del coneixement general, sinó que és fruit d'un aprenentatge. Ara bé, continuarem observant que hi ha diferències entre els dos textos, que estan determinades per la manera com es tracta el tema de la meteorologia, fet que determinarà el caràcter científic d'un text. Tot seguit presentem dos fragments de textos: un d'ells, extret del *Costumari català* (Amades, 1980-1982), exposa com s'entén l'origen del llamps i dels trons en diverses contrades del nostre domini lingüístic; l'altre, extret del manual *Meteorologia i clima* (Alarcon i Casas, 1999), explica la formació dels llamps i dels trons. Ambdós tracten un tema específic que no pertany al coneixement general i, per tant, tots dos són especialitzats, però solament un, el manual de meteorologia (2), és científic.⁹

- (1) Vers la darrereria, sobretot, sovintegen les tempestes de llamps i de trons i les pedregades.

El poble explica de diferents maneres l'origen dels llamps i dels trons. La tradició més estesa arreu de casa nostra diu que el diable, envejós de la creació de l'home, tan perfecta i reeixida, volgué destruir-lo i posà en joc totes les seves males arts; en veure que no se'n sortia, va fer el tro per espantar-lo i esborronar-lo, ja que no el podia fer perdre. Nostre Senyor, davant de la malifeta del dimoni, va crear el llamp per tal de prevenir a l'home del terrabastall que s'acostava i perquè no s'espantés. A Girona, quan trona, diuen que passa la carreta d'En Dalmau tota carregada de rocs i de pa que li cauen per aquí i per allà, car el camí és molt pedregós i la carreta va baladrim baladram" (Amades, 1982: IV, 665)

Quant al llamp, la gent de la Castellania i de la Terra Alta diuen que sant Pere encén la pipa, i la guspira que fa en picar foc amb la pedra nyera o foguera i el foguet és la claror del llamp; i el tro, el cop de ferro amb la pedra" (Amades, 1982: IV, 666)

⁹ Un dels factors que assenyalen la manca de científisme en el text especialitzat no científic (1) és la quantitat d'explicacions que hi ha per a donar compte d'un únic fenomen: els llamps i els trons.

- (2) Entre el núvol i el terra la diferència de potencial elèctric pot arribar a ser tan grans que es produeixi la ruptura de l'aire com a dielèctric. Els llamps són descàrregues elèctriques enormes que es donen entre el núvol i el terra, o bé entre dues parts diferents del núvol o entre núvols (i llavors es denominen llampecs), que transporten a terra les càrregues negatives de la part inferior de la tempesta. Normalment els llamps comencen a produir-se més o menys al mateix temps que la precipitació, i també al final de la tempesta. El calentament excessiu i l'explosió expansiva de l'aire adjacent a la trajectòria del llamp originen ones sonores intenses: els trons. (Alarcon i Casas, 1999: 110).¹⁰

Per tant, *especialitzat* i *científic* no són dues denominacions sinònimes, ja que es pot parlar de llenguatge especialitzat científic (text 2) i de llenguatge especialitzat no científic (text 1), segons la manera com es tracta el tema.¹¹ En canvi, no es podria parlar de llenguatge no especialitzat científic perquè el fet de ser científic porta implícit el tret [+ especialització], referit a l'ús d'un tema que no forma part del coneixement general.

El concepte de *discurs acadèmic*, que constitueix el centre de la nostra anàlisi, també s'inclou dins els llenguatges d'especialitat, ja que tracta d'un tema específic que no pertany al coneixement general i, a més, s'inclou dins els llenguatges científics, ja que el tema es tracta de manera científica (amb un mètode científic). La diferència entre *científic* i *acadèmic*, cal buscar-la en la situació contextual en què es desenvolupen ambdós tipus de discursos. Així, perquè un discurs siga acadèmic ha de presentar interlocutors pertanyents al món acadèmic i ha de tenir com a finalitat bàsica la recerca o la investigació.

Tanmateix, en la majoria d'obres sobre aquest tema, el terme acadèmic s'utilitza en un sentit diferent. Mercado (1990: 28) considera com a acadèmic un treball escolar i el fet d'estar subjecte a l'avaluació per part d'una persona amb major coneixement és el que li aporta el valor acadèmic: "El valor académico

¹⁰ Les referències completes d'aquestes obres (Amades, 1980-1982; Alarcon i Casas, 1999), les hem incloses en un apartat a banda de les referències bibliogràfiques.

¹¹ La teoria de la banalització de Galisson (1978) també pot aprofitar per a distingir entre especialitzat i científic (cfr. nota 3).

consiste en que, según los casos, unas veces sirve de examen parcial o total de una materia y otras es indispensable para presentar un examen final”. D’acord amb aquesta definició, no s’entén la inclusió del gènere article científic en aquest manual d’estil. La definició de Lauterbach (1998) sembla anar més vinculada a la nostra, ja que considera que els textos acadèmics formen part de la comunicació científica:

Este lenguaje académico se diferencia en dos rasgos del llamado lenguaje específico o técnico de una disciplina: este último se puede usar también para la comunicación no científica de la disciplina y tradicionalmente se lo caracteriza sobre todo por una terminología determinada. El lenguaje científico/académico, en cambio, está fuertemente relacionado con ciertos tipos de textos (monografía, trabajo de investigación, ensayos en revistas especializadas, etc.) y no está ligado sólo a una disciplina.” (Lauterbach, 1998: 196)

A pesar d’aquesta definició, que sembla anar en la línia de la nostra proposta, el seu estudi es basa en textos produïts per estudiants, per la qual cosa enllaça més amb l’enfocament de Mercado (1990). Igualment, Montolío i altres (2000) defineixen el text acadèmic com la comunicació entre professor i estudiant, és a dir, entre un expert i un semiexpert, tot i que també hi inclouen textos de caràcter contrari, això és, d’un semiexpert amb un expert:

Por texto académico, cabe entender no sólo los escritos que producen los estudiantes durante su etapa de formación en el escuela, el instituto o la universidad (exámenes, trabajos de curso, apuntes, etc.), sino también el discurso pedagógico del profesor en el aula o el discurso del especialista de una determinada disciplina en un manual o libro de texto. [...] El rasgo definitorio del texto académico que transmite información (como ocurre con un manual, por ejemplo) es el hecho de que el emisor dispone de un saber del que, en principio, parece carecer el lector. (Montolío, 2000: II, 39)

La proposta d’alguns autors inclou les dues idees que hem presentat: la del llenguatge científic, com una concreció del llenguatge acadèmic i la del llenguatge acadèmic, com el llenguatge utilitzats pels estudiants. Així, Dudley i St. John (1998) estableixen una doble distinció dins el concepte d’acadèmic: acadèmic general i acadèmic específic. Segons aquests autors, el discurs acadèmic general

està relacionat amb “activities such listening to lectures; participating in supervisions, seminars and tutorials; carrying out practicals (largely in science or engineering courses); reading textbooks, articles and other reading materials; dissertations and reports” (Dudley & St John, 1998: 41). En canvi, el discurs acadèmic específic se centra en la tasca dels estudiants, és a dir, la manera com apliquen els seus coneixements a l’escriptura i la lectura de textos (cfr. Dudley & St. John, 1998: 41). Anteriorment, Coleman (1991), dins el que Dudley i St John anomenen discurs acadèmic general, havia distingit dos tipus de context: “Public behaviour” i “Private behaviour”. D’una banda, el context públic desperta unes expectatives i és avaluat, per això s’ha d’adequar a les normes del discurs acadèmic, com a exemple aporta el seminaris o un article de recerca. D’altra banda, el context privat no ha de ser avaluat necessàriament, com a exemples posa la lectura o la presa d’apunts.

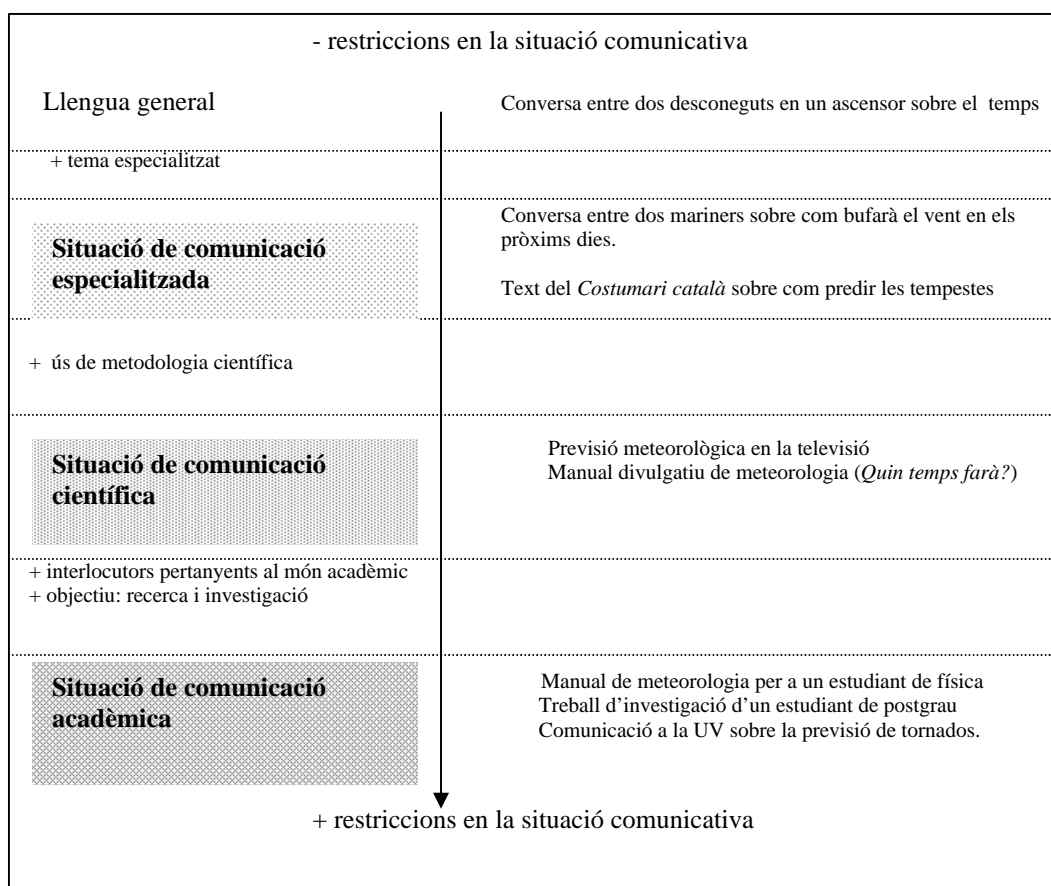

Figura 1. Relació entre diverses situacions de comunicació (especialitzada, científica i acadèmica) i la llengua general

Com podem veure, *acadèmic* tampoc no és sinònim de *científic* ni d'*especialitzat*, sinó que més aviat inclou totes dues nocions i afegeix algun matís semàntic més. Així doncs, trobarem textos especialitzats científics acadèmics, com ara una classe d'un curs de doctorat i també es pot parlar de textos especialitzats científics no acadèmics, com ara la conversa en un bar entre dos col·legues filòlegs que s'expliquen els projectes d'investigació en què estan treballant.¹² Tanmateix, no es pot parlar de llenguatge no especialitzat acadèmic perquè el fet de ser acadèmic comporta que ha de ser especialitzat i científic comunicació. En la figura 1, hem representat la progressió que va des d'una situació de comunicació pertanyent a la llengua general fins a una situació de comunicació acadèmica. Aquesta progressió està determinada per un increment quant a les restriccions de la situació comunicativa. Hem assenyalat la complexitat de la situació comunicativa mitjançant una trama de fons que es va fent cada vegada més densa. Així mateix, les línies discontinües que separen els diversos estadis indiquen que els límits són difusos i que, molt sovint, es troben casos intermedis de difícil classificació.¹³ Així, la nostra classificació supera la proposada per Schröder (1991) que té en compte dos aspectes: el tema, és a dir, la disciplina a la qual pertany un text, en el pla horitzontal; i el tipus d'interlocutor, en el pla vertical, que determina la gradació de llengua general a llengua més especialitzada:

¹² Tardy (2002: 23) fa referència als diversos tipus de comunicació amb què s'enfronta un investigador i que componen la recerca acadèmica:

Thus, although a PI works through the grant-writing process, he or she interacts with several individuals at local and national levels. According to Thompson and Reilly, interactions constitute a key element of grant-proposal genre knowledge. In their interviews, they displayed knowledge of several layers of social interactions, including student-professor, colleague-colleague, PI-funding agency, and professor-university staff and administration. (Tardy, 2003: 23)

¹³ Per establir aquesta classificació hem fet servir el model de categorització proposat per la lingüística cognitiva (cfr. Ungerer & Schmid, 1996: cap. 1 i cap. 2), basat en la teoria del prototipus i la teoria del nivell bàsic. Segons la teoria del prototipus, hi ha membres que constitueixen més bons exemples dins una categoria perquè presenten més característiques d'aquesta categoria, mentre que uns altres són més perifèrics, en la mesura que presenten un nombre menor de característiques. La teoria del nivell bàsic fa referència a una jerarquia en la qual es classifiquen els membres d'una categoria, segons el grau de precisió que presenten. En el nivell bàsic, trobem els membres més senzills cognitivament, els primers que ens vénen a la ment quan ens pregunten per una categoria (p.ex. *gos*); en el nivell superordinat hi ha els elements que comprenen els de nivell bàsic i que impliquen un grau de generalització major (p. ex. *animal*); Per últim, en el nivell subordinat, hi ha els membres més precisos (p. ex. *pastor alemany*).

LSPs are differentiated through the horizontal disposition in an opened sequence of subject-oriented sublanguages, and through the vertical stratification in different levels of communication within the framework of one subject field. (Schröder, 1991: 5)

La diferenciació que hem presentat entre especialitzat, científic i acadèmic es basa en el context de comunicació, la qual cosa ens indica que en tots els casos més que no parlar de *llenguatges*, seria més adequat parlar de *situacions de comunicació*, seguint la proposta de Cabré (1998). Així, tindrem *situació de comunicació especialitzada*, *situació de comunicació científica*, *situació de comunicació acadèmica*. O, en tot cas, caldria parlar de *discurs*, si fem referència a un concepte més ampli, que pot incloure productes orals i escrits i *textos* si fem referència al producte escrit que resulta d'aquesta situació de comunicació.

En la nostra investigació ens centrarem en l'estudi dels discursos acadèmics, entesos com a productes concrets de la situació comunicativa acadèmica, caracteritzada per la participació d'interlocutors pertanyents al món acadèmic, l'ús d'un tema especialitzat tractat seguint la metodologia científica i la recerca com a objectiu bàsic de la comunicació. L'anàlisi del corpus estarà basada, més concretament, en discursos acadèmics en suport escrit, textos.

3.2 LES CARACTERÍSTIQUES DEL DISCURS ACADÈMIC

La caracterització del discurs acadèmic es farà tenint en compte dos factors: d'una banda, les característiques de la situació comunicativa (camp, mode, tenor i to) (§ 3.2.1), que són bàsiques des del punt de vista de l'enfocament comunicatiu i, d'altra banda, les característiques formals intrínseques (§ 3.2.2), que hem dividit en discursives (§ 3.2.2.1), sintàctiques (§ 3.2.2.2) i externes (§ 3.2.2.3) que, d'alguna manera, estan determinades pels elements bàsics de la situació

comunicativa i que donen lloc a dos trets bàsics del discurs acadèmic: la precisió i claredat (§ 3.2.2.4).

3.2.1. Discurs acadèmic: característiques de la situació comunicativa

Caracteritzarem la situació comunicativa del discurs acadèmic a partir dels quatre factors que van proposar Halliday, Mc Intosh i Stevrens (1964) i que reformularen posteriorment Gregory i Carroll (1978): el camp, el mode, el tenor i el to.¹⁴

- a) El *camp* fa referència a la temàtica que es fa servir. El tema dels discursos acadèmics és específic i, per tant, no forma part de coneixement general de qualsevol usuari de la llengua, sinó que es tracta d'un coneixement que s'adquireix mitjançant un estudi i una preparació prèvia. Cabré (1998: 175) defineix el tema especialitzat de la següent manera:

D'entrada es parla de temes especialitzats per referir-se a àmbits de continguts que no formen part del coneixement general dels parlants d'una llengua i que han hagut de ser objecte d'un aprenentatge particular.

A més, perquè un discurs siga considerat científic i acadèmic, cal que aquest tema siga tractat de manera científica, és a dir, cal que s'use el mètode científic.¹⁵

- b) El *mode* és sinònim de canal a través del qual es vehicula el missatge. El canal pot ser oral, escrit i audiovisual.¹⁶ Freqüentment, les situacions de

¹⁴ Cabré (1999) es refereix a aquests trets com a característiques pragmàtiques i, d'aquesta manera, completa la caracterització de Rondeau, que sols té en compte aspectes textuais i lèxics.

¹⁵ Des d'Aristòtil, la manera de treballar científicament ha estat el mètode deductiu: es plantegen unes hipòtesis, que, s'experimentaran i es resoldran com a vertaderes o falses en les conclusions. Tot i que aquest es considera el mètode científic per excel·lència no sempre ha estat així. En la història de la ciència també es poden trobar moments en què el mètode imperant era l'inductivisme, que parteix d'unes lleis que s'observen en la realitat (cfr. Alcina, 1994: cap. 3).

comunicació acadèmica es presenten en suport escrit, però també es poden presentar a través de canal oral. Tot i això, val a dir que, en l'àmbit acadèmic, entre l'oral i l'escrit no hi ha gaires diferències, ja que els textos orals (ponències, comunicacions o classes) solen basar-se en escrits o, si més no, requereixen “una esmerada preparació del contenido y de la técnica de la exposición” (García Roldán, 1995: 128). En aquest sentit, alguns lingüistes parlen de textos escrits per ser dits com si no foren escrits, però que, en aquest cas, no necessàriament han de donar aparença d'espontaneïtat (cfr. Cassany 1996: 40-41).¹⁷ D'altres autors, en aquest cas, parlen d'oralitat secundària (Ong, 1993; *apud* Moyano, 2000: 25).

- c) El *tenor* fa referència al propòsit comunicatiu d'un missatge. La finalitat d'un discurs (informar, entretenir, donar instruccions...) està relacionada amb el grau de formalitat o amb l'objectivitat i la subjectivitat d'un text. L'objectiu d'aquests discursos és la investigació i aquesta investigació es fa palesa mitjançant dues funcions: explicativa i argumentativa. En general, els textos acadèmics tenen una funció explicativa, és a dir, intenten transmetre informació i, en alguns casos, es podria parlar també d'un propòsit argumentatiu, molt especialment, en els gèneres que centren la nostra anàlisi: els articles de polèmica i les ressenyes.¹⁸

¹⁶ La tria del suport escrit, oral o audiovisual depèn del tipus de gènere discursiu.

¹⁷ Així doncs, els discursos acadèmics orals contenen característiques pròpies del canal oral i també del canal escrit. García Roldán (1995: 128) apunta que algunes de les característiques derivades del mode:

Los métodos de comunicación se pueden clasificar en (A) Orales, que poseen la ventaja de ser rápidos, de argumentación directa y refutable, permiten un importante impacto personal, aunque presentan la desventaja de poder ser mal interpretados, por ello es prioritario en este tipo de comunicación una esmerada preparación del contenido y de la técnica de exposición. (B) Escritos que permiten una mayor reflexión por parte del autor y del lector, lo que obliga si cabe, a una mayor depuración del contenido y de la técnica utilizada.

¹⁸ D'acord amb algunes teories, com la Teoria de l'Argumentació de Ducrot, sempre que ens comuniquem argumentem (Anscombe & Ducrot, 1984: 7):

On parle généralement –remarque banale- pour exercer une influence: consoler, persuader, convaincre, faire agir, ennuyer ou embarrasser,...etc. Parmi ces différents modes d'influence, il s'en trouve que l'on peut réaliser sans pour autant faire savoir que

- d) El *to interpersonal* fa referència al grau de formalitat d'un missatge motivat per la relació que mantenen els interlocutors. El discurs acadèmic sol presentar un to de formalitat elevat, ja que la relació que s'estableix entre els dos interlocutors no és la mateixa relació que es pot establir entre dos amics. Els interlocutors són persones pertanyents a la institució acadèmica. Cal determinar, però, què s'entén per persones del món acadèmic. Igual com per establir les definicions de situacions de comunicació especialitzada, de situacions de comunicació científica i de situacions de comunicació acadèmica, hem partit de les situacions més prototípiques i, a partir d'aquestes, hem establert una gradació, en aquest cas també elaborarem un esquema gradual on trobarem casos més perifèrics i casos més prototípics:

	Interlocutors	Gèneres
+ prototípica	Expert-expert	article científic ponència ressenya tesis doctoral tesina
- prototípica	Semiexpert-expert	monografia examen

Figura 2. La comunicació acadèmica

En principi, considerem personal acadèmic aquelles persones que, dins l'àmbit universitari, es dediquen a la investigació. Hi ha, però, alguns casos difusos que es trobarien en la barrera entre el món acadèmic i l'àmbit no acadèmic. En aquesta situació, tindriem, per exemple, els discursos dels estudiants, com ara un treball d'una assignatura, que, tot i que sí que corresponen a l'àmbit acadèmic, no tenen com a finalitat la investigació, sinó més aviat superar una avaluació. En la figura 2, hem dividit les situacions de comunicació acadèmica tenint en compte el grau

l'on cherche à les exercer. Por consoler quelqu'un, il n'est nullement nécessaire et il est même souvent déconseillé de se donner le personnage du consolateur.

Aquesta idea és recollida també per Anscombe (1991), el qual parla de la dicotomia argumentativitat/informativitat.

d'expertícia de l'emissor: comunicació entre experts, que és la situació prototípica i comunicació entre semiexperts, estudiants per exemple, i experts. Així doncs, tot i que alguns autors estudien textos com les monografies i els exàmens com a discurs acadèmic (§ 3.2), des del nostre punt de vista, caldria considerar-ho com a situacions perifèriques dins el discurs acadèmic.

Dins aquests dos grups, hem distribuït els diversos gèneres, que hem ordenat segons prototipicitat, de manera que la tesina ocupa un lloc en la barrera entre la comunicació entre experts i la comunicació semiexpert-expert. Cal dir que hem deixat de banda, la situació que contempen Montolíó i altres (2000) de comunicació expert-semiexpert, perquè considerem que en aquests tipus de situacions s'intenta un acostament a l'interlocutor que provoca una baixada quant al nivell de formalitat, ja que el receptor té un nivell de coneixements més baix que l'emissor i, per tant, formarien part de l'àmbit de la divulgació.

3.2.2. Discurs acadèmic: característiques formals intrínseques

Les característiques pragmàtiques que hem comentat en l'apartat anterior es repeteixen en les situacions de comunicació acadèmica de totes les llengües. Tanmateix, les característiques de la situació comunicativa no donen com a resultat els mateixos trets formals intrínsecs en totes les llengües, sinó que trobarem variacions segons les cultures. Duszak (1997: 11) insisteix en aquestes variacions interlingüístiques i afirma el següent:

Recent insight into academic writing have shown considerable variation in text characteristics across fields, languages, and cultures. Major as well as subtle differences were noted in style preferences, and on various levels of form and content organization.

En aquest apartat intentarem presentar característiques generals del discurs acadèmic, presents en major o menor mesura en totes les llengües, però que ofereixen variació cultural que caldrà matisar. Per tal d'exposar-les, ens basarem

en l'esquema proposat per Rondeau (1983: 28) i distingirem tres tipus de característiques que afecten el pla textual:¹⁹

- a) Les de tipus discursiu.
- b) Les de tipus sintàctic, que fan referència als elements constitutius de l'oració.
- c) Les que afecten la forma externa del missatge.

3.2.2.1. Característiques discursives

Les característiques discursives fan referència a trets generals de construcció del discurs. Dins aquest grup, incloem: a) Concisió; b) Correcció; c) To formal, i d) Despersonalització.²⁰

- a) *Concisió*. Consisteix a utilitzar únicament aquelles paraules que són necessàries per a transmetre una informació (American Institute of Physics, 1978: 3; Jordan, 1990: 14; Mercado, 1990: 118; Cabré, 1992: 152; Bobenrieth, 1994: 84; Congost, Maestre, 1994: 34; Yang, 1995: 3). Hi ha diversos manuals d'estil que no fan referència directament al concepte de *concisió*, però d'una manera indirecta sí que al·ludeixen aquesta característica mitjançant l'explicació d'altres aspectes com ara la brevetat (Booth, 1984: 7; Day, 1998: 3) o la manca de verbositat i la simplicitat (Mercado, 1990: 118; Barrass, 1993: 21, 32), amb els quals es relaciona la

¹⁹ Hem fet servir aquest esquema com a base per a classificar les distintes característiques que hem extret dels manuals d'estil consultats. Cal tenir en compte, però, que Rondeau distingeix entre característiques del pla textual i les del pla lèxic, que no tenim en compte en aquest treball. Hem modificat la terminologia perquè pensem que les característiques que Rondeau exposa en el primer grup no són sintàctiques, sinó discursives i les del segon grup (que afecten a elements constitutius de l'oració, en terminologia de Rondeau) són les que es poden considerar sintàctiques. Això de banda, hem considerat que la claredat i la precisió són trets derivats de les característiques discursives, sintàctiques i externes i, per tant, els hem comentat al final de l'apartat, com a conclusió.

²⁰ Cabré (2002: 32) admet que aquestes característiques són bàsiques del discurs especialitzat, tot i que els textos d'especialitat no formen un grup homogeni i, per tant, "observamos entre ellos una gran variación". La nostra posició coincideix amb la de Cabré i, en aquest repàs, intentarem fer referència a les divergències quant a aquestes qüestions que es produeixen en les diferents llengües i disciplines.

concisió. Així mateix, Bobenrieth (1994: 84) lliga aquests conceptes i aconsella evitar l'ús de circumloquis per expressar una idea, és a dir, defensa la manca de verbositat, ja que pot afectar negativament sobre les idees:

Concisión implica brevedad, centrando el mensaje en lo esencial, en lo que el autor considera verdaderamente importante. [...] Es preciso evitar lo superfluo, la verborrea, el añadido de ideas secundarias que no agregan nada a la idea matriz, sino que más bien la debilitan.

Booth (1984: 7) és encara més contundent en aquest sentit i afirma que l'ús d'un estil pompós implica una manca d'idees importants.

Per aconseguir major concisió, els manuals fan diverses recomanacions:

1. Evitar paraules vagues i massa generals (AIP, 1978: 3).
2. Deixar de banda idees secundàries (Bobenrieth, 1994: 84; Cabré, 1992: 142).
3. Utilitzar el menor nombre de paraules possibles i evitar circumloquis (Mercado, 1990: 118; Cabré, 1992: 142; Bobenrieth, 1994: 84).
4. Fer servir frases curtes (Cabré, 1992: 142; Congost Maestre, 1994: 34).

Malgrat que aquesta característica sembla bastant general i és recomanada en tots els manuals d'estil, l'anàlisi dels textos indica que hi ha diferències entre les llengües: l'anglès sembla preferir un estil concís, mentre que altres llengües, com el català i, en especial, el castellà, fan ús més abundant de circumloquis. Aquesta distinció ens remet a la dualitat de Clyne (1994) entre les llengües *formal-oriented* i les llengües *content-oriented*, refermada en Cuenca (2000) (cfr. cap. 2 i cap. 15). Malgrat que en el llenguatge acadèmic tendeixen a neutralitzar-se aquestes diferències, Cuenca (2001) compara l'ús dels connectors d'exemplificació i de

reformulació en textos de caràcter acadèmic de les tres llengües i conclou que es troben diferències que apunten dos grups lingüístics: el castellà, que seria *content-oriented*, i l'anglès, *formal-oriented*. Entre aquestes dues llengües, el català ocupa un estadi intermedi.

A més d'aquestes diferències entre llengües, les disciplines tampoc no manifesten unitarietat en aspectes de concisió. Així, per exemple, els textos de dret sempre han estat caracteritzats per la gran quantitat de circumloquis i digressions i l'ús d'oracions més extenses, com podem observar en els exemples següents:

- (3) Doncs bé, si ja s'ha advertit que la participació dels municipis en els plans generals d'obres públiques afecta la seva formació, que està regulada en la seva legislació sectorial, i que no va més enllà del que aquella legislació sectorial ha previst, de la mateixa manera cal assenyalar que, quan es tracta d'adopció de resolucions que afecten concessions o autoritzacions sobre el domini públic, la participació del municipi no ha d'impedir que s'adopti la resolució, ja que la mateixa redacció del precepte (modificació dissetena) es refereix que, per aprovar-la, és requisit indispensable l'informe previ dels municipis el territori dels quals es trobi dins el citat domini públic, però no s'eleva pas l'informe al rang d'informe vinculant (Dcat3)

- (4) Según la misma, el proceso penal no es una vía adecuada para solicitar el reconocimiento de la vulneración de un derecho fundamental y para reclamar su restablecimiento, sino la vía a través de la cual el Estado ejerce su potestad punitiva dentro de los precisos límites materiales y procesales que demarca la ley; de ahí que como para acudir al proceso constitucional es necesario que “el interesado haya procurado diligente y exhaustivamente la satisfacción de su pretensión ante la jurisdicción ordinaria y prontamente ante la constitucional”¹¹ y como el proceso penal no sería un proceso de amparo para quien como víctima de un delito se siente víctima de la vulneración de uno de sus derechos fundamentales, resultara que para poder acudir en amparo al Tribunal Constitucional con la vía judicial previa ensayada y agotada no bastara con haber instado el procedimiento penal y haberlo impulsado hasta su finalización, sino que habrá de haberse hecho lo propio con alguno de los cauces procesales existentes destinados realmente a la protección del derecho vulnerado. (Dcast2)

En els exemples (3) i (4) extrets dels textos de dret, observem que les oracions presenten una llargària considerable i inclouen gran quantitat de digressions i matisacions que donen com a resultat un text poc clar i amb un ritme feixuc.

- b) *Correcció*. Ha estat durant molt de temps un dels pilars bàsics de l'escriptura acadèmica, fins al punt que durant molt de temps ensenyar escriptura acadèmica era, com assenyala Williams (1997), ensenyar regles ortogràfiques i gramaticals. No obstant això, aquest mateix autor, fa notar que la memorització d'unes regles gramaticals no és suficient per a elaborar un discurs:

Many such rules are not linguistic fact, but classroom folklore, invented by eighteen-century grammarians out of whole cloth and still taught by those who repeat what textbooks tell them, even though such rules are widely ignored by respected writers and by their careful readers. (Williams, 1997: 15)

A pesar que l'atenció per les qüestions gramaticals és general, hem pogut observar que els manuals d'estil de les diverses llengües analitzades no donen la mateixa importància a aquest aspecte.²¹ En els manuals d'estil anglesos s'observa una manca d'atenció a qüestions gramaticals. En canvi, sobretot els manuals d'estil espanyols, solen parar molta atenció a aquests aspectes. Així, per exemple, Bobenrieth (1994: 86) fa algunes observacions sobre el tema de la gramàtica i Montolío (2000), López Ruiz (1997) i Sierra Bravo (1988) dediquen més de la meitat del seu manual d'estil a qüestions gramaticals i solament al final se centra en aspectes de construcció del text.

En alguns casos, la correcció està lligada a la característica que veurem tot seguit, grau de formalitat. De fet, Williams (1997: 26-29) comenta que hi

²¹ Val a dir que sols hem trobat un manual d'estil que es refereix al discurs científic en català (cfr. Alberola *et al.*, 1996), la resta de manuals pertanyen a l'anglès o al castellà. No obstant això, hem completat la informació d'aquest manual amb la informació que ens ofereix Riera (1992) en relació amb aquest tipus de discurs en català.

ha algunes regles gramaticals que aprofiten per a augmentar el grau de formalitat del discurs.

- c) *To formal*. Fa referència a la varietat diafàsica que cal triar per a la redacció d'un discurs acadèmic (Swales & Feak, 1994: 15; Riera, 1992: 16): la varietat formal.²² No és una característica gaire citada en els manuals d'estil perquè ja s'inclou en les característiques de la situació comunicativa que envolta els textos acadèmics. El nivell que més es veu afectat pel grau de formalitat sembla ser el lèxic:

A distinctive feature of academic writing style is choosing the formal alternative when selecting a verb, a noun, or other part of speech. (Swales & Feak, 1994: 15)

No obstant això, Riera (1992) assenyala que també pot afectar la construcció del discurs. Ara bé, aquest alt grau de formalitat no ha de ser un obstacle per a la funció informativa (Riera, 1992: 16), és a dir, s'han de mantenir un equilibri entre l'elevada formalitat i la claredat i la fàcil comprensió d'un text.

- d) *Despersonalització*. L'objectivitat del discurs és un dels elements que ha caracteritzat tradicionalment els textos acadèmics i, de fet, aquest tret apareix citat en la majoria dels manuals d'estil i d'estudis sobre llenguatge acadèmic. Per tal d'aconseguir una aparença d'objectivitat, se citen diverses estratègies, com ara l'ús de la passiva, l'ús de construccions impersonals o l'ús de metonímies. Malgrat aquesta tendència a considerar el discurs acadèmic com a objectiu o de recomanar una aparença d'objectivitat, hem trobat diferències en els manuals d'estil estudiats i hem establert dues posicions oposades: aquells manuals que tendeixen a aconsellar l'ús

²² Aquest tret serveix per distingir el llenguatge especialitzat del llenguatge científic. El llenguatge especialitzat, com assenyala Cabré (1992: 145), pot presentar variació de to segons el tipus d'interlocutor; en canvi, el llenguatge científic va adreçat a la comunitat científica i, per tant, sempre manté el to formal.

d'estratègies impersonals i aquells manuals que donen prioritat a les formes personals. En general, els manuals d'estil anglesos es mostren més favorables a l'aparició explícita de l'emissor, mentre que els manuals espanyols donen prioritat a les construccions d'impersonalització (cfr. cap. 4). En els manuals, en canvi, no es refereixen a diferències pel que fa a les disciplines, fet que estudiarem en aquesta investigació.

3.2.2.2. Característiques sintàctiques

Els textos acadèmics, tot i que segueixen la sintaxi de la llengua general, presenten una sèrie de construccions i de trets sintàctics que es repeteixen constantment en aquest tipus de discurs i que serveixen de marca de caracterització. Aquests trets sintàctics poden variar lleugerament d'una llengua a una altra, encara que bàsicament els més característics en les llengües que estudiem són els següents: a) les construccions passives i impersonals b) la llargària de l'oració c) construcció de l'oració i ordre dels elements i d) l'ús de connectors.²³

- a) *L'ús de construccions passives i impersonals* és una conseqüència de l'última característica discursiva que hem vist: la despersonalització. Tot i que és un tret molt citat en els manuals d'estil estudiats, hem observat algunes discrepàncies o algunes observacions que intenten alertar sobre l'abús d'aquest tipus de construccions, que, segons American Institute of Physics (1978: 14), poden afectar de manera negativa l'estil:

The passive is often the most natural way to give prominence to the essential facts: [...] But avoid the passive if it makes the syntax inelegant or obscure

²³ Hem ordenat els trets seguint el criteri de més propi dels textos acadèmics fins a característiques extensibles a qualsevol tipus de discurs.

Així mateix, Yang (1995: 15) també observa que s'ha produït una evolució i que en els últims anys, els experts prefereixen la veu activa perquè pot contribuir a la brevetat (cfr. cap. 4).

- b) *La llargària de l'oració* és una altra de les característiques més citada en els manuals d'estil com a tret destacat del llenguatge acadèmic. (Comes, 1971: 101; Cabré, 1992: 142; Bobenrieth, 1994: 91; Day, 1998: 7). Així doncs, la recomanació en els manuals consultats és escriure frases curtes, sense caure en l'abús d'un estil massa segmentat (Comes, 1971: 101; Bobenrieth, 1994: 91; Day, 1998: 7). Això de banda, cal anar amb compte perquè el criteri de brevetat pot no ser homogeni per a totes les llengües i cultures. En el cas del castellà, Bobenrieth (1994) marca numèricament el màxim de paraules que ha de tenir una oració, basant-se en estudis de tipus psicològic:

Escriba de preferencia con frases cortas. La psicología enseña que una frase compuesta de 20 palabras logra hasta un 90% de comprensión en los lectores; a medida que aumentan las palabras en la misma frase, la comprensión del lector disminuye. (Bobenrieth, 1994: 91)

No obstant això, Cuenca (2000) ha fet estudis contrastius sobre l'estil d'escriptura en diverses llengües i ha comprovat que, en general, l'espanyol tendeix a utilitzar oracions més llargues amb més clàusules subordinades (estil cohesionat), mentre que l'anglès sol fer servir oracions simples i més breus (estil segmentat). Entre aquests dos pols, se situaria el català que representa, en aquest cas, el punt intermedi.²⁴ Així mateix, en parlar de la concisió ja hem apuntat que tampoc totes les disciplines presenten igualtat quant a l'extensió de les oracions i que les oracions de dret solien caracteritzar-se per una extensió considerable.

²⁴ La percepció d'un estil com a segmentat o com a cohesionat depèn, com assenyala Cuenca (2000a: 113) de factors culturals:

El que es pot entendre per estil segmentat o cohesionat no és equiparable interlingüísticament: amb freqüència, el que per a l'anglès seria un estil cohesionat, per a l'alemany o per al castellà seria segmentat.

- c) *La Construcció de l'oració i l'ordre dels elements.* No és una característica clau o específica dels llenguatges d'especialitat i, per això, és obviada en moltes obres. En els manuals que es comenta, s'observen divergències importants entre les diferents llengües. En espanyol, Sierra Bravo (1988) manifesta una preocupació per l'ordre que han de seguir els elements:

[...] el orden normal de construcción de la oración en la lengua española, que se debe seguir siempre, en caso de duda, es el siguiente: primero el sujeto; después, el verbo; luego el predicado y finalmente los complementos, por este orden: directo, indirecto y circunstancial [...] Por último, el principio de construcción armónica de la oración exige que entre dos complementos, se ponga en primer lugar el complemento más corto. (Sierra Bravo, 1988: 382)

En canvi, per a l'anglès, Williams (1997) reflecteix una major preocupació per aspectes de tipus semàntic (Williams, 1997: 49): “Just as your sentences will seem clearer if you use characters as subjects, so will your sentences seem clearer if you express actions in verb”.

- d) *L'ús de connectors.* És un altre dels aspectes que presenta diferències entre les llengües. Swales i Feak (1994) proposen, com a substituïts dels connectors per a l'anglès, l'ús de clàusules de gerundi:

As an alternative to using sentence connectors such as therefore and as a result, causal relationships can also be expressed by –ing clauses of result. (Swales & Feak, 1994: 69)

En aquest sentit, Cuenca (2001: 22) assenyala, en relació als marcadors de reformulació i exemplificació, que el castellà i el català, a diferència de l'anglès, és molt més ric quant a varietat de connectors i que, molt sovint, una mateixa forma fa més d'una funció.

3.2.2.3. Característiques de tipus extern

Des del punt de vista extern, el discurs acadèmic es pot presentar sota format oral o escrit, de fet, dins el llenguatge acadèmic hi ha gèneres que són de tipus oral i uns altres que són escrits. Ara bé, els de tipus oral, com ara comunicacions i ponències, no són orals espontanis, sinó que responen al que Castellà (1990: 126) anomena *escrits per a ser dits*, és a dir, que tenen un suport escrit important. Aquest recolzament en l'escrit es reflecteix en el caràcter dels manuals d'estil, que se centren bàsicament en els gèneres escrits (Comes, 1971; Pick i López, 1984; AIP 1988; Mercado, 1990; Barrass, 1993; Bobenrieth, 1994; Yang, 1995; Day, 1998) o bé descriuen el llenguatge acadèmic des del punt de vista de l'escrit (Swales & Feak, 1994; Williams, 1997). Solament Booth (1984) i Fernández (1996) dediquen especial atenció als discursos acadèmics orals i aporten alguns consells perquè la intervenció oral es desenvolupi amb fluïdesa.

Un altre dels trets externs que caracteritzen aquests textos és l'ús de taules, figures i gràfics, que no fan si no reforçar aquest caràcter escrit, encara que l'ús pot oscil·lar en relació amb la disciplina: així, en les ciències socials i experimentals serà generalment més habitual que en les humanitats. La funció d'aquest elements és permetre d'accedir a la informació de manera visual i aglutinar gran quantitat d'informació en poc d'espai (Booth, 1984; Pick i López, 1984; Barrass, 1993; Bobenrieth, 1994; Yang, 1995). Ara bé, perquè puguin complir aquesta funció explicativa, Booth (1984), Barrass (1993) i Yang (1995) recomanen que vagin acompanyades d'una llegenda aclaridora i identificativa.²⁵ Barrass (1993: 117) s'expressa amb aquestes paraules:

When an illustration is used to inform, it must be a correct record of an observation or a summary of observations; and the legend (in the present tense) must be a factual explanation. But when a diagram is used to convey ideas, this must be made clear in the legend.

²⁵ Fernández (1996: 181- 187) esmenta diversos tipus de representacions gràfiques que es poden utilitzar segons les necessitats de cada cas: diagrama de columnes o gràfic de barres, gràfic de sectors, organigrama, quadres i taules i figures.

Les representacions gràfiques no solament han d'anar acompanyades d'una llegenda, sinó que, a més, han de presentar relació amb el text:

La imagen y el texto deben relacionarse, el texto debe reenviar a la imagen y los comentarios o notas que acompañan a la imagen deben a su vez remitir al texto (Fernández, 1996: 171)

Pel que fa a la situació d'aquests instruments al si d'un treball acadèmic, Pick i López (1984) i Booth (1984) les col·loquen en els resultats, és a dir, en la part d'anàlisi de les dades i Yang (1995: 137) considera que tenen una funció molt important en els pòsters, ja que és un gènere basat en la visualitat de les dades.

3.2.2.4. Conseqüències: la claredat i la precisió com a trets bàsics de l'estil acadèmic

Els trets que hem presentat (discursius, sintàctics i de tipus extern) contribueixen a fer que el discurs acadèmic siga més clar i més precís. Aquestes dues característiques són essencials en els textos acadèmics. La claredat està relacionada amb el grau d'importància que es concedeix a l'audiència i, en aquest sentit, es poden trobar moltes diferències entre els manuals d'estil espanyols i els anglesos. De fet, el primer aspecte que tenen en compte alguns manuals d'estil anglesos són les expectatives i el coneixement dels lectors (Swales & Feak, 1994; Williams, 1997), mentre que els manuals d'estil espanyols no citen en cap moment el receptor.²⁶ Aquesta situació, però, no sempre ha estat així, sinó que en anglés es pot observar una evolució diacrònica. La claredat no sempre s'ha valorat positivament en els textos acadèmics i tampoc no es concep de la mateixa manera en totes les llengües (Cuenca, 2000). Quan va començar l'escriptura de textos intel·lectuals en les llengües modernes, al s.XVI, s'utilitzava un estil molt

²⁶ L'actitud dels manuals d'estil anglesos es relaciona amb l'afirmació de Myers (1990: 67) que concep l'elaboració d'un treball científic com un procés social:

I argue that the process of writing a scientific article is social from the beginning, because it involves compromises between opposing rhetorical demands and opposing goals. In the proposals we saw a tension between the need to show the originality of the work planned and the need to place it in the context of existing work in the field. In scientific articles

complex. Williams (1997: 6) comenta que la complexitat es valorava com a mostra d'un estil elegant i que va ser a partir del s. XVII, quan els intel·lectuals van fer un canvi d'estil. En l'actualitat, es troben variacions quant al paper del receptor en els textos acadèmics segons la cultura. Així, per exemple, Clyne (1994) compara els textos acadèmics alemanys i anglesos i conclou que els textos alemanys requereixen major esforç per part del lector, mentre que els textos anglesos es poden entendre més fàcilment perquè tenen més en compte el públic al qual s'adreça un discurs.

Actualment, els manuals d'estil de totes les llengües destaquen la importància de la claredat (Comes, 1971; AIP, 1978; Booth, 1984; Quesada Herrera, 1987; Sierra Bravo, 1988; Mercado, 1990; Barrass, 1993; Bobenrieth, 1994; Gibaldi, 1995; William, 1997; Day, 1998) i recomanen com a mitjà per arribar a aquesta claredat una sintaxi clara. Per a alguns, sintaxi clara implica utilitzar els actants com a subjectes i les accions com a verbs (William, 1997: 42), per a uns altres es basa en l'ús d'un ordre lògic i psicològic de les idees (Bobenrieth, 1994: 83) i per a alguns altres la clau és utilitzar frases curtes (Comes, 1971: 101-102; Booth, 1984: 7).

La precisió està relacionada amb la concisió (Berry, 1996: 39) i amb la claredat (Comes, 1971: 97), i fa referència, especialment, a la biunivocitat que s'ha d'establir entre el concepte i la denominació (Berry, 1986: 39; Riera, 1992: 15; Bobenrieth, 1994: 85). Bobenrieth amb les següents paraules fa referència a la conveniència d'utilitzar la terminologia, que garanteix la precisió:

La precisión apunta a que la expresión científica sea rigurosamente exacta. Para que el estilo sea preciso se parte del hecho de que si bien es cierto que hay sinónimos, no es menos cierto que hay una palabra específica para un objeto, una situación y un lugar también específico. (Bobenrieth, 1994: 85)

there is a similar tension that makes negotiation between the writer and the potential audience essential.

Altres autors (Comes, 1971: 100; Sabino, 1998: 196), consideren que les valoracions mitjançant xifres, les taules de producció o l'ús escàs de punts suspensius també contribueixen a crear un discurs més precís.

No obstant això, com assenyala Riera (1992: 15), la precisió també es pot aplicar al pla textual, com ho fa Mercado (1990: 110), per al qual la claredat implica una bona redacció sense omissió d'idees, és a dir, que el discurs siga complet i que no done lloc als implícits.

3.3. EL DISCURS ACADÈMIC: HETEROGENEÏTAT DISCURSIVA

A més de les característiques del discurs acadèmic en el nivell discursiu i sintàctic, especialment, ens resulta molt útil l'observació del discurs acadèmic a través dels textos i la caracterització d'aquests des d'un punt de vista textual, ja que aquesta perspectiva determinarà la funció que adopta l'emissor en el text, aspecte que analitzarem en el nostre corpus. Així mateix, determina la tria d'uns elements lingüístics determinats. Adoptant el marc de les tipologies textuais (Adam, 1992), oferim una caracterització del discurs acadèmic com a discurs que inclou diversos tipus de seqüències. Adam (1992) distingeix diversos tipus de seqüències: seqüències narratives, seqüències descriptives, seqüències argumentatives, seqüències explicatives i seqüències dialògiques. L'ús del terme *seqüència* revela que un text no és una unitat homogènia, sinó que és una entitat heterogènia que integra diversos tipus de seqüència. En el següent paràgraf, Adam posa exemples concrets d'aquesta heterogeneïtat:

Les sceptiques sont généralement découragés par le fait que chaque texte est une réalité beaucoup trop hétérogène pour qu'il soit possible de l'enfermer dans les limites d'une définition stricte [...] Un récit peut n'être, de la même façon, qu'un moment dans une argumentation, une explication ou une conversation, et il n'existe pas de récit sans un minimum de description. (Adam, 1992: 19)

El discurs acadèmic és predominantment explicatiu, en la mesura que té com a funció principal, segons Bassols i Torrent (1996: 71), “fer comprendre els fenòmens sobre els quals han aportat la informació necessària”. Tot i aquest caràcter didàctic, podem trobar representats altres tipus de seqüències. Així, per exemple, són abundants les seqüències narratives, especialment, en l’apartat de mètodes i metodologia, on el científic ha de contar, seguint un ordre cronològic, la manera com s’ha fet l’experiment.²⁷ També podem trobar seqüències descriptives, com ara en la presentació del corpus, on s’exposen els materials que s’han utilitzat i es descriuen. Les seqüències argumentatives estan ben presents en l’apartat de discussions i conclusions; per últim, les seqüències dialògiques solen estar presents en l’apartat de discussió i es fan omnipresents en les ressenyes i en els articles de polèmica.²⁸

En aquest mateix sentit, Moyano (2000: 136) estableix una caracterització de les diferents parts de l’article científic segons les seqüències discursives més característiques en cada cas. Segons la caracterització de Moyano, en l’article científic predominen les seqüències expositives, presents en la introducció, els resultats, les conclusions i el resum. En la discussió hi ha un predomini de la seqüència argumentativa. Per últim, en la secció de materials i mètodes, Moyano

²⁷ Fernández Polo (1999) assenyala que, en els inicis, el discurs científic tenia un caràcter molt narratiu. Segons, Fernández Polo els articles de divulgació científica actual recuperen la tendència narrativa dels articles de l’època moderna: “Los artículos científicos entonces, como ocurre hoy en día con la divulgación, consistían básicamente en una narración en primera persona” (Fernández Polo 1999: 242).

²⁸ A pesar de la importància del contingut d’aquests treballs, coincidim amb Markkanen i Schröder (1997) en el fet que hi ha un component interaccional important i, de fet, el nostre treball parteix d’aquesta hipòtesi bàsica:

We assume that science is not only content; that is, scientific texts are not only content-oriented and informative but also aim at convincing and influencing their audience [...] Thus, in addition to ‘going into the subject matter’ (*pragma*), a text should also emphasize the reliability of the author (*ethos*) and also move the reader emotionally (*pathos*). (Markkanen & Schröder, 1997: 9)

En canvi, Alcaraz (2000: 130) distingeix clarament el discurs expositiu, propi dels textos acadèmics, i el discurs persuasiu, típic dels textos publicitaris. Segons Alcaraz, la diferència entre ambdós tipus de discurs és ben evident: els primers són *topic-oriented*, mentre que els segons són *receiver-oriented*.

reconeix l'existència de tres tipus de seqüències: descriptives, narratives i, com ja hem apuntat, també expositives.

Dins el discurs acadèmic, per tant, podríem trobar representades totes les seqüències proposades per Adam (1992). No obstant això, els gèneres que estudiarem (articles de polèmica i ressenyes) es caracteritzen bàsicament per la inclusió de seqüències explicatives, que presenten les tesis i teories, i les seqüències argumentatives, que justifiquen les teories explicades. Així doncs, aquests gèneres es podrien qualificar com a expositivoargumentatius, des del punt de vista textual. Aquesta descripció general dels articles de polèmica i de les ressenyes que hem presentat coincideix amb la proposta de van Dijk (1983: 164), segons el qual el tractat científic constitueix una variant heterogènia que inclou tant l'anàlisi o la síntesi de representacions conceptuals, és a dir, seqüències explicatives i també estratègies persuasives utilitzades per convèncer, això és, seqüències argumentatives.

3.3.1. Les seqüències explicatives en els textos acadèmics

Les seqüències explicatives són necessàries en el discurs acadèmic perquè aquest discurs té com a funció principal l'explicació de fenòmens, la recerca del perquè de les coses. Segons Adam (1992), aquesta recerca del perquè és l'element que distingeix els textos que tradicionalment s'anomenaven expositius i els que Adam anomena explicatius. Els primers –expositius– solament informen; en canvi, en els textos explicatius s'intenta demostrar alguna cosa: van més enllà de la simple exposició dels fets:

La distinction à opérer entre exposition et explication passe par la différence entre POURQUOI? et COMMENT? La plupart des séquences en COMMENT ne sont pas explicatives. (Adam, 1992: 129)

Així, l'esquema bàsic d'aquest tipus de seqüència és, segons Grize (1990: 108), el següent:

S_i POURQUOI S_q PARCE QUE S_e
.....→

I el justifica amb aquestes paraules:

Le rôle du POURQUOI est toujours d'introduire une sorte de rupture (relativement aux préconstruits culturels) dans la schématisation, de désigner un manque de cohérence et le rôle de PARCE QUE est de combler la lacune en introduisant un aspect nouveau. (Grize, 1990: 108)

Aquest esquema de construcció del text i la finalitat dels textos explicatius comporten unes característiques lingüístiques determinades. Bassols i Torrent (1996: 80-81) consideren que, des del punt de vista gramatical, els textos explicatius presenten les característiques següents: a) ús del present; b) utilització de gran quantitat d'adjectius i d'adverbis; c) ús de termes que eviten ambigüïtat; d) inclusió de gran quantitat de connectors, i e) ús d'estructures comparatives i exemplificació.

a) *Ús del present*. Bassols i Torrent (1996: 80) assenyalen que “el verb de l'explicació és el present de l'indicatiu, és a dir, el temps verbal més atemporal de tots, i també el propi de les assercions i les declaracions amb valor universal”. Ara bé, tot i aquest predomini del present d'indicatiu, apunten que, sovint, es combina amb altres temps verbals, com ara el passat. Day (1998: 4), per exemple, aconsella que el sumari s'escriu en passat, perquè es refereix a un treball fet en el passat. Igualment, Jordan (1990:26) afirma que les introduccions, que solen contenir seqüències narratives, es redacten en passat:

The introduction to many pieces of academic writing contains some kind of historical background or development. This is usually in the form of narrative: an account of description of events in the past which entails following a time sequence or chronological order.

Cal dir que la majoria dels nostres textos utilitzen el present, fins i tot en les introduccions. No obstant això, hem localitzat algun cas d'ús del passat en aquesta secció inicial:

- (5) For 10 years or more, two different methods **have been used** for inverting small-signal AC admittance data to obtain estimates of spectra, such as the deep trapping levels in a Schottky barrier or the relaxation-time distribution associated with the processes leading to the measured response. (Fang4)

b) *Gran quantitat d'adjectius i d'adverbis*. Aquesta característica, en principi, sembla contrària a la concisió i a la precisió; tanmateix, l'ús d'adjectius i d'adverbis està orientat a fer més exacta una idea. No es tracta d'utilitzar adjectius valoratius, ni amb un valor estètic, sinó que es tracta d'adjectius classificadors i de qualitat objectiva. Bassols i Torrent (1990: 80) ho expliquen de la següent manera:

És per això que s'utilitzen els adjectius "imprescindibles", és a dir, els especificatius o classificatius, i es descarten els valoratius.

Cal dir que, en els nostres textos, hem pogut observar que aquesta característica es dona principalment en els textos de dret:

- (6) La consolidació d'aquesta línia jurisprudencial va provocar que a la Llei 39/94, de 30 de desembre, es modifiqués **parcialment** el contingut de l'apartat 2 de l'article 70, per insistir que la dita norma es refereix únicament als plans aprovats **definitivament** per les corporacions municipals. (Dcat2)
- (7) El segon terme **ineludible** a l'hora de situar i comprendre **satisfactòriament** la història recent d'aquests problemes és la **progressiva** connexió teòrica i conceptual que s'ha produït, especialment amb els programes **multidisciplinaris** de les ciències cognitives, dins les metodologies de recerca científica³ preocupades per les llengües naturals. (Lcat3)

Els adverbis i adjectius que trobem en els exemples anteriors són sempre necessaris per a la construcció de sentit i, de fet, si provem d'eliminar-los, el significat de l'oració canvia.

- c) *Ús de termes que eviten l'ambigüitat.* Barrass (1993) considera que l'ús de mots especialitzats no sols aporta precisió al text, sinó que, a més, contribueix a augmentar l'economia lingüística:

Many technical terms play an essential part in the prose of science. If they are widely accepted they contribute to an economy of words, and they should also form part of the common language used by scientists everywhere (Barrass 1993: 63)

Ara bé, com a contrapartida, Bobenrieth (1994: 85) afirma que una de les característiques del discurs acadèmic és l'augment de la repetició de paraules, ja que els termes no solen tenir sinònims.

- d) Gran quantitat de connectors sobretot per marcar les connexions lògiques (causals, consecutives, finals).²⁹ Les causals són especialment freqüents, ja que les seqüències explicatives responen a la pregunta per què.

- d) Estructures comparatives i d'exemplificació. Aquestes construccions són molt habituals en les seqüències explicatives, ja que constitueixen eines bàsiques per fer comprendre un fenomen apropant-lo a la realitat més immediata del receptor. De fet, una de les funcions de l'emissor que destacarem en els nostres textos és la d'exemple, en la qual l'emissor es presenta com un cas representatiu:

- (8) And the only way to answer that is to determine whether I still owe you the money. (Dang1)

²⁹ Tot i això, la quantitat de connectors pot variar segons la llengua. Segons Cuenca (2000: 116), el castellà opta per l'ús de nexes intraoracionals i extraoracionals, mentre que en anglès es prefereix la connexió "inferida". Si observem els manuals d'estil, veurem com Swales i Feak (1994: 69) aconsellen l'ús de clàusules de gerundi per evitar els connectors. En canvi, Bobenrieth (1994) creu que per a aconseguir claredat és important lligar les idees entre dos o més oracions.

- (9) El dispositiu és molt senzill. Un raig de llum procedent d'una font lluminosa és enviat cap a una làmina opaca en la que hi ha dues esclertes paral·leles; la llum que passa per elles es recull en un comptador (**una placa fotogràfica o un comptador de centelleig, per exemple**). (Fcat2)

En l'exemple de (8), l'emissor posa una situació hipotètica per a explica un cas i es posa ell mateix com a exemple. En (9) es presenta un cas d'exemplificació d'idees. En ambdós casos, es fa concreció de la teoria abstracta.

3.3.2. Les seqüències argumentatives en els textos acadèmics

Les seqüències argumentatives són bàsiques en el tipus de gèneres que estudiem: serveixen per a donar força a l'explicació i, sobretot, valent-se del caràcter dialògic de la ciència, per a rebutjar explicacions que s'han fet anteriorment sobre el mateix fenomen. L'expressió del perquè també juga un paper important en aquests textos, però per a Bassols i Torrent (1996: 71), així com en l'explicació no hi ha voluntat de persuasió i s'intenta exposar un fet de la manera més neutra possible; en l'argumentació, la modalització juga un paper molt important. Així doncs, en el cas de les seqüències argumentatives, hauríem de parlar d'un perquè més personal i més particular.

Per a aquest tipus de seqüència, Adam (1992: 106) proposa un esquema lineal molt simple, que es base en una fase de premisses i unes conclusions que s'extreuen d'aquestes premisses:

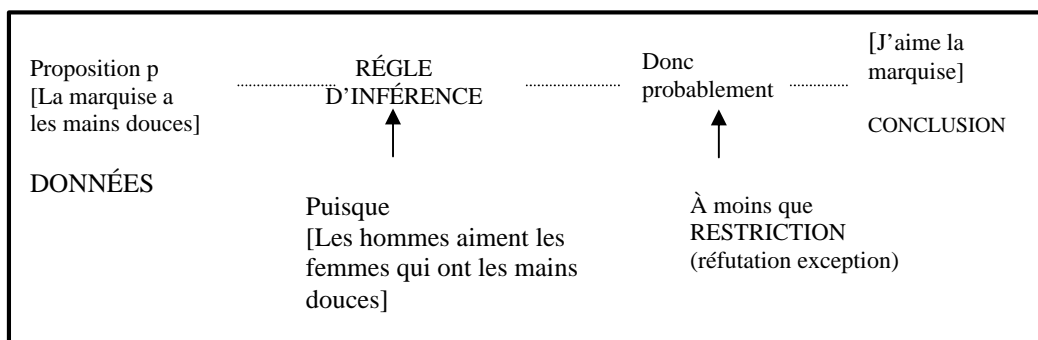

Figura 3. Esquema de les seqüències argumentatives (Adam, 1992: 106)

Aquest esquema il·lustra, bàsicament, la definició que fa Moeschler (1985: 46) quan afirma que “une argumentation consiste donc en une relation entre un ou deux arguments et une conclusion”.³⁰

Racah (1992) proposa un esquema una mica més complex que, d’alguna manera és una concretació dels dos anteriors. Així, distingeix quatre moments, prenent un text com a exemple:

Les quatre moments sont donc: 1) une question: quel animal est passé per là; 2) des données: il s’agit de faits qui ne seront pas remis en cause, ici les diverses observations; 3) des principes: ils sont dans cet exemple de nature biologique et physique; 4) une conclusion: l’animal était une chienne aux longues oreilles et qui venait de mettre bas. (Racah 1992: 14)

Les característiques lingüístiques que Bassols i Torrent (1996: 50-51) assenyalen per a les seqüències argumentatives són les següents: a) ús de verbs relacionats amb la causalitat o conseqüència; b) utilització de verbs *dicendi*, i c) temps verbals variats.

a) *L’ús de verbs relacionats amb la causalitat o la conseqüència.* Aquests verbs es deriven de l’estructura de base del discurs argumentatiu:

Pour passer de ce schéma explicatif élémentaire à la structure argumentative, il faudrait pouvoir rétablir le mouvement [données \mapsto conclusion] (Adam, 1992: 114)

(10) **Hemos de concluir, por consiguiente**, que el formato ID + LP, en su desarrollo hasta la fecha, ni siquiera es eficaz en cuanto recurso descriptivo y podría ser incluso totalmente inviable, aunque este extremo no puede ser establecido concluyentemente en ausencia de una teoría precisa de qué tipos de información son accesibles a las reglas LP. (Lcast2)

³⁰ De fet, l’esquema de la seqüència argumentativa que presenta Moeschler (1985: 47) és molt semblant al d’Adam, encara que el de Moeschler marca molt més la linearitat en el sentit que distingeix tres macroproposicions (proposició argumentativa 1, 2 i 3: premisses, inferències i conclusió) a les quals afegeix una proposició 0, que són les tesis anteriors; i una proposició 4, que són les restriccions.

D'exemples com (10), en trobem molts en els nostres textos. Generalment, es donen uns raonaments i, a partir d'aquests, s'exposen unes conclusions amb les quals l'emissor intenta convèncer-nos.

- b) *La utilització de verbs dicendi*. També són essencials en les seqüències argumentatives i l'ús que se'n fa està relacionat amb la importància de la subjectivitat en el discurs argumentatiu. Serveixen per a introduir els arguments i les tesis del *jo* enunciator (11) o dels altres ens que participen en l'enunciació (12).

(11) I **say** "no longer" here, as feedback from my colleagues in Tottori and comments made by Adamson on SLART-L report that the acceptance of coreference is associated with younger Japanese who may well be influenced by English —though I must **confess** that given my experience of Japanese university students' limited knowledge of English, I have no idea how such an influence would be exerted. (Lang3)

(12) En el cas de la mecànica quàntica els autors **afirmen** que ...either (1) the description of reality given by the wave function in quantum mechanics is not complete or (2) these two quantities (dues variables que no commutin) cannot have simultaneous reality. (Fcat2)

En el cas de (12), el verb de dicció, *afirmar*, serveix per a una introduir una citació textual.

- c) *Temps verbals* variats segons la naturalesa dels elements i de les proves adduïdes. Generalment, són temps verbals pertanyents a l'indicatiu, ja que són temps més reals i, ja hem comentat, que pel caràcter expositiu que tenen aquests textos, hi predomina el present. Fins i tot en els casos en què l'emissor remet a una situació hipotètica, es prefereix l'ús del present i, en tot cas, d'un temps indicatiu:

(13) Supongamos que en una bolsa tenemos dos bolas blancas y una negra. Al meter la mano para sacar una bola, la probabilidad de sacarla negra es de $1/3=0.33$; mientras que la probabilidad de sacarla blanca es de

1/3=I. Toda elección para codificar un mensaje ha de tener una probabilidad entre 0 y 1. 0 representa la imposibilidad de aparición. Siguiendo nuestro ejemplo, la probabilidad de sacar una bola verde al meter la mano es igual a 0, porque no hay bolas verdes en la bolsa. En cambio, 1 representa la certeza absoluta; lo que significa en el ejemplo propuesto que, si en la bolsa tenemos tres bolas blancas, la probabilidad de sacar una blanca es igual a 1; por tanto, carecería de información alguna el color de la bola que sacaremos. (Lcast1)

A més de les característiques que assenyalen Bassols i Torrent (1996), cal tenir en compte altres factors que són característics del discurs argumentatiu, com ara l'alt grau de subjectivitat, la gran quantitat de connectors i l'afavoriment d'un discurs polifònic.

- c) *Subjectivitat*. El discurs argumentatiu presenta un alt grau de subjectivitat perquè el jo enunciator ha d'exposar les seues tesis i els seus arguments. De vegades, però, s'intenta evitar responsabilitats utilitzant construccions d'impersonalització. I d'altres vegades, s'utilitza la polifonia com a recurs per evitar responsabilitats: el joc entre el *jo* i el *ell* es fa omnipresent.
- d) *Gran quantitat de connectors*. Els connectors són uns elements essencials dins el discurs argumentatiu, ja que fan evidents les relacions logicosemàntiques entre les diferents parts del discurs. Segons Cuenca (1995: 27), els connectors que més destaquen són els contrastius, causals, consecutius i distributius.
- e) *Polifonia*. Consisteix a introduir més d'una veu, és a dir, la veu de l'enunciator i una altra veu amb la qual l'enunciator està d'acord o dissenteix (§ 2.2.2.1).

3.4. GÈNERES ACADÈMICS

L'estil acadèmic que hem descrit en l'apartat anterior es concreta a través de diversos textos que es poden caracteritzar i agrupar en gèneres. Per a la nostra investigació, ens resulta molt útil la definició de gènere de Kress i Threadgold

(1988) i Swales (1990), segons els quals el gènere és un tipus textual acceptat per una comunitat i amb un propòsit comunicatiu determinat:

A genre comprises a class of communicative events, the members of which share some set of communicative purposes. These purposes are recognized by the expert members of the parent discourse community, and thereby constitute the rationale for the genre. This rationale shapes the schematic structure of the discourse and influences and constrains choice of content and style. (Swales, 1990: 58)

D'acord amb la definició de Swales (1990), les característiques dels gèneres depenen de les convencions establertes per cada comunitat discursiva. Així, els lingüistes, com a comunitat discursiva, determinen unes característiques determinades per als gèneres que difereixen de les que estableixen els físics com a comunitat discursiva. Aquesta definició de gènere enllaça amb una de les hipòtesis de la nostra investigació, segons la qual les diferències en el discurs acadèmic no sols es limiten a les llengües, sinó també a les disciplines.³¹

Cadascun d'aquests gèneres no es poden considerar com a productes aïllats, sinó que presenten una relació amb els altres gèneres i es poden classificar atenent diferents criteris. Gläser (1993) proposa una classificació basada en tres aspectes: el grau d'expertícia de l'emissor, la funció comunicativa dominant del text i el nivell de textualitat. Segons aquests principis, els gèneres que descriurem es classificarien en una figura com la següent:

³¹ En aquesta mateixa línia, el treball de Holmes (1997) contrasta l'estructura retòrica de l'article científic en diverses disciplines de les ciències socials (història, política i sociologia) i insisteix en la importància que està adquirint l'estudi de la retòrica acadèmica per matèries i no com un tot:

This concern with disciplinary variability is part of a growing awareness by rhetoric scholars and sociologists of science over the last two decades of the intensely social nature of scientific and academic writing. Increasingly, academic discourse is analyzed in the context of disciplinary communities that are formed by a variety of social pressures and constraints. (Holmes, 1997: 323)

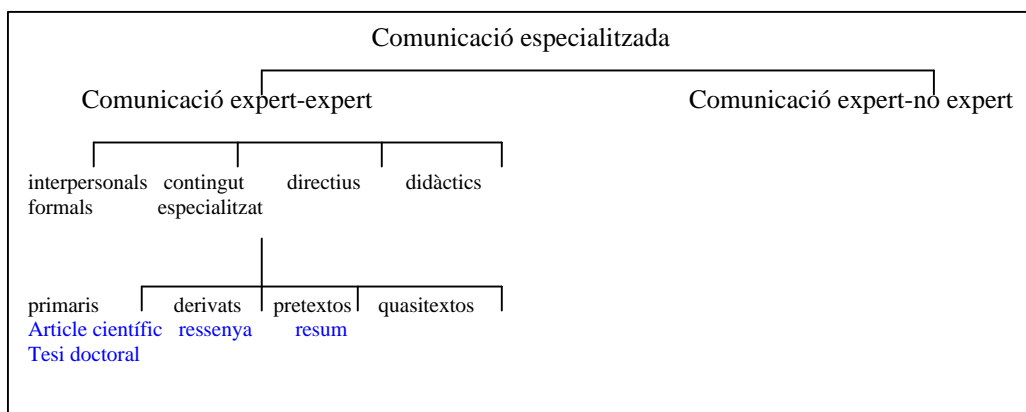

Figura 4. Classificació dels gèneres (adaptació de Gläser, 1993: 24)

L'esquema de Gläser abraça gèneres de caràcter especialitzat entre els quals hi ha gèneres que faciliten la comunicació entre experts i gèneres que serveixen de pont entre els experts i els no experts. Igualment, els gèneres expert-expert es divideixen tenint en compte el tipus de comunicació interpersonal, el contingut especialitzat dels gèneres o el caràcter didàctic.

Weise (1993) té en compte una altra classificació dels gèneres especialitzats tenint en compte el criteris situacionals (canal, camp, mode), criteris socials (nivell de formalitat i de participació del receptor), criteris pragmàtics (funció comunicativa del text), criteris semàntics (macroestructura, informació no verbal), criteris sintacticoestilístics.

Per a la presentació dels gèneres més representatius de l'àmbit acadèmic, hem establert una classificació basada en tres factors factors, que hem ordenat segons el grau d'importància: la finalitat dels textos, canal o mitjà a través del qual es difonen i l'extensió que presenten.³²

³² Hem ampliat els factors que presenta l'obra de Sabino (1998: 23-24) per a la classificació de treballs acadèmics, en la qual sols es té en compte l'extensió del treball i la finalitat que es pretén aconseguir.

- a) El *paper de l'autor* lligat amb la finalitat de cada gènere. L'article de polèmica i la ressenya, tenen una finalitat clarament crítica on l'emissor s'enfronta directament amb el destinatari intern. En la ponència i comunicació, el pòster i la tesina i tesi, l'emissor ja no es manifesta de manera tan directa, ja que tenen com a finalitat l'exposició d'idees i l'argumentació, i, per tant, passa a ocupar un segon pla.
- b) El *canal o mitjà* a través del qual es difon el discurs. Segons el canal, tenim d'una banda, l'article i la ressenya que són escrits; La ponència i la comunicació es difonen a través del canal oral però són textos escrits per a ser dits i, per tant, es troben a mig camí entre l'oralitat i l'escriptura. El pòster constitueix una categoria de transició cap a la tesina i la tesi, que són gèneres escrits, però que s'han de defensar mitjançant el canal oral davant un públic, entre els quals hi ha el tribunal avaluador.
- c) L'*extensió*. Alguns gèneres com la ressenya, l'article, la ponència, la comunicació i el pòster) tenen una extensió molt més reduïda que la tesina i la tesi.

D'acord amb aquests criteris, els gèneres poden distribuir-se en tres grans grups:³³

- 1) La ressenya i l'article acadèmic de polèmica.
- 2) La ponència, la comunicació i el pòster.
- 3) El projecte de final de carrera o tesina i la tesi doctoral.

³³ Hi ha uns altres treballs que, des del nostre punt de vista, no poden considerar-se acadèmics, encara que en alguns dels manuals d'estil consultats (Comes, 1971; Pick i López, 1984) apareixen barrejats juntament amb els gèneres que hem descrit anteriorment. Ens referim a l'informe, la memòria i el currículum, que, malgrat que es poden donar en un context acadèmic, no tenen com a objectiu la investigació i, per tant, no poden qualificar-se com a acadèmics, segons la definició que hem presentat. En relació amb la inclusió d'aquests gèneres en l'àmbit acadèmic, Mercado (1990: 28) manifesta que es presenten diferències:

Los trabajos científicos y las tesis son escritos de carácter académico, mientras que los informes pertenecen al terreno profesional; la diferencia de éste con respecto a los primeros es más de fondo que de forma.

Aquesta distribució de gèneres segueix, d'alguna manera, els criteris de prototipicitat en què es basa Paltridge (1995), en el sentit que concebem aquests tres grups no com a compartiments estancs, sinó amb fronteres difuses que els aproximen i els allunyen segons les característiques que tinguem en compte:

A prototypical theory of categorization, however, allows for the inclusion of such cases within the umbrella of the one single genre by basing deviations from the central prototypical core on how the world sees particular instances of a genre, rather than the much less flexible approach held in classical theories of categorization where “entities are classified into sets with clear-cut boundaries and where an entity is seen as either belonging or not to a set” (Forbes, 1992: 378-379) (Paltridge, 1995: 395)

En la descripció dels diversos gèneres que presentem tot seguit, posarem especial atenció en l'article i, en concret, en el de polèmica i en la ressenya, que són els tipus de gènere que conformen el corpus que analitzarem. Per a l'exposició de les característiques de cada gènere tindrem en compte la definició de Swales i, per tant, presentarem aspectes generals de gènere i incidirem en qüestions pròpies de cada disciplina.

3.4.1. La ressenya

La *ressenya* és un escrit breu en el qual s'aporta informació descriptiva i crítica al voltant d'una obra (Comes 1971: 50; Swales & Feak 1994: 133; Sabino 1998: 30; Gea Valor 1999: 33; Motta-Roth: 29-58). Si tenim en compte la definició de discurs acadèmic que hem presentat (§ 3.1), la ressenya és un gènere poc prototípic, en el sentit que no té com a objectiu principal la investigació. No obstant això, com comenten Day (1998: 175) i Sabino (1998: 30), ha de ser considerat com un gènere bàsic per a facilitar la recerca, en el sentit que proporciona informació bàsica. A més, Gea Valor (1999: 9) hi afegeix el valor de servir com a punt de partida de debat entre els membres de la comunitat científica:³⁴

³⁴ A causa d'aquest valor dialògic i d'actualitat que confereix Gea Valor a les ressenyes, l'autora apunta que és molt important el moment de la publicació: “they must be printed and published

Its frequency and importance in academic life as a discussion forum in which new contributions to a particular discipline are evaluated by experts and professional writers.

Així doncs, la crítica és un element bàsic d'aquest gènere i l'autor "[...] will need to express criticism by saying what the author should have done but did not do" (Swales i Feak, 1994: 134). Òbviament, la crítica s'interpreta com un acte que perjudica la imatge positiva del receptor i, per això, és freqüent que s'acompanye de moduladors (*hedges*). Amb tot, el to crític depèn de tradicions culturals, com veurem en la nostra investigació i, de fet, López Ruiz (1997: 20) en relació amb les ressenyes en castellà aconsella una crítica molt moderada: "Deben evitarse las palabras fuertes, ironías, sarcasmos y menosprecios sobre el libro y sobre el autor".³⁵ En molts casos, el nivell d'avaluació i crítica estan determinats, pel grau d'autoritat de la persona que escriu la ressenya. Alguns autors, com Sabino (1998: 30), consideren que és important que els autors siguin persones reconegudes en la comunitat científica amb molta experiència i molt de bagatge que propiciaran un caràcter més crític.³⁶

A banda d'aquestes característiques més generals, alguns autors distingeixen diversos tipus de ressenyes. Així, Day (1998: 173-174) en fa una classificació basant-se en el tipus d'obres que es ressenyen: ressenyes de monografies, ressenyes d'obres de referència i ressenyes de llibres de text. Segons Day, cada tipus de ressenya té un destinatari concret que determina unes característiques lingüístiques; igualment, l'estructura de l'obra que es comenta també pot determinar l'estructura de la ressenya. Partint d'un criteri estructural, Gea Valor (1999: 16-17), seguint Belcher (1995: 139), distingeix dos tipus de ressenyes que

with a relatively short period of time from the original books publication date" (Gea Valor, 1999: 33).

³⁵ Salager-Meyer *et al.* (2003), centrant-se en treballs de medicina, observa que el caràcter crític està també subjecte a aspectes temporals i de context sociocultural. Tenint en compte una perspectiva cronològica, observa que a principi del s.XX la crítica era més directa que en els textos més recents.

³⁶ Contràriament a la visió de Sabino (1998), per a Motta-Roth (1998: 31), és un gènere perfecte per a inexperts a causa de l'extensió tan reduïda que presenta.

considera: les simples i les cícliques. Les primeres presenten introducció, resum, avaluació i conclusió. En canvi, les cícliques ofereixen introducció, un resum de cada part seguit de l'avaluació corresponent i una conclusió final. A més, Gea Valor (1999: 17) hi afegeix un tipus nou i que es caracteritza per una introducció molt extensa seguida d'una avaluació.³⁷

3.4.2. L'article científic

Els articles científics són textos escrits que tenen com a finalitat comunicar idees o informacions originals i de manera clara i concisa. (Comes, 1971: 44; Alcaraz, 2000: 139-140; Fortanet & Piqué, 2002: 16).³⁸ Es tracta de treballs relativament breus que oscil·len entre deu i vint pàgines (Fortanet & Piqué, 2002: 16) i, per això, la claredat i la concisió són trets bàsics per a aportar gran quantitat d'informació en un nombre reduït de pàgines. A pesar d'aquesta recomanació de nombre de pàgines, cal tenir en compte que l'extensió depèn de les normes de la publicació en la qual s'incloga, el tipus d'article que s'escriu i també la disciplina a la qual pertany.³⁹ Així, en el cas del nostre corpus, hem pogut constatar que els articles de lingüística i de dret tendeixen a presentar una extensió major que els dels articles de física i, per això, hem hagut d'aplegar una major quantitat de

³⁷ Gea Valor (1999: 16-17) considera que les ressenyes simples i les cícliques estan adreçades al lector (*reader based*), en el sentit que li ofereixen un resum del contingut de l'obra que es comenta. En canvi, l'altre tipus que afegeix sembla no tenir en compte el lector i s'ocupa més de la introducció, és a dir, de qüestions de contextualització del llibre.

³⁸ Des del nostre punt de vista, l'article acadèmic presenta les mateixes característiques que l'article científic amb la particularitat que s'emet en un àmbit acadèmic.

³⁹ Fortanet i Piqué (2002: 18) recomanen que "no es aconsejable cambiar el destino de un artículo sin hacer una revisión profunda del mismo, y no solamente en cuanto a las convenciones formales que cada revista marca en sus instrucciones al autor. Todavía es menos aconsejable traducir el artículo a una lengua extranjera, en este caso el inglés, y enviarlo para su publicación en una revista internacional, si éste no era el destino original para el cual fue escrito el artículo". També Comes (1971: 43) adverteix de les diferències que presenten els articles, però no especifica a quins aspectes es poden lligar aquestes diferències:

[...] los artículos pueden ser muy diferentes, por su extensión, su tono, su presentación. Aunque con frecuencia son muy personales, su elaboración y su articulación respetan a menudo determinadas costumbres periodísticas.

textos per aconseguir equiparar el nombre de paraules. Fortanet & Piqué (2002: 18) consideren que les diferències entre els articles de disciplines no solament tenen a veure amb l'extensió, sinó que fins i tot “se han podido observar características distintas que dependen de la escuela de pensamiento que sigue el investigador”.

A més de les diferències lligades a les disciplines, cal tenir en compte que hi ha diversos tipus d'articles acadèmics segons el tema i l'enfocament que es dona al tema. No obstant això, l'únic manual d'estil dels consultats que fa referència a subgèneres de l'article científic és Mercado (1990: 143-145), que, basant-se en l'orientació més teòrica o més aplicada i també en el grau de novetat del que s'exposa, distingeix tres tipus d'articles: l'article empíric, l'article de revisió i l'article teòric. L'article empíric és el més prototípic dins el gènere, perquè presenta una investigació original, generalment obtinguda a partir d'un experiment o d'una observació. L'article de revisió o estudi recapitulatori, com l'anomena Comes (1971: 45), presenta un caràcter més teòric i ofereix una síntesi dels treballs existents sobre un tema i Day (1998: 163) apunta que l'extensió es pot ampliar fins a 50 pàgines impreses. Per últim, l'article teòric pretén aclarir conceptes teòrics:

[...] un artículo teórico es aquel que expone conocimientos organizados, consierándolos con independencia de toda aplicación; en sentido estricto es aquel en el que se explica un sistema de hipótesis, destacándose los nexos fundamentales entre las leyes de un sector de la realidad” (Mercado, 1990: 145)

A banda d'aquesta classificació, Swales i Feak (1994: cap. 6) fan referència a l'escriptura de crítiques i parlem de l'article de reacció (*reaction paper*), que podria estar relacionat amb un article amb un caràcter argumentatiu molt marcat i que, en aquesta investigació hem anomenat com a *article de polèmica*. Swales i Feak (1994: 148) defineixen l'article de reacció de la següent manera:

In a reaction paper, students are encouraged to draw on their own experiences, feelings, and ideas as well as to make methodological and

analytic comments. International students often have an advantage here because they can incorporate observations and experiences that reflect their own special backgrounds. Often these comments will open instructor's eyes to things they had not thought of.

Tot i que Swales i Feak defineixen aquest gènere des del punt de vista de l'escriptura d'estudiants, la definició seria molt semblant a l'article de polèmica. Es tracta d'un text escrit, la característica més destacada del qual és que s'escriu en resposta a un altre treball o per a rebatre una teoria. Des del punt de vista estructural, segueix l'esquema dels textos argumentatius: introducció-desenvolupament (tesi-antítesi)-conclusions. Des del punt de vista lingüístic, igual que en la ressenya, predominen les característiques típiques del discurs argumentatiu.

3.4.3. La ponència i la comunicació

La *ponència* i la *comunicació* són treballs que es presenten oralment en algun esdeveniment de caràcter acadèmic: un seminari, un congrés o un simposi. (Sabino 1998: 26; Fernández, 1996: 205-206; Booth 1984). Així doncs, les característiques d'aquests dos gèneres i les de l'article acadèmic, que hem descrit anteriorment, són molts semblants. De fet, l'únic element que pot diferenciar aquests gèneres de l'article científic és el canal a través del qual es difonen: canal oral. Fins i tot, en molts casos, els ponents i comunicants es limiten a fer una lectura pública d'un discurs escrit prèviament. Per a l'exposició pública, Fernández (1996: 206) comenta l'existència de dues modalitats de presentació vàlides: la improvisació a partir d'un esquema previ i la lectura. Cadascun d'aquests sistemes presenten aspectes positius i negatius. La improvisació a partir d'un esquema facilita la relació entre el conferenciant i el públic, mentre que la lectura a partir d'un text construït obliga a un ordre més metòdic i "cuida la calidad de la exposición" (Fernández, 1996: 206). En els manuals escrits per a l'àmbit anglès, en canvi, consideren que un bon conferenciant ha de mirar contínuament el públic i no ha de resseguir la lectura (Anholt, 1994: 152; Booth, 1984: 30). A pesar d'aquestes diferències de matisos, cal notar que tots els manuals que descriuen aquests gèneres apunten que el ritme d'exposició ha de

trobar l'equilibri entre la rapidesa i la lentitud, també la veu ha de trobar l'equilibri en el to per tal d'acostumar l'auditori i també adaptar-se a l'acústica de la sala. (Fernández, 1996: 206; Anholt 1994: 153).

Malgrat que la característica més rellevant de la ponència i la comunicació és el canal oral, convé recordar que, de vegades, cal reforçar l'oralitat mitjançant un suport audiovisual, com ara diapositives, o escrit, com l'exemplari (*handout*).⁴⁰

Encara que la ponència i la comunicació són gèneres molt semblants, presenten algunes divergències que es basen especialment en dos aspectes: en primer lloc, el prestigi acadèmic de l'autor i, en segon lloc, la durada de la sessió. Pel que fa al primer aspecte, l'organització del congrés sol convidar algun especialista de renom a fer les ponències (*plenary lectures*), que, segons Shalom (1993: 38), impliquen “an overview or state-of-the-art presentation given by a leading scientist in the field”. En canvi, les comunicacions se seleccionen a partir de les propostes que hi arriben. En relació amb el segon aspecte, la durada de la sessió, la ponència sol durar més temps que no la comunicació. Shalom (1993: 39) apunta que les ponències solen durar entre quaranta-cinc minuts i una hora.⁴¹ Aquesta durada es redueix a la meitat en el cas de les comunicacions, que solen presentar una durada aproximada de vint minuts, seguit d'uns minuts per a la discussió.

3.4.4. El pòster

El *pòster* és el resum d'una recerca que es materialitza en un paper de grans dimensions (segons Shalom (1993: 38), 145x115cm., segon Anholt (1994: 141), 110x175cm). A pesar d'aquest caràcter reduït, Moyano (2000: 172) adverteix que no es tracta de repartir paràgrafs en un paper, sinó que les claus per a elaborar un pòster implicaria:

⁴⁰ El manuals de Anholt (1994: 133-134) fa referència al *handout* com a suport de la comunicació o la ponència: “The lecturer’s job is to make clear, in the presentation, which information is central and which is peripheral to understanding the material”.

⁴¹ Fernández (1996: 207) comenta que la prolongació d'aquesta durada està justificada si l'exposició oral es combina amb projecció, pel·lícules...

Seleccionar palabras claves para construir oraciones breves, reemplazar la narración de procedimientos o la descripción de procesos por diagramas, las descripciones por dibujos o fotografías, la comparación entre datos por cuadros, etc.

Amb la combinació d'escriptura i d'imatges es pretén construir un producte més atractiu per al receptor (Yang 1995; Shalom 1993, Anholt 1994).⁴² Generalment, s'exhibeix en simposis i congressos amb la finalitat d'economitzar temps (Yang, 1995: 133; Moyano, 2000: 172). Yang (1995: 133) justifica la presència dels pòsters en els congressos de la següent manera:

Eventually, participation at scientific meetings increased to the point where number of speakers had to be restricted. For a time, societies appointed some of their members to serve on juries, selecting the papers to be presented orally and the rest as posters (Yang, 1995: 133)

Anholt (1994: 140) justifica la presència dels pòsters en el sentit que constitueix una oportunitat perquè els joves investigadors puguin beneficiar-se del diàleg que es crea en la presentació dels pòsters.

L'atracció visual i la claredat del disseny són dos dels elements més valorats dels pòsters. Per això, Yang (1995: 136) assenyala que convé que la lletra siga bastant gran (2,5 cm) perquè es puga veure a un metre de distància i cal que hi haja espais en blanc perquè es puga llegir amb més facilitat. Per aconseguir major claredat en el text, Yang (1995: 137) recomana no barrejar diversos estils de lletres. En aquest mateix sentit, Anholt (1994: 141) recomana que el pòster es col·loque sobre un suport de tonalitats clares.

Quant a la distribució de la informació, Yang (1995: 137) suggereix situar la informació més rellevant a l'alçada dels ulls:

⁴² El pòster s'ha introduït recentment i, per aquest motiu, encara hi ha escassa bibliografia sobre les característiques d'aquest gènere acadèmic. Així mateix, cal remarcar que hi ha diferència pel que fa a la tradició del gènere en les diferents disciplines: en les ciències humanes i socials s'ha incorporat més tardanament.

The most important information should be positioned at eye level (Figure 15), where it will receive the most attention. “Most important” information is not necessarily the findings; it could be another aspect of the project such as the research question, methodology, etc. (Yang 1995: 139).

Shalom (1993: 39), per contra, considera que la informació central són els resultats, a banda dels resultats, però també pot figurar més informació, com ara les conclusions, que sovint reemplacen la discussió, en aquest gènere. I també, la introducció i el mètode, però de manera molt breu. L'exposició del pòster s'acompanya de la presència dels autors que “stay by their posters and are available for individual conversation (this may include making personal contacts, arranging to send the original paper or information, etc.)” (Shalom 1993: 40).

Des del punt de vista del canal, constitueixen un gènere de transició entre aquest bloc i el següent, ja que és un gènere escrit, però presenta una part oral, que és la discussió del pòster. Així doncs, com explica Shalom (1993: 48) és un gènere amb dues cares:

The poster is a relatively recent form of communication in scientific conferences, and the session organised around it seem to be in flux. The poster session may take at least two forms, one involving timetabled presentation in the display room or in the main hall. The poster session discussion, the second form, seems to be a new yet unestablished session has not yet defined itself.

El caràcter de presentació oral que té permet la introducció de tecnologies com els vídeos o làsers. Anholt (1994: 148) es mostra molt partidari de l'ús d'aquestes eines per tal de captar l'atenció del públic.

3.4.5. El projecte final de carrera i la tesina

La *tesina* és un treball d'investigació de menor envergadura que la tesi o que, de vegades, pot servir d'introducció a la tesi i que es presenta per acabar la

carrera, en alguns casos, o per obtenir la suficiència investigadora en d'altres casos (Mercado 1990: 30; Sabino 1998: 27).⁴³

3.4.6. La tesi

La *tesi* és un treball d'investigació d'extensió considerable i que es presenta en una universitat per obtenir el títol de doctor i a través de la qual es demostra que domina la matèria i que es capaç d'aportar “nuevos y sólidos conocimientos de la misma” (Sabino, 1998: 27).⁴⁴ Es tracta d'un escrit molt elaborat, rigorós i que presenta un tema original (Sabino, 1998: 27; Mercado, 1990: 30; Eco, 1977:18-20) i que, després, és defensada oralment davant un tribunal:

El estudiante [...] presenta la tesis a un tribunal de doctorado que escucha la exposición del ponente (el profesor con quien “se hace” la tesis) y los comentarios de los demás miembros, que ponen objeciones al doctorando; surge de ello una discusión en la que todos toman parte. (Eco, 1977: 18)

L'originalitat del tema és molt important i Eco insisteix en el fet que cal descobrir aspectes que cap altre investigador haja vist amb anterioritat. Per a Eco (1977: 20), el concepte de descobriment varia segons disciplines:

Cuando se habla de “descubrimiento”, especialmente en humanidades, no se trata de inventos revolucionarios como el descubrimiento de la escisión del átomo, la teoría de la relatividad o un medicamento que cure el cáncer: también puede haber descubrimientos modestos, y se considera “científico” incluso un nuevo modo de leer y comprender un texto clásico, la localización de un manuscrito que arroja nuevas luces sobre la biografía de

⁴³ L'etiqueta *tesina* és equivalent a altres conceptes com treball d'investigació, treball de fi de carrera, en el cas de les carreres tècniques. Cal considerar com a equivalent de la tesina el que en algunes zones de sud-Amèrica es coneix com a treballs de grau, que són investigacions realitzades per estudiants de postgrau que han de ser originals quant al tema tractat i aportar alguna mena de coneixement nou. A sud-Amèrica, el terme *tesina* també s'usa però amb el sentit de monografia. Així, Sabino (1998: 29) apunta:

No obstante los trabajos de grado suelen ser relativamente amplios en sus dimensiones, superando con mucho las de las monografías y tesinas, y desarrollando en sus páginas algo más que resúmenes de ideas ajenas y opiniones personales.

En aquest mateix sentit, Fernández (1996: 154) considera que treball de grau constitueix un cas intermedi entre la tesi i la tesina.

un autor, una reorganización y relectura de estudios precedentes que lleva a madurar y sistematizar ideas que vagaban dispersas por otros textos variados.

Des del punt de vista estructural, sol constar de quatre grans blocs:

- a) Un primer bloc que inclou qüestions preliminars, com ara agraïments, objectius, hipòtesis de partença, marc teòric;
- b) Una segona part que consisteix en una revisió exhaustiva dels treballs que s'han fet sobre el tema triat;
- c) La tercera part, la part central, exposa l'aportació personal;
- d) El darrer bloc, que són les conclusions.

Pel que fa a tipus de tesis, Umberto Eco (1977) planteja diverses possibilitats enfrontades: a) tesis monogràfica, amb un tema molt restringit i tesis panoràmica, que presenta un tema molt ampli, la qual cosa pot resultar perillosa; b) tesis històrica i tesis teòrica que “se propone afrontar un problema abstracto que ha podido ser, o no, objeto de otras reflexiones” (Eco, 1977: 33); i tesis científica i tesis política, on planteja el problema de la científicitat, que, segons Eco (1977: 48-52), depén de diversos criteris i que es poden resumir de la següent manera: investigació sobre un objecte identificable; la investigació original i útil sobre un objecte identificable i en la qual s'aporten proves que permeten validar o refutar hipòtesis.

3.5. ESTRUCTURA DELS TEXTOS ACADÈMICS

Cadascun dels gèneres acadèmics té unes particularitats pròpies, com ja hem vist en l'apartat anterior, però, en general, presenten una estructura semblant. En aquest apartat ens proposem descriure les característiques de cadascuna d'aquestes parts. Per establir l'estructura general, seguirem la proposta que fa Mercado (1990: 142) per a l'article científic, que ens serveix com a macroestructura dins la qual es troben diferències de seccions entre els gèneres i també, dins els gèneres,

entre disciplines. Segons aquest autor, el cos d'un article científic consta de tres parts: introducció, desenvolupament i conclusions. A banda d'aquest cos central, però, hi ha unes parts prèvies i unes posteriors:⁴⁵

1. Parts prèvies: títol, nom de l'autor, agraïments, resum.
2. Exposició de la recerca: introducció, desenvolupament i conclusions.
3. Parts posteriors: bibliografia i apèndixs.

Proposem una taula (taula1), en què sintetitzem la manifestació de les diferents seccions en els diferents gèneres. En general, els gèneres que hem descrit segueixen una macroestructura semblant. Possiblement, el gènere que s'aparta més de la norma general és la ressenya, que no presenta agraïments i, molt estranyament, bibliografia.

Taula 1. L'estructura dels gèneres acadèmics

Macroestructura	Article científic	Tesi i Tesina	Article polèmica	Ressenya
Parts prèvies	títol autors i filiació agraïments	títol autor i filiació agraïments	títol autor i filiació agraïments	títol autor i filiació
Exposició de la recerca	introducció marc metodològic/ materials i mètodes resultats discussió conclusió	introducció marc metodològic/ materials i mètodes resultats discussió conclusió	introducció tesi antítesi conclusió	introducció descripció avaluació conclusió
Parts posteriors	bibliografia apèndix	bibliografia apèndix	bibliografia apèndix	bibliografia (molt rarament)

⁴⁵ Aquest esquema completa el que proposa Swales (1990), conegut com la macroestructura IMRD: introducció, mètodes, resultats i discussió. Els últims estudis sobre discurs acadèmic (cfr. Fortanet *et al.*, 1998: 59) ja tenen en compte aspectes com el títol, els abstracts o la bibliografia que, en investigacions anteriors, es consideraven perifèrics.

3.5.1. Parts prèvies

Les parts prèvies conformen el paratext del treball científic, és a dir, és la informació que acompanya el text i serveix per a situar el lector i introduir-lo en la lectura. Hem considerat com a elements paratextuals: el títol, el nom de l'autor i institució, els agraïments i el resum.

El *títol* és una de les parts més importants de l'article científic, ja que serveix com a ham per al lector (Bobenrieth, 1994: 18; García Roldán, 1995: 130; Yang, 1995: 41), però alhora ha de ser informatiu i respondre al contingut del treball amb el menor nombre de paraules possibles (Booth, 1984: 5; Mercado, 1990: 142; Swales & Feak, 1994: 205; Bobenrieth, 1994: 18; Yang, 1995: 41; Day, 1998: 15; Pick i López, 1984: 148), ja que, segons Pick i López (1984: 148) poden servir per a la classificació d'articles i tesis. La brevetat i la concisió esdevé una de les característiques més importants, fins i tot Mercado (1990: 142) estableix un màxim de paraules per al títol: "Debe ser corto, no más de quince palabras, claro y descriptivo". Day (1998: 18) aconsella utilitzar un sintagma nominal com a títol, amb un ordre de paraules que resulte clar. Per tal d'economitzar paraules, Yang (1995: 41) i Day (1998: 16) recomanen evitar paraules com *study*, *results*, *investigation*, *study*, *observation*, que no aporten informació nova. Tot i això, la concisió i la brevetat no han de ser portades a l'extrem i, en aquest sentit, Day (1998: 19) també assenyala que en un títol no es poden fer servir abreviacions ni fórmules científiques.⁴⁶

Malgrat, aquests trets de caràcter general, Swales i Feak (1994: 206) fan notar que hi ha diferències entre les diverses disciplines i en concreten algunes:

In some areas, such as the life sciences, titles are becoming longer and looking more and more like full sentences. In others, the preferred style is for short titles containing mostly nouns and prepositions.

⁴⁶ García Roldán (1995: 130) planteja la possibilitat d'un títol abreujat en el qual corresponde a una síntesis de no más de 40 caracteres con las que el autor señala lo más representativo del título del artículo, hay diversas revistas que los utilizan en el encabezamiento de las páginas que componen la publicación del artículo"

En aquest sentit, Busch-Lauer (2000) fa un estudi comparatiu entre els títols de medicina i de lingüística i conclou que presenten divergències pel que fa al grau d'informació que aporten. Vegem alguns exemples de títols d'articles corresponents al nostre corpus:

- (14) a. Les tesis fallides (Lcat0)
- b. Algunes observacions sobre el *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (Lcat1)
- c. Tres qüestions filosòfiques de la teoria lingüística. A propòsit de la gramàtica universal, la pobresa de l'estímul, i altres elements del debat filosòfic i lingüístic (Lcat3)
- d. Abast i interpretació de l'apartat 2 de l'article 58 de la Llei 7/1985, reguladora de les bases de règim local (Dcat3)
- e. El proceso penal como proceso de amparo del derecho al honor: comentario a la STC 21/2000 (Dcast2)
- f. Sobre los errores en el uso del concepto de mol y de las magnitudes relacionadas (Fcast5)
- g. Els coeficients de restitució en les col·lisions amb frec. Errors i paradoxes (Fcat1)

D'acord amb el nostre corpus, els textos de dret són els que ofereixen títols més precisos i més informatius, mentre que en els títols de lingüística hi ha més diversitat: des de títols menys informatius (14a) fins a títols que constitueixen una mena de resum del text (14c). Per últim, els textos de física també tendeixen a un grau informatiu màxim (14f i 14g).

Convé comentar que les variacions dels títols no sols estan lligades a les disciplines, sinó que també s'observen variacions segons gèneres. Així, per exemple, els títols de les ressenyes són el títol, autor i editorial de l'obra que es comenta. Val a dir que tots els títols que hem presentat corresponen a l'article científic; tanmateix, si analitzàrem títols de tesis de diverses disciplines, trobaríem una major uniformitat, perquè es tendeix a aportar gran quantitat d'informació i, sovint, presenten una extensió considerable.

El *nom de l'autor o dels autors*. En aquest apartat se cita els investigadors que han realitzat el treball i la institució a la qual pertanyen, però no les persones que hi han col·laborat (Pick i López, 1984: 148; Mercado, 1990: 142; Bobenrieth, 1994: 23; García Roldán, 1995: 130; Day, 1998: 23). Quan la investigació és signada per més d'un autor, hi ha dos criteris de citació: a) criteri alfabètic, segons la primera lletra del cognom (Day, 1998: 23) b) criteri d'importància dels autors, segons el qual, en primer lloc ha d'aparèixer l'investigador principal (Bobenrieth, 1994: 23; García Roldán, 1995: 130). Convé apuntar que, pel que fa al nombre d'autors, també hi ha diferències entre disciplines, ja que en els textos de ciències pures, com els textos de física, hi ha major tendència al treball en grup i, per tant, la majoria de textos són signats per diversos autors, fet que no sols ocorre en els textos de les ciències humanes i socials. A més, cal tenir en compte que hi ha gèneres que no admeten un autor col·lectiu, com és el cas de les tesines i les tesis, que solament inclouen el nom de l'investigador i del director de la investigació. Així mateix, les ressenyes també solen ser signades per un autor individual, però no sempre.

Els *agraïments*. Així com en les parts anteriors, hem observat que es produeixen diferències entre disciplines. En el cas dels agraïments, les divergències s'observen entre llengües i també entre gèneres. Hi ha alguns gèneres dels comentats que no inclouen aquesta secció, com ara les ressenyes. En el pol oposat hi ha les tesines i les tesis, que solen incloure una gratulatòria bastant extensa en la part inicial del treball. Les divergències entre llengües es produeixen en el gènere de l'article d'investigació. En el cas del castellà i del català, els agraïments se situen a l'inici d'un treball d'investigació, com a apartat en el cas de treballs amplis o com a nota a peu de pàgina en el cas dels articles més breus (Bobenrieth, 1994: 143). En anglès, en canvi, sempre es dedica un apartat per als agraïments al final d'una investigació.⁴⁷ Aquest apartat consisteix a fer referència a totes aquelles persones que han col·laborat d'alguna manera en la realització del treball, però que no es poden considerar autors (AIP, 1978: 4; Mercado, 1990:

142; Day, 1998: 49). Segons Day (1998: 49), l'ordre que han de seguir els agraïments és el següent:

First you should acknowledge any significant technical help that you received from any individual, whether in your laboratory or elsewhere. You should also acknowledge the source of special equipment, cultures, or other materials. [...]

Second [...] you should acknowledge any outside financial assistance, such as grants, contracts, or fellowships.

El resum o abstract. És una part pròpia del gènere article, ponència, comunicació i pòster. Es tracta d'una versió reduïda de l'article que ha de contenir un resum de cadascuna de les parts (AIP, 1978: 7; Booth 1984: 4; Pick i López, 1984: 148; Bobenrieth, 1994: 26-27; Swales & Feak, 1994: 214; García Roldán, 1995: 130; Yang, 1995: 53; Day, 1998: 29-30). Segons Comes (1971: 39), els *abstracts* han de tenir una triple finalitat: ajudar el lector a decidir si el text interessa o no; en el cas que no interesse, la lectura de l'*abstract* ha de proporcionar prou informació al lector que no vulga continuar llegint; per últim, ha de facilitar el treball a les revistes de resums analítics. De vegades, darrere de l'*abstract* solen aparèixer les paraules clau, la funció de les quals és també facilitar el treball de classificació i indexació (Bobenrieth, 1994: 140; García Roldán, 1995: 130).

Convé distingir dos tipus de resums: els que s'envien a un congrés com a proposta de comunicació i els que precedeixen un article acadèmic. Swales i Feak (1994: 214) fan aquesta distinció i destaquen que els primers (*conference abstracts*) són més llargs, ja que habitualment ocupen una pàgina, mentre que els resums d'article són d'un paràgraf.⁴⁸

⁴⁸ Bobenrieth (1994: 26), en canvi, distingeix entre resums descriptius i resums informatius o indicatius i afirma:

- a) El resumen descriptivo tiene por objeto presentar meramente el tema del artículo sin entrar en los aspectos sustantivos del mismo. Se utilizan con frecuencia en comunicaciones o conferencias, informes oficiales y artículos de revisión.

Des del punt de vista de l'estructura, segueix unes pautes de redacció semblants a les del títol, en el sentit que ha d'aportar la màxima quantitat d'informació amb el mínim de recursos lingüístics. Així, Day (1998: 32) i Fernández (1996: 72) recomanen que s'usen fins a un màxim de dues-centes paraules.⁴⁹ Quant a trets lingüístics, molts dels manuals d'estil estudiats (Booth, 1984: 4; Bobenrieth, 1994: 27; Day, 1998: 30) apunten que convé redactar-lo en passat tret de l'últim paràgraf, perquè el resum fa referència a un treball ja acabat. Pel que fa a la presentació, AIP (1978: 7) proposa disposar l'abstract en un sol paràgraf, utilitzar un marge més gran per a l'*abstract* que per a la resta del text, usar interlineat doble i rebutjar les notes a peu de pàgina, tot i això, aquestes normes de presentació varien en funció de les regles de cada publicació.

3.5.2. L'exposició de la recerca

L'exposició de la recerca consta de tres grans parts: introducció, cos central i conclusions. El desenvolupament, que és la part central i la més extensa, sol dividir-se alhora en diverses seccions en el cas dels estudis d'extensió considerable, com l'article, les comunicacions, les tesines i les tesis.

La *introducció*. És el fragment inicial d'una investigació que serveix per a posar el lector en situació, és a dir, per a introduir-lo en el tema justificant l'objectiu de la investigació o definint tots aquells termes o conceptes que poden ser desconeguts per al lector (Booth, 1984: 4; Jordan, 1990: 8; Mercado, 1990:

b) El resumen informativo tiene por objeto el condensar aquellos aspectos más importantes del estudio. El resumen informativo suele adoptar dos modalidades: el resumen tradicional y el resumen estructurado.

Fernández (1996: 71) distingeix entre resums informatius, indicatius i crítics, segons la quantitat d'informació i el nivell de valoració.

⁴⁹ García Roldán (1995: 130) estableix el límit de paraules en 250.

142; Barrass, 1993: 134; Bobenrieth, 1994: 30-31; García Roldán, 1995: 131; Yang, 1995: 57; Day, 1998: 33-35).⁵⁰

És la primer part del treball pròpiament dit (ressenya, article, ponència, pòster o tesi) i encara presenta algunes característiques pròpies de les parts prèvies, com ara la importància de captar l'atenció del públic, de servir de ganxo (Day, 1998: 35) o la de servir de transició o preparació a la lectura: “la introducción sirve de transición del mundo del lector al mundo del autor del artículo y prepara al lector para que lea el artículo con atención y con reflexión.” (Bobenrieth, 1994: 30)

Des del punt de vista de l'estructura interna de la introducció, Bobenrieth (1994: 31) proposa un esquema per a l'article científic experimental, en el qual es tenen en compte les següent parts: enunciació del problema, revisió dels antecedents, definició del problema, marc teòric, definició de les variables, definició dels termes claus, definició dels objectius i hipòtesis, importància de l'estudi i limitacions. Day (1998: 35) opta per un esquema una mica més simplificat que comprén: presentació del problema, revisió dels estudis anteriors, mètode o marc teòric, resultats que s'intenta assolir i conclusions a les quals es pretén arribar. Val a dir que aquests esquemes d'introducció fan referència especialment a l'article científic, tot i que també es podrien aplicar a la ponència i comunicació i als treballs de major envergadura, com són la tesina i la tesi. En canvi, les ressenyes s'aparten dels esquemes d'aquests gèneres, ja que tenen una finalitat diferent a la investigació. Motta-Roth (1998: 35), seguint la teoria de moviments i funcions de Swales (1990), distingeix cinc subfuncions dins el moviment de la introducció:

The introductory paragraph basically provides information on topic and format of book (1), readership (2), author (3), topic generalizations (4) and broader field of study (5). (Motta-Roth, 1998: 35)

⁵⁰ Pick i López (1984: 149) no parlen d'introducció, sinó que fan una divisió més fragmentada, encapçalada per marc teòric, problema, variables, hipòtesis, disseny, que des del nostre punt de vista es podrien agrupar sota el títol d'introducció i que, de fet, es correspon amb l'esquema que proposen altres autors, com Bobenrieth (1994: 31), per a la introducció.

Així doncs, la introducció de les ressenyes serveix com a presentació general de l'obra que es comenta i la contextualitza dins el camp científic al qual pertany relacionant-la amb altres obres existents. (Gea Valor, 1999: 4)

El *cos central*. Constitueix l'eix central dels diferents gèneres acadèmics i té com a objectiu desenvolupar de manera àmplia els temes que s'han proposat en la introducció (Jordan, 1990: 8; Mercado, 1990: 142). Mercado (1990: 142) anomena aquesta part *secciones* perquè, a causa de l'extensió, sovint es divideix en parts que s'encapçalen amb subtítols. En el cas de les tesines i tesis, el cos central consta de diversos capítols que alhora es divideixen en subapartats.

Encara que tots els gèneres comparteixen aquest desenvolupament, la distribució retòrica presenta algunes diferències de matisos segons els gèneres i també pel que fa a les disciplines. Quant als gèneres, el desenvolupament de les ressenyes, d'acord amb Gea Valor (1999: 34) i Motta-Roth (1998: 36-39), consta de dues grans parts: descripció i avaluació. La part de descripció consisteix en un resum pormenoritzat de cadascuna de les parts de l'obra que es comenta; la part d'avaluació, en canvi, presenta un caràcter més subjectiu i conté l'opinió de l'autor. Cal comentar que la caracterització que ofereixen aquestes autores es basa en les ressenyes escrites en llengua anglesa, on aquestes dues parts solen aparèixer de manera delimitada.⁵¹ Tanmateix, en català i en castellà, l'avaluació no sempre es delimita de la descripció amb tanta claredat com és habitual en anglès. Presentem dos exemples del nostre corpus: el primer pertany a un article de dret en català i el segon pertany a un de dret en anglès.

- (15) El capítol II es refereix a la forma de gestió directa dels serveis públics. L'autor destaca que aquest tipus de prestació de serveis històricament es va anomenar com a gestió directa en ser assumida pels mateixos òrgans del municipi, la qual cosa només s'esdevé parcialment en l'actualitat, ja que diverses formes de gestió directa (per ex., la realitzada mitjançant la creació d'un organisme autònom local, abans fundació pública de serveis; les fundacions; gestió mitjançant societat de capital íntegrament pública)

⁵¹ Hem observat, a partir dels textos que conformen el nostre corpus, que els textos en anglès s'adeqüen més a aquesta divisió, però també hem trobat exemples de ressenyes en anglès en les quals la descripció i l'avaluació apareixen barrejades.

estan dotades de personalitat jurídica pròpia independent de la que deté l'entitat local.

En aquest apartat, ric en idees i matisos, **detacariem** a l'atzar algunes qüestions que **ens** han cridat l'atenció. [...]

Especialment brillant resulta la crítica que es fa en relació amb les societats de capital íntegrament públic i la Llei de contractes de les administracions públiques.

Al **nostre** parer, fins i tot s'haurien d'aplicar els actes preparatoris dels contractes que celebra la societat amb tercers i respectar, d'aquesta manera, els principis de públics citat i lliure, concurrència que imposa la disposició addicional sisena de la Llei, com també l'art. 2 LC per a algun tipus específic de contracte.

Els capítols III, IV i V es dediquen a estudiar amb brillantor i claredat expositiva les formes indirectes de prestació dels serveis públics. Aquesta part del llibre s'inicia amb l'anàlisi de la sempre polèmica figura de la concessió de serveis públics, i fa un repàs acurat de cada una de les qüestions generals que el dret (públic o privat) planteja sobre això. (resDcat1)

- (16) The book is divided into eight chapters, each based on an individual article: 'Varietas delectat. Forms and functions of English around the word' (10-38); 'Innovation in new Englishes' (39-60); 'Word-formation and the ENL: ESL: EFL distinction' (61-92) [...]

Many of the articles display the concerns of applied linguistics or language planning. For example, one goal proposed in the first article (37) is the description of regional English dialects and creoles so that teachers may be able to discern error in second language (or dialect) acquisition of the standard variety from local usage [...] The final article brings up many relevant points regarding interlanguage and dialect translations of texts.

There are relatively few typographical errors in the book. However, several points of confusion still manage to arise. [...] Also, I am unable to understand how UsE (United States English) and AmE (American English) (59) are different from each other [...] (resLang1)

En l'exemple 15, pertanyent a un text en català, la descripció del contingut de cada capítol va seguida d'una avaluació. En aquest sentit, les ressenyes en català i en castellà respondrien al model que Belcher anomena ressenya cíclica (cfr. § 3.6.1). En canvi, en anglès se sol descriure el contingut de cada capítol i després se'n fa una valoració més global. Convé observar que, en les ressenyes en anglès, la part descriptiva és molt exhaustiva i repassa el contingut capítol per capítol i, en ocasions, per apartats.

Pel que fa al cos central en l'article científic, la majoria de manuals no parlen de cos central com a tal, sinó que apunten diverses seccions que, des del nostre

punt de vista, poden encabir-se dins aquest apartat. Els manuals consultats que es refereixen a les parts (Day, 1998; Booth, 1984) distingeixen tres parts: materials i mètodes, resultats i discussió.

Els *materials i mètodes*. Aquesta secció és típica dels treballs de ciències experimentals. És la part on s'explica amb detall la metodologia que s'ha utilitzat per a realitzar la investigació, que constitueix la transició entre la introducció i la part central (Barrass, 1993: 134; Bobenrieth, 1994: 33; García Roldán, 1995: 131; Yang, 1995: 61; Day, 1998: 36-37). Day (1998: 43) apunta que, tot i que aquesta ja s'ha fet explícita en la introducció, en aquest apartat cal donar-ne més detalls. El detall és molt important en aquesta secció, ja que l'objectiu és que després qualsevol persona siga capaç de repetir l'experiment (Booth, 1984: 5; Bobenrieth, 1994: 33; Day, 1998: 36). En aquest sentit, Booth (1984: 5) recomana que s'aportee la màxima explicació possible: "You should describe the methods you used that others can repeat the experiments. You must be concise, yet you must not omit essential details". Cal dir que els treballs de les ciències humanes i socials solen incloure una secció de marc metodològic o marc teòric que seria equivalent a aquesta de materials i mètodes, en la qual s'exposa la metodologia que se seguirà per a realitzar el treball. Així, referint-se als treballs de ciències socials, Pick i López (1984: 149) exposen el següent:

Esta sección incluirá, en el caso de los artículos para revistas, las referencias a estudios y/o teorías que están relacionadas con nuestra investigación [...] cuando se escriben libros o tesis con base en una investigación [...] se podrán incluir varios capítulos que cubran tanto la revisión bibliográfica como el marco teórico de nuestro estudio.

Des del punt de vista lingüístic, García Roldán (1995: 131) i Day (1998: 36) recomanen que s'escriga en passat. Pick i López (1984: 150) es refereixen a aquesta secció amb dos apartats amb el nom "los instrumentos" i "el procedimiento".

Els *resultats*. Inclou les observacions realitzades i els resultats de les dades analitzades (Booth, 1984: 5-6; Pick i López, 1984: 150-151; Barrass, 1993: 137;

Bobenrieth, 1994: 60; García Roldán, 1995: 133; Yang, 1995: 63-69; Day, 1998: 44). Yang (1995: 63) insisteix en el grau d'importància dels resultats amb paraules tan expressives com aquestes:

The results section is the meat of the paper, the most important part of a study. All other sections serve subordinate roles, either preparing the reader for the results, or providing supplemental information to augment the findings.

A pesar de ser el nucli del treball, Day (1998: 6) afirma que ha de ser la secció més breu, sobretot si les seccions prèvies s'han escrit correctament.

Pel que fa a l'estructura, Booth (1984: 5), Pick i López (1984: 150-151) Yang (1995: 69) i Day (1998: 42) destaquen que una de les parts més importants d'aquesta secció són els gràfics i la llegenda que els explica. En concret Pick i López (1984: 150-151) proposen dividir la parts de resultats en dos blocs: una primera part, en la qual es presentaran els resultats en forma de gràfics, taules, dibuixos, etc.; una segona part, en la qual s'expliquen de manera detallada els resultats presentats de manera gràfica.

La *discussió* és la part més subjectiva del treball acadèmic, on s'exposa la interpretació de les dades obtingudes en l'anàlisi i, d'alguna manera, ha de deixar tancats els interrogants que es plantejaven en la introducció (Booth, 1984: 6; Pick & López, 1984: 151; Bobenrieth, 1994: 60; Yang, 1995: 93; Day, 1998: 46). En aquest sentit, Bobenrieth (1994: 60) assenyala que "[...] la discusión es la 'coronación del proceso de la investigación' en su fase interpretativa". Pick i López (1984: 151) proposen que a més de la pròpia interpretació, es poden comparar els resultats obtinguts amb els resultats d'altres investigadors. En concret, Holmes (1997: 324-325), modificant la proposta de Dudley-Evans (1988), assenyala que, en els articles originals de les ciències socials, es podrien identificar vuit moviments en les discussions: 1. Informació precedent, 2. Exposició dels resultats, 3. Comentari dels resultats en relació amb les hipòtesis de partida, 4. Referència a estudis anteriors sobre el tema, 5. Explicació dels resultats que resulten sorprenents, 6. Generalització, 7. Recomanacions, 8. Aprofitament

del treball. Val a dir que alguns autors, com Holmes (1997: 328), utilitzen discussió com a sinònim de conclusió. En canvi, Moyano (2000: 135) considera que és millor respectar les seccions resultats, discussió i conclusions i redactar-les en parts separades, ja que responen a intencions comunicatives diferents i requereixen seqüències discursives diferents. Amb tot, és conscient que, en algunes publicacions no es permet la subdivisió i, en aquests casos, adverteix el següent:

En el caso de que el medio donde se vaya a publicar el artículo exija que no haya división entre alguna de estas partes, conviene que el autor tenga en claro las características de estilo correspondientes a cada una y las disponga en el texto de modo sucesivo aunque sin subtitular. De esta manera, cumplirá con los requisitos de publicación a la vez que conserva la organización textual adecuada. (Moyano, 2000: 135)

Cal comentar que en el cas de les ciències socials i humanes, els articles solen incloure les seccions de resultats i discussió, però no solen utilitzar aquesta nomenclatura com a encapçalament, com ocorre en les ciències experimentals. No obstant això, els articles que componen el nostre corpus corresponen al gènere que hem anomenat articles de polèmica i, en el cas de la lingüística i del dret, no solen seguir l'estructura esmentada. Solament els de física es mantenen més fidels a l'estructura general, mentre que els de lingüística i de dret s'aproximen més a l'estructura de la ressenya: descripció i avaluació. Per últim, pel que fa a les tesines i les tesis, segueixen els esquemes generals dels articles d'investigació, tot i que la informació es distribueix en diversos capítols.

Les **conclusions**. És l'apartat que tanca qualsevol tipus de treball acadèmic, on es destaquen els aspectes més importants que s'han comentat al llarg del text (AIP, 1978: 4; Booth, 1984: 6; Pick & López, 1984: 151; Jordan, 1990: 8; Mercado, 1990: 113; Barrass, 1993: 13; Bobenrieth, 1994: 65; Day, 1998: 47; Motta-Roth, 1998: 42; Gea Valor, 1999: 35).⁵² Així doncs, la conclusió té una part de resum d'idees i una altra part de caràcter més interpretatiu i resolutiu. Segons Booth (1984: 6), a pesar d'ocupar explícitament l'última part, la conclusió ha

⁵² En relació amb les conclusions de les ressenyes, Gea Valor (1999) sí que parla de conclusions, mentre que Motta-Roth (1998: 42), en termes de funcions, l'anomena "providing final evaluation".

d'estar present en tot l'article i afirma que "your conclusion may appear three times: in the discussion, the summary and the introduction".

3.5.3 Les parts posteriors

Les parts posteriors inclouen informació complementària, com ara les fonts que s'han utilitzat o taules i gràfics que serveixen per a concretar més la informació que s'ha ofert en el cos central. Aquestes parts posteriors no són presents, generalment, en les ressenyes i en els pòsters.

La **bibliografia**. És l'exposició de totes les obres que s'han utilitzat per elaborar un treball (Booth, 1984: 7; Pick & López, 1984: 151; Mercado, 1990: 142; Bobenrieth, 1994: 67; Day, 1998: 51) amb la finalitat que el lector pugui recuperar-les per consultar-les i verificar-les.⁵³ Day (1998: 51), quant al tipus d'obres que s'han d'incloure en la bibliografia, afirma el següent:

First, you should list only significant, published references. References to unpublished data, abstracts, theses, and other secondary material should not clutter up the References or Literature Cited section.

En canvi, Eco (1977: 101), en relació amb les tesis, recomana citar també les obres no publicades, especificant-hi el caràcter inèdit d'aquest material.

Un dels buits que presenten la majoria dels manuals és la manera com s'ha de citar el material de caràcter electrònic, tan freqüent en els últims anys. Per raons òbvies, solament els més recents (Díaz & Márquez, 2001) dediquen atenció especial a aquesta informació. Aquests autors es basen en les normes de la

⁵³ L'apartat de la bibliografia no sol aparèixer en les ressenyes, ja que no es basen en altres treballs, sinó que es fonamenten en les opinions individuals del crític, tot i que hem vist algun cas on s'utilitzaven referències bibliogràfiques. Per contra, en els treballs d'investigació més extensos (tesina i tesi), la part de les referències bibliogràfiques té un pes molt important. Per això, alguns dels manuals es refereixen a la compilació de bibliografia i a la classificació dels materials recollits. En aquest sentit, Booth (1984: 7), Eco (1977: 86) i Díaz i Márquez (2001: 19-20) suggereixen que durant l'elaboració del treball es vagin apuntant cadascuna de les referències en fitxes i després, un cop revisat, passar aquest material al treball.

Modern Language Association (MLA), que recomana imprimir o guardar la informació obtinguda en la xarxa i citar-la de la següent manera:

Moreover, be sure that you enclose the URL in angle brackets [], that you do not break it at the end of a line except after a slash/ (do not add a hyphen) and that you include the access-mode protocol (http, telnet, ftp, gopher). (Díaz & Márquez, 2001: 66)

A més, la MLA adverteix de la fugacitat d'aquesta informació, que pot variar en poc de temps. Per això, recomana que s'anote també la data en què es va accedir a aquesta informació.

Els *apèndixs*. És la part d'un treball d'investigació on s'inclou material addicional com ara models de fitxes de treball, qüestionaris utilitzats o d'altres materials que han servit per a la realització de la investigació. És de caràcter opcional. Bobenrieth (1994: 77) assenyala que "cada apéndice debe llevar un título descriptivo, el cual debe aparecer en el índice de contenido".

3.6. CARACTERITZACIÓ DE LES REVISTES

Seguint la hipòtesi central d'aquest treball, les publicacions de les tres disciplines que analitzem presenten diferències significatives que cal destacar per a la caracterització del corpus. Igualment, dins cada disciplina, també es manifesten algunes divergències puntuals que depenen de la cultura i la llengua de la publicació.

Per a la descripció de les revistes que componen el nostre corpus, ens centrem en dos aspectes bàsics: el format extern de la publicació (mides, tipus de paper, extensió...) i la divisió en seccions, tot considerant el tipus d'articles i els trets distintius de cada gènere.

3.6.1. Les revistes de lingüística

Els textos de lingüística del nostre corpus corresponen a diferents publicacions. Per al català, hem fet servir *Els Marges*, *Llengua i Literatura*, *Revista de Catalunya*; Per al castellà, *Lingüística Española Actual*, *Revista Espanyola de Lingüística*, *Revista de Filología Española* i, per a l'anglès, *Cognitive Linguistics*, *Language*, *Linguistics*. Cadascuna d'aquestes revistes tenen unes característiques pròpies, però hi ha alguns elements comuns que es poden identificar com a trets específics de les publicacions d'aquesta disciplina.

En general, les revistes de lingüística presenten un aspecte extern semblant als manuals o llibres especialitzats. Pel que fa a la mida, en general, no solen excedir, en cap cas 190x250mm. Quant al gruix, són habitualment de més de 200 pàgines. Els colors i la publicitat són dos elements que es troben absents.⁵⁴

El contingut sol ser bastant semblant en totes les publicacions que conformen el nostre corpus. Hem observat una escassa varietat de tipus d'articles i els hem agrupats de la manera següent: articles, ressenyes i notícies i novetats bibliogràfiques.

- I. *Els articles*. Contràriament al que ocorre en les revistes de física, que presenten una àmplia gamma de subgèneres; en lingüística, i especialment en català i castellà, no se sol fer distinció entre diversos tipus d'articles, sinó que tots, a pesar de l'estructura i el contingut, es presenten un darrere d'un altre sense cap criteri aparent. Generalment, tots els articles tenen una extensió semblant, que no supera els 20 fulls. En concret, la *Revista Española de Lingüística* en les normes de presentació dels originals apunta que “la extensió de

⁵⁴ Algunes publicacions de caràcter més divulgatiu com *Llengua i Ús* o *Articles de Didáctica de la Llengua i la Literatura* sí que inclouen color i publicitat, fins i tot, el format i els materials d'elaboració poden canviar notablement com és el cas de *Llengua i Ús* o *Escola Catalana*. Podríem considerar que aquests elements són, en el cas de la lingüística, els que marquen una línia fronterera entre aquelles revistes més científiques i aquelles que busquen un públic més ampli.

los artículos no deberá exceder de 52.000 caracteres (es decir, de 25 DIN A4 con 30 líneas de 70 caracteres”.

No obstant això, la revisió d'altres publicacions no presents en el nostre corpus, sobretot pertanyents a la cultura anglosaxona, com ara *Journal of Linguistics* i *International Journal of American Linguistics*, els articles es divideixen en els subtipus tipus:

1. *Articles de revisió (Review article)*. Són articles de caràcter teòric que apleguen gran quantitat de bibliografia i que presenten tot el que s'ha escrit sobre un tema concret.
 2. *Articles experimentals (Contents)*. Són treballs basats en un corpus sobre el qual s'aplica una teoria.
 3. *Articles de polèmica*. És un gènere més esporàdic en les revistes de lingüística. Són uns articles que s'escriuen en resposta de treballs anteriors. Aquest subgènere també es troba molt present en la revista *Els Marges*, ja que inclou una secció titulada “Al Marge”, dedicada a articles de comentari crític sobre obres o teories.
- II. *Les ressenyes*. Les ressenyes són uns textos constants en les revistes especialitzades de lingüística i presenten una extensió molt major que les ressenyes de les altres disciplines.⁵⁵ Aquesta diferència d'extensió es fa més evident en les revistes en català i en castellà, on les ressenyes poden arribar als 5 fulls; en anglés tendeixen a ser més breus, però, en tot cas, més àmplies que les d'altres matèries.

⁵⁵ Tot i que sol ser una secció fixa, hi ha algunes publicacions com *Revista de Lingüística Actual* que no n'inclouen.

En algunes revistes, com *Revista de Lexicografia*, es distingeix la modalitat article-ressenya. Es tracta d'un gènere a mitjan camí entre l'article científic i la ressenya. Des del punt de vista de l'extensió i de la divisió interna en subapartats s'aproxima a l'article (presentació, exposició crítica, conclusions i bibliografia); mentre que, des del punt de vista de contingut, s'acosta més a la ressenya.

- III. *Les notícies i novetats bibliogràfiques*. L'apartat de notícies i novetats bibliogràfiques no és present en totes les publicacions; en general, sol ser més freqüent en les publicacions angleses. En aquest apartat, d'una banda, s'aporta informació sobre cursos, congressos⁵⁶ i, d'altra banda, es mostren, com en un aparador, els últims productes editorials. Sovint la referència completa de l'obra va acompanyada d'una fotografia de la portada i d'una breu informació que, en molts casos coincideix amb el text que hi ha a la contraportada del llibre.

3.6.2. Les revistes de dret

Les revistes en què ens basem per presentar aquestes caracteritzacions són les que hem escollit per al nostre corpus. En català, partim de *Quaderns de Dret Local i Autonomies*; en castellà, *Revista de Derecho penal y Criminología*, *Revista de Derecho Privado*, *Revista de Derecho Procesal*, *Revista Española de Derecho Administrativo*, *Revista Española de Derecho Internacional*; i, per a l'anglès, *American Journal of International Law*, *Cornell International Law Journal*, *European Journal of International Law*, *Oxford Journal of Legal Studies*, *The American Journal of Comparative Law*, *The International Lawyer*. Com podem deduir a partir dels títols, la majoria de revistes en castellà i en anglès s'especialitzen en una àrea concreta de dret, la qual cosa determinarà el contingut dels articles de cada publicació.

⁵⁶ Fins i tot, en alguns casos com *Revista de Lengües y Lliteratura Catalana, Gallega y Vasca*, s'inclouen en aquesta secció resums de comunicacions presentades en congressos.

Aquestes publicacions presenten unes característiques molt semblants en les tres llengües, tant des del punt de vista de l'aspecte extern com des del punt de vista del contingut. El format extern és similar al de les revistes de lingüística, amb una mida de 150x210mm. El gruix oscil·la entre les 100 i les 200 pàgines. L'única revista del nostre corpus que s'escapa a aquests trets generals és *Quaderns de dret local*, que publica en format *letter*, i que no sol superar les 70 pàgines.

L'estructura de les revistes de dret també és bastant homogènia. Normalment, s'hi troben cinc seccions, que corresponen a gèneres diferents: articles, comentaris, materials, notes i bibliografia.

- I. *Articles.* Dins la categoria d'articles, caldria distingir-ne dos tipus: els articles i els articles de revisió. Els articles són estudis monogràfics que aporten informació original sobre un tema. Els articles de revisió, en canvi, repassen la bibliografia existent sobre un tema fins al moment actual. Aquests articles de revisió solen ser més habituals en les revistes angleses, com ara *Oxford Journal of Legal Studies* i *Cornell International Law Journal*. L'extensió d'aquests articles pot ser superior als de lingüística, segons les publicacions. Així, *European Journal of International Law* fixa el nombre de paraules entre 3.000 i 10.000 "approximately 10-30 double-spaced pages, in length". En canvi, *American Journal of International Law* admet textos de major extensió: "The maximum length for articles is 100 letter-sized pages in 12-point Times New Roman type, with double-spaced text, quotations, and footnotes".

- II. *Comentaris.* Els comentaris són textos argumentatius sobre accions recents del tribunal. En algunes revistes, aquest tipus de text, el trobarem sota l'etiqueta "Jurisprudencia", "Tribunals" o "Comments". L'extensió d'aquests comentaris sol ser més reduïda que la dels articles. En concret, *l'American Journal of International Law* prescriu

que “the maximum length for Current Developments and Notes & Comments is 30 letter-sized pages in 12-point Times New Roman type, with double-spaced text, quotations, and footnotes”.

III. *Materials*. Aquesta secció solament és present en la revista *Quaderns de dret local*. Sota aquest epígraf, s’inclouen textos íntegres de lleis i decrets.

IV. *Notes*. Aquesta secció és semblant a la de comentaris i, per tant, inclou textos argumentatius sobre decisions de la jurisprudència o bé orienten sobre la manera com es podria tractar un cas legal d’actualitat. La diferència més evident entre els comentaris i les notes rau en l’extensió dels articles: les notes solen més breus que els comentaris. No obstant això, la revista *American Journal of International Law* recomana la mateixa extensió, com hem vist anteriorment.

Aquesta secció demostra l’interés del dret per les qüestions d’actualitat, aspecte que no resulta rellevant en les publicacions de lingüística. En aquest sentit, la *Revista Española de Derecho Internacional* apunta el següent:

Es preciso destacar que en esta publicación científica los contenidos doctrinales no son los únicos ni los más relevantes o significativos, pues consta de otras secciones, como las que hacen referencia a la práctica, jurisprudencia y bibliografía españolas, que permiten a los restantes miembros de la comunidad científica internacional tener un importante conocimiento de lo que sucede en España y en su entorno.

V. *Bibliografía*. En aquest apartat es comenten textos de dret d’aparició relativament recent o bé s’apunten les novetats bibliogràfiques. Normalment, les ressenyes bibliogràfiques de dret solen ser bastant extenses, com ocorre en lingüística. No obstant això, com en

lingüística, hem observat que en les publicacions angleses es tendeix a reduir l'extensió.

3.6.3. Les revistes de física

Les revistes que ens han servit per tal d'elaborar aquesta caracterització general són: *Revista de Física*, per al català;⁵⁷ *Revista Española de Física, Anales de Química*, per al castellà i, per últim, *Advances in Physics, American Journal of Physics, Annals of Physics, Physics of Plasmas, Journal of Computational Physics, Foundations of Physics*, en el cas de l'anglès.

Des del punt de vista de l'aparença externa, les revistes de física i química són les que més heterogeneïtat presenten. Les diferències afecten tant la mida, que pot oscil·lar entre 150x210 mm aproximadament, com és el cas d' *Advances in Physics*, i la mida Letter (215x279mm.) o Din-A4 (210x297mm.), com ara *Physical Review, American Journal of Physics, Revista española de física o Revista de física*. Una de les diferències més remarcables a primera vista respecte de les publicacions de les altres dues matèries és el tipus de paper utilitzat. En la majoria de casos es fa servir un paper tractat, semblant al de les revistes de temàtica general. El motiu de l'ús d'aquest paper pot estar relacionat amb el tipus d'articles que inclouen gran quantitat de gràfics. El gruix de les publicacions no sol superar les 100 pàgines, per tant, tenen una extensió més reduïda que les revistes de les altres matèries.

Pel que fa al contingut, també hi ha bastants diferències relacionades amb l'estructura de la publicació, sobretot divergències que afecten les diverses llengües que analitzem. Les revistes de física en català i castellà inclouen moltes seccions i diversos tipus d'articles: ensenyament, articles històrics, opinió i temes importants. Així, per exemple, la *Revista Española de Física* se estructura en 13 seccions: “La vida de la física”, “Temas de física”, “Notas históricas”,

⁵⁷ Hem tingut moltes dificultats per a trobar textos de física i química en català i per això hem hagut de recórrer a publicacions monogràfiques (*Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona, Monografías de las secciones de ciencias*) que no poden considerar-se revistes i que, per tant, no les hem tingudes en compte per a la aquesta caracterització.

“Enseñanzas”, “Reuniones científicas”, “La física y sus libros”, “Grandes temas”, “Opinión”, “La cuestión y su quid”, “¿Alguien podría explicarme?”, “Entropía y heterodoxias”, “Cartas al director” y “Noticias”. Aquesta diversitat està determinada pel tipus de públic al qual s’adreça. En aquest sentit, la *Revista Española de Física* justifica la varietat de temes de la manera següent:

Los temas más adecuados son los generales que sean capaces de interesar a sectores amplios y que puedan estimular el diálogo entre físicos de distintos ambientes, orígenes o dedicaciones.

Quant a les revistes de química, presenten dos tipus de divisió: una divisió atenent a les branques de la química i una classificació atenent a diversos tipus d’articles. En el primer cas, els articles s’agrupen sota epígrafs com química analítica, enginyeria química, química física... és l’opció que adopta la publicació *Anales de química*. En canvi, *Química analítica*, que com el nom indica solament recull articles pertanyents a aquesta branca de la química, classifica els treballs segons siguin de revisió, originals o originals breus (comunicacions curtes).

Les revistes de física en anglés són més homogènies i redueixen el nombre de seccions. En general, inclouen els apartats següents: comentari, articles, notes i discussió:

- I. *Comentari*. Inclou articles de persones de rellevància en el camp de la física, que són invitades pel consell de redacció de la revista per a escriure un article.
- II. *Articles*. En aquesta secció, es poden trobar tant articles de revisió, com originals, sense fer cap distinció interna.
- III. *Notes i discussió*. Aquesta secció conté articles científics originals d’una extensió més breu que els articles (*papers*) i que presenten un caràcter més argumentatiu que no pas els anteriors. Un altre dels elements que distingeix els articles d’aquesta secció i els anteriors és

l'absència d'abstract. Les normes de redacció de la revista *American Journal of Physics* ho exposen amb les paraules següents:

Every articles in the papers section of the Journal must be prefaced by an abstract. Abstracts are opcional for contributions to the "Notes and discussion.

- IV. *Notes*. Aquesta secció és un calaix de sastre, en el qual tenen cabuda diversos tipus de textos: ressenyes, novetats bibliogràfiques, anuncis de congressos, cartes a l'editor...

En aquest capítol 3, hem definit la noció de discurs acadèmic, que s'inclou dins el discurs especialitzat i científic. Es tracta d'una especificació de la situació comunicativa del discurs científic que inclou uns emissors pertanyents al món acadèmic i una intenció de recerca i investigació. En concret, els gèneres de ressenya i d'article d'investigació constitueixen el centre la nostra investigació. Dos gèneres que, malgrat algunes divergències que presenten, comparteixen una finalitat expositiva i també argumentativa, tret que pot tenir conseqüències interessants des del punt de vista de la manifestació i ocultament de l'emissor. A més dels efectes que es poden produir a causa dels gèneres triats, hem incidit al llarg del capítol que, tot i les coincidències, les característiques del discurs acadèmic no es presenten de la mateixa manera en totes les llengües i tampoc en totes les disciplines, tal com ja s'adverteix en les la descripció de les publicacions de les diverses matèries que hem exposat.

4. SUBJECTIVITAT I OBJECTIVITAT EN EL DISCURS ACADÈMIC

“through the attentive and painstaking organization of their thoughts, scientists acknowledge that their contribution is a mere glimmer of light in the stream of endeavours to investigate and penetrate the wondrous mystery which include man and the universe”

M. Tarantino, “EST: Dispassionate discourse...”, 1991, pàg. 33.

Quan parlem o escrivim, ens convertim en emissors, la qual cosa implica que el missatge ha passat pel nostre filtre i que, per tant, és subjectiu. La subjectivitat ha estat associada sempre amb una falta de científisme, perquè tradicionalment la ciència s’ha considerat com un coneixement que ha de ser universal i no pot dependre d’opinions individuals: ha de ser objectiu. Això vol dir que tots els textos que pretenen adscriure’s a aquest caràcter científic, han de presentar-se com a textos aïllats de la persona o, si més no, donar aquesta aparença. Aquest és, segons la tradició, un dels trets bàsics dels textos acadèmics.

Per tot això, un dels temes més recurrents en tots els manuals d’estil consultats i també en les obres que es dediquen a l’estudi i a l’anàlisi del discurs acadèmic és el grau d’objectivitat o de subjectivitat que han de presentar aquests tipus de textos. El nivell d’objectivitat o de subjectivitat determinarà el paper de la veu de

l'investigador en aquell discurs: la recerca d'objectivitat conduirà a l'ocultament de l'investigador sota marques lingüístiques aparentment neutres, com ara passives, nominalitzacions o construccions impersonals; en canvi, si es busca un discurs subjectiu, l'investigador apareixerà en un primer pla com a protagonista absolut i es manifestarà a través de pronoms personals de primera persona, peces lèxiques amb un caràcter valoratiu, connectors o altres estratègies discursives.

En aquest capítol ens proposem repassar de quina manera es classifiquen o es defineixen els discursos científics atenent a l'objectivitat i a la subjectivitat i quines repercussions lingüístiques té aquest posicionament. En la primera part, farem una revisió dels suggeriments que aporten els manuals d'estil i de la caracterització que fan els tractats de llenguatge acadèmic sobre aquest tema, sense perdre de vista l'enfocament contrastiu de la nostra investigació i, per tant, incidit en diferències lingüístiques entre llengües i disciplines (§ 4.1).¹ En la segona part, exposarem i descriurem els mecanismes lingüístics que aporten un caràcter més subjectiu al discurs, com ara la dixi personal (§ 4.2), els moduladors, connectors i estratègies de tipus discursiu (§ 4.3) i els recursos lingüístics que es fan servir per amagar la figura de l'emissor i aportar una aparença més objectiva, com les construccions impersonals (§ 4.4), les construccions passives (§ 4.5), les nominalitzacions (§ 4.6) i la metonímia (§ 4.7).

4.1. OBJECTIVITAT I SUBJECTIVITAT EN ELS TEXTOS ACADÈMICS

Les prescripcions dels manuals d'estil acadèmic i les caracteritzacions que en fan els tractats que estudien el discurs acadèmic presenten una gran heterogeneïtat d'opinions quant al grau d'objectivitat o de subjectivitat que han de tenir aquests textos. Aquestes posicions es poden agrupar en dos blocs:

¹ Cal tenir en compte, com ja apuntàvem en el capítol 3, que en català solament hem trobat un manual d'estil acadèmic (cfr. Alberola *et al.*, 1996), que hem completat amb la informació que aporta Riera (1992). Aquesta situació implica un desavantatge respecte de les altres llengües, sobretot en anglés, que té una gran tradició quant a manuals d'estil de discurs acadèmic.

- a) Els que defensen la impersonalitat com a característica essencial del discurs acadèmic.
- b) Els que defensen un caràcter més personal del discurs acadèmic.

4.1.1. La defensa de la impersonalitat com a característica essencial del discurs acadèmic

Molts dels manuals i dels tractats sobre discurs científic presenten la impersonalitat com una característica sine qua non del discurs acadèmic. De les obres consultades, hauríem d'incloure dins aquest grup: Comes (1971), Booth (1984), Sierra Bravo (1988), Mercado (1990), Cabré (1992), Ciapuscio (1992), Congost Maestre (1994), Swales i Feak (1994), Alberola *et al.* (1996), Lerat (1995), Moyano (2000), Montolío *et al.* (2000) i Fortanet *et al.* (2002), que es manifesten sobre aquesta qüestió, encara que amb matisos diferents.

Les raons que porten a aquests autors a optar per la recomanació de mecanismes lingüístics que amaguen la presència de l'emissor són ben diverses. Hem fet un repàs dels raonaments que s'hi exposen i els hem sintetitzats en tres arguments: a) la impersonalitat comporta major objectivitat; b) en la ciència predominen els processos per sobre de les accions; c) l'ús de pronoms dificulta la redacció.

- a) *La impersonalitat afavoreix l'objectivitat i la universalització del missatge.* Comes (1971:102) afirma que, perquè un discurs pugui ser considerat científic, ha de ser objectiu i aquesta objectivitat s'aconsegueix mitjançant l'ús de fórmules impersonals i de la tercera persona del singular:

Siempre que sea posible, conviene evitar el empleo del pronombre personal en primera persona. Si hay una necesidad absoluta, emplear la primera persona del plural. Conviene evitar el empleo inútil del mismo (por ejemplo, "la fig. 3 nos presenta...") y tener en cuenta que todas las concordancias (complementos predicativos, atributos, etc.) se realizan con un sujeto. En cambio, el empleo de la tercera persona favorece siempre la objetividad necesaria a toda información científica.

En aquesta mateixa línia, Palmer (2002) insisteix en l'ús freqüent de la passiva, en especial, en la secció de resultats i n'exposa el possible motiu amb les paraules següents:

El motivo parece estar basado en el intento por parte de los autores de despersonalizar los resultados de la investigación, de mostrar su objetividad, intentando huir de las construcciones en voz activa, mucho más personalizadas y subjetivas. (Palmer, 2002: 135)

Així mateix, Montolío i Santiago (2000: 161) consideren que atemptar contra el grau d'impersonalitat és un signe d'immaduresa propi d'un inexpert:

Para evitar estos elementos que van contra la objetividad propia del ámbito académico, es conveniente, en primer lugar, conocer los motivos por los que un escritor inexperto tiende a usar este tipo de formas.

Contràriament a la visió de Comes (1971) en relació al castellà, Halliday i Martin (1993: 52) comenten que més que no la tendència a l'objectivitat, hi ha la tendència a l'objectificació, que constitueix un fenomen ben recent i consisteix a convertir les accions i els esdeveniments en objectes:

From Newton to the present day there has steadily evolved a form of clause construction characterised, not by objectivity as in the popular idea of scientific discourse (which was a late nineteenth-century refinement), but by objectification –that is, representing actions and events, and also qualities, as if they were objects.

Lerat (1995) basa la seva argumentació en defensa de la impersonalització en la possibilitat d'aplicar-ne el contingut universalment i, per això, els textos científics, fins i tot els de caràcter polèmic, com els que formen el nostre corpus, han de tendir a la universalitat:

[...] el “yo-aquí-ahora”, al que el estudio de la lengua oral da prioridad, tiende en estos textos a desvanecerse para dar paso a un presente intemporal y a un enunciador impersonal –gramaticalmente–, incluso en las polémicas científicas. De hecho cuando se trata de generalidades (leyes físicas, normas jurídicas y también modos de empleo y manuales de instrucciones) lo importante es su aplicabilidad, el alcance y los riesgos previsibles. (Lerat, 1995: 84)

- b) *En el discurs acadèmic no cal explicitar l'autor d'una acció, perquè les accions no són predominants sinó que hi predominen els processos.*² Aquesta importància dels conceptes, dels mètodes i de les causes és la que justifica, segons Bungarten (1982: 132), l'ús de construccions d'impersonalització, ja que “el informante, el experimentador, el teórico, el descubridor no debe jugar ningún papel argumentativo en la investigación del objeto”. Coll (2002: 113) ratifica les paraules de Bungarten i afirma que l'ús de la passiva emfasitza sobre el procés i li resta importància a l'agent o responsable del procés. L'agent esdevé tan insignificant que, en molts casos de passives, la posició de complement està ocupada per un procés i no per un agent (Swales & Feak, 1994: 65).
- b) *L'ús de pronoms personals en algunes parts del discurs pot dificultar-ne la redacció, ja que s'inclouen entre els objectes i, d'aquesta manera, poden dificultar la progressió temàtica. Referint-se a l'anglès, Booth (1984) apunta el següent:*

An occasional 'I' need not be shunned. Indeed, 'I' may be desirable to dispel doubt who did something. If you quote published results and then give yours claim the later. [...] Personal pronouns should not appear in a summary because they will make an abstractor's task difficult (Booth, 1984: 12)

L'opinió de Booth és ben aïllada en el cas dels manuals d'estil per a l'anglès, on es recomana preferentment l'ús dels pronoms personals, com veurem en § 4.1.2.

² El predomini dels processos implica l'ús abundant d'uns verbs detrerminats. Salvador (2000) interpreta els verbs habituals en aquests discursos com a merament relacionals i ho explica de la següent manera:

Lluny del que seria la semàntica prototípica dels verbs que expressen acció, aquests verbs –del tipus de *consistir, produir, procedir, resultar, implicar, exemplificar*, etc.– corresponen metafòricament a la reformulació abstracta i freda de relacions lògiques que el discurs col·loquial vehicula habitualment per mitjà de connectors gramaticals com són les conjuncions. (Salvador, 2000: 77)

També Alcaraz (2000: 29) comenta l'abundància d'aquest tipus de verbs, la qual cosa provoca la personificació dels resultats i els estudis (cfr. § 4.7).

En la mateixa línia apuntada per Booth (1984), Alberola *et al.* (1996: 21) consideren que l'ús de recursos com el plural de modèstia o la passiva reflexa “són trets que contribueixen a la coherència textual.”³

Malgrat la tendència a la impersonalitat que demostren els manuals d'estil esmentats, en alguns casos, reconeixen que cal introduir el pronom personal. En un dels extrems d'aquesta gradació trobaríem Comes (1971), que no fa cap concessió, i també Mercado (1990), que tan sols fa concessions en el cas de les dedicatòries de les tesis:

Usar la forma impersonal (*cabe señalar*, en lugar de *señalamos* [...]). Naturalmente se dan excepciones en las dedicatorias de las tesis. (Mercado, 1990: 119)

Swales i Feak (1994:65) recomanen l'ús de passives amb agent, tret del moment en què es descriu la història del camp. Així mateix, Sierra Bravo (1988: 395) considera que en el cas que s'expliquen experiències personals, s'ha d'usar la primera persona, la qual cosa pot ser positiva perquè ajuda a donar agilitat al discurs. Com a analista del discurs especialitzat, Cabré (1992: 144) es mostra més flexible i no nega l'aparició d'elements lingüístics que no són impersonals en el discurs acadèmic. En aquesta mateixa línia, Fortanet i Piqué (2002: 42) indiquen que l'ús de la primera persona en els articles científics anglesos està lligat a les diferents tradicions de les disciplines:

Algunas disciplinas académicas admiten un uso más personalizado del lenguaje, como por ejemplo en el caso de las ciencias empresariales y económicas. En estas disciplinas es frecuente el uso de pronombre personal de primera persona (I) para referirse al investigador/a. En otras disciplinas, como en las diferentes ingenierías (informática, química, etc.), el uso de la primera persona no es generalmente aceptado. En su lugar se emplea el plural *we* o se recurre a oraciones más impersonales.

³ Alberola *et alii* (1996: 21) relacionen la impersonalitat amb la coherència semàntica:

Semànticament adopten una neutralitat emotiva i eviten transmetre una subjectivitat excessiva a l'hora de presentar la informació. La concisió i la impersonalitat aconseguida a través del plural de modèstia, la frase subordinada i la passiva reflexa són trets que contribueixen a la coherència textual.

En aquest mateix sentit, Moyano (2000: 36) considera que el grau d'objectivitat i subjectivitat està lligat a les tradicions lingüístiques i també de les disciplines. Així, en relació al castellà i a l'anglès afirma que “en los países anglosajones se ha extendido este estilo impersonal, que en latinoamérica ha sido adoptado en general para las ciencias experimentales.”⁴

Així, en general, la majoria de manuals que pertanyen a aquest grup estan pensats per al castellà. Booth (1984) constitueix una excepció, ja que accepta la combinació de formes més impersonals, com hem exposat abans, amb altres de més personals:

The passive voice, commonly used to describe results, sometimes makes clumsy constructions. Turn a passive phrase to direct style when you can. (Booth, 1984: 13)

4.1.2. El discurs acadèmic amb caràcter personal

Alguns manuals d'estil i estudis de discurs acadèmic aconsellen no abusar de les marques d'impersonalitat i comencen a situar l'investigador com a emissor d'un determinat missatge i com a centre de la investigació. De les obres consultades, pertanyen a aquest grup Quesada Herrera (1987), Schapira i Schapira (1989), Barrass (1993), Bobenrieth (1994), Yang (1995), Williams (1997), Navarro (1997), Dudley i St. John (1998), Reyes (1998), Sabino (1998), Alcaraz (2000) i Salager-Meyer (2000).⁵ Les raons que addueixen aquests autors per rebutjar la impersonalitat del discurs acadèmic són bàsicament sis: a) la impersonalitat és una manera d'evitar responsabilitats; b) les marques de personalitat afavoreixen l'economia lingüística; c) les estructures impersonals

⁴ En relació amb el francès, Moyano (2000: 37) considera que hi ha major tradició d'usar la primera persona del plural, com a signe d'humilitat i apunta que, en espanyol, aquesta opció és típica de les ciències humanes.

⁵ Es tracta dels manuals més recents que tenim en la bibliografia. Pensem que no és una coincidència fruit de l'atzar, sinó que ens ajuda a datar aquesta tendència cap a un estil més personal a partir dels anys 90.

trenquen les expectatives del lector; d) la impersonalitat no assegura l'objectivitat; e) la impersonalitat no afavoreix la comunicació amb el lector; f) mantenir un discurs impersonal és impossible.

- a) *La impersonalitat és una manera d'evitar responsabilitats.* L'absència de subjecte implica una manca d'interés perquè es conega el responsable d'una determinada acció o d'una enunciació.⁶ En concret, Martínez (2001) comenta que l'ús de nominalitzacions crea una certa distància entre l'emissor i el missatge, mentre que l'ús de pronoms de primera persona fa que l'emissor es faça responsable de les afirmacions:

Personal subjects, particularly the first person subjects I or we, appear to be the most negotiable as they assume responsibility for what is assessed. On the other hand, nominalizations distance the assessment from the speaker, and thus reduce negotiability. (Martínez, 2001: 233-234)

Williams (1997) afirma el següent en relació amb aquest punt:

When we combine nominalizations with passives, we create that kind of prose that readers variously call sociologalese, educationese, legalese, bureaucratese –the kind of prose written by those who confuse authority and objectivity with polysyllabic abstraction and remote impersonality, a style in which no one does anything, least of claims responsibility. (Williams, 1997: 81)

Pel que sembla aquest tipus d'estil s'ha associat tradicionalment a l'estil jurídic i de l'administració, que s'ha caracteritzat per l'obscuritat.

- b) *L'ús d'estructures lingüístiques que persegueixen l'objectivitat s'oposa a l'economia lingüística i les característiques bàsiques de l'estil acadèmic.*

⁶ L'ocultament de l'agent és contrari a les característiques dels textos argumentatius, que es caracteritzen, segons Flores (1997) per gran quantitat de díctics i modalitzadors “parce que l'argumentateur prend parti pour une thèse et manifeste cette implication plus ou moins clairement” (Flores, 1997: 261). De vegades, però, en una exposició, l'autor no se cita per desconeixement o perquè no resulta rellevant informativament.

Yang (1995) considera que fent servir un estil més directe (que correspon a l'estructura subjecte-verb) es poden estalviar moltes paraules:

Style experts now prefer the active voice, which is more direct, sounds more natural, and usually saves words. It clearly identifies who performs the action, and does not necessarily require the use of pronouns *I, we, she*, and so forth. (Yang, 1995: 15)

En aquesta mateixa línia, Bobenrieth (1994: 85) insisteix que el fet d'utilitzar més paraules de les necessàries pot derivar en una manca de precisió i, d'aquesta manera, s'atempta contra una característica essencial del discurs acadèmic.⁷

- c) *L'ús d'estructures lingüístiques impersonals trenca amb les expectatives del lector.* Els lectors esperen veure les accions convertides en verbs i precedits d'un subjecte agent, és a dir, esperen veure els elements de l'oració ordenats segons un ordre canònic. El fet de no trobar un subjecte clar a l'inici d'una oració pot trencar els esquemes del lector i dificultar la lectura del text. Williams en aquest sentit afirma que l'ús de l'agent com a subjecte d'un verb afavoreix la claredat:

Just as your sentences will seem clearer if you use characters as subjects, so will your sentences seem clearer if you express actions in verb. (Williams, 1997: 49).

En canvi, Sierra Bravo, en relació amb el castellà, considera que aquest ordre pot modificar-se en aquells casos en què vulguem destacar alguna cosa (1988: 383).

- d) *La impersonalitat no assegura una major objectivitat o rigorositat d'una determinada teoria.* Segons Williams (1997), les construccions passives no

⁷ Halliday (1993: 67), però, apunta que l'estil excessivament nominal fa difícil la lectura d'aquests textos: "If we take lexical density (the number of lexical words per clause), and the structure of the nominal elements (nominal groups and nominalisations), it undoubtedly is more complex". Per a Martin (1993: 168) es tracta d'una estratègia dels textos acadèmics per incloure la màxima informació en el mínim espai.

fan el discurs més objectiu, sinó que aporten una falsa imatge de despersonalització, és a dir, “it only makes the sentences reporting it seem so” (Williams, 1997: 89). Igualment, Salager-Meyer (2000: 183), seguint Kaplan i Grabe (1991), presenta l’objectivitat en el discurs científic com un mite creat per la mateixa comunitat científica i que resulta impossible d’assolir:

This pure objectivity, as has been repeatedly stated (cf. the quotes provided below), is a mere intention, the realization of which is indeed an unattainable ideal.

- e) *La impersonalitat no afavoreix la comunicació amb el lector.* Reyes (1998) apunta que un text elaborat predominantment amb construccions en tercera persona “puede dar por resultado un texto distanciado, seco, por la aparente ausencia de diálogo con el lector” (Reyes, 1998: 260). També l’ús de nominalitzacions, com apunta Martínez (2001), dóna lloc a un text amb major distància entre emissor i receptor i també entre l’emissor i el missatge, en el qual la negociabilitat té menys pes. Així doncs, pronoms de primera persona són els que més contribueixen a crear relació amb el receptor, la qual cosa afavoreix la negociabilitat. Sovint s’ha evitat la negociabilitat perquè es considera una característica pròpia del discurs oral, de fet, Benveniste (1966) ho utilitza com a criteri per a distingir entre el discurs oral i el científic. Kuo (1999: 125) considera que l’ús de pronoms personals constitueix la característica essencial de la conversa oral, tot i que també intentarà demostrar que aquestes marques són present en el discurs científic:⁸

The use of personal pronoun is central to face-to-face interaction. They usually define or reveal interpersonal relationships between or among the individuals involved in interaction.

⁸ Hyland (1994: 220) també considera que en els textos escrits hi ha negociabilitat entre escriptor i lector:

It is now widely recognised however that any written text involves an interaction between writer and reader. Academic genres, like other forms of writing, require writers to consider the expected audience and anticipate their background knowledge, processing problems, and reactions to the text.

En la mesura que contribueixen a la negociabilitat, Alcaraz (2000: 182-185) considera que les marques de primera persona constitueixen un element de cortesia positiva, mentre que les impersonalitzacions i les nominalitzacions serien estratègies de cortesia negativa.

- e) *Els científics, de vegades, tenen la necessitat d'exposar experiències personals relacionades amb la investigació* i, per tant, no poden fugir de l'ús de la primera persona. Schapira i Schapira (1989: 434) posen diversos exemples d'aquesta necessitat del científic. És el cas de Laennec, que va descobrir la teoria de l'etilogia de la tuberculosi gràcies a l'experiència personal. Per això, aquests autors conclouen que, de vegades, les experiències personals són significatives per al desenvolupament d'una investigació.⁹

The examples we have given here show that scientists –and many physicians among them– have something to say, something personal, either inspired by the object of research, or deriving from personal experience and acquired wisdom. If originated in this fundamental, natural need to communicate, their breaking of the rigid conventions of scientific writing appears as a positive and significant phenomenon; beyond the anonymous, impersonal information that constitutes the aim of a scientific article, it allows the reader to catch a glimpse of the human being who thinks and inquires and is willing to share his or her findings with fellow searchers. (Schapira & Schapira, 1989: 436)

En aquest mateix sentit, Reyes (1998: 260), referint-se al castellà, comenta que és difícil mantenir la impersonalitat en tot el text i, per això, sempre la trobarem amb alternança amb la forma *nosotros*.

⁹ En el nostre corpus hem pogut observar que en les ressenyes de física en anglès és molt freqüent la inclusió d'experiències personals del crític:

- (i) Twenty years ago in graduate school I was fortunate to come across Grandy's attractively slender Introduction to Electrodynamics and Radiation (Academic Press, 1970). More recently I have heard praises of his heftier Foundations of Statistical Mechanics (Reidel, 1987), but unfortunately I have not yet found time to study these volumes. I saw the opportunity to review Grandy's latest book as just the excuse I needed to review some old things and learn some new ones, and I expected from the author a scholarly and unpretentious presentation. I am happy to report that my expectations were fully met. (refiang3)

Tot i això, alguns d'aquests autors reconeixen que la passiva és necessària en algunes ocasions o per aconseguir algun efecte especial, com ara posar èmfasi en la persona que rep l'acció més que no en la persona que la realitza. Yang (1995: 15) afirma el següent:

This is not to say that you must entirely avoid using the passive voice, which can be quite effective if used sparingly. By placing the receiver of the action as the subject of the sentence, it receives subtle emphasis.

4.1.3. Conclusions

Aquesta revisió sobre el caràcter impersonal o personal dels textos acadèmics ens ha servit per a classificar els estudis en dos blocs: els partidaris de la impersonalitat - o, almenys, els qui descriuen aquest discurs com a impersonal- i els partidaris d'aportar a aquests discursos un caràcter més personal. Des del punt de vista de les llengües, les obres escrites en anglés o referides a l'anglés tendeixen a considerar el discurs acadèmic com a més subjectiu o, si més no, admeten més concessions quant a la introducció de marques personals en aquest tipus de text; en canvi, els estudis o manuals referits al català i al castellà s'emmarquen dins la posició que defensa el caràcter objectiu del discurs acadèmic. Des d'una perspectiva cronològica, tot i que no es podrien establir barreres clares, sí que es pot observar una tendència envers la posició més subjectivista a partir dels anys 90. La nostra observació coincideix amb l'estudi de Salager-Meyer (2003) que, fins i tot afirma que alguns manuals d'estil en castellà són traduccions de manuals d'estil anglesos:

As we said before, it was only in the early 1990s when style manuals for writing academic papers in Spanish started to appear on the Spanish-speaking market. Here it is worth mentioning that the deficient writing skills of Spanish scientists are quite frequently put to the fore in these manuals, and that the pernicious de-emphasis on language arts syllabi of the last few years is held accountable for such a deficiency [...] It is also very interesting to note, on the one hand, that some of these style manuals are translations into Spanish of manuals originally written in English. (Salager-Meyer, Zabranó i Alcaraz, 2003: 239)

Així doncs, l'estudi dels manuals d'estil ens demostra que, tal com pressuposem en aquesta investigació, hi ha diferències que afecten sobretot les diverses llengües, la qual cosa, contradiu les tesis de Varantola (1987: 43). Segons aquest autor hi ha una tendència universal en el llenguatge acadèmic envers l'elaboració d'un discurs objectiu:¹⁰

(...) Special language phenomena become more “international” at the higher levels of syntax and semantics, because the way of reasoning, logical consistency, the aim at objectivity, exactness, compactness, etc.

4.2. LA DIXI PERSONAL COM A MARCA DE PERSONA EN EL DISCURS ACADÈMIC

Tot i que la tradició prescriu un caràcter objectiu en el discurs científic, l'emissor es manifesta sovint, especialment en alguns gèneres, a través de marques, sintàctiques, semàntiques o discursives: la dixi personal, les marques lèxiques (noms, adjectius, verbs i adverbis avaluatius), alguns connectors o l'ordre d'exposició de les idees. Aquestes estratègies fan que l'emissor ocupe un primer pla i es faça responsable de l'escrit, en definitiva, que es manifeste d'una manera explícita la seua vinculació amb el text i també amb el receptor. En aquest apartat ens proposem d'analitzar cadascun d'aquests mecanismes i repassar els suggeriments que en fan els manuals d'estil de les diferents llengües (§ 4.2.9).

El mecanisme més evidents de la presència de la persona en el discurs és la dixi, ja que es tracta d'un fenomen lingüístic que es construeix a partir d'un centre, que és la persona que parla.

¹⁰ En aquest sentit, contràriament a l'opinió tradicional, Bungarten (1982) reconeix que hi ha diferències entre les diferents disciplines:

En realidad, no hay una lengua científica única sino diferentes códigos también dentro de la ciencia. Estos son, como ya he mencionado, los lenguajes especializados de las varias disciplinas científicas, porque cada disciplina tiene su propio interés de investigar determinados objetos y fenómenos de la realidad desde el punto de vista propio (Bungarten, 1982: 137)

Posteriorment, matisa aquesta afirmació i comenta que les diferències afecten sobretot la precisió terminològica i, en canvi, “parece existir un núcleo de elementos lingüísticos y estructuras comunes a todas las disciplinas científicas” (Bungarten, 1982: 137), entre els quals inclou la tendència a la impersonalització.

Dixi és un terme d'origen grec (*deíxis*) amb què es feia referència a l'acte d'assenyalar. Aquest sentit originari s'ha conservat, amb lleugeres variacions, fins als nostres dies. Així, la *dixi* sol definir-se com la referència a elements de la situació de comunicació mitjançant paraules especialitzades en aquesta funció (Castellà, 1992: 163). Aquesta referència exofòrica, que assenyalava cap a la situació comunicativa, ens permet distingir la *dixi* d'un altre fenomen textual proper, com és l'anàfora. Així, persona que parla o escriu, lloc i temps d'aquesta són els punts de referència que permeten la interpretació dels díctics, és a dir, aquestes expressions s'organitzen al voltant d'un origen o eix de coordenades, que és el "jo-aquí-ara" de l'emissor i que permeten la seua interpretació (Kerbrat-Orechioni, 1980; Lyons, 1981; Bourquin, 1992; Vicente Mateu, 1994: 24). Aquest origen dóna lloc a diverses interpretacions de la *dixi* i també a diverses classificacions.

Tenint en compte aquest eix de coordenades, Vicente Mateu (1994: 27) presenta dues interpretacions del fenomen díctic:

- a) La *dixi* pot considerar-se com un fenomen egocèntric, en la mesura que s'interpreta en relació amb un origen, marcat per l'"aquí" i "ara" del jo i que no està relacionada necessàriament amb la subjectivitat.¹¹
- b) La *dixi* es relaciona amb la subjectivitat i perd el caràcter referencial. Vicente Mateu (1994: 59) explica amb les paraules següents la pèrdua de referencialitat:

[...] la subjetividad modal puede incluso invadir el campo de acción de las expresiones deícticas vaciándolas de su contenido claramente interpretado desde el eje de coordenadas espacio-temporal y asignándoles una interpretación metafórica (cercanía alejamiento sentimental).

¹¹ En aquest sentit, Vicente Mateu (1994) fa un repàs de les diverses teories en relació amb l'egocentrisme i l'adquisició del llenguatge. D'una banda, Piaget i Tanz consideren que, en un primer moment, el nen concep el món a partir de l'egocentrisme i no és capaç d'adoptar altres punts de vista que no siguin els propis. En canvi, Flavell creu que el no egocentrisme, es manifesta abans en el procés d'aprenentatge.

Quant als tipus de dixi, Castellà (1992) i Hernández Sacristán (1999) apunten que tradicionalment s'havien distingit tres tipus de dixi atenent als tres factors de l'eix de coordenades: dixi personal, dixi temporal i dixi espacial.

- a) *Dixi personal*, que es defineix a partir del “jo”. Per a referir-se a les persones de la situació comunicativa, s'utilitzen pronoms personals forts (i les marques dels morfemes verbals), els pronoms personals febles, els demostratius i els possessius de primera i segona persona. En l'apartat 3.2.2, veurem amb més deteniment els problemes i teories que han sorgit a partir d'aquest tipus concret de dixi.
- b) *Dixi temporal*, que s'interpreta en relació amb l'“ara” de l'emissor. Igual que en la dixi espacial, els díctics temporals solen ser adverbis, locucions o sintagmes adverbials. També alguns morfemes verbals de temps són díctics.
- c) *Dixi espacial*, que s'interpreta a partir de l'“aquí” de l'emissor. Els elements gramaticals que s'utilitzen com a díctics d'espai són adverbis, locucions, sintagmes adverbials o proformes.

A més d'aquests tres tipus, Levison (1983) va afegir un quart tipus de dixi: la dixi social, que fa referència als tractaments honorífics (*tu-vosté*).¹² Fillmore (1971:220) apunta que una visió ampliada de la dixi inclou la dixi social i també la dixi discursiva, “by means of which a communicator can refer to a portion of the ongoing discourse”. Aquest tipus de dixi és molt interessant per al nostre treball, encara que considerem que es pot encabir dins la dixi espacial o, fins i tot, com ho fem nosaltres com un tipus específic de la dixi personal:

- (1) En lo referente a la facilidad global de procesamiento de la GPSG, sin embargo, **ya hemos señalado en la sección V**, que queda

¹² Hernández Sacristán (1999: 103), en canvi, tracta com a manifestació de la dixi social els procediments de l'expressió de l'autoreferència del parlant-autor.

totalmente en entredicho debido a que las meta-reglas hacen crecer explosivamente el tamaño de la gramática. (Lcast2)

- (2) **Finally, in Sec. IV, we summarize** and offer some suggestions for further study. (Fang3)

En aquests dos exemples, hem marcat amb negreta aquelles parts que estan relacionades amb la dixi discursiva. En general, l'emissor fa referència a elements que ha citat anteriorment (1), o bé, tracta de marcar l'estructura al començament (2).

4.2.1. La dixi personal: Benveniste

Un dels primers lingüistes que va advertir sobre els problemes de la dixi personal va ser Benveniste (1966). En primer lloc, Benveniste té en compte la distinció entre *récit* i *discourse*, que utilitza per explicar problemes dels temps verbals, i s'adona que pot servir per a explicar la diferència de l'ús de pronoms en un discurs oral i en un tractat científic:

On peut imaginer un texte linguistique de grande étendue –un traité scientifique par exemple- où *je* et *tu* n'apparaîtraient pas un court texte parlé où ils ne seraient pas employés. (Benveniste 1966: 252)

Pel que fa a les persones, estableix la divisió en tres persones:

1. La primera persona és l'individu que enuncia el missatge, el que parla.
2. La segona persona és l'alocutari, és a dir, la persona que escolta el missatge emés per la primera persona. La segona persona s'entén en relació amb la primera.
3. La tercera persona és considerada com la no-persona, ja que “comporte bien une indication d'énoncé sur quelqu'un ou quelque chose, amis non rapporté à une “personne” spécifique” (Benveniste 1966: 228). Segons Benveniste (1966: 231), aquesta falta de concreció és la que la fa idònia per a la despersonalització.

A més de las formes singulars dels pronoms, Benveniste és conscient que hi ha formes plurals, però que, contràriament al que ocorre amb les altres paraules de la llengua, les formes plurals dels pronoms no sols impliquen un subjecte plural, sinó que, de vegades, fan referència a un emissor singular. Així, estableix la distinció entre formes inclusives i exclusives:

De plus, il se crée en nombre de langues une différenciation de la forme verbale de 1re plural sous deux aspects distincts (inclusif et exclusif) qui dénoncé une complexité particulière. (Benveniste 1966: 233)

Així doncs, en el cas del pronom personal de primera persona (*nosotros*), Benveniste estableix una doble distinció entre la forma inclusiva (*nosaltres = jo + vosaltres*) i la forma exclusiva (*nosaltres = jo + ells*). I conclou que, des d'aquest punt de vista, “seule la “troisième personne”, étant non-personne, admet un véritable pluriel” (Benveniste 1966: 236).

Les reflexions de Benveniste van tenir una important repercussió en els estudis de lingüística. Així, els treballs posteriors sobre dixi personal focalitzen especialment en el pronom de primera persona plural i utilitzen bàsicament aquesta divisió entre formes inclusives i exclusives, que constitueix el punt de partida de la nostra proposta d'anàlisi.

4.2.2. La proposta de Haverkate (1984)

Haverkate (1984) amplia la divisió i les reflexions de Benveniste i reestructura l'esquema clàssic. Tradicionalment, el pronom personal de primera persona plural es classificava en las categories següents: *pluralis inclusivus*, *pluralis majestatis*, *pluralis auctoris*, *pluralis modestiae*, *pluralis sociativus* i *pluralis rhetoricus*. El lingüista holandés simplifica la visió clàssica i se centra en les estratègies desfocalitzadores, que agrupa en tres blocs, basant-se en el referent extratextual dels pronoms: plural pseudoinclusiu (*pseudo-inclusive*), que inclou el plural de modèstia i el plural majestàtic; el plural global (*class-inclusive*), en el qual el

parlant identifica el seu punt de vista amb el punt de vista de la comunitat a la qual pertany, i el plural universal (*all-inclusive*), en el qual el punt de vista del parlant s'identifica amb tota la humanitat.

Haverkate considera que aquests tres tipus de pronoms tenen un efecte desfocalitzador, és a dir, són recursos que s'utilitzen com a estratègia per a desviar l'atenció de la primera persona singular, per a no manifestar egocentrisme ni subjectivitat. En concret, assenyala que el plural pseudoinclusiu compleix quatre funcions:

1. És una manera d'eludir responsabilitats respecte del missatge que s'emet.
2. És una marca de modèstia que pretén atenuar els rols d'autoritat o de poder.
3. És una manera de crear solidaritat aparent amb el receptor.
4. És una estratègia perquè l'oient s'identifiqui amb el punt de vista del parlant. (Haverkate, 1984: 87-88)

En molts casos, fins i tot, l'ús d'aquestes marques implica una violació de les màximes conversacionals. En concret, en un treball posterior sobre cortesia verbal, Haverkate (1994: 184) considera que l'ús d'un plural pseudoinclusiu implica una violació de la màxima de qualitat “porque dice una cosa que es falsa”.

4.2.3. Altres contribucions als conceptes de plural inclusiu /exclusiu

Dins aquest apartat, repassem diferents propostes que elaboren la dualitat exclusiu / inclusiu.

Siewierska (1984: 243) defensa que l'ús del pronom de primera persona plural està relacionat amb mecanismes d'impersonalització i estableix una distinció entre dos tipus de *nosaltres*: “indefinite *we*” i “editorial *we*”, que remeten al plural exclusiu i inclusiu de què parlava Haverkate. La diferència entre aquests dos tipus és molt subtil per a Siewierska, ja que ambdós tipus inclouen l'emissor, el

receptor i una tercera persona. L'única diferència és que en el *nosaltres* "editorial", l'emissor parla com a representant del receptor i d'una tercera persona, mentre que en el *nosaltres* indefinit, l'emissor no exerceix de representant:

[...] whereas the editorial *we* refers to the speaker/writer and addressee and often the authorities which the speaker/writer represents, the indefinite *we* encompassess everyone irrespective of whether they have or have not addressed themselves to the problem at hand or see themselves as involved. (Siewierska, 1984: 243)

Siewierska (1984) relaciona el tipus "editorial" amb el discurs científic; especialment el vincula a les introduccions dels llibres i a les versions dels discursos científics amb caràcter més divulgatiu. La funció d'aquest pronom és "to capture both the interest and participation of the addressee" (Siewerska 1984: 243).

Com a mecanismes d'impersonalització, Gómez Torrego (1992: 59) comenta el cas del plural de modèstia i del plural metonímic. El plural de modèstia es relaciona amb la llengua culta i és considerat com un cas d'ocultació del subjecte i, per tant, exclusiu: "Se trata de un recurso de que se vale el emisor ("yo") bien para diluir su presencia en una colectividad eludiendo responsabilidades, bien como señal de solemnidad". El plural metonímic té valors d'afectivitat, a través dels quals l'emissor se sent vinculat a la victòria o a la derrota del seu equip. Així doncs, hi ha una impersonalitat provocada per una incongruència lògica, ja que l'emissor no pertany realment al grup que realitza efectivament l'acció:

Ahora bien, el sujeto léxico-sintáctico de la frase es *nosotros*, pronombre perfectamente recuperable, por lo que no tiene sentido hablar de impersonalidad sintáctica. Lo que hay es una incongruencia lógica entre los verdaderos actores (los componentes de equipo) y el hablante, que no forma parte del equipo, pero que se siente unido a él afectivamente. (Gómez Torrego, 1992: 60).

Ciapuscio (1992: § 2.2.2) reelabora i amplia la classificació de Haverkate basant-se en la doble distinció (exclusiu-inclusiu) que ja proposava Benveniste (1966). Dins el *nosaltres* inclusiu, Ciapuscio distingeix entre el plural inclusiu

real, quan el parlant pretén involucrar l'oient i el situa al mateix nivell que ell mateix; i el plural inclusiu aparent, que defineix amb les paraules següents:

[...] no tiene como función incluir, de igual a igual, a escritor y lector sino asegurar que la interacción discursiva se desarrolle adecuadamente; su función es ordenar la dinámica del texto y al mismo tiempo asegurarla. (Ciapuscio, 1992: 197)

Quant al plural exclusiu, Ciapuscio (1992) distingeix entre el plural de modèstia, que es refereix a l'emissor individual, i el plural grupal, que fa referència a un grup o equip d'investigació i, per tant, no té un efecte desfocalitzador.

Aquesta proposta se sintetitza en el quadre següent, en què l'ús en diferents proporcions dels distints tipus de plural pot ajudar a distingir els textos científics purs i els de divulgació:

NOSOTROS	INCLUSIVO	EXCLUSIVO
GRAN PÚBLICO modestia	1. "real": el contenido involucra al oyente (muy frecuente). 2. "aparente": sirve a la interacción discursiva.	1. Plural de (poco frecuente)
PÚBLICO RESTRINGIDO	1. "real"(poco frecuente) 2. "aparente" (frecuente)	1. Plural del modestia (opiniones/ interac.) 2. Grupal (el equipo /grupo de investigación). Ambos tipos muy frecuentes.

Figura 1. Classificació de les marques de persona (Ciapuscio, 1992: 197)

D'acord amb aquesta classificació el text científic no divulgatiu tendeix a utilitzar formes exclusives o inclusives aparents mitjançant les quals s'aconsegueix una distància entre científic i el lector (Ciapuscio, 1992: 198). En

canvi, l'estratègia del discurs divulgatiu és aproximar-se al màxim al receptor, sobretot a través del plural inclusiu real:

El autor del artículo logra la atención e interés del lector presentando el problema como algo cercano, que involucra al destinatario pues tiene consecuencias para su vida.

Considerem que la distinció que fa Ciapuscio (1992) entre plural inclusiu real i plural inclusiu aparent és molt interessant, perquè, tot i que ambdós inclouen el receptor, no l'inclouen de la mateixa manera i l'efecte discursiu que aconsegueixen és ben diferent. Amb el plural inclusiu real, l'emissor se solidaritza amb el receptor; mentre que amb el plural inclusiu aparent, l'emissor remarca la seua autoritat.

Hernández Sacristán (1995, 1999) se centra en les estratègies desfocalitzadores, entre les quals distingeix el plural de modèstia com a plural exclusiu i el plural cooperatiu, com a tipus inclusiu. Aquest autor defineix el plural de modèstia com “un sentido ficcional derivado de un plural de primera persona exclusivo” (Hernández Sacristán, 1995: 481), això és, s'utilitza una forma plural encara que el referent extratextual és un emissor individual. Dins el plural inclusiu, Hernández Sacristán destaca el plural cooperatiu, que es troba entre el pseudoinclusiu i l'inclusiu de classe de Haverkate (1984). Segons Hernández Sacristán (1995: 491), també és una estratègia de desfocalització “pero a diferencia del plural de modestia trata de conseguirlo proponiendo la incorporación del lector en la construcción del discurso”.

Igualment, Helmbrecht (2002: 34) distingeix dos usos prototípics de la marca de primera persona plural: el “nursery we” i el plural majestàtic. El primer es fixa en la relació de cura que s'estableix entre l'emissor i el receptor; en canvi, el plural majestàtic té com a referent extratextual l'emissor i pretén marcar “institutional power or superiority of the speaker compared to the addressee.” La classificació que estableix Helmbrecht es basa, d'una banda, en la distinció inclusiu / exclusiu i, d'altra banda, en la distinció de nombre (dual / plural).

En l'àmbit del discurs oral, Scheibman (2002) fa una anàlisi dels díctics i altres elements relacionats amb el punt de vista i distingeix tres tipus de *nosaltres*: inclusiu, exclusiu i genèric. El plural inclusiu fa referència als participants de la conversa; el plural exclusiu es refereix a una persona que participa de la conversa i una altra que no hi és present; per últim, el tipus genèric inclou els participants en la conversa i un grup més genèric i universal, és a dir, “designates a class of referents as opposed to a specific referent” (Scheibman, 2002: 100). Com veiem, aquesta proposta, contràriament a les anteriors, no inclou el plural majestàtic, bastant estrany en les converses espontànies.

4.2.4. La proposta de Kuo (1999)

L'objectiu del treball de Kuo és investigar en el paper que fa l'escriptor en el text i la relació d'aquest amb el receptor i amb una tercera persona. Per dur a terme aquesta investigació, utilitza trenta-sis articles científics de tres disciplines (informàtica, enginyeria electrònica i física). Per a Kuo (1999), la novetat d'aquest treball consisteix a aplicar el concepte d'interacció al discurs científic, ja que aquest concepte sempre s'havia associat amb la conversa; mentre que el discurs científic ha estat caracteritzat com a discurs impersonal: “Scientific articles are usually thought to be impersonal, characterized by lexico-grammatical features such as nominalization and the passive voice.” A més d'invalidar aquesta premissa tradicional, Kuo pretén presentar el discurs científic com un discurs heterogeni, que presenta diferències entre disciplines:

In modern times, scientific journal articles have shown a more varied and dynamic style geared, towards the specific needs and requirements of each scientific discipline as a result of increasing professionalism. (Kuo, 1999: 122)

En la nostra opinió, però, l'ús del corpus de partida pot desvirtuar les conclusions per dos motius principalment. En primer lloc, els textos que formen part del corpus són heterogenis des del punt de vista de l'autor. La majoria de textos científics de l'àrea de les ciències experimentals estan escrits per autors col·lectius, tot i que n'inclou algun d'autor individual. En segon lloc, les

disciplines que selecciona pertanyen al mateix grup de ciències i, en principi, no presenten tantes diferències com disciplines pertanyents a branques científiques diferents.

A pesar de les limitacions que planteja el corpus, la classificació de pronoms que proposa Kuo introdueix la novetat de respondre a un criteri doble: el referent extratextual al qual fa referència i la funció que desenvolupa l'emissor en el text, criteris que utilitzarem en la nostra investigació. Des del punt de vista del referent extratextual, Kuo (1999) distingeix cinc tipus de *nosaltres*, que anomena seguint un criteri numèric (*we1*, *we2*, *we3*, *we4*, *we5*). El *we1* fa referència a l'escriptor; el *we2* es refereix a l'escriptor i als lectors; el *we3* té com a referent extratextual i altres investigadors; el *we4* fa referència a la disciplina acadèmica i, per últim, el *we5* és considerat com a ambigu. Des del punt de vista de les funcions, distingeix dotze funcions, que han estat convingudes pels especialistes en les diferents matèries estudiades.

1. Explaining what was done;
2. Proposing a theory, approach, etc.;
3. Stating a goal or purpose;
4. Showing results or findings;
5. Justifying a proposition;
6. Hedging a proposition or claim;
7. Assuming shared knowledge, goals, beliefs, etc.;
8. Seeking agreement or cooperation;
9. Showing commitment or contribution to research;
10. Comparing approaches, viewpoints, etc.;
11. Giving a reason or indicating necessity;
12. Expressing wish or expectation. (Kuo, 1999: 130)

El corpus utilitzat per Kuo demostra que l'ús de pronoms personals és bastant habitual en el discurs acadèmic. En especial, hi predomina la primera persona del plural sobre del singular, ja que, fins i tot els textos d'autor individual, la fan

servir per referir-se a ells mateixos. Kuo estableix relacions entre els tipus de pronoms segons el referent extratextual i les funcions discursives de l'emissor. Generalment, el plural exclusiu (*we1*) s'utilitza per a presentar la recerca i expressar l'opinió pròpia, mentre que els plural global (*we3* i *we4*) es relacionen amb les creences i els coneixements més o menys establerts. La combinació dels diversos tipus permet a l'escriptor un doble joc: d'una banda, la presentació d'ell mateix com a creador d'un text i d'una teoria i, d'altra banda, la incorporació dels lectors i de la comunitat científica en el text.

Des del nostre punt de vista, les funcions que distingeix Kuo semblen respondre més aviat a les funcions en el sentit de Bathia (1993), que es refereixen a l'estructura textual dels gèneres. Així, pensem que l'ordenació de les funcions en tres blocs pot resultar més operativa i permet la comparació amb altres propostes. Les dotze funcions es podrien agrupar en tres bloc: exposició (1, 2, 3, 4, 10 i 12), opinió (5 i 6) i interacció (7, 8 i 9) i, d'aquesta manera, la proposta esdevindria més sistematitzada.

4.2.5. La proposta de Tang i John (1999)

L'objectiu del treball de Tang i John és idèntic al de Kuo (1999), és a dir, pretén invalidar la concepció tradicional del llenguatge acadèmic com a llenguatge objectiu. La proposta de Tang i John (1999) es basa en la idea de *continuum*, proposada per Ivanic (1998), i se centra especialment en les funcions discursives de l'emissor disposades “along a continuum in terms of the degree of authorial power” (Tang & John, 1999: S26), que anomenen “*genre roles*”:

Genre roles are specific to a particular genre within the discourse community. For example, in this article, when we speak of the writer as a guide through the essay or the architect of the essay, we are discussing genre roles, identities that are created within the genre of the undergraduate academic essay or academic research article. (Tang & John, 1999: S25)

Els papers que distingeixen es representen en la figura 2:

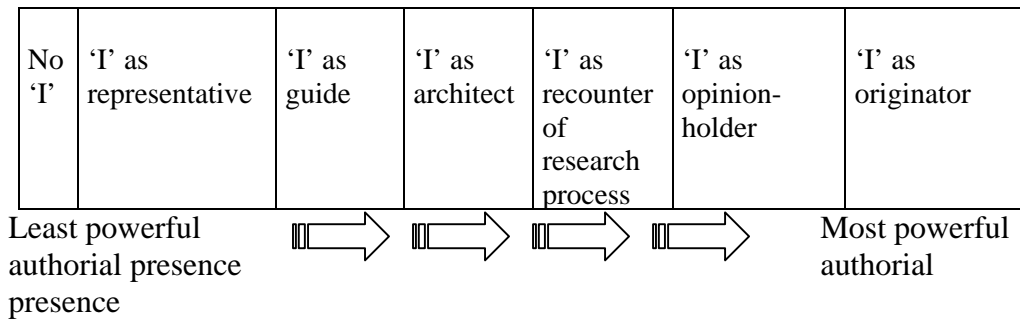

Figura 2. Tipologia de les funcions discursives (Tang & John, 1999: S29)

La classificació de Tang i John distingeix sis tipus de primera persona: el *jo* representatiu, el *jo* guia, el *jo* arquitecte, el *jo* que conta la recerca, el *jo* que opina i el *jo* origen. El *jo* representatiu es refereix a la gent en general, es manifesta generalment a través de la primera persona del plural i “reduces the writer to a non-entity” (Tang & John, 1999: S27). L’emissor guia acompanya el receptor en la lectura de l’assaig i mostra una actitud més paternalista. El *jo* arquitecte, vehiculat a través de la primera persona del singular, fa referència a la persona que escriu, organitza i estructura el discurs. Amb un grau més de manifestació en el poder, es presenta el *jo* que explica la recerca que, com expliquen els autors, “is the one who describes or recounts the various steps of the research process” (Tang & John, 1999: S28). El *jo* que opina és el que exposa acord o desacord amb les idees presentades. Per últim, com a màxima manifestació del poder, hi ha el *jo* origen, que està lligat amb les idees que l’emissor té sobre la importància i l’avanç que pot suposar la investigació que ha realitzat.

Els textos analitzats per Tang i John mostren que els estudiants utilitzen majoritàriament (42,4% sobre el total de marques) la primera persona amb un sentit genèric, relacionada amb idees acceptades per la comunitat científica o com a exemple. Així mateix, la funció de guia té una representativitat bastant elevada en aquests textos (33,7%), que permeten a l’autor distanciar-se una mica del missatge i alhora arrossegar el receptor envers les idees de l’escriptor.

Al nostre parer, la proposta de Tang i John no és homogènia, ja que barreja aspectes diferents: referent extratextual i funció de l'emissor en el text. Així, per exemple, el jo representatiu equival a un nosaltres universal (Haverkate, 1984), mentre que el jo que opina es refereix a una funció discursiva. La nostra classificació (cfr. cap. 5) es basa en aquesta en la mesura que té en compte la gradació de major a menor poder de l'emissor en el text, però la supera en el sentit que delimitem precisament els dos criteris: el de referent extratextual i el de funció discursiva.

D'altra banda, cal advertir que aquest estudi es fonamenta en textos en anglés d'estudiants universitaris de Singapur i, per tant, els resultats s'han de posar entre parèntesis per a caracteritzar l'anglès, en la mesura que no es basa en parlants nadius.

4.2.6. La proposta de de Bessa (2000)

Maria Aldina de Bessa (2000) analitza la manera com es manifesta l'emissor en el discurs polític parlamentari partint del concepte d'enunciació i de la teoria polifònica d'Amscombre i Ducrot. La divisió de de Bessa té en compte un aspecte bàsic d'anàlisi: el referent extratextual de les marques de primera persona. A més, considera dos nivells d'interacció: el dels adversaris polítics, amb qui s'ha d'enfrontar i el del poble, a qui ha de persuadir.

D'acord amb aquest paràmetre, de Bessa distingeix, en el debat parlamentari portugués, sis tipus de *nosaltres* que, igual que Kuo, identifica mitjançant una clau numèrica. Els criteris que considera per a establir la classificació són, d'una banda, la inclusió del locutor, de l'allocutari i d'una tercera persona; d'altra banda, té en compte si fa referència a una comunitat i si aquesta té un caràcter institucional, o bé l'ús del pronom té una referència genèrica.

	+/-locutor	+/-alocutari	+/- col·lectiu	+/- genèric	+/- 3a persona	+/- institucional
Nos1	+	+	+	-	+	+
Nos2	+	+/-	+	+	+	-
Nos3	+	+/-	+	+	+	+
Nos4	+	+	+	-	-	+
Nos5	-	+	+	-	-	+
Nos6	+	-	-	-	-	-

Figura 3. Proposta de classificació dels pronoms de 1a persona (traducció de de Bessa, 2000: 224)

Segons les dades que ofereix la figura 3, el *Nos1* fa referència a l'emissor com a representant del seu partit polític, així “*Nós₁* mostra o locutor/deputado integrado na realidade da vida grupal –partidária e parlamentar” (de Bessa, 2000: 188). Amb un caràcter més ampli, hi ha els tipus *Nos2* i *Nos3*. El *Nos2* té com a referent els portuguesos i, per tant, aquesta marca manifesta la propietat de transformar una opinió particular en una veritat general (de Bessa, 2000: 197). El *Nos3* és molt semblant al *Nos2*, però adquireix un caràcter institucional en el sentit que implica una abstracció del sistema, la qual cosa es tradueix en un grau major de despersonalització. Amb un caràcter més restrictiu, el *Nos4* assenyalava envers els participants presents en el debat i en aquest sentit es presenta menys polèmic que els altres tipus: “a inclusão do Outro não o confronta com situações contestáveis, antes estabelece uma base de consenso” (de Bessa, 2000: 204). Menys referencials són les marques *Nos5* i *Nos6*. Així, el tipus *Nos5* privilegia l'alocutari, és a dir, l'adversari. L'autora el presenta com un tipus clarament polifònic ja que “o locutor traz para o discurso determinados pontos de vista, assertados ou pressupostos, dos quais se distancia” (de Bessa, 2000: 208). Per últim, el *Nos6* equival al *nosaltres* de modèstia, el valor del qual és retòric.

De Bessa, en relació amb les marques referides a la primera persona, conclou que, en una situació de debat, en general, el locutor assumeix individualment la funció de refutar les opinions dels contraris i defensar punts de vista propis; per

contra, tendeix a incorporar altres veus per donar major legitimitat al seu missatge o per tal de persuadir els futurs votants. Així doncs, la tria del tipus de nosaltres està vinculada als diversos papers que desenvolupa: “a mestria evidenciada na composição das figuras permite-lhe manipular estas imagens caleidoscópicas e complementares, de forma a maximizar a eficácia discursiva”. (de Bessa, 2000: 337)

Tot i que la proposta de de Bessa considera una gran varietat de casos de *nosaltres*, que, en molts casos, resulten coincidents amb la nostra classificació, cal fer una revisió de l’assignació de la numeració, per tal d’ordenar els diferents tipus d’acord amb un criteri que permeta establir una gradació.

4.2.7. Resum de propostes

La majoria de classificacions estan basades en el referent extratextual, tot i que les dues últimes focalitzen l’atenció en la funció. Repassem en aquest quadre els elements centrals de cada proposta (taula 1).¹³

4.2.8. Els pronoms personals de primera persona segons els manuals d’estil

Els manuals d’estil que accepten l’ús de pronoms personals presenten diversitat d’opinions quant a la conveniència d’utilitzar el pronom de primera persona del

¹³ Hem exclós de la taula les propostes de Siewierska (1984), Gómez Torrego (1992) i Scheibman (2002), perquè en el cas de Siewierska i Scheibman són molt semblants a la de Haverkate i hernández Sacristán i, en el cas, de Gómez Torrego inclou un tipus de plural exclusiu que s’usa en casos molt particulars.

Taula 1. Resum de les propostes de classificació de primera persona

criteri	Benveniste (1966)	Haverkate (1984) Hernández Sacristán (1995)	Helmbertch (2000)	Ciapuscio (1992)	Kuo (1999)	Tang & John (1999)	De Bessa (2000)
Referent extratextual	Exclusiu (jo + ells)	Pseudoinclusiu (pl. modèstia i majestàtic)	Plural majestàtic	Plural de modèstia	We1	-----	Nos6 Nos1
	Inclusiu (jo + vosaltres)	Class.inclusive Inclusiu	Nursery we	Plural grupal Inclusiu aparent Inclusiu real	We3 We4		Nos2 Nos3
Funció de l'emissor	-----	-----	-----	-----	We2 We5 (ambicion)	Representative Guide Architect Recounter of research Opinion-holder Originator	Nos5 Nos4
	-----	-----	-----	-----	Interacció (7,8 i 9) Exposició (1, 4, 10, 2 i 3) Opinió (5, 6 i 12)		-----
Llengua	Francés	Anglès Traducció anglès /castellà	Anglès	Castellà	Anglès	Anglès	Portugués
Tipus de text	General	General Científic	General	Divulgació científica	Acadèmic (investigadors)	Acadèmic (estudiants L2)	Debat parlamentari

singular (*jo*) o el pronom de primera persona plural (*nosaltres*). Podem distingir dues tendències ben marcades, que segons Marmaridou (2000), estan lligades a sistemes lingüístics diferents:

- a) Els pronoms personals han de ser referencials
- b) Els pronoms personals no han de ser necessàriament referencials.

a) *Els pronoms personals han de ser referencials*. Dins aquest grup s'inclouen els manuals d'estil que recomanen que cal utilitzar el pronom de primera persona singular (*jo*) per referir-se a un autor individual; i prescriuen que el pronom de primera persona plural (*nosaltres*) només apareixerà quan l'autor siga múltiple, o bé, quan vulguem usar-lo en un sentit inclusiu per fer referència a l'autor i al lector. La majoria de manuals d'estil que defensen aquesta proposta es refereixen a la llengua anglesa (Booth, 1984; Council of Biology Editors, 1987; Barrass, 1993; Williams, 1997; Day, 1998), tot i que també n'hi ha alguns d'espanyols (Quesada Herrera, 1987; Navarro, 1997; Reyes, 1998).

Marmaridou (2000) considera que en anglés els díctics personals funcionen de manera diferent a altres llengües, ja que solen ser més referencials que en els altres sistemes lingüístics:

Moreover, the first person plural pronoun 'we' typically encodes the roles of both speaker and addressee(s) in English, whereas in other languages there are personal pronouns that distinguish between self-reference in the plural including the addressee, and self-reference in the plural excluding the addressee. (Marmaridou, 2000: 75)

La referencialitat dels pronoms en anglés provoca que la distinció entre plural inclusiu i exclusiu es neutralitzi i que l'anglés busque uns altres mecanismes de compensació:

Note here too, that because English does not grammatically differentiate between we-inclusive and we-exclusive of the addressee, this distinction

must be brought out by other contextual parameters, such as the social setting affecting the social role of participants (Marmaridou, 2000: 76)

Així, dins els manuals d'estil referits a l'anglès, Williams (1997: 90) manté que, quan una afirmació correspon a una opinió personal, no s'hauria d'amagar el jo ni tan sols darrere de la primera persona del plural:

Some critics nevertheless frown on its use, particularly the expressions *I think...*, *I feel...*, *I believe...*, because those words usually introduce the expression of mere baseless opinion. But when you have performed –or are performing– a specific action, don't avoid the first person just because you think it is generally prohibited.

En aquesta mateixa línia, Barrass (1994: 77) pensa que cal evitar tant com es pugui la primera persona del plural per ocultar la primera persona del singular:

Some scientists believe that objectivity is achieved by writing in the passive voice, or they wish to avoid the undue repetition of personal pronouns. This reluctance to use the first person increases the number of words required and can make writing less rather than more objective. *We found* or *I found* communicate something of the excitement of discovery and make clear who was involved. However, never say *We found* when you mean *I found*. The use of the word *we* (for *I*) should be reserved for monarchs, editors and pregnant women.

Igualment, l'objectiu últim que persegueix Barrass (1994) és no amagar responsabilitats i que es pugui saber clarament l'autor d'una determinada acció o d'una determinada afirmació. Per tant, el jo no s'ha de protegir darrere d'una pluralitat falsa. També alguns autors, com Day (1998), consideren pretencioses l'ús del plural per referir-se a la primera persona i ho expressen de la manera següent:

If you use the first person pronouns, both the singular and the plural forms are needed. Do not use the “editorial we” in place of “I”. The use of “we” by a single author is outrageously pedantic. (Day, 1998: 210)

Referint-se a l'espanyol, Quesada Herrera (1987: 35) i Navarro (1997: 104) insisteixen en el fet que no té sentit utilitzar el plural per referir-se a un individu i que, contràriament al que s'ha dit, el jo no resulta presumptuós, “porque su presencia queda como atenuada por el contorno o muchedumbre de vocablos que

lo rodean” (Quesada Herrera, 1987: 35). A més, Navarro afirma que utilitzar *nosaltres* quan l'autor és individual atempta contra precisió que busca el llenguatge científic:

Si el autor único de un artículo expresa una opinión personal, debe hacerlo en primera persona singular. De lo contrario, incurre en una imprecisión grave (siempre indeseable en el lenguaje científico), ya que el empleo del plural en estos casos puede hacer pensar al lector que la opinión expresada corresponde a la institución a la pertenece el autor. (Navarro, 1997: 104)

Com hem apuntat en § 4.1.3, aquests manuals espanyols més recents semblen copiar el model de l'anglès i ignoren les convencions d'escriptura de la llengua pròpia.

b) *Els pronoms personals no han de ser referencials*. Aquests autors, que es refereixen al castellà, defensen l'ús del pronom de primera persona plural per a referir-se a un autor individual. Dels manuals estudiats, únicament dos s'inclouen en aquesta tendència (Comes, 1971; Sabino, 1988), que suggereixen un estil impersonal. Són manuals d'estil per a l'espanyol anteriors als 90, la qual cosa ens fa suposar que els manuals espanyols inclosos en el grup anterior, que defensa la referencialitat dels pronoms, estan fortament influïts per l'ús predominant de l'anglès com a llengua científica a partir d'un determinat moment.

Entre els dos manuals, hi ha una diferència temporal important i també s'observen certes diferències quant a les recomanacions. El manual de Comes (1971: 102) es mostra molt més estricte pel que fa a la introducció de pronoms personals de primera persona: prefereix l'ús de construccions impersonals, i en el cas que siga impossible, recomana l'ús del pronom plural. Sabino (1988) dedica més atenció a aquest tema i té en compte les diferències interlingüístiques es produeixen amb la tria de pronoms:

Primera persona del plural: es la que usamos en este texto, y en todos los ejemplos, puesto que es la más frecuente entre los que escribimos en castellano (Sabino, 1988: 194-195)

Més endavant, accepta l'ús de primera persona en tesis de caràcter individual i assenyala que en aquest tipus de text: “no habría mayor inconveniente en adoptar esta forma de redacción, como se hace siempre en idioma inglés a pesar del rechazo que ello pueda encontrar en nuestro medio” (Sabino, 1988: 195).

Aquestes diferències interlingüístiques quant a la tria del pronom de primera persona singular o del pronom de primera persona plural també són percebudes per Hernández (1999) en analitzar el discurs acadèmic. Igual que Sabino, Carlos Hernández observa el següent:

[...] podría decirse que, salvo en contextos muy especiales propios del discurso repetido, en el original inglés no aparecen plurales de modestia. En la versión al inglés de un texto propio, originalmente redactado en español, el traductor me manifestaba las dificultades que la versión literal de los plurales de modestia del español representa para el inglés. (Hernández, 1999: 104-105)

4.3. ALTRES MARQUES DE SUBJECTIVITAT

Tot i que els pronoms personals, els possessius i les desinències verbals de primera persona són les marques més explícites de la presència de l'emissor en els textos, hi ha altres elements lingüístics que deixen petjades de subjectivitat i, per tant, apunten envers l'existència d'una primera persona que emet judicis valoratius o presenta fets. Per fer un repàs d'aquestes unitats, sintetitzarem la proposta de Kerbrat-Orecchioni (1980) (§ 4.3.1) i també els treballs de Hyland (1998, 2000) (§ 4.3.2) i Salager-Meyer (1994) (§ 4.3.3), centrats en el discurs científic.¹⁴

Aquestes dues últimes propostes inclouen els noms, adjectius i adverbis valoratius, així com les marques de persona sota la denominació de moduladors

¹⁴ Hi ha molts altres estudis sobre aquestes unitats, n'hem destacat, però, els més recents i coneguts en l'àmbit del discurs acadèmic. Per a un repàs sobre els estudis sobre moduladors, es poden consultar els treballs de Markkanen i Schröder (1997), Nikula (1997), Hyland (1998: cap. 6) i Fortanet *et al.* (2001).

(*hedges*).¹⁵ A més de repassar aquests estudis, presentarem un apartat final dedicat als connectors com a categoria que pot indicar subjectivitat, ja que no es recull en cap de les propostes anteriors (§ 4.3.4) i estratègies de tipus discursiu, com l'ordre de paraules (§ 4.3.5)

4.3.1. La proposta de Kerbrat-Orecchioni (1980)

Per a Kerbrat-Orecchioni (1980: 70) la subjectivitat està sempre unida a l'enunciació, ja que la tria d'unes unitats o d'altres ja implica un acte de subjectivitat: "Il va de soi que toute unité lexicale est, en un sens, subjective, puisque les 'mots' de la langue ne sont jamais que des symboles substitutifs et interprétatifs des 'choses'".

La proposta de Kerbrat inclou substantius, adjectius, verbs i adverbis, tal com sintetitzem en la figura següent:

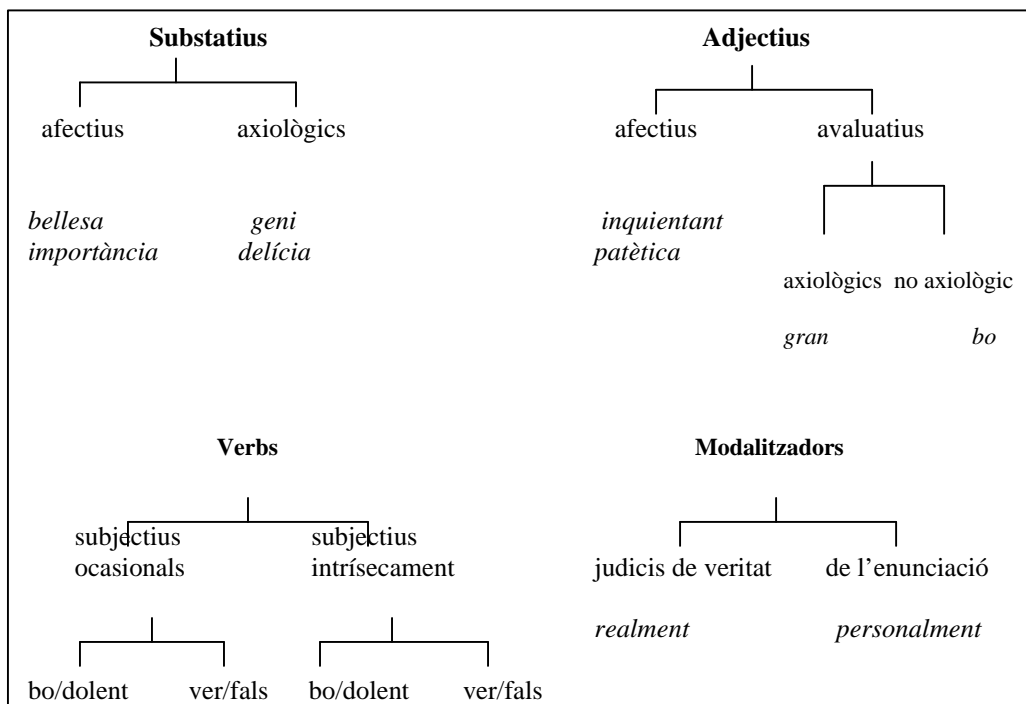

Figura 4. Unitats lèxiques que aporten subjectivitat (Kerbrat-Orecchioni, 1980)

¹⁵ La majoria d'estudis sobre aquestes unitats s'han fet en anglés, la qual cosa crea un problema per a la fixació d'un terme definitiu. En espanyol, hem trobat algunes etiquetes que s'usen per a designar els *hedges*: *escudos*, *vallas*, *atenuantes retóricos*, *mitigadores*, *matizadores discursivos*, *atenuadores asertivos* (Oliver, en premsa). Els mots relacionats amb l'atenuació i modulació semblen els més pròxims al sentit del terme en anglés.

Seguint Kerbrat-Orecchioni (1980: 73) establirem dos tipus de substantius subjectius: a) els substantius avaluatius o afectius i b) els substantius avaluatius axiològics.

a) Els substantius avaluatius són derivats d'adjectius i de verbs (*bellesa, acusació, pretext*). Poden aparèixer en el discurs científic, encara que la norma recomane un discurs neutre:

(3) Al marge que originàriament l'única funció d'aquesta figura fos la de substituir el titular de l'Oficina en cas d'absència, no considero convenient perdre de vista que la **importància** de l'esmentat titular esta qualitativament molt per damunt de la que s'ha de conferir a l'adjunt. (resDcat2)

b) Els substantius axiològics són intrínsecament pejoratius o laudatoris i presenten diferències de tipus cultural: “[...] sont eux-mêmes le lieu de cristallisations axiologiques, et l’objet de jugements évaluatifs variables d’un société a l’autre” (Kerbrat-Orecchioni, 1980: 75). A més, són implícitament enunciatius, en el sentit que serveixen per qualificar o designar una persona i crear un efecte de persuasió en l'interlocutor (Kerbrat-Orecchioni, 1980: 81). Podríem dir que estan absents en el discurs acadèmic i són molt més habituals en el discurs espontani.

(4) Aquest llibre resulta una **delícia** per als que, com jo, estem tips de veure emprar termes científics o tècnics fora del seu context i del significat que tenen en el seu camp d'aplicació. (resFcat4)

Els *adjectius* es divideixen en dos grans grups: els adjectius afectius i els adjectius avaluatius.

a) Els adjectius afectius expressen una relació emocional de l'emissor respecte de l'objecte de què es parla. Com diu Kerbrat-Orecchioni (1980: 84), “[...] ils impliquent un engagement affectif de l'énonciateur, où ils manifestent sa présence au sein de l'énoncé, ils sont énonciatifs”. El valor

afectiu de l'adjectiu pot venir donat inherentment, o bé donat pel sentit prosòdic, tipogràfic o sintàctic.

- (5) D'altra banda, no deixa de ser **inquietant** la conclusió del senyor Saragossà segons la qual l'obra de Chomsky no ha servit en absolut per a conèixer millor la sintaxi. (Lcat4)

- b) Els adjectius avaluatius es divideixen en dos tipus: els axiològics i els no axiològics.

Els adjectius avaluatius axiològics són intrínsecament avaluatius i no s'utilitzen en el discurs científic:

C'est pourquoi aussi les axiologiques seront soigneusement éliminés des énoncés à prétention scientifique, qui se permettent pourtant des évaluatifs tels que "grand" ou "froid": c'est que la subjectivité de ces derniers et beaucoup moins vaoyante. (Kerbrat-Orecchioni, 1980: 91)

Tot i que en el discurs científic no solen aparèixer, hi ha alguns gèneres, com la ressenya, que sí que n'inclouen:

- (6) Aunque el estilo es claro y **grande** la riqueza expresiva, es un trabajo escrito con tiempo (en esto parece antiguo, en el mejor sentido), por lo que antes de acersarse a él en su conjunto habrá que cambiar la marcha de nuestros apresurados días por un tempo adagio. (resDcast1)

En l'exemple (6) trobem l'adjectiu *grande* utilitzat com a quantificador.

Els adjectius avaluatius no axiològics impliquen una avaluació qualitativa o quantitativa, però no fan evident una relació afectiva entre emissor i objecte, com ocorre amb els adjectius afectius (Kerbrat-Orecchioni, 1980: 86). Com a exemple d'aquest tipus d'adjectius, la lingüista francesa presenta els adjectius relatius a la temperatura o l'adjectiu *important*, clar exponent d'aquesta categoria. Els adjectius pertanyents a aquest grup són bastant freqüents en els gèneres que nosaltres estudiem:

- (7) While this tends to make the presentation somewhat heavier, and perhaps intimidating for beginners, this choice is of course **important** in order to obtain quantitative results. One regret is the lack of intuitive explanation for some of the results; an example that comes to mind is the absence of an understanding, based on the dressed-atom picture, of the three-peak spectrum of resonance fluorescence. (resFang5)

Els verbs subjectius es classifiquen tenint en compte tres criteris (Kerbrat-Orecchioni, 1980: 101):

1. Qui fa el judici avaluatiu? El locutor o l'actant d'un procés, que pot coincidir amb el subjecte de l'enunciació.
2. Sobre qui recau l'avaluació? Sobre l'objecte d'un procés o sobre el procés mateix.
3. Quina és la naturalesa del judici? Bo/dolent, en l'àmbit axiològic; vertader/fals, en el terreny de la modalització.

Segons aquests criteris, els verbs poden ser ocasionalment subjectius o intrínsecament subjectius. En ambdós casos, poden implicar dos tipus d'avaluacions: bo/dolent o ver/fals.

- a) Verbs ocasionalment subjectius inclouen verbs que impliquen una avaluació feta per l'agent del procés sobre l'objecte del procés.
- b) Verbs intrínsecament subjectius inclouen verbs que impliquen una avaluació feta pel locutor sobre el procés o sobre els actants del procés.

- (8) **I think** Ruhl is wrong (Tuggy, to appear), but if so he has committed an error, not a fallacy. (Lang4)

En aquest exemple, l'emissor emet una opinió sobre un actant del procés, Ruhl.

Els modalitzadors també presenten una doble classificació en la proposta de Kerbrat-Orecchioni: els modalitzadors que impliquen un judici de veritat i els modalitzadors de l'enunciació.

a) Modalitzadors que impliquen un judici de veritat (*segurament, sens dubte ...*)

(9) It is this, according to Birks, which allows us to conclude that the plaintiff has **actually** become poorer by the defendant's act; and, further, that he has become poorer by the amount of the defendant's enrichment. (dang1)

Aquests exemples, com veiem en (9), refermen l'opinió de l'emissor i li donen més autoritat.

b) Modalitzadors de l'enunciació. Aquests adverbis impliquen l'elisió del verb *dir* i es podrien substituir per adverbis d'opinió (*sincerament, personalment...*). Aquest tipus d'adverbis són molt estudiats en el discurs científic dins la categoria dels moduladors:

(10) **Personalment**, seria partidària de reunir-les en una llista a part, tot mantenint-les en el cos del diccionari en la forma correcta llatina, amb la marca llat. (Lcat2)

4.3.2. La proposta de Hyland

Uns dels estudis més coneguts sobre els moduladors i la presència de l'emissor en els textos acadèmics són els de Hyland (1998a, 1998b, 2000, 2002),¹⁶ que relaciona els moduladors amb la veritat del missatge, com ja proposava Kerbrat-Orecchioni (1980) en el seu estudi de subjectivitat, i amb l'interès per evitar responsabilitats:

[...] statements that express exactly what the author means, saying no more than is warranted by available evidence. Hedging is not a strategy to obfuscate or confuse, any more than it is simply a convention of academic style. [...] In this study then, "hedging" refers to any linguistic means used

¹⁶ Hyland té nombrosos treballs en aquest camp. En aquest apartat ens referirem principalment a aquells que ens ajuden a delimitar el concepte de modulador i a establir una classificació.

to indicate either a) a lack of complete commitment to the truth value of an accompanying proposition, or b) a desire not to express that commitment categorically. (Hyland, 1998a: 1)

A més d'evitar les veritats absolutes i presentar les opinions de manera atenuada, els moduladors contribueixen a crear una relació entre emissor i receptor:

One function of hedges is to contribute to a relationship by alerting readers to the writer's perspective towards both propositional information and to the readers themselves. (Hyland, 1998a: 5)¹⁷

Hyland (1998b: 443) parteix del concepte de metadiscurs i considera que els moduladors formen part del metadiscurs interpersonal, que es relaciona amb l'avaluació, i sobretot amb l'anticipació de valoracions negatives, amb la qual cosa es reforcen els vincles entre l'emissor i el receptor.¹⁸ Juntament amb els moduladors, dins el metadiscurs interpersonal, s'inclouen elements com emfasitzadors (*emphatics*), els marcadors d'actitud (*attitude markers*), els marcadors relacionals (*relational markers*) i les marques de primera persona (*person markers*). Així, l'estudi dels moduladors des del punt de vista del metadiscurs és la gran novetat que aporta la proposta de Hyland:

The metadiscourse research however has confirmed the significance of hedging in a range, domains and languages [...] Its importance lies in situating hedges in wider interpersonal and rhetorical practices and seeking to link these practices with the ways specific groups use language to achieve particular social goals. (Hyland, 1998a: 51)

Hyland (1996b, 1998a, 2000 i 2002), a més de definir els moduladors, elabora una classificació, que estableix la distinció de dos grans grups de moduladors: els

¹⁷ En els primers treballs, Hyland (1994: 220) insisteix molt en el caràcter d'aquestes unitats lingüístiques com a mitjans que faciliten la interacció entre emissor i receptor, molt necessària en el discurs de caràcter acadèmic.

¹⁸ En aquest mateix treball (Hyland, 1998b), distingeix un altre tipus de metadiscurs, el textual, que remet a l'organització textual amb l'objectiu que el receptor interprete el text en la línia que vol l'emissor (1998b: 442). Dins aquest metadiscurs, s'inclouen connectors (*logical connectives*, *code glosses*) i altres marques que serveixen per remetre a les diverses parts textuales (*frame markers*, *endophoric markers*) o a altres textos externs (*evidentials*).

referits al contingut (*content-oriented*) i els referits al lector (*reader-oriented*) (figura 5).¹⁹

Content-oriented		Reader-oriented
Accuracy-Oriented	Writer-oriented	
Hedges propositional content	Hedges writer-commitment	Hedges assertives
Attribute type Precision adverbs: Content disjuncts Style disjuncts downtoners Reliability type Epistemic lexical verbs Modal verbs Epistemic adjectives Epistemic nouns Content disjunct adverbs Limited knowledge	Epistemic lexical verbs: Judgmental Evidential Impersonal expressions: Passive voice Abstract rhetors “empty” subjects Modal verbs Thematic epistemic devices Attribution to literature Impersonal reference to Method Model Experimental conditions	Epistemic Lexical Verbs: Judgmental Deductive Personal attribution Personal reference to Methods Model Assume shared goals Hypotheticals Conditionals <i>Would</i> Involve reader Direct questions Refer to testability

Figura 5. Classificació dels moduladors (Hyland, 1998a: 186)

La figura anterior, que sintetitza la classificació dels moduladors que proposa Hyland, mostra la presència dins aquests elements d'expressions d'impersonalització (moduladors referits a l'escriptor) i marques de persona (moduladors referits al lector), aspectes centrals d'anàlisi de la nostra investigació (cfr. § 15.5).

¹⁹ En Hyland (1996b), ja s'exposa aquesta classificació dels moduladors, tot i que les denominacions són lleugeraments diferents. En aquest article, Hyland parla de moduladors motivats pel contingut (*content-motivated hedges*), dins els quals distingeix entre els basats en la precisió (*accuracy-based*) i els basats en l'escriptor (*writer-based*) i de moduladors motivats pel lector (*reader-motivated hedges*).

- a) Els moduladors referits al contingut estableixen relacions entre el que diu l'escriptor sobre el món i el món mateix. Segons Hyland (1996: 256) és una manera d'evitar responsabilitats en crítiques posteriors. Dins aquest grup, trobem dos subtipus: els de precisió i els referits a l'escriptor.

Els moduladors de precisió (*accuracy-oriented*) permeten a l'autor manifestar certa cautela respecte del que està dient i fer palès que correspon a una visió personal, per tant, requereixen que "readers recognise that the writer is dealing with the possible and contingent" (Hyland, 2002: 84). Hyland (1998a) encara fa una altra subdivisió dins els de precisió i distingeix entre els *attribute hedges* i els *reliability hedges*. Els *attributed hedges* fan manifest la diferència que hi ha entre els models idealitzats i la realitat. El grup estaria integrat per adverbis com *aproximadament*, *generalment* i adjectius com *possible*, *probable*.

- (11) Hay partidarios del uso de la historia como referente esencial, **generalmente** son profesores de ciencia, que alegan razones múltiples y variadas: el convencimiento en la necesidad de acudir al desarrollo histórico como medio de apreciar adecuadamente el estado actual de (nuestro) conocimiento científico; la creencia en el poder humanizante de la historia al exponer el desarrollo científico como hecho cultural, en contraposición con la alta especialización hoy requerida (Fcast2)

En (11) l'emissor es distancia del missatge mitjançant l'adverbi *generalmente* i permet l'admissió d'alguna persona que no siga professor de ciència, però siga partidari de l'ús de la història com a referent essencial.

L'altre grup dins els de precisió, són els *reliability hedges* que expressen la inseguretat de l'emissor i, d'aquesta manera, reforcen el caràcter subjectiu del missatge. Els verbs modals i epistèmics són els exponents més representatius d'aquest grup:

- (12) En aquest aspecte **és probable** que tots estem d'acord a qualificar d' "autonomista" la Constitució republicana i de "foralista" la que regeix actualment . (Dcat1)

La generalització que s'inclou en aquest missatge se suavitza amb l'ús de *és probable* que constitueix una marca de la presència de l'emissor i indica que aquest missatge correspon al seu coneixement.

Els moduladors orientats a l'escriptor responen a la voluntat de l'autor de distanciar-se de les afirmacions per tal d'evitar crítiques posteriors. Els límits entre aquest grups i els de precisió sembla difusa i el mateix Hyland (1998a) s'apressa a dir que la diferència entre els dos grups és que els de precisió reforcen la presència de l'emissor, mentre que amb els orientats a l'escriptor, l'emissor intenta ocultar-se al màxim, mitjançant passives, impersonals esdevenimentals o metonímies. Així, "these hedges help minimise writers' personal involvement and allow them to maintain a distance from a proposition" (Hyland, 1998a: 171).²⁰

- (13) Given this historical and conceptual background it is not too surprising to see that both speech acts and contextual inferences are topics of two of the larger volumes in this collection. A reservation **can be entered** at this point. (resLang3)

En aquest exemple, l'emissor evita responsabilitats i s'amaga sota una passiva, contràriament al que ocorria en els exemples anteriors, que deixaven veure la subjectivitat del missatge.

- b) Els moduladors referits al lector (*reader-oriented*) són els que possibiliten la relació amb el receptor i el fan participar del discurs i apel·len el lector "as intelligent colleagues capable of deciding about the issue for themselves" (2002: 85) En aquest grup, Hyland inclou els pronoms

²⁰ Crompton (1997: 278) discuteix la inclusió de la modalitat epistèmica dins el grup dels moduladors orientats a l'escriptor, ja que, de vegades, aquesta modalitat s'aplica amb un subjecte en tercera persona. Tant Hyland com Salager-Meyer considerarien moduladora una expressió com *Carroll (1972) suggereix X*, mentre que per a Crompton no hi ha modulació ni cap tipus de qualificació per part de l'emissor.

personals de primera persona (singular i plural) i els possessius i els verbs de judici i deducció.

- (14) **Hemos de concluir**, por consiguiente, que el formato ID + LP, en su desarrollo hasta la fecha, ni siquiera es eficaz en cuanto recurso descriptivo y podría ser incluso totalmente inviable, aunque este extremo no puede ser establecido concluyentemente en ausencia de una teoría precisa de qué tipos de información son accesibles a las reglas LP. (Lcast2)

En (14) trobem una marca de primera persona del plural i un verb de deducció (*concloure*), amb la combinació d'aquestes dues estratègies l'emissor vol portar el receptor al seu terreny i fer-lo partícip del seu raonament.

Encara que la classificació dóna compte de la relació de l'emissor amb el missatge i amb el receptor, hem pogut observar que els límits entre les categories no són precisos, com reconeix Hyland, sobretot en relació amb els de precisió i els referits a l'escriptor. Així mateix, hi ha una certa heterogeneïtat, perquè els pronoms personals no solament poden actuar en el metadiscurs interpersonal, sinó també en el metadiscurs textual, com a organitzadors del discurs i, a més, no sempre funcionen com a moduladors, sinó que, en moltes ocasions, tenen la funció contrària.

4.3.3. La proposta de Salager-Meyer (1994, 2000)

Françoise Salager-Meyer (2000) decriu els moduladors com a elements que permeten establir el doble joc entre l'objectivitat i la subjectivitat, ja que tot i que s'usen per a aportar objectivitat al missatge, com afirma en el paràgraf següent, impliquen l'aparició de l'emissor en el text:²¹

²¹ Paul G. Meyer (1997: 21) considera que els moduladors tenen una funció diferent en la llengua oral i en l'escrita "While in oral face-to-face communication hedging is regarded as a hallmark of 'powerless' speech-style [...] in written academic discourse it may serve to strengthen the argument".

[...] We use approximations to objectivize, by means of language, what nobody could understand if s/he has not experienced similar feelings, or if s/he is unable to put him/herself in the other's place (through empathy, introspection or subjectivity). (Salager-Meyer, 2000: 179)

Així, tot i l'objectivitat que aporten al missatge, l'autora reconeix que no es pot negar la part subjectiva d'aquestes unitats que vinculen les paraules a l'emissor:

Hedging is a phenomenon in which intentionality –I do not think that anybody could possibly deny the essentially subjective character of intention– plays a fundamental role. (Salager-Meyer, 2000: 180)

Basant-se en la classificació que Gülich i Kotschi (1995) fan dels marcadors discursius que permeten la interacció en la conversa oral, Salager-Meyer (1994) distingeix quatre categories de moduladors: escuts, aproximatius, intensificadors amb càrrega emocional i els moduladors composts.

- a) Els escuts (*shields*). Dins aquest grup s'inclouen verbs auxiliars o semiauxiliars que expressen dubte, adverbis de probabilitat i els adjectius derivats, verbs epistèmics.

(15) a. Sin perjuicio de lo anterior, no podemos compartir la extensión de la teoría citada a los casos en los que los delitos se convierten después en faltas. **Probablemente** es cierto que las faltas no deberlan tener asignado, por el simple hecho de ser infracciones penales menores, un tiempo de prescripción tan extraordinariamente breve como el actualmente establecido (dos meses con el anterior Código penal, seis con el de ahora); (Dcast1)

- b. One **could** treat the planets and satellites as point masses, and thus perform calculations to reveal some of their properties. (Fang2)

En els exemples (15 a i b), l'emissor sembla mitigar les afirmacions, en el primer cas a través d'un adverbí de probabilitat i, en el segon cas, a través d'un verb modal. D'aquesta manera, l'emissor evita fer afirmacions

categòriques mitjançant les quals s'implicaria més en el missatge i assumiria major responsabilitats.

- b) Els aproximatius (*aproximators*) aporten una quantitat aproximada del temps o la quantitat, per tant, impliquen una certa vaguetat, però, tot i això, estan bastant presents en els textos acadèmics.

(16) Aquests dispositius, que consistien en un cristall que il·luminat amb un làser d'una determinada freqüència emet dos fotons de freqüències **aproximadament** la meitat de la incident, van ser fets servir per primera vegada per l'equip de Mandel [...] (Fcat2)

Tot i que aquest exemple pot donar una sensació de vaguetat, perquè no s'indica la quantitat exacta, segons Salager-Meyer (1994: 154), aquest tipus de moduladors no sempre implica vaguetat de contingut:

According to our working definition of hedges [...] even though not all aproximators serve to make things vague –some are indeed used when exact figures are irrelevant or unaviable or when the state of knowledge does not allow the scientists to be more precise– they were all recorded as “hedges”. Approximators is the hedging category which most closely reflect what we could call the “institutionalized” language of science.

- c) Els intensificadors amb càrrega emocional (*emotionally-charged intensifiers*) potencien l'opinió dels autors. L'efecte seria el contrari als tipus anteriors, ja que amb l'ús d'aquests moduladors el lligam de l'emissor amb el missatge és major, com veiem en l'exemple següent:

(17) A **particularly** important and common case is that in which U1 is a general meaning (schema, hyperonymous concept), and various U2 are subsumed by it. (Lang4)

En (17) l'adverbi *particularly* reforça més el valor de l'adjectiu *important* i, per tant, referma la valoració de l'emissor.

- d) Expressions de dubte o implicació de l'autor. L'emissor utilitza possessius i pronoms personals que vinculen una afirmació al seu criteri.

Construccions com aquestes són les que centren la nostra investigació:

- (18) **In my view**, the examination of any set of facts will reveal either that no subtraction from the plaintiff has occurred, or that the defendant has been enriched (direct, non-interceptive) subtraction from the plaintiff. (Dang1)

- e) Els moduladors composts (*compound hedges*) estan formats per la juxtaposició de diversos tipus de moduladors.

- (19) Un marco tan general, sin embargo, obliga al crítico a evaluar lo único evaluable, los aspectos sustantivos de las implementaciones realizadas, y en ese aspecto **nos parece justo concluir** que Gazdar *et al.* han pecado de lo mismo, que justamente criticaban en sus adversarios: un cierto exceso de retórica. (Lcast2)

En l'exemple que hem extret del nostre corpus, tindríem una expressió d'implicació de l'autor (*nos parece*) reforçada per un intensificador de càrrega emocional que pot considerar-se l'adjectiu *justo*.

Aquesta proposta és heterogènia en la mesura en què estableix la classificació tenint en compte aspectes formals i aspectes pragmàtics. Com nota, Oliver (en premsa), que pren aquest estudi com a base per a la seua anàlisi del discurs mèdic, els composts no són un tipus pragmàtic, sinó que l'etiqueta remet a un tret de tipus formal. Així mateix, substitueix el tipus intensificadors amb càrrega emocional "al ser una categoria en declive apenas ya usada en el discurso médico actual" (Oliver, en premsa) per un grup que anomena estratègies de desagentivització, en el qual s'inclouen la veu passiva i les nominalitzacions. La proposta de Salager-Meyer és molt criticada també per Crompton (1997), que considera que la definició dels moduladors hauria d'excloure alguns dels tipus com els aproximatius, ja que aquests s'entenen com una categoria que no implica vaguetat sinó més aviat "reflects what we would call the 'institutionalised' language of science" (Salager-Meyer, 1994: 154).

Després de revisar les propostes de Hyland i Salager-Meyer, podem concloure, com Crompton (1997: 281), que el terme *modulador* “designates a “rag-bag” category of features noticed in academic /scientific writing, understood by different people in different ways”. Com a alternativa a aquestes definicions, Crompton proposa una definició de Lyons (1977) “a hedge is an item of language which a speaker uses to explicitly qualify his/her lack of commitment to the truth of a proposition he/she utters” (Crompton, 1997: 281), una definició quasi idèntica al concepte de modalització de Kerbrat-Orecchioni (§ 4.3.1).

4.3.4. Els moduladors en els manuals d'estil

L'estudi dels moduladors en el discurs científic arrenca dels anys 90 a l'àmbit anglosaxó, fet que pot explicar que als manuals d'estil anglosaxons anteriors a aquesta data no trobem cap referència explícita a aquesta denominació. En els manuals d'estil en espanyol i català estudiats no es fa esment d'aquestes unitats. Així, els dos únics manuals que inclouen informació sobre l'ús dels moduladors són el de Swales i Feak (1994) i el de Williams (1997). Per a Swales i Feak (1994: 133), aquest fenomen està molt vinculat a l'expressió de la crítica. Tanmateix, Williams (1997) es refereix a aquests elements en relació amb el metadiscurs que sol presentar-se “most often in introductions, where they announce their intentions” (Williams, 1997: 90) i en destaca alguns tipus:

Rethorical actions: explain, show, argue, claim, deny, suggest, contrast, add, expand, summarize.

Parts of our discourse: first, second, third; to begin, finally

Logical connections: therefore, however, consequently, if so

Hedges and emphatics to our beliefs: it seems, perhaps, undoubtedly

Guides for our readers: consider now, recall, imagine (Williams, 1997: 89)

Altres manuals d'estil anglesos (Booth, 1994: 9; Gibaldi, 1995: 37; Day, 1998: 2-3) es refereixen a l'ús d'adjectius o noms que fan d'adjectius. En general, no es mostren oposats a la utilització d'aquesta categoria, però sempre adverteixen que no convé abusar-ne, ja que “in scientific writing, there is little need for

ornamentation.” (Day, 1998: 2). En els manuals en castellà la referència a aquesta categoria pragmàtica és més escassa, però, en general, es presenten contraris a l’abús, sobretot quan són poc rellevants informativament:

Una manifestación destacada, por lo corriente, de la acumulación de palabras innecesarias es el vicio, tan corriente, que tenemos que duplicar los adjetivos de significación similar, adjetivos duplicados como notorio y manifiesto, ilustre y preclaro, y otros muchos, no son sino tópicos o palabras que se usan mecánicamente por costumbre social, que los vacía de sentido. (Sierra Bravo, 1988: 378)

4.3.5. Els connectors i la subjectivitat

Els connectors han estat bastant estudiats últimament en els treballs de pragmàtica i anàlisi del discurs, des d’un enfocament contrastiu (cfr. § 2.3). El terme *connector* és d’aparició recent en el món de la lingüística i s’ha barrejat amb altres denominacions que es refereixen al mateix concepte o a conceptes propers.²² Els precursors dels connectors són els termes *conjunció* (Halliday & Hasan, 1976) o *junció* (Beaugrande & Dressler, 1981), entre d’altres.

Els connectors són unitats que connecten o relacionen dos segments del discurs, que poden actuar unint elements que formen part d’una oració, o bé diverses parts del text. Cuenca defineix els connectors textuais de la manera següent:

El concepte de connector textual és indestriable del de connexió textual. Podem definir la connexió textual com un mecanisme de cohesió que s’estableix entre dues unitats textuais (oracions o conjunts d’oracions, generalment) i un connector, el qual manifesta la relació semàntico-

²² Un terme molt acostat és el de *discourse marker*, que és una categoria que abraça els connectors i també altres categories, fins i tot no verbals. Pons (1998: 22) afirma que, tot i les diferències, a l’àmbit europeu es pren com un sinònim o un hiperònim:

En Europa, por el contrario, se concibe como un hiperónimo del de conector, que engloba, además de otras categorías pragmáticas. En su uso actual, el concepto de marcador discursivo [...], puede ser tomado como un sinónimo del término conector o como un hiperónimo referido a casi cualquier clase de palabras sin significado proposicional.

pragmàtica que hi ha entre aquelles. [...] El connector textual és, doncs, l'element que explicita quina és la relació semàntica o pragmàtica que s'estableix entre el contingut global de dues oracions o dues unitats superiors. (Cuenca, 2002: 3176-3177)

En el cas dels connectors no hi ha una al·lusió explícita a la persona, ni la manifestació de la subjectivitat és palesa com en el cas de la dixi o en els noms, adjectius i verbs de caràcter valoratiu i subjectiu. No obstant això, els últims treballs sobre aquest tema (Fernández Polo, 1999; Cuenca, 2001) en l'àmbit de la lingüística contrastiva, relacionen els connectors amb la persona en dos sentits: a) l'ús més elevat de connectors està relacionat amb una major responsabilitat de l'emissor en el procés comunicatiu; b) l'ús d'alguns connectors, en especial de conseqüència i reformulació, augmenten la sensació de diàleg entre emissor i receptor.

- a) Basant-se en la distinció de Hinds (1987) entre llengües que tenen l'escriptor com a responsable i llengües on el responsable és el lector, Fernández Polo (1999: 120) afirma que les cultures en què la responsabilitat de l'escriptor en l'efectivitat de la comunicació és major, s'utilitzen més connectors; mentre que una menor responsabilitat de l'escriptor en el procés comunicatiu implica una disminució del nombre de connectors:²³

[...] mientras que en el primer caso se espera del emisor que proporcione abundantes que sirvan de guía al lector/oyente y faciliten su trabajo interpretativo, en el segundo, en cambio, el emisor tendería a relajar su labor de guía y a dejar implícito el valor de las relaciones esperando que sea el lector/oyente quien realice un esfuerzo para descubrir su sentido.

²³ Montolío (2001) atorga als connectors aquesta mateixa funció: fer explícites les relacions entre els diversos elements del text i, per tant, guiar més el lector en la lectura:

[...] entenderemos que los conectores funcionan en un texto como señales de balizamiento que un escritor eficaz va distribuyendo a lo largo de su discurso, a fin de que el lector siga sin esfuerzos ni dificultades el camino interpretativo trazado. (Montolío, 2001: 21)

Així doncs, el nombre de connectors utilitzats pot variar la relació que s'estableix entre emissor i receptor, en el sentit que un ús abundant d'aquests elements lingüístics donen lloc a una relació comparable a la del professor-alumne, en la qual l'escriptor fa de guia del lector; mentre que un ús més reduït de connectors dóna lloc a una relació més distant, en la qual el lector ha d'esforçar-se més per veure les relacions entre les idees i, per tant, fer ús de la capacitat interpretativa. Cuenca (2001) constata les conclusions de Fernández Polo amb un treball basat en un corpus de textos acadèmics en català, castellà i anglès. Les diferències quant a l'ús de connectors de reformulació i d'exemplificació poden relacionar-se amb dos tipus d'escriptura diferents, tal com apuntava Clyne (1994). Així, "l'expressió clara i directa és un objectiu clau de l'escriptor en anglès, mentre que no és sempre així en altres llengües i cultures, on de vegades la complexitat en el raonament i, al contrari, la claredat expositiva es pot associar amb una manca d'aprofundiment teòric i conceptual." (Cuenca, 2001: 65)

- b) A banda de la major o menor intervenció de l'escriptor en l'efectivitat comunicativa, segons Fernández Polo (1999), un dels tipus de connectors que són més marcats per expressar subjectivitat són els connectors interns, sobretot els de reformulació i els de conseqüència.²⁴ Segons aquest lingüista, els connectors de reformulació accentuen la sensació de diàleg entre emissor i receptor i augmenten la intervenció del lector en el text:

Este tipo de conectores proporcionan al texto un cierto aire dramático: permiten crear una especie de ilusión de que los descubrimientos se van realizando delante de los ojos del lector, al mismo tiempo que se lleva a cabo la exposición; los lectores se ven involucrados en una especie de "aventura intelectual", consustancial al género de la divulgación. (Fernández Polo, 1999: 149)

Pel que sembla, els reformulatius són més propis del discurs científic de divulgació; tanmateix, també es troben molt presents en els gèneres que estudiem en aquesta tesi doctoral, que no són divulgatius. Des del nostre

punt de vista, es tracta de connectors molt utilitzats en els discursos de caràcter argumentatiu, que es caracteritzen pel dialogisme i en els quals, com ocorre en la divulgació científica, el receptor desenvolupa un paper principal. Cuenca (1995) descriu així el paper del receptor en l'argumentació:

[...] la figura del receptor es fundamental para entender la argumentación, mucho más que en otros tipos de textos. El receptor “ideal” de la argumentación tiene que ser explícito, y preferiblemente presente y activo. (Cuenca, 1995: 27)

De fet, Bach (1999) considera que una de les funcions dels connectors reformulatius és l'argumentació i la contraargumentació, és a dir, l'acte de canviar “els elements tòpics convocats per l'enunciat de partida” (Bach, 1999: 15):

- (20) a. Consider the third party first. Before he gave the money to the defendant, the third party owed a debt to the plaintiff. In the general case, he still does. **In other words**, unless we assume certain additional facts, his attempt to discharge his debt to the plaintiff has failed. (Dang1)
- b. Sería deseable que todos aquellos que se dedican a enseñar el sistema fonológico español tomaran como guía un cuadro de fonemas coherente; **es decir**, un cuadro de fonemas que sea fonológico, no un cuadro de fonemas fonético. (Lcast1)
- c. De tota manera, crec que la nostra Acadèmia no ha sabut acabar de trobar l'equilibri entre dues necessitats aparentment contraposades: d'una banda, la necessitat que els parlants se sentin reconeguts en el DIEC (**és a dir**, que aquest, obrint-se més a la riquesa dialectal, reforci la unitat de la llengua en la ment dels catalanoparlants de les diferents terres) (Lcat1)

En els exemples anteriors, l'emissor utilitza el connector reformulatiu per fer la interpretació que més li convé i que comportarà un seguiment del

²⁴ Utilitzem el terme *reformulació* en el sentit de Gülich i Kotschi (1983), com la represa d'algun element del text per tornar a explicar-lo des d'un altre punt de vista.

receptor en aquest raonament. D'aquesta manera, el lector podrà arribar a la mateixa conclusió que l'emissor.

Uns altres dels connectors que Fernández Polo considera bàsics per a marcar relacions entre emissor i receptor són els connectors que indiquen conseqüència, els que marquen “una conclusión trazada por el autor del texto a partir de una serie de premisas” (Fernández Polo, 1999: 158). D'aquesta manera, el sentit del text queda clarament marcat per l'emissor i el receptor no ha de buscar interpretacions:

- (21) En qualsevol cas, s'ha de reconèixer al senyor Saragossà el fet d'haver-se acostat força a certs defectes conceptuais greus del generativisme dominant a mitjan dels anys vuitanta relatius a la posició de la semàntica lèxica dins la gramàtica. D'una banda, s'entén que les estructures sintàctiques es deriven en bona mesura de les propietats de tipus relacional especificades en el contingut de les unitats lèxiques que hi intervenen. D'altra banda, s'entén que les propietats lèxiques de tipus no directament relacional simplement s'insereixen a la frase després de la derivació de la seva forma lògica. **En conseqüència**, és com si la tria d'unitats lèxiques (l'operació inicial en el desenvolupament de l'estructura d'una frase) anés seguida d'un cert procés de desmembració de la informació que contenen i de distribució d'aquesta informació en diferents àmbits gramaticals. (Lcat4)
- (22) Nótese, además, que si S queda excluida del dominio de X lo estará en ambos lados del símbolo <, **por lo tanto** la regla no afecta de todos modos a las cláusulas que se pretendía ordenar con ella. (Lcast2)

En els exemples de (21) i de (22), l'actitud de l'emissor és molt més decisiva que en els de (20), ja que el que pretén l'emissor és arrossegat de manera clara el lector cap al seu terreny. En general, per a Montolíó (2001) aquesta funció és la dels connectors de tot tipus, que s'han interpretar com “una instrucció para el interlocutor sobre cómo tiene que procesar las informaciones que se plantean en el enunciado” (Montolíó, 2001: 21)

No obstant això, en relació amb el català, l'anàlisi de Josep M. Castellà (2001: 480) revela que els connectors consecutius tenen una manifestació molt escassa en la llengua general i també en l'acadèmica. L'únic representant d'aquest grup que troba en la prosa acadèmica és *de manera que*.

4.3.5.1. Els connectors en els manuals d'estil

En aquest cas, els manuals d'estil reflecteixen les diferències que revelen els estudis basats en corpus. Així, els manuals anglesos paren més atenció a aquestes categories que no els castellans o catalans. Per a l'anglès, Gopnik (1972) ja comenta l'ús que es pot fer de les conjuncions *and* i *or*. En una línia més semblant a la dels resultats dels treballs de Fernández Polo (1999) i Cuenca (2001), Williams (1997) comenta la importància dels connectors per tal de facilitar la feina del lector:

Words like *furthermore*, *hence*, and *but* help readers see real connections among ideas, but when you use them more than two or three times a page, look closely. If the logic of your ideas is sound, your readers probably don't need those words. (Williams, 1997: 105)

La tasca principal és facilitar la feina al lector, però cal evitar-ne l'abús, ja que provoca l'efecte contrari.

4.3.6. Altres estratègies discursives que marquen subjectivitat

A més de les estratègies sintàctiques i semàntiques que hem apuntat en els apartats anteriors, la subjectivitat es pot manifestar a través de la construcció macroestructural del discurs. Des d'aquest punt de vista, l'ordre en què es presenten les idees és un element que revela la manipulació que l'emissor fa sobre el text i, per tant, implica subjectivitat. Kerbrat-Orecchioni (1980) fa referència a la importància d'aquesta jerarquització del coneixement en el cas del discurs periodístic i les repercussions que té pel que fa a la subjectivitat en el discurs:

Le journaliste est donc à choisir (subjectivement), dans le stock des informations verbalisables, celles qu'il va effectivement verbaliser, et qui vont du même coup constituer l' "événement"; mais son activité sélective s'exerce, ainsi que le signale également (Kerbrat-Orecchioni, 1980: 124)

En relació amb els gèneres textuais que estudiem, l'estructuració de la informació resulta també molt rellevant. En concret, Meyer (1985) es refereix a l'estructura del text expositiu, que permet lligar lògicament les idees i, a més, que deixa veure el criteri de l'emissor i grau d'importància de la informació que aporta:

This structure shows how some ideas are of central importance to the author's message, which is bound by this overall organization, while other ideas are shown to be peripheral. (Meyer, 1985: 13)

Igualment, Flores (1997: 261) destaca la importància de la jerarquitització d'idees en els textos argumentatius:

On cherchera tout ce qui peut aider à identifier la présentation des thèses et l'agencement des arguments, pour ce que l'observation des formules d'introduction, de transition et de conclusion sont bien importantes; ceci sans oublier bien sûr la disposition typographique, qui isole, rejoint des idées, associe ou dissocie.

La referència que es fa en els manuals d'estil sobre aquest tema és nul·la, tot i que sí que s'al·ludeix a l'ordre de mots dins una oració per tal de facilitar la claredat i també a la macroestructura d'un text que depèn de patrons genèrics (cfr. § 3.5).

4.4. LES CONSTRUCCIONS IMPERSONALS COM A ESTRATÈGIA D'OCULTACIÓ

Al costat de les petges que l'emissor va deixant en el discurs, els textos científics solen utilitzar estratègies d'ocultació del jo, que poden ser de tipus sintàctic i semàntic. Des del punt de vista sintàctic, tindrem en compte: les construccions impersonals (§ 4.4), són les que més subtipus inclouen i, per això,

tenen un nivell d'aparició molt elevat; les construccions passives (§ 4.5), molt pròximes a les impersonals en alguns casos; i, per últim, les nominalitzacions (§ 4.6), que no analitzarem en el nostre corpus. Des del punt de vista semàntic, comentarem breument la metonímia (§ 4.7), tot i que tampoc no l'analitzarem en el nostre corpus. Segons Cuenca (1995: 30), aquestes marques d'impersonalitat són molt habituals en els textos argumentatius a causa del caràcter personal i subjectiu que tenen i l'aparença d'objectivitat i desvinculació del subjecte que pretenen donar. L'explicació d'aquesta aparent paradoxa, la trobem en les paraules següents:

[...] con frecuencia se utilizan las estructuras impersonales como recurso retórico: el uso de formas genéricas (ya sean las construcciones impersonales *–hay que ..., no se puede dudar, es obvio que... –* o el uso de formas con interpretación genérica *–todos sabemos...–*) produce una despersonalización del discurso (no soy yo quien opina eso, sino todo el mundo o una colectividad), lo cual provoca un efecto generalizador que puede ser argumentativamente eficaz. (Cuenca, 1995: 30)

Així doncs, l'ús de marques impersonals no solament s'ha de justificar des del punt de vista de la neutralitat que sovint exigeix el discurs científic, sinó també com una estratègia de l'argumentació, en general.

Les construccions impersonals impliquen una ocultació de la persona, sovint perquè el sintagma que fa de subjecte té un valor genèric o, simplement, no hi ha un subjecte referencial. Tradicionalment, aquestes característiques s'han associat amb dos tipus d'impersonals: les semàntiques i les sintàctiques. Un dels estudis més extensos sobre les impersonals és el de Gómez Torrego (1992) que es refereix al castellà.²⁵ En concret, Gómez Torrego (1992) distingeix tres tipus d'impersonals: a) Les impersonals semàntiques; b) Les impersonals semàntiques i sintàctiques, i c) Les impersonals sintàctiques (zeroargumentals, monoargumentals amb objecte directe, impersonals amb *se*).

²⁵ En català, en diverses gramàtiques es fa referència a les construccions passives (cfr. Bartra, 2002; Bonet i Solà, 1986)

- a) *Les impersonals semàntiques*.²⁶ Són aquelles construccions que presenten subjecte sintàctic, però no es pot reconèixer l'agent o responsable de l'acció descrita pel verb. Dins aquest grup, Gómez Torrego (1992) inclou les construccions amb el pronom de segona persona singular (*sabes, decides...*) o tercera persona del plural (*llaman, dicen...*), les construccions amb *uno*, les construccions passives i les construccions amb pronom de primera persona plural (*nosotros*) que encobreix el pronom de primera persona (*yo*).
- b) *Les impersonals semàntiques i sintàctiques*. Dins aquest grup, Gómez Torrego (1992) inclou les impersonals amb *se*, que són impersonals des de tots els punts de vista, tal com justifica amb les paraules següents:²⁷

[...] son sintácticamente impersonales porque su sujeto es cero; y lo son también semántico-pragmáticamente porque los “agentes” o “actores” se ocultan (son arreferenciales) o poseen un carácter generalizador (Gómez Torrego, 1992: 18)

Aquestes construccions han rebut molta atenció, en especial en l'àmbit castellà, (Vera Luján, 1990; Hernández Sacristán, 1997). La partícula *se*, segons Hernández (1997: 24) podria interpretar-se com a subjecte agent impersonal. Vera Luján descriu la funció d'aquesta partícula d'una manera molt semblant:

Respecto del SE característico de estas construcciones, se trata de un monema que no participa en la estructura sintáctica de la palabra sino a través de relaciones de marginalidad. Es un morfema en dependencia de un núcleo, el del verbo de cuya presencia necesita para poder ser actualizado, y ello explica su incapacidad para constituir enunciados autónomos.” (Vera Luján, 1990: 87)

²⁶ Givón (1981: 576) anomena aquest tipus de construccions “non promotional (‘impersonal’) passive”.

²⁷ Solà (1981) considera que les impersonals amb *se* i les passives reflexes s'haurien d'incloure dins un mateix grup: el de les construccions amb subjecte indeterminat esdenimentals, perquè en tots dos casos es descriuen esdeveniments i es produeix una ocultació de l'agent, dissimulat sota la forma *es*.

- a) *Les impersonals sintàctiques*. És el grup que presenta una major varietat, tot i que com hem dit solament es presenta en català i castellà.²⁸ Gómez Torrego (1992), seguint Bosque (1989), inclouen dins aquest grup: les construccions meteorològiques (*llueve*), les construccions d'esdeveniments (*hace falta, es necesario*), les construccions amb verbs operadors sense elevació (*parece*).²⁹

4.4.1. Les construccions impersonals en els manuals d'estil

Els manuals d'estil que hem consultat no solen referir-se explícitament a les construccions impersonals. Generalment, incideixen en la impersonalitat del discurs científic i proposen l'ús de passives per tal d'aconseguir-ho. Aquesta tendència es fa més evident en els manuals d'estil en anglés que, com ja hem comentat, solen recomanar un estil més personal i, en tot cas, mai no fan referència a les impersonals, donat que en aquesta llengua hi ha poques impersonals. L'únic manual que sembla fer distinció entre les passives i les passives impersonals és Day (1998) que a referència a construccions com *It was found*, que considera com a “verbose (and imprecise) statements [...] in preference to the short, unambiguous “I found” (Day, 1998: 209)”.

Les impersonals amb subjecte inespecífic (*one thinks..., people says...*) tampoc no mereixen atenció per part d'aquests manuals. Les úniques construccions de caràcter impersonal, des del punt de vista semàntic, que solen aparèixer amb més freqüència són les que es refereixen a l'autor o autors del text a través d'una tercera persona. L'American Institute of Physics comenta la conveniència de fer servir aquestes expressions per tal d'evitar l'ús de pronoms personals de primera persona, almenys en seccions com l'abstract:

²⁸ Correspon amb el que Bosque (1989) anomena subjectes de naturalesa no temàtica.

²⁹ Recordem que en anglés, aquestes construccions presenten en la posició de subjecte el pronom *it*. (*It is raining, it seems that...*), mentre que en castellà i en català apareix buida la posició de subjecte.

Since the abstract may appear in abstract journals in the company of abstracts by many different authors, avoid the use of “I” or “we” in the abstract; use “the author(s)” or passives instead, if that can be done without sacrificing clarity and brevity. (AIP, 1978: 14)

En el nostre corpus hem pogut constatar, en alguns textos, la tendència a fer servir aquest recurs, fins i tot en la part d'agraïments, que sol ser de caràcter més personal:

(23) **The author** would like to thank Noel Swerdlow for his invaluable help in this research. ‘Philosophise Naturalis Principia Mathematica’, hereafter abbreviated Principia, was first published in 1687. (Fang2)

Vint anys després del manual de l’American Institute of Physics, en el manual d’estil de Day (1998), es torna a fer referència a aquestes construccions, però amb un to ben diferent, ja que es consideren imprecises i, inclús, pretencioses:

You can avoid the passive voice by saying “The authors found” instead of “it was found”. Compared with the simple “we”, however, “the authors” is pretentious, verbose, and imprecise (which authors?) (Day, 1998: 210)

Així doncs, per a Day, l’aparent modèstia que es pretén aconseguir evitant l’ús de la primera persona es pot girar en una sensació de prepotència, això és, justament el contrari del que es vol aconseguir.

En l’àmbit del castellà, hi ha diversos manuals que recomanen les construccions impersonals de diversos tipus. Així, Quesada Herrera (1987: 36) es refereix a les impersonals de subjecte inespecífic com a fórmula per a evitar la primera persona.³⁰ Mercado opta per les impersonals esdevenimentals i recomana: “Usar la forma impersonal (*cabe señalar*, en lugar de *señalamos* [...])”, tot i que, en fa algunes concessions: “Naturalmente se dan excepciones en las dedicatorias de las tesis.” (Mercado, 1990: 118)

³⁰ Bungarten (1982: 138) sí que fa referència a l’ús freqüent d’aquestes construccions amb subjecte inespecífic en els textos científics, sobretot en anglés i alemany.

En els manuals més moderns, ja no es tenen en compte aquestes construccions i es focalitza l'atenció en les impersonals d'ús més habituals: les impersonals reflexes, tal com ens mostra Sabino (1998):

Forma reflexiva de la tercera persona (o "se" impersonal): es una forma que produce aun más distancia entre el autor y el lector, también muy usada en nuestro idioma. (Sabino, 1998: 195)

D'acord amb el que hem vist, tant en els manuals d'estil en anglès com en els manuals d'estil en espanyol, s'observa una evolució. En el primer cas, encaminada a evitar l'ús de construccions impersonals; en el segon cas, es tendeix a preferir l'ús de la impersonal reflexa sobre les altres formes.

4.5. LES CONSTRUCCIONS PASSIVES COM A ESTRATÈGIA D'OCULTACIÓ

Una de les estratègies que es relaciona amb l'ocultació del subjecte ha estat l'ús de la passiva, perquè fa desaparèixer o deixa en segon pla el subjecte Agent.³¹ Hinkel (1997: 379-380) presenta aquesta característica com a definitòria de la veu passiva:

The passive voice is a relatively common indirectness device that serves to remove direct reference to the speaker and the hearer, and is used to avoid a potential imposition or a threat to the speaker's/hearer's face.

En el cas de la passiva, contràriament amb el que ocorria amb les impersonals, sí que s'han fet diversos estudis en l'àmbit anglès (Siewierska, 1984; Espinoza, 1997), tot i que en castellà torna a haver-ho bastant interès, sobretot per les construccions reflexes (Vera Luján, 1990; Hernández Sacristán, 1997). Així, Siewierska (1984) presenta un estudi sobre la passiva des d'un enfocament contrastiu. Per a la definició d'aquestes construccions, parteix d'un punt de vista

³¹ Givon (1990) considera que, a més de la desagentivització, la passiva pot complir dues funcions més: topicalització i destrastivització. Siewierska (1984) i Hinkel (1997) també insisteixen molt en la funció topicalitzadora de la passiva.

tradicional, segons el qual aquestes construccions són les inverses a les actives corresponents (cfr. § 9.1).³² El complement directe de les passives passa a convertir-se en subjecte, que tindrà paper temàtic Pacient i el subjecte de la corresponent activa, es converteix en complement agent, tot i que no sempre s'explicita. No obstant això, ja hem vist en (§ 2.1.2) que les actives i les passives no solen correspondre's des del punt de vista semanticopragnàtic.

Les llengües que ens ocupen en la nostra investigació presenten lleugeres diferències pel que fa a la passiva. En aquest sentit, Espinoza (1997) fa un estudi contrastiu de la passiva en anglés i en castellà orientat a l'ensenyament de l'anglés o del castellà com a segona llengua. En aquest treball no sols es posa en evidència el desequilibri entre el castellà, que té dos tipus de passives (reflexa i perifràstica) i l'anglés, que sols en té un (la perifràstica), sinó que, a més, es tracta el problema de les equivalències de les passives en diferents temps verbals.

- a) *La passiva morfològica o perifràstica és una construcció formada amb el verb ésser (ser / to be) més un participi. El subjecte d'aquestes construccions sol ser l'objecte de la construcció activa i l'agent que realitza l'acció indicada pel verb també es pot incorporar mitjançant un sintagma preposicional introduït per la preposició per (por / by). Aquest complement és el que anomenem Complement Agent. Generalment, però, l'agent sol descartar-se, ja que, com indica Navarro *et al.* (1997) l'objectiu de la passiva és focalitzar l'atenció en el subjecte pacient:*

[...] cuando no se puede –por ser desconocido- o no se quiere –por el motivo que sea- nombrar el sujeto que realiza la acción, o bien cuando se prefiere enfocar la atención sobre el objeto directo de la oración activa dándole el papel preponderante del sujeto gramatical (Navarro, 1997: 101)

Fixem-nos en els exemples següents, extrets del nostre corpus:

³² Les passives se solen relacionar amb les actives, per l'estructura funcional, però també amb les atributives, per l'estructura categorial (cfr. Bartra, 2002: § 16.2.1).

- (24) a. [...] sense oblidar que el principi de subsidiarietat afecta tant els estats membres com les entitats pròpies d'aquests en la mesura que disposen d'un poder legislatiu que els **és concedit** en l'ordenament constitucional intern. (Dcat3)
- b. One looks at one time to whatever part of the factual situation will dispose of the case and to the criteria that **will be applied** to those facts to mediate between principles. (Dang3)

En cap dels dos exemples apareix complement agent. De fet, en el nostre corpus, aquest complement es manifesta molt esporàdicament:

- (25) A pesar de ello, en justicia cabe añadir que varios de los atributos seleccionados (N, V, PLU, PER, PAST,... etc.) son en sí mismos razonables y han sido utilizados prominentemente **por otras corrientes**. (Lcast2)

L'exemple de (25) inclou complement agent, que apunta al responsable de l'acció, tot i que no és un agent concret, sinó que, en aquest cas, és una col·lectivitat.

- b) *La passiva reflexa o pronominal*. És una construcció que inclou el clíctic *se* i un verb conjugat sempre en tercera persona, del singular o del plural.

- (26) A partir d'aquí ja **s'introdueixen** els treballs de Carnot sobre les màquines de vapor, fent especial èmfasi en la seva abstracció de màquina cíclica, i es remarca l'aportació de Clapeyron en la recuperació de la seva obra. (reficat6)

La passiva reflexa, contràriament al que ocorre amb la passiva perifràstica, no admet la presència del complement agent. Vera Luján (1990: 97) explica que aquest rebuig del complement agent ve donat pel caràcter impersonal que té aquesta construcció.³³ Solà (1987: 93-94) va més enllà en l'explicació

³³ Solà (1987: 93) afirma que, en català, possiblement per calc del castellà hi ha la tendència a utilitzar l'agent introduït per lalocució prepositiva *per part de*. Per a Solà "sembla que aquí hi ha un fenomen de tipus més o menys estilístic consistent en la voluntat d'amagar i de manifestar alhora l'agent" (1987: 94)

i afirma que la partícula *se* absorbeix el paper temàtic Agent. En una línia molt semblant, Carlos Hernández (1997: 23) explica que “ello se debe a que restaría al argumento sujeto cosa el componente activo que justamente le asigna la partícula refleja”.

Una altra de les restriccions que presenta la pasiva reflexa fa referència al tipus de subjecte. No admet un subjecte [+ animat] [+ humà] amb alguns tipus de verbs perquè pot generar ambigüitats, a causa del valor reflexiu i recíproc que té també el pronom *se*. Navarro (1997) posa alguns exemples per advertir de les ambigüitats que es poden generar:

Cuando el sujeto de la pasiva es una persona (*se vacunaron las embarazadas*), nace ambigüedad a causa del valor reflexivo o recíproco de *se*, de modo que no puede emplearse la pasiva refleja. (Navarro, 1997: 102)

4.5.1. Les construccions passives en els manuals d'estil

L'ús de la passiva es relaciona en el discurs científic amb la importància que tenen en aquests textos els fets i els objectes sobre les persones (AIP, 1978: 7) i també amb la tendència a la impersonalitat. Fernández Polo (1999: 242) apunta que històricament el discurs científic tenia un caràcter personal ben marcat, de fet, l'article de divulgació actual reproduïx, l'esquema de l'article científic anterior al s.XX, que té el seu origen en l'intercanvi de cartes per part dels investigadors: “los artículos científicos, entonces, como ocurre hoy en día con la divulgación, consistían básicamente en una narración en primera persona”.³⁴

³⁴ Yang (1995: 14-15) també fa notar aquesta evolució en el discurs científic des dels seus inicis i estableix la barrera l'any 1900. Abans d'aquesta data, els científics tendien a utilitzar preferentment la veu activa, però a poc a poc, la veu passiva va anar imposant-se. “The passive voice gradually gained popularity perhaps from a belief that its impersonal style denoted greater professionalism” (Yang, 1995: 15). Tanmateix, en l'actualitat, sobretot en l'àmbit anglès s'observa un regressió i “[...] style experts now prefer the active voice, which is more direct, sounds more natural and usually saves words”. (Yang, 1995: 15) Caldrà comprovar en el nostre corpus si aquesta afirmació es confirma.

En l'àmbit de l'anglès, els manuals d'estil es mostren favorables a l'ús de la passiva quan no es vol fer explícit l'agent.³⁵ Així, el Council of Biology Editors (1987) reconeix que la passiva és útil en el discurs científic quan no es vol fer explícit l'agent:

[...] aunque a menudo se emplea con exceso y erróneamente, la voz pasiva tiene sus usos específicos en la literatura científica. Puede servir cuando el agente de la acción (el descubridor y el editor en los ejemplos que siguen) carecen de importancia en el contexto. (1987: 47)

En el mateix sentit, Yang (1995: 15) insisteix que la passiva és un bon mètode quan no es coneix l'actor dels fets o simplement no es vol citar i també quan es vol emfasitzar l'element que rep l'acció. Williams (1997) resumeix els casos concrets en què es pot usar la passiva amb les qüestions següents:

1. Must your readers know who is acting?
2. Would the active or passive better help your readers move from one sentence to the next?
3. Would the active or passive encourage your readers to focus on a logically consistent and appropriate string of subjects? (Williams, 1997: 82)

D'acord amb aquestes preguntes, la utilització d'aquestes construccions té com a objectiu ocultar l'agent, afavorir la cohesió del text i focalitzar en els fets o objectes.³⁶

Per tant, els manuals d'estil en anglès es mostren cauts en la recomanació d'aquesta construcció, perquè coincideixen a assenyalar que crea un estil dens i poc clar (AIP, 1978: 7; Council Biology Editors, 1984: 44; Booth, 1994: 13; Williams, 1997: 81; Day, 1998: 209). Destaquem les paraules de Day (1998), com a representatives de l'estil que propugnen els manuals d'anglès:

³⁵ A pesar de la utilitat concreta de la passiva, Barrass (1993: 77) i Swales & Feak (1994: 64) apunten que els científics creuen que una manera d'aconseguir una certa objectivitat en el discurs és usar la passiva.

³⁶ Williams (1997) afegeix un ús que sembla contrari a aquestes qüestions i que resulta ben estrany. Es tracta d'usar la passiva amb el complement agent per emfasitzar la persona que realitza l'acció: "There is another use for the passive, one that paradoxically emphasizes the agent of an action when that agent appears in the by-phrase at the end of a passive sentence". (Williams, 1997: 86)

In any type of writing, the active voice is usually more precise and less wordy than is the passive voice. [...] Why, then, do scientists insist on using the passive voice? Perhaps this bad habit is the result of the erroneous idea that it is somehow impolite to use first-person pronouns.

Els manuals d'estil per al castellà, en canvi, recomanen majoritàriament la passiva, en especial la passiva reflexa, que es considera més natural en castellà. Així, Comes (1971) diu "la pasiva es poco frecuente en castellano y conviene sustituirla por la denomina pasiva refleja" (1971: 103). A pesar d'aquesta recomanació, hem pogut constatar una certa polèmica entre els professionals, concretament de l'àmbit de la medicina (Ordóñez *et al.*, 1991: 198). Els investigadors d'aquesta disciplina es queixen de les observacions dels correctors estilístics de les publicacions que afavoreixen la passiva davant el pronom de primera persona plural:

Nos referimos a la eliminación sistemática de la primera persona del plural (*hemos analizado*) a favor del reflexivo impersonal (*se analiza*) sin una base lingüística que justifique tal persecución.

Els mateixos autors observen que els criteris dels correctors són diferents en el cas del castellà i en el cas de l'anglès:

Podríamos empezar por suprimir la obligatoriedad de la voz pasiva refleja. Actualmente la norma es contundente en los resúmenes de los Originales y se relaja en las Cartas al Director. Lo curioso del caso es que en la traducción inglesa de los resúmenes disminuye esta rigidez. Aparte de los disintos tiempos del verbo *ser* (*has been, was, were*) se intercala en bastantes ocasiones la primera persona del plural: *we report, we review, we analyze*. (Ordóñez *et al.*, 1991: 198)

A més de les diferències interlingüístiques, també fan notar divergències en la redacció dels diversos gèneres, alguns de caràcter més impersonal, com els articles científics; d'altres més personals, com les cartes al director o també la ressenya, que analitzarem en aquesta investigació.

4.6. LA NOMINALITZACIÓ COM A ESTRATÈGIA D'OCULTACIÓ

Contínuament al llarg d'aquest capítol, hem relacionat les passives amb la importància dels objectes i dels fets per sobre dels agents i les accions en el discurs científic. Un altre dels mecanismes que fa possible destacar els processos sobre de accions és la nominalització. Es tracta d'una estratègia molt recorreguda en el discurs científic, com exposa Fernández Polo:

En este tipo de textos resulta habitual encontrar procesos o propiedades expresados a través de nombres (la nominalización es quizás el tipo más común de metáfora gramatical) en lugar de verbos, o relaciones entre dos hechos expresados por medio de un verbo en lugar de una conjunción. (Fernández Polo, 1999: 124)

Així, la nominalització consisteix a expressar mitjançant noms d'origen verbal, processos o accions (Ciapuscio, 1993: 107; Dudley & St. John, 1998: 78), la qual cosa converteix aquesta estructura lingüística en una metàfora gramatical que implica la substitució d'una estructura gramatical, la predicativa, per una altra, la nominal (Halliday & Martin, 1993: 79; Muñoz, 1999: 97). Aquesta substitució d'estructures gramaticals provoca una reducció del nombre de paraules, tal com apunta Salvador (2000: 70-71) en la seua definició: "El fenomen consisteix a dir nominalment –configurat com a sintagma nominal– allò que podria desenvolupar-se en una oració sencera.”:

- (27) a. [...] **la actuación** de la Administración en estos casos es simplemente la **aplicación** de la Legislación funcional que prevé, como supuesto de hecho, **la imposición** de la sanción penal para poner fin a la relación de servicio (Dcast3)
- b. However, **the addition** of a local counterterm $d2xA+(x) C+\&Ar(x)$ to the effective action allows for a change of $(J+ [...])$ (Fang5)

Es tracta d'un tipus de construcció molt utilitzat en el discurs científic i, de fet, l'ús abundant d'aquestes construccions és un dels trets que pot ajudar-nos a distingir un text científic d'un text pertanyent a l'àmbit general. Aquestes

diferències són observades en l'estudi de Castellà (2001: 315), en el qual compara l'oral i l'escrit de diversos àmbits lingüístics i conclou el següent:

La taula 76 A mostra una evolució clarament ascendent dels trets de l'estil nominal des de la conversa informal (16.7%) fins a la prosa acadèmica (44.5%) amb una diferència entre ambdós índexs de 27.8 punts.

Així, diversos estudis (Ciapuscio, 1992; Muñoz, 1999) utilitzen la nominalització com a criteri per tal de mesurar el grau d'especialització dels textos:

Si el texto se dirige a un público amplio –como el lector de diarios– hay una mayor presencia de elementos emocionales (humor, imágenes, comparaciones, etc.) y menor incidencia a la desagentivación. En cambio, si el texto está dirigido a un público más restringido, hay pocos elementos emotivos y mayor incidencia de la desagentivación. (Ciapuscio, 1992: 185).³⁷

Els motius que expliquen la preferència d'aquest tipus de construcció en la prosa acadèmica són bàsicament dos: economia lingüística i desagentivització.

- a) *L'economia lingüística*. La definició de Salvador (2000) ens indica que la nominalització és un recurs al servei de l'economia lingüística i que contribueix a fer el discurs més àgil. Lerat (1995) considera que la densitat que pot comportar l'ús de nominalitzacions es veu justificada per l'economia lingüística que s'aconsegueix:

La densidad de expresión puede dar en galimatías, aunque se justifica cuando consigue una relativa brevedad frente a perífrasis del tipo *le fait de redonner une qualification professionnelle a des travailleurs*. (Lerat, 1995: 158)

³⁷ Per a Muñoz (1999: 101), l'ús abundant de nominalitzacions no solament produeix un efecte d'objectivitat, sinó també d'objectivització, en el sentit de Halliday:

La combinación de ambos efectos en distintas proporciones podría dar cuenta de una tipología de registros desde el más “objetificado” (+ desagentivación humana, + desagentivación no humana); menos “objetificado” (+desagentivación humana, - desagentivación no humana); no “objetificado” (-desagentivación humana, - desagentivación no humana).

Segons Cuenca (2000: 107) les nominalitzacions són un tipus de regles de reducció que contribueixen a crear un estil cohesionat i, per tant, a reduir el nombre de paraules:

El segon tipus de regles de reducció consisteixen a convertir estructures oracionals simples en aposicions o en sintagmes nominals amb un substantiu d'origen verbal (nominalitzacions), i a simplificar clàusules subordinades substituint-les per sintagmes semànticament equivalents.

- b) *La desagentivització*. L'aspecte d'impersonalitat que pot aportar a un text l'ús de construccions nominals és el que més ens interessa en aquest treball. La nominalització provoca una conversió morfosintàctica d'oració a sintagma nominal, però també una conversió semàntica en la qual l'agent es desplaça o s'esborra totalment (cfr. Alcaraz, 2000: 28). Muñoz (1999) se centra en la nominalització com a fenomen que provoca desagentivització i n'explica el funcionament de la manera següent:

[...] en la transformación de la cláusula de acción en grupo nominal, el Agente de la construcción verbal original desaparece o pasa a formar parte del complemento preposicional del nombre, y pierde así su carácter de Participante directo en el proceso. Además, esta acción así nominalizada suele ser conectada a otra del mismo tipo por medio de un Proceso Relacional (cuyos roles participantes no son Agentes, sino Identificadores o Portadores de atributos). Todo esto va diseñando una representación de la experiencia donde los Procesos deja de ser verbos y sus Participantes dejan de ser Agentes, enmascarándose detrás (o dentro) de construcciones preposicionales. (Muñoz, 1999: 97)

Tot i que habitualment impliquen l'ocultació de l'agent, com en exemple (2); de vegades, l'agent queda explícit a través d'una institució, com en (1).

A pesar dels avantatges que comporta l'ús d'aquestes construccions. Salvador (2000: 73) es refereix als problemes que pot presentar l'ús de les

nominalitzacions, les que als poden atemptar contra la claredat, una de les característiques bàsiques del discurs científic:

L'estil nominalitzat serà vist així com un ingredient principal del discurs científic i una eina de progrés del coneixement, però, per l'altre cantó, oferirà també la faceta d'un mecanisme d'opacitat que afavoreix la tecnocratització si no és degudament contrarestat per una educació lingüística eficaç i per una sana tendència a la claredat expressiva com la que propugna a hores d'ara el moviment antiburocràtic a favor de *plain English* [...] (Salvador, 2000: 73).³⁸

L'advertiment de Salvador (2000) és ben present en quasi tots els manuals d'estil, que lluiten per l'economia lingüística, però també per la claredat en el llenguatge.

4.6.1. La nominalització en els manuals d'estil

La majoria de manuals i tractats sobre discurs acadèmic, deixen de banda la contribució de les nominalitzacions a l'economia lingüística i se centren en la desagentivització que comporten. Així, Hinkel (1997: 380) creu que aquestes estructures lingüístiques es relacionen amb "politeness and indirectness. By nominalizing verbs, the writer can remove the "active 'doing'" from the meaning and, thus, soften a threat to the reader's face considerably a reduce a directive to a suggestion". Comes (1971: 99) explica aquesta funció:

Esta preferencia se explica, además, porque con frecuencia es posible evitar una proposición subordinada que alarga y da pesadez al período substituyéndola por sustantivos.

Tot i la contribució de la nominalització a l'economia lingüística i a l'ocultació de l'agent, cal remarcar que, com ja hem dit, la combinació d'aquests elements provoca una obscuritat discursiva, fet que atempta contra una altra de les

³⁸ Contràriament a l'efecte que produeix en el discurs científic, Casado Velare (1975) estudia les nominalitzacions en el discurs periodístic i afirma que és un recurs molt útil per augmentar la claredat expositiva del text i, a més, genera paraules noves, és a dir, és una font de neologia. En aquest sentit, Rodríguez Díez (1977-1978: 513) considera que les nominalitzacions són molt habituals en el discurs periodístic.

característiques essencials del discurs acadèmic: la claredat. Halliday i Martin (1993) assenyalen que l'augment de densitat lèxica pot provocar complexitat:

If we take lexical density (the number of lexical words per clause), and the structure of the nominal elements (nominal groups and nominalizations), it undoubtedly is more complex. (Halliday & Martin, 1993: 67)

L'augment de la complexitat és un dels motius que explica l'escassa utilització que se'n fa en el discurs amb un caràcter més divulgatiu. Per això, els manuals d'estil, en especial els que es refereixen a l'anglès, adverteixen que convé no abusar de la nominalització, ja que implica, de vegades, obscuritat en el discurs (Council of Biology Editors, 1987: 44; Williams, 1997: 81). Els manuals no solament reconeixen la nominalització com un element que provoca ambigüïtat, sinó que, a més, Williams (1997) apunta que trenca les expectatives dels lectors, ja que "their expectation is of the appearance of characters as subjects and their actions as verbs" (Williams, 1997: 50).

4.7. LA METONÍMIA COM A ESTRATÈGIA D'OCULTACIÓ

La persona en el discurs científic no solament es pot ocultar mitjançant mecanismes sintàctics, sinó que també hem detectat que una estratègia de tipus conceptual, com és la metonímia, pot servir per a donar una aparença d'impersonalitat.³⁹

- (28) **El DIEC ha resultat** aquests casos de la manera correcta, al meu entendre: ha mantingut els femenins en *-essa* de significat religiós o eclesiàstic i ha considerat rendible el sufix per a femenins del mateix camp semàntic (*bisbessa*) (LC2)

La metonímia es basa en una relació de contigüïtat dins un mateix domini conceptual. Lakoff i Johnson (1980: 35) afirmen que "[...] we are using one entity

³⁹ Alcaraz anomena 'personificació' aquest recurs, en el sentit que consisteix a "otorgar la qualitat de persona o de agente de una acción a lo que son los resultados de ésta" (Alcaraz, 2000: 29) i afegeix que aquestes construccions se solen formar amb verbs informatius com *show* o *suggest*.

to refer to another that is related to it. This is a case of what we call metonymy.” No solament es tracta de relacionar dos elements, sinó que aquests dos elements han de pertànyer al mateix domini cognitiu, tal com diu Ruiz de Mendoza i García Piñeiro (1999) a partir d’un exemple de Lakoff (*The ham sandwich is waiting for his check*): “nos hace saltar referencialmente de un elemento de un dominio (el restaurante) a otro elemento del mismo dominio” (Ruiz de Mendoza & García Piñeiro, 1999: 52).

Com que la metonímia es produeix dins un mateix domini cognitiu, els conceptes de domini origen i domini destinació, que s’utilizaven en la metàfora, ja no seran rellevants per a l’anàlisi d’aquest fenomen, sinó que haurem de parlar del concepte d’*activació* i concretament de la *zona activa*, això és, l’element concret a què fem referència i del *punt de referència*, que és el domini cognitiu que utilitzem per fer referència a una zona activa concreta (Langacker, 1984; *apud* Cuenca & Hilferty, 1999: 110-111).⁴⁰ Així en un exemple com el que presentem tot seguit:

- (29) **El DIEC ha resolt** aquests casos de la manera correcta, al meu entendre: ha mantingut els femenins en *-essa* de significat religiós o eclesiàstic i ha considerat rendible el sufix per a femenins del mateix camp semàntic (*bisbessa*) (LC2)

En (29), els autors del diccionari són el referent lògic o zona activa, en la mesura en què són les persones que han elaborat el diccionari i, per tant, han resolt el problema que plantejaven diccionaris anteriors. El *DIEC* es converteix en el punt de referència que activa la subpart rellevant i relaciona el diccionari amb l’efecte de resoldre.

⁴⁰ La metonímia coincideix amb el que Fauconnier (1984), basant-se en Nunberg, anomena Principi d’Identificació:

If two objects (in the most general sense), *a* and *b*, are linked by a pragmatic function *F* (*b*= *F* (*a*)), a description of *a*, *d_a*, may be used to identify its counterpart *b*. (Fauconnier, 1984: 3)

Fauconnier posa com a exemple l’ús del nom de l’autor per tal de referir-se a un llibre d’aquest autor. En el nostre corpus, solem trobar exemples contraris, és a dir, l’ús de l’obra per evitar el nom de l’autor.

Tot i les diferències de funcionament amb la metàfora, la funció de la metonímia presenta també semblances amb la metàfora, com assenyalen Lakoff i Johnson (1980):

Thus metonymy serves some of the same purposes that metaphor does, and in somewhat the same way, but it allows us to focus more specifically on certain aspects of what is being referred to. (Lakoff & Johnson, 1980: 37)

Seguint Kövecses i Radden (1998) i Ruiz de Mendoza (1999), les metonímies més freqüents en el discurs científic són les de contingut, que s'inclouen dins el grup de les ontològiques. En concret, les que presenten el cas contrari al model de producció (productor per producte). L'objectiu d'aquesta metonímia és la prioritització del producte pel productor.⁴¹ Es tracta d'un mecanisme més que contribueix a la desagentivització, és a dir, a difuminar o esborrar les petjades de l'emissor en el text:

(30) **El objeto de esta comunicación** es analizar todos estos conceptos, y el uso incorrecto que tan frecuentemente se hace de ellos tanto en libros de texto como en el aula, tratando de diferenciar clara y sencillamente la cantidad de sustancia, el mol, el número de Avogadro, la constante de Avogadro y las magnitudes relacionadas. (Fcast5)

En l'exemple anterior, l'objectiu de l'autor se substitueix per l'objectiu de la comunicació, de manera que sembla que la comunicació es faça sola. De vegades, però, també s'usa per esborrar al màxim la tercera persona, sobretot quan l'emissor s'hi refereix per fer una crítica, com en l'exemple següent:

⁴¹ Gómez Torrego (1992) considera que, en alguns casos, l'ús del pronom de primera persona plural (*nosaltres*) per referir-se a un autor individual (*jo*) també pot considerar-se metonímic. En concret, comenta els casos següents:

Se trata en estos casos de un uso metonímico de la 1ª persona de plural con valores claros estilísticos de afectividad desde el momento en que el hablante se siente partícipe de la victoria o del juego de su equipo. Evidentemente, quien ha ganado a Portugal y quien ha jugado mal es el equipo que ha jugado, no 'nosotros'. (Gómez Torrego, 1992: 60)

- (31) **The first point** of this account, that A is not right, is, I think, wrong. (Dang3)

En aquest exemple, l'error s'atribueix al primer punt, de manera que l'autor evita relacionar directament l'error amb l'autor de l'obra que està comentant. A més, per a suavitzar encara més la crítica, l'ocultament de l'autor s'acompanya d'un element modalitzador com *I think*. En altres casos, el comentari és positiu, com en aquest exemple que presentem en què s'atribueix a l'apèndix la capacitat de focalitzar, pròpia de l'autor que l'ha elaborat, figura que s'oculta en tot moment:

- (32) **The Appendix**, which **focuses** largely on radiation reaction, seems to me to be among the clearest and most exhaustive modern treatments available. (resFang3)

4.7.1. La metonímia en els manuals d'estil

Tot i que el fenomen de la metonímia sol ser bastant freqüent en el discurs científic, els manuals d'estil no solen fer referència a aquest recurs ni en l'àmbit anglès, ni en el castellà i català. Únicament, Gopnik (1972) es refereix indirectament a aquest tipus de construccions que són molt útils com a resum dels experiments

The last sentence of a controlled experiment text is a container sentence. [...] The subject of the container verb is either a pro-word (*this*) which refers to the whole previous text (*the facts, the evidence, these findings*). (Gopnik, 1972: 72)

Malgrat aquesta absència, les queixes d'Ordóñez *et al.* (1991) ens deixen constància de la importància d'aquest mecanismes lingüístic en l'àmbit científic:

La fuerte tendencia a la impersonalidad en los escritos médicos, propia de la segunda mitad del siglo XX, es universal. [...] La conclusiones son igualmente impersonales, no es el autor quien las deduce. Parece más bien que surgen inevitablemente de los resultados: *the present study has shown, the results suggest*. (Ordóñez *et al.*, 1991: 198)

En concret, aquests autors comenten l'abundància d'aquest procediment en les conclusions i consideren que cal evitar-los, ja que resten importància a l'autor.

4.8. UNA PROPOSTA DE CLASSIFICACIÓ DE LES CONSTRUCCIONS D'IMPERSONALITZACIÓ

Algunes de les marques que hem presentat en els apartats anteriors són classificades i analitzades a partir de l'ús que se'n fa en el discurs científic de tres disciplines: física, biologia i ciències socials. Martínez (2001) es basa en la gramàtica sistemicofuncional i, concretament, en el concepte de negociabilitat de Martin, per tal d'establir la jerarquitzaació de les construccions:

Negotiability (Martin, 1992; Martin, Matthiessen & Painter, 1997) expresses the interpersonal meaning of discourse semantics. Negotiation occurs in the mood element through the finite verb and the subject. (Martínez, 2001: 233)

Iliana M. Martínez ordena les construccions segons el grau de negociabilitat, és a dir, segons la distància que estableixen entre emissor i receptor o entre emissor i el missatge (figura 6). D'acord amb aquest criteri, les construccions actives són les més negociables en la mesura que els autors "assume responsibility for what is assessed. On the other hand, nominalizations distance the assessment from the speaker, and thus reduce negotiability" (Martínez, 2001: 234). Les nominalitzacions, en canvi, ocupen l'extrem contrari, ja que la negociabilitat és mínima, tal com es veu en la figura següent.

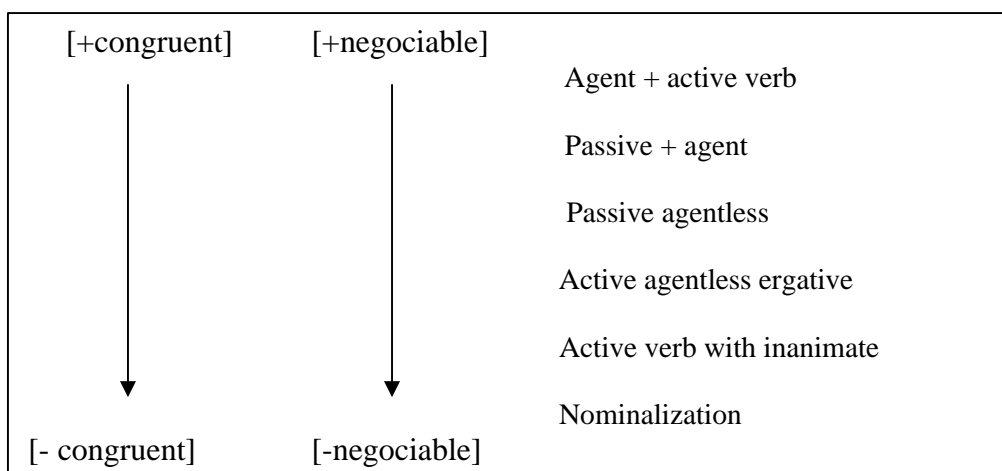

Figura 6. Mecanismes d'impersonalització (Martínez, 2001: 233)

L'anàlisi del corpus de Martínez (2001) té en compte la distribució d'aquestes construccions en les diverses parts de l'article i, a més, considera el tipus de procés que descriuen (Halliday, 1985). En general, les construccions d'impersonalització són molt abundants, sobretot en física, amb la qual cosa es crea un nou personatge: les dades:

The findings of this study indicate that the preference for impersonal constructions may also be the result of strategic choices made by writers that allow them to retreat to the background, to foreground findings, to convey the impersonal and factual character that results from the use of incongruent structures of low negotiability and, ultimately, to create the impression that the facts are speaking for themselves. (Martínez, 2001: 242)

Així, des del punt de vista de la distribució de les construccions en l'estructura del text, en la introducció, solen predominar les construccions actives, mentre que, en la secció de resultats i discussió, són majoritàries les construccions que comporten menor grau de negociabilitat. Segons l'autora, aquestes dades revelen que l'augment de tensió en el text coincideix amb una minva del grau de negociabilitat.

Nora Muñoz (1999) també parteix de la gramàtica sistemicofuncional per analitzar el fenomen de desagentivització en el discurs científic. Per tal de mesurar el grau de desagentivització, té en compte tres variables: el tipus de procés predominant, segons la teoria de Halliday (1985); el fenomen de la nominalització i l'elisió explícita de l'agent, que inclou tant agent animats com inanimats. El treball de Muñoz (1999), molt breu, se centra sobretot en l'exposició dels resultats obtinguts, segons els quals l'ús de nominalitzacions es relaciona amb la gramàtica experta de la ciència i, per tant, aquestes construccions s'eviten en el discurs de divulgació científica:

En la medida en que el redactor del lenguaje científico sea consciente del manejo de este recurso y de su incidencia negativa en la inteligibilidad del mensaje, podrá evitar su abuso en aquellas ocasiones en que no sea estrictamente necesario. (Muñoz, 1999: 103).

El repàs que hem realitzat en aquest capítol ens ha permès comprovar, a través dels manuals d'estil, que l'homogeneïtat que s'havia associat tradicionalment amb el discurs científic no és del tot certa. Igualment, hem pogut observar divergències motivades pels sistemes lingüístics i també una evolució cronològica que marca tendències de canvi quant a la major presència de la persona i la influència de l'anglès en els manuals en castellà. A banda de les prescripcions dels manuals, hi ha una gran quantitat d'estudis sobre les marques de primera persona, en especial pronoms personals, possessius i morfemes verbals, que intenten oferir classificacions que han anat completant-se al llarg del temps a partir de les reflexions inicials de Benveniste i Haverkate. L'anàlisi d'aquests treballs ens ha fet reflexionar sobre la necessitat d'elaborar una classificació que no sols tingués en compte el referent extratextual, sinó també la funció de l'emissor en els textos. Els mecanismes d'ocultament, per contra, no han rebut tanta atenció des del punt de vista d'establir una classificació. Únicament alguns treballs com el de Martínez (2001) superen les visions sintàctiques tradicionals i ens presenten una jerarquització basada en aspectes semanticopragnmàtics. Des del nostre punt de vista, l'element semanticopragnmàtic és central per a l'anàlisi. Així, partirem de la classificació de les construccions d'impersonalització des del punt de vista sintàctic, però interpretarem les dades sumant-hi els aspectes de significat i ús.

5. LES MARQUES DE PERSONA: CRITERIS DE CLASSIFICACIÓ

La classificació de les marques de persona que hem establert es basa en dos criteris, el de referencialitat i el de funció discursiva. Des del punt de vista del referent extern, contemplem set tipus de marques que es mouen entre la màxima individualitat, representada per *Jo*, fins a la col·lectivitat, representada per un *nosaltres* global, que inclou tots els ésser humans. Des del punt de vista de la funció discursiva de l'emissor dins el text, hem distingit sis funcions que es poden definir segons el grau d'implicació de l'emissor en el text. Òbviament, com en qualsevol classificació d'aquestes característiques, dins cadascun dels graons d'aquesta escala hi ha casos més prototípics i altres que marquen el pas a altres graons i indiquen, doncs, els límits categorials difusos. Seguint Lakoff (1990), entenem que entre aquests dos criteris s'estableix una relació motivada: així la funció discursiva que desenvolupa l'emissor en el text pot explicar l'elecció d'una marca.

5.1. LES MARQUES DE PRIMERA PERSONA: REFERENTS EXTRATEXTUALS

En el quadre següent exposem de manera esquemàtica els tipus de marques que hem distingit i el referent extratextual al qual fan referència:¹

¹ Hi ha alguns casos que no hem tingut en compte en aquesta anàlisi, perquè no n'hem trobat exemples al nostre corpus, per les característiques dels textos que constitueixen el nostre corpus. Ens referim a l'ús de *nosaltres* per a fer referència a un autor col·lectiu (*Nos0*) (cfr. Campos, Marín, Cuenca [en premsa]):

A continuación **presentamos** el modelo Vancouver, según orden de aparición de la cita (sección 6.1.1), el modelo APA, de apellido y año (sección 6.1.2) [...] (Piqué & Posteguillo, 2002: 182)

Taula 1. Classificació de les marques de primera persona

Marca de persona	Clau assignada	Referent extratextual
1a persona del singular	<i>Jo</i>	emissor
1a persona plural (<i>Nos</i>)	<i>Nos1</i>	emissor
	<i>Nos2</i>	<u>emissor</u> + receptors
	<i>Nos3</i>	<u>Receptors</u> + emissor
	<i>Nos4</i>	emissor + receptors
	<i>Nos5</i>	Comunitat delimitada (científics, comunitat nacional...)
	<i>Nos6</i>	Tothom

El quadre presenta una ordenació gradual que abraça des de la màxima individualitat, representada pel *Jo*, fins la màxima col·lectivitat, representada pel *Nos6*, que implica un emissor que esdevé portaveu de la humanitat.

Prototípicament, les marques de primera persona identifiquen l'emissor o un grup de persones que inclouen l'emissor (ús referencial). Això ocorre clarament en el cas de *Jo*, que fa referència a l'emissor individual i de *Nos4*, *Nos5* i *Nos6*, que remetent a un emissor que es presenta com a representant d'una col·lectivitat. Tanmateix, hi ha usos no referencials o mixtos. L'ús menys referencial és el *Nos1*, que amaga un emissor individual sota una pluralitat. Entre aquests dos extrems, hi

L'exemple que presentem forma part d'un article de Jordi Piqué i Santiago Posteguillo y l'ús de *presentamos* fa referència a un autor col·lectiu, que, en aquest cas, desenvolupa la funció d'escriptor.

Tampoc no hem tingut en compte els casos als quals al·ludeix Helmbrecht (2002: 44) que no fan referència ni a l'emissor ni al receptor. Es refereix a exemples com 'Ahir vam guanyar contra el Madrid' que equival a dir 'Ahir el Barça va guanyar contra el Madrid'. En aquests casos el *nosaltres* s'utilitza per a expressar una emoció o una connexió social amb un determinat grup.

ha casos intermedis en què la pluralitat remet a l'emissor i el receptor, però en relació de desigualtat des del punt de vista de la comunicació.²

5.1.1. La marca de primera persona del singular: *Jo*

La marca de primera persona singular fa referència a l'autor de l'article, és a dir, a l'emissor del missatge, si parlem en termes de la teoria de la comunicació:

- (1) a. **Creo** que los criterios establecidos son inapelables dentro del funcionalismo y, como se ha comprobado, son útiles para evaluar los cuadros de fonemas (Lcast1)
- b. La tesi de la garantia institucional de l'autonomia local, la **cito** directament de: Anschutz-Thoma, editors «Handbuch des deutschen Staatsrechts», 1932, pàg. 595, en el capítol redactat per Carl Schmitt. (Dcat3)

No obstant això, cal considerar a banda algunes construccions amb la marca de primera persona del singular (*Jo/I*) seguit d'un verb en present d'indicatiu, que generalment solen ser els verbs *dir* i *posar* (*posem per cas*) en cas del català i verbs de pensament (*to think, to believe*) en el cas de l'anglès:

- (2) Stimulating conversation can, **I believe**, take place just about anywhere, even in a living-room, or am I to regard mine as quite the exception? (resLang5)

En aquest tipus de construccions la marca de persona ha perdut el caràcter deíctic referencial, perquè són construccions gramaticalitzades.³ Una prova

² D'acord amb Haverkate (1994) es pot considerar que l'ús no referencial de les marques de persona implica una violació de la màxima de qualitat (cfr. § 2.2.3).

³ Traugott (1995) presenta aquests tipus de construccions com a exemples de gramaticalització basada en una subjectivització. Entén la subjectivització com un procés semàntic i pragmàtic en el qual el canvi de significat es produeix a partir de l'augment de subjectivitat del parlant respecte del que diu:

d'aquesta gramaticalització és la situació d'aquestes construccions entre comes i l'absència de complement directe amb un verbs biargumentals (*to believe, to think, to mean*) que requereixen aquest complement. Observem la diferència entre l'actuació del verb *to believe* en (2) i en (3):

- (3) One goal of Relativistic Quantum Mechanics of Leptons and Fields is to show just how far one can get with the classical field theory of leptons f and fields. **I believe** that Grandy has fully accomplished that goal, and has done this with a refreshing emphasis on what J. J. Sakurai called “Physics with a capital P.” (resFang3)

Per al nostre estudi, no hem tingut en compte aquestes construccions gramaticalitzades, com les de (2), ja que la marca de persona ha perdut el caràcter referencial.

5.1.2. Les marques de primera persona plural: *Nos*1

L'anàlisi dels diversos tipus de marques de primera persona plural té en compte la relació entre l'emissor i el receptor, així com la possible participació d'una tercera persona en l'esdeveniment comunicatiu.⁴ Considerant aquestes

In the case of *I think*, where the subject is first person, the subject is losing referential (objective) properties, and becoming simply the starting point of a perspective. In a very broad way, then, the examples of subjectification discussed so far include a process of shift from what Benveniste (1966) called the “sujet d'énoncé” (subject of the clause/proposition) to ‘sujet d'énonciation’ (subject of utterance). (Traugott, 1995: 39)

En el mateix sentit que Traugott es manifesta Scheibman (2002: 127), que observa que en expressions com *I think, I don't know* o *I mean*, el subjecte ha perdut referencialitat a causa del gran ús que se'n fa.

⁴ Castellà considera que aquestes diferències de matisos entre els diferents tipus de *nosaltres* poden dificultar l'enteniment d'un text, ja que obliguen el receptor a identificar-los. Per aquest motiu, l'emissor intervé en moltes ocasions per desfer les ambigüitats amb procediments com l'aposició:

Per això, a vegades, les possible ambigüitats en la interpretació del *nosaltres* són aclarides d'entrada per l'emissor. Un conferenciant començarà la seva intervenció *Nosaltres, els humans, ...* quan es pugui confondre amb *Nosaltres, els científics,...* o *Nosaltres, els catalans*, etc. (Castellà, 1992: 190)

En aquesta mateix sentit, Helmbrecht (2002: 42) també considera que quan el *nosaltres* fa referència a un grup bastant nombrós, com una nació, el context ha de deixar clar el referent concret del plural o, en tot cas, ha de ser definit per l'emissor.

relacions, hem distingit sis tipus de nosaltres: *Nos1*, *Nos2*, *Nos3*, *Nos4*, *Nos5* i *Nos6*.

La marca de persona que hem denominat *Nos1* correspon al que tradicionalment s'ha denominat *plural de modèstia* i que Haverkate (1984: 86) anomena *pseudo-inclusiu* (cfr. § 4.2.2). Des del punt de vista referencial, aquesta marca plural no es refereix a una col·lectivitat, sinó que equival a la marca de primera persona del singular:

***Nos1* = jo (emissor)**

En general, aquest tipus de marca és pràcticament absent en els textos en anglès, que tendeixen a la referencialitat i, per tant, l'emissor amb referent individual se sol presentar a través de la marca de primera persona del singular. No obstant això, hem pogut trobar alguns casos en anglès, sobretot en física, en què, de vegades, no són clars exponents d'aquest exponent, sinó que, com en (4c) semblen incloure una tercera persona que forma part del grup d'investigació:⁵

Els exemples que proposem mostren aquesta equivalència:

- (4) a. Por **nuestra** parte, **pensamos** que la institución del testamento es la que mejor respeta la voluntad del causante, que debe ser aquélla que se mantuvo hasta el mismo momento de la muerte (presumida en todo testamento, ya que no ha sido revocado) y no aquella que se emitió en un instante determinado de la vida del causante y que por estar vinculada a otra declaración de voluntad correlativa, no ha podido ser suprimida. (resDcast2)
- b. Abans de mostrar com Bernat Joan no reïx a sostenir la seva hipòtesi, és convenient que **assenyalem** alguns defectes

⁵ Casos com els de (4c) podrien encabir-se sota el tipus *Nos7* que hem tingut en compte en Campos, Marín i Cuenca (en premsa). Es tracta d'un *Nosaltres* exclusiu, que té com a referent extratextual l'emissor i una tercera persona, però exclou el receptor. En aquesta investigació, no hem tingut en compte aquest tipus, perquè és molt poc representatiu, contràriament al que ocorria en els debats polítics en què els representants de cada partit solen utilitzar-lo freqüentment per tal de marcar les diferències del seu partit respecte dels altres.

metodològics greus que afecten Les normalitzacions reeixides , i que de vegades fan difícil de creure que com a tesi doctoral fos declarada apta. (Lcat0)

- c. Zhang and Mahajan have discussed this problem in detail for the ionization instability,¹⁴ and the *Divertor and Edge Plasma Theory Working Group* has made a similar observation with regard to the scrape-off layer,¹ as have Xu and Cohen.³⁸ Here, **we** assert that this is a generic, zeroth-order problem, which has not been addressed adequately in the microinstability theories cited. (Fang3)

Es tracta, doncs, d'una estratègia d'ocultació, que es pot relacionar amb el principi de cortesia. Així, l'exemple (4b) pot interpretar-se com una violació de la màxima de l'aprovació de Leech (1983: 135), o bé, com un acte amenaçador per a la imatge negativa del receptor (Brown & Levinson, 1987: 62). Des d'aquest punt de vista, l'ús del plural de modèstia es pot entendre com un mecanisme de compensació que evita mostrar en un primer pla la imatge de l'emissor i aconsegueix un cert distanciament respecte de l'enunciat (cfr. § 2.1.3).

5.2.3. Les marques de primera persona plural: *Nos2*

La resta de marques de primera persona plural (*nosaltres*) són referencials, ja que designen un conjunt format per l'emissor i altres persones. La marca de persona que hem anomenat *Nos2* equival a un *Jo* + receptors, on l'emissor i els receptors no es troben al mateix nivell, sinó que l'emissor es presenta com a dominant davant els receptors i els indueix a realitzar la mateixa operació o raonament que ell. El concepte de *Nos2* coincideix amb el que Ciapuscio (1992: 197) anomena *plural inclusiu aparent* (cfr. § 4.2.4). El referent extratextual és l'emissor i els receptors ocupen un segon pla. Es podria parafrasejar de la següent manera:

***Nos2* = jo, emissor, faig una acció de la qual participeu els receptors**

Els exemples següents deixen veure aquesta voluntat de l'emissor de dominar sobre el receptor:

- (5) a. Birks is saying that the third party's intent shows that, but for the defendant's interception, the plaintiff would have received the wealth. And so, **we are to conclude** that the defendant's enrichment was at the plaintiff's expense. (Dang1)
- b. **Consideremos** ahora una molécula como un sistema de cargas puntuales que interaccionan sólo electrostáticamente (coulombianamente) entre si. Su hamiltoniano asociado H es entonces invariante bajo inversión espacial (paridad P) y en el marco de la aproximación adiabática o de la más restrictiva, de Born-Oppenheimer, debe incorporar, para una molécula no plana, un doble pozo simétrico donde los dos mínimos corresponden respectivamente a dos posiciones de equilibrio de los núcleos, imágenes especulares una de la otra e isoenergéticas. (Fcast3)

L'exemple de (5a) és un cas clar d'aquesta marca, en el qual l'emissor pretén que els receptors arriben a la mateixa conclusió que ell, per la qual cosa els inclou en l'acte de concloure. En (5b) l'emissor també intenta dirigir la conducta del receptor, tot i que casos com aquests aporten l'aparença d'una actitud menys directiva i més comitativa i, d'aquesta manera, s'evita un acte amenaçador per a la imatge negativa del receptor (Brown & Levinson, 1987): és una manera de minimitzar una ordre. Aquesta actitud dona lloc al que Jespersen (1955: 217) anomena *plural paternal* i Helmbrecht (2002: 34), plural de cura (*nursery we*), en el sentit que l'emissor es mostra com a acompanyant i guia de la lectura del receptor.

5.1.4. Les marques de primera persona plural: *Nos3*

El que en la nostra tipologia hem anomenat *Nos3* és el cas contrari del tipus que hem presentat anteriorment (*Nos2*): es tracta d'un plural inclusiu en el qual els qui destaquen són els receptors i l'emissor queda en un segon pla. Aquest tipus de marca se sol presentar amb verbs de percepció, sobretot *veure*: l'emissor fa una

acció, com a analista generalment, però els qui la perceben són els receptors i, per tant, esdevenen els actors de l'esdeveniment:

Nos3 = els receptors perceben un fet, perquè jo, emissor, us el mostre

La desigualtat entre emissor i receptor es pot observar en els exemples següents:

- (6) a. **Vegem** què afirma el Tribunal Constitucional –sentència 214/1989, de 21 de desembre–, sobre el paràgraf primer de l'article 2 de la Llei reguladora de les bases de règim local (Dcat3)
- b. The open circles, obtained from a single PMO fit of data without additive errors, should uniformly encircle the solid points if the estimates were exact. **We see that**, in fact, this seems to be the case, but the log–log plot of Fig. 5 shows that the two smallest hci estimates are slightly too large, possibly end-point artifacts of the quadrature weighting procedure used in the inversion [4]. (Fang4)

L'exemple (6a) és prototípic d'aquest tipus de marca. L'emissor es presenta clarament com la persona que selecciona una cita perquè els receptors puguin analitzar-la. El cas de (6b) resulta més difús, ja que no es veu tan clara l'acció d'ensenyar per part de l'emissor, sinó que sembla descobrir paral·lelament al receptor. Tanmateix, aquesta aparença de descobriment paral·lel s'ha d'interpretar com una ficció, si tenim en compte el procés d'escriptura dels científics.

5.1.5. Les marques de primera persona plural: *Nos4*

El que en la nostra investigació marquem com a *Nos4* correspon al que tradicionalment s'ha anomenat plural inclusiu i que Ciapuscio (1992: 197) anomena *plural inclusiu real* (cfr. § 4.2.4). En aquest cas, s'estableix una solidaritat total entre emissor i receptor. Ambdós participen de la mateixa acció: analitzar el text, llegir-lo o atacar-lo en contrast amb l'inclusiu aparent (el nostre *Nos2*):

Nos4 = jo, emissor, i vosaltres, receptors, participem de la mateixa acció o del mateix sentiment

- (7) a. Si el libro se lee con atenta voluntad, con capacidad reflexiva y con ánimo de comprensión, no sólo conseguirá **mostrarnos** con datos científicos las diferencias entre el lenguaje de hombres y de mujeres, sino también ? como se desea en el epílogo? ayudar a “las relaciones entre los sexos y a atenuar la hostilidad con que éstas viven en la actualidad” (resLcast3)
- b. **We can now consider** the cases in which the plaintiff’s claim for restitution was allowed. (Dang1)

En (7a) l’emissor i els receptors comparteixen la lectura del llibre i es mostren com a receptors del que l’autor de l’obra analitzada vol mostrar-los. En (7b), en canvi, l’emissor vol acompanyar-se dels receptors per fer una anàlisi.

5.1.6. Les marques de primera persona plural: *Nos5*

El tipus *Nos5* té un abast referencial una mica més ample. Correspon al que es coneix com *nosaltres global*, que inclou l’emissor, el receptor i també una tercera persona no present en l’acte comunicatiu. Així doncs, el referent extratextual és un grup o classe dins la qual s’inclou l’emissor i el receptor. Habitualment, en el cas dels textos que analitzem sol referir-se, o bé a una comunitat científica particular (8a) o bé a una comunitat lingüística o cultural (8b):

Nos5 = jo, emissor, sóc representant d’una comunitat petita de persones

- (8) a. Evidentment si la llengua de la qual **podem** rebre alguna interferència fos molt diferent a la **nostra**, seria més senzill

observar que algun ús no estaria gens motivat en català [...] (resLcat2)

- b. [...] por ello podemos concluir que el hecho de que, en la práctica, no se pueda ampliar, en **nuestro** derecho, el tiempo de prescripción en contra del reo, no es un argumento válido para rechazar el carácter procesal de dicha institución. (Dcast1)

Dins aquest tipus de marca, es poden trobar casos de polifonia, en els quals l'emissor adopta el punt de vista de la teoria que analitza i es distancia d'aquesta afirmació:

- (9) In particular, I suggest that **we** have not given nearly enough attention to the economics of information; to problem of power and class in relation to information, and what that may mean information; and to more mundane matters of legal technique. In general, I suggest that the area is a particularly fertile one for futures academic research by lawyers. (Dang2)

Fa una crítica a la comunitat jurídica, que no ha tractat aquest problema, però, en realitat, l'autor s'exclou en la mesura que ell fa la crítica i identifica el problema.

5.1.7. Les marques de primera persona plural: *Nos6*

Acabem el repàs de les marques de primera persona amb el *Nos6*, que representa la màxima col·lectivitat, ja que té com a referent extratextual tothom. També inclou emissor, receptor i una tercera persona i, per tant, es pot considerar una ampliació del tipus anterior, en el sentit que es refereix a un grup més nombrós que el *Nos5*.⁶ És el tipus de primera persona del plural amb un caràcter més general, correspon al tipus *nosaltres universal* i, per tant, presenta com a referent extratextual *totes les persones*:

⁶ Kamio (2001: 1115) distingeix dos tipus de plurals genèrics: un, que coincideix amb el nostre *Nos5*, pot tenir com a referent extratextual els habitants d'un lloc; l'altre, que coincideix amb el que anomenarem *Nos6* es refereix a la raça humana. Kamio caracteritza el primer com a plural molt indefinit i no específic (*very indefinite and non-specific*) i el segon tipus és definit com un plural extremadament indefinit i no específic (*extremely indefinite and non-specific*).

Nos6 = jo, emissor, sóc representant dels humans

- (10) a. Dins de les assumpcions generativistes Michael C. CORBALLIS analitza les nocions de recursió, generativitat i especificitat en relació amb altres paràmetres evolutius de la **nostra** espècie. (Lcat3)
- b. El problema, señalado principalmente por Eddington, era averiguar el origen de la enorme presión interior de las enanas blancas, suficiente para impedir su colapso. Fowler sugirió que la presión sería de origen cuántico: el principio de Pauli. Este principio, que impide que los electrones se aproximen demasiado unos a otros, es la base de la estabilidad de la materia ordinaria, es lo que hace que la Tierra no se hunda bajo **nuestros** pies. (Fcast3)

En aquest tipus es poden donar casos de polifonia, en els quals l'emissor fa veure que és un cas paradigmàtic entre tota la gent, per a marcar-se com a individu que es diferencia de la majoria de la gent; en altres paraules, vol expressar que 'tothom fa una acció però jo no'.⁷ En altres casos l'emissor s'inclou com a humà però no comparteix aquesta idea, és a dir, esdevé enunciador o subjecte punt de vista. Al nostre corpus no hem trobat cap marca amb aquestes característiques, però sí que ens va aparèixer en el text de Chomsky que vam utilitzar per establir la classificació:

- (11) Since properties are free for the asking [...] **we** can account for a wide class of responses in terms of skinnerian functional analysis by identifying the 'controlling stimuli' (Chomsky, 32)

⁷ Kamio (2001: 1116) contempla una altra possibilitat intermèdia en la qual el jo és present, però no al centre, com és prototípic. Considera que aquest tipus de *nosaltres* que, en principi, seria commutable per l'indefinit *one* (*un* o *uno*, en català i castellà), no sempre resulta intercanviable, ja que n'hi ha casos perifèrics en els quals aquesta pluralitat no situa el *jo* al centre:

Thus, examples like (7a) [We all get older day by day] above will be considered non-prototypical since we in that example refers to the whole human race and thus cannot be interpreted as containing I as the central member of the referents. Non-prototypical uses of the pronouns, however, can be accounted for as extensions of the prototypical uses.

Chomsky es distancia respecte al comportament que descriu Skinner i, d'aquesta manera, deixa de ser locutor per a convertir-se en enunciator.

5.2. LES MARQUES DE PRIMERA PERSONA: FUNCIO DE L'EMISSOR

Seguint el model proposat per Kuo (1999) i Tang i John (1999), hem elaborat una classificació que, a més de tenir en compte el referent extratextual, utilitza com a criteri de classificació la funció que desenvolupa l'emissor dins el text. Basant-nos en el nostre corpus, hem distingit els tipus de funcions següents: exemple, experimentador, escriptor, declarant, analista i atacant. Aquestes funcions responen a diversos graus d'implicació de l'emissor: des de funcions que requereixen una implicació mínima (exemple) fins a aquelles funcions en les quals l'emissor s'implica més, fins al punt que es pot veure afectada la seua imatge social (Brown & Levinson, 1987), com és el cas de la funció d'atacant.⁸ A més, des d'un punt de vista cognitiu, les funcions discursives es poden explicar a través de la noció d'espais cognitius (Fauconnier, 1994), com exposarem en 4.3.

Cadascuna d'aquestes funcions es pot manifestar a través de qualsevol dels tipus de marques assenyalades anteriorment, tot i que, com ja veurem en l'anàlisi del corpus, hi ha algunes funcions que solen combinar-se de manera més freqüent amb alguns dels tipus.

5.2.1. Exemple

L'emissor adopta la funció d'exemple quan es presenta com una persona qualsevol que serveix com a mostra de la teoria que intenta explicar:

⁸ Tang i John (1999: S29) també es basen en la idea de continu en el qual se situen les diverses funcions. Aquesta escala es mou entre una presència autorial menys poderosa i una presència autorial més poderosa (cfr. § 4.2.6). Iliana Martínez (2001: 229) basa la classificació en Halliday i distingeix tres formes de representació de les experiències: externa (accions), interna (reflex de les experiències externes) i generalitzacions, que es manifesten lingüísticament a través de verbs:

These forms of representation are primarily realised in material (*calculate, conduct, measure, store, use*), mental (*believe, expect, find, observe, understand*) and relational (*appear, be, indicate, result, turn*) processes.

- (12) Por ello, el hecho de establecer causas que impidan a los Tribunales juzgar un hecho penalmente ilícito, o ejecutar el que ya se ha juzgado, podría ser objeto de rechazo social, con el consiguiente peligro de volver al sistema de justicia privada que rigió en épocas pretéritas, en aplicación de un razonamiento del tipo: si el Estado renuncia a castigar al criminal que **me** ha ofendido, **tendré que hacerlo yo**, porque lo cierto es que merece un castigo. (Dcast1)

Tot i que, molt sovint, s'utilitza la primera persona del singular per a vehicular aquesta funció, cal tenir en compte que aquesta primera persona del singular es podria interpretar com un *Nos6*, donat que l'emissor pretén dotar d'universalitat el cas que exposa.

5.2.2. Experimentador⁹

L'emissor recorre a la funció d'experimentador quan es mostra com a participant intern d'un esdeveniment (per tant, com a no agent). El cas prototípic d'experimentador és el de lector (13a):

- (13) a. Prompte **ens** avisa l'autor que la metàfora té, evidentment, validesa explicativa, però no és un mecanisme que depenga de l'individu [...] (resLcat3)
- b. Although we were aware of many of the preconceptions in static and current electricity before reading Arons' text, we found that the text clarified **our** thinking and gave **us** a deeper insight into the nature of these preconceptions. (resFang4)

Cal tenir en compte que aquest terme no es correspon exactament amb el terme *experimentador* utilitzat per la teoria dels papers temàtics. L'experimentador prototípic rep paper temàtic experimentador, en el sentit que pateix l'estat psicològic expressat pel verb; però hem inclòs en aquest grup altres

casos que són més perifèrics i tenen paper temàtic meta, tema o origen, com l'exemple següent:

Para ello, **nos** ofrece constantemente informaciones de Derecho comparado (principalmente del continental europeo: Derechos alemán, italiano y francés) y nos refiere las aportaciones más significativas de la doctrina y de la jurisprudencia del Tribunal Supremo. (resdcast2)

En aquest exemple, considerem que l'emissor fa la funció d'experimentador, en la mesura en què se situa dins un procés i en rep els efectes, tot i que, des del punt de vista sintàctic *ens*, rep paper temàtic meta.

A pesar d'aquesta identificació que fem entre experimentador i lector, hem pogut localitzar algun exemple en què l'emissor es defineix com a lector, però realitza una funció d'anàlisi i, per tant, l'hem considerat com a analista:

(14) Arribats en aquest punt, no som capaços de sintetitzar el contingut del llibre ni tindria cap interès, pel fet que té dos protagonistes i les seves opinions, i només **podem**, sense cap altra legitimació que la d'un lector més, convidar a llegir-lo a qui encara no ho hagi fet. (resDcat3)

En (14) el fet de presentar-se com a lector sembla obeir a una estratègia d'acomplir la màxima de la modèstia (cfr. § 2.2.3), ja que està actuant com a analista valorant una obra com de lectura quasi imprescindible.

Molt sovint, com es pot veure en els exemples, la marca de persona es presenta en la posició d'objecte i no de subjecte.

5.2.3. Escriptor

Mitjançant la funció d'escriptor, l'emissor fa evident la seua condició de persona que escriu un text i, com a tal, és capaç d'organitzar-lo: de remetre a parts anteriors i posteriors del text.¹⁰

- (15) a. Davall **m'ocupo** d'un altre cas, encara més greu, de la mateixa cosa. (Lcat4)
- b. No es que neguemos la existencia de elementos universales en la estructura de las lenguas y en sus funciones. Los hay, **nos hemos** ocupado de ellos en nuestra *Lingüística Estructural* (2a ed., 1974, pag. 842 ss.) (Lcast3)

Dins aquesta funció, trobem casos en què l'emissor remet a parts del seu text, com en (15a), que seria la situació prototípica i també casos en què es fa referència a altres obres pròpies, com en (15b).

5.2.4. Declarant

La funció de declarant inclou aquells casos en què l'emissor emet un missatge sense fer cap valoració i, en algun cas, sense fer referència al procés que s'està analitzant.

- (16) a. For the first time, **we have** in the literature a complete, through exposition of the negotiations that led to these Compacts of Free Association and the Covenant of Commonwealth with the Northern Mariana Island. (resDang4)
- b. Aquells que **vam seguir** un curs de física nuclear a les dècades dels seixanta i setanta, **associem** el nom de V. Wweisskopf amb el d'un text avançat del qual és autor (J. M. Blatt i V. F. Weisskopf, *Theoretical Nuclear Physics*, Wiley, 1962). Després de llegir el

¹⁰ Gallardo (2002) seguint Hyland (1994), té en compte tres funcions que es podrien incloure dins la nostra concepció d'escriptor: organització textual, referència endofòrica i reformulació. En canvi, d'acord amb la classificació de Tang i John (1999), la funció d'escriptor correspondria al que ells anomenen *architect* i també al *guide*. (cfr. § 4.2.6). A més, aquesta funció és relacionada amb el concepte de dixi discursiva de Fillmore (1971: 220): "by means of which a communicator can refer to a portion of the ongoing discourse".

llibre que ens ocupa, el recordarem també com a un formidable divulgador de la ciència i del paper social d'aquesta. (resFcat1)

En els dos exemples que hem presentat, l'emissor construeix un enunciat que no es refereix directament al procés que s'està analitzant, que és el contingut d'un llibre.

5.2.5. Analista

La funció d'analista representa un grau més pel que fa a la implicació de l'emissor en el text. En aquest cas, l'emissor no solament organitza el text, en el sentit de l'escriptor, sinó que reflexiona i aporta la seua opinió sobre un procés o l'explica.¹¹

- (17) a. Per concloure, **notem** alguns detalls: dels sis articles que conté aquest número dels *Historical Studies*, quatre i mig tracten de física i un i mig, de ciències de la vida; un treball, sobre una qüestió de finals del segle XVIII i els altres cinc, sobre el segle XX; dels quals tres són sobre la segona meitat del nostre segle. (resFcat4)
- b. **Soy** de los que piensan que la adecuación entre el acontecimiento y su historia es un valor positivo en sí; no precisa ninguna clase de justificación. Y **creo** que, afortunadamente, se trata de un sentimiento muy extendido. Todo lo anterior me lleva a una conclusión de tipo práctico sobre el tema: no me parece fácil llegar a un consenso sobre el grado de historicidad con que el profesor de física debe abordar su misión, pero independientemente de ello debe ser consciente de que hoy puede disponer con relativa facilidad de material histórico apropiado para adquirir una visión actual y rigurosa, en no pocas ocasiones en contradicción con la tradicional, de la evolución de nuestra imagen del mundo físico. (Fcast2)

¹¹ En la classificació de Tang i John (1999: S34), aquesta funció correspon al que anomenen *opinion-holder and originator*, que impliquen donar una opinió i exposar les idees pròpies sobre un tema. Gallardo (2003) ho consideraria com a funció avaluació.

Com veiem, aquesta funció discursiva és un pas més en el camí de la subjectivitat. En la majoria de casos els diferents verbs que serveixen de vehicle d'aquesta funció es podrien substituir per “dir una opinió”. Així, per exemple, en (17a) el verb *notar* equival a *dir* i en l'exemple de (17b) el verbs *creure* i *pensar* no impliquen un subjecte experimentador, com es podria analitzar des del punt de vista sintàctic, sinó un analista que expressa una opinió.

Dins la funció d'analista, cal distingir una variant clarament diferenciada: l'analista experimental. Aquest tipus d'emissor no diu una opinió, sinó que descriu un procés i alhora hi participa com a agent:

- (18) Si **mesurem** el component de l'spin en una direcció qualsevol, sigui la de l'eix z a l'àtom 1, sabrem que el valor d'aquest component a l'àtom 2, ja que ambdues mesures estan correlacionades, de manera que el component S de l'àtom 2 és un element de realitat. (Fcast2)

La majoria d'exemples d'analista experimental provenen dels textos de física, on una opinió ha de demostrar-se mitjançant experiments que invaliden o donen suport a la teoria que s'està analitzant.¹² Com observem en (18), l'emissor sol remetre a situacions hipotètiques. L'emissor crea un espai mental hipotètic (*hypothetical domain*) (Sanders & Verspoor, 1997: 94) (cfr. § 2.1.3), com podem veure també en l'exemple següent:

¹² En part, aquests exemples s'inclourien en el que Gallardo (2002: 4) anomena “relato de las acciones realizadas”, on també s'inclouen exemples que fan referència a les vivències de l'emissor. La funció “recounting of a research process” de Tang i John (1999) està més delimitada i es correspon més amb la nostra definició d'analista experimental. En concret, Tang i John (1999: S28) caracteritzen aquesta funció de la següent manera:

This particular role is often signalled by the pairing of first person pronouns with what Halliday (1994) calls material process verbs (i.e. 'doing' verbs like *work*, *read*, *read interview*, *collect*), frequently used in the past tense.

En els nostres textos, no sempre es presenten en passat, sinó que, molt sovint, es presenten en present i creen una ficció segons la qual el receptor realitza l'experiment paral·lelament a l'emissor.

- (19) [...] y que si **intentásemos** acomodar las estructuras resultantes al formato que exige la GPSG **obtendríamos** múltiples transgresiones de la restricción <*X/Y>, Z. (Lcast2)

5.2.6. Atacant

L'emissor mostra un grau màxim d'implicació i de subjectivitat mitjançant la funció d'atacant, ja que emet judicis negatius sobre una obra o una teoria.¹³ Es tracta d'una funció molt compromesa en el sentit que l'emissor atempta contra la imatge positiva del receptor:

- (20) a. After many hours spent reading selected topics in this immense book, **I** find **myself** both very impressed and somewhat disappointed by it. (resFang5)
- b. La elaboración “burocrática” y la tramitación “semiclandestina” que a la ley comentada se le dio son, sin duda alguna, la mejor prueba de **nuestra** acusación. (resDcast6)

En els exemples de (20), l'emissor exposa una opinió, com en (17), però la diferència és que aquesta valoració és negativa. En alguns casos, la crítica no és tan clara, sinó que l'emissor proposa una altra forma de fer que tindria uns resultats més positius:

- (21) El **meu** suggeriment per a pròximes edicions és, doncs, que s'hi empri més sovint la marca “En algunes contrades” per tal d'informar l'usuari sobre l'àmbit territorialment restringit en què es fa servir el mot assenyalat. (Lcat2)

Casos com els de (21) presenten límits més difusos amb la funció d'analista, ja que l'emissor no fa un atac directe, sinó que presenta la seua opció com una alternativa als problemes que presenta una altra teoria. Aquesta confusió encara es fa més evident en exemples com el que mostrem tot seguit:

¹³ La funció *opinion-holder and originator* de Tang i John (1999) també abraçaria la funció d'atacant, en la mesura que aquests autors no fan distinció entre valoracions positives i negatives. Gallardo (2002) tampoc no fa aquesta distinció i, per tant, la funció d'atacant s'inclouria en el que anomena avaluació.

- (22) [...] i en presenten una llista que des del **meu** punt de vista conté encerts, errors i exemples que són encertats o no, segons com es miren. (Lcat2)

En (22), l'emissor considera que la llista conté aspectes positius i negatius, per la qual cosa podem dir que esdevé analista i atacant alhora.

6. MARQUES DE PERSONA EN EL CORPUS CATALÀ

L'anàlisi de les marques de persona en el corpus català se centrarà en l'estudi dels pronoms de persona de primera persona, seguint la classificació que hem presentat en el capítol 5 (§ 5.1). Per estudiar i interpretar els valors numèrics obtinguts en el corpus català, tindrem en compte les diferents disciplines de què consta el nostre corpus. Així, dividirem aquest capítol en cinc apartats. En el primer, presentarem els resultats que ofereixen els textos de lingüística; en el segon, veurem els resultats procedents dels textos de dret; el tercer estarà dedicat als valors obtinguts en els textos de medicina i, per últim, analitzarem els resultats dels articles i ressenyes de física i química. Per fer una valoració conjunta, inclourem un últim apartat, que servirà per a fer un repàs i elaborar una caracterització global de l'ús de les marques de primera persona en els textos acadèmics catalans.

6.1. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CATALÀ

En el nostre corpus de lingüística en català, de 50.331 paraules, hem pogut observar que l'1% dels mots corresponen a díctics personals. Si comparem els percentatges de cadascun dels gèneres que hem utilitzat (ressenya i article de polèmica), obtenim que, el percentatge de marques en les ressenyes és lleugerament superior (1,2%) que en els articles de polèmica (0,9%):

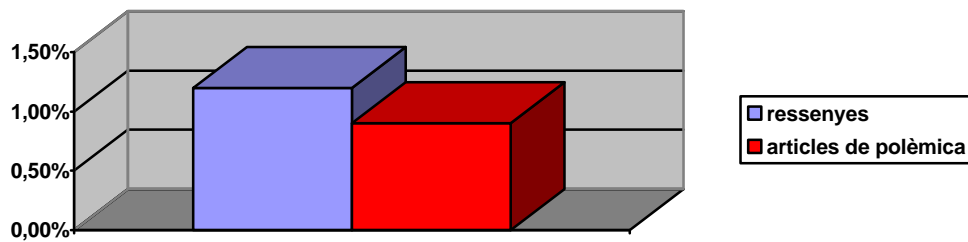

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres

(* Percentatge sobre el total del mots)

Els resultats que s'observen al gràfic són molt similars i ens indiquen que els gèneres que utilitzem són paral·lels pel que fa a l'aspecte que estudiem.

6.1.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de lingüística en català

Pel que fa als tipus de marques, atenent al referent extratextual, en aquest corpus trobem representat tots els tipus de marques que hem distingit en el capítol 5 (cfr. § 5.1).¹ En el gràfic següent presentem els resultats dels tipus de marques sobre el total de marques de persona:

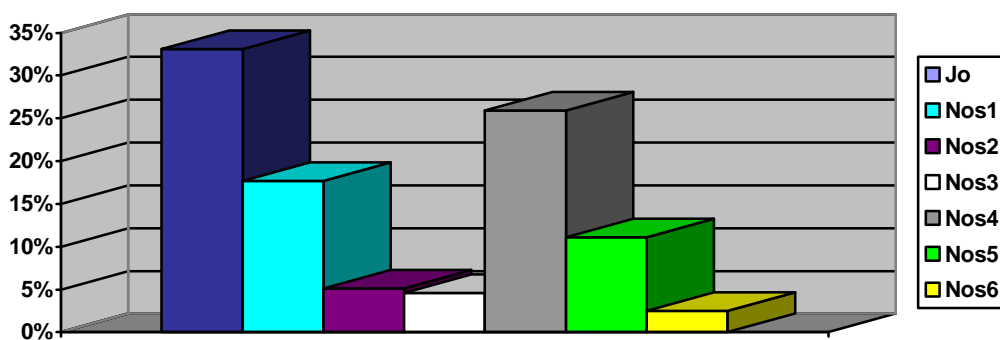

Figura 2. Tipus de marques de persona

¹ Per calcular els percentatges dels tipus de pronoms, tindrem en compte dos criteris. En primer lloc, oferirem els percentatges globals tenint en compte el nombre de paraules i, en segon lloc, presentarem els percentatges de cada tipus de text considerant el nombre total de referències a la persona.

Com es pot veure en el gràfic 2, la marca més abundant és la de primera persona del singular (*Jo*) amb 161 ocurrències, que representa un percentatge del 33,1% aproximadament sobre el total de marques. En presentem alguns exemples:

- (1) a. En aquest paper **miraré** de presentar algunes qüestions filosòfiques que, dins del pensament i del discurs lingüístic contemporani, han promogut i provocat diferents polèmiques i debats que arriben al mateix nucli fundacional dels objectius de les teories i dels programes lingüístics. (Lcat3)
- b. **Em** sembla evident que s'erren quant als tres primers mots que presenten: *armadillo, peso i tabasco* [...] (Lcat2)
- c. **Vaig** dir el que pensava de tot això en l'article d' "El País" que he esmentat en la justificació d'aquest comentari, i no **tinc** prou motius per a canviar-ne ni un mot. (Lcat2)
- d. **Em** sembla molt interessant l'apreciació que hi fa de les formes de pretèrit imperfecte en verbs com *creure, veure, traure*, etc. (resLcat1)

La següent marca, pel que fa a importància quantitativa, és el *Nos4*, és a dir, un *nosaltres inclusiu* que situa al mateix nivell l'emissor i el receptor (2). En aquest cas, hem localitzat 126 ocurrències en total, que equivalen a un percentatge del 25,9%:

- (2) a. En aquest sentit, la tasca filològica no sols l'hem de relacionar amb l'estudi lèxic, com **podem** comprovar en la "Filiació dels textos del Viatge al Purgatori de Ramon de Perellós" (resLcat3)
- b. Així, **ens enfrontem** cara a cara amb el problema de la categorització (resLcat2)
- c. I ara **anem** acabant. El mal de *Les normalitzacions reeixides* no es redueix a reunir en un sol volum pretensions forassenyades [...] (Lcat0)
- d. [...] **parlarem** de la cultura hispanoamericana si **parlem** de la cultura de l'Amèrica espanyola, però de les relacions hispano-americanes si aquestes relacions s'estableixen entre Espanya i Amèrica. (Lcat1)

D'acord amb aquests resultats, el predomini del *Jo* i del *Nos4*, sembla que hi ha una tendència en aquests textos a la referencialitat.

Seguint aquestes dues marques, hi ha el *Nos1*, que equival a un pronom de primera persona singular, amb un total de 86 ocurrences (17,7%). Pel que hem observat en els textos, la marca de primera persona del singular (*Jo*) i aquest plural de modèstia solen ser excloents. Això és els textos que opten per la primera persona del singular no solen usar el plural de modèstia:

- (3) a. Pel que fa a la morfologia dels manlleus, **remarquem** la distinció que, quant al gènere, es fa en el mot *casset*, femení quan vol dir 'Estoig que conté una cinta magnètica...', i masculí amb la significació de 'Magnetòfon de casset'. (Lcat1)
- b. Per tancar la ressenya **voldríem** advertir que no és sense premeditació que **hem deixat** de banda un vessant de l'obra que altrament pot suscitar l'atenció del lector contemporani: al·ludim a la nul·la preocupació - atribuïble a desconeixença?- (resLcat5)
- c. M'apresso a dir com és d'interessant conèixer a través de l'obra que **ressenyem** els mètodes emprats per Alcover per recollir les dades i la tria d'informants que practicava. (resLcat4)

Un altre dels tipus que ocupa els primers llocs quantitativament és el *Nos5*, que representa una col·lectivitat, i que apareix sobretot en el cas de les ressenyes (54 ocurrences, 11,1%):

- (4) a. Evidentment si la llengua de la qual podem rebre alguna interferència fos molt diferent a la **nostra**, seria més senzill observar que algun ús no estaria gens motivat en català [...] (resLcat2)

En general, tal com mostra l'exemple (4) s'usa per a referir-se a la comunitat lingüística o nacional.

En les últimes posicions, hauríem de situar el *Nos2* (5), *Nos3* (6) i el *Nos6* (7), amb percentatges per sota del 6%. En proposem alguns exemples:

- (5) Per tant, **hem de concloure** que la hipòtesi de Bernat Joan ha estat falsada per Bernat Joan . (Lcat0)
- (6) En l'obra que ressenyem podem observar com el parlar de Barcelona ha penetrat, i penetra encara, en altres àrees lingüístiques. **Vegem** algun dels exemples que recull Alcover. (resLcat4)
- (7) De la tria que hem fet, apreciem dues maneres diverses de concretar la noció, segons s'incideixi en el fet que la gramàtica universal es una part de la **nostra** estructura mental i cerebral amb unes assumpcions determinades sobre quina és aquesta organització. (Lcat3)

Durant l'anàlisi, hem pogut veure que els resultats són molt semblants en els dos gèneres, encara que hi ha diferències remarcables en alguns tipus que comentarem tot seguit. Observem primerament el gràfic:

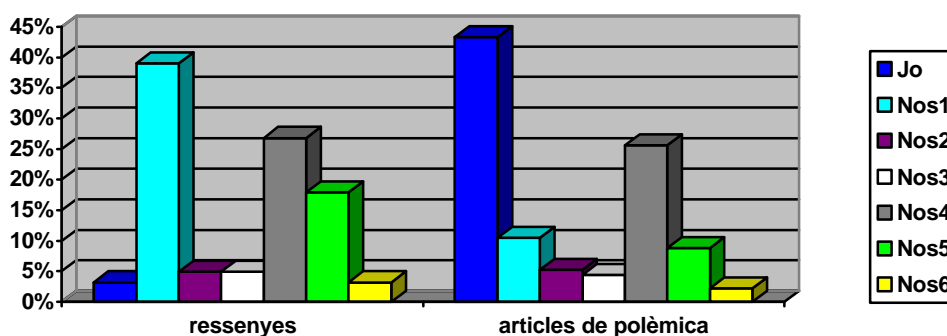

Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres

La figura 3 mostra resultats molt semblants en tots els tipus tret de les marques *Jo* i *Nos1*. En aquest tipus els resultats s'intercanvien. Així, en les ressenyes predomina el *Nos1*, mentre que en els articles de polèmica és més dominant la marca de primera persona de singular. En aquesta marca és on es produeixen els desnivells més importants, de fet, de les 161 ocurrències de la marca *Jo*, solament 4 pertanyen a les ressenyes.

En general, es pot veure, que en (8) el domini de l'emissor a través de les marques de persona es fa més evident en els articles de polèmica, mitjançant les

marques *Jo*, *Nos1* i *Nos2*. En canvi, en el cas de la ressenya de (9) són més predominants les marques de persona que impliquen major complicitat amb el lector, com és el cas del *Nos4*, o que impliquen una col·lectivitat, com ara el *Nos5*. Els següents exemples ens poden servir de mostra d'aquest efecte:²

- (8) En aquest paper **miraré** de presentar algunes qüestions filosòfiques que, dins del pensament i del discurs lingüístic contemporani, han promogut i provocat diferents polèmiques i debats que arriben al mateix nucli fundacional dels objectius de les teories i dels programes lingüístics. **Em situaré** dins la teoria dels Principis i Paràmetres,² en el si de la gramàtica generativa. Hi ha tres límits imprescindibles, i de naturalesa ben diferent, que perfilaran les expectatives d'aquesta exposició crítica. D'una banda, una valoració de la continuïtat en el temps de la tradició considerada. Si **prenem** com a data de referència l'any de publicació de *Syntactic Structures* (1957) ja **parlem** de quaranta anys de successives propostes, amb tota la mobilitat i els canvis que aquesta circumstància ha suposat. **Em caldrà** com a complement de l'argumentació que **sostindrè**, tot i el marge natural de l'atzar en qüestions cronològiques, una altra data necessària que es correspon amb l'aparició de la publicació periòdica "Linguistics and Philosophy" l'any 1977. La confluència i la intersecció de les preocupacions filosòfico-lingüístiques queda recollida, des del primer moment, en la línia editorial d'aquesta revista. (Lcat3)
- (9) En aquest sentit, la tasca filològica no sols l'**hem** de relacionar amb l'estudi de lèxic, com **podem** comprovar en la "Filiació dels textos del Viatge al Purgatori de Ramón de Perellós" (ps. 61-72), sinó també amb situacions de contacte de llengües, en el treball de "Mescla de llengües en les "Glosses" de Munic (segles XIV a XV)" (ps. 107-112)
El títol **ens** assenyala una altra característica de la rigorositat i del sistema de treball de l'autor: la constant referència romànica [...] (resLcat3)

Aquestes diferències tenen relació amb l'objectiu que persegueix cadascun d'aquests gèneres. Les ressenyes fan de guia de lectura, exerceixen de tribunal científic que valora els textos, en el cas del castellà i català, sol ser favorablement. Així doncs, busca la implicació del futur lector, que segurament compartirà els coneixements i les opinions sobre l'obra ressenyada. Tanmateix, els articles de

² Assenyalarem amb blau les marques de *Jo*, *Nos1* i *Nos2*. El color roig indica les marques referents al *Nos4* i *Nos5*.

polèmica pretenen expressar una opinió més individualitzada sobre una teoria. Es podria dir que les ressenyes tenen una funció més propagandística que els articles de polèmica.

6.1.2. La funció de l'emissor en els textos de lingüística en català

A més del referent extratextual al qual fan referència les marques, hem tingut en compte la funció que desenvolupa l'emissor en el text (cfr. § 5.2). Segons aquesta classificació, distingim la funció d'exemple, la d'experimentador, la d'escriptor, la d'analista, la d'atacant i la de persona que pertany a una comunitat.³ Presentem la figura 4 per veure la informació dels percentatges globals més visualment:

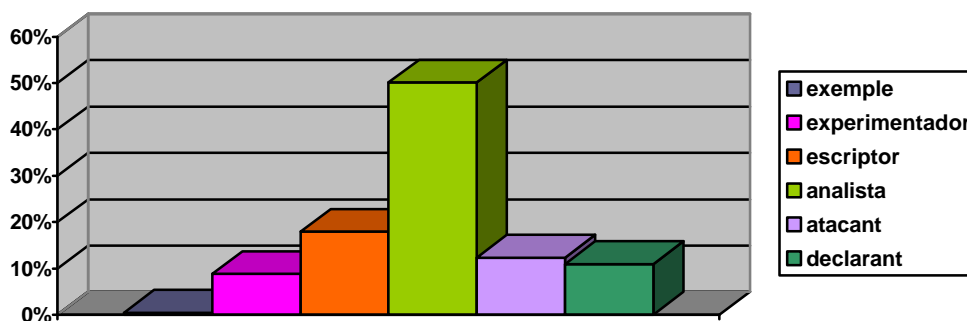

Figura 4. Funció de l'emissor

La funció principal, amb gran diferència, és la d'analista amb un percentatge del 50,1% (243 ocurrences), cosa que respon a les expectatives dels gèneres que estudiem, ja que la funció d'aquests treballs és analitzar altres textos o teories i aportar una opinió personal:

- (10) a. Aprofito, doncs, l'avinentesa per a suggerir que, en pròximes edicions, s'incorpori el sistema de separació que **considero** més clar: numeració en rodona (Lcat1)

³ Per calcular els percentatges, hem partit del nombre total de marques.

- b. No seguiré. Amb l'única excepció d'*autostop* i *autostopista*, en què des del **meu** punt de vista tenen tota la raó, totes les formes que treuen a rotllo -i altres que hi podrien treure- són justificables o, pel cap baix, defensables. (Lcat2)
- c. Per totes aquestes raons, **podem afirmar** que Complements a “La flexió verbal en els dialectes catalans” és una magnífica aportació al coneixement de l'obra alcoveriana [...] (resLcat4)
- d. Aquí **voldríem suggerir** que hi ha una circumstància rellevant, que podria contribuir a aclarir per què l'irlandès no es va normalitzar malgrat la independència d'Irlanda i per què el suec és normal a les illes Aland encara que no formin un estat sobirà. (Lcat0)

Quasi tots els casos de la funció d'analista es manifesten a través de *Jo* (10a i b) i *Nos1* (10c i d), la qual cosa indica que l'emissor es fa responsable d'aquesta anàlisi. No obstant això, també hi ha alguns casos en què es vehicula a través del *Nos4* (11). En aquests casos, l'emissor pretén implicar el receptor en l'anàlisi:

- (11) Així doncs, **ens trobem** davant d'una obra de caràcter didàctic d'un extraordinari rigor científic, on possiblement manca una major informació de trets dialectals, un estudi sintàctic més complet, que se centre en els aspectes més conflictius del català [...] (resLcat1)

A més de la funció d'analista, com a observador del procés, hem distingit un tipus d'analista, que és observador extern i agent que participa en el procés alhora. En els textos de lingüística n'hem trobat alguns exemples:

- (12) Per assegurar-me de no fer una afirmació gratuïta, **he buscat** en el *Diccionari de freqüències* tots els mots que ells esmenten, amb aquests resultats: [...] (Lcat2)

En l'exemple (12) l'emissor fa una acció que serveix per valorar després una actuació. En aquest cas, l'emissor és semblant a l'emissor dels textos de física que sovint analitzen a partir de la realització d'un experiment.

En segon lloc, des del punt de vista quantitatiu, hi ha la funció d'escriptor (87 ocurrences, 17,9%), vehiculada principalment per la marca *Jo* (13a i b) i *Nos1*

(13c i d), a través de la qual l'emissor es presenta com a responsable del text i l'organitza, com mostren els casos que exposem a continuació:

- (13) a. També **comentaré** certes decisions que s'han pres en la seva elaboració (com l'ús del guionet o el de l'accent en certs casos) i **acabaré** amb una nota breu sobre el tipus de llenguatge usat en les definicions. (Lcat1)
- b. Sobre la marxa, però, aniré esmentant mots o significats entrats en el DIEC (**encapçalaré** amb un asterisc (*) els que no hi figuren, sense que amb això vulgui mostrar necessàriament desacord amb la decisió presa per l'IEC), sovint amb la sola intenció que el lector es faci una idea del contingut de l'obra. (Lcat1)
- c. **Hem dedicat** un poc més d'espai a aquestes preposicions inicials, tot i que l'autor no els en concedeix massa [...] (resLcat2)
- d. Pel que **acabem de dir**, la gramàtica de Petit tant és capaç de sorprendre per la normalitat que testimonia com per l'excepcionalitat que encarna. (resLcat5)

Com mostren els exemples, la funció d'escriptor no sempre s'utilitza per a referir-se a les diverses parts del text (13a i d), sinó que, de vegades, s'empra per a justificar-se sobre una qüestió tipogràfica o bé d'extensió de contingut (13b i c).

Molt a prop de la funció d'escriptor, hi ha la funció d'atac (60 casos, 12,3%). Les marques que s'utilitzen per a manifestar atac són, especialment, la marca de primera persona del singular i el tipus *Nos1*. Igual que ocorre en el cas de la funció d'analista, l'emissor vol fer-se responsable de l'atac:

- (14) a. **No hi estic gens d'acord**. És clar que podem imaginar una dona responsable d'un alfòndec, o una dona que hagi rebut ordenació sacerdotal [...] (Lcat2)
- b. [...] que la *a* àtona també es pot realitzar neutra en alguns contextos, per això **creiem** que hauria estat bé inserir alguna nota a peu de pàgina que ho clarifiqués. (resLcat4)
- c. En aquest punt 7, els autors de l'Aproximació piquen amb la maça grossa, de manera, al **meu** entendre, totalment injustificada. (Lcat2)

Els exemples que hem presentat demostren que malgrat que l'atac es vincula amb l'emissor individual és molt habitual fer servir crítiques poc directes com (14b) o bé fer ús dels moduladors, com ara *al meu entendre* (14c).

En les últimes posicions, trobem les funcions de declarant (53 casos, 10,9%) i d'experimentador (43 casos, 8,8%). La funció de declarant s'expressa a través del *Nos5*, que, en moltes ocasions, està relacionat amb un possessiu (*nostra cultura*):

- (15) Davant d'un crit d'alarma com aquest, que els que **fem** treballs de camp **tenim** ocasió de comprovar dia a dia, **ens trobem** amb la necessitat moral de mampendre la tasca difícil de recopilació de qualsevol dels aspectes de la **nostra** cultura [...] (resLcat1)

En l'experimentador, es pot observar un cert acostament de l'emissor al receptor i a la funció de lector d'aquest, de fet, en la majoria dels casos aquesta funció es vehicula mitjançant el tipus *Nos4* (16). Solament, hem localitzat un cas d'experimentador a través de la marca de primera persona singular:⁴

- (16) Per acabar-ho d'adobar, tot això **se'ns** presenta en un entorn que des d'un punt de vista estrictament editorial es mereix el qualificatiu d'impresentable. (Lcat0)

Si recordem els percentatges segons els dos gèneres que estudiem, conclourem que, òbviament, els percentatges són molt semblants en tots els tipus de marques. Les diferències més importants es donen en la funció d'escriptor i atacant. L'emissor es manifesta amb la funció d'escriptor amb un percentatge més elevat en els articles de polèmica. Així mateix, la funció d'atacant és lleugerament més predominant en els articles de polèmica (10,5%) que en les ressenyes (6,8%). Vegem un fragment de cadascun dels gèneres on es poden observar aquestes tendències. Amb blau indiquem les marques que fan referència a la funció

⁴ Hi ha algun exemple que es trobaria a mitjan camí entre analista experimental i experimentador. Tot i que, des del punt de vista sintàctic, el subjecte rebria paper temàtic Experimentador, des del punt de vista de la nostra anàlisi, l'hem considerat com a analista experimental:

- (i) Crec que caldria seguir en el *DIEC* la formulació del *DCVB*, o almenys introduir el significat dels *kyries* com a primera accepció de *kyrieleison*, si bé no **l'he sentit** emprar mai amb aquest valor. (Lcat2)

d'atacant o d'escriptor; Amb color vermell assenyalen les marques que es refereixen a l'emissor com a experimentador i també aquells casos en què es presenta com a analista pertanyent a una comunitat a través del *Nos5*

- (17) Mogut per un fort apetit crític (**em sento** temptat de dir que per un instint destructiu clar), el senyor Saragossà se sent legitimat per a escometre qualsevol estadi del desenvolupament d'una idea, sense prendre en consideració que aquests estadis, vistos en perspectiva, podrien ser el precedent immediat de solucions molt més acabades. En general, es pot dir que el llibre del senyor Saragossà es caracteritza per la correcció dubtosa del seu propòsit i per la parcialitat aclaparadora de les estratègies que desplega. Això és el que **miraré** de mostrar tot seguit.

Al **meu** parer, el principal defecte de l'obra que **estic** comentant és que el senyor Saragossà s'enganya, i enganya els seus lectors, quan diu que l'objectiu del seu llibre és intentar de demostrar la inutilitat de les propostes chomskianes per a la caracterització de la sintaxi de les llengües naturals. Allò que fa realment el senyor Saragossà és mirar de sotmetre la concepció chomskiana de la sintaxi a altres concepcions prèvies i a les seves pròpies concepcions, comprovar que aquestes concepcions no casen i concloure que Chomsky s'equivoca. Així és com el senyor Saragossà, que creu inqüestionable l'equació "sintaxi = regles d'estructura sintagmàtica", conclou que quan Chomsky la posa en qüestió el que fa és negar la idea mateixa de "sintaxi" (p. 176). Com **podríem** fer veure al senyor Saragossà que revisar o replantejar-se una idea no equival a negar-la, sinó més aviat a refermar-la?

- (18) L'erudit alteà F. Martínez i Martínez **ens** recorda al primer tom de la seva obra *Còses de la meua terra* que [...]. Davant d'un crit d'alarma com aquest, que els que **fem** treballs de camp **tenim** ocasió de comprovar dia a dia, **ens trobem** amb la necessitat moral de mampendre la tasca difícil de recopilació de qualsevol dels aspectes de la nostra cultura, injustament maltractada pels qui li han donat una visió excessivament folklòrica, i aplicar-li un estudi digne i rigorós de manera que pugui ser útil als usuaris. Sens dubte, si **haguéssem** tingut estudis d'aquest tipus a tots els pobles o a totes les comarques, el panorama actual, pel que fa a la recuperació cultural, seria ben diferent. I no **oblidem** que la mancança d'estudis, en aquest cas lingüístic, és ben palpable a les comarques centrals del País Valencià, on precisament el català es troba més viu, i on la incidència d'aquests treballs podria ser major. Davant d'aquesta necessitat, davant la demanda urgent d'un estudi aprofundit, centrat en la llengua d'un poble, Pelegrí Sancho i

Cremades **ens** ofereix un llibre excel·lent, *El valencià col·loquial de la vila de Canals*, una obra que, sens dubte, fa una contribució decidida al recobriment lingüísticocultural, no només del poble de Canals, sinó també de tots els valencians. (resLcat1)

En l'exemple (17), corresponent a un article de polèmica, podem veure que l'emissor desenvolupa funcions que requereixen una certa individualitat, com són la d'escriptor i la d'atacant; en canvi, en el fragment de la ressenya (18) es pot apreciar que l'emissor aparta aquestes funcions individualistes i s'uneix a un grup: es presenta com a persona que forma part d'una comunitat o com a experimentador, manifestant complicitat amb el lector. Aquestes conclusions, pel que fa a les funcions, van lligades als resultats que obteníem pel que fa al referent extratextual: predomini del *Jo*, *Nos1* i *Nos2* en els articles de polèmica i predomini de *Nos4* i *Nos5* en les ressenyes.

6.1.3. La distribució de les marques de persona en el text

Per fer una anàlisi més detallada dels resultats, hem tingut en compte la manera com les marques es distribueixen en el text. Per això farem la distinció que hem presentat en el capítol 3 (§ 3.5). Segons aquesta classificació, l'article de polèmica està dividit en quatre grans blocs: la introducció, el cos de la crítica, la conclusió i les notes. La ressenya té una distribució molt semblant en tres grans parts: la introducció, la descripció-avaluació (cos central) i la conclusió.

Els resultats globals (figura 5) ens mostren que la part del cos central és la que presenta un percentatge més elevat de marques de persona. La introducció i les notes a peu de pàgina, sols presents en els articles de polèmica, ofereixen un resultat molt semblant: 11,8%, la introducció i 11,7%, les notes a peu de pàgina. Per últim, la conclusió és l'apartat en què més s'eviten les marques de persona:

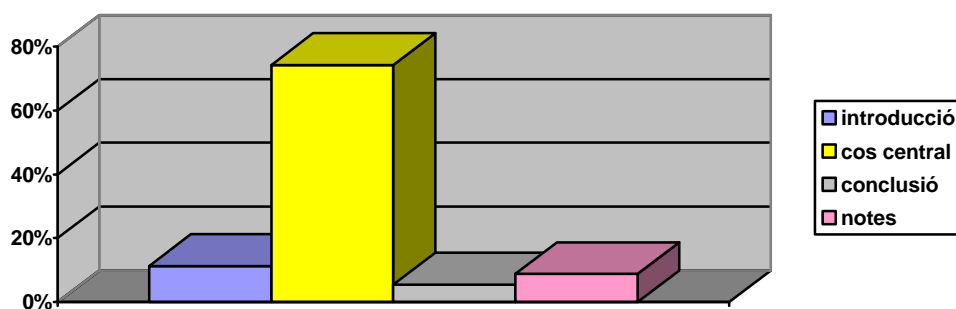

Figura 5. Distribució de les marques en les parts del text

L'elevada concentració de marques en el cos central és un resultat esperable per dos motius: en primer lloc, perquè es tracta del bloc amb un caràcter més polèmic, on es desenvolupa l'argumentació; en segon lloc, perquè és la part més extensa, que comprén un major nombre de paraules. Pel que fa a l'escassa quantitat que trobem en les conclusions, entenem que pot influir la curta extensió que té aquesta part i també la voluntat d'evitar responsabilitats en la part última del text, que resulta la més definitiva.

Si analitzem els tipus predominants en cada part, veiem que el *Jo*, que és la marca majoritària, és la predominant en totes les parts tret de la conclusió, on el *Nos1* i el *Nos4* superen lleugerament la marca de primera persona del singular:

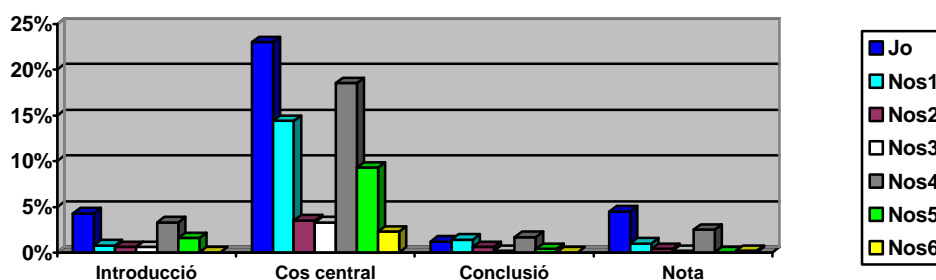

Figura 6. Distribució dels tipus de marques en les parts del text

En el gràfic, podem observar que en la introducció el *Nos4* (5%) quasi s'igualava amb el *Jo*. En l'altre extrem hauríem de situar el *Nos3* i el *Nos6*, que estan absents

en aquesta part. En el cos central, també veiem un percentatge elevat del *Nos4* (18,5%), seguit molt de prop pel *Nos1* (14,4%). En les notes se segueix la mateixa línia que en el cos central. I en les conclusions és on s'observen més diferències, ja que hi ha un predomini del *Nos4* i del *Nos1*.

Encara que en la distribució del nombre de marques no hem trobat diferències entre els dos gèneres, sí que hem d'observar algunes diferències quant a la distribució dels tipus. Les diferències es concentren en la introducció, ja que en el cos central i en la conclusió solament s'observa un desnivell, que ja hem comentat en els resultats generals (§ 6.1.1) entre el *Jo*, predominant en les ressenyes i el *Nos1* predominant en els articles de polèmica. Així, com observem en el gràfic següent (figura 7), en la introducció de la ressenya predomina el *Nos5* (5,7%), mentre que en l'article de polèmica és predominant el *Jo* (5,5%):

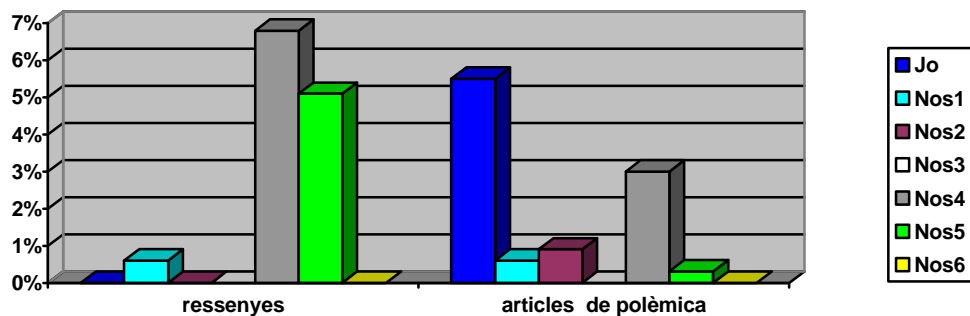

Figura 7. Tipus de marques en la introducció dels dos gèneres

En la introducció de la ressenya destaca la quantitat de *Nos5* (6,4%) i *Nos4* (5,1%); en canvi, en l'article de polèmica l'emissor se situa en un primer pla a través del *Jo*. Deduïm, per tant, que en la ressenya, l'autor pretén implicar el receptor des del primer moment i en l'article de polèmica l'emissor pren protagonisme i es presenta com a autoritat amb el *Jo*, o bé, intenta influir en l'opinió del receptor mitjançant el *Nos2*.

Pel que fa a la distribució de les funcions de l'emissor en el text, podem veure que en totes les parts del text tret de les notes, la funció predominant és la d'analista:

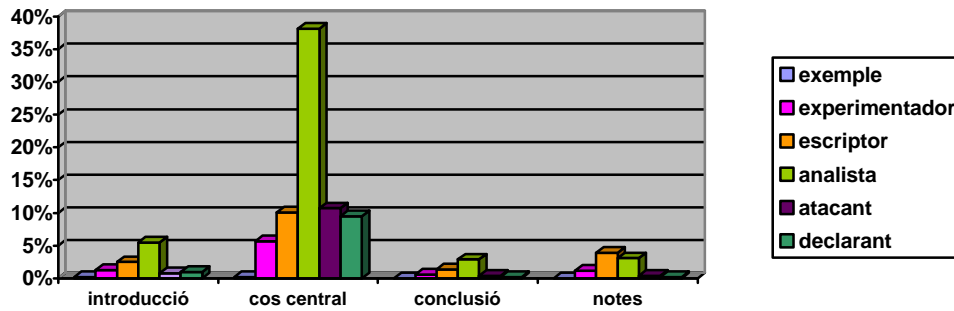

Figura 8. Distribució de les funcions en les parts del text

La funció més destacada en quasi totes les parts és la d'analista, que sols es veu superada per la funció d'escriptor en les notes. Pel que fa a la segona funció més important quantitativament, cal destacar la d'escriptor, ja que aquesta part és aprofitada per l'autor per a citar altres obres relacionades amb la que es comenta. No obstant això, es pot observar com en el cos central, la funció d'atacant presenta resultats molt igualats amb la d'escriptor.

A banda d'aquests resultats generals, hem localitzat algunes diferències destacades entre els dos gèneres analitzats. Aquestes diferències es concentren en dues parts: la introducció, com ocorria també amb els tipus de marques de persona, i en la conclusió. Així, en la introducció, s'observa un predomini en els dos gèneres de la funció d'analista, però en la resta de funcions hi ha poques coincidències, tal com mostra aquesta figura:

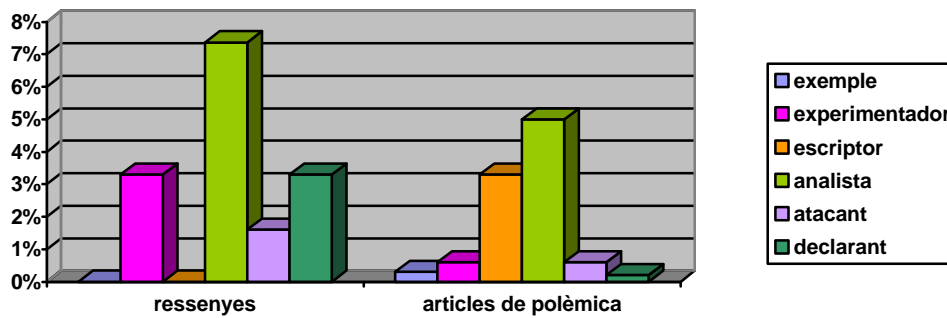

Figura 9. Funcions en la introducció dels dos gèneres

En les ressenyes, a més de l'analista, l'emissor desenvolupa les funcions d'experimentador (3,3%) i declarant (3,3%). En canvi, en els articles de polèmica l'emissor es manifesta amb les funcions d'analista (5%) i, en menor mesura, amb la funció d'escriptor (3,3%). Així, en les ressenyes pesa molt l'experiència de l'autor com a lector; mentre que en els articles de polèmica l'autor marca més la seva autoritat mitjançant la funció d'analista, escriptor i atacant.

En la conclusió, les ressenyes presenten proporcionalment major nombre de marques que els articles de polèmica. En les ressenyes s'observen uns percentatges elevats de la funció d'analista, com ocorre en les altres parts del text; mentre que en els articles de polèmica, la funció d'analista presenta uns índexs molt baixos (1,9%, 7 ocurrences). L'única funció que es manifesta amb major predomini en els articles de polèmica que en les ressenyes és la de declarant (1 ocurrencia, 0,3%).

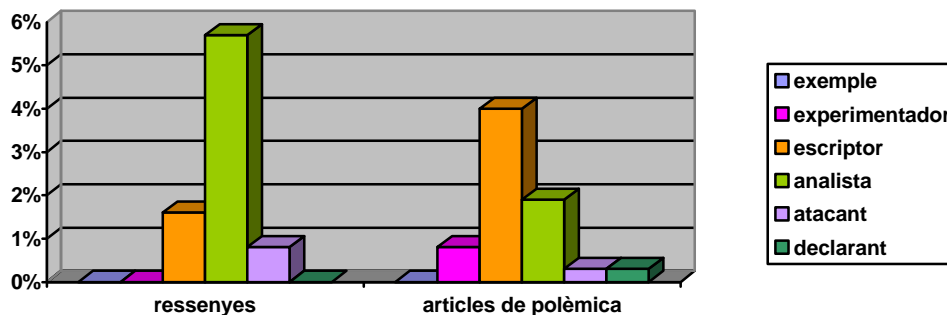

Figura 10. Funcions en la conclusió dels dos gèneres

Amb aquest gràfic, podem veure que les ressenyes i els articles de polèmica segueixen un camí contrari pel que fa a la implicació del lector en el text. En el cas de les ressenyes, l'emissor comença amb una relació de complicitat molt forta amb el lector i acaba amb una relació molt més allunyada i es mostra més individual. En els articles de polèmica, per contra, l'emissor es manifesta més individualment al començament i a mesura que avança el text estableix més relació amb el receptor.

6.1.4. Conclusió

Per concloure, cal que fem un repàs dels resultats obtinguts pel que fa al camp de la lingüística en català. En total, hem pogut comptar 486 referències a les marques de persona de primera persona, que implica un percentatge de l'1% sobre el total de paraules (50.331).

Si comparem la marca de primera persona amb el nombre de marques de plural, observem que el *nosaltres* (66,9%) predomina sobre el *Jo* (33,1%). No obstant això, la comparació per tipus ens indica que la marca majoritària és el de primera persona singular (*Jo*), seguida del *Nos4*, que es presenta en proporcions bastant equilibrades en els dos gèneres. Òbviament, els dos gèneres són de caràcter argumentatiu i, per tant, fan servir mecanismes molt semblants; no obstant això, hem pogut observar algunes diferències. Així, en la ressenya solament hem localitzat 3 marques de primera persona singular davant les 158 dels articles de polèmica. Aquest percentatge tan reduït en la ressenya està compensat per la gran quantitat de marques del tipus *Nos1*, que és molt escàs en els articles de polèmica.

Taula 1. Tipus de marques de persona

Marca de persona	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>	161	33,1%
<i>Nos1</i>	86	17,7%
<i>Nos2</i>	25	5,1%
<i>Nos3</i>	22	4,6%
<i>Nos4</i>	126	25,9%
<i>Nos5</i>	54	11,1%
<i>Nos6</i>	12	2,5%
TOTAL	486	100%

Segons es pot veure en la taula anterior, l'emissor es presenta predominantment amb les marques que tenen com a referent extratextual l'emissor (50,8%), el *Jo* i el *Nos1*; ara bé, concedeix molta importància al receptor i intenta incloure'l en el discurs, com mostren els elevats percentatges de *Nos4* (25,9%).

Quant a la funció de l'emissor, la meitat de les marques de persona responen a la funció d'analista (50,1%) (taula 2). Les següents funcions en importància quantitativa són la d'escriptor i atacant. Convé destacar que la funció d'exemple té una representació molt escassa. En aquest cas, les divergències més importants es produeixen en el cas de la funció de declarant, que es presenta majoritàriament en les ressenyes, lligada al *Nos5*.

Taula 2. Funció de l'emissor

Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Exemple	0	0%
Experimentador	43	8,8%
Escriptor	87	17,9%
Declarant	53	10,9%
Analista	243	50,1%
Atacant	60	12,3%
TOTAL	486	100 %

Així doncs, en els textos que hem analitzat predomina la valoració, que és positiva i, en molts pocs casos es pot parlar de crítica o atac, tot i que la proporció és més elevada que no en els textos de les altres matèries.

Quant a la relació entre tipus de marca i funció de l'emissor (taula 3), la funció predominant d'analista es manifesta principalment a través del *nosaltres* inclusiu *Nos4*, de la marca de primera persona de singular, del plural de modèstia (*Nos1*). Així mateix, la funció d'atacant també es manifesta a través de les marques que remetent a l'emissor individual. Les marques que impliquen la inclusió del receptor (*Nos4*) o del receptor i una tercera persona (*Nos5*) s'empren per a vehicular les funcions d'experimentador i declarant respectivament.

Taula 3. Tipus de marques i funcions

Tipus de marca	Funció de l'emissor	Ocurrences	Percentatges
<i>Jo</i>		161	33,1%
	Declarant	5	1%
	Experimentador	1	0,2%
	Escriptor	54	11,2%
	Analista	67 (5an. experimental)	13,7%
<i>Nos1</i>	Atacant	34	7%
	Escriptor	86	17,7%
	Analista	24	4,9%
	Atacant	47	9,7%
<i>Nos2</i>	Atacant	15	3,1%
	Escriptor	25	5,1%
	Analista	4	0,8%
<i>Nos3</i>	Analista	20	4,1%
	Atacant	1	0,2%
	Escriptor	22	4,6%
<i>Nos4</i>	Analista	1	0,2%
	Escriptor	21	4,4%
<i>Nos4</i>	Atacant	126	25,9%
	Experimentador	45	9,3%
	Escriptor	1	0,2%
	Declarant	2	0,4%
	Analista	73 (1an. Experimental)	15%
	Atacant	5	1%
<i>Nos5</i>	Declarant	54	11,1%
	Analista	34	7%
	Atacant	15	3,1%
<i>Nos6</i>	Atacant	5	1%
	Declarant	12	2,5%
<i>Nos6</i>	Analista	11	2,3%
	Declarant	1	0,2%
TOTAL		486	100%

A partir del que hem observat en la taula 3, podem concloure que l'emissor realitza la funció d'atac de manera directa amb la marca de primera persona del singular, tot i que en molts casos s'oculta sota un plural fals.

Pel que fa a la distribució dels tipus de marques en el text, la màxima concentració d'aquests elements es produeix en el cos central dels textos, ja que aquesta part conté un nombre molt elevat de paraules i constitueix l'eix central de l'argumentació. Les proporcions generals que hem descrit anteriorment es repeteixen en cadascuna dels blocs dels textos. Les diferències més remarcables entre la ressenya i l'article de polèmica es produeixen en la conclusió, on la ressenya presenta més riquesa quantitativa de marques. Així mateix, hem observat moviment de marques contrari: la ressenya, es presenten majoritàriament les marques de tipus més col·lectiu en la introducció, mentre que els més individuals apareixen cap al final; en canvi, en l'article, el camí és l'invers, de la màxima individualitat a la col·lectivitat.

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text

Tipus de marca	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Jo	21 (4,3%)	112 (23%)	6 (1,2%)	22 (4,5%)
Nos1	4 (0,8%)	70 (14,4%)	7 (1,4%)	5 (1%)
Nos2	3 (0,6%)	17 (3,5%)	3 (0,6%)	2 (0,4%)
Nos3	3 (0,6%)	16 (3,3%)	1 (0,2%)	1 (0,2%)
Nos4	16 (3,3%)	90 (18,5%)	8 (1,7%)	12 (2,5%)
Nos5	8 (1,6%)	45 (9,3%)	2 (0,4%)	0 (0%)
Nos6	0 (0%)	11 (2,3%)	0 (0%)	1 (0,2%)
TOTAL	55 (11,3%)	361 (74,3%)	27 (5,5%)	43 (8,8%)

Així doncs, podem interpretar que, en la ressenya, l'emissor comença captant l'atenció del lector, buscant la seua complicitat i, quan ja l'ha portat al seu terreny,

exposa la seua opinió individualitzada. En el cas de l'article de polèmica, l'emissor comença el camí en solitari, sense comptar amb la complicitat del lector, que anirà agafant a poc a poc. El crític de llibres no es veu amb prou autoritat de dir la seva fins al final i necessita el suport del lector. Altrament, l'autor d'un article de polèmica es presenta com una autoritat en el tema i, per tant, no necessita, en principi, cap suport.

Per últim, comentarem la distribució de la funció de l'emissor (taula 5). La funció d'analista és la predominant en totes les parts del text, tret de les notes, on l'emissor es manifesta majoritàriament amb la funció d'escriptor. Cal destacar l'augment de la funció d'experimentador en el cos central, en què l'emissor busca el suport del receptor. També en aquesta part creix la funció d'atacant.

Taula 5. Distribució de les funcions en el text

Funció de l'emissor	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	6 (1,3%)	28 (5,7%)	3 (0,6%)	6 (1,2%)
Escriptor	12 (2,5%)	49 (10,1%)	7 (1,4%)	19 (3,9%)
Declarant	5 (1%)	46 (9,5%)	1 (0,2%)	1 (0,2%)
Analista	28 (5,7%)	186 (38,3%) (6 an. exper.)	14 (2,9%)	15 (3,1%)
Atacant	4 (0,8%)	52 (10,7%)	2 (0,4%)	2 (0,4%)
TOTAL	55 (11,3%)	361 (74,3%)	27 (5,5%)	43 (8,8%)

D'acord amb els resultats, exposats en la taula, l'emissor manté la funció d'analista com a predominant en totes les parts, fins i tot en la introducció, part més destinada a organitzar el text i exposar dades.

6.2. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE DRET EN CATALÀ

El corpus de dret en català consta de 39.890 paraules entre les quals n'hem trobat 185 que corresponen a marques de persona. Aquesta quantitat, que es tradueix en un percentatge del 0,5%, és la quantitat menor que hem observat en l'anàlisi dels textos de dret i de lingüística en totes les llengües. El resultat global del 0,5% es reparteix en els dos gèneres de la manera que mostra el gràfic següent:

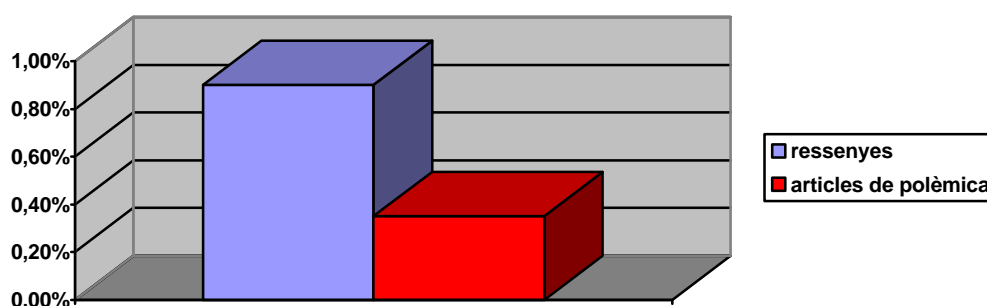

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres

(*Percentatge sobre el nombre total de mots)

Les diferències entre els dos gèneres són notables. El percentatge de les ressenyes (0,9%) quasi triplica el percentatge dels articles de polèmica (0,35%). Sembla que els articles de polèmica segueixen la tendència que sembla habitual en el llenguatge jurídic, que sol ser molt impersonal i recorre sovint a l'ús de construccions arcaïtzants amb formes impersonals del verb, passives i nominalitzacions. En canvi, els resultats que presenten les ressenyes no són tan diferents dels resultats de les ressenyes de lingüística. Possiblement, aquest gènere es desmarca una mica de les pautes del llenguatge jurídic.

6.2.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de dret en català

Els textos de dret presenten una gran varietat de marques de persona, tot i que no recullen tots els tipus que hem distingit en la part prèvia d'aquesta investigació. Així, hem detectat que el tipus *Nos6* no té representació:

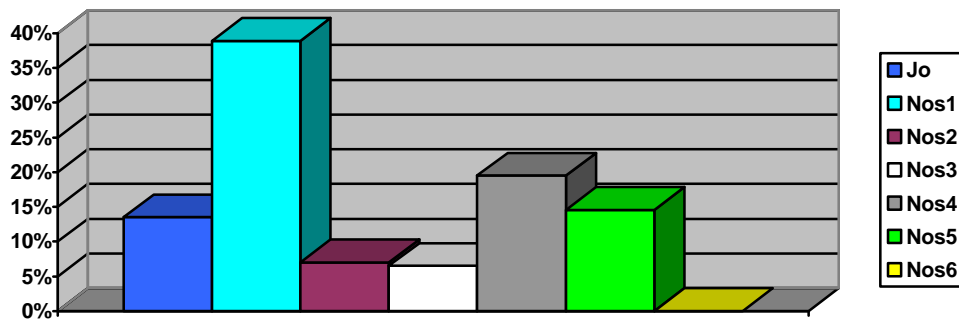

Figura 2. Tipus de marques de persona

La marca majoritària en el corpus de dret en català és el *Nos1*, amb 72 marques que representen un percentatge del 38,9%. Tot seguit, en mostrem alguns exemples:

- (1) a. El dret com a experiència vital sura constantment al llarg d'aquestes cartes que prenen forma de llibre, i l'única qüestió que **destacarem** en donar notícia d'aquest llibre és la descripció que cadascun dels autors hi fa d'ell mateix i de les seves posicions vitals respecte al dret. (resDcat3)
- b. Al **nostre** parer, fins i tot s'haurien d'aplicar els actes preparatoris dels contractes que celebra la societat amb tercers i respectar, d'aquesta manera, els principis de publicitat i lliure concurrència que imposa la disposició addicional sisena de la Llei, com també l'art. 2 LC per a algun tipus específic de contracte. (resDcat1)
- c. **Ens referim** a la posició majoritària de la jurisprudència que entén que l'inici o entrada en funcionament de la potestat reglamentària constitueix un acte de naturalesa política, o almenys, una funció no típicament administrativa [...] (Dcat2)

d. A aquest respecte **hem d'assenyalar** que l'article 101 de la Llei d'hisendes locals, modificat per la Llei 50/1998, de 30 de desembre, d'acompanyament dels pressupostos de l'Estat, en el seu apartat 26 de l'article 18, modificador de la Llei reguladora d'hisendes locals, estableix: "Article 101". (Dcat3)

En tots aquests exemples, l'emissor s'amaga sota una falsa pluralitat i és fàcil descobrir-lo a partir del context, ja que sovint l'ús d'aquesta persona va unida a opinions personals.

La segona marca quant a freqüència d'ús és el *nosaltres inclusiu* (Nos4), amb una representació del 19,5% (36 ocurrences):

- (2) a. Però si es continua examinant la legislació sectorial pel que fa al control municipal, **ens trobem** que en la legislació de costes cal un informe favorable dels ajuntaments per a determinades obres i concessions. (Dcat3)
- b. El contingut de l'article esmentat, i el caràcter normatiu dels plans d'urbanisme, hauria pogut conduir a la interpretació, justament contrària a la general mantinguda per la jurisprudència, és a dir, que els plans, igual que les normes, només han de ser objecte de publicació i no pas de notificació (per bé que no **podem** tampoc oblidar que els reglaments són objecte d'impugnació directa davant la jurisdicció contenciosa administrativa, i els plans urbanístics són objecte de recurs previ en via administrativa). (Dcat2)
- c. Durant el anys de la carrera —**ens** informa— li van ensenyar que el dret és una pila de coneixement entortolligats, científicament sospitosos i literàriament raquítics, la memorització dels quals, sense necessitat de comprensió ni de raciocini propi, habilita, primer, per obtenir un títol i, després, per guanyar-se la vida. (resDcat3)

Contràriament als exemples de (1), en aquest cas l'emissor no sol manifestar opinions personals, sinó que es presenta com a lector (2c) o bé com a partícip d'un coneixement compartit amb el receptor del text (2b).

Amb un índex de freqüència intermedi, hi ha la marca de primera persona del singular (*Jo*) (exemple 3) i la marca del plural global (*Nos5*) (exemple 4), que presenten percentatges al voltant del 14%:

- (3) a. **Insisteixo**, arribats a aquest punt, en el fet que els autors continuen fent constants referències i estudis paral·lels de la figura del Defensor estatal, a partir de la qual cosa reinterpreten la Llei del Parlament del País Basc i proposen solucions a qüestions no abordades, o confuses, en aquesta norma. (resdcat2)
- b. Des d'una perspectiva política divergent **penso**, s'addueix que aquells corrents que postulen, a l'empara de la repetida Norma Constitucional, una expansió de la diversitat legislativa espanyola en matèria de Dret civil, es presenten, certament, amb una aurèola democràtica i renovadora davant d'anteriors decisions dictatorials, però que al capdavall no tenen res de progressistes. (Dcat1)

En relació a la marca de primera persona del singular, convé puntualitzar, que els resultats es concentren en dos textos: en el resDcat2 (3a) de les ressenyes i en el Dcat1(3b) dels articles de polèmica, fet que potser caldria atribuir a l'estil personal dels autors.

El *Nos5* sol tenir com a referent extratextual la comunitat legal (4a i 4b), tot i que, de vegades, es refereix a la comunitat científica jurídica (4c), sobretot en el cas dels articles de polèmica:

- (4) a. Així mateix, es fa un repàs tant del concert com de l'arrendament, i aquesta darrera figura segons l'autor encara subsisteix en el **nostre** ordenament jurídic. (resDcat1)
- b. La institució del Defensor es recull a la nostra Constitució en el capítol dedicat a les garanties dels drets del títol I. Deixant per a més endavant un comentari relatiu a la primacia d'aquesta missió sobre la funció de control de l'Administració la col·locació de l'article 54 de la **nostra** norma fonamental i també la seva literalitat són un fet cert i que cal prendre en consideració. (resDcat2)
- c. En aquest aspecte és probable que tots **estem** d'acord a qualificar d'«autonomista» la Constitució republicana i de «foralista» la que regeix actualment. (Dcat1)

Amb els índexs més baixos, hi ha les marques *Nos2*, plural en què l'emissor es presenta predominant sobre el receptor, (13 casos, 7%) i *Nos3*, plural que representa el cas contrari al *Nos2*, (12 ocurrències, 6,5%). Aquestes dues marques es manifesten majoritàriament en els articles de polèmica. L'ús del *Nos2* en aquests articles possiblement coincideixen amb la voluntat de l'emissor d'imposar el seu punt de vista sobre el receptor i marcar, així, la seua autoritat:

- (5) En aquest punt no **ens** interessa examinar el contingut de la polèmica jurisprudencial i doctrinal, sinó més aviat considerar-ne dos aspectes. (Dcat2)

El *Nos3* aporta un cert protagonisme al receptor. D'alguna manera, es tracta de compensar, d'alguna manera, l'autoritat de l'emissor en el text:

- (6) Ja **veurem** també que aquest principi no pot deixar d'aplicar-se al Dret Civil. (Dcat1).

En els dos gèneres, ressenyes i articles de polèmica, que hem estudiat hem detectat algunes divergències que convé marcar:

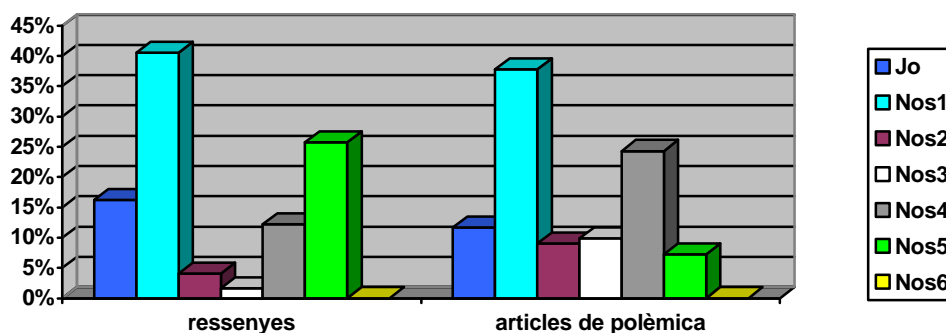

Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres

Així, el *Nos4* es presenta més majoritàriament en els articles de polèmica (24,3%) que en les ressenyes (12,2%). Aquest resultat és contrari a les dades obtingudes en lingüística i en dret en les altres llengües, on, generalment, en la ressenya, l'emissor tendeix a buscar el suport del receptor, mentre que en els

articles de polèmica intenta refermar la seua autoritat. Pel que fa a la marca *Nos5*, en les ressenyes, el percentatge arriba al 25,7% i es vehicula a través de possessius, mentre que en els articles de polèmica solament el 7,2% de les marques de persona pertanyen a aquest tipus. Aquests resultats del *Nos5* solen ser bastant habituals en totes les llengües i disciplines.

6.2.2. La funció de l'emissor en els textos de dret en català

Igual com ocorria amb els tipus de marques segons el referent extratextual, si analitzem la funció de l'emissor en els textos, observarem que apareixen totes les funcions excepte la d'exemple, com es representa en la següent figura:

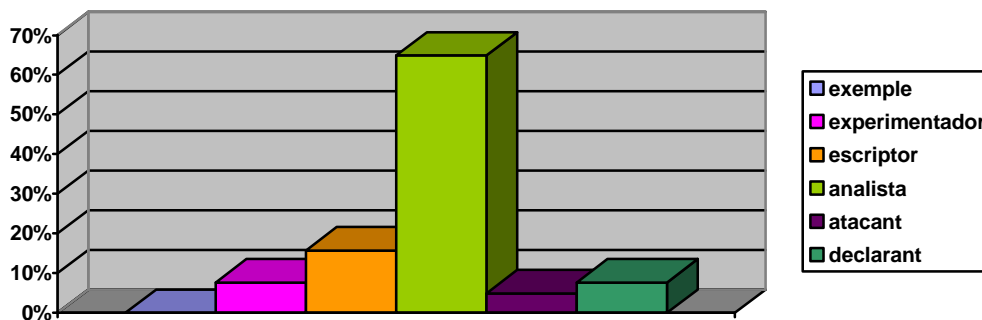

Figura 4. Funció de l'emissor

La figura 4 ens mostra que la funció predominant és la d'analista, amb un percentatge del 64,9% (120 ocurrences). En general, aquesta funció sol ser assumida per l'emissor individual (*Jo* o *Nos1*) (7a), tot i que molt sovint s'intenta incloure el receptor en el raonament (7b i c):

- (7) a. **Crec**, d'altra banda, que cal considerar aplicables als concursos i a les oposicions de Registradors allò que l'article indica, en relació als Notaris, sobre l'excepció de naturalesa o veïnatge, l'especialització en Dret català i la igualtat en l'admissió de candidats. (Dcat1)

- b. En cap de les sentències que **hem examinat** ¹⁵ no es fa esment del fet que hi ha altres documents del pla que contenen determinacions de caràcter normatiu (com els plànols d'ordenació, una part de la memòria i una part del programa d'actuació), que apareixen de manera conjunta i indiscriminada amb determinacions de caràcter no normatiu, en el sentit que això faci reflexionar sobre l'aplicació del principi de publicitat en uns termes idèntics que en els reglaments. (Dcat2)
- c. Si **tenim en compte** l'esmentada insistència constitucional en la seva funció protectora de drets en detriment de la faceta de supervisor de l'Administració, potser **ens hauríem de plantejar** la possibilitat de considerar-lo més independent, encara, del seu Parlament elector (Treves, Pizzetti). (resDcat2)

En segon lloc, però a molta distància de la funció d'analista, hi ha la funció d'escriptor (29 casos, 15,7%). Es tracta d'una funció que sol ser predominant en els articles de polèmica, ja que són els que tenen una extensió major i, per tant, augmenta la voluntat de l'emissor d'organitzar el text i remetre a parts anteriors i posteriors. Generalment, l'emissor d'aquestes ressenyes sol fer referència sovint a la seua condició de crític, com veiem en els exemples (8b i c). En 8c, en especial, l'emissor justifica el propòsit del text que escriu :

- (8) a. La tesi de la garantia institucional de l'autonomia local, la **cito** directament de: Anschutz-Thoma, editors «Handbuch des deutschen Staatsrechts», 1932, pàg. 595, en el capítol redactat per Carl Schmitt. (Dcat3)
- b. Un dels capítols més interessants i al mateix temps brillants de l'obra de la qual **donem** notícia es el dedicat al règim jurídic de la societat mixta que gestiona serveis públics. (resDcat1)
- c. Arran d'aquesta afirmació, no **podem** deixar de fer constar la nostra opinió personal. (resDcat3)

Amb percentatges molt baixos, hi ha la funció de declarant (14 ocurrencies, 7,6%), d'experimentador (13 ocurrencies 7%) i d'atacant (9 casos, 4,9%). La funció de declarant (9) es manifesta predominantment en les ressenyes, ja que sol anar associada amb el *Nos5*:

- (9) És un col·loqui a través de les cartes encreuades per dos professors de dret administratiu que són mestres o referents intel·lectuals per a molts professionals que **centrem** la nostra activitat en aquesta branca del dret públic. (resDcat3)

El resultat més sorprenent és el d'experimentador (10), que sol presentar-se lligat amb el *Nos4*, que assoleix índexs bastant representatius en els dos gèneres. Aquests resultats ens fan suposar que, en aquests textos, el *Nos4* s'utilitza amb la funció d'analista majoritàriament, és a dir, l'emissor vol compartir el seu punt de vista amb el receptor més que no compartir la seua experiència com a lector:

- (10) Però si es continua examinant la legislació sectorial pel que fa al control municipal, **ens trobem** que en la legislació de costes cal un informe favorable dels ajuntaments per a determinades obres i concessions. (Dcat3)

Per últim, convé comentar els resultats minsos que presenta la funció d'atacant (11), com ja és habitual en els textos en català i en castellà d'altres disciplines:

- (11) Malgrat coincidir en el fons amb l'opinió d'aquests autors, **crec** que tampoc aquí no s'ha considerat de manera suficient la incidència de la inclusió del Defensor en el capítol dedicat a les garanties dels drets i la seva legitimació davant del Tribunal Constitucional, elements, tots dos, que incideixen directament en la missió de l'Oficina, alhora que separen les reflexions que es podrien fer a l'entorn del Defensor estatal amb relació a l'Ararteko. (resDcat2)

A banda dels resultats globals, voldríem comentar algunes diferències remarcables que es produeixen entre els dos gèneres. Així, per exemple, cal assenyalar que en els articles de polèmica l'atac a través de les marques de

persona presenta uns índexs lleugerament més elevats (6,6%) que en les ressenyes (5,1%).

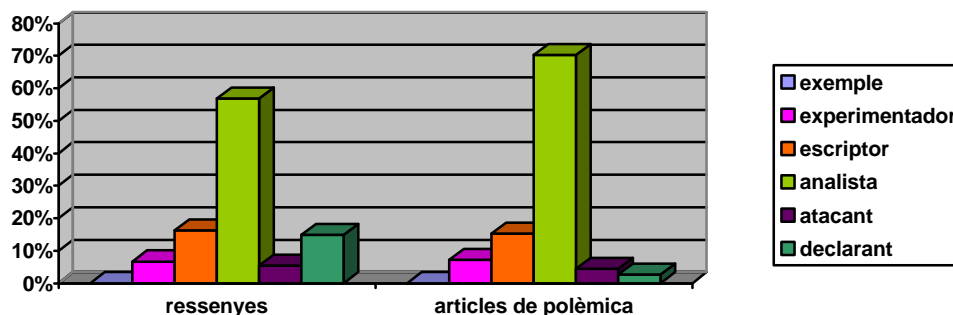

Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres

Per contra, com observem en el gràfic 5, la funció d'analista es manifesta més majoritàriament en els articles de polèmica (70,3%) que en les ressenyes (56,8%). Tanmateix, la funció de declarant augmenta en la ressenya davant l'article de polèmica, de manera que el grau de crítica és molt semblant en els dos gèneres.

6.2.3. La distribució de les marques de persona en el text

En aquest apartat analitzarem de quina manera es distribueixen les marques de persona i les funcions comunicatives en els textos. En la figura 6 podem veure de quina manera es reparteixen els resultats:

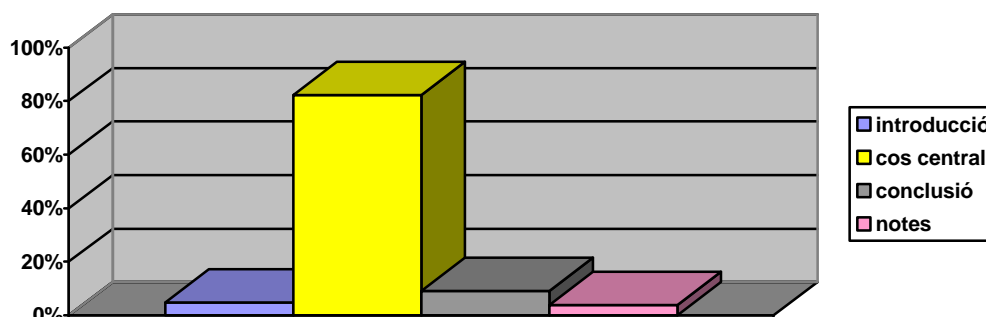

Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text

Òbviament, la part que presenta major concentració de marques de persona és el cos central, nucli de l'argumentació i també el bloc més extens dels textos. Aquesta part concentra el 82,2% de les marques de persona, un resultat molt més elevat que en els textos de lingüística. En les notes i en la introducció, els percentatges s'aproximen (3,8% i 4,9% respectivament) i en la conclusió augmenta el nombre de marques (9,1%), possiblement per a deixar clara l'opinió de l'emissor en la part final.

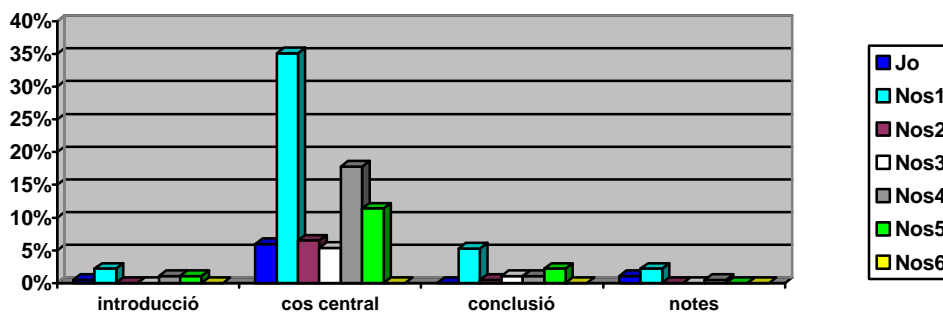

Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text

Si observem la figura 7, podem veure que el *Nos1* és la marca predominant en totes les parts. D'acord amb aquests resultats, en totes les parts del text, l'emissor vol presentar la seua superioritat i refermar la seua individualitat a través d'aquestes marques. Ara bé, sempre s'oculta sota una forma plural i molt poques vegades utilitza el *Jo*. També cal tenir en compte que en el cos central augmenta notablement l'ús del plural inclusiu (*Nos4*) amb un percentatge del 17,8%, és a dir, en la part central de l'argumentació busca el suport del receptor i intenta captar i portar-lo a la tesi que defensa. En les notes, exclusives dels articles de polèmica, es produeix un predomini de les marques que tenen com a referent extratextual únicament l'emissor: *Jo* (1,1%) i *Nos1* (2,2%).

Els resultats en els dos gèneres que hem analitzat són molt igualats, solament en la introducció es produeixen diferències molt marcades que convé que comentem. A la vista dels resultats que es representen en el gràfic, podem concloure que en les ressenyes hi ha més varietat de marques (*Jo*, *Nos1*, *Nos5*) que en els articles de polèmica, on solament apareix representat *Nos4* (0,94%).

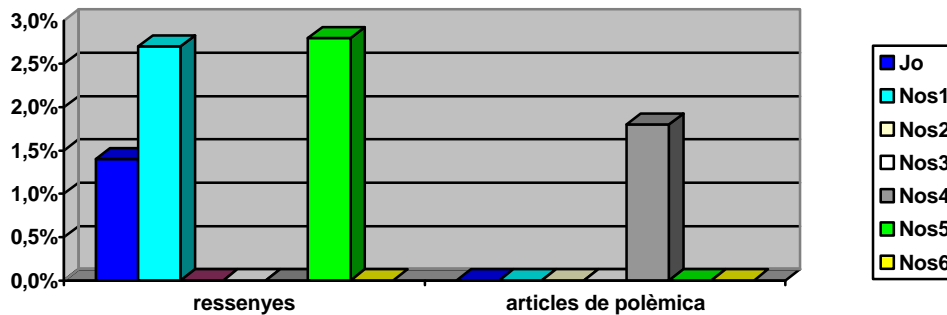

Figura 8. Distribució de les marques en la introducció dels dos gèneres

Contràriament al que ocorre en els textos de dret de les altres llengües, els articles de polèmica en català tendeixen a buscar l'acompanyament del receptor des de bon començament, a través del *Nos4*. En canvi, els autors de les ressenyes tendeixen a manifestar la seva autoritat a través del *Jo* o del plural de modèstia (*Nos1*), tot i això també estableixen relacions a través del *Nos5*, que implica la pertinença a un grup.

Un cop analitzada, la distribució de les marques segons el referent extratextual, veiem com es distribueixen les funcions de l'emissor.

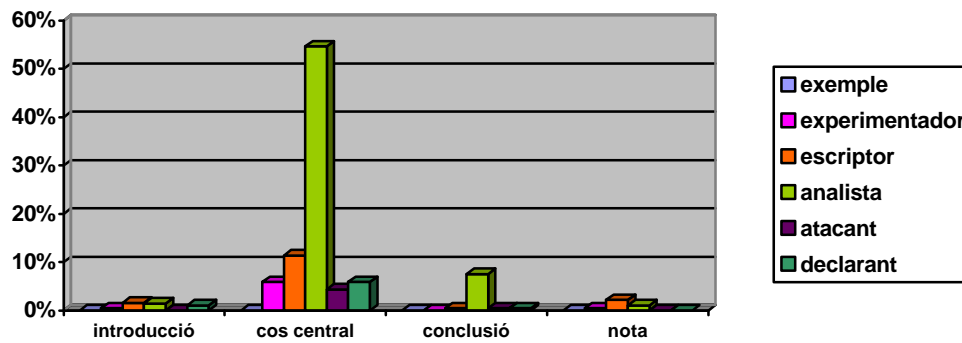

Figura 9. Distribució de les funcions en les parts del text

La figura 9 mostra el predomini de la funció d'analista en el cos central (56,7%) i en la conclusió (6,2%). En la introducció, la funció d'analista comparteix protagonisme amb la de declarant (1,1%), lligada a l'ús abundant de *Nos5*. En les notes, s'observa un predomini de la funció d'escriptor, ja que és la part que l'emissor aprofita per fer agraïments o recomanar bibliografia, encara que es presenta en proporcions molt minses (2,2%). Aquesta funció d'escriptor és la que ocupa un segon lloc en índex de freqüència en la resta de parts del text.

Si ens fixem en les diferències més importants que es produeixen entre els dos gèneres, hem observat que les divergències es concentren en la introducció i en la conclusió. En la introducció de les ressenyes hi ha més varietat de funcions que en la introducció dels articles de polèmica, on solament està representada la funció d'experimentador.

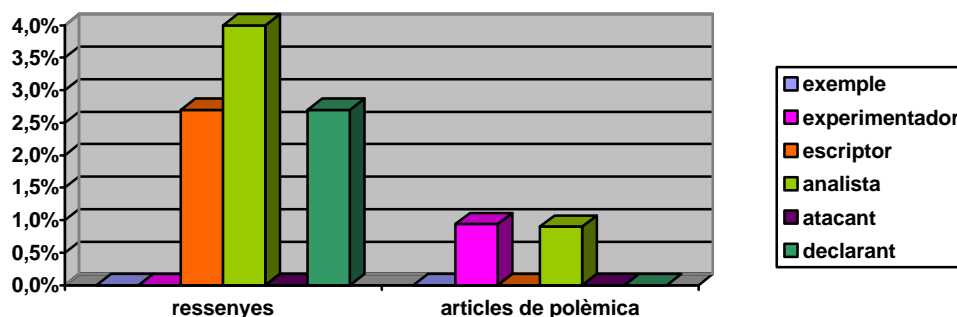

Figura 10. Funcions en la introducció dels dos gèneres

El camí que recorren un gènere i l'altre sembla oposat. Així, les ressenyes parteixen de funcions com la d'escriptor (2,7%) i la d'analista (4%), que van associades amb el predomini de l'emissor com a organitzador del text i com a avaluador del que s'està estudiant. En canvi, la funció d'experimentador (0,9%), que apareix en els articles de polèmica, és molt més neutra.

En la conclusió, tornem a trobar una situació semblant a la de la introducció: escassa varietat de funcions, sobretot en els articles de polèmica, on solament es manifesta a través de la marca d'analista:

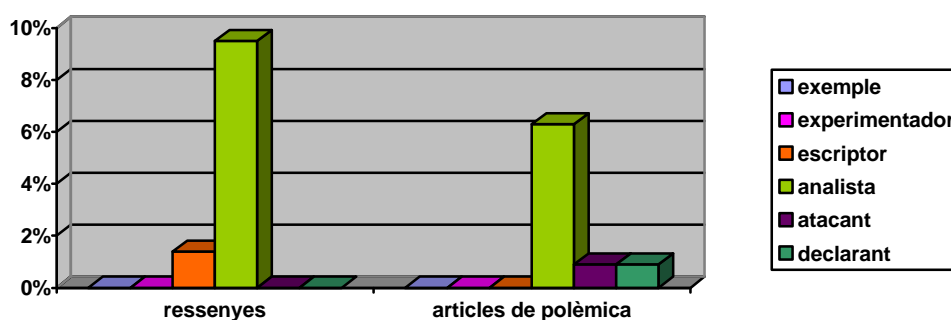

Figura 11. Funcions en la conclusió dels dos gèneres

En les ressenyes, la funció d'analista és la majoritària (9,5%), però també presenta una certa freqüència la d'escriptor (1,4%), la qual cosa manifesta una voluntat de l'emissor per tancar el text i recapitular tot el que ha dit, fet que resulta bastant insòlit en el gènere de les ressenyes atesa la reduïda extensió. En les conclusions dels articles de polèmica, en canvi, es reforcen les funcions expositivoargumentatives i perd força l'emissor com a escriptor.

6.2.4. Conclusió

Per concloure, cal comentar que en els textos de dret en català la proporció de marques de persona és molt minsa, situació que es fa més palesa en els articles de polèmica. Aquests resultats es poden atribuir a les característiques pròpies del discurs jurídic, que tendeix a la impersonalitat. En els articles de polèmica és on es fa més palesa aquesta minva del nombre de marques, mentre que en les ressenyes els resultats no s'allunyen tant dels que havíem vist en lingüística.

Com ocorria en el nostre corpus de lingüística en català, el *nosaltres* (86,5%) predomina sobre la marca de primera persona singular (13,5%), que en aquest cas és molt poc representativa ja que la marca predominant és el *Nos1*, marca sota la qual s'amaga l'emissor. Convé destacar també, tot i que a molta distància, els resultats de *Nos4*, a través del qual l'emissor se situa al mateix nivell que el receptor. En l'extrem oposat, el *Nos6*, sense representació, i el *Jo* i *Nos5*, amb un percentatge al voltant del 14%, són les marques més minoritàries.

Taula 1. Tipus de marques de persona

Marca de persona	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>	25	13,5%
<i>Nos1</i>	72	38,9%
<i>Nos2</i>	13	7%
<i>Nos3</i>	12	6,5%
<i>Nos4</i>	36	19,5%
<i>Nos5</i>	27	14,6%
<i>Nos6</i>	0	0%
TOTAL	185	100%

Pels resultats, sembla que l'emissor està interessat sobretot a marcar la pròpia autoritat, encara que per qüestions de tradició, tendeix a ocultar-se sota una falsa pluralitat. De fet, les marques de l'emissor individual predominen (52,4%) sobre les marques que inclouen el receptor o una tercera persona (47,6%). De

vegades, combina l'afirmació d'autoritat, amb un apropament al lector, al qual pretén incloure en el seu raonament.

Quant a les funcions (taula 2), la més predominant, com ocorre en les altres llengües i disciplines, és la d'analista. A molta distància, trobem la funció d'escriptor, que presenta índexs molt elevats en els articles de polèmica, i la de declarant, lligada al tipus *Nos5*.

Taula 2. Funció de l'emissor

Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Exemple	0	0%
Experimentador	13	7%
Escriptor	29	15,7%
Declarant	14	7,6%
Analista	120	64,9%
Atacant	9	4,9%
TOTAL	185	100%

La funció bàsica dels textos és l'exposició de dades, mentre que la crítica es redueix molt, contràriament al que esperàvem. El paper de l'emissor com a analista s'acompanya sovint amb el paper com a organitzador del text, que contribueix a marcar més l'autoritat. Aquestes dues funcions principals solen vehicular-se a través de les marques que es refereixen a l'emissor individual, *Jo* i *Nos1*. La funció d'atacant es manifesta a través de la primera persona del singular i també a través del plural global (*Nos5*).

La dada més significativa que s'observa en la taula 3 és l'escàs interès que sembla mostrar l'emissor per ocultar-se quan emet una crítica, ja que en la meitat dels casos ho fa a través de la primera persona del singular.

Taula 3. Tipus de marques i funcions

Tipus de marca	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Jo		25	13,5%
	Escriptor	5	2,7%
	Analista	18	9,7%
	Atacant	2	1,1%
Nos1		72	38,9%
	Escriptor	21	11,4%
	Analista	48	25,9%
	Atacant	3	1,6%
Nos2		13	7%
	Experimentador	1	0,5%
	Escriptor	1	0,5%
	Analista	11	5,8%
Nos3		12	6,5%
	Escriptor	2	1,1%
	Analista	9	4,9%
	Atacant	1	0,5%
Nos4		36	19,5%
	Experimentador	12	6,5%
	Analista	23	12,4%
	Atacant	1	0,5%
Nos5		27	14,6%
	Declarant	14	7,5%
	Analista	11	6%
	Atacant	2	1,1%
Nos6		0	0%
TOTAL		176	100%

Pel que fa a la distribució, la marca de persona majoritària, *Nos1*, apareix representada en totes les parts del text i en totes les parts és la marca predominant. En canvi, la resta de marques solen estar absents en les notes. Pel que hem observat les notes, és el lloc reservat perquè l'emissor es manifeste en primer pla,

per això les majoritàries són les marques referents a l'emissor individual (*Nos1* i *Jo*).

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text

Tipus de marca	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Jo	1 (0,5%)	11 (6%)	0 (0%)	2 (1,1%)
Nos1	4 (2,2%)	65 (35,1%)	10 (5,3%)	4 (2,2%)
Nos2	0 (0%)	12 (6,5%)	1 (0,5%)	0 (0%)
Nos3	0 (0%)	10 (5,4%)	2 (1,1%)	0 (0%)
Nos4	2 (1,1%)	33 (17,8%)	0 (1,1%)	1 (0,5%)
Nos5	2 (1,1%)	21 (11,4%)	4 (2,2%)	0 (0%)
Nos6	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	9 (4,9%)	152 (82,2%)	17 (9,1%)	7 (3,8%)

El cos central i les conclusions són l'espai on l'emissor es mostra més vinculat amb el missatge i, sobretot en la conclusió, es distancia molt del receptor: pretén assumir la responsabilitat de les afirmacions que fa. Les notes és la part on l'emissor es fa més present i no deixa lloc al receptor per a intervenir.

Quant a la distribució de les funcions, les funcions d'analista i d'escriptor. En el cos central és on més tipus hi ha representats, mentre que en la conclusió solament es manifesten amb certa representativitat els dos tipus majoritaris (analista i escriptor).

Taula 5. Distribució de les funcions en el text

Funció de l'emissor	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	1 (0,5%)	11 (5,9%)	0 (0%)	1 (0,5%)
Escriptor	3 (1,6%)	21 (11,4%)	1 (0,5%)	4 (2,2%)
Declarant	2 (1,1%)	11 (5,9%)	1 (0,5%)	0 (0%)
Analista	3 (1,5%)	101 (54,6%)	14 (7,6%)	2 (1,1%)
Atacant	0 (0%)	8 (4,4%)	1 (0,5%)	0 (0%)
TOTAL	9 (4,9%)	152 (82,2%)	17 (9,1%)	7 (3,8%)

La part d'introducció serveix de plantejament del tema i, per això, l'emissor no sol manifestar-se amb la funció d'analista, contràriament al que ocorria en els textos de lingüística (cfr. § 6.1).

6.3. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CATALÀ

El corpus de física i química en català consta de 32.402 paraules que es reparteixen en 11 textos, entre articles de polèmica i ressenyes. La quantitat de textos és una mica superior que en les altres disciplines, ja que en física i química hi ha la tendència a reduir l'extensió. El nombre total de marques de persona és de 206, que es reparteixen de manera quasi idèntica en els dos gèneres:

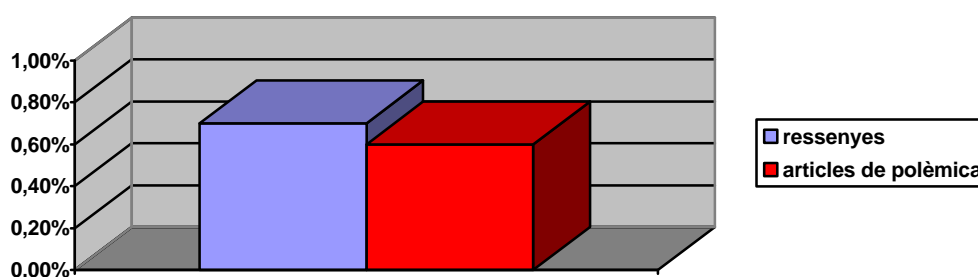

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres

(* Percentatges sobre el total de mots)

La proporció en aquesta branca de la ciència és una mica inferior que en lingüística i molt semblant a l'observada en dret (0,6%). Si comparem un text de lingüística i un de física, ens adonarem d'aquesta diferència:

- (1) **Penso** que un diccionari general normatiu hauria d'incloure només dialectalismes amb una utilització relativament àmplia, ni que sigui en només alguna de les grans àrees. Si, tanmateix, **es volia donar cabuda** a elements d'ús més restringit, calia haver orientat degudament l'usuari. De fet, en alguns mots (o accepcions) sí que s'adverteix sobre la conveniència de no emprar-los en comunicacions adreçades a tot el domini lingüístic. Així, apareix la marca "En algunes contrades" al principi de la definició de mots com *aferrissós*, *calcetí*, *estanteria*, *mançana*, *mitat*, *xe*, *a soles* (s.v. sol -a adj.), *acollonar* (!), *dos* 'dues', *pipella* 'pestanya', *arreu* 'amb deixadesa', etc. De vegades, però, hi trobem altres expressions, com "En certes contrades" (s.v. *panís*), "En alguns indrets" (s.v. *vesprada* 'tarda'), "En algunes localitats" (s.v. *aljub*) i, excepcionalment, fórmules que assenyalen un àmbit d'ús ben concret (és 'En el baleàric i en el parlar salat, en registres

informals, forma masculina de l'article definit'; catxerulo 'Al País Valencià, estel'). **Sóc** del parer que l'ús de marques restrictives del tipus "En algunes contrades", de significat encertadament vague, havia d'haver estat més extens amb vista a no fer marxa enrere en el que **hom** havia aconseguit pel que fa a la unitat de la llengua escrita formal.

I és que per molt que raons sociolingüístiques hagin aconsellat de prescindir en general de les marques dialectal o regional, aquesta manera de procedir sorprén si **donem** un cop d'ull al que es fa en la majoria de bons diccionaris, de la **nostra** o d'altres llengües. **Tinguem** en compte que, sense aquesta informació, el lector pot fer un ús inadequat de l'idioma. (Lcat1)

- (2) Aquesta hipòtesi, potser pel prestigi que li confereix el nom, es la més emprada fora del seu àmbit de consistència, talment com si fos una més de les lleis universals que va formular Newton. Inicialment **va ser introduïda** a propòsit de les col·lisions centrades entre dos sòlids llisos i més tard **es va estendre** a les col·lisions no centrades. Mentre **es va tractar** de col·lisions entre sòlids llisos, no hi va haver dificultats perquè aquesta hipòtesi és energèticament consistent en les col·lisions unipuntuals sense frec en un cas tan ampli com el dels sistemes multisòlid amb enllaços perfectes.

Amb la seva extensió a les col·lisions amb frec van començar les dificultats perquè per a aquestes col·lisions la hipòtesi Newton només és energèticament consistent per a casos particulars molt restringits. Aquest fet va passar per alt a molts autors; però alguns casos d'inconsistència eren tan manifestos -com ara les col·lisions tangencials amb falcament percussiu- que van alertar una part, per bé que restringida de la comunitat científica. Entre aquests, la majoria van adoptar com alternativa la Hipòtesi de Poisson, sense ser conscients que sortien del foc per caure a les brases perquè el marc de consistència energètica de les dues hipòtesis és el mateix. El fet que justificaria l'atractiu d'aquesta hipòtesi és que quan **s'apliquen** les dues hipòtesis en casos d'inconsistència energètica la Hipòtesi de Poisson porta a resultats que no solen ser tan manifestament erronis com els obtinguts a partir de la Hipòtesi de Newton.

La hipòtesi de Poisson, deixant ara de banda les condicions de consistència energètica, estableix que entre les percussions normals d'expansió P_p (és la que es produeix a partir de $v_n=0$ fins al final de la col·lisió) i de compressió PC_{mp} (és la que es produeix des de l'inici de la col·lisió fins $v_n=0$) hi ha la relació [...]

amb ep, anomenat coeficient de restitució de Poisson, independent de les velocitats inicials, per bé que en principi depengui de la configuració. (Fcat1)

L'exemple (1), pertanyent a un article de polèmica de lingüística, presenta una gran quantitat de marques de primera persona (*penso, sóc, tinguem, nostra...*). En canvi, en l'exemple (2) sols hem pogut localitzar alguns casos de construccions passives i impersonals (*va ser introduïda, s'apliquen...*) que atorguen al fragment un major grau d'impersonalitat, com si la figura de l'autor-analista fos absent. Aquesta mostra confirmaria la hipòtesi que com més ens allunyem de les humanitats es produeix una reducció de l'ús de marques de persona.

6.3.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de física en català

L'escassa densitat de marques de persona en relació al nombre de paraules no implica una minva quant a la varietat de tipus de marques. Així, trobem representades totes les marques que hem distingit en el capítol 5:

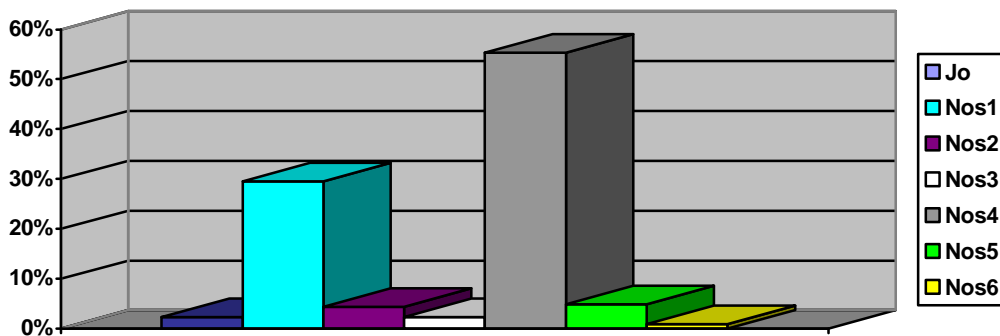

Figura 2. Tipus de marques de persona

La figura 2 mostra que la marca majoritària, amb gran diferència, és el *Nos4*. D'aquesta manera, podem observar que els autors dels textos d'aquestes disciplines, en el nostre corpus en català, no solament eviten l'ús de marques personals, sinó que, a més, tendeixen a l'ús majoritari del plural que implica col·lectivitat. Hem localitzat 114 ocurrences de la marca *Nos4*, la qual cosa representa un percentatge de 55,3%:

- (3) a. La part primera del llibre comença amb una introducció que **ens remunta** a les discussions entre Parmènides i Heràclit, ara fa uns 2.500 anys, sobre la mutabilitat o immutabilitat del món físic. (resFcat6)
- b. L'experiment consistia en la descripció de dues partícules en un món unidimensional de posicions i moments respectius $xZ, p]$ i $X2 P2$ i que estan en un estat de moment total P ben definit i de posició relativa X ben definida, cosa que no contradueix la mecànica quàntica ja que, contràriament a les parelles $x1, p/$ i $x2, P2, P$ i X si que commuten. Quan després d'interaccionar, les dues partícules se separen, **podem mesurar** $p1$, amb la qual cosa **coneixerem** amb precisió, ja que no **l'haurem pertorbat**, el moment $P2$ de la partícula 2, amb la qual cosa **podem** dir que $P2$ és un element de realitat. (Fcat2)

En l'exemple de (3a) es pot observar com l'autor adopta el paper de lector i se situa al mateix nivell que l'hipotètic lector, receptor del text que ressenya. En (3b), l'autor intenta implicar el receptor com a persona hipotètica que farà l'experiment o, si més no, el ressegueix mentalment.

Malgrat aquest predomini, cal destacar que el *Nos1*, plural de modèstia, presenta un índex bastant elevat, encara que menor que en les altres disciplines analitzades. En el corpus de física en català hem trobat 61 casos (29,6%) de *Nos1*:

- (4) a. El darrer treball publicat en el volum que **comentem** (abans de la secció bibliogràfica) és de a Lewis Pyenson i tracta sobre el desenvolupament de la Geofísica (meteorologia, magnetisme terrestre i sismologia) a Shanghai i Alger en les primeres dècades del nostre segle. (resFcat4)
- b. En el **nostre** model, les idees realistes d'Einstein s'incorporen en suposar que, per exemple per a un parell de fotons de la primera classe, si l'observador del fotó 1 mesura el component S , obtindrà el valor $+ I$ amb independència del component que decideixi mesurar l'altre observador sobre el fotó 2, la SX o la Sz [...] (Fcat2)

En tercera posició, quant a índex de freqüència, hi ha el *Nos2* i el *Nos5*. Del tipus *Nos2* hem trobat 9 exemples (4,4%), en els quals l'autor intenta imposar el seu criteri i que aquest siga adoptat pel lector:

- (5) Tot i que són hi i c (i 1C) les constants que caracteritzen el buit, són les interaccions les que el doten d'estructura. De les quatre interaccions de la natura no **considerarem** la gravitatòria en aquest context, ja que la constant que la caracteritza és precisament G, i per tant tots els seus efectes sobre l'estructura del buit depenen de > que, com ja hem dit, no han estat, ni seran en un futur raonablement pròxim, observats. (Fcat3)

En l'exemple de (5) es veu clarament aquesta imposició, en què l'emissor marca al receptor el punt de vista del qual ha de partir.

Del *Nos5*, n'hem localitzat 10 ocurrències (4,5%). Generalment, els casos que hem trobat, com ocorre en l'exemple de (6), es refereixen a la comunitat científica:

- (6) En resum, **felicitar-nos** per la publicació del text i felicitar els autors pel resultat del seu esforç. (resFcat7)

Per últim, amb percentatges molt baixos, hi ha les marques *Nos3*, *Jo* i *Nos6*, que no assoleixen el 3%. El *Nos3* es vehicula majoritària a través del verb *veure*:

- (7) Imaginem ara el que passa des del punt de vista de la mecànica quàntica, segons la qual la llum està formada per un feix de fotons. Podem imaginar que reduïm la intensitat de la nostra font lluminosa de manera que només emet un fotó per unitat de temps; utilitzem també un comptador de fotons que ens els permeti detectar un a un. **Veurem** que a cada fotó que surt de la font, correspon un senyal del comptador que ens indica on aquest ha anat a parar. Si la longitud d'ona es comparable a l'amplada de les escletxes, **veurem** com, al cap d'una estona, el comptatge individual dels fotons es distribueix segons la figura d'interferència, d'acord amb el resultat que teníem quan la font era més intensa. (Fcat2)

La primera persona del singular s'utilitza ben poc, però encara n'hem pogut extreure alguns casos (3 ocurrències):

- (8) Aquest llibre resulta una delícia per als que, com **jo**, estem tips de veure emprar termes científics o tècnics fora del seu context i del significat que tenen en el seu camp d'aplicació. (resFcat3)

Per últim, el *Nos6* assoleix resultats ben anecdòtics, amb una sola mostra.

- (9) El capítol II consta de quatre assaigs sobre la relació ciència-cultura: el caràcter humà de la ciència, la necessitat de millorar-ne l'ensenyament per fomentar la curiositat pel “com” i el “per què” del **nostre** entorn, la dualitat art-ciència i les fronteres de la ciència. (resFcat1)

L'escassetat d'aquest tipus de marca evita la tendència a la generalització, que possiblement es realitza més freqüentment a través de mecanismes d'impersonalització.

Si comparem els resultats en els dos tipus de gènere, ens adonem que hi ha diferències importants i que resulta interessant comentar. El primer que destaca que així com en els articles de polèmica es presenta molt sovint l'autor sota un plural de modèstia (*Nos1*), en les ressenyes, hi ha la tendència a fer servir el *Nos4* majoritàriament. Observem-ho gràficament en la figura següent:

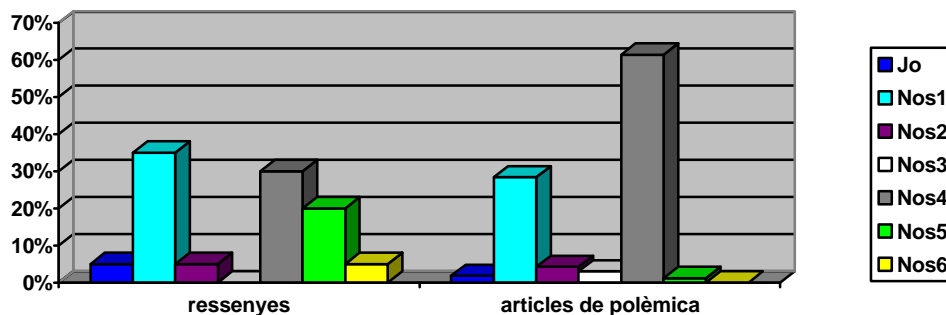

Figura 3. Tipus de marques de persona en els dos gèneres

D'aquest resultat es pot deduir que en la ressenya l'autor prefereix posar-se al mateix nivell del lector i compartir amb ell la lectura o les opinions a través del *Nos4* i *Nos5*. En canvi, en els articles de polèmica li interessa més presentar-se com a autoritat en el tema. No obstant això, observem en la figura 3 que la quantitat de *Nos4* en els articles de polèmica també és considerable. Hem de tenir

en compte que en alguns d'aquests articles es presenten experiments i l'autor va fent l'explicació juntament amb el lector.

6.3.2. La funció de l'emissor en els textos de física en català

En el cas dels tipus de marques, hem vist representats tots els tipus, mentre que en el cas de les funcions de l'emissor trobem a faltar la funció d'exemple:

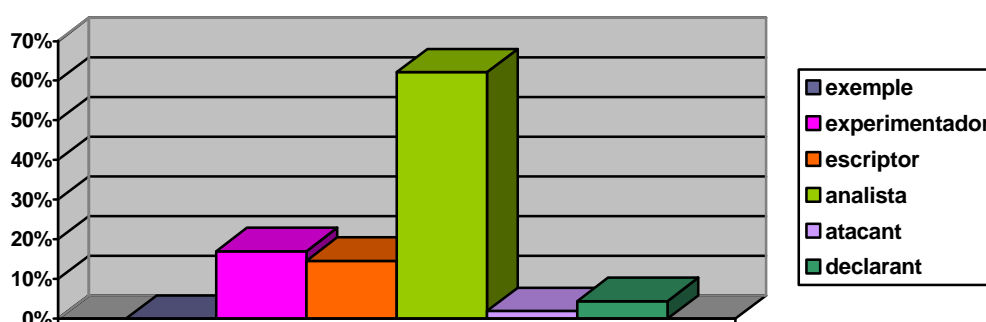

Figura 4. Funció de l'emissor

La funció d'analista és la predominant (128 ocurrences, 62,1%). Cal tenir en compte, però, que la funció d'analista experimental és molt important (55 ocurrences, 26,7%). Això ens indica que, en el cas de la física i la química, sembla que l'anàlisi es fa mitjançant el repàs o la presentació d'un experiment. En la realització de l'experiment, l'emissor sol incorporar el receptor per tal que segueixi amb més facilitat tots els passos (10c):

- (10) a. A continuació descriurem una possible deducció d'una de les desigualtats de Bell, la del text de Sakurai⁶. Sakurai va morir deixant un text a mig escriure i John Bell va completar les notes per a la seva publicació. La **deduïrem** en el marc d'un model senzill que incorpora les característiques essencials de les diverses teories realistes locals alternatives a la mecànica quàntica. (Fcat2)
- b. Per concloure, **notem** alguns detalls: dels sis articles que conté aquest número dels *Historical Studies*, quatre i mig tracten de física i un i mig, de ciències de la vida; un treball, sobre una qüestió de finals del segle XVIII i els altres cinc, sobre el segle

XX; dels quals, tres són sobre la segona meitat del nostre segle.
(resFcat4)

- c. Si **mesurem** el component de l'spin en una direcció qualsevol, sigui la de l'eix z a l'àtom 1, sabrem que el valor d'aquest component a l'àtom 2, ja que ambdues mesures estan correlacionades, de manera que el component S, de l'àtom 2 és un element de realitat. (Fcat2)

Seguidament, però a molta distància, trobem la funció d'experimentador (35 casos, 17 %), que resulta majoritària sobretot en les ressenyes:

- (11) Silvio Bergia i Fritz Rohrlisch **ens condueixen** per la teoria quàntica. És Bergia qui tracta la part conceptual del tema, amb un estat de la qüestió de la revolució quàntica des del primer quart de segle que arriba fins a la reflexió sobre la necessitat històrica d'aquesta revolució i els límits de la seva validesa. (resFcat2)

En el gènere de les ressenyes, l'emissor analitza una obra de la qual ha estat lector i sovint vol compartir aquesta experiència amb els possibles futurs lectors. Aquesta funció sol estar lligada amb el *Nos4*.

La funció d'escriptor assoleix índexs considerables (30 ocurrences, 14,6%), tot i que menors que en les altres disciplines. Aquest resultat es pot explicar per la reduïda extensió dels textos en aquestes disciplines, per la qual cosa, l'emissor té menys necessitat d'organitzar el text i remetre a parts anteriors i posteriors:

- (12) Fins ara **hem** descrit el buit tal com és conegut i observat experimentalment fins avui en dia. A mesura que el buit pugui ser estudiat a distàncies més i més petites mitjançant acceleradors més i més energètics, la seva estructura canviarà ja que així fan les "constants" de les interaccions responsables de la seva estructura. (Fcat3)

Els últims llocs són ocupats per les posicions de declarant i atacant. La funció de declarant apareix lligada al *Nos5*, com observem en l'exemple següent:

- (13) Aquells que **vam seguir** un curs de física nuclear a les dècades dels seixanta i setanta, associem el nom de V. Weisskopf amb el d'un

text avançat del qual és autor (J.M. Blatt i V.F. Weisskopf, *Theoretical Nuclear Physics*, Wiley, 1962). Després de llegir el llibre que ens ocupa, el recordarem també com a un formidable divulgador de la ciència i del paper social d'aquesta. (resFcat1)

Per últim, la funció d'atacant presenta quatre casos (1,9%), dos dels quals pertanyen al gènere de la ressenya. En general, l'emissor sol fer partícip el receptor de la crítica a través del *Nos4*:

- (14) [...] de manera que, segons la mecànica quàntica i en el nostre cas, la desigualtat de Bell serà $\sin^2(eab/2) < \sin^2(ed/2) + \sin^2(eeb/2)$, amb independència de quines siguin les direccions a, b i c. Però és fàcil veure que sempre **podem trobar** direccions per a les quals la desigualtat de Bell no es satisfà. (Fcat2)

Les diferències entre els dos gèneres analitzats no són considerables. En tot cas, caldria comentar l'absència de la funció d'escriptor en les ressenyes. Aquest fet no resulta sorprenent si tenim en compte que la majoria de textos pertanyents al gènere de les ressenyes no supera les 1.200 paraules. Així doncs, aquesta mancança queda justificada per la reduïda extensió.

6.3.3. La distribució de les marques de persona en el text

La distribució de marques en el text presenta resultats molt semblants als que hem analitzat fins ara: concentració de marques en el cos central i escassa quantitat en la introducció i en la conclusió.

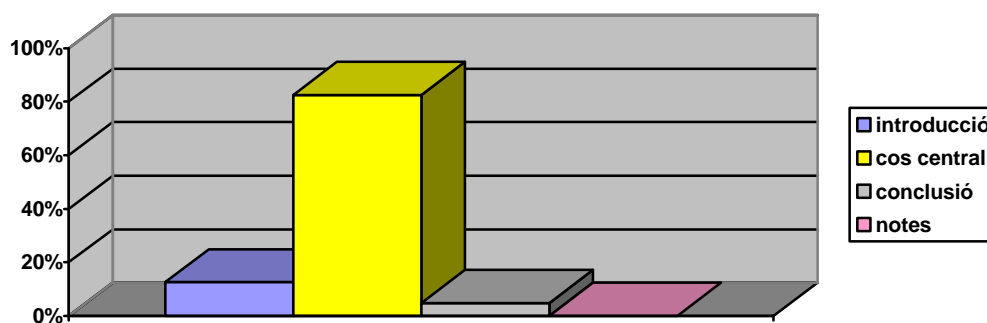

Figura 5. Distribució de les marques en les parts del text

Segons s'observa en la figura 5, en les notes no hi ha cap marca de persona. Hem de tenir en compte que en aquests textos les notes són molt escasses i d'extensió reduïda. A diferència de les altres disciplines, sols s'utilitzen per a remetre a altres obres relacionades amb el tema que es tracta.

Quant a la distribució de les marques en les parts del text, es pot veure que el *Nos4*, la marca majoritària, solament és predominant en el cos central:

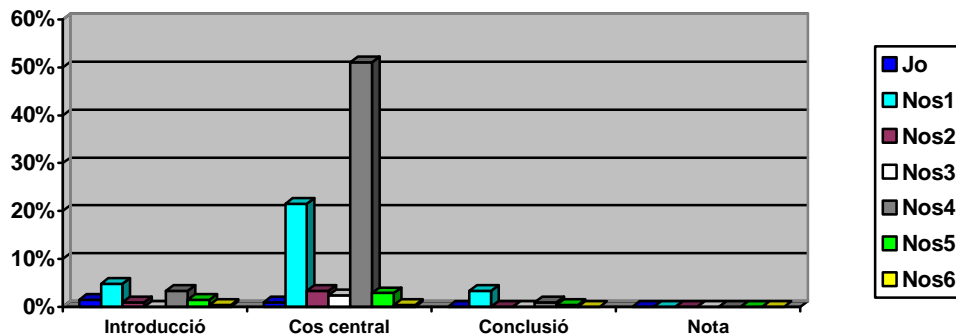

Figura 6. Distribució dels tipus de marques en les parts del text

En la introducció i en la conclusió, l'autor prefereix presentar-se en un primer pla, sense compartir protagonisme amb el lector, encara que una mica ocult sota la pluralitat. Hem de pensar que aquest predomini del *Nos1* en la introducció pot estar justificat per la voluntat de l'emissor per presentar el text i organitzar-lo. En el cas de la conclusió, pot relacionar-se amb l'interés de l'emissor per deixar clara la seua autoritat i la seua opinió sobre el tema que s'ha tractat.

Pel que fa a la distribució de les funcions, està relacionada amb el que acabem de dir. Si observem la funció predominant en la introducció, veurem que és la d'escriptor. Així mateix, en la conclusió esdevé majoritària la d'analista, seguida per la d'escriptor:

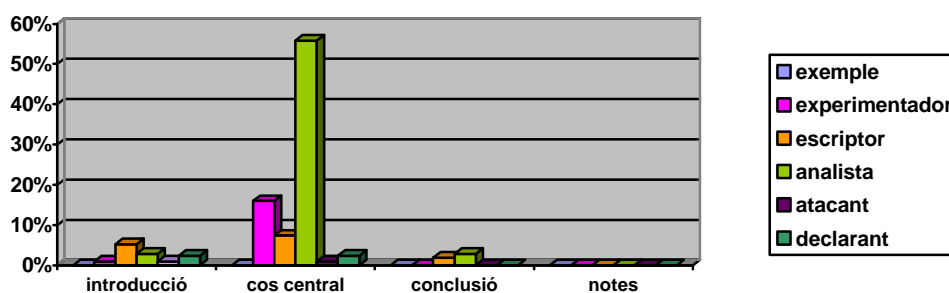

Figura 7. Distribució de les funcions en les parts del text

En el cos central, predomina la funció d'analista (115 ocurrences, 55,8%) i en segon lloc, a molta distància, se situa la funció d'experimentador (33 ocurrences, 16 %). Quasi la meitat de les marques pertanyents al tipus analista corresponen al tipus que hem anomenat analista experimental.

Aquests percentatges globals presenten diferències en els dos gèneres estudiats, que mereixen ser destacats. Si ens fixem en la figura 8, observem que en els dos gèneres predomina la funció d'escriptor. En les ressenyes, la funció d'escriptor va seguida per la d'experimentador. Mentre que en els articles de polèmica predomina la funció d'analista:

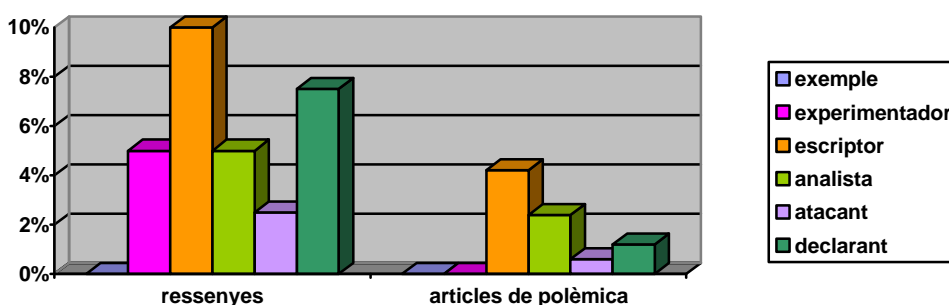

Figura 8. Funcions en la introducció dels dos gèneres

En la conclusió, també hi ha diferències que convé comentar. En primer lloc, com en el cas anterior, s'observa una concentració major de marques de persona en les conclusions de les ressenyes:

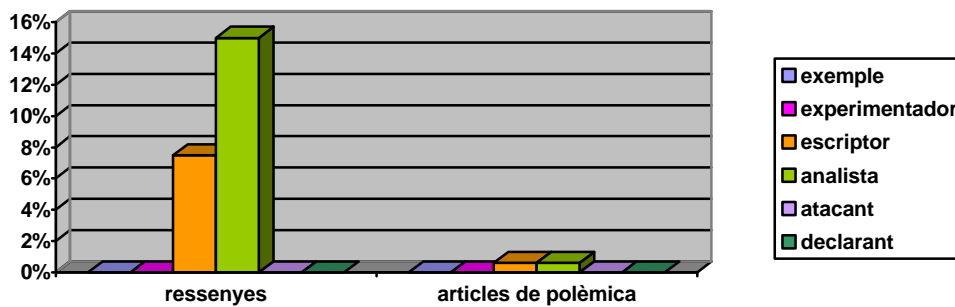

Figura 9. Funcions en la conclusió dels dos gèneres

En la conclusió, els dos tipus de gènere opten per les mateixes funcions: analista i escriptor. La proporció en què es manifesten és ben diferent, però. En els articles de polèmica, el percentatge és molt escàs i les dues funcions es manifesten en la mateixa proporció. En canvi, en les resenyes, el percentatge és molt més elevat i s'observa un predomini de la funció d'analista.

6.3.4. Conclusió

El corpus de física i química en català presenta uns resultats diferents als que hem observat en les altres dues disciplines analitzades, en especial en lingüística. En primer lloc, s'observa una reducció pel que fa al nombre de marques en relació al nombre de paraules (0,6%). Aquesta dada es pot entendre si es té en compte la gran quantitat de processos que es descriuen en aquests textos. L'emissor ocupa un segon pla i deixa en un primer pla els processos, que, en algun cas, poden funcionar com a atac. La sensació global és d'un text més pròxim al de dret, en què obteníem un 0,5% sobre total de paraules. El nostre corpus de física presenta un caràcter més impersonal i, per tant, amb una aparença de major objectivitat.

Quant al tipus de marca de persona predominant, també hi ha divergència respecte de les altres matèries. Hi ha un predomini absolut de la primera persona del plural (97,6%) per sobre del *Jo* (2,4%). Aquesta importància del nosaltres està relacionada amb l'escassa importància que sembla tenir l'emissor individual en

aquests textos (32%). Contràriament als resultats de les altres matèries, en els nostres textos de física i química, la marca majoritària és el *Nos4*, amb la qual cosa l'emissor implica al màxim el receptor en el text. En el cas de les ressenyes, l'implica com a futur receptor del text i en el cas dels articles de polèmica, com a seguidor dels experiments o les proves que es plantegen.

Taula 1. Tipus de marques de persona

Marca de persona	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>	5	2,4%
<i>Nos1</i>	61	29,6%
<i>Nos2</i>	9	4,4%
<i>Nos3</i>	5	2,4%
<i>Nos4</i>	114	55,3%
<i>Nos5</i>	10	4,9%
<i>Nos6</i>	2	1%
TOTAL	206	100%

Com ens mostra la taula 1, el *Jo* és pràcticament inexistent i la marca *Nos1* presenta resultats superiors als de lingüística en català, però inferiors als que hem vist en els textos de dret en català. En general, predominen les marques que impliquen col·lectivitat, sobretot les que inclouen el receptor, davant les que manifesten un protagonisme de l'emissor. Aquest resultat afavoreix la hipòtesi que apuntàvem que l'emissor com a entitat individual vol amagar-se.

Els percentatges que s'obtenen en relació amb la funció de l'emissor estan molt relacionats amb els resultats del tipus de marca de persona i també difereixen lleugerament de la resta de les disciplines del nostre corpus. La funció predominant és la d'analista (62%), que assoleix gran protagonisme per la gran quantitat d'analista experimental (26,2%).

Taula 2. Funció de l'emissor

Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Exemple	0	0%
Experimentador	35	17%
Escriptor	30	14,6%
Declarant	9	4,4%
Analista	128 (54 an. exper.)	62,1%
Atacant	4	1,9%
TOTAL	206	100 %

En segon lloc, la funció d'experimentador i d'escriptor. El més destacable és l'escassetat de la funció d'atacant (1,9%). Això implica que aquests textos tenen poc d'interès en la crítica o, almenys, aquesta no es vehicula a través de marques de persona. De fet, aquesta funció d'atacant apareix emmascarada sota el *Nos4* i no sota *Nos1* o *Jo*, com és habitual en altres disciplines. La funció d'analista sí que es manifesta principalment mitjançant el *Nos4* i *Nos1*.

És curiós com les funcions que impliquen un major compromís per part de l'emissor, analista i atacant, no es realitzen majoritàriament sota la forma de la primera persona del singular o sota el plural del modèstia. Per a aquestes funcions, l'emissor prefereix ocultar-se en la pluralitat del *Nos4*, tal com mostra la taula 3.

Pel que fa a la distribució de les marques en el text (taula 4), val a dir que no es produeixen canvis ressenyables respecte de les altres disciplines. La majoria de marques es concentren en la part del cos central, que és la més extensa. En aquesta part és on es produeix la màxima concentració de les marques predominants: *Nos4* i *Nos1*.

Taula 3. Tipus de marques i funcions

Tipus de marca	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Jo		5	2,4%
	Escriptor	2	1%
	Analista	2	1%
	Atacant	1	0,4%
Nos1		61	29,6%
	Escriptor	28	13,6%
	Declarant Analista	2 31 (1 an. exper.)	1% 15%
Nos2		9	4,4%
	Analista	9 (3 an. exper.)	4,4%
Nos3		5	2,4%
	Analista	5 (1 an. exper.)	2,4%
Nos4		114	55,3%
	Experimentador	35	17%
	Analista	76 (46 an. exper.)	36,8%
	Atacant	3	1,5%
Nos5		10	4,9%
	Experimentador	1	0,4%
	Declarant	5	2,4%
	Analista	4 (1 an. exper.)	2,1%
Nos6		2	1%
	Declarant	2	1%
TOTAL		206	100%

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text

Tipus de marca	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
<i>Jo</i>	3 (1,5%)	2 (1%)	0 (0%)	0 (0%)
<i>Nos1</i>	10 (4,8%)	44 (21,5%)	7 (3,4%)	0 (0%)
<i>Nos2</i>	2 (1%)	7 (3,4%)	0+ (0%)	0 (0%)
<i>Nos3</i>	0 (0%)	5 (2,4%)	0 (0%)	0 (0%)
<i>Nos4</i>	7 (3,4%)	105 (51%)	2 (1%)	0 (0%)
<i>Nos5</i>	3 (1,5%)	6 (2,9%)	1 (0,4%)	0 (0%)
<i>Nos6</i>	1 (0,4%)	1 (0,4%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	26 (12,6%)	170 (82,6%)	10 (4,8%)	0 (0%)

Si observem en la taula 4 els resultats referents a la introducció i conclusió, veurem que en aquestes parts predomina el *Nos1*. Aquest resultat està relacionat amb el repartiment de les funcions en les parts del text. Com mostra la taula 5, en la introducció i conclusió té un pes important la funció d'escriptor, és a dir, d'organitzador del text que fa referència a la distribució del text i que, normalment, se sol presentar en la introducció majoritàriament. Per últim, convé comentar l'absència de marques en les notes. Hem de tenir en compte que en aquests textos les notes són molt breus i solen reservar-se per a referències bibliogràfiques.

La distribució de les funcions, com hem comentat, està molt relacionat amb la distribució dels tipus de marques. Així, en el cas central esdevé predominant la funció d'analista. En la conclusió, igual que ocorria en la introducció, torna a ser molt rellevant la funció d'escriptor.

Taula 5. Distribució de les funcions en el text

Funció de l'emissor	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	2 (1%)	33 (16%)	0 (0%)	0 (0%)
Escriptor	11 (5,3%)	15 (7,4%)	4 (1,9%)	0 (0%)
Declarant	5 (2,4%)	5 (2,4%)	0 (0%)	0 (0%)
Analista	6 (2,9%) (4 an. exper.)	115 (55,8%) (51 an. exper.)	6 (2,9%)	0 (0%)
Atacant	2 (1%)	2 (1%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	26 (12,6%)	170 (82,6%)	10 (4,8%)	0 (0%)

D'acord amb aquesta distribució, podem concloure que en les parts inicials i finals té molt de pes la funció d'escriptor com a organitzador del text, especialment, en el cas dels articles de polèmica, en què l'extensió pot provocar que el lector perda més fàcilment el fil de la lectura. Així doncs, en general, els nostres textos de física en català presenten en el cos central el gruix de l'anàlisi encapsulat per les parts d'organització textual.

6.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Per acabar, intentarem exposar els aspectes més destacats que hem repassat en els apartats corresponents a les tres disciplines analitzades per tal de fer una caracterització global de l'ús de marques de persona en el discurs científic català.

Pel que fa a la densitat de marques segons el nombre de paraules, hem pogut comprovar que els textos de lingüística són els que n'ofereixen una proporció més elevada, mentre que els textos de dret i els de física i química redueixen molt aquestes marques (gairebé la meitat). Convé destacar que en els textos de dret hem observat diferents proporcions segons el gènere: les ressenyes presenten un nombre de marques major que els articles de polèmica, percentatge que s'igualava a l'obtingut en les altres ressenyes de les altres matèries.

Pel que fa al tipus de marques, hem vist que el *Nosaltres* sempre predomina sobre el *Jo*, com mostra la taula 1.

Taula 1. Tipus de marques en les tres disciplines

Tipus	Lingüística	Dret	Física
<i>Jo</i>	161 (33,1%)	25 (13,5%)	5 (2,4%)
<i>Nosaltres</i>	325 (66,9%)	160 (86,5%)	201 (97,6%)
<i>Nosaltres</i> exclusiu	86 (17,7%)	72 (38,9%)	61 (29,6%)
<i>Nosaltres</i> inclusiu	173 (35,6%)	61 (33%)	128 (62,1%)
<i>Nosaltres</i> generalitzador	66 (13,6%)	27 (14,6%)	12 (5,9%)
TOTAL	486 (100%)	185 (100%)	206 (100%)

De la taula anterior podem destacar els resultats següents:

- a) El predomini del *Nosaltres* marca una progressió clara entre les matèries: lingüística (66,9%); dret (86,5%) i física (97,6%). Corresponentment, la lingüística és la matèria amb major nombre de *Jo* (31,5%), mentre que la física presenta un ús molt escàs (1,6%), que s'equilibra relativament per l'ús del plural de modèstia (29,6%), que és més destacat en el cas de dret (38,9%).
- b) En relació amb aquestes dades, en els textos de lingüística i de dret hi ha un predomini de l'emissor amb referent individual, és a dir, del *Jo* i del *Nosaltres* exclusiu o de modèstia (50,8% i 52,4%, respectivament), amb una preferència per la primera persona del singular en lingüística i per la del plural en dret.
- c) La física s'aparta força d'aquests resultats i, encara que el plural de modèstia té una representació important (29,6%), l'emissor prefereix incloure el receptor a través del *Nosaltres* inclusiu (62,1%), que gairebé duplica les xifres de les altres dues disciplines.
- d) Encara que amb una distància menor, el *Nosaltres* generalitzador té una major representativitat en dret i en lingüística, mentre que obté resultats més reduïts en els textos de física.

Pel que fa a la funció de l'emissor, hem comprovat que predominant en totes les disciplines la funció d'analista, fet que es relaciona amb les característiques dels gèneres triats.

Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines

Funció	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	87 (17,9%)	29 (15,7%)	30 (14,6%)
Argumentatives	60 (12,3%)	9 (4,9%)	4 (1,9%)
Expositives	339 (69,8%)	147 (79,4%)	172 (83,5%)
actives	294 (60,5%)	134 (72,4%)	137 (66,5%)
passives	45 (9,3%)	13 (7%)	35 (17%)
TOTAL	486 (100%)	185 (100%)	206 (100%)

Les funcions expositives són majoritàries en totes les matèries, tot i que cal remarcar que les expositives passives són relativament més abundants en física (17%) i les actives destaquen en dret, on superen el 70%. Les xifres ens indiquen una presència més marcada de l'argumentació en lingüística (12,3%), que, en canvi, és molt escassa en física.

La relació entre tipus de marques i funcions ens indica diferències interessants pel que fa a les funcions expositives actives.

En lingüística el *Jo* té una presència relativament alta per indicar funcions expositives actives (14,6%), a diferència del que observem en física, on hi ha només un cas (0,5%). Dret mostra un comportament intermedi (9,7%). Aquestes diferències es compensen amb un gran pes del *Nosaltres* exclusiu en dret (25,9%), que continua fent referència a un emissor únic amagat sota una falsa pluralitat, mentre que la física es decanta clarament pel *Nosaltres* inclusiu (43,7%). Comprovem, doncs, que lingüística i dret, en la funció més rellevant del discurs acadèmic, donen un gran pes al *Jo*, en contrast amb la física que incorpora el receptor en el text.

Taula 3. Funcions i tipus de marques en les tres disciplines

Funció	Tipus	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	Jo	54 (11,2%)	5 (2,7%)	2 (1%)
	Nosaltres	34 (6,1%)	24 (13%)	28 (13,6%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	24 (4,9%)	21 (11,4%)	28 (13,6%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	6 (1,2%)	3 (1,6%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Argumentatives	Jo	34 (6,1%)	2 (1,1%)	2 (1%)
	Nosaltres	26 (5,3%)	8 (4,2%)	3 (1,5%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	15 (3,1%)	3 (1,6%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	6 (1,2%)	2 (1%)	3 (1,5%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	5 (1%)	3 (1,6%)	0 (0%)
Expositives actives	Jo	71 (14,6%)	18 (9,7%)	1 (0,5%)
	Nosaltres	223 (45,9%)	116 (62,7%)	133 (64,6%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	47 (9,6%)	48 (25,9%)	33 (16%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	115 (23,7%)	43 (23,2%)	90 (43,7%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	61 (12,6%)	25 (13,5%)	11 (5,3%)
Expositives passives	Jo	2 (0,4%)	0 (0%)	0 (0%)
	Nosaltres	46 (9,5%)	13 (7%)	36 (17,5%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	46 (9,5%)	13 (7%)	35 (17%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	0 (0%)	0 (0%)	1 (0,5%)

En la taula anterior destaquen, en segon lloc, diferències pel que fa a les funcions organitzatives, que es manifesten preferentment amb el *Jo* en lingüística i amb el *Nosaltres*, en aquest cas sempre exclusiu, en dret i en física. Per tant, en les tres disciplines l'organització discursiva es considera més pròpia de l'emissor individual, presentant en singular o en plural. De manera contrària, les funcions expositives passives s'associen amb la pluralitat, i en concret de manera gairebé total amb el *Nosaltres* inclusiu, marcadament freqüent en física.

En relació amb la distribució de les marques en les diverses parts del text (taula 4), destaca la concentració de marques en el cos central i expressada a través del *Nosaltres* en dret (76,2%) i en física (81,6%). Ara bé, la coincidència és aparent, ja que en dret el pes el té el *Nosaltres* exclusiu, de manera que s'igualava amb lingüística pel fet que es remet a un emissor únic, que exclou el receptor; per contra, en la física el pes del *Nosaltres* el du el *Nosaltres* inclusiu (56,8%).

La lingüística mostra una major distribució de les marques en totes les parts, tot i que també es concentren, lògicament en el cos central. Com hem dit, també destaca la manca de marques de l'emissor en física, on n'hi ha poques, són reduïdes i tenen sobretot una funció de remissió bibliogràfica.

En el cas de la distribució de les funcions (taula 5), el cos central i les conclusions de les tres matèries presenten majoritàriament la funció d'analista, però en general les funcions expositives mostren resultats marcadament diferents en el cos central les tres disciplines: 53,4% en lingüística, 66,4% en dret i 74,3% en física.

Cal afegir, a més, que, en les notes, de dret i lingüística prenen un cert protagonisme les funcions organitzatives, tot i que les expositives continuen sent més importants quantitativament.

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en les tres disciplines⁵

	Tipus marca	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Jo	21 (4,3%)	1 (0,5%)	3 (1,5%)
	Nosaltres	34 (6,9%)	8 (4,4%)	23 (11,1%)
	<i>Nos exclusiu</i>	4 (0,8%)	4 (2,2%)	10 (4,8%)
	<i>Nos inclusiu</i>	22 (4,5%)	2 (1,1%)	9 (4,4%)
	<i>Nos general.</i>	8 (1,6%)	2 (1,1%)	4 (1,9%)
Cos central	Jo	112 (23%)	11 (6%)	2 (1%)
	Nosaltres	235 (48,3%)	141 (76,2%)	168 (81,6%)
	<i>Nos exclusiu</i>	70 (14,4%)	65 (35,1%)	44 (21,5%)
	<i>Nos inclusiu</i>	123 (25,4%)	55 (29,7%)	117 (56,8%)
	<i>Nos general.</i>	56 (11,5%)	21 (11,4%)	7 (3,3%)
Conclusió	Jo	6 (1,2%)	0 (0%)	0 (0%)
	Nosaltres	21 (4,3%)	17 (9,1%)	10 (4,8%)
	<i>Nos exclusiu</i>	7 (1,4%)	10 (5,3%)	7 (3,4%)
	<i>Nos inclusiu</i>	12 (2,5%)	3 (1,6%)	2 (1%)
	<i>Nos general.</i>	2 (0,4%)	4 (2,2%)	1 (0,4%)
Notes	Jo	22 (4,5%)	2 (1,1%)	0 (0%)
	Nosaltres	21 (4,3%)	5 (2,7%)	0 (0%)
	<i>Nos exclusiu</i>	5 (1%)	4 (2,2%)	0 (0%)
	<i>Nos inclusiu</i>	15 (3,1%)	1 (0,5%)	0 (0%)
	<i>Nos general.</i>	1 (0,2%)	0 (0%)	0 (0%)

⁵ El corpus en català consta de 125.188 mots, distribuïts de la manera següent:
 Lingüística: introducció, 3.023 mots; cos central, 41.281 mots; conclusió, 1.055 mots; notes, 4.972 mots.
 Dret: introducció, 2.674 mots; cos central, 33.702 mots; conclusió, 2.677 mots; notes, 3.277 mots.
 Física: introducció, 4.567 mots; cos central, 26.923 mots; conclusió, 893 mots; notes, 144 mots.

Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines

	Funció emissor	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Organitzatives	12 (2,5%)	3 (1,6%)	11 (5,3%)
	Argumentatives	4 (0,8%)	0 (0%)	2 (1%)
	Expositives	39 (8%)	6 (3,1%)	13 (6,3%)
	actives	32 (6,6%)	5 (2,6%)	11 (5,3%)
	passives	7 (1,4%)	1 (0,5%)	2 (1%)
Cos central	Organitzatives	49 (10,1%)	21 (11,4%)	15 (7,4%)
	Argumentatives	52 (10,7%)	8 (4,4%)	2 (1%)
	Expositives	260 (53,4%)	123 (66,4%)	153 (74,3%)
	actives	231 (47,5%)	112 (60,5%)	120 (58,3%)
	passives	29 (5,9%)	11 (5,9%)	33 (16%)
Conclusió	Organitzatives	7 (1,4%)	1 (0,5%)	4 (1,9%)
	Argumentatives	2 (0,4%)	1 (0,5%)	0 (0%)
	Expositives	18 (3,7%)	15 (8,1%)	6 (2,9%)
	actives	15 (3,1%)	15 (8,1%)	6 (2,9%)
	passives	3 (0,6%)	0 (0%)	0 (0%)
Notes	Organitzatives	19 (3,9%)	4 (2,2%)	0 (0%)
	Argumentatives	2 (0,4%)	0 (0%)	0 (0%)
	Expositives	22 (4,5%)	2 (1,1%)	0 (0%)
	actives	16 (3,3%)	2 (1,1%)	0 (0%)
	passives	6 (1,2%)	0 (0%)	0 (0%)

En síntesi, el català presenta diferències importants entre matèries que afecten predominantment a la densitat de marques de primera persona per nombre de paraules i també als tipus de marques utilitzats. Hem observat una progressió de matèries més personals, com la lingüística, a matèries més impersonals, com la física. Així mateix, també es pot establir una progressió quant a la major presència de l'emissor individual, dret i lingüística, fins al model de la física, que prefereix incorporar el receptor en el raonament. En la majoria de casos, el dret constitueix una matèria de transició entre la lingüística i la física.

D'acord amb aquestes dades, la física sembla atorgar un paper més important a la generalització, de manera que es presenten els fets com a afirmacions que pot acceptar també el receptor. Això de banda, quant a les funcions, en lingüística té una importància major l'argumentació i, per contra, en física on l'emissor es relaciona més amb l'anàlisi.

7. MARQUES DE PERSONA EN EL CORPUS CASTELLÀ

En aquest capítol exposarem els resultats obtinguts dels textos en castellà. Per això, seguirem el mateix ordre que en el capítol anterior. Per tant, establim una divisió en cinc apartats: un per cada disciplina i un últim apartat que contindrà una conclusió conjunta i comparativa de totes les disciplines.

Abans de fer l'anàlisi, recordem que, com exposàvem en el capítol 4 (§ 4.1), els manuals d'estil en castellà són els que més insisteixen a caracteritzar el llenguatge científic com a impersonal. Tot seguit, comprovarem si els textos segueixen les indicacions dels manuals.

7.1. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CASTELLÀ

El corpus de lingüística en castellà que hem utilitzat conté un total de 46.195 paraules, de les quals 302 corresponen a marques personals. Aquest nombre d'ocurrències representa un percentatge de 0,65% sobre el total de paraules. Si observem, per separat, els resultats dels dos gèneres que hem fet servir: les ressenyes i els articles de polèmica, òbviament, presenten cotes molt semblants. Vegem-ho en el gràfic 1:

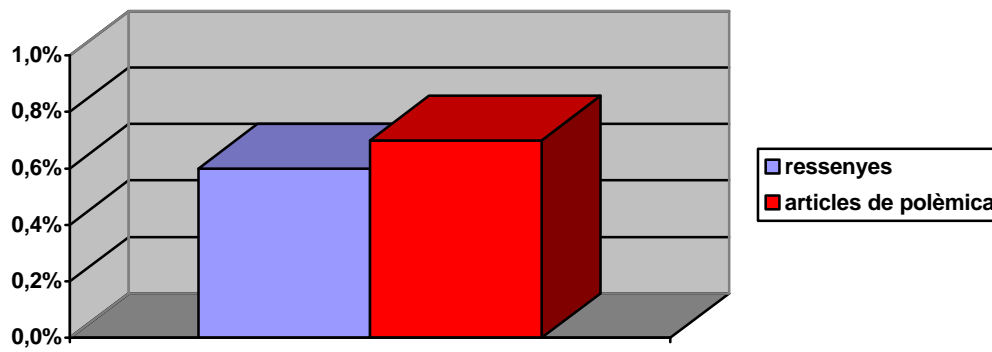

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres

(*Percentatges sobre nombre total de mots)

El gràfic 1 mostra que els resultats en els dos gèneres són molt igualats, tot i que lleugerament inferiors en el cas de les ressenyes, contràriament al que ocorria en català. No obstant això, aquestes variacions, ni en el cas del català, ni en el cas del castellà, no són rellevants per a establir conclusions.

7.1.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de lingüística en castellà

En el corpus castellà apareixen representats sis dels set tipus de pronoms que hem distingit en el capítol 5 (§ 5.1). L'única marca de persona que no té representació és *Nos6*, que fa referència a tota la humanitat. La resta dels tipus es manifesten amb percentatges ben desiguals. Tot seguit, oferim els resultats en forma de gràfic perquè es puguin visualitzar de manera més gràfica:

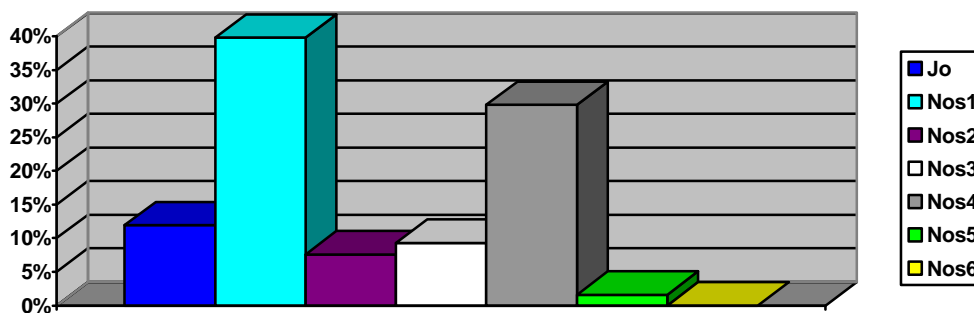

Figura 2. Tipus de marques de persona

Com s'ha pogut comprovar en el gràfic anterior, la marca de persona més majoritària és *Nos1*, amb 120 ocurrences, que representen un percentatge del 39,8% sobre el total de marques:

- (1) a. El mismo comentario que **hacíamos** en el caso del trabajo de campo es válido aquí: no es posible hacerse una idea clara del significado de los resultados obtenidos si no disponemos de los puntos de referencia que, sin duda, el autor posee pero que no ha incluido en el libro. (resLcast5)
- b. Por nuestra parte, **echamos de menos** un comentario detenido sobre la variación en el ámbito de la cortesía. (resLcast4)
- c. No obstante, el marco teórico estándar hoy día es el de Gazdar *et al.* 1985 y a él **nos referiremos** prioritariamente en lo que sigue. (Lcast2)
- d. **Entendemos** que es conveniente proporcionar un cuadro de fonemas en el que cada uno de ellos esté caracterizado por un haz de rasgos invariantes y opositivos [...] (Lcast1)

L'alt percentatge d'aquesta marca ens indica que els textos de lingüística en castellà estan interessats a marcar l'autoritat de l'emissor, que es presenta en un primer pla. A més, podem concloure que les marques de persona en castellà tendeixen a perdre la referencialitat.

Cal destacar també el *Nos4*, que presenta un índex del 29,8% (90 ocurrences):

- (2) a. En conclusión, **tenemos** entre las manos una obra que **nos** ofrece la estructura de la lengua española de una forma coherente, clara, sencilla, didáctica y científica. (resLcast2)
- b. Véanse los matices que se introducen como modificadores del verbo: ¿por qué **hemos** de tratarlos fuera del verbo, como modificadores lejanos de este, a la manera de un adverbio o un subordinada? (Lcast3)

Aquest resultat compensa l'índex tan elevat del *Nos1* i permet que el receptor tinga una mica de protagonisme.

En un estadi intermedi, quant a índex de representativitat, hem de situar la marca de primera persona del singular (*Jo*), el *Nos3* i el *Nos2*. El *Jo* presenta 36 ocurrencies (11,9%):

- (3) A dicha obra ha seguido una serie de publicaciones entre las que **destaco** sus *Studies in Functional Grammar* (1980) y la obra colectiva *Advances in Functional Grammar* (1983), que contiene aportaciones del “Working Group on Functional Grammar”. (Lcast3)

El *Nos3* (4), que apareix predominantment amb verbs de percepció, presenta un resultat global del 9,3%:

- (4) **Veamos** un ejemplo: en la página 87, el autor indica que, para algunos cálculos, ha utilizado “los valores del estadístico ‘t’ (test de la ‘t’ de Student), válido para grupos con menos de 30 observaciones”. (resLcast5)

Molt a prop del *Nos3*, el *Nos2* es manifesta en 23 casos (7,6%):

- (5) a. Para efectuar la evaluación, **supondremos** que todos los cuadros parten de una calificación máxima de 10 puntos [...] (Lcast1)
- b. **Hemos de concluir**, por consiguiente, que el formato ID+LP, en su desarrollo hasta la fecha, ni siquiera es eficaz en cuanto recurso descriptivo y podría ser incluso totalmente inviable [...] (Lcast2)

Com mostren els exemples de (3), el *Nos2* sol anar lligat amb les conclusions o deduccions que a l'emissor.

Per últim, hi ha el cas de la marca *Nos5*, en la qual l'emissor es mostra com a membre d'una comunitat. Aquest tipus, molt present en el corpus de lingüística català, té poca representació en el corpus de lingüística en castellà, on solament hem localitzat dues ocurrencies en els articles de polèmica:

- (6) Es obvio, pues, que el español no es una lengua de orden libre ni mucho menos. Una exploración sistemática de **nuestra** sintaxis

revelaria muchas otras restricciones que, como esas que acabamos de señalar, no se prestan a ser formuladas mediante reglas LP. (Lcast2)

Aquests percentatges tan baixos del *Nos5* (1,6%), que contrasten amb els percentatges del català (11,1%), poden estar relacionats amb la situació de minorització del català i la necessitat de refermar la condició de comunitat lingüística i nacional davant l'espanyol.

.Els resultats globals que hem presentat amaguen algunes diferències que es donen entre els dos gèneres que hem estudiat i que ens agradaria comentar. Les divergències més rellevants es donen en els tipus més majoritaria (*Nos1* i *Nos4*):

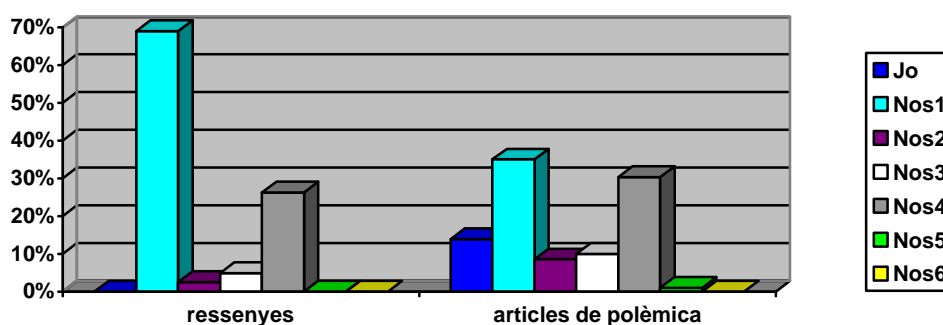

Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres

Una de les divergències que més crida l'atenció és l'índex del *Nos1*: en les ressenyes hem localitzat 29 ocurrences, que impliquen un 69% de les marques de persona; en canvi, en els articles de polèmica, hem pogut buidar 91 casos, que representen un percentatge 35%. Cal tenir en compte que, en alguns articles de polèmica, l'emissor es manifesta mitjançant la marca de primera persona del singular, mentre que en les ressenyes no s'ha trobat cap ocurrencia d'aquesta marca. El *Nos4* també presenta divergències, tot i que els resultats s'igualen molt més. En aquest cas, les ressenyes presenten un percentatge menor (26,2%) que els articles de polèmica (30,4%). Aquest resultat és bastant sorprenent si es compara amb els resultats de lingüística en català i també amb altres disciplines, ja que en les ressenyes tendeix a tenir molt de pes l'experiència de l'autor com a lector. Pel

que fa a la resta de marques, les diferències entre els dos gèneres no són tan importants. Així, el tipus *Nos2*, que implica un domini de l'emissor sobre el receptor, presenta un resultat global de 7,6% (23 ocurrences). Dels 23 casos localitzats, 22 provenen dels articles de polèmica, mentre que en les ressenyes sols hem localitzat una marca, la qual cosa revela una tendència dels autors dels articles de polèmica a influir o arrossegar el receptor envers el seu terreny. Pel que fa al *Jo* i el *Nos3* també es manifesta majoritàriament en els articles de polèmica que en la ressenya, on pràcticament són absents.

A continuació, presentem dos fragments de text per comprovar l'efecte que poden provocar aquests resultats diferents que acabem de comentar:

- (7) Pero no **voy** a hacer una exposición detallada de la misma, pues la bibliografía en inglés y español arriba citada hace esto innecesario. **Quiero** presentar toda esta corriente como una continuación de la crítica de que es objeto la GT, a la que mejora en una serie de puntos; pero continua presentando problemas cuando **intentamos** analizar y comprender a la luz de esta teoría los sistemas y los textos de las lenguas reales. Posiblemente esto es inevitable en todas las Gramáticas que intentan antes que nada representar la estructura de la frase en sus núcleos más elementales para llegar, de ahí, a las lenguas naturales. Es decir, en todas las Gramáticas de tipo deductivo, abstracto y universalista (Lcast3)
- (8) Así, **encontramos** recogidas expresiones tan conocidas como *la mar de, dormir como un lirón, sudar como un pollo...*, cuya función consiste en modificar cuantificando. Igualmente se mencionan las formas tan polémicas como *jueza, ministra, ingeniera...* o *modisto*, que consiste en el mismo fenómeno de creación por analogía, pero procede inversamente. En conclusión, el autor se hace eco tanto de la tradición y la norma como de los usos más innovadores del lenguaje. La faceta didáctica se manifiesta en múltiples aspectos que comprenden desde el mismo diseño, “claro y riguroso”, y disposición del texto, hasta el modelo teórico que elabora. De aquél **destacamos**, además, los amplios márgenes y los ladillos que rodean a cada uno de los párrafos. (resLcast2)

En l'exemple 7, corresponent a un article de polèmica, veiem com l'emissor es mostra en primer pla, com una autoritat i sense ocultar-se. En canvi, en l'exemple (8), que pertany a una ressenya, l'emissor dissimula la seua presència sota la primera persona del plural (*destacamos*), o bé, busca la complicitat del receptor (*encontramos*).

7.1.2. La funció de l'emissor en els textos de lingüística en castellà

Els resultats pel que fa a la funció de l'emissor mostren uns desequilibris molt grans entre els diversos tipus de marques. Cal assenyalar, a més, que dels tipus que hem descrit (cfr. § 5.2), la funció de persona qualsevol que fa d'exemple es troba absent en el corpus de lingüística en castellà. La següent figura ens mostra els resultats globals:

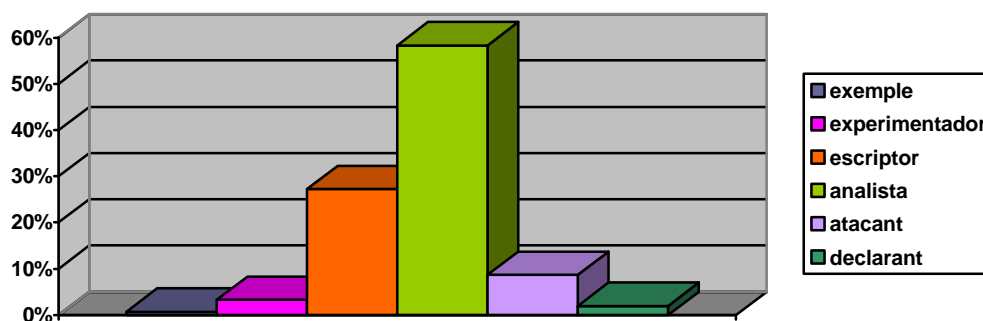

Figura 4. Funció de l'emissor

La funció més destacada quantitativament és la d'analista amb un percentatge del 58,3% (176 ocurrences) sobre el total de marques. Aquesta funció està estretament lligada al caràcter dels textos, que tenen com a objectiu analitzar una obra o bé una teoria, com veiem en (9):

- (9) a. Por todas las características que acabamos de reseñar, **creemos** que esta nueva gramática resultará de gran utilidad como libro de consulta tanto para los alumnos que se están iniciando en el estudio de esta disciplina, como para aquellos que se quieran dedicar a ella [...] (resLcast2)

- b. Tampoco la segunda es en realidad estrictamente compatible con ECPO, pues se refiere a S y no al conjunto de categorías que pueden sufrir extracciones SLASH, pero, en todo caso, es además una generalización incorrecta, ya que, como **veíamos**, y **veremos** con mayor detalle en la sección 6, los constituyentes extraídos aparecen indistintamente tanto delante como detrás de las categorías mutiladas. (Lcast2)

A l'hora d'analitzar, l'emissor prefereix buscar la complicitat amb el lector a través del *Nos4*, que no marcar la seua autoritat.

Bastant distanciades de la funció d'analista, trobem la d'escriptor, que sí que es presenta lligada a l'emissor amb referent individual (*Nos1*). Hem localitzat 82 casos d'escriptor, que representen el 27,2% del total de les marques (10):

- (10) [...] la GPSG ha continuado desarrollándose, como podrá verse en las referencias bibliográficas selectivas que **haremos** a lo largo de este trabajo [...] (Lcast2)

La funció d'atacant presenta resultats bastant minsos (26 casos, 8,7%), contràriament al que caldria esperar d'acord amb el caràcter dels textos:

- (11) Por nuestra parte, **echamos** de menos un comentario detenido sobre la variación en el ámbito de la cortesía (resLcast4)

L'emissor es fa responsable de la crítica a través del *Nos1*, tot i que el plural també li serveix per amagar-se una mica en una funció que pot ser perjudicial per a la seua imatge i també per a la de la tercera persona.

Amb els índexs d'aparició més baixos, trobem la funció d'experimentador (12), amb un percentatge del 3,3% (10 casos) i la de declarant (6 casos, 2%). La funció d'experimentador, com és habitual, va lligada al *Nos4*:

- (12) Si el libro se lee con atenta voluntad, con capacidad reflexiva y con ánimo de comprensión, no sólo conseguirá **mostrarnos** con datos

científicos las diferencias entre el lenguaje de hombres y de mujeres, sino también -como se desea en el epílogo- ayudar a “las relaciones entre los sexos y a atenuar la hostilidad con que éstas viven en la actualidad” (resLcast3)

La funció de declarant presenta un percentatge més reduït que en altres textos. Pel que sembla, l'emissor d'aquests textos tendeixen a centrar-se en l'objectiu central d'aquests gèneres: l'anàlisi.

- (13) Es una teoría que **critiqué** en mi artículo, cf. también García Hernández, RSEL 17, 1987, págs. 1-13. (Lcast3)

Així com en l'apartat anterior (§ 7.1.1) hem trobat algunes diferències entre els dos gèneres, en el cas de la funció de l'emissor no s'han detectat divergències importants. En els dos fragments següents veiem com predominen en els dos gèneres la funció d'analista o d'escriptor:

- (14) En las secciones que siguen, **examinaremos** minuciosamente los mecanismos clave de la GPSG y **trataremos** de evaluar su grado de explicitud, su viabilidad técnica y su fertilidad en cuanto fuente de descripciones y explicaciones iluminadoras de los fenómenos lingüísticos. En la sección 2 se analiza y evalúa el formato ID <+> LP y el principio denominado “Exhaustive Constant Partial Ordering Constraint” (ECPO), en los que descansa todo el planteamiento gramatical gazdariano. En la sección 3 se hace lo mismo con las reglas de “dominación inmediata” (Reglas ID, en lo sucesivo), que constituye la parte más característica del componente categorial de la GPSG. En la sección 4 **examinaremos** las categorías propiamente dichas y las propiedades de los atributos que las constituyen. En la sección 5 son sometidas a un minucioso escrutinio las funciones y las propiedades formales de las metareglas. En la sección 6 **comprobaremos** detalladamente el rendimiento del mecanismo SLASH, que constituye la base del tratamiento GPSG de las dependencias a distancia y supuestamente el punto más fuerte de la teoría frente a sus oponentes de carácter transformacional, en particular la teoría GB. Por último, en la sección 7 **resumimos** las principales consecuencias a las que conduce la evaluación realizada en las secciones precedentes y concluimos que, siendo inadecuados el formato ID + LP, ECPO, SLASH y los principios HFC, FFP y CAP que rigen su funcionamiento, no queda en la GPSG nada de sustantivo que permita considerarla como un

programa de investigació diferenciado y especialmente prometedor para la Teoría Lingüística. (Lcast2)

- (15) Con todo, **querriamos** destacar como su mayor valor el hecho de que logra ofrecer una visión de conjunto sistemática y coherente de la gramática del español, a modo de su esqueleto, que permitirá a todo el que la consulte, sea profesor, sea alumno, comprender y estructurar los fenómenos, tan aparentemente arbitrarios, del lenguaje.

Por todas las características que **acabamos** de reseñar, **creemos** que esta nueva gramática resultará de gran utilidad como libro de consulta tanto para los alumnos que se están iniciando en el estudio de esta disciplina, como para aquellos que se quieran dedicar a ella y están en sus primeros años de universidad, así como para los profesores de secundaria, e incluso para los estudiantes extranjeros que se acerquen a la lengua española. (resLcast2)

En (14) i (15), podem veure que l'emissor analitza (*creemos, querriamos...*) o remet a parts anteriors (*resumimos, examinaremos...*) i posteriors, és a dir, exerceix d'escriptor. En cap moment, però, fa cap atac. Aquests dos fragments mostren la manca d'agressivitat dels textos que componen el corpus en castellà.

Així doncs, en el nostre corpus de lingüística en castellà, la funció dominant és, amb gran diferència, la d'analista. La resta de funcions, tret de la d'exemple, que és absent, presenten uns índexs molt baixos. Els resultats dels dos gèneres, òbviament, són molt semblants. Solament hem pogut establir algunes diferències pel que fa a la funció d'escriptor, una mica superior en els articles. Aquest resultat pot estar relacionat amb l'extensió dels textos. Pensem que les ressenyes tenen una extensió molt més reduïda i, per tant, l'emissor no té tanta necessitat de remetre a parts anteriors i posteriors del text, com ocorre en els articles de polèmica.

7.1.3. La distribució de les marques personals en el text

Partint de la divisió que hem establert en el capítol 4 (§ 4.5), segons la qual distingim els següents blocs: la introducció, el cos central, la conclusió i les notes, veurem els tipus de marques predominants en cada part. En el següent gràfic,

podem comprovar com es distribueixen els resultats dels tipus de marques en el corpus de lingüística en castellà.

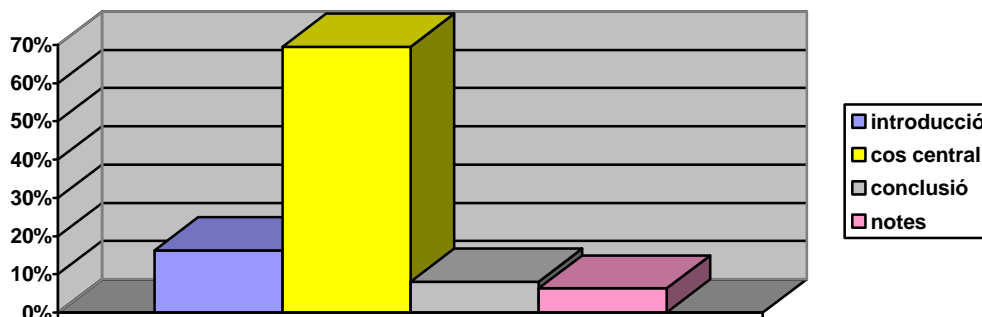

Figura 5. Distribució de les marques en les parts del text

La figura 5 ens mostra que, lògicament, la part de cos central és la que més marques de persona recull, ja que és la part que inclou major nombre de paraules. La resta de parts presenten uns percentatges molts semblants, sí bé destaca la introducció. Així, en la introducció hem calculat 49 ocurrències, que representen un percentatge del 16,2% sobre el total de marques de persona; en la conclusió i en les notes els percentatges estan al voltant del 7%. Convé tenir en compte, però, que solament en els articles de polèmica s'inclouen notes a peu de pàgina.

A més, en la figura 6, es pot comprovar com es reparteixen els diferents tipus de marques en cadascuna de les parts del text. En totes les parts predomina el *Nos1*, que és la marca predominant. En la introducció predomina, juntament amb el *Nos1*, el *Jo* (5%), mentre que en el cos central es produeix un augment de l'ús del *Nos4* (24,8%), tot i que el *Nos1* (26,2%) és la marca majoritària. Així mateix, en la conclusió i en les notes, es mantenen els resultats del cos central, amb índexs molt elevats del *Nos1* (5%, en la conclusió; 3,6%, en les notes) i *Nos4* (2% en les dues parts):

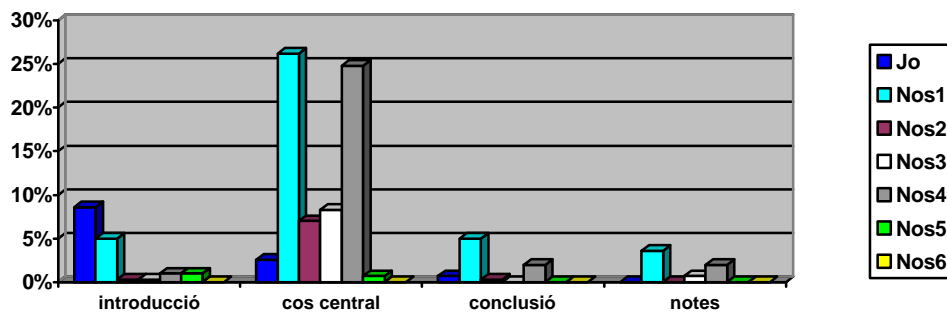

Figura 6. Distribució dels tipus de marques en les parts del text

Aquests resultats es poden interpretar com una evolució de l'emissor per anar captant la complicitat del receptor, com una voluntat de portar el receptor al seu terreny, a l'opinió que defensa. Aquesta hipòtesi es veu reforçada per l'augment de la quantitat del *Nos2* en el cos central (7%). Recordem que amb aquesta marca l'emissor imposava el seu punt de vista al receptor, es podria parafrasejar com "jo, com a emissor, faig una acció i tu, com a receptor, t'hi sumes".

Tot i aquests resultats generals, hem pogut constatar diferències remarcables entre els dos gèneres en la introducció, el cos central i les conclusions. En la introducció, observem que en els articles de polèmica tenen molta importància les marques que tenen com a referent extratextual l'emissor: *Jo* i *Nos1*. En canvi, en les ressenyes adquireixen importància les marques on el receptor pren rellevància:

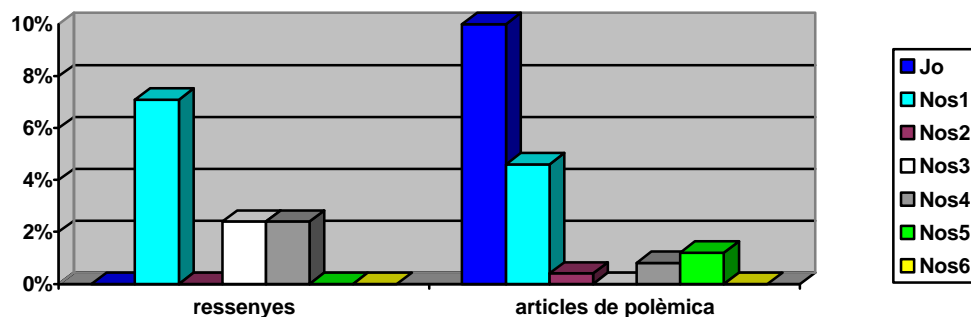

Figura 7. Tipus de marques en la introducció dels dos gèneres

Un dels casos més evident és l'absència de *Jo* en les ressenyes davant els 26 casos (10%) que hem localitzat en els articles de polèmica. En canvi, en les ressenyes observem una quantitat important dels tipus *Nos3* i *Nos4*, amb uns percentatges del 2,5%, que, en l'article de polèmica, es veuen reduïts al 0% i 0,8% respectivament. Per tant, en les ressenyes es busca, des de bon començament la implicació del receptor, tal com també ocorria en català.

Pel que fa al cos de la crítica, els resultats són contraris als que havíem observat en la introducció:

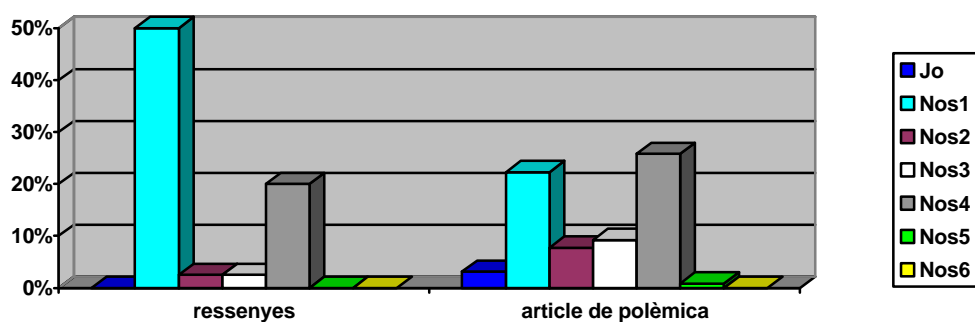

Figura 8. Tipus de marques en el cos central dels dos gèneres

Cal fixar-se que es produeix un canvi important respecte de la figura 7, que presentava els resultats de la introducció. En el cos central del text, podem veure que les ressenyes doblen la quantitat de *Nos1* i arriben a un percentatge del 50%; en canvi, els articles de polèmica presenten un índex més baix del *Jo* i del *Nos1* i augmenten el nombre dels tipus que comporten major implicació del receptor: *Nos2*, *Nos3* i, especialment, *Nos4*, que presenta un índex del 28,8% (67 ocurrencies).

En el següent gràfic, veurem en quin sentit continua aquesta evolució en la part de conclusions:

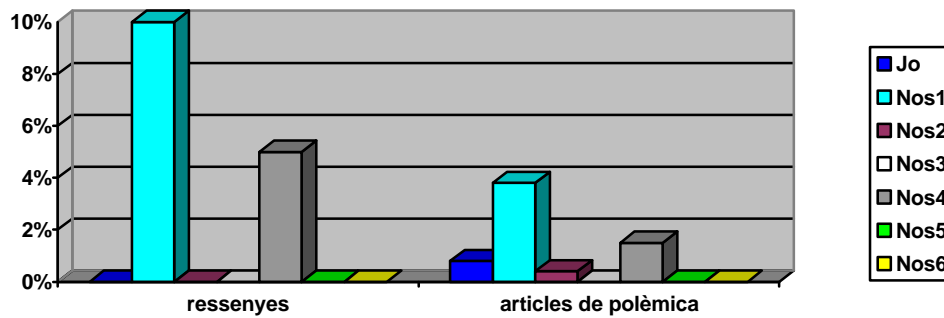

Figura 9. Tipus de marques en la conclusió dels dos gèneres

En la part de conclusions, l'evolució que descrivíem en el gràfic anterior, no segueix la mateixa línia, sinó que es produeix un retorn a la situació inicial, la de la introducció. Així, les ressenyes solament presenten dos tipus de marques: *Nos1* (10%) i *Nos4* (5%). En els articles de polèmica, tanmateix, s'utilitzen més tipus de marques i els percentatges no són tan desequilibrats. S'observa un predomini del *Nos1* (3,8%), seguit del *Nos4* (1,5%). No obstant això, apareixen representades les marques de primera persona singular i el *Nos2*, que manifesten la preeminència de l'emissor. D'acord amb el que hem vist, podríem descriure una situació cíclica per al cas dels articles de polèmica: comencen amb una importància quantitativa de l'emissor, en el cos central impliquen més el lector i, en l'última part, refermen l'autoritat de l'emissor. En el cas de les ressenyes no es veu tan clarament aquesta construcció cíclica. Més aviat, podríem dir que l'emissor comença, en la introducció, implicant molt el receptor i a poc a poc va prenent posició i situant-se ell mateix en un primer pla.

Passem ara a veure la distribució de les funcions de l'emissor. Fixem-nos que en la introducció, solament hem pogut detectar dues funcions: la d'escriptor (10,3%), i la d'analista (4,3%). En el cos central, adquireix rellevància la funció d'analista, amb 118 ocurrències (46,7%). També pren certa importància la funció d'atacant (6%). En la conclusió, els resultats són molt similars als del cos central, encara que s'aprecia un domini de l'escriptor (2,3%) davant l'experimentador (0,8%). Per últim, en les notes, es manté el predomini de l'analista (2,6%) i pren

importància la funció d'atacant (1 %), situació que ja havíem observat en el corpus català. En la següent figura presentem els resultats globals:

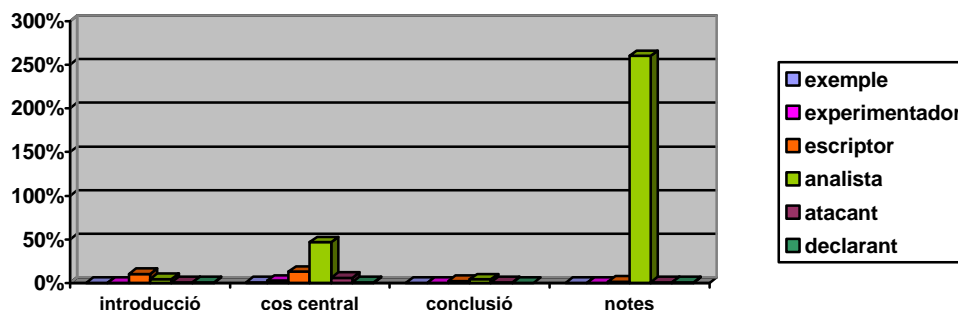

Figura 10. Distribució de les funcions en les parts del text

Pel que es pot veure, doncs, els textos de lingüística en català són clarament valoratius en totes les parts, tret de la introducció, on sobresurt la funció d'escriptor. També en la part final, cobra importància aquesta funció. Aquests resultats són lògics si tenim en compte que en la part inicial i final l'autor sol aprofitar per organitzar el text o recapitular dades.

Al marge dels resultats generals, hi ha divergències entre els dos gèneres. No obstant això, a diferència del que ocorria en els tipus de marques segons referent extratextual, en aquest cas les divergències més importants es concentren únicament en la introducció:

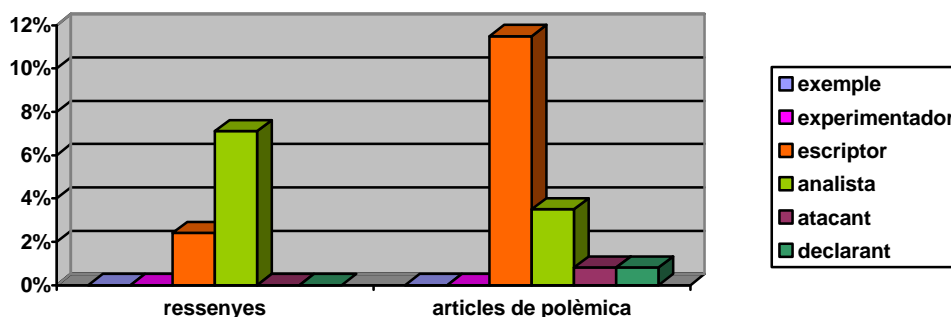

Figura 11. Funcions en la introducció dels dos gèneres

Observem que les dues funcions presents en la introducció són les mateixes en els dos gèneres, però els percentatges són invertits. Així, mentre que en les ressenyes predomina la funció d'analista (7,1%), en els articles de polèmica predomina la funció d'escriptor (11,5%). Com ja hem comentat, pensem que el predomini de la funció d'escriptor en els articles de polèmica pot estar relacionat amb l'extensió del text i la necessitat de remetre a parts anteriors i posteriors, en definitiva, d'organitzar el discurs.

7.1.4. Conclusió

Els resultats que hem extret del corpus de lingüística en castellà ens mostren que la marca majoritària és *Nos1* (42,8%). Una marca de plural sota la qual s'amaga un emissor individual. Aquesta marca esdevé molt superior en les ressenyes, mentre que en els articles de polèmica els percentatges es reparteixen amb el tipus *Nos4*, que també presenta índexs molt elevats. Aquesta diferència comporta una efecte lleugerament diferent en els dos gèneres. Així, en les ressenyes l'emissor vol individualitzar la seva opinió sobre l'obra que es comenta. En canvi, en els articles de polèmica, l'emissor busca el suport i la complicitat del receptor. Si aquestes dues marques són les més importants quantitativament, en l'altre extrem, amb els percentatges més reduïts, trobem la marca de primera persona del singular i el *Nos5*. L'absència de la marca de primera persona del singular està relacionada amb qüestions de cortesia, segons les quals en espanyol es considera una manca de modèstia que atempta contra la imatge positiva del parlant. Així mateix, la manca de *Nos5* pot explicar-se des del punt de vista sociolingüístic, ja que es consideren una comunitat lingüística gran i no necessiten refermar-se com a grup, com ocorria en el cas del català.

Taula 1. Tipus de marques de persona.

Marca de persona	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>	36	11,9%
<i>Nos1</i>	120	39,8%
<i>Nos2</i>	23	7,6%
<i>Nos3</i>	28	9,3%
<i>Nos4</i>	90	29,8%
<i>Nos5</i>	5	1,6%
<i>Nos6</i>	0	0%
TOTAL	302	100%

Quant a les funcions que desenvolupa l'emissor, la més freqüent és la d'analista, seguida de la d'escriptor, que esdevé especialment representativa en els articles de polèmica. Entenem que els resultats de la funció d'escriptor són una conseqüència de l'extensió dels articles davant de les ressenyes, que no requereixen tanta organització. La funció d'atacant presentat índexs molt semblants en els dos gèneres i en cap cas no supera el 10%, un percentatge inferior als dels textos de lingüística.

Taula 2. Funció de l'emissor

Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Exemple	2	0,7%
Experimentador	10	3,3%
Escriptor	82	27,2%
Declarant	6	2%
Analista	176 (34 an. exper.)	58,3%
Atacant	26	8,7%
TOTAL	302	100%

Els resultats que ens mostra la taula 2 no sorprenen, ja que la funció d'analista sempre resulta destacada en aquests textos expositivoargumentatius. No obstant això, cal tenir present que en aquests textos destaca l'índex d'analista experimental, més pròpia dels textos de física. Així mateix, la importància de la funció d'escriptor (24,8%) constitueix un fet rellevant si comparem amb el cas dels textos de lingüística en català, on es manifestava en proporció menor (17,7%).

En la taula 3, podem observar a través de quines marques es vehiculen les diverses funcions que presenta l'emissor. Cal destacar que la funció d'escriptor es manifesta amb *Nos1* i *Jo* prioritàriament, mentre que la funció d'analista es manifesta a través de totes les marques, però en especial destaca amb *Nos4*. Aquests resultats ens revelen que en castellà, a diferència del que ocorria en català, sí que hi ha un cert interès de protegir la imatge, que es manifesta també per l'escassa quantitat de marques de primera persona del singular.

Pel que fa a la distribució dels tipus (taula 4) i de les funcions (taula 5), observem que el cos central és el bloc que presenta major concentració de marques personals. En totes les parts predomina el *Nos1*, però no hi ha acord quant a la segona marca dominant. Així, en la introducció la marca de primera persona del singular obté les proporcions més elevades, mentre que en el cos central, la conclusió i les notes el *Nos1* és més destacat, juntament amb el *Nos4*. Així doncs, els resultats de la taula 4 mostren que hi ha una voluntat de presentar l'emissor com a individu en totes les parts i, de manera molt especial en la introducció, mentre que en la resta de parts es busca implicar el receptor mitjançant el *Nos4*.

Taula 3. Tipus de marques i funcions

Tipus de marca	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>		36	11,9%
	Exemple	2	0,7%
	Escriptor	23	7,6%
	Declarant	1	0,7%
	Analista	7	2,3%
<i>Nos1</i>	Atacant	3	1%
	Escriptor	51	16,9%
	Analista	51 (2an. exper)	16,9%
	Atacant	18	6%
<i>Nos2</i>	Declarant	23	7,6%
	Analista	1	0,3%
	Atacant	20 (3 an. exper.)	6,6%
		2	0,7%
<i>Nos3</i>	Escriptor	28	9,3%
	Analista	5	1,7%
	Atacant	22 (1an. exp.)	7,3%
		1	0,3%
<i>Nos4</i>	Experimentador	90	29,8%
	Escriptor	10	3,3%
	Declarant	3	1%
	Analista	3	1%
	Atacant	73 (27an.exper.)	24,2%
		1	0,3%
<i>Nos5</i>	Declarant	5	1,6%
	Analista	1	0,3%
	Atacant	3	1%
		1	0,3%
<i>Nos6</i>		0	0%
TOTAL		302	100%

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text

Tipus de marca	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Jo	26 (8,6%)	8 (2,6%)	2 (0,7%)	0 (0%)
Nos1	15 (5%)	79 (26,2%)	15 (5%)	11 (3,6%)
Nos2	1 (0,3%)	21 (7%)	1 (0,3%)	0 (0%)
Nos3	1 (0,3%)	25 (8,3%)	0 (0%)	2 (0,7%)
Nos4	3 (1%)	75 (24,8%)	6 (2%)	6 (2%)
Nos5	3 (1%)	2 (0,7%)	0 (0%)	0 (0%)
Nos6	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	49 (16,2%)	210 (69,5%)	24 (8%)	19 (6,3%)

La distribució de les funcions que desenvolupa l'emissor (taula 5) també ens mostren una evolució. En la introducció predomina escriptor seguit d'analista, resultat que s'inverteix en les conclusions. En el cos central, l'anàlisi s'imposa i s'apunta l'atac. En les notes, els percentatges es distribueixen, amb un predomini de la funció d'analista, seguida d'escriptor.

Taula 5. Distribució de les funcions en el text

Funció de l'emissor	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	2 (0,7%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	0 (0%)	8 (2,6%)	1 (0,3%)	1 (0,3%)
Escriptor	31 (10,3%)	39 (12,9%)	7 (2,3%)	5 (1,7%)
Declarant	2 (0,7%)	2 (0,7%)	0 (0%)	2 (0,7%)
Analista	14 (4,6%)	141 (46,7%) (32 an. exper.)	13 (4,3%)	8 (2,6%) (2 an.exper.)
Atacant	2 (0,7%)	18 (6%)	3 (1%)	3 (1%)
TOTAL	49 (16,2%)	210 (69,5%)	24 (8%)	19 (6,3%)

En la introducció i en les conclusions hi ha una major presència de l'espai del text, introduït per la funció d'escriptor. L'anàlisi es concentra en el cos central i en la conclusió, mentre que les notes es caracteritzen per polifuncionalitat.

7.2. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE DRET EN CASTELLÀ

El corpus de dret en castellà conté un total de 49.369 paraules, 10.662 de les quals pertanyen a les ressenyes i la resta (37.707) corresponen als articles de polèmica. En aquests textos, hem trobat un total de 274 de marques de persona. Això vol dir que el 0,55% dels mots del corpus són marques de persona. Entre els dos gèneres, però, es detecten diferències importants quant a la proporció d'aquestes marques. Observem-ho en el gràfic següent:

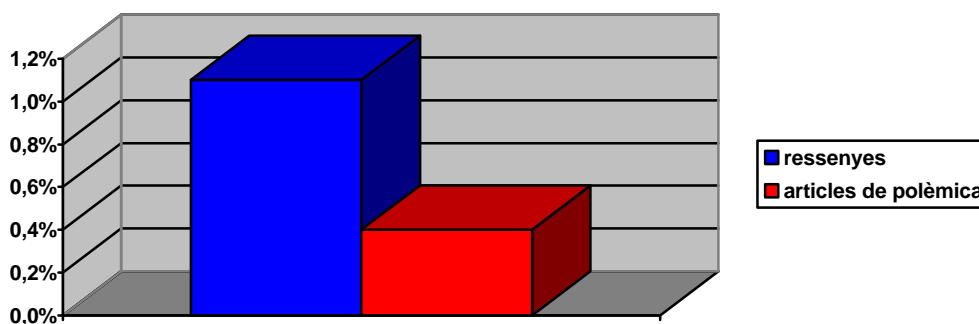

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres

(*Percentatge per nombre total de mots)

Aquesta figura mostra la diferència més rellevant que hem pogut observar en el nostre estudi entre els dos gèneres que treballem. Recordem que les ressenyes i els articles de polèmica són gèneres expositivoargumentatius amb característiques ben semblants: es tracta de gèneres paral·lels i, per tant, sempre presenten resultats molts semblants, amb algunes diferències de 0,1% o 0,2%. Així mateix, és interessant observar que el percentatge de marques de persona en els articles de polèmica (0,4%) és més inferior al percentatge que obtenim en altres disciplines en aquesta mateixa llengua, però és molt semblant al resultat de les altres llengües en aquesta mateixa disciplina. Per contra, la proporció de marques de persona que es manifesta en les ressenyes (1,1%) és molt superior als resultats que hem obtingut en aquest estudi, on mai se supera en cap llengua, ni en cap disciplina el 0,9%. L'escassetat de marques de persona en els articles de polèmica, en la

majoria de casos comentaris de sentències, es pot interpretar com un tret del llenguatge jurídic, especialment en castellà, que sempre s'ha caracteritzat per l'abús de passives i construccions impersonals, molt influït pel llatí. Possiblement, les ressenyes no presenten aquest tret perquè no es consideren pròpiament un gènere jurídic i, per tant, es tendeix a utilitzar moltes més marques de persona.

7.2.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de dret en castellà

En els textos que hem analitzat, hem pogut trobar exemples de tots els tipus de marques de persona que hem definit en el capítol 4. Primerament, presentarem els resultats de manera visual amb les figures següents. En la figura 2 es representen els resultats globals tenint en compte el nombre de paraules:

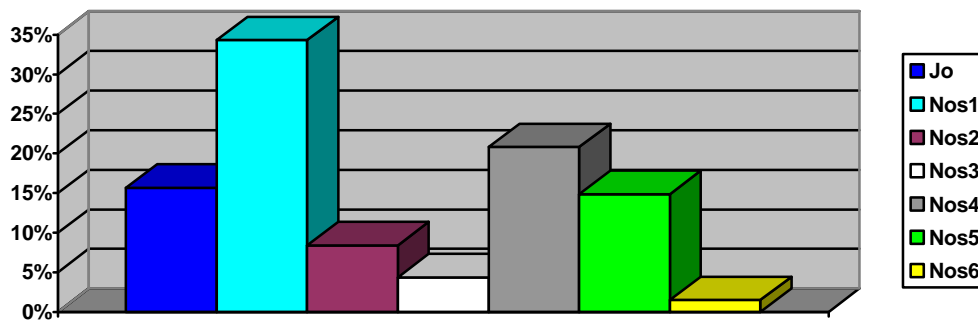

Figura 2. Tipus de marques de persona

En la figura 2, podem comprovar que la marca predominant és *Nos1*, amb 94 ocurrències (34,3% dels pronoms):

- (1) a. Teniendo en cuenta lo que **acabamos** de exponer, cabe preguntarse el porqué la doctrina y la jurisprudencia han sostenido unánimemente desde hace muchos años la naturaleza material de la prescripción.(Dcast1)
- b. El problema resulta ficticio en un supuesto como el que aquí **analizamos**, pues la anulacion de la resolución absoluta, que dana la seguridad jurídica, empeora siempre la situación del

acusado y puede hacerlo mucho más, en nada mejora en cambio la situación del recurrente, cuyo derecho se restablece directamente con la declaración contenida en el fallo de la sentencia estimatoria del amparo, y cuyos perjuicios quedan en trance de reparación con dicha sentencia en la mano. (Dcast2)

- b. **Nos** parece muy equilibrada la construcción y **celebramos** que el autor considere insuficientes los criterios que pretenden fundamentar la sucesión *mortis causa* en razones de corte positivista. (resDcast2)

Tal com ocorria, en els textos de lingüística en castellà (cfr. § 7.1), es confirma que en castellà es tendeix a evitar la marca jo per a referir-se a l'emissor individual. De la mateixa manera, s'observa una tendència a implicar el receptor. De fet, en ordre de freqüència, la segona marca és el *Nos*4 (plural inclusiu) amb un percentatge del 20,8% (57 casos) sobre el total de marques:

- (2) a. Sin duda, **estamos** ante un libro importante que será lugar permanente para la reflexión y la discusión. (resDcast1)
- b. Su utilidad consiste en que se recogen los avatares de la ley y sus principales puntos y además **nos** lo dice nada menos que en cuatro idiomas. (resDcast4)
- c. Tan sólo la Sentencia de 25 de enero de 1994 (R.A.106) se ha atrevido a sostener la naturaleza mixta de la prescripción, al afirmar que la figura jurídica de la prescripción en el orden penal (y creemos que también en otras áreas del Derecho) contiene en sí misma una doble naturaleza jurídica, tanto de tipo adjetivo, como sustantivo, pues, de una parte, y para poderse concretar como existente, es necesario acudir a las normas procesales que **nos** enseñan la realidad del trámite y los correspondientes plazos del mismo, y, de otra..., también es necesario entender que la prescripción contiene un carácter sustantivo o de fondo, ya que nada menos y a su través, puede llegarse a conclusión o resolución tan importante como es la extinción de la responsabilidad penal. (Dcast1)

En els exemples de (2), emissor i receptor es troben al mateix nivell, ja que l'emissor fa una aproximació a la situació del receptor.

Amb un índex de freqüència intermedi, hi ha la marca de primera persona del singular (*Jo*) i la marca *Nos5*, amb percentatges del 15,7% (43 casos) i 14,9% (41 ocurrencies) respectivament:

- (3) a. En suma, **considero** que nos hallamos ante un trabajo que aporta elementos para el debate en torno al Derecho internacional público, sobre la base de una sólida técnica normativista y en el que se han seleccionado aquellas cuestiones que el autor ha estimado que configuran, en la actualidad, los puntos de referencia para elaborar un ensayo sobre el Derecho internacional público. (resDcast5)
- b. **Creo** que cabe pensar que, analizados los valores constitucionales en juego, se produciría una mayor preservación global de los mismos con la afirmación de una radical intangibilidad de las absoluciones penales por parte de la jurisdicción de amparo. (Dcast2)

El singular s'usa en casos molt aïllats i combinats amb el *Nos1*. Pel que fa a la marca *Nos5*, que indica la pertinença de l'emissor a alguna comunitat, també presenta índexs més altes en les ressenyes (18,9%; 23 ocurrencies) que en els articles de polèmica (11,8%; 18 ocurrencies). Aquest resultat està lligat al predomini del *Nos4* en les ressenyes i la voluntat de l'emissor a influir sobre el receptor. En el cas de l'ús del *Nos5*, l'emissor estableix contacte amb la comunitat científica de la qual forma part ell i el receptor:

- (4) a. Ante semejante degeneración de la Democracia en sólo el "Gobierno de los Partidos" y, por medio de ellos, en la "oligarquía" de sus Cuadros dirigentes, verdaderas Losas de unas Bases sólo tenidas en cuenta cuando votan, forzoso es que los ciudadanos y, al frente de ellos, los juristas, llegada la hora decisiva de tenerse que elaborar una Ley o que aplicarla, **empecemos a preguntarnos** ya, con la exigente actitud participativa del que democráticamente pide cuentas, para que queremos y de que nos está sirviendo una Institución de tanta tradición y prestigio jurídicos como la Comisión General de Codificación. (resDcast6)
- b. Una vez expuestas las reflexiones que anteceden en torno al fundamento y a la naturaleza jurídica de la prescripción, conviene cerrar este trabajo con unas indicaciones relativas a las consecuencias procesales que se derivarían de la traslación de las

ideas expuestas a **nuestro** Ordenamiento y a **nuestra** práctica jurídico-procesales. (Dcast1)

Per últim, amb percentatges molt minsos, cal situar el *Nos2* (8,4%; 23 ocurrències), *Nos3* (4,4%; 12 casos) i *Nos6* (1,5%; 4 casos). El *Nos2* es presenta majoritàriament en els articles de polèmica (12,5%; 19 casos), on l'emissor pretén imposar el seu punt de vista:

- (5) **Concluimos**, pues, que el único fundamento legítimo de la prescripción de los ilícitos penales y cualquier otro que se esgrima puede poner en entredicho la justicia de la institución es el de la protección de la seguridad jurídica de los justiciables, conseguida al evitar que se celebren procesos que no gozan ya de las mínimas garantías que permiten dictar una sentencia justa y eficaz . (Dcast1)

Així mateix, el *Nos3* també és majoritari en els articles de polèmica (7,2%; 11 ocurrències), el receptor es limita a veure mentre que el qui mostra és l'emissor: és una prova més de la superioritat de l'emissor:

- (6) **Veíamos** antes cómo la jurisprudencia se esforzó por dotar a dicha actuación administrativa de una autonomía lo más completa posible respecto a la actuación penal, negando que se pudiera caracterizar aquella como la mera ejecución por la Administración de los efectos administrativos de una condena penal. (Dcast3)

Per acabar, el *Nos6* és absent en els articles de polèmica i sols hem detectat 4 ocurrències en les ressenyes:

- (7) El tratamiento exhaustivo y en profundidad de los temas que aborda y la calidad doctrinal con que son expuestos y analizados, sólo corren pareja con la importancia práctica que a cada artículo o disposición comentada les confiere su directa afectación y personal interés para cuantos, por uno u otro motivo, tenemos que relacionarnos con las Administraciones Públicas. Y que lo **somos** todos. (resDcast6)

En estudiar els textos, hem detectat que entre els dos gèneres es produeixen alguna divergències importants que cal destacar. Així, per exemple, pel que fa la marca de persona majoritària, *Nos1*, es manifesta majoritàriament en els articles

de polèmica (46%; 70 ocurrences), mentre que en les ressenyes el percentatge és del 19,7% (24 casos). En les ressenyes hi ha més quantitat de marques i, per tant, la proporció amb què es manifesta cada marca és més equilibrada; en canvi, en els articles de polèmica s'aprecia més desequilibri entre la marca majoritària i la següent. Ho veurem més gràficament en la figura 3:

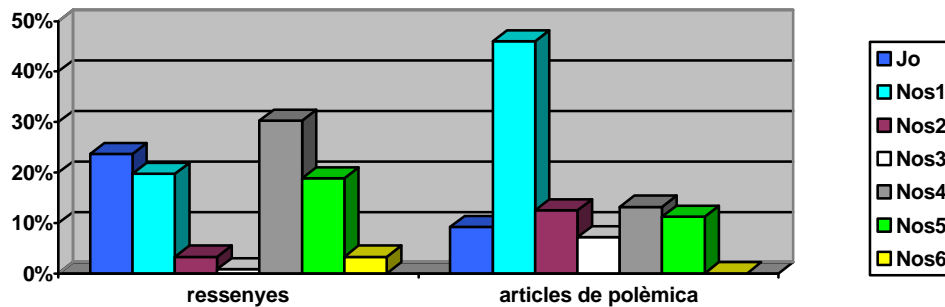

Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres

En el cas de *Nos4*, esdevé més majoritària en les ressenyes (30,3%; 37 ocurrences), on es converteix en la marca predominant. Aquest predomini del *Nos4* en les ressenyes és una fet molt comú en quasi totes les llengües i disciplines, ja que amb aquest tipus de marca l'emissor s'acosta més al receptor, sobre l'opinió del qual ha d'influir. Igualment, el *Jo* assoleix percentatges més elevats en les ressenyes que en els articles de polèmica. Així, en les ressenyes el percentatge corresponent a la primera persona del singular és quasi idèntic al percentatge del plural de modèstia (*Nos1*) i implica el doble del resultat que hem obtingut en els articles de polèmica.

En aquesta exposició, hem insistit en el predomini de l'emissor en els articles de polèmica, que es manifesta majoritàriament a través del *Nos1* i *Nos2*, davant els percentatges repartits més uniformement que s'observen en les ressenyes. Vegem en exemples quin efecte pot provocar:

- (8) En primer lugar, lo anteriormente expuesto **nos** impulsa a cuestionar si la prescripción es realmente la institución que mejor puede obtener los fines que con ella se pretenden alcanzar. Como

hemos indicado, la prescripción busca obligar al Estado a impartir justicia mientras aún se den las condiciones que permiten realizarla con las garantías necesaria (básicamente, hasta que no haya transcurrido ya tanto tiempo desde la comisión del ilícito que se impida el eficaz desarrollo de las actuaciones de acusación y de defensa). Este deber se establece para proteger al ciudadano, y precisamente por ello no parece muy razonable hacer depender tal finalidad intuitiva de una institución que, por su propia naturaleza, carece de límites temporales absolutos. **Queremos** con esto decir que la prescripción puede terminar ignorando el deterioro de lo que **hemos** denominado condiciones necesarias para la justicia del proceso y permitir que, si los Tribunales -o las acusaciones- son diligentes y realizan actos periódicos de imputación o investigación que la interrumpen, se origine una situación de inseguridad permanente que es precisamente lo que se pretende evitar con una figura como la prescripción. Así, la realidad cotidiana **nos** muestra cómo determinados delitos de los que apenas se tiene memoria pueden ser reactivados en momentos estratégicamente elegidos con objeto de utilizar la persecución penal con fines ajenos a los estrictamente jurídicos, y ello gracias a inteligentes actividades investigadoras realizadas de forma periódica que tienen como principal objetivo interrumpir la prescripción. (Dcast1)

L'exemple (8), corresponent a un article de polèmica, presenta tres casos de *Nos1* (*queremos, hemos indicado, hemos denominado*) i un de *Nos2* (*nos impulsa*), amb el qual també es vol refermar el domini de l'emissor.

- (9) Ya desde el mismo Prólogo de su obra **nos** cuentan los autores sus explicables vacilaciones sobre que opción deberían haber tomado: si publicar, de inmediato, sus "Comentarios" a la Ley, o esperar a que las muchas y graves imperfecciones de que adolece pudieren precipitar, como en cualquier ser vivo (y nada más vivo, jurídicamente hablando, que una Ley de Procedimiento Administrativo), su muerte o derogación. O, al menos, su urgente intervención quirúrgica reparadora. Felizmente, optaron por la primera alternativa, liberándonos, así, de una impaciente espera. Y lo **decimos** porque, paradójicamente, parece que el Gobierno del PP, pese a las unánimes, autorizadas y gravísimas acusaciones formuladas contra la Ley comentada, no tiene prisa alguna por reformarla y le va a prolongar su vida y vigencia, por no se sabe aun cuanto tiempo. Acaso para tener una prueba más, y no la menor, de los errores que en el campo del Derecho cometieron sus opositores socialistas. Y poder compararlos, llegado el caso, con los aciertos que los populares **nos** prometen, y que **tendremos** que ver si cumplen, cuando culminen su anunciada nueva Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa, retomando el Proyecto

que los socialistas dejaron, felizmente, inconcluso. Una Ley por la que la reforma emprendida debería haber comenzado, pero que, al comenzar, incomprensiblemente, por la Ley que menos lo necesitaba (la de Procedimiento Administrativo), se quedó en un lavado de cara de esta última, tan malo, tan malo, que salió de él con unos churretones que no tenía. Y que en la obra recensionada se **nos** ponen al descubierto. (resDcast6)

En l'exemple (9), sols hi ha una ocurrència de *Nos1* (*decimos*), la resta de marques són de *Nos5* (*nos prometen, tendremos*) i de *Nos4* (*nos cuentan, se nos ponen*), que donen al text un caràcter menys autoritari i amb més espai per al receptor.

7.2.2. La funció de l'emissor en els textos de dret en castellà

El textos que integren el nostre corpus presenten una gran varietat quant a la funció de l'emissor: exemple, experimentador, escriptor, analista, atacant i declarant apareixen representats en els textos. Ho mostrem en el gràfic següent:

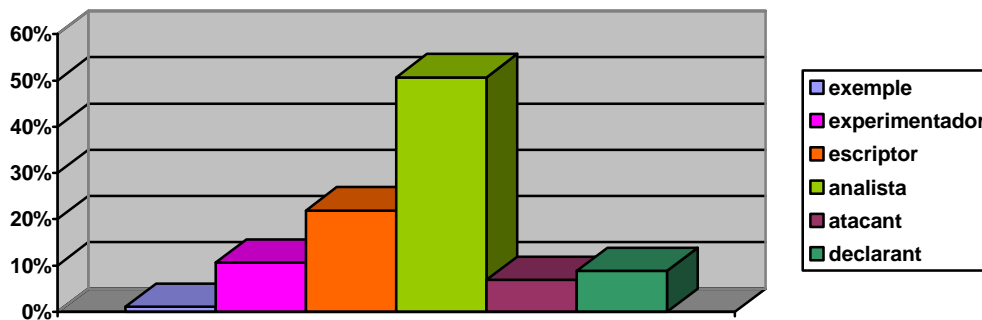

Figura 4. Funció de l'emissor

La funció majoritària amb què es presenta l'emissor és la funció d'analista (50,7%, 139 ocurrències), com sol ser habitual en totes les llengües i disciplines. Amb aquesta funció, l'emissor estudia, interpreta o aporta una opinió positiva de la teoria o del text que comenta:

- (10) a. Si el legislador decidiera modificar la regulación del instituto que **estudiamos**, y acordara sustituir la prescripción por la caducidad, quedarían resueltos prácticamente de forma inmediata la mayor parte de los problemas que llevan atormentando a la doctrina y a la jurisprudencia desde hace más de un siglo.(Dcast1)
- b. En consecuencia, para aunar su necesaria brevedad a su exigible utilidad, vamos a situar **nuestras** observaciones, de aquí en adelante, en la sola perspectiva que nos parece apta para valorar la Ley y precisamente desde los comentarios de los que es objeto. (resDcast6)

Alguns dels casos d'analista (12 ocurrencies) corresponen al tipus analista experimental:

- (11) En primer lugar, en abstracto, porque la lógica dice que ofrecen una mayor tutela al justiciable dos vías para la defensa de su derecho que una sola de esas dos: **protegeremos** más el honor si para algunos supuestos ofrecemos a sus titulares la elección entre vía civil de defensa y una vía penal, que si no lo hacemos. (Dcast2)

L'emissor ens posa en una situació hipotètica, en la qual ell funciona d'observador i d'agent alhora. Cal tenir en compte que en la majoria de casos, la funció d'analista es vehicula a través del *Nos1* (10 a i b), tot i que també s'observa un percentatge considerable amb *Nos4* (11), *Jo* i *Nos5*.

Després de la funció d'analista, cal destacar la funció d'escriptor (21,9%; 60 ocurrencies). Mitjançant la funció d'escriptor, l'autor dels textos fan referència a l'organització del discurs (12a), o bé fa referència a altres publicacions (12b):

- (12) a. El porqué de ese desaliento y el porqué de la desprotección es lo que **trataré** de explicar a continuación. (Dcast2)
- b. En un trabajo muy crítico, que **publiqué** en el número 86 de Tapia, correspondiente a los meses de enero-febrero de 1996, yo mismo me atreví a denunciar, siguiendo la senda purificadora por la que tantas veces nos invitan a transitar los autores de la obra, la creciente “perversión del Derecho por la Política, a su paso por los Partidos”. (resDcast6)

Hi ha alguns casos que no resulten clars, ja que semblen una barreja de la funció d'escriptor i de la funció d'analista:

- (13) No sirve, pues, ni la cancelación (pues la privación de la condición funcional no es un efecto penal) ni el cumplimiento de la duración de la condena, pues ya **hemos visto** como la privación de la condición funcional es “definitiva”. (Dcast3)

Amb *hemos visto*, l'emissor remet a una part anterior del text, però alhora insisteix en una valoració que havia fet. Pel que fa a la vehiculació d'aquesta funció, sol anar lligada a l'emissor individual (*Nos1* o *Jo*).

Amb la funció d'experimentador (10,6%, 29 casos), l'autor es presenta com a lector del text, com ens mostra l'exemple següent:

- (14) a. Para ello, **nos** ofrece constantemente informaciones de Derecho comparado (principalmente del continental europeo: Derechos alemán, italiano y francés) y nos refiere las aportaciones más significativas de la doctrina y de la jurisprudencia del Tribunal Supremo. (resDcast2)

Amb índexs molt més baixos, se situen la funció de declarant (24 casos, 8,8%) (exemple 15), d'atacant (19 casos, 6,9%) (exemple 16) i d'exemple (3 casos, 1,1%) (exemple 17). En aquestes funcions els percentatges dels dos gèneres s'igualen. La funció de declarant sol manifestar-se a través del plural col·lectiu i sol descriure la situació legal d'una zona, com en l'exemple següent:

- (15) En el prólogo del libro nos relata ANTONIO PAU de modo donoso la laboriosa elaboración de la Directiva que sirvió de base a **nuestra** legislación, **diciéndonos** que la labor en Bruselas fue muy semejante a la de un director de orquesta, con la particularidad de que cada inteérprete quería tocar una partitura distinta. (resDcast4)

De l'atac, en canvi, sol fer-se responsable l'emissor individual (*Nos1* i *Jo*):

- (16) La comprensión que aquí **crítico** -la vía penal no es una vía de amparo- suprime un camino abreviado al amparo constitucional, frente comprensión que me parece más acertada, que permite ese camino y perfecciona con ello la tutela del honor. (Dcast2)

Per últim, amb la funció d'exemple, l'emissor es presenta en primer pla a través del *jo* i pretén presentar aquest cas com un paradigma universal, com una situació que pot ocórrer a qualsevol:

- (17) Por ello, el hecho de establecer causas que impidan a los Tribunales juzgar un hecho penalmente ilícito, o ejecutar el que ya se ha juzgado, podría ser objeto de rechazo social, con el consiguiente peligro de volver al sistema de justicia privada que rigió en épocas pretéritas, en aplicación de un razonamiento del tipo: si el Estado renuncia a castigar al criminal que **me** ha ofendido, tendré que hacerlo **yo**, porque lo cierto es que merece un castigo. (Dcast1)

Tot i les diferències que observàvem entre els dos gèneres quan comentàvem els tipus de marques de persona (§ 7.2.1), en el cas de les funcions hem pogut veure que hi ha molts paral·lelismes i solament hi ha diferències quantitatives rellevants en el cas de les funcions d'escriptor i d'experimentador:

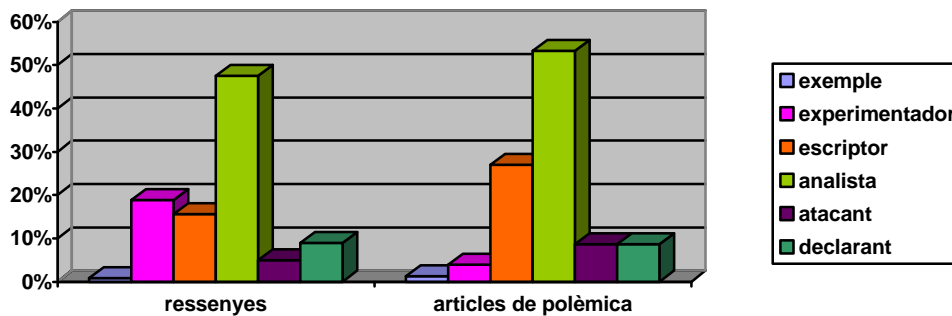

Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres

La funció d'escriptor es presenta majoritàriament en els articles de polèmica (41 casos, 27%), fet que resulta lògic, ja que tenen una extensió major i, per tant, l'emissor es veu obligat a organitzar contínuament el text. Per contra, la funció

d'experimentador esdevé més dominant en les ressenyes (19 ocurrencies, 15,6%), fet que cal associar amb el predomini en aquest gènere del tipus *Nos4*. Amb l'ús d'aquest tipus de marca i aquesta funció, l'emissor s'acosta més a la funció del receptor i se situa al mateix nivell, com a lector del text.

7.2.3. La distribució de les marques de persona en el text

Com es veu en la figura 6, les parts més extenses i on l'argumentació té un pes més important presenten més càrrega de marques de persona:

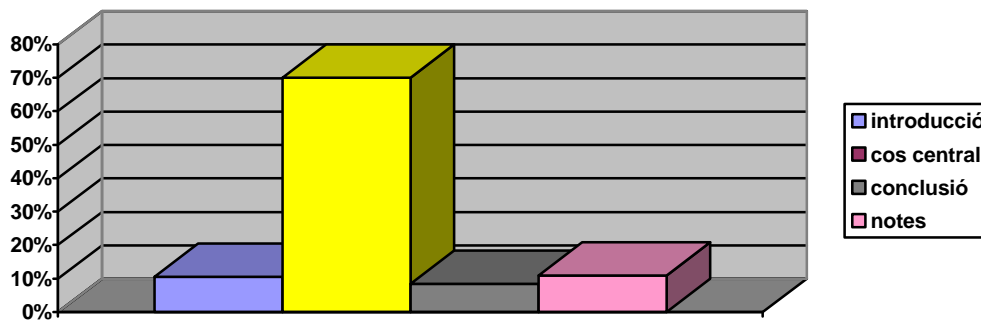

Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text

Així, la part que més marques de persona concentra és el cos central, on hem localitzat 192 ocurrencies (70,1%). La resta de parts, introducció (29 ocurrencies), conclusió (23 ocurrencies) i notes (30 ocurrencies), presenten uns resultats molt semblants, al voltant del 10%. En la figura següent mostrem com es distribueixen els tipus de marques en les diverses parts del text:

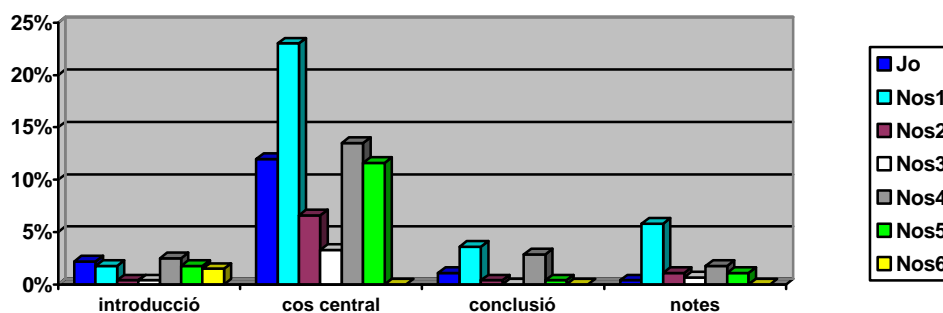

Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text

A la vista de la figura anterior, podem observar una tendència a cercar el suport del receptor, que es manifesta mitjançant l'ús de la marca *Nos4*. Aquest tipus és el majoritari en la introducció (7 ocurrences, 2,5%) i presenta un índex molt elevat en el cos central (35 ocurrences, 13,4%) i en les conclusions (8 ocurrences, 2,9%), on se situa per darrere del plural de modèstia (*Nos1*). En les notes també ocupa un segon lloc (5 ocurrences, 1,8%). Així, s'observa que en la part inicial i en la final, l'emissor intentarà captar el receptor al màxim i en el cos central manté aquesta tendència, però referma la seva autoritat mitjançant l'ús més abundant del *Nos1* i el *Jo*.

Els resultats dels dos generes són semblants, però en la introducció i en la conclusió es produeixen alguns desnivells que convé comentar. Així, en la part inicial, la ressenya presenta més quantitat de marques (18,9%) que els articles de polèmica (3,9%), la qual cosa aporta a aquests articles un caràcter més impersonal, tal com mostren aquests exemples:

- (18) La Sentencia de 27 de octubre de 1999, de la Sala de lo Contencioso-Administrativo (Sección 7.º) del Tribunal Supremo, declara no haber lugar al recurso de casación interpuesto contra la sentencia de la Sala de lo Contencioso-Administrativo del Tribunal Superior de Justicia de Extremadura que desestimaba el recurso contra la resolución de la Junta de Extremadura de 22 de diciembre de 1993, resolución que declaraba la pérdida de la condición de funcionario del recurrente al haber sido este condenado a la pena de seis años y un día de inhabilitación especial. Según el recurrente, la resolución de la Administración constituye, en realidad, una sanción prevista, no obstante, en la Legislación

funcionarial no expresamente como tal, sino como un supuesto de pérdida de la condición funcionarial (art. 35.1.e) de la Ley de Función Pública de Extremadura, concordante con el artículo 37 de la Ley de Funcionarios Civiles del Estado de 1964). Ello supondría —según el recurrente— una vulneración del artículo 24 de la Constitución, ya que se ha producido sin dar audiencia al interesado y con clara indefensión, violándose también el artículo 25 de la Constitución, al haberse prescindido de todo procedimiento en la imposición de la pena, con desconocimiento de que el principio de legalidad exige no sólo la tipificación de las faltas y sanciones por Ley, sino también la regulación por Ley del procedimiento sancionador y su seguimiento para imponer dichas sanciones.

El Tribunal Supremo rechaza la argumentación al negar la mayor: no se trata de una sanción disciplinaria, sino de la mera aplicación de la Legislación funcionarial que preve, como supuesto de hecho, la imposición de la pena para poner fin a la relación de servicio. Con ello, el Tribunal Supremo no hace sino continuar sin discusión una línea jurisprudencial caracterizada por la afirmación de la autonomía administrativa respecto a la actuación penal a la hora de recibir en la Legislación de funcionarios las consecuencias de las penas de inhabilitación, interpretando incluso la Ley de Funcionarios de 1964 de una manera quizás no muy acorde con su finalidad en este tema. Esta orientación de la jurisprudencia trae su origen, en última instancia, en la confusión que en el propio ámbito penal producía la deficiente regulación de las penas de inhabilitación y de suspensión, que permitía advertir no ya una difícil distinción entre ellas sino incluso una contradicción interna en la pena de inhabilitación.

Esta construcción jurisprudencial se ha consolidado con el correr de los años a pesar de que el nuevo Código Penal de 1995 pretende solucionar viejos problemas, suscitando, en cambio, otros inéditos, especialmente cuando se tiene en cuenta una novedad de la Legislación de funcionarios que no ha sido suficientemente valorada: la rehabilitación de funcionarios. Estos dos elementos hacen necesario cuando menos, un nuevo análisis del fundamento y del contenido de la recepción administrativa de las inhabilitaciones penales. (Dcast3)

- (19) En su colección de Manuales, Edersa **nos** ofrece la tercera edición actualizada de la parte de la obra de Xavier O'Callaghan referida al Derecho de Sucesiones. **Recordemos** que el profesor O'Callaghan ha publicado, dentro de su Compendio de Derecho civil, un tomo de Parte General, dos volúmenes de Obligaciones, un tercer tomo de Derechos reales y un cuarto sobre Derecho de familia. El ahora editado constituye el quinto tomo, con el cual se culmina esta nueva obra que ya ocupa un lugar en la literatura civilística española. (resDcast2)

L'exemple (18), corresponent a la introducció d'un article de polèmica, no fa servir cap marca de persona; l'autor descriu el problema que estudiarà i recorre a la tercera persona per a referir-se al "Tribunal Supremo" o a la passiva (*se ha consolidado, al haberse prescindido*). En canvi, en la breu introducció de (19), pertanyent a una ressenya, hi ha dues marques de persona amb les quals s'implica el receptor des de bon començament.

A més, d'aquest aspecte quantitatiu general, hi ha certes diferències quant al tipus de marques dominants en cada gènere, tal com mostra la figura 8:

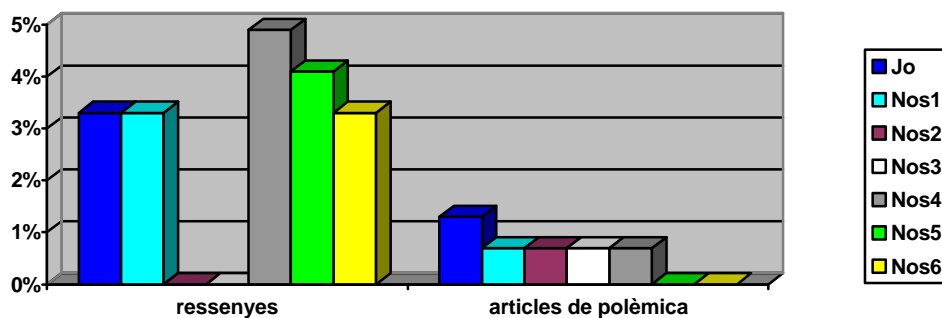

Figura 8. Distribució de les marques en la introducció dels dos gèneres

El gràfic fa palesa la desigualtat quant al nombre de marques en la introducció, molt superior en les ressenyes. A més, en els dos gèneres es produeix una tendència contrària. Així, en les ressenyes hi ha un predomini clar de les marques que inclouen un grup de persones: *Nos4* (emissor i receptor), *Nos5* (grup petit), *Nos6* (tota la humanitat); en canvi, en els articles de polèmica, les marques que fan referència a l'emissor són majoritàries: *Jo* i *Nos1*.

Les diferències entre els dos gèneres es fan paleses també en la part final de conclusions, on torna a haver desnivells quantitatius. En aquest cas, en les

resenyes hem detectat 8 ocurrencies, mentre que en els articles de polèmica, 15 casos:

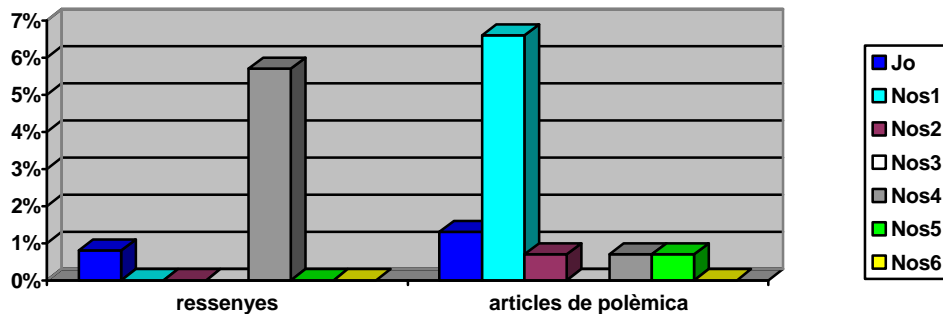

Figura 9. Tipus de marques en la conclusió dels dos gèneres

En aquesta última part del text, també es pot descriure una situació semblant a la que hem vist en la introducció: predomini del *Nos4* en les resenyes i predomini dels tipus *Jo* i *Nos1* en els articles de polèmica.

Pel que fa a la distribució de les funcions de l'emissor en les parts del text, la funció d'analista és la predominant en totes les parts, però sobretot assoleix percentatges molt elevats en el cos central (103 ocurrencies, 37,6%):

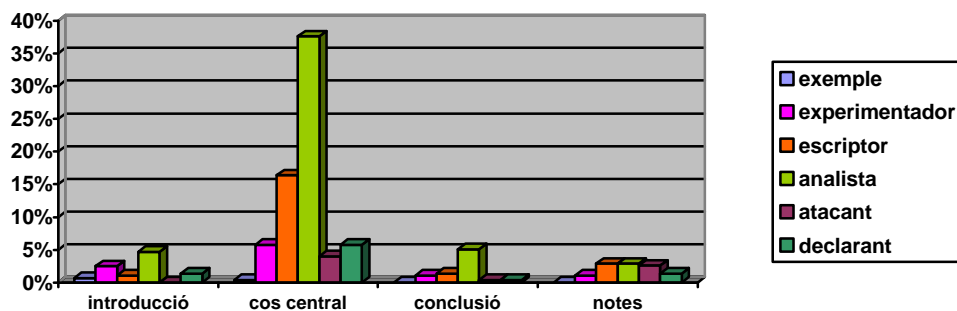

Figura 10. Distribució de les funcions en les parts del text

En segon lloc, trobem la funció d'escriptor. La funció d'escriptor presenta índexs elevats en el cos central (45 ocurrencies, 16,4%) i en les notes (8 casos,

2,9%), on sol remetre a altres obres pròpies o agrair l'ajuda dels col·laboradors. Amb índexs molt insignificants trobem la funció d'atacant, que en el cos central augmenta la seva presència amb un percentatge de 4% (11 casos), encara que en les notes també es manifesta amb índexs considerables (7 casos, 2,6%).

En aquest cas, igual com ocorria amb els tipus de marques de persona, les diferències entre els dos gèneres es concentren principalment en la introducció i en les conclusions:

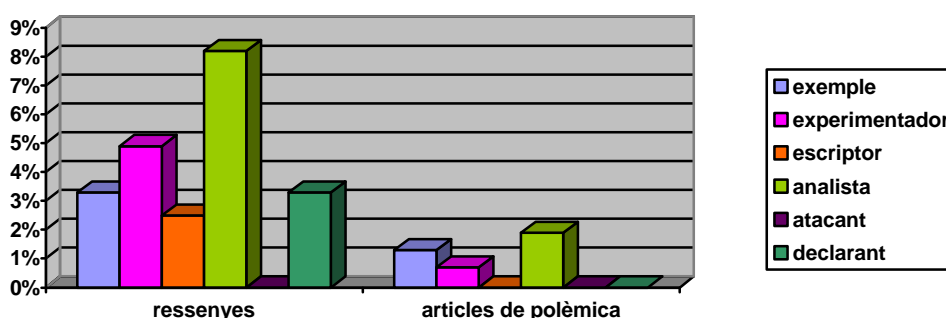

Figura 11. Funcions en la introducció dels dos gèneres

El predomini de la funció d'analista es fa palesa en la introducció dels dos gèneres que analitzem. Ara bé, en el cas de les resenyes, convé destacar els percentatges de la funció d'experimentador (6 ocurrències, 4,9%) i de declarant (4 casos, 3,3%). El domini d'aquestes funcions s'han d'associar als percentatges tan elevats que presenten els tipus *Nos4* i *Nos5* en aquest gènere.

En la conclusió, la varietat de funcions de l'emissor minva i es redueix a dos en el cas dels articles de polèmica i a tres en el cas de les resenyes. La funció d'analista és la predominant en ambdós gèneres, encara que en les conclusions de les resenyes, la funció d'experimentador té un pes molt important:

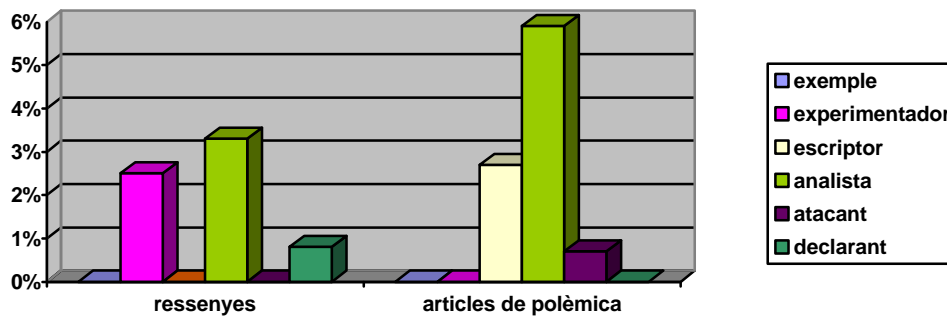

Figura 12. Funcions en la conclusió dels dos gèneres

En les ressenyes predomina la funció d'analista (4 casos, 3,3%) i, en segon lloc, la funció d'experimentador (3 ocurrencies, 2,5%). En els articles de polèmica, l'emissor es manifesta bàsicament mitjançant la funció d'analista (10 casos, 6,6%) i la funció d'escriptor (4 casos, 2,6%). Així doncs, en les conclusions de les ressenyes té un pes important l'experiència com a lector de l'autor, juntament amb la valoració, que és clarament dominant en les conclusions dels articles de polèmica.

7.2.4. Conclusió

Els resultats que hem mostrat en aquest apartat no són tan diferents dels que hem presentat en l'apartat 7.1, referent als textos de lingüística en castellà. El percentatge de marques per nombre de paraules en els textos de dret arriba al 0,55%, lleugerament inferior als textos de lingüística (0,65%). Cal destacar, però, que, en aquest cas, les diferències entre els dos gèneres estudiats són molt importants, ja que el percentatge en les ressenyes quasi triplica el dels articles de polèmica.

Com sol ser habitual en els textos en castellà i en català, el *nosaltres* predomina per sobre la primera persona del singular (15,2%). Aquest domini del *nosaltres* està vinculat amb l'alt percentatge del plural de modèstia que fa que les marques referides a l'emissor individual (*Jo* i *Nos1*) s'igualen amb les marques que

impliquen col·lectivitat. L'anàlisi detallat de cadascun dels tipus ens porta a observar que el tipus de marca predominant en els textos de dret en castellà és el plural de modèstia (*Nos1*). Aquest plural, sota el qual s'oculta el jo, és predominant en els articles de polèmica, mentre que en les ressenyes es combina amb el *Nos4*, marca majoritària, i el *Jo*. En el pol oposat, és a dir, en el de les marques minoritàries, cal destacar l'universal (*Nos6*) que té escassa representació i solament apareix en les ressenyes, i el plural inclusiu amb predomini del receptor, *Nos3*.

Taula 1. Marques de persona

Tipus de marca	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>	43	15,7%
<i>Nos1</i>	94	34,3%
<i>Nos2</i>	23	8,4%
<i>Nos3</i>	12	4,4%
<i>Nos4</i>	57	20,8%
<i>Nos5</i>	41	14,9%
<i>Nos6</i>	4	1,5%
TOTAL	274	100%

Els resultats quant al tipus de marques, apunten dues estratègies oposades: la dels articles de polèmica, on l'emissor vol fer palesa la seua presència a través del *Jo*, i la de les ressenyes, on l'emissor vol crear vincles amb el receptor. A més, el *Nos5* assoleix percentatges més elevats que en la resta de matèries del nostre corpus en castellà i s'igualava amb els resultats obtinguts en els textos de lingüística en català.

Pel que fa a les funcions més freqüents, convé destacar la funció d'analista, que és la que permet a l'emissor comentar o revisar els textos o les teories. Per contra, són molt poc habituals la funció d'atacant i la d'exemple, que solament es manifesta, en alguns casos, en els articles de polèmica.

Taula 2. Funció de l'emissor

Funció de l'emissor	Ocurrencies	Percentatges
Exemple	3	1,1%
Experimentador	29	10,6%
Escriptor	60	21,9%
Declarant	24	8,8%
Analista	139 (12 an. exp.)	50,7%
Atacant	19	6,9%
TOTAL	274	100%

Els textos compleixen clarament la funció expositiva, a través de la funció d'analista, encara que l'emissor també mostra molt d'interés per presentar-se com a escriptor i organitzar el text, la qual cosa pot facilitar al lector la tasca de decodificació.

La combinació de les variables tipus de marca i funció de l'emissor ens mostra que la funció d'analista es vehicula principalment a través de les marques que remeten a l'emissor individual (*Jo* i *Nos1*), encara que també obté resultats destacables amb el *Nos4* i el *nosaltres* global. La funció d'escriptor es manifesta molt majoritàriament amb el plural de modèstia, igual com la funció d'atacant, seguit del *Nos3*.

Taula 3. Tipus de marques i funcions

Tipus de marca	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Jo		43	15,7%
	Exemple	3	1,1%
	Escriptor	13	4,7%
	Analista	24	8,8%
	Atacant	3	1,1%
Nos1		94	34,3%
	Escriptor	36	13,1%
	Analista	45	16,4%
	Atacant	13	4,7%
Nos2		23	8,4%
	Escriptor	2	0,7%
	Analista	18	6,6%
	Atacant	3	1,1%
Nos3		12	4,4%
	Escriptor	9	3,3%
	Analista	3	1,1%
Nos4		57	20,7%
	Experimentador	28	10,2%
	Declarant	3	1,1%
	Analista	26 (7 an. exper.)	9,4%
Nos5		41	14,9%
	Experimentador	1	0,4%
	Declarant	17	6,2%
	Analista	23 (5 an. exper.)	8,3%
Nos6		4	1,5%
	Declarant	4	1,5%
TOTAL		257	100%

Per realitzar l'explicació, l'emissor adopta el doble joc de la presentació com a autoritat i la complicitat amb el lector, complicitat que evitarà amb la funció d'atacant.

Quant a la distribució, el cos central és la part que concentra major quantitat de marques de persona (taula 4). La resta de parts presenten percentatges molt semblants. En general, en totes les parts predomina el *Nos1*, tret de la introducció on el *Nos4* assoleix percentatges considerables. Cal dir que en la introducció i en les conclusions de les ressenyes sol ser predominant el tipus *Nos4* i la funció d'experimentador, que implica un acostament al receptor. En canvi, els articles de polèmica sempre mantenen constant el predomini del *Nos1* i de la funció d'analista. En tot cas, els articles introdueixen l'ús del *Nos2* i de la funció d'escriptor (taula 5).

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text

Tipus de marca	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
<i>Jo</i>	6 (2,2%)	33 (12%)	3 (1,1%)	1 (0,4%)
<i>Nos1</i>	5 (1,8%)	63 (23%)	10 (3,6%)	16 (5,8%)
<i>Nos2</i>	1 (0,4%)	18 (6,6%)	1 (0,4%)	3 (1,1%)
<i>Nos3</i>	1 (0,4%)	9 (3,3%)	0 (0%)	2 (0,7%)
<i>Nos4</i>	7 (2,5%)	37 (13,5%)	8 (2,9%)	5 (1,8%)
<i>Nos5</i>	5 (1,8%)	32 (11,6%)	1 (0,4%)	3 (1,1%)
<i>Nos6</i>	4 (1,5%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	29 (10,6%)	192 (70,1%)	23 (8,4%)	30 (10,9%)

L'emissor es presenta en un primer pla en totes les parts, si bé en la introducció i en la conclusió el *Nos4* pren bastant protagonisme i s'igualava bastant amb el percentatge de l'emissor individual.

Pel que fa a la distribució de les funcions, a més de les funcions d'escriptor i d'analista, cal comentar la importància quantitativa de la funció de declarant en el cos central, que està lligada amb l'augment en aquesta part del *Nos5*. També hem pogut observar que la funció d'atacant, que hauria d'estar molt present en aquest tipus de polèmica, té escassa representació i únicament es donen resultats destacables en el cos central.

Taula 5. Distribució de les funcions en el text

Funció de l'emissor	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	2 (0,7%)	1 (0,4%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	7 (2,5%)	16 (5,8%)	3 (1,1%)	3 (1,1%)
Escriptor	3 (1,1%)	45 (16,4%)	4 (1,4%)	8 (2,9%)
Declarant	4 (1,4%)	16 (5,8%)	1 (0,4%)	4 (1,4%)
Analista	13 (4,7%) (1 an. exper.)	103 (37,6%) (10 an.exper.)	14 (5,1%)	8 (2,9%) (1 an.exper.)
Atacant	0 (0%)	11 (4%)	1 (0,4%)	7 (2,6%)
TOTAL	29 (10,6%)	192 (70,1%)	23 (8,4%)	30 (10,9%)

Aquestes dades reflecteixen la voluntat de l'emissor dels articles de situar-se en un primer pla, mentre que l'emissor de les ressenyes tendeix a buscar més el suport del receptor. Cal recordar també que en les ressenyes la proporció de marques respecte del nombre de mots és molt elevada, mentre que en els articles de polèmica presenta uns índexs molt inferiors a la resta de llengües i disciplines. Aquesta dada s'adiu amb l'estil d'escriptura jurídica, que tendeix a utilitzar construccions arcaïtzants, amb passives, nominalitzacions i construccions de gerundi i participi; en canvi, les ressenyes presenten un estil molt més personal,

segurament perquè segueixen els patrons generals d'escriptura acadèmica i no els propis de l'escriptura jurídica.

7.3. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CASTELLÀ

En els textos de física i química que constitueixen el nostre corpus (30.851 paraules) hem pogut trobar un total de 129 marques de persona. En el gràfic següent presentem la proporció de nombre de marques en relació a nombre de paraules en cadascun dels gèneres que analitzem:

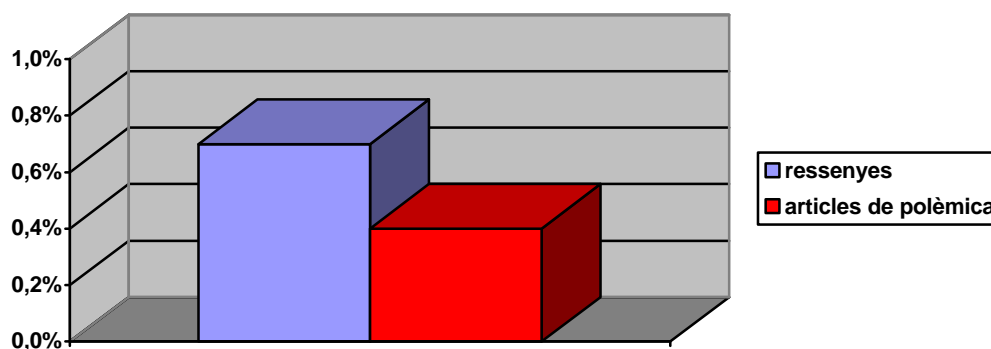

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres

(*Percentatges sobre total de mots)

De les 129 marques, 90 pertanyen als articles de polèmica i 40, a les ressenyes. Tanmateix, si tenim en compte el nombre de paraules d'uns textos i altres, la proporció en les ressenyes (0,7%) és molt major que en els articles de polèmica (0,4%). El percentatge de marques en els articles de polèmica és la xifra més reduïda que hem analitzat fins ara en les altres disciplines i també en les altres llengües.

7.3.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de lingüística en castellà

La reducció de la proporció del nombre de marques no implica una reducció pel que fa a la reducció dels tipus. De fet, trobem representats tots els tipus que

hem distingit anteriorment. No obstant això, cal que analitzem detalladament els resultats, perquè són una mica diferents als resultats que hem obtingut en el corpus de castellà de les altres disciplines:

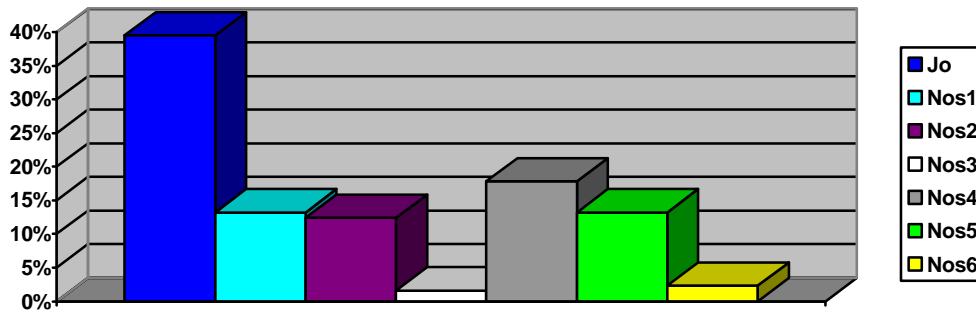

Figura 2. Tipus de marques de persona

La figura 2, ens mostra que la marca majoritària amb 51 marques (39,5%) és la marca de primera persona del singular:

- (1) a. **Me** gustaría acabar volviendo al punto de partida. Sin sentirme capacitado para sugerir la forma de utilizar la historia en la enseñanza de la física, sí es que uno se decide por hacerlo, si me parece conveniente recomendar al profesor el consumismo de material histórico de calidad relacionado con su docencia. (Fcast2)
- b. **Creo** que el libro presupone ya en el lector una mínima base introductoria, a saber: i) el conocimiento de diversos fenómenos de Física Cuántica; ii) una cierta idea acerca de la conexión entre esta última y la Física Clásica, iii) nociones elementales sobre función de onda y probabilidad en Mecánica Cuántica. (resFcast2)
- c. El modelo de Einstein ciertamente no es realista, pero surge la pregunta ¿es razonable la hipótesis de completa isotropía local?. En **mi** opinión eso es algo que no debería postularse, sino deducirse de algún principio físico general, como que la entropía de la estrella sea máxima o, a temperatura nula, que la masa sea mínima para un número dado de bariones. (Fcast4)

Recordem que en les disciplines analitzades fins ara el castellà optava majoritàriament per la marca *Nos1*, plural de modèstia, contràriament al que ocorre en català i, especialment, en anglès. En aquests textos també tenim

exemples del *Nos1*, però es manifesta en una proporció molt minoritària (17 ocurrences, 13,2%):

- (2) a. En **nuestra** opinión se ve que la formulación del mencionado criterio de realidad física propuesta por EPR contiene un elemento de ambigüedad en lo referente a la expresión “sin perturbar el sistema en absoluto”. (Fcast1)
- b. **Presentaremos** aquí una panorámica de cómo surgió la llamada “paradoja de los isómeros ópticos” y de cómo diferentes autores, sobre todo en los últimos años, ha intentado aportar diversas soluciones. (Fcast3)

Els dos exemples que hem presentat en (2) pertanyen al gènere dels articles de polèmica, ja que les ressenyes opten de manera quasi única per la marca *Jo*. Amb un percentatge molt semblant al del plural de modèstia, hi ha la marca *Nos2* (16 ocurrences, 12,4%), que també és més pròpia dels articles de polèmica:

- (3) **Seguiremos** usando el mismo experimento, pero en vez de suponer que la luz actúa como onda, que lo hace como partícula. **Supondremos** también que las partículas de luz “tienen” una masa en reposo m_0 y se mueven a una velocidad u (luego **levantaremos** estas suposiciones). (Fcast6)

Cal fer notar que l'ús d'aquesta marca augmenta quan l'article descriu un experiment. L'emissor no intenta imposar el seu punt de vista, però sí que indueix al receptor a seguir el mateix camí. Així doncs, en general, són predominants aquelles marques que presenten l'emissor o l'amaguen, però, en qualsevol cas, l'emissor és omnipresent i sempre vol ocupar el primer pla. Tot i això, observem en la figura 2, que el *Nos4* (23 ocurrences, 17,8%) també té bastant representativitat:

- (4) En resumen, **nos encontramos** ante un libro de Química de la Coordinación muy útil para todos aquellos docentes que impartan cursos avanzados de Química Inorgánica o específicamente cursos superiores de Química de la Coordinación. (resFcast5)

El mateix ocorre amb el *Nos5* (17 ocurrencies, 13,2%), que remet, en la majoria d'ocasions, a la comunitat científica o, si més no, com ocorre en (5) a un grup que aviat formarà part d'aquesta comunitat:

- (5) Se preguntarán quizá por qué y para qué otro libro de Mecánica de primer ciclo? Esta pregunta tiene una simple respuesta: porque este libro es diferente. La mayoría de los cursos que seguí durante mi carrera universitaria me enseñaron diversas materias en las que el método científico se presentaba en su aspecto de desarrollos (semi)-formales pero en los que faltaba el concepto de la aproximación. La situación tísica se había aproximado al principio y se resolvía en forma exacta y cerrada. Los libros de texto disponibles también utilizaban este enfoque. Como consecuencia los alumnos **teníamos** la impresión de que toda la Física asequible estaba hecha y lo que quedaba por hacer era no salo difícil sino que los estudios que estábamos cursando no nos preparaban para hacer investigación ni para resolver problemas prácticos nuevos. (resFcast1)

Per últim, amb escassa representativitat, trobem el *Nos6* i *Nos3*. En general, aquestes marques es troben únicament en els articles de polèmica, que presenten major varietat que les ressenyes. El *Nos6* remet a la humanitat:

- (6) El problema, señalado principalmente por Eddington, era averiguar el origen de la enorme presión interior de las enanas blancas, suficiente para impedir su colapso. Fowler sugirió que la presión sería de origen cuántico: el principio de Pauli. Este principio, que impide que los electrones se aproximen demasiado unos a otros, es la base de la estabilidad de la materia ordinaria, es lo que hace que la Tierra no se hunda bajo **nuestros** pies. (Fcast4)

El *Nos3* se sol vehicular a través del verb *veure* i situa el receptor per davant de l'emissor:

- (7) **Vemos** pues, como las ideas de Woolley y los resultados de Pfeifer contestan, de la forma mas satisfactoria hasta ahora, a todas las cuestiones planteadas anteriormente respecto a los isómeros ópticos. (Fcast3)

Si ens fixem en la distribució d'aquestes marques en els dos gèneres estudiats, trobarem algunes diferències que mereixen ser comentades. Així, l'ús de la primera persona del singular és molt més abundant en les ressenyes (69,2%) que no en els articles de polèmica (26,6%), on també és molt usual fer servir el plural de modèstia. Una altra dada que ens sembla interessant és la quantitat de *Nos2* que hi ha en els articles de polèmica.

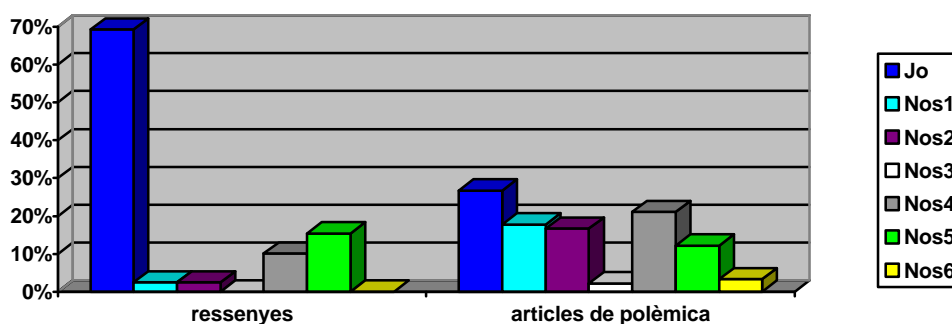

Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres

El percentatge tan elevat de *Jo* que s'observa en les ressenyes provoca que hi haja més desigualtat quant a representativitat dels diversos tipus. En canvi, en els articles de polèmica, els resultats dels diversos tipus són molt més igualats i, per tant, es dilueix molt més aquesta preminència del *Jo*. Ara bé, convé dir que, en vista de la figura 3, sembla que en els articles de polèmica l'emissor té més interès per refermar l'autoritat a través del *Nos2*.

7.3.2. La funció de l'emissor en els textos de física en castellà

També en el cas de la funció de l'emissor en el text, trobem gran varietat en els textos del nostre corpus, tot i que no s'observa gran diferència respecte dels resultats obtinguts en les altres disciplines en castellà. Així, com veiem en la figura següent, la funció d'analista és la predominant:

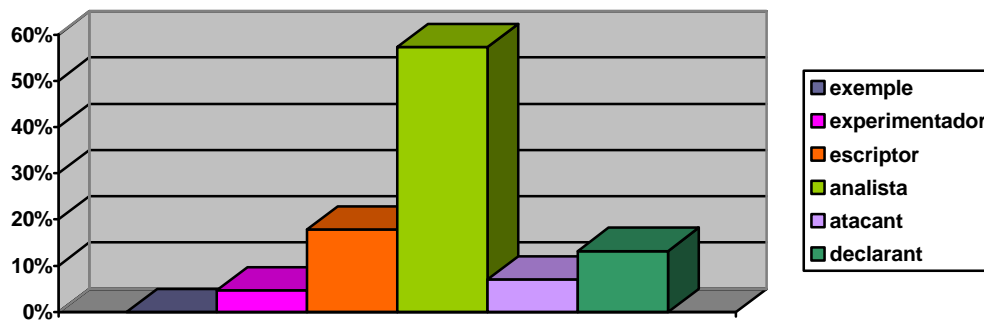

Figura 4. Funció de l'emissor

Al nostre corpus, hem localitzat 74 casos d'analista (57,3%), que és la funció típica de l'emissor en aquest tipus de text i que en els textos de física en castellà assolix els percentatges més elevats:

- (8) a. **Soy** de los que piensan que la adecuación entre el acontecimiento y su historia es un valor positivo en sí; no precisa ninguna clase de justificación. Y **creo** que, afortunadamente, se trata de un sentimiento muy extendido. Todo lo anterior me lleva a una conclusión de tipo práctico sobre el tema: no me parece fácil llegar a un consenso sobre el grado de -historicidad- con que el profesor de física debe abordar su misión, pero independientemente de ello debe ser consciente de que hoy puede disponer con relativa facilidad de material histórico apropiado para adquirir una visión actual y rigurosa, en no pocas ocasiones en contradicción con la tradicional, de la evolución de nuestra imagen del mundo físico. (Fcast2)
- b. A pesar de estas lagunas y de las deficiencias tipográficas antes mencionadas el libro llena un hueco en **nuestra** literatura científica y su consulta será útil en muchas ocasiones. (resFcast7)

La funció d'analista es manifesta principalment a través del *Jo*, tot i que també és un discurs molt participatiu i el *Nos4* assolix un índex elevat. En aquest cas, hem presentat un exemple d'analista a través del *Jo* (8a) i un a través de *Nos5* (8b).

També la funció d'escriptor presenta un percentatge elevat (23 casos, 17,8%), fet que resulta estrany si tenim en compte que aquests textos són breus i, per tant, no hi ha tanta necessitat de remetre a altres parts del text:

- (9) El otro gran problema -desde el punto de vista de los fundamentos- de la teoría cuántica es el llamado "problema de la medida". En este artículo **pasaremos** brevemente revista a ambas cuestiones, separabilidad y problema de la medida, comentando sobre las más relevantes de entre las soluciones propuestas. Las dos cuestiones aparecen ensambladas en la conocida "paradoja" (no lo es realmente) EPR, que **pasamos** a discutir. (Fcast1)

L'emissor es presenta com a escriptor mitjançant el *Nos1*, com es veu en l'exemple, i també mitjançant *Jo*.

La funció de declarant, lligada majoritàriament al *Nos5*, presenta un percentatge del 13,2% (17 ocurrències):

- (10) Aunque le Tratado adolece en sí mismo de poca originalidad, es de importancia para conocer el estado de la enseñanza de la Astronomía en **nuestro** país a mediados del siglo xviii, siendo anterior, como nos recuerda el propio autor, a la obra de Jorge Juan publicada en 1766 y que se considera el triunfo definitivo de la Astronomía copernicana. (resFcast6)

I per últim, hi ha les funcions d'atacant i d'experimentador. La funció d'atacant (9 ocurrències, 7%) presenta índexs semblants als que havíem vist en altres disciplines en aquesta llengua.

- (11) **Me** habría gustado también que el autor hubiese incluido una discusión más amplia del fenómeno de intermodulación de oscilaciones acopladas así como de la aparición de frecuencias alias debido al muestreo discreto de un sistema dinámico. Quizá una introducción al tema de la estabilidad del sistema solar habría servido para presentar un tema no sólo interesante sino de gran actividad investigadora. (resFcast2)

La crítica és escassa, segons mostren els resultats, però l'emissor sempre se'n fa responsable de les afirmacions negatives que fa.

La funció d'experimentador, vehiculada majoritàriament a través de *Nos4*, presenta 6 casos (4,7%) i resulta majoritària en les ressenyes, fet que s'ha anat repetint en totes les disciplines:

- (12) El *Tratado de Astronomía* de Cerdá es básicamente una traducción de estas lecciones pero incorporando, como **nos** describe Lluís Gassiot, algunas modificaciones y aportaciones del propio Cerdá. (resFcast6)

La funció d'exemple queda exclosa d'aquests textos, la qual cosa pot indicar envers un caràcter poc didàctic d'aquests textos.

7.3.3. La distribució de les marques personals en el text

La distribució de les marques de persona en les diverses parts del text no presenta gaires diferències, ja que sempre s'observa la màxima concentració de marques en la part del cos central:

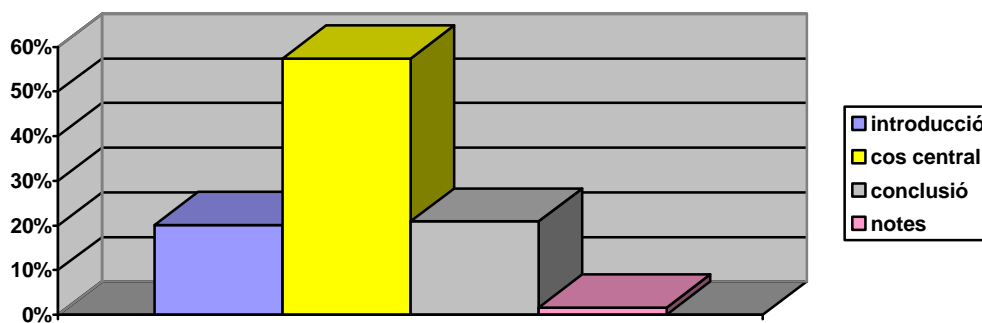

Figura 5. Distribució de les marques en les parts del text

A pesar de la concentració de marques en el cos central, es pot veure en el gràfic que la introducció i la conclusió presenten índexs més elevats que en altres disciplines i en altres llengües. Si ens fixem en la distribució dels tipus de marques en les diverses parts, veurem que en el cos central es concentre tots els tipus que hem distingit, mentre que en la resta de parts sols estan representats alguns:

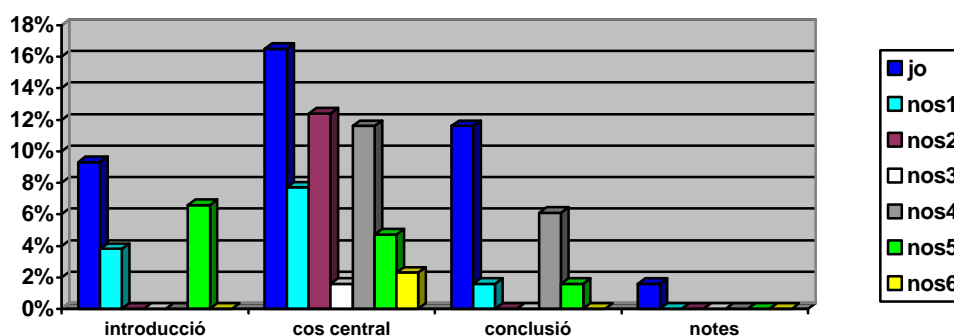

Figura 6. Distribució dels tipus de marques en les parts del text

En la introducció, l'emissor es presenta en un primer pla mitjançant les marques *Jo* i *Nos1*, però també sembla interessat a marcar la pertinença al grup dels científics, per la qual cosa s'observa un percentatge molt elevat del *Nos5*. En el cas del cos central, es troben representades totes les funcions. En aquesta part, el predomini de l'emissor sota les formes *Jo* i *Nos1* es veu reforçat per l'ús abundant del *Nos2*, a través del qual l'emissor imposa el seu criteri, sobretot en la part central del text. En aquesta part, també adquireix importància el *Nos4*, que en molts casos és el resultat d'una progressió en la qual l'emissor va portant el receptor al seu terreny. Pel que fa a les conclusions, es torna a repetir la situació de la introducció, encara que també hem trobat casos de *Nos4*, absents en la introducció. Per últim, les notes es reserven únicament per a la primera persona del singular.

La distribució de les funcions de l'emissor en les parts del text està relacionada amb la distribució del tipus de marques, tot i que la introducció i la conclusió presenten més varietats de funcions que de tipus de marques:

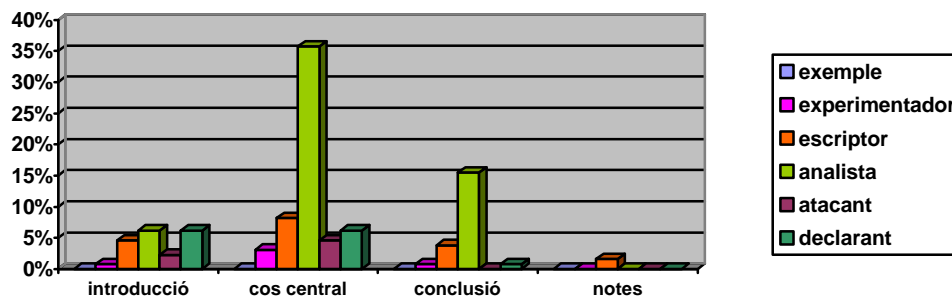

Figura 7. Distribució de les funcions en les parts del text

En el cos central i en les conclusions és predominant la funció d'analista; mentre que en la introducció i en les notes, és majoritària la funció de declarant i d'escriptor respectivament. En les notes l'única funció que té representació és la d'escriptor, ja que l'autor aprofita les notes per referència a altres textos relacionats amb el tema que es comenta. Precisament, la funció d'escriptor també presenta índex bastant elevats en les altres parts del text. El cas contrari ocorre amb la funció d'experimentador, que solament en el cos central es manifesta amb percentatges considerables. Per últim, convé comentar la distribució de la funció d'atacant, que únicament es presenta en la introducció i en el cos central, mentre que en la conclusió l'autor sembla voler amagar la imatge negativa.

Les diferències pel que fa a la distribució de les funcions en les diverses parts del text en els dos gèneres analitzats es manifesten principalment en la introducció i en la conclusió. En la introducció de les ressenyes, l'emissor sols es manifesta a través de tres funcions, mentre que en els autors dels articles de polèmica utilitzen totes les funcions tret la d'exemple. En les ressenyes, la funció més representativa és la de declarant, seguida per les funcions d'experimentador i d'atacant. En els articles de polèmica, predomina la funció d'analista, seguida molt a prop per la funció d'escriptor:

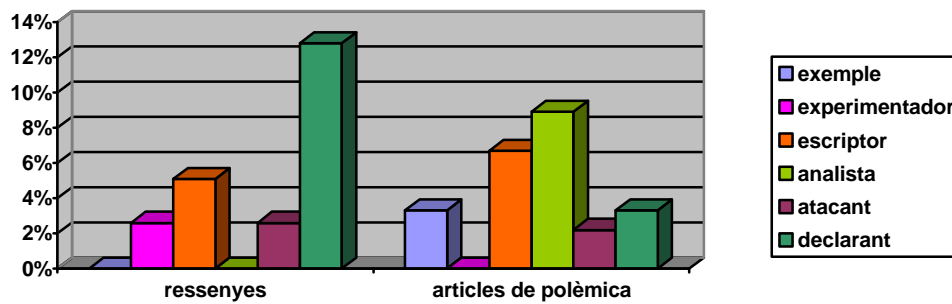

Figura 8. Funcions en la introducció dels dos gèneres

Els resultats que ofereix la figura 8 es poden justificar tenint en compte l'extensió dels textos. Com que els articles solen ser majors, l'emissor té una major necessitat d'organitzar el text en la introducció. Igualment, en els articles, l'emissor comença introduint l'anàlisi, mentre que en les ressenyes l'emissor sol aprofitar per a explicar anècdotes personals, que hem relacionat amb la funció de declarant.

En la conclusió, aquestes diferències s'intensifiquen molt més. En primer lloc, cal observar que en les ressenyes hi ha més proporció de marques en la aquesta part del text. Així, la funció d'analista assoleix un percentatge del 23% (9 ocurrences), mentre que en els articles de polèmica, encara que és majoritària, sols arriba al 12,2% sobre el total de marques (11 ocurrences). Igualment, s'observen divergències en relació a la funció d'escriptor, amb un percentatge lleugerament superior en les ressenyes.

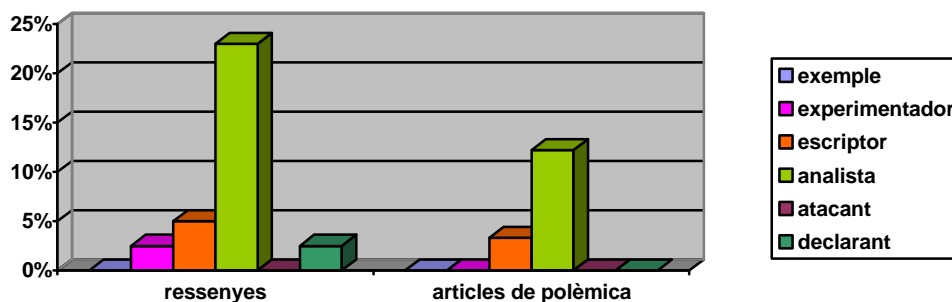

Figura 9. Funcions en la conclusió dels dos gèneres

Els percentatges que ens ofereix aquesta figura tornen a coincidir amb els que hem vist en la figura 8. Les ressenyes acumulen una major quantitat de marques en les conclusions que no els articles de polèmica. En tots dos casos predomina la funció d'analista i també en els dos casos hi ha un predomini de la funció d'escriptor (2 casos en les ressenyes i 3 en els articles de polèmica).

7.3.4. Conclusió

En el corpus de física i química en castellà hem pogut comprovar que la proporció de marques de persona en relació al nombre de paraules (0,4%) és menor que l'observat en les altres disciplines del nostre corpus en castellà. La proporció es redueix al màxim en el cas dels articles de polèmica, on sols arriba al 0,4%. Aquests resultats, tot i que una mica inferiors, s'aproximen als que hem obtingut en el corpus de física en català, per la qual cosa es pot pensar que la minva de marques de persona pot ser entesa com una característica d'aquesta disciplina. La física i química és una matèria on els processos interessin molt més que no l'investigador, per la qual cosa aquest perd rellevància. A més, en aquestes disciplines es tendeix a buscar l'aparença d'objectivitat i això implica una reducció en les marques de persona.

Com en la resta de matèries en castellà i en català, el nosaltres és predominant sobre *Jo* (38%), tot i que el predomini del *Jo* no és tan abundant com en les altres matèries. L'emissor individual assoleix proporcions una mica superiors (52%) a les de l'emissor col·lectiu (48%), encara que els resultats, com ocorria en les altres matèries, són molt igualats. Si analitzem cadascun dels tipus, cal destacar que, contràriament al que ocorre en les altres disciplines en castellà, hi ha un predomini absolut del *Jo*. No obstant això, convé destacar que les altres marques que situen l'emissor en un primer lloc, com ara el plural de modèstia (*Nos1*) i el *Nos2*, també tenen índexs elevats. En aquest cas, també hem pogut detectar divergències entre els dos gèneres estudiats: en les ressenyes l'emissor es manifesta a través de la

primera persona del singular, mentre que en els articles de polèmica prefereix el *Nos1* i *Nos2*.

Taula 1. Tipus de marques de persona

Marca de persona	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>	51	39,5%
<i>Nos1</i>	17	13,2%
<i>Nos2</i>	16	12,4%
<i>Nos3</i>	2	1,6%
<i>Nos4</i>	23	17,8%
<i>Nos5</i>	17	13,2%
<i>Nos6</i>	3	2,3%
TOTAL	129	100%

Aquest predomini del *Jo* ens remet als textos en anglès, on el *Nos1* és pràcticament inexistent. Podríem interpretar que en aquestes matèries científiques hi ha més influència de l'anglès.

Quant a la funció amb què l'emissor es presenta en el text, la funció predominant és la d'analista, ja que el propòsit del dos gèneres que estudiem és analitzar altres textos o altres teories. Seguidament, hi ha la funció d'escriptor, cosa que resulta estranya si tenim en compte que l'extensió d'aquests textos és bastant reduïda i, per tant, l'emissor no té tanta necessitat d'organitzar el text. Amb índexs molt inferiors, però amb un nivell de representativitat major que en física en català, hi ha la funció d'atacant.

Taula 2. Funció de l'emissor

Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Exemple	0	0%
Experimentador	6	4,7%
Escriptor	23	17,8%
Declarant	17	13,2%
Analista	74 (13 an. exper.)	57,3%
Atacant	9	7%
TOTAL	129	100%

D'acord amb els resultats que es veuen en la taula 2, els textos del nostre corpus tenen com a funció bàsica l'anàlisi i la discussió. A més, cal notar que l'autor no s'amaga sota una falsa pluralitat quan ha de fer una crítica o una anàlisi, sinó que aquestes funcions s'expressen majoritàriament a través de la primera persona del singular, com veiem en la taula 3. La vehiculació d'aquestes funcions a través de la primera persona és una mostra de l'autoritat amb què l'emissor vol presentar-se en els textos.

Quant a la distribució de les marques en les diverses parts del text (taula 4), lògicament, en la part central i de major extensió, el cos de la crítica, és on es concentren el major nombre de marques. Ara bé, convé comentar que el nombre de marques en la introducció i conclusió és més elevat que el que hem vist en altres disciplines i en altres llengües fins ara. En totes les parts del text és majoritària la marca de primera persona singular, tot i que en el cos central també s'observa un predomini del *Nos2* i el *Nos4*, a través del qual l'emissor vol que el receptor resegueixi els mateixos passos experimentals que ell.

Taula 3. Tipus de marques i funcions

Tipus de marca	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Jo		51	39,5%
	Experimentador	5	3,8%
	Escriptor	10	7,8%
	Declarant	5	3,8%
	Analista	24 (1 an. exper.)	18,7%
	Atacant	7	5,4%
Nos1		17	13,2%
	Escriptor	9	6,9%
	Analista	7 (1 an. exper.)	5,5%
	Atacant	1	0,8%
Nos2		16	12,4%
	Experimentador	1	0,8%
	Escriptor	2	1,6%
	Analista	13 (2 an. exper.)	10%
Nos3		2	1,6%
	Analista	2	1,6%
Nos4		23	17,8%
	Experimentador	2	1,6%
	Escriptor	1	0,8%
	Analista	20 (6 an. exper.)	15,4%
Nos5		17	13,2%
	Declarant	10	7,7%
	Analista	6	4,7%
	Atacant	1	0,8%
Nos6		3	2,4%
	Declarant	2	1,6%
	Analista	1 (1 an. exper.)	0,8%
TOTAL		129	100%

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text

Tipus de marca	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
<i>Jo</i>	12 (9,3%)	22 (17%)	15 (11,6%)	2 (1,6%)
<i>Nos1</i>	5 (3,8%)	10 (7,7%)	2 (1,6%)	0 (0%)
<i>Nos2</i>	0 (0%)	16 (12,4%)	0 (0%)	0 (0%)
<i>Nos3</i>	0 (0%)	2 (1,6%)	0 (0%)	0 (0%)
<i>Nos4</i>	0 (0%)	15 (11,6%)	8 (6,1%)	0 (0%)
<i>Nos5</i>	9 (7%)	6 (4,7%)	2 (1,6%)	0 (0%)
<i>Nos6</i>	0 (0%)	3 (2,3%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	26 (20,1%)	74 (57,4%)	27 (20,9%)	2 (1,6%)

Per últim, pel que fa a la distribució de les funcions (taula 5), també s'observa que la funció d'analista és la predominant en totes les parts, tret de les notes on l'autor es manifesta com a escriptor per remetre a obres relacionades amb el tema que es tracta.

Taula 5. Distribució de les funcions en el text

Funció de l'emissor	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Declarant	8 (6,2%)	8 (6,2%)	1 (0,8%)	0 (0%)
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	1 (0,8%)	4 (3,1%)	1 (0,8%)	0 (0%)
Escriptor	6 (4,6%)	10 (7,8%)	5 (3,8%)	2 (1,6%)
Analista	8 (6,2%) (1 an. exper.)	46 (35,7%) (11 an. exper.)	20 (15,5%) (1 an. exper.)	0 (0%)
Atacant	3 (2,3%)	6 (4,6%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	26 (20,1%)	74 (57,4%)	27 (20,9%)	2 (1,6%)

Així doncs, els resultats dels textos de física i química en castellà són bastants diferents als resultats que havíem obtingut en analitzar el corpus de les altres disciplines. Les divergències afecten la concentració de marques de persona i el tipus de marca predominant. La minva de marques i el predomini del *Jo* ens fan sospitar en una influència major de l'anglès en aquesta disciplina.

7.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Per tancar el capítol, destacarem, en aquest apartat de conclusions, els aspectes més rellevants que hem observat en el corpus en castellà, tenint en compte la comparació entre les tres disciplines analitzades.

En relació amb la densitat de les marques de persona segons el nombre total de paraules, les tres disciplines presenten resultats bastant igualats, si bé la proporció en física és una mica més reduïda (0,4%), mentre que en lingüística augmenta lleugerament (0,65%). No obstant això, cal comentar que els resultats de lingüística són més escassos que els observats en els textos d'aquesta mateixa disciplina en català, on el percentatge assolía l'1%. En dret, que presenta una xifra intermèdia (0,55%), és la matèria on major divergències s'han observat entre els dos gèneres: la proporció de marques en les ressenyes és molt superior (1,1%) a la dels articles de polèmica (0,4%), situació que es produeix també en el corpus de dret en català.

Quant a les marques predominants, tal com ocorria en català, el *Nosaltres* és majoritari sobre la marca de primera persona del singular en les tres disciplines.

Taula 1. Els tipus de marques en les tres disciplines

Tipus	Lingüística	Dret	Física
<i>Jo</i>	36 (11,9%)	43 (15,7%)	51 (39,5%)
<i>Nosaltres</i>	266 (88,1%)	231 (84,3%)	78 (60,5%)
<i>Nosaltres exclusiu</i>	120 (39,8%)	94 (34,3%)	17 (13,2%)
<i>Nosaltres inclusiu</i>	141 (46,7%)	92 (33,6%)	41 (31,7%)
<i>Nosaltres generalitzador</i>	5 (1,6%)	45 (16,4%)	20 (15,5%)
TOTAL	302 (100%)	274 (100%)	129 (100%)

A pesar del domini del plural sobre la marca de singular, els resultats de la taula 1 apropen els textos de lingüística i de dret, sobretot quant a la manifestació de l'emissor amb referent individual, donat que aquestes dues matèries opten majoritàriament pel *Nosaltres* exclusiu; en canvi, pel que fa al *Nosaltres* amb valor referencial (inclusiu i generalitzador), es produeix un major acostament entre dret i física. Ho sintetitzem en els punts següents:

- a) El domini del *Nosaltres* és més elevat en lingüística (88,1%) i en dret (84,3%), que no pas en física (60,5%), matèria en què es produeix un augment considerable de l'ús del *Jo*.
- b) Aquest increment del *Jo* en física no implica un predomini de l'emissor amb referència individual en aquesta matèria. Ben al contrari, la suma dels resultats de la primera persona del singular i del *Nosaltres* exclusiu o plural de modèstia dona percentatges quasi idèntics en les tres disciplines: 51,7% en lingüística, 50% en dret i 49,7% en física. Es tracta, per tant, d'una tria diferent a l'hora de manifestar-se: en lingüística i en dret, l'emissor com a ens individual refereix presentar-se sota el plural exclusiu; mentre que els textos de física, seguint el model anglès, opten preferentment per un ús més referencial de les marques de persona, la qual cosa provoca un augment del *Jo*.
- c) En les tres matèries, les marques que tenen com a referent únicament l'emissor, *Jo* i *Nosaltres* exclusiu, s'equilibren quantitativament amb les marques que es refereixen a la col·lectivitat, és a dir, *Nosaltres* inclusiu i generalitzador. No obstant això, entre el plural inclusiu i el generalitzador sí que es poden establir diferències remarcables entre les matèries. Així, l'inclusiu és més freqüent en lingüística, mentre que la proporció del plural generalitzador s'incrementa en dret (16,4%) i física (15,5%) respecte de lingüística (1,6%).

Quant a les funcions que manifesta l'emissor, s'observa bastant igualtat en les tres matèries, que es manifesta amb un ús majoritari de les expositives actives, en especial a través de la funció d'analista, tal com ja havia estat observat en l'anàlisi del corpus català.

Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines

Funció	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	82 (27,1%)	60 (21,9%)	23 (17,8%)
Argumentatives	26 (8,6%)	19 (6,9%)	9 (7%)
Expositives	194 (64,2%)	195 (71,2%)	97 (75,2%)
actives	182 (60,3%)	163 (59,5%)	91 (70,5%)
passives	12 (4%)	32 (11,7%)	6 (4,7%)
TOTAL	302 (100%)	274 (100%)	129 (100%)

Malgrat el domini de les expositives, cal destacar que, en física, les expositives actives són lleugerament superiors (75,2%) que en les altres matèries i sobretot tenen un percentatge major que en lingüística (60,3%). Per contra, les expositives passives són més freqüents en dret (11,7%) que en les altres matèries. En el cas de les organitzatives, els percentatges de lingüística tornen a distanciar-se dels de física. En aquest cas, s'inverteix la situació que hem observat en les expositives actives: en lingüística és més freqüent que l'emissor es presente com a escriptor (27,1%), mentre que, en física, es produeix una minva d'aquesta funció (17,8%). Així doncs, en el cas de les funcions, la posició intermèdia de dret es manifesta de manera més clara que en els tipus tret del cas de les expositives passives.

De la combinació de les dues dades anteriors, tipus i funcions, obtenim línies semblants entre les tres matèries en el cas de les organitzatives i argumentatives,

mentre que la vehiculació de les expositives, sobretot actives, presenta més divergències.

Taula 3. Funcions i tipus de marques en les tres disciplines

Funció	Tipus	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	Jo	23 (7,6%)	13 (4,7%)	10 (7,8%)
	Nosaltres	59 (19,6%)	47 (17,1%)	12 (9,3%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	51 (16,9%)	36 (13,1%)	9 (6,9%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	8 (2,7%)	11 (4%)	3 (2,4%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Argumentatives	Jo	3 (1%)	3 (1,1%)	7 (5,4%)
	Nosaltres	23 (7,6%)	16 (5,8%)	2 (1,6%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	18 (6%)	13 (4,7%)	1 (0,8%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	4 (1,3%)	3 (1,1%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	1 (0,3%)	0 (0%)	1 (0,8%)
Expositives actives	Jo	8 (2,6%)	24 (8,8%)	29 (22,5%)
	Nosaltres	174 (57,6%)	139 (50,7%)	61 (47,3%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	51 (16,9%)	45 (16,5%)	7 (5,5%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	119 (39,4%)	50 (18,2%)	35 (27,1%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	4 (1,3%)	44 (16%)	19 (14,7%)
Expositives passives	Jo	2 (0,7%)	3 (1,1%)	5 (3,8%)
	Nosaltres	10 (3,3%)	29 (10,6%)	3 (2,4%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	10 (3,3%)	28 (10,2%)	3 (2,4%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	0 (0%)	1 (0,4%)	0 (0%)

Com veiem en la taula 3, les funcions organitzatives i argumentatives estan vinculades amb l'emissor amb referent individual i es vehiculen prioritàriament a través del *Jo*, en física, i a través del *Nosaltres* exclusiu, en lingüística i dret. En relació amb les expositives actives, els textos de lingüística prefereixen incorporar el receptor en l'explicació mitjançant el plural inclusiu (39,4%); en canvi, el generalitzador amb aquesta funció és molt més escàs en lingüística (1,3%) que en les altres matèries. Les expositives passives obtenen índexs molt escassos en física i en lingüística; únicament, en els textos de dret, l'emissor es presenta amb aquesta funció amb una certa freqüència i ho fa majoritàriament a través del *Nosaltres* inclusiu, sobretot amb el tipus *Nos4*.

L'anàlisi de la distribució del tipus de marques en els textos (taula 4), ens mostra que el *Nosaltres* sol ser predominant en totes les parts i disciplines, tot i que, en alguns casos, com en les conclusions de física, s'observa un ús més freqüent del *Jo*.

Una anàlisi més detallada de la taula 4, ens revela que, en la introducció, destaquen els resultats de dret, on el *Jo* és molt menys representatiu que en les altres matèries i, per contra, augmenta l'índexs del *Nosaltres inclusiu*. Per contra, en el cos central, el plural inclusiu és bastant elevat en les tres matèries, tot i que, d'una manera especial, en els textos de lingüística (40,1%), a través del *Nos4*; tanmateix, es produeix una minva de la proporció del plural generalitzador (0,7%), que té una presència més marcada en dret (11,6%) i en física (7%). Així mateix, seguint els paràmetres generals, el *Jo* és més destacat en el cos central de física que en les altres matèries, on el *Nosaltres* exclusiu obté resultats més elevats. En les conclusions, el *Nosaltres* inclusiu perd pes a favor del *Nosaltres* exclusiu, en lingüística i en dret, i del *Jo*, en física. Aquest predomini de les marques amb referent individual es torna a repetir en les notes.

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en les tres disciplines¹

	Tipus marca	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Jo	26 (8,6%)	6 (2,2%)	12 (9,3%)
	Nosaltres	23 (7,6%)	23 (8,4%)	14 (10,8%)
	<i>Nos exclusiu</i>	15 (5%)	5 (1,8%)	5 (3,8%)
	<i>Nos inclusiu</i>	5 (1,6%)	9 (3,3%)	0 (0%)
	<i>Nos general.</i>	3 (1%)	9 (3,3%)	9 (7%)
Cos central	Jo	8 (2,6%)	33 (12,8%)	22 (17%)
	Nosaltres	202 (67%)	222 (58%)	52 (40,3%)
	<i>Nos exclusiu</i>	79 (26,2%)	63 (23%)	10 (7,7%)
	<i>Nos inclusiu</i>	121 (40,1%)	64 (23,4%)	33 (25,6%)
	<i>Nos general.</i>	2 (0,7%)	32 (11,6%)	9 (7%)
Conclusió	Jo	2 (0,7%)	3 (1,1%)	15 (11,6%)
	Nosaltres	22 (7,3%)	20 (7,3%)	12 (9,3%)
	<i>Nos exclusiu</i>	15 (5%)	10 (3,6%)	2 (1,6%)
	<i>Nos inclusiu</i>	7 (2,3%)	9 (3,3%)	8 (6,1%)
	<i>Nos general.</i>	0 (0%)	1 (0,4%)	2 (1,6%)
Notes	Jo	0 (0%)	1 (0,4%)	2 (1,6%)
	Nosaltres	19 (6,3%)	29 (10,5%)	0 (0%)
	<i>Nos exclusiu</i>	11 (3,6%)	16 (5,8%)	0 (0%)
	<i>Nos inclusiu</i>	8 (2,7%)	10 (3,6%)	0 (0%)
	<i>Nos general.</i>	0 (0%)	3 (1,1%)	0 (0%)

¹ El corpus en castellà consta de 126.113 mots, distribuïts de la manera següent: Lingüística: introducció, 3.119; cos central, 38.938 mots; conclusió, 1.651 mots; notes, 2.487 mots.

Dret: introducció, 3.763 mots; cos central, 30.023 mots; conclusió, 3.441 mots; notes, 12.601 mots.

Física: introducció, 4.553 mots; cos central, 23.711 mots; conclusió, 2.130 mots; notes, 153 mots.

Per últim, la distribució de les funcions en el text, ens ofereix, de nou, resultats molt igualats entre les tres matèries, amb un domini de les expositives actives en quasi totes les parts.

Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines

	Funció emissor	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Organitzatives	31 (10,3%)	3 (1,1%)	6 (4,6%)
	Argumentatives	2 (0,7%)	0 (0%)	3 (2,3%)
	Expositives	16 (5,3%)	26 (9,4%)	17 (13,2%)
	actives	16 (5,3%)	17 (6,1%)	16 (12,4%)
	passives	0 (0%)	9 (3,3%)	1 (0,8%)
Cos central	Organitzatives	39 (12,9%)	45 (16,4%)	10 (7,8%)
	Argumentatives	18 (6%)	11 (4 %)	6 (4,6%)
	Expositives	153 (50,7%)	136 (49,6%)	58 (45%)
	actives	143 (47,4%)	119 (43,4%)	54 (41,9%)
	passives	10 (3,3%)	17 (6,2%)	4 (3,1%)
Conclusió	Organitzatives	7 (2,3%)	4 (1,4%)	5 (3,8%)
	Argumentatives	3 (1%)	1 (0,4%)	0 (0%)
	Expositives	14 (4,6%)	18 (6,6%)	19 (17,1%)
	actives	13 (4,3%)	15 (5,5%)	21 (16,3%)
	passives	1 (0,3%)	3 (1,1%)	1 (0,8%)
Notes	Organitzatives	4 (1,6%)	8 (2,9%)	2 (1,6%)
	Argumentatives	3 (1,2%)	7 (2,6%)	0 (0%)
	Expositives	11 (4,4%)	15 (5,4%)	0 (0%)
	actives	10 (4%)	12 (4,3%)	0 (0%)
	passives	1 (0,4%)	3 (1,1%)	0 (0%)

A la vista dels resultats anteriors, destaquem que, en la introducció, la lingüística i la física presenten una major concentració de marques, però es produeixen efectes diferents: en els textos de lingüística s'usen més freqüentment les organitzatives (10,3%), mentre que, en els textos de física, s'opta preferentment per les expositives actives (12,4%), en especial la funció de declarant. Aquestes divergències de la secció inicial s'equilibren en el cos central, en què, solament, les organitzatives assoleixen índexs una mica superiors en dret i en lingüística, mentre que es redueixen a la meitat en física (7,8%). En la part final, els textos de física repeteixen la situació de la introducció, amb una proporció comparativament elevada de les expositives actives (16,3%)

D'acord amb tot el que hem vist, el corpus en castellà presenta uns resultats, en general, bastant similars als del corpus de català, tot i que, en castellà, es neutralitzen més les diferències entre les tres matèries i, per tant, la posició de dret, tot i ser presentar resultats intermedis, no resulten gaire allunyats de les altres disciplines. Els trets més remarcables són l'allunyament dels resultats de física i lingüística en el cas de les funcions i, sobretot, la importància del *Jo* davant el plural de modèstia en els textos de física.

Aquestes dades indiquen que, en castellà, la física, com a matèria on hi ha domini de l'anglès com a llengua de comunicació d'aquesta comunitat científica, fa un ús més referencial de les marques de persona, tal com veurem en anglès. Igualment, des del punt de vista de les funcions, opta per un domini de l'exposició per sobre de l'organització textual, que és més elevada en lingüística, seguint el model general del castellà.

8. MARQUES DE PERSONA EN EL CORPUS ANGLÉS

Les caracteritzacions teòriques que hem vist en el capítol 5 ens mostraven que l'anglès és una llengua en la qual l'ús de les marques de persona funciona de manera diferent que en castellà o en català. En aquest capítol, al·ludíem a la caràcter referencial pur dels pronoms en anglès. Amb això volem dir que, generalment, en anglès, els pronoms de primera persona plural fan referència a una col·lectivitat i, en canvi, quan es vol fer referència a l'emissor s'utilitzarà el pronom de primera persona del singular. En aquest apartat comprovarem si efectivament aquesta hipòtesi és certa i de quina manera es concreta en les diferents disciplines. Per això, igual com havíem fet en els capítols anteriors, farem cinc apartats: un per cada disciplina (lingüística, dret i física) i un de final per recollir tots els resultats i comparar-los.

8.1. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN ANGLÉS

En el corpus de lingüística en anglès, compost per 38.299 paraules, hem localitzat 294 marques de persona, la qual cosa implica un percentatge del 0,8%.¹ Si comparem els resultats obtinguts en les dos gèneres, no s'observen, com ocorria també en les altres llengües, diferències rellevants:

¹ Notem que el corpus en anglès és una mica més reduït que el castellà i el català. No obstant això, pensem que aquesta dada no té repercussions en les conclusions. Cal tenir en compte, a més, que l'anglès és una llengua més sintètica que el català i el castellà.

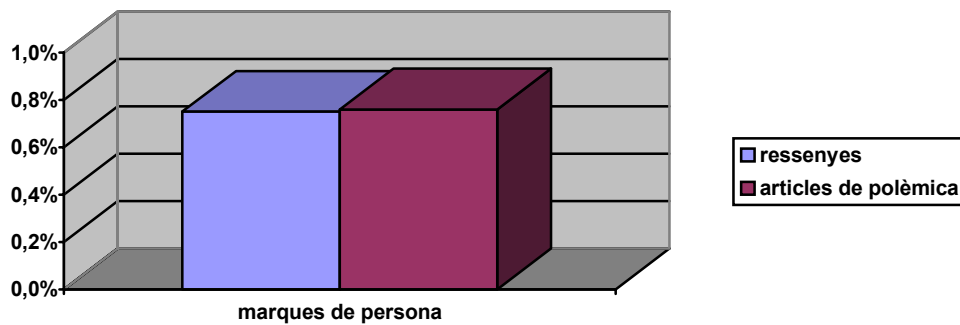

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres

(* Percentatge segons nombre de mots)

El percentatge de les marques de persona és quasi idèntic en els dos gèneres, contràriament al que ocorria en altres llengües, on, tot i que les diferències no són gaire importants, sí que hem observat que en català les marques de persona presenten una lleugera dominància en els articles de polèmica, mentre que en castellà són una mica més predominants en les ressenyes.

Tenint en compte el referent extratextual, hem distingit set tipus de marques de primera persona (cfr. § 5.1). En aquest apartat ens proposem presentar els resultats que hem obtingut a partir del buidatge dels textos de lingüística en anglés. En primer lloc, oferim aquesta informació en forma de gràfic:

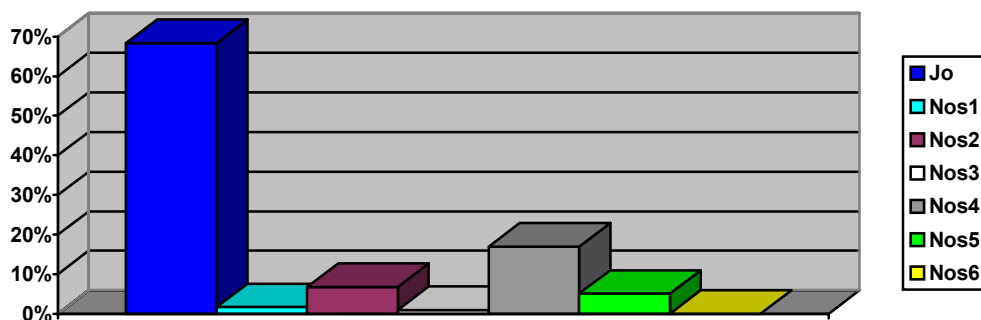

Figura 2. Tipus de marques de persona

Si mirem els resultats que ens ofereix la figura 2, observem que hi ha grans desequilibris entre els percentatges dels diferents tipus de marques. Així, podem apreciar un predomini molt evident de la marca de primera persona de singular, amb 201 ocurrències, que representa un percentatge del 68,4% sobre el total de marques. Vegem-ne alguns exemples:

- (1) a. **I** know that as a researcher gathering data on an English-derived creole variety which native speakers themselves often referred to as ‘di bad english’. (resLang2)
- b. These might be as authentic as can be, but for clarity’s sake **I** would have preferred the well-known fine-lined drawings, as used in most other publications. But this is just a small detail. (resLang4)
- c. In **my** alternative account, the retention of the Low tone on the initial vowel of head nouns is linked to the special status of such vowels in the representation of nouns. (Lang1)

Aquests resultats tan elevats contrasten amb els percentatges del *nosaltres de modèstia* (Nos1), que, en el nostre corpus, solament es manifesta en una ocasió en un article de polèmica. Això ens confirma, d’alguna manera, la referencialitat de les marques de persona de l’anglès i una concepció diferent de la cortesia, segons les normes de la qual aquesta primera persona del singular no perjudica la imatge (cfr. § 2.2.3).

Una altra de les marques més representatives és *Nos4*, que situa l’emissor i el receptor al mateix nivell en la comunicació. El *Nos4*, amb 50 ocurrències (17%), es manifesta en la mateixa proporció en els dos gèneres que hem utilitzat:

- (2) a. Kanno would have **us** believe that the impressive results were achieved at the first session because access to the OPC was triggered when students saw the type 2 sentences for the first time. (Lang3)
- b. [...] so it looks as if **we** must exercise a little more patience until the preparations are finally complete. (resLang3)

Amb un índex de freqüència intermedi, hi ha el *Nos2* (3) i el *Nos5*, amb percentatges del 6,8% (20 ocurrences) i 5,1% (15 ocurrences) respectivament. Si analitzem els exemples de (3), corresponents a *Nos2*, veurem com l'emissor intenta conduir el receptor pel camí que li interessa per a la seua argumentació.:

- (3) a. This candidate can therefore be eliminated by assuming that h-lic also outranks parse-morph. **We** can therefore justify the following ranking of the constraints proposed so far. (Lang1)
- b. Since each violates max(l)-io, this constraint cannot be a factor in their evaluation. **We** may now consider how these candidates survive the scrutiny of the remaining two constraints, h-lic and align-am-l. (Lang1)

En (4), veiem manifestacions del *nosaltres* que implica la pertinença a un grup (*Nos5*) (15 ocurrences, 5,1%), s'observa que l'emissor parteix dels coneixements i dels pressupòsits dels lingüistes per a atacar-los posteriorment:

- (4) a. So now **we** linguists can ask how children manage to do this. (Lang2)
- b. This is so unlikely, given what **we** know of the general failure of formal second-language acquisition, that any serious effort to account for Kanno's results should consider other plausible explanations before resorting to Kanno's less-than-convincing interpretation. (Lang3)

Per últim, amb una representació pràcticament anecdòtica, trobem *Nos1* (5) i *Nos3* (6), presents únicament en els articles de polèmica:

- (5) To complete this analysis of vowel lowering in Southern Sami, **we** must now explain why [Lo] does not appear to be subject to [lo]-lic (67) when /b/ is parsed. (Lang1)

L'exemple de (5) és un cas clar de plural de modèstia en què el que explica el perquè és l'emissor individual, tot i que utilitze el *nosaltres* (*we*) per a manifestar-

se. En (6) tornem a observar un cas típic del *Nos3* que sempre sol aparèixer amb verbs de percepció, en especial *veure* (*to see*):

- (6) [...] Akinlabi does not spell out the formal details of the configurations that satisfy both align-am-r and max(h)-io, but, as we saw earlier, the issue is far from trivial. (Lang1)

A més dels resultats generals, hem pogut detectar diferències importants entre els dos gèneres analitzats i que cal remarcar. Mirem-ho en aquest gràfic:

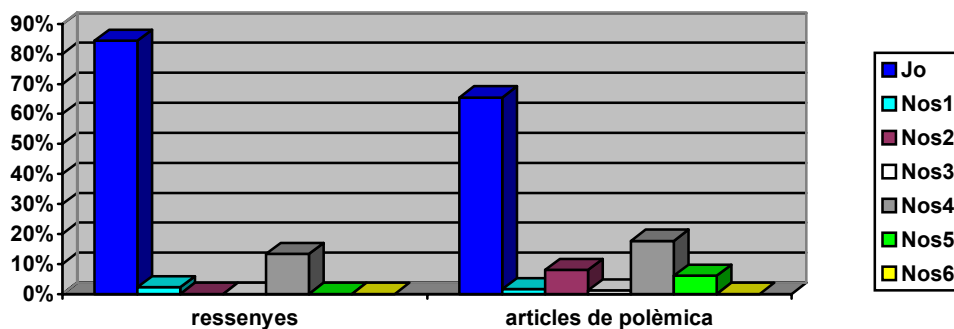

Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres

Observem que en les ressenyes l'emissor es manifesta bàsicament a través de dues marques: *Jo* i *Nos4*. En canvi, en els articles de polèmica estan representades totes les marques tret de *Nos6*. Així doncs, en els articles de polèmica els resultats dels tipus estan més repartits, mentre que en les ressenyes hi ha més desequilibris. En el cas de la marca de primera persona del singular, les ressenyes arriben a un percentatge del 84,4% del total de marques. Tanmateix, en els articles de polèmica, la marca de primera persona de singular ofereix un índex del 65,5% sobre el total de marques de persona.

De tot el que hem vist, convé destacar la proporció tan elevada en què es manifesta l'emissor amb marques de primera persona del singular, que ens revela la voluntat d'acostar les marques als referents extratextuals als quals fan referència. D'altra banda, cal tenir en compte que no hi ha gran varietat dels tipus distingits: solament *Jo* i *Nos4* es presenten amb índexs rellevants, especialment en

les ressenyes, que únicament fan servir aquestes marques. Observem amb aquests fragments l'efecte que pot provocar la diversitat de marques que apareixen en els articles de polèmica, davant la uniformitat de les ressenyes:

- (7) In fact **I** assume neither of these. Moreover, Hilferty, Valenzuela, and Vilarroya's treatment of these propositions, as well as their own proposed solution to the paradox, deserve examination. Before turning to these propositions, however, these authors repeat the well-known argument that the proposed partial innateness of language competence is a counsel of despair or resignation, "not from careful reasoning based on positive evidence" (1998: 176). (They fail to note that in discussing this argument [1993: 33] I do not endorse it: **I** attribute it to a hypothetical skeptic and offer an answer.) In fact, the "positive evidence" for the difficulty of acquisition comes from the descriptive complexities of language that working linguists are faced with at every turn. One constantly encounters people (e.g., Tomasello 1995; Elman et al. 1996; and Deacon 1997) in effect declaring, "Language can't possibly be as complicated as you linguists say; there has to be a simpler solution". But such people do not address the welter of detail that is linguists' bread and butter, so they drastically underrate the complexity of language. Thus it is natural for them to think that one doesn't need a learning theory with such fancy innate knowledge in it. **I** wish to remind such people that vision seems simple too, and yet **we** don't believe anymore that the visual system has a simple structure or that the brain just "learns to see" without any genetic support. (Lang2)
- (8) As a nestor in the field, **I** for one have enjoyed noting the degree of sophistication sign linguistics has reached in about half a century. It seems worth while to elaborate on this conclusion in some detail. Looking at young deaf children's communication some fifty years ago **I** had no difficulty distinguishing two different types of symbolic representation. The first constituted a fairly well established, conventionalized lexicon, showing features of arbitrariness, sometimes still in progress away from iconic motivation. The second consisted of ad-hoc imitations of realities talked about. The clear-cut distinction between the two could be verified by a recognition test. Out of context, the former were identified as having a constant meaning. The latter, when executed in isolation, were interpreted in various ways. At the time, **I** termed the first signs, that is, elements of a thus far unknown language in being, and the second gestures, that is, parts of nonlinguistically structured but functional bodily behavior (Tervoort 1953). (resLang4)

En aquests dos fragments, es pot veure com la varietat de marques és mínima en els dos gèneres, però es fa més evident en l'exemple 8, pertanyent a una ressenya. En aquests textos el predomini de la marca de primera persona del singular destaca sobre qualsevol altra marca, accentuant l'autoritat del crític ressenyador.

8.1.2. La funció de l'emissor en els textos de lingüística en anglès

Pel que fa als resultats referents a la funció que l'emissor desenvolupa en el text, els percentatges es presenten més repartits entre els diversos tipus (cfr. § 5.2). Ho podem veure de manera més visual en les figures següents:

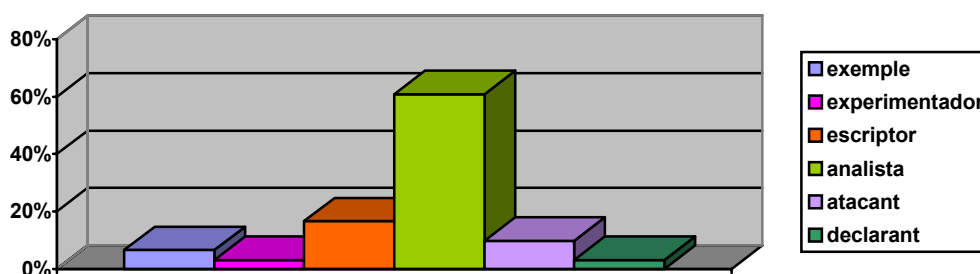

Figura 4. Funció de l'emissor

Com ens mostra la figura 4, la funció predominant en el nostre corpus, com ocorria també en les altres llengües és la d'analista (179 ocurrences, 60,9%), conseqüència dels gèneres que conformen el corpus que analitzem, format per textos expositivoargumentatius. Tot seguit, en presentem alguns exemples:

- (9) a. Thus, if these results are reliable, and we are to accept Kanno's arguments, **we** are compelled to conclude that in order to be able to respond correctly (i.e. as native speakers do) in types 1 and 3, learners can only rely on what they have derived from their 162 hours of class time because UG has no effect on these two types, whereas in the case of type 2, performance may be assumed to be the result of those same 162 hours of class time and access to UG. (Lang3)

- b. **We** can readily infer from these data that the feature [nasal] is licensed by an underlying nasal consonant and that nasal harmony is a leftward pattern. (Lang1)
- c. For most linguists unsure if they should invest the time to read this book, **I** would advise in the affirmative, since K makes a convincing case for his brand of cognitive semantics [...] (resLang5)

Aquesta funció es vehicula predominantment a través del *Jo* i molt poques vegades es troba representada per *Nos4*, de manera que l'exposició presenta un caràcter poc didàctic, en què es prefereix refermar l'autoritat de l'emissor que no fer participar el receptor.

A molta distància de la funció d'analista, hem identificat la funció d'escriptor (10), de la qual hem trobat 49 casos (16,6%). Com mostren els exemples, la funció d'escriptor va unida a la marca *Jo*:

- (10) a. Where **I** cite statements from that discussion, **I** provide the date of the post in parentheses. (Lang3)
- b. Let **me** begin with the larger framework of communication in general. (resLang5)

Immediatament després de la funció d'escriptor, pel que fa a freqüència d'aparició, hi ha la funció d'atacant (29 ocurrences, 9,8%). Aquesta funció es presenta més majoritàriament en els textos de lingüística d'anglès del nostre corpus que en els textos de les altres llengües:

- (11) a. **My** only complaint is about the fatigue of reading closely-spaced lines of point type on an off-white stock. (resLang1)
- b. It seems to **me** that this book would have been better served if such expressions had been removed or at least made clear. (resLang2)
- c. Hilferty, Valenzuela, and Vilarroya accuse me of such a mistake; it should be clear that **I** don't make it. (Lang2)

A més, és el jo qui fa l'atac, sense ocultar la crítica amb estratègies redreçadores de la imatge.

L'augment en els percentatges d'aquesta funció aporta als textos un caràcter més agressiu que en les altres llengües. Aquestes diferències solen estar relacionades a tradicions en l'escriptura. En el cas de les ressenyes sobretot, en català i en castellà no se solen fer crítiques negatives: quan un llibre no és bo per a un crític, generalment, no es ressenya. En anglès, en canvi, hi ha tradició de crítiques negatives.

Una de les funcions amb percentatges més baixos és la d'exemple, amb un 6,5% (19 casos) sobre el total de marques de persona:

- (12) If **I** lived in a mobile home, **I** might refer to it as my house. (resLang5)

Per últim, trobem les funcions d'experimentador (9 ocurrences, 3,1%) i declarant (9 casos, 3,1%). La primera, com en tots els textos, es presenta a través del *Nos4*:

- (13) Sandra (and Croft) are right to call for **us** to not simply assume it (or any other analysis) just because it intuitively feels right to us, but to look for evidence that will confirm or disconfirm our intuitions, and to exhibit that evidence when presenting our analyses. (Lang4)

El declarant es manifesta a través de marques diferents, tot i que molt freqüentment es fa ús del *Nos5* per a aquesta funció. En (14) proposem un exemple en què l'emissor fa referència a una experiència personal que li servirà per a explicar o argumentar la seua teoria:

- (14) [...] though **I must confess** that given my experience of Japanese university students' limited knowledge of English, I have no idea how such an influence would be exerted. (Lang3)

Així com en el cas dels tipus de marca de persona hem destacat diferències importants, sobretot pel que fa a diversitat de tipus, en el cas de les funcions, no hem trobat divergències gaires importants:

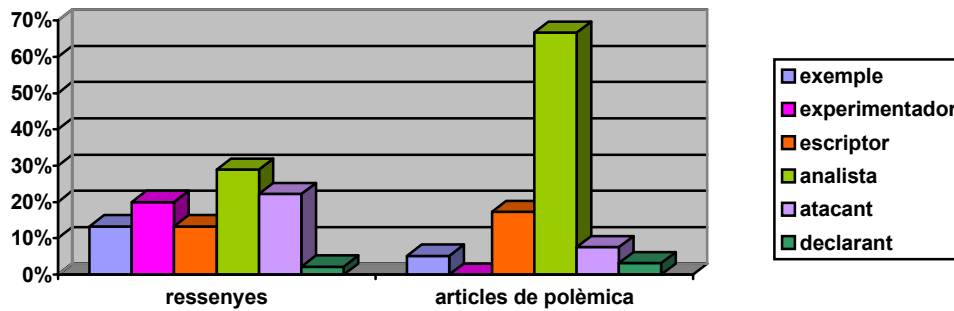

Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres

Segons veiem en el gràfic, l'emissor en les ressenyes utilitza totes les funcions amb unes proporcions molt semblants. La funció d'analista és la que presenta els índexs més elevats (28,9%), però no tant com en els articles de polèmica (66,7%). Els resultats més curiosos afecten la funció d'exemple. Generalment, l'emissor utilitza aquesta funció en els articles de polèmica com a estratègia argumentativa; en canvi, en les ressenyes de lingüística en anglés són molt abundants. Per últim, cal destacar que la funció d'atacant és més predominant en les ressenyes que en els articles de polèmica. Així, en les ressenyes, un 22,2% de les marques corresponen a aquesta funció. En canvi, en els articles de polèmica, sols el 7,6% de les marques de persona desenvolupen aquesta funció, la qual cosa dóna un caràcter més expositiu als articles de polèmica.

D'acord amb el que hem vist, les funcions predominants en els dos gèneres són la d'analista i també, la d'escriptor i d'experimentador. Per tant, les diferències d'efecte que poden oferir els dos gèneres són mínimes. Observem, no obstant això, aquests dos fragments:

- (15) Let me now turn to the fascinating subject matter of meronymies (81-85). While **I** agree with K that a meronymy is different from a

taxonomy, when **I interpret** his illustrative sentence *He has a tattoo on his body*, I quite agree with his contention that the meaning of ‘body’ does not include the extremities nor the head (82). However, it remains unclear how a native speaker knows that *His body was found in Los Angeles* does include the extremities and the head, whereas *She has a great body* includes the extremities but not the head (and for some speakers, the legs much more than the arms). (resLang5)

- (16) Nonetheless, **I would like** to enter a plea for a little practicality. Holding a pistol to the head of every claim, and saying, “You have no right to exist unless you can prove to me already that you are true”, can be a kind of filibustering technique that hampers rather than helps scientific discourse. If I had to exhaustively tabulate all these kinds of evidence for every single claim I have made through network analyses, I would probably still be working on the first one. You can also not expect that a polysemic analysis presented as a stepping-stone to the main point of a 20-minute conference presentation or a space-limited journal article will come with a full exposition of the evidence supporting it, and the lack of it in the presentation need not be taken as indicating that there was none available. We who posit polysemous structures should want and try to obtain more evidence to convince people like Sandra (and ourselves) that what we are positing is both inherently reasonable and not based on solitary intuition alone, but **we should not a priori** deny the right of linguists to say anything unless they can immediately prove everything they think is true. (Lang4)

En els dos fragments s’aprecia un predomini de la funció d’analista (*I agree, I interpret, I would like to, we should not a priori deny...*).

8.1.3. La distribució de les marques de persona en el text

Per aconseguir una visió més completa de les marques de persona, cal que observem de quina manera es distribueixen aquestes marques en les diverses parts del text: introducció, cos central, conclusió i notes. Mirem-ho primerament en els gràfics que presentem a continuació:

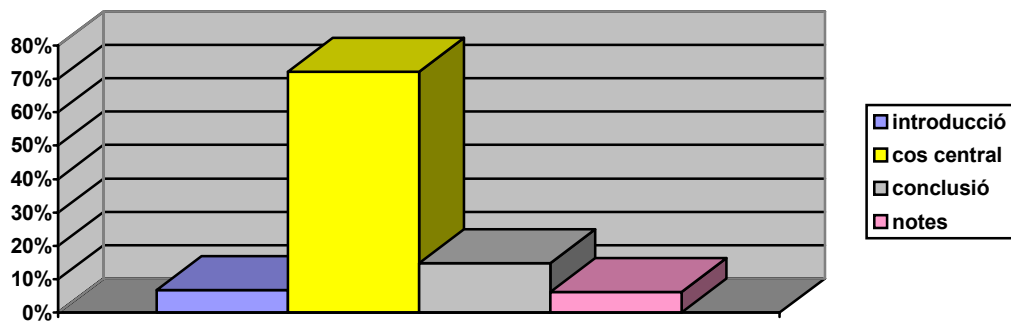

Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text

En la figura anterior, es pot veure que, òbviament, la part amb més concentració de marques de persona és el cos central (72,1%), que és el bloc amb més extensió i major nombre de paraules. La resta de parts presenten percentatges molt semblants (introducció: 6,8%; conclusions: 14,7%; notes: 6,1%) i també molt propers als observats en el corpus de les altres llengües.

Observem ara en aquesta figura els tipus de marques predominants en cada part del text:

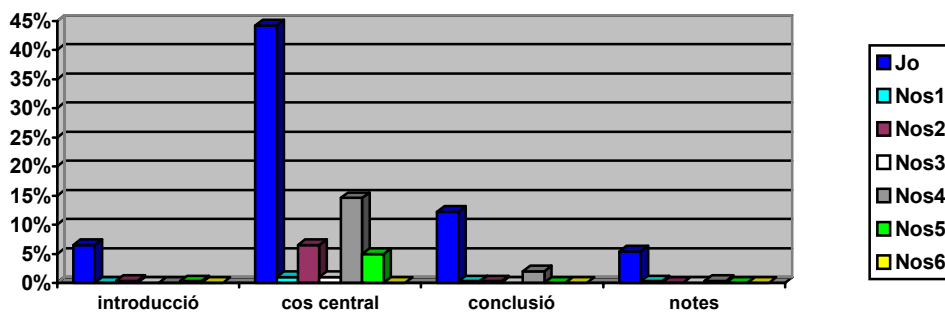

Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text

Els resultats ens mostren que, en totes les parts del text, la marca predominant és la corresponent a la marca de primera persona del singular. Cal destacar que en el cos central és on s'assoleix els índexs més elevats amb un 44,2% (130 ocurrences). Aquest resultat és seguit, en el cos central, per la marca *Nos4*, que

arriba al 14,6%, superant els índexs del *Jo* en la introducció. Així mateix, cal destacar que en la part de cos central és on els resultats es reparteixen de manera més equilibrada. De fet, el *Nos3* i el *Nos5* es manifesten amb percentatges bastant rellevants. L'efecte que poden provocar aquests resultats és un predomini de la primera persona, que en la part del cos central, on es desenvolupa l'argumentació, busca el suport o la complicitat del receptor, mitjançant el *Nos4*. En canvi, en les conclusions torna a mostrar-se l'emissor en un primer pla per responsabilitzar-se del text.

Tot i que en el cas dels tipus de marques predominants, hem observat diferències importants, en el cas de la distribució de les marques en les parts del text, aquestes divergències augmenten i es concentren especialment en la introducció i en el cos central. Comparem els tipus de marques predominants en cadascuna de les parts dels dos gèneres que conformen el nostre corpus:

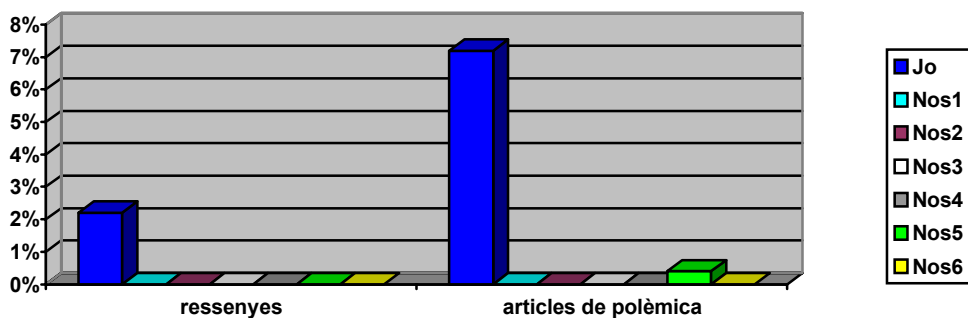

Figura 8. Tipus de marques en la introducció dels dos gèneres

Els dos gèneres presenten en la introducció la marca de primera persona del singular (*Jo*), encara que amb proporcions molt diferents. De fet, en el nostre corpus de resenyes sols hem pogut detectar un cas, que representa el 2,3%. Aquesta divergència provoca diferències d'efecte que podem comprovar en aquests dos exemples:

- (17) The book under review, translated from German into very readable English by Kimberley Duenwald, is an incursion into

semiotics. Although some of it is intended for the newcomer, a few of the chapters are definitely not for the uninitiated, e.g. Ch. 16, 'The metaphorical use of modal verbs' (212-20), and Ch. 17, 'The epistemic weil' (221-37). This uneven mixture makes the work difficult to recommend as an introductory text. (resLang5)

- (18) **I** argue in this paper that morphological alignment is necessary but not sufficient to account for the positioning of a mobile morpheme in relation to the edge of a stem. It must be supplemented by a provision for the prosodic licensing of the exponent of the morpheme. Furthermore, recognition of licensing renders superfluous the need to assume that constraints like those in (2) play any role in the realization of mobile morphemes. In other words, the positioning of mobile morphemes provides no justification for postulating phonological constraints that command the alignment of the edges of grammatical morphemes (that is, affixes) and prosodic categories (that is, syllables, feet, prosodic words, etc.). Undermining the evidence from mobile morphemes for featural alignment obviously casts doubt on the need for such constraints. **My** alternative to Akinlabi's (1996) analysis will also be presented in the optimality-theoretic framework, because the issue here is the role of particular constraints and not the appropriateness of the theory of constraint-interaction. (Lang1)

En els exemples anteriors, podem fer-nos una idea de les introduccions de les ressenyes, que presenten ben poques marques de persona i les introduccions dels articles de polèmica, on trobem més marques i especialment de primera persona de singular. A més, en la figura 8, podem observar que en les ressenyes no hi ha cap altra marca de persona en la introducció; en canvi, en els articles de polèmica, hem buidat casos de *Nos2* i de *Nos4*, encara que amb cotes molt reduïdes.

En el cos central, tornem a veure desequilibris importants. Tal com ocorria en la introducció, els índexs de les marques de primera persona singular són molt més abundants en les ressenyes que en els articles de polèmica:

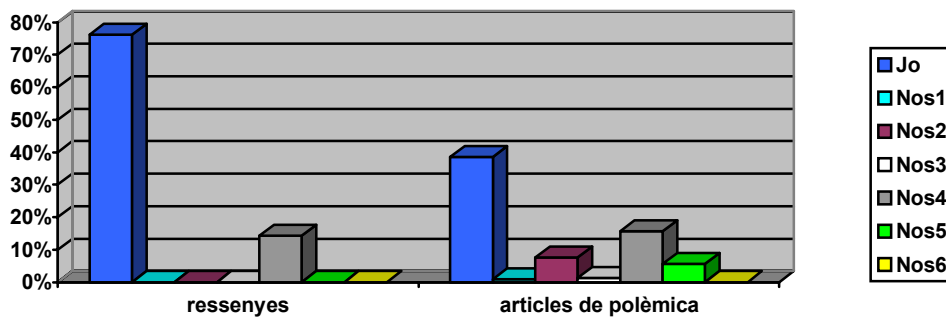

Figura 9. Tipus de marques en el cos central dels dos gèneres

Aquests resultats poden interpretar-se com que, en els dos gèneres, els autors persegueixen un objectiu semblant en el cos central: presentar-se en primer pla, però alhora buscar el suport del receptor.

Observem ara com es distribueixen les funcions de l'emissor en les parts del text:

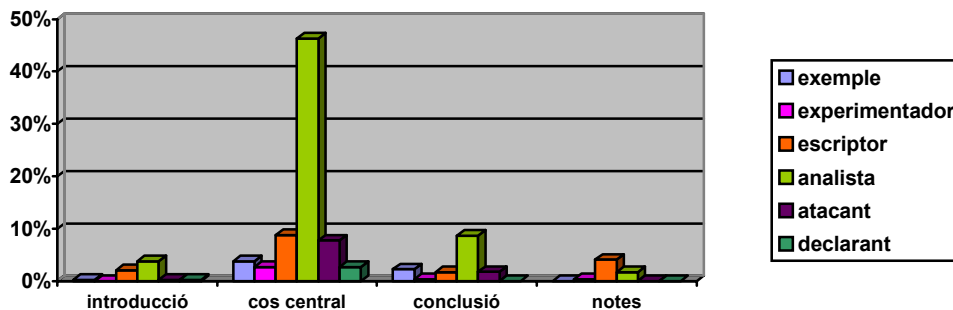

Figura 10. Distribució de les funcions en les parts del text

En totes les parts, tret de les notes, és predominant la funció d'analista. En la introducció, la funció d'analista assolix índexs destacats, per la qual cosa, podem dir que són introduccions molt valoratives. En el cos central, tot i que la funció d'atacant presenta índexs bastant elevats, destaca la funció d'escriptor i atacant. En el cas de la conclusió, observem que la segona funció predominant és la d'escriptor, la qual cosa indica que la conclusió s'utilitza com a recapitulació. Per

últim, en les notes, predomina la funció d'escriptor, ja que l'autor aprofita per a fer agraïments.

En el cas de la funció de l'emissor, les diferències entre els gèneres encara es fan més paleses que les diferències que afectaven els tipus de marques de persona. En la figura 11 podem veure més visualment els percentatges quant a la introducció. Notem que en les ressenyes no hi ha diversitat de funcions, sinó que solament trobem la funció d'exemple. Aquest resultat coincideix amb la manca de varietat de tipus de marques segons el referent extratextual. Contràriament, en els articles de polèmica, hi ha la funció d'analista com a rellevant, però la d'escriptor també presenta índexs importants. Per últim, trobem la funció de declarant, que no arriba amb 0,3%:

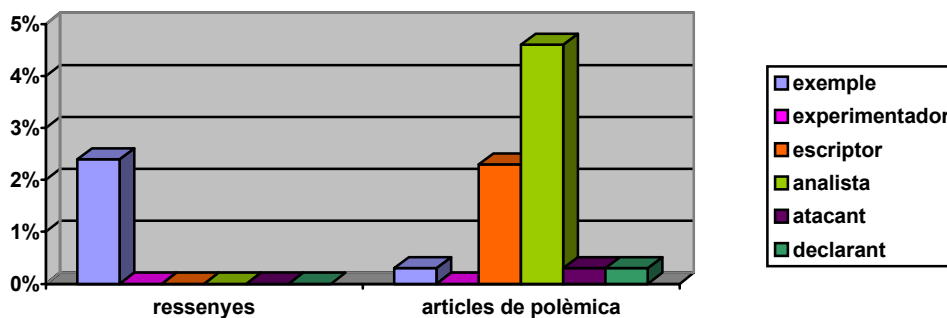

Figura 11. Funcions en la introducció dels dos gèneres

La situació que hem observat en la introducció canvia una mica en el cos central, ja que en ambdós textos hi ha diversitat de funcions. En aquest cas, les ressenyes presenten percentatges més equilibrats que els articles de polèmica. Tot i això, la funció d'analista és predominant en els dos textos, sobretot presenta índexs molt elevats en els articles de polèmica. Molt a prop, trobem la funció d'atacant en les ressenyes, mentre que en els articles de polèmica predomina més la d'escriptor:

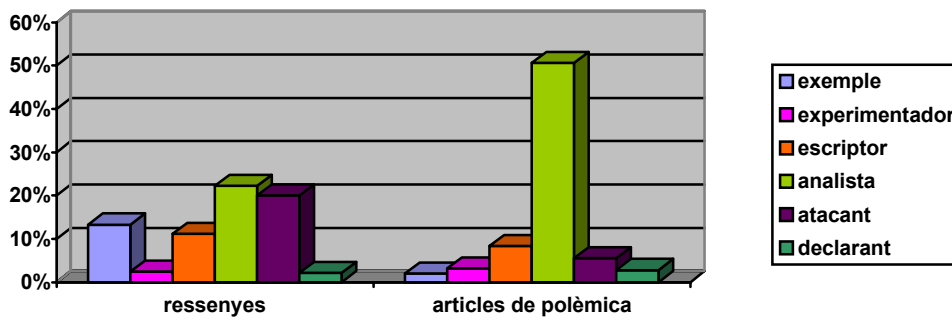

Figura 12. Funcions en el cos central dels dos gèneres

En la conclusió es torna a observar la situació de la introducció: en les ressenyes solament trobem dues funcions: analista i atacant; en canvi, en els articles de polèmica, estan representades totes les funcions. En ambdós gèneres, continua predominant la funció d'analista, seguida de la d'atacant, que, en els articles de polèmica, assoleix un dels percentatges més elevats de tot el text (4%):

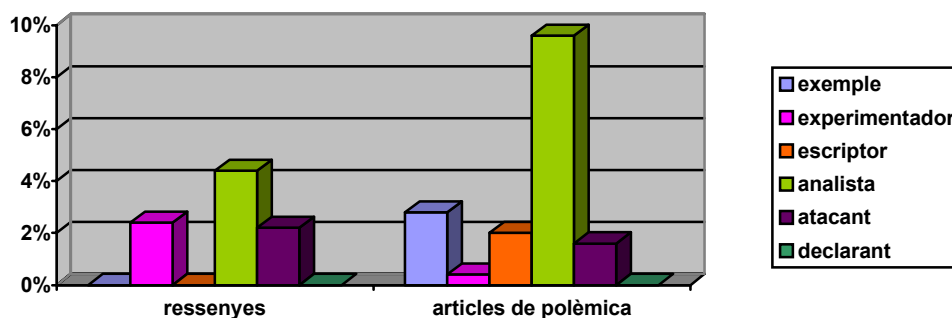

Figura 13. Funcions en la conclusió dels dos gèneres

Pel que es pot deduir dels resultats anteriors, la conclusió, especialment, dels articles de polèmica, té un caràcter molt analític i crític. No obstant això, en la part final, l'autor dels articles de polèmica també fa servir la recapitulació i es presenta sovint com a escriptor, fet que no ocorre en les ressenyes.

8.1.4. Conclusió

A partir de l'anàlisi del nostre corpus, hem pogut comprovar que, efectivament, en anglès acadèmic l'ús de les marques de persona tenen un caràcter referencial més marcat que en les altres llengües. Aquest fet es manifesta en un augment de les marques de primera persona del singular (69,4%), que predomina sobre el *nosaltres*, amb una representació anecdòtica de la marca que hem anomenat *Nos1*, que és molt habitual en català i, sobretot, en castellà. Aquests resultats estan relacionats amb estils d'escriptura diferents i també amb diferències en la concepció de les normes de cortesia. Després de la primera persona del singular, també resulten rellevants els resultats del *Nos4*. De fet, en les ressenyes, l'emissor únicament s'expressa a través d'aquestes dues marques: *Jo* i *Nos4*. En els articles de polèmica, en canvi, els percentatges es reparteixen més, ja que estan representats tots els tipus, tret del *Nos6*. Cal destacar també la importància del *Nos2*, que aporta als articles un caràcter més intervencionista: l'emissor pretén incidir en l'opinió del receptor, perquè aquest arribi a les mateixes conclusions.

Taula 1. Marques de persona

Marca de persona	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>	201	68,4%
<i>Nos1</i>	5	1,7%
<i>Nos2</i>	20	6,8%
<i>Nos3</i>	3	1%
<i>Nos4</i>	50	17%
<i>Nos5</i>	15	5,1%
<i>Nos6</i>	0	0%
TOTAL	294	100%

Pel que fa al nombre de marques en relació amb el nombre de paraules, l'índex de 0,8% és superior al que hem observat en els textos de lingüística en castellà (0,65%), però una mica inferiors als que hem vist en català (1%).

Quant a les funcions més predominants, destaca, com és lògic en aquests gèneres, la funció d'analista. En ordre d'importància quantitativa, la segueixen la funció d'experimentador, molt usual en els articles, i la d'escriptor. Cal destacar que la funció d'atacant assoleix percentatges més elevats que en les altres llengües, en especial en les ressenyes.

Taula 2. Funció de l'emissor

Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Exemple	19	6,5%
Experimentador	9	3,1%
Escriptor	49	16,6%
Declarant	9	3,1%
Analista	179 (18an. exper.)	60,9%
Atacant	29	9,8%
TOTAL	294	100%

Igual que ocorre amb el predomini de la marca de primera persona, l'ús habitual de la funció d'atacant es pot explicar per qüestions de cortesia i també per tradició. Cal tenir en compte que, normalment, en català i en castellà no es publiquen ressenyes que inclouen crítiques negatives. En anglès, les ressenyes no han de ser necessàriament positives. A més, aquesta funció d'atacant es vehicula principalment a través de la primera persona del singular (*Jo*), igual com ocorre amb la funció d'escriptor i la d'atacant.

Taula 3. Tipus de marques i funcions

Tipus de marca	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Jo		201	68,4%
	Exemple	18	6,1%
	Experimentador	1	0,3%
	Escriptor	47	16%
	Declarant	5	1,7%
	Analista	104 (11 an. exper.)	35,4%
	Atacant	26	8,8%
Nos1		5	1,7%
	Escriptor	1	0,3%
	Analista	2	0,7%
	Atacant	2	0,7%
Nos2		20	6,8%
	Experimentador	1	0,3%
	Analista	19	6,5%
Nos3		3	1%
	Experimentador	1	0,3%
	Analista	2	0,7%
Nos4		50	17%
	Exemple	1	0,3%
	Experimentador	6	2%
	Escriptor	1	0,3%
	Declarant	4	1,4%
	Analista	37 (7 an. exper.)	12,6
	Atacant	1	0,3%
Nos5		15	5,1%
	Analista	15	5,1%
Nos6		0	0 %
TOTAL		259	100%

L'emissor pretén mantenir la pròpia autoritat amb totes les funcions i, per això, es manifesta majoritàriament a través del *Jo*. No obstant això, cal tenir en compte que de vegades també fa partícip el receptor de l'explicació.

Per acabar, pel que fa a la distribució de les marques, en el cos central, tot i que apareixen representats tots els tipus de *nosaltres*, excepte l'universal, destaca la marca de primera persona del singular.

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text

Tipus de marca	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Jo	19 (6,5%)	130 (44,2%)	36 (12,2%)	16 (5,4%)
Nos1	0 (0%)	3 (1%)	1 (0,3%)	1 (0,3%)
Nos2	0 (0%)	19 (6,5%)	1 (0,3%)	0 (0%)
Nos3	0 (0%)	3 (1%)	0 (0%)	0 (0%)
Nos4	0 (0%)	43 (14,6%)	6 (2%)	1 (0,3%)
Nos5	1 (0,3%)	14 (4,8%)	0 (0%)	0 (0%)
Nos6	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	20 (6,8%)	212 (72,1%)	44 (14,7%)	18 (6,1%)

En la introducció, la conclusió i les notes el predomini del *Jo* és gairebé absolut, ja que la resta de marques són pràcticament absents.

La distribució de les funcions mostra un predomini de la funció d'analista en totes les parts del text excepte en les notes, que són l'espai prioritari de l'escriptor, que remetent a parts anteriors i posteriors. Les funcions de declarant, exemple i experimentador apareixen sobretot en el desenvolupament, mentre que l'atac es reserva al cos central i a les conclusions.

Taula 5. Distribució de les funcions en el text

Funció de l'emissor	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	1 (0,3%)	11 (3,8%)	7 (2,3%)	0 (0%)
Experimentador	0 (0%)	8 (2,7%)	1 (0,3%)	1 (0,3%)
Escriptor	6 (2,1%)	26 (8,8%)	5 (1,7%)	12 (4,1%)
Declarant	1 (0,3%)	8 (2,7%)	0 (0%)	0 (0%)
Analista	11 (3,8%) (1 an. exper.)	136 (46,3%) (11 an. exper.)	26 (8,7%) (6 an. exper.)	5 (1,7%)
Atacant	1 (0,3%)	23 (7,8%)	5 (1,7%)	0 (0%)
TOTAL	20 (6,8%)	212 (72,1%)	44 (14,7%)	18 (6,1%)

Podem concloure que el caràcter explicatiu s'imposa al llarg de tot el text, tot i que sempre està acompanyat per un interès clar de l'emissor per fer palesa la superestructura del text a través de la funció d'escriptor.

8.2. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE DRET EN ANGLÉS

Partim d'un corpus de 49.369 paraules, que inclouen ressenyes (10.662 paraules) i articles de polèmica (38.707 paraules). En aquests textos hem pogut identificar 307 marques de persona, la qual cosa implica un percentatge del 0,6% sobre el total de mots.

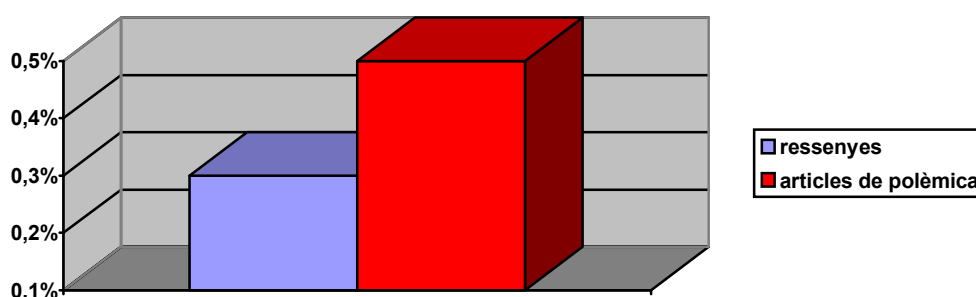

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres

(*Percentatge sobre total de mots)

Aquesta proporció es distribueix en els dos gèneres que estudiem de la següent manera: el percentatge de marques de persona en les ressenyes és de l'0,3%, mentre que en els articles de polèmica minva fins a un 0,5%. Recordem que el resultat global és semblant a la proporció que obteníem en els textos de lingüística en aquesta mateixa llengua (0,6%). Ara bé, els resultats que presenten els dos gèneres són diferents dels que havíem obtingut fins ara, ja que sempre ambdós gèneres, de característiques molt semblants, presentaven resultats molt igualats. No obstant això, aquesta situació de desnivell sembla bastant habitual també en els textos de dret de les altres llengües (cfr. § 6.2; § 7.2), però a l'inrevés: les ressenyes solen presentar major nombre de marques de persona que els articles de polèmica.

8.2.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de dret en anglés

Els set tipus de marques de persona que hem distingit, considerant el referent extratextual, estan representats en els textos de dret en anglés. Cal dir, no obstant això, que és en l'article de polèmica on es manifesten tots els tipus de marques, mentre que en les ressenyes solament n'apareixen representats quatre tipus: *Jo*, *Nos3*, *Nos4* i *Nos5*.

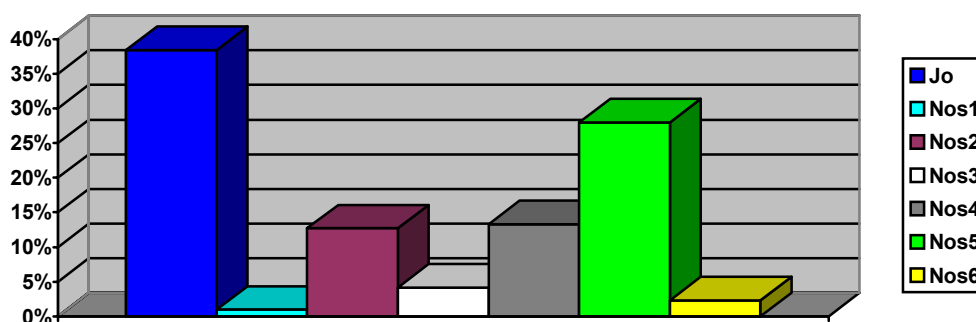

Figura 2. Tipus de marques de persona

En la figura 2, podem comprovar que el tipus més majoritari és la marca de primera persona de singular amb 118 ocurrences, que implica un percentatge del 38,4% sobre el total de marques de persona:

- (1) a. **I** am in agreement with Birks 191 that there is no need to divide restitution into two-party and three-party situations. (Dang1)
- b. In this essay **I** propose first to outline and, second, to critique Katsch's thesis. (Dang2)
- c. But, as **I** have argued here and elsewhere, such a definition of the broad principles of terrorism is necessary. (resDang1)

Els textos en dret en anglés continuen optant per la referencialitat: *Jo* per referir-se a l'emissor i *nosaltres* per referència a una col·lectivitat.

La segona marca en ordre de freqüència és el *Nos5* (86 casos, 28%), un tipus que implica la pertinença de l'emissor a un grup que comparteix unes característiques professionals (2a, 2c) o territorials (2b) i dins el qual s'iclou també el receptor a qui s'adrecen els textos.

- (2) a. For the first time **we** permitted UN inspection visits to our areas and began to accept the UN version of “Commonwealth” and to permit the development of the Freely Associated States concept, which had at its core the right to withdraw unilaterally from the relationship and become independent. (resDang1)
- b. The TTPI continued to dissolve. In 1981, after twelve years of negotiations, the Compacts of free Association with the FSM and the Marshalls were signed and approved by the people of these islands in UN observed special referenda establishing these entities as Freely Associated States. Still **we** resisted. (resDang4)
- c. If such certainty did not exist, then so far from being able to say that it is as though the defendant has taken from the plaintiff's purse, **we** could not know that the defendant has affected the plaintiff at all. (Dang1)

El predomini del *Nos5* és inusual en les altres matèries i també en les altres llengües. En aquests textos, es dona molta importància a la comunitat legal, fins i tot molt més que al receptor.

Amb un índex d'aparició intermedi, hi ha el *Nos2* (39 ocurrences, 12,7%) i *Nos 4* (41 ocurrences, 13,3%). La marca *Nos2* solament té representació en els articles de polèmica, i únicament en l'article Dang1, on sembla que l'emissor vol influir de manera molt directa sobre l'opinió del receptor, com veiem en els exemples de (3):

- (3) a. **We** may assume that Y used the car to drive Z somewhere, and Z paid Y, C100 for the service. We still cannot know what X has lost. (Dang1)
- b. So **we** must reject Birks's view that the defendant has (interceptively) subtracted _100 from the plaintiff. (Dang1)

El *Nos4*, que manifesta una voluntat de l'emissor d'acostar-se al receptor i situar-se al mateix nivell:

- (4) a. The third possibility, that the law required conviction, implies, so long as **we** believe Socrates' argument, that the tragedy inheret in the situation from the beginning. (Dang3)
- b. The author has given **us** a comprehensive study of the struggle for selfdetermination within our own polity, examining in detail the novel relationships between the United States and its island territories, Commonwealths, and Freely Associated States from a cultural, sociological, economic, and legal perspective. (resDang4)

L'escassetesa de *Nos4* ens demostra un interès per part de l'emissor de marcar la seua autoritat davant el receptor a través de la primera persona del singular i del *Nos2*, que implica una imposició.

Amb percentatges molt més baixos, trobem el *Nos3* (5), *Nos6* (6) i *Nos1* (7). La marca *Nos3* apareix amb un percentatge del 4,2% (13 ocurrencies). De nou, com en les altres disciplines i llengües, el verb *veure* és clau per identificar aquest tipus:

- (5) Returning to the example of A and B given above, **we** can see that what has occurred is the movement of _100 from A to B. (Dang3)

El *Nos6* es presenta en 7 ocasions en el corpus de dret en anglès (2,3%). D'acord amb aquests resultats, la tendència a la generalització en aquests textos és menor:

- (6) But the way **we** create has also changed, and the act of creation in the future will involve working with copied information. (Dang2)

Per últim, el *Nos1* sols es manifesta en tres ocasions (1%). Aquest tipus és molt estrany en anglès i s'usa anecdòticament en alternança amb el *Jo*:

- (7) As in the last category, **we** begin with an analysis of Birks's certainty requirement. (Dang1)

En anglès, aquests tipus no solen presentar resultats elevats, sobretot la marca *Nos1*, contràriament al que ocorre en castellà i en català.

A banda dels resultats globals, caldria destacar algunes divergències que es donen en els dos gèneres estudiats. Així per exemple, la figura 3 ens mostra que les marques *Nos1*, *Nos2* i *Nos6* solament tenen representació en els articles de polèmica i no en les ressenyes:

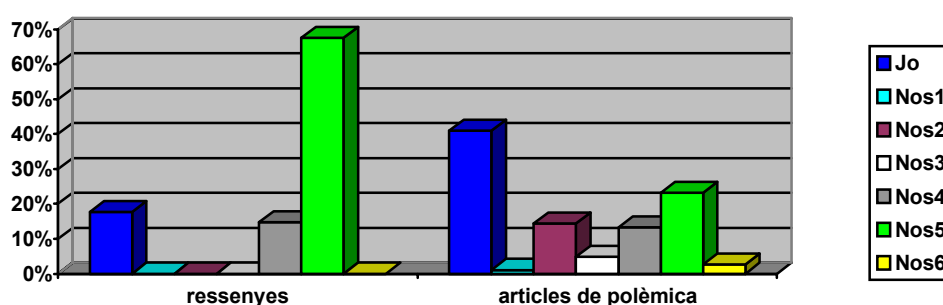

Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres

No obstant això, com es veu en la figura, *Nos1* i *Nos6* es presenten de manera molt esporàdica i solament *Nos2* arriba a percentatges rellevants (14,3%), la qual cosa revela un interès de l'autor per influir en l'opinió del receptor. S'observa també que en els articles de polèmica es manté el predomini de la marca *Jo* (41 %); en canvi, en les ressenyes, aquesta marca ocupa el segon lloc (17,6%) a molta distància del *Nos5* (67,6%), que és la majoritària i que es vehicula principalment a través de possessius. El predomini del *Nos5* és un cas aïllat en l'anàlisi del nostre corpus i especialment en anglès, llengua en què no hi ha aquesta tendència a reforçar la pertinença a un grup.

A banda de les diferències pel que fa a predomini de tipus, observem que en els articles de polèmica es dona més varietat de tipus de marques de persona que en les ressenyes, tal com ocorria també en el corpus anglès de lingüística. En aquests dos fragments, on es veuen els resultats de manera molt exagerada, podem comprovar les diferències d'efecte que pot provocar la diferència de varietat:

- (8) Having stated my case, **I** now propose to prove it. It is incumbent upon me to show three things. First, that the special case exists outside of **my** own mind; that is, that a personal obligation can sometimes be discharged by paying the wrong person. Second, that all of the cases in which the plaintiff has been awarded restitution against the defendant have been instances of the special case. Third, that in the general case the plaintiff has no claim in restitution against the defendant. **I** will try to prove these propositions as **I** move through the cases in this area. **I** will begin with the cases on usurpers of offices. These are cases in which the defendant has usurped an office which was rightfully the plaintiff's. The defendant has received the profits of the office from the third party. (Dang1)
- (9) The author has given us a comprehensive study of the struggle for self-determination within **our** own polity, examining in detail the novel relationships between the United States and its island territories, Commonwealths, and Freely Associated States from a cultural, sociological, economic, and legal perspective. This exposition is an immense task, chronicling a struggle that has gone largely unnoticed in either **our** national literature or in the international arena. But as this book shows, the serious effort at self-determination and nation-building in **our** Pacific areas deserves our attention. **Our** earlier territorial acquisitions, all on the continent, followed a pattern set by the Northwest Territories and embodied in the Northwest Ordinance: (1) total governmental authority in an appointed governor; (2) continuance of an appointed governor, but with an elected legislature and local courts; and, eventually, (3) statehood. (resDang4)

En (8), fragment pertanyent a un article de polèmica, l'emissor es manifesta sempre mitjançant la primera persona de singular (*I*) i es presenta com a autoritat omniscient. En canvi, en (9), l'autor sembla buscar el suport d'una identitat territorial i legal mitjançant el *Nos*⁵, vehiculat per possessius.

8.2.2. La funció de l'emissor en els textos de dret en anglès

Tots els tipus de funcions que hem assenyalat en el capítol 4 apareixen reflectits en el nostre corpus, la qual cosa, juntament amb la varietat de marques

segons el referent extratextual, aporta riquesa de veus a aquests textos. Vegem en el gràfic següent com es distribueixen els percentatges:

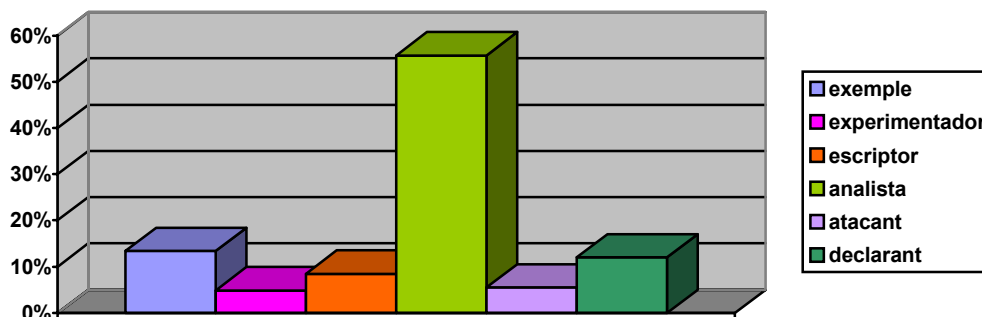

Figura 4. Funció de l'emissor

El gràfic ens mostra que la funció predominant en el corpus és la d'analista (10), amb 171 ocurrències (55,7%), fet que s'adiu amb les característiques dels textos i que ha anat repetint-se en tots les disciplines i llengües analitzades fins ara, encara que en els textos en anglès presenta percentatges més elevats que en els textos de les altres llengües:

- (10) a. The third possibility, that the law required conviction, implies, so long as **we** believe Socrates' argument, that the tragedy inheret in the situation from the beginning. (Dang3)
- b. In **my** opinion, development of a general understanding and definition of terrorism is not just an irrelevant academic exercise. Effective application of these treaties, as well as prosecution and prevention, may turn on our success in these endeavors. (resDang1)
- c. Further, **we** might be satisfied by the presence of either factual or legal certainty; or, we might require both together. (Dang1)

En segon lloc, hi ha la funció d'exemple, amb 41 ocurrències, que representen un 13,4% sobre el total de marques de persona. La funció d'exemples no sol assolir índexs gaire elevats en les altres llengües i disciplines que hem estudiat fins ara. Cal notar, no obstant això, que és en els articles de polèmica on es

manifesta aquesta funció, mentre que en les ressenyes no hem localitzat cap ocurrència:

- (11) The money that Jones paid to Sergeant and Harris, was no more Stryker's money than it was the money of any other creditor of Jones; and if he had owed **me** fifty dollars for a horse, he might with the same propriety have turned me over to them for so much money received by them to my use [...] (Dang1)

Sembla normal que els exemples es manifesten en els articles de polèmica i no en les ressenyes, per les característiques d'aquest gènere. En concret, el nostre corpus en anglès està format per tres textos que pretenen revisar teories o comentar textos. En l'exemple (11), l'autor utilitza l'exemple com a estratègia per a defensar la seua teoria i, en certa manera, li imprimeix més força argumentativa al text.

Amb resultats més baixos, trobem les funcions de declarant (exemple 12), amb un percentatge del 12% (37 casos), i escriptor (exemple 13), amb percentatges que arriben al 8,5% (26 ocurrències). La funció de declarant es relaciona amb el tipus *Nos5*:

- (12) For the first time, **we** have in the literature a complete, thorough exposition of the negotiations that led to these Compacts of Free Association and the Covenant of Commonwealth with the Northern Mariana Island. (resDang4)

L'escassetat de la funció d'escriptor es podria relacionar amb la linealitat dels textos anglesos, per la qual cosa no necessiten remetre a parts anteriors i posteriors. Com veiem en els exemples següents, l'escriptor es manifesta a través del *Jo*:

- (13) a. **I** will begin with the cases on usurpers of offices. (Dang1)

- b. See, e.g., **my** review of DEMOCRATIC RESPONSES TO INTERNATIONAL TERRORISM (David A. Charters ed. 1991), in 89 AJIL 858 (1995) [...] (resDang1)

Amb índexs encara més inferiors, hi ha les d'experimentador (15 casos, 4,9%) i la d'atacant (17 ocurrences, 5,5%). L'índex tan baix de la funció d'experimentador revela que l'emissor no se situa en la funció de lector, sinó que prefereix assumir les funcions d'analista i d'escriptor. A més, aquests resultats coincideixen amb la poca presència de la marca *Nos4*:

- (14) a. The author has given **us** a comprehensive study of the struggle for selfdetermination within our own polity, examining in detail the novel relationships between the United States and its island territories, Commonwealths, and Freely Associated States from a cultural, sociological, economic, and legal perspective. (resDang4)
- b. Culture, Tully tells **us**, is intemally negotiated. It 'is always dfferent from itself, as well as from others' (p. 45). (resDang3)

La funció d'atacant presenta índexs molt baixos (17 ocurrences, 5,6%), especialment en les ressenyes (2,9%), com hem observat en els textos de lingüística en anglès, l'emissor tampoc no intenta ocultar-se i es presenta totalment vinculat a la crítica a través del *Jo*:

- (15) a. Instead, Lambert deliberately limits himself to black-letter reporting of specific crimes and reactions to them. In view of the excellence of the book, **I** was disappointed that he did not take the additional step of discussing why he considers hostage taking and related conduct to be terrorism and developing broader analytic principles. (resDang1)
- b. This echoes the use of the word "undeddabb" in mathematical logic describe propositions which, in a given system, cannot be proven or disproven. **I** doubt this analogy should be pushed too far. (Dang3)

En alguns casos, hem trobat diferències interessants entre els dos gèneres que hem analitzat. En aquest gràfic podem veure que els desnivells més importants es produeixen en la funció de declarant, en la d'analista i en la d'exemple:

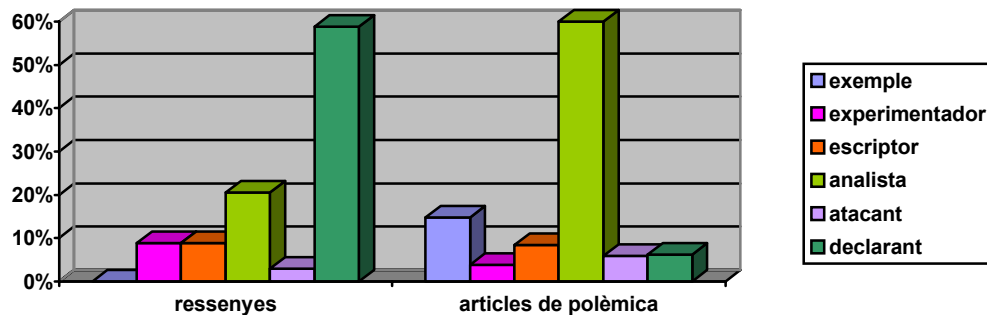

Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres

La funció d'analista és predominant en els articles de polèmica però no en les ressenyes. Aquests resultats van lligats als resultats del tipus de marques, on véiem que en les ressenyes predominava el *Nos5*. La funció de declarant també presenta divergències molt importants: en les ressenyes, hem trobat 20 casos, que representen el 58,8% del total de marques; mentre que en els articles de polèmica solament hem localitzat 17 ocurrències (6,2%). Per últim, podríem comentar el cas de l'experimentador, amb resultats lleugerament superiors també en les ressenyes. La raó és ben senzilla si pensem que l'analista de les ressenyes ha passat per la fase de lector i vol refermar aquesta condició de lector. Contràriament, la funció d'exemple és absent en les ressenyes, mentre que en els articles de polèmica hem localitzat 41 ocurrències, ja que s'utilitza com a estratègia argumentativa.

Per acabar i com a resum del que hem vist en aquest subapartat, presentem dos fragments, un d'una ressenya i un d'un article de polèmica perquè ens puguem fer una idea de les diferències d'efecte que poden provocar els resultats que hem vist:

- (16) Returning to the example of A and B given above, **we** can see that what has occurred is the movement of -100 from A to B. Not only is A's impoverishment equal to B's enrichment, but it is necessarily equal, because the impoverishment is caused by the loss of the very thing that caused the enrichment.

We may contrast this with the other example, in which a subtraction did not occur. Y has gained -100, and has done so at the expense of X; he has committed a wrong as against X. What has X lost as a result? We cannot know. **We** would have to assume more facts. There was no movement of wealth between X and Y. The only thing that happened between X and Y was the wrong, and that has no necessary implication for the quantum of X's loss. Perhaps the wrong was the tort of conversion: Y made off with X's car. We may assume that Y used the car to drive Z somewhere, and Z paid Y, C100 for the service. **We** still cannot know what X has lost. As a result of the tort, X may have suffered a loss (if Y wrecked the car); or, he may be unaffected (if the car was returned in its original condition, and X did not want to use it in the interim); or, X may even be better off than he was (if Y has improved the car). (Dang1)

- (17) The author has given **us** a comprehensive study of the struggle for self-determination within our own polity, examining in detail the novel relationships between the United States and its island territories, Commonwealths, and Freely Associated States from a cultural, sociological, economic, and legal perspective. This exposition is an immense task, chronicling a struggle that has gone largely unnoticed in either our national literature or in the international arena. But as this book shows, the serious effort at self-determination and nation-building in **our** Pacific areas deserves our attention.
- Our** earlier territorial acquisitions, all on the continent, followed a pattern set by the Northwest Territories and embodied in the Northwest Ordinance: (1) total governmental authority in an appointed governor; (2) continuance of an appointed governor, but with an elected legislature and local courts; and, eventually, (3) statehood. (resDang4)

Com veiem en l'exemple (16), totes les marques que trobem fan la funció d'analista, la qual cosa dona al text un caràcter més científic; en canvi, en (17) pertanyent a una ressenya, hi ha, d'una banda, dues marques que fan la funció de declarant i que estan lligades al tipus *Nos5*, que implica una comunitat, fet que aporta al text un caràcter més reivindicatiu; i d'altra banda, una marca amb funció experimentador, molt típica de la ressenya.

8.2.3. La distribució de les marques de persona en el text

Les marques de persona es distribueixen de manera desigual en el text. Generalment, la part amb major extensió i pes argumentatiu, el cos central, és la que més quantitat de marques de persona concentra:

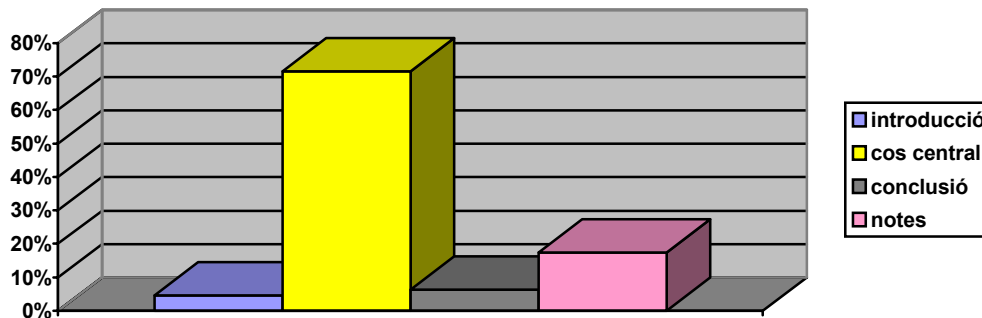

Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text

En la figura anterior es veu que en el cos central s'inclouen el 71,6% de les marques de persona. A molta distància, també trobem gran quantitat de marques en les notes. La introducció i la conclusió presenten resultats molt semblants, 4,6% i 6,3% respectivament.

En la figura 7, es pot veure que en el cos central i en les notes, que és on major de marques es concentren, és on hi ha major varietat de tipus.

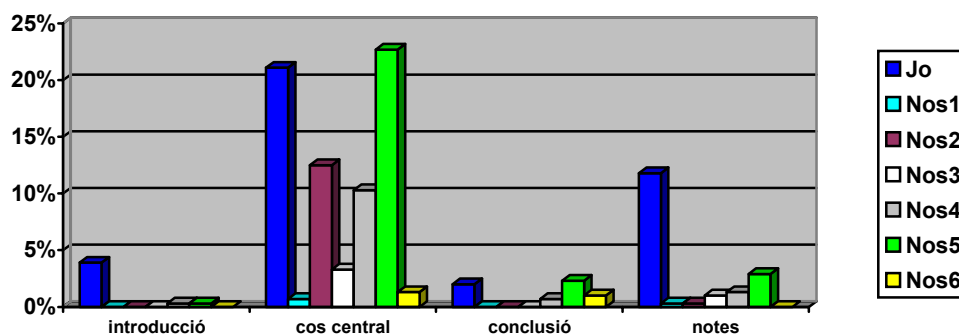

Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text

Com s'observa en la figura, hi ha dues marques de persona que es disputen el predomini: el *Jo* i el *Nos5*. La primera (*Jo*) és majoritària en la introducció i en les notes. En canvi, en el cos central i en la conclusió, la proporció de *Nos5* supera la marca de primera persona. Pel que sembla, la pertinença a un grup, manifestada a través el *Nos5*, s'utilitza com a estratègia argumentativa. No obstant això, cal destacar que el *Jo* continua presentant en aquestes parts índexs molt elevats. Es tractaria, doncs, d'una unió entre l'autoritat de l'emissor, representada per la marca de primera persona, i la identitat de grup (*Nos5*). Aquesta hipòtesi es veu reforçada per l'aparició d'altres dues marques relacionades: el *Nos6* i el *Nos2*. El *Nos6*, juntament amb el *Nos5*, forma part d'aquest interès per reforçar l'argumentació mitjançant la pertinença a un grup, que, en aquest cas, és tota la humanitat. Igualment, en el cos central, l'autoritat de l'emissor també està present a través de la marca *Nos2* (12,5%), que implica una imposició del punt de vista d'aquest. Aquesta marca solament té una representació rellevant en el cos central, contràriament al que ocorre amb el *Nos4*, que té una aparició constant al llarg del text, tot i que és en el cos central on experimenta un major augment (10,3%). Per últim, cal comentar que el *Nos3* solament està present en el cos central i en les notes.

Malgrat aquests resultats globals, hem pogut notar algunes diferències entre els dos gèneres que mereixen ser destacades. Una de les divergències més importants fa referència a la distribució de les marques, tal com mostrem en el gràfic següent:

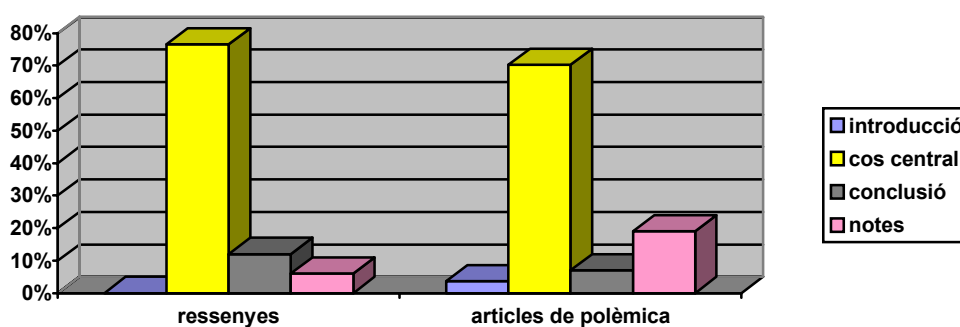

Figura 8. Distribució de les marques en els dos gèneres

Com es veu en la figura 8, en la introducció de les ressenyes no hem pogut localitzar cap marca de persona. Generalment, la introducció de les ressenyes inclou informació sobre el llibre i l'autor, per la qual cosa predominen les marques de tercera persona; en canvi, la introducció dels articles de polèmica es fa servir per a presentar la posició de l'emissor respecte del text. En la conclusió de les ressenyes, en canvi, la presència de marques de persona és molt més elevada que en els articles de polèmica. En les notes també es poden veure divergències: el percentatge de marques és molt més elevat en els articles de polèmica (19%) que en les ressenyes (6%). Cal notar, però, que la introducció de notes en les ressenyes és una novetat, ja que normalment estan absents en aquest gènere. A més, convé apuntar que les notes en les ressenyes són molt més escasses i breus que en els articles de polèmica.

A més de les diferències en la introducció, on més canvis hem trobat és en la conclusió (figura 9), on els dos gèneres segueixen estratègies diferents. Així, la ressenya intenta establir llaços amb el receptor mitjançant el *Nos4* o mitjançant la pertinença a un grup, a través del *Nos5*. En canvi, tot i que en els articles de polèmica, aquestes marques també estan molt presents, el marca de primera persona continua presentant resultats rellevants (1,9%).

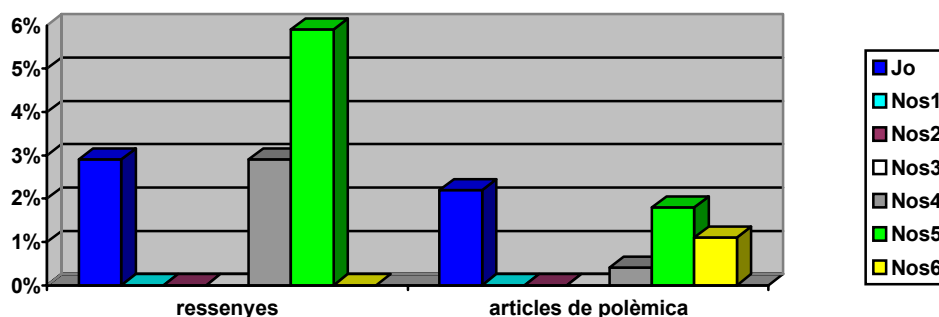

Figura 9. Tipus de marques de en la conclusió dels dos gèneres

Aquestes dades revelen que en els articles de polèmica l'emissor vol manifestar la seva autoritat, mentre que en les ressenyes li interessa més l'acostament a un grup. Cal que notem també que, en aquesta part final, la

proporció de marques en els articles de polèmica (5%) és molt més inferior que en les ressenyes (9%).

Pel que fa a la funció de l'emissor, el corpus de dret en anglès no presenta gaires diferències respecte del corpus de dret de les altres llengües. Com es veu en la figura 10, la funció predominant en el cos central i en les notes, que és on hi ha més concentració de marques de persona, és la d'analista. En segon lloc, se situa la funció d'exemple, que és la majoritària en la introducció (6 ocurrències, 2%) i també presenta resultats ressenyables en el cos central (26 casos, 8,6%) i en les notes (9 ocurrències, 2,9%):

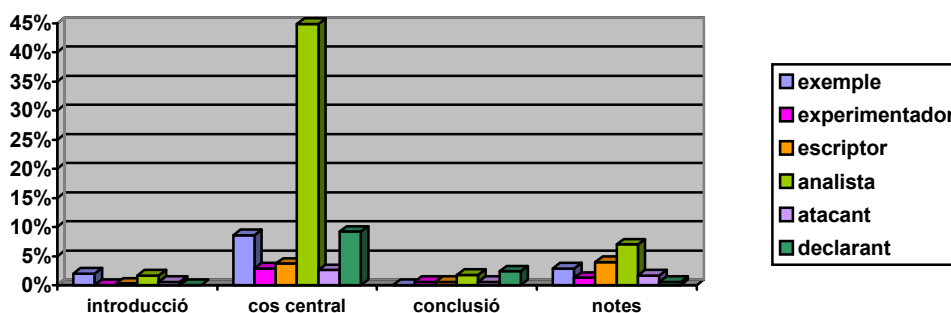

Figura 10. Distribució de les funcions en les parts del text

Els resultats de declarant en el cos central (9,2%) estan lligats a la importància en aquesta part del *Nos5* i *Nos6*. Convé destacar que davant aquests índexs tan elevats, la funció d'atacant té molt poc de pes en totes les parts i únicament en el cos central assoleix un percentatge de 2,6%. En les notes torna a tenir una certa rellevància aquesta funció, una situació que ja hem notat en altres disciplines i que hem interpretat com una manera de protegir la imatge.

Així com en el cas dels tipus de marques de persona dominants en cada part del text no hem trobat gaires diferències, en el cas de la funció de l'emissor sí que convé comentar aspectes ben diferents en el cos central, en la conclusió i en les notes. Així, en el cos central, resulta destacable la funció d'analista, tot i que en

les ressenyes és majoritària la funció de declarant, lligada al tipus *Nos5*. En l'article de polèmica, continua tenint una gran rellevància la funció d'exemple.

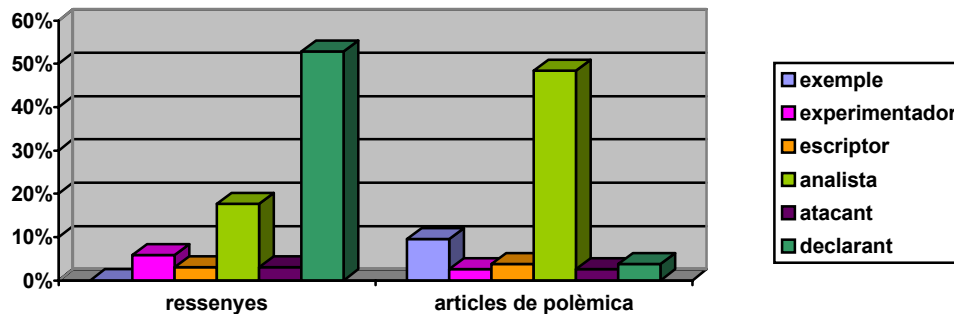

Figura 11. Funcions en el cos central dels dos gèneres

En les conclusions, aquestes diferències encara es fan més evidents, tal com mostra el gràfic següent:

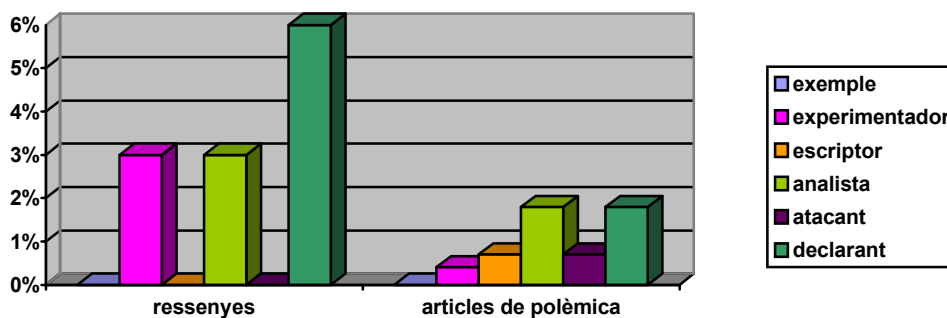

Figura 12. Funcions en la conclusió dels dos gèneres

Observem que les funcions predominants en les ressenyes són la de declarant i la d'experimentador, una funció molt important en aquest tipus de gènere, ja que l'analista també ha estat lector i es posa en la posició d'aquest. En els articles de polèmica, en canvi, predominen les funcions d'analista i de declarant i, amb percentatges més baixos, la funció d'atacant i la d'escriptor.

En les notes, cal notar els resultats destacats de la funció d'analista, en el cas dels articles de polèmica, i la funció d'escriptor, majoritària en les ressenyes i bastant destacada en els articles de polèmica.

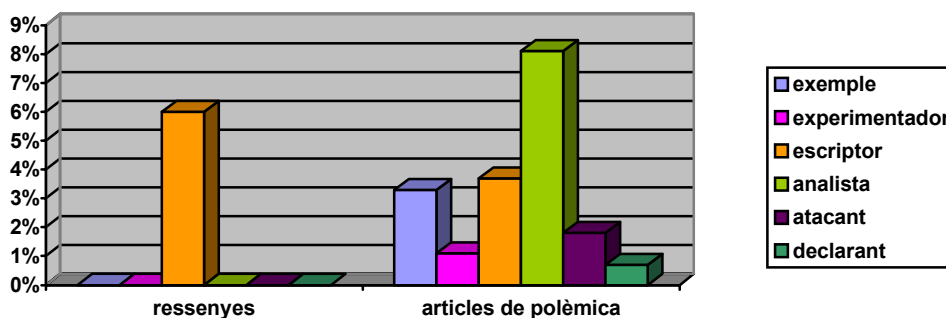

Figura 13. Funcions en les notes dels dos gèneres

Pel que es veu, l'emissor de les ressenyes únicament fa servir les notes per mostrar-se com a escriptor, especialment per remetre a altres obres relacionades amb la que està comentant. La varietat de funcions que ofereixen les notes dels articles de polèmica són conseqüència de la major quantitat i extensió d'aquestes.

8.2.4. Conclusió

La proporció de marques de persona en els textos de dret en anglès (0,6%) és semblant a la que hem obtingut en lingüística i també és semblant als resultats dels textos de dret en les altres dues llengües. Així mateix, hem observat diferències importants entre els dos gèneres: en aquest cas, les ressenyes presenten una proporció de marques menor que els articles de polèmica.

Pel que fa a l'oposició entre el plural i el singular, els textos de dret en anglès presenten predomini de la primera persona del plural, situació estranya en els textos en anglès. Així mateix, l'emissor col·lectiu (60,6%) predomina per sobre de l'emissor individual (39,4%). Si comparem el nombre de cadascun dels tipus de marques, la marca de persona majoritària és el *Jo*, marca de persona amb què

habitualment es presenta l'emissor individual en aquesta llengua. També presenta índexs molt elevats el tipus *Nos5*, que generalment es refereix a la comunitat científica (els advocats) o territorial. Hem pogut comprovar que la marca de primera persona del singular és la predominant en els articles de polèmica, mentre que en les ressenyes predomina el plural global (*Nos5*). En el pol oposat, els tipus de marques més minoritàries són *Nos1*, ja que en anglès l'emissor individual no se sol ocultar sota el plural, i el *Nos6*, marca poc habitual en els textos de caràcter acadèmic.

Taula 1. Marques de persona

Marca de persona	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>	118	38,4%
<i>Nos1</i>	3	1%
<i>Nos2</i>	39	12,7%
<i>Nos3</i>	13	4,2%
<i>Nos4</i>	41	13,3%
<i>Nos5</i>	86	28%
<i>Nos6</i>	7	2,3%
TOTAL	307	100%

Quant a la funció predominant, com és normal en aquests textos de caràcter expositivoargumentatiu, destaca la funció d'analista (taula 2). No obstant això, convé comentar que la funció d'exemple, vehiculada pel *Jo*, obté resultats molt elevats i s'utilitza, sobretot en els articles de polèmica, com a estratègia argumentativa. En les ressenyes, pren importància la funció de declarant, lligada al *Nos5*. En l'altre extrem, com a funcions menys freqüents, hi ha la funció d'atacant, que atorga polemicitat i agressivitat al text, i la funció d'experimentador, amb la qual l'emissor implica el receptor.

Taula 2. Funció de l'emissor

Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Exemple	41	13,4%
Experimentador	15	4,9%
Escriptor	26	8,5%
Declarant	37	12%
Analista	171 (5 an. exper.)	55,7%
Atacant	17	5,5%
TOTAL	307	100%

El predomini de la funció d'escriptor seguida per la de declarant, juntament amb l'escassetat de la funció d'atacant i la d'experimentador, fan que s'impose el to expositiu sobre l'argumentatiu. La combinació de les variables tipus de marca i funció de l'emissor ens indica que aquesta funció expositiva i la funció d'atacant es manifesten majoritàriament a través de la primera persona del singular i també amb el plural col·lectiu (*Nos5*).

Segons es veu en la taula 3, en els nostres textos de dret en anglès, sembla que la comunitat legal té un pes important i per això s'intenta incorporar molt sovint en l'explicació i en l'argumentació, per tal d'evitar l'atac directe.

Pel que fa a la distribució de les marques de persona (taula 4), el cos central, nucli de l'exposició, és la part que més concentració de marques de persona conté. En canvi, en la introducció i en la conclusió s'observa una minva important de la proporció de marques, que dona un to més neutre a les parts inicials i finals. Com a marca dominant en totes les parts, tenim la marca de primera persona del singular, sobretot en la introducció on és del tot predominant (14 ocurrències

sobre 16). Les marques *Nos4* i *Nos5* també apareixen representades en totes les parts, però, en general, amb percentatges més reduïts.

Taula 3. Tipus de marques i funcions

Tipus de marca	Funció de l'emissor	Ocurrences	Percentatges
<i>Jo</i>		118	38,4%
	Exemple	37	12%
	Escriptor	26	8,5%
	Analista	44	14,3%
	Atacant	11	3,6%
<i>Nos1</i>		3	1%
	Analista	2	0,7%
	Atacant	1	0,3%
<i>Nos2</i>		39	12,7%
	Escriptor	1	0,3%
	Analista	37 (1 an. exper.)	12,1%
	Atacant	1	0,3%
<i>Nos3</i>		13	4,2%
	Analista	13	4,2%
<i>Nos4</i>		41	13,3%
	Exemple	3	1%
	Experimentador	14	4,5%
	Declarant	2	0,7%
	Analista	22 (1 an. exper.)	7,1%
<i>Nos5</i>		86	28%
	Experimentador	1	0,3%
	Declarant	28	9,1%
	Analista	52 (1 an. exper.)	17,2%
	Atacant	5	1,4%
<i>Nos6</i>		7	2,3%
	Experimentador	1	0,3%
	Declarant	2	0,7%
	Analista	4	1,3%
TOTAL		303	100%

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text

Tipus de marca	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Jo	12 (3,9%)	63 (21,1%)	7 (2%)	36 (11,8%)
Nos1	0 (0%)	2 (0,7%)	0 (0%)	1 (0,3%)
Nos2	0 (0%)	38 (12,5%)	0 (0%)	1 (0,3%)
Nos3	0 (0%)	10 (3,3%)	0 (0%)	3 (1%)
Nos4	1 (0,3%)	34 (10,3%)	2 (0,7%)	4 (1,3%)
Nos5	1 (0,3%)	69 (22,7%)	7 (2,3%)	9 (2,9%)
Nos6	0 (0%)	4 (1,3%)	3 (1%)	0 (0%)
TOTAL	14 (4,6%)	220 (71,6%)	19 (6,3%)	54 (17,5%)

Així, aquests textos comencen refermant l'autoritat de l'emissor en la introducció a través del jo i, en les altres dues parts, incorporen el lector i una tercera persona, que comparteixen la comunitat legal de l'emissor.

Pel que fa a la funció de l'emissor, la funció predominant en totes les parts del text és la d'analista, que presenta índexs molt elevats en el cos central. Les funcions de declarant, experimentador i exemple són les úniques que no apareixen en totes les parts del text: les dues primeres són absents en la introducció i la darrera, en la conclusió.

Taula 5. Distribució de les funcions en el text

Funció de l'emissor	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	6 (2%)	26 (8,6%)	0 (0%)	9 (2,9%)
Experimentador	0 (0%)	9 (2,9%)	2 (0,6%)	4 (1,3%)
Escriptor	1 (0,3%)	11 (3,7%)	2 (0,6%)	12 (4%)
Declarant	0 (0%)	28 (9,2%)	7 (2,4%)	2 (0,6%)
Analista	5 (1,7%)	138 (44,9%) (3 an. exper.)	6 (1,8%)	22 (7%)
Atacant	2 (0,6%)	8 (2,6%)	2 (0,6%)	5 (1,7%)
TOTAL	14 (4,6%)	220 (71,6%)	19 (6,3%)	54 (17,5%)

El fet més rellevant d'aquests resultats és que en els textos de dret en anglès, l'emissor ja comença analitzant el text, fins i tot remetent a exemples, i sembla obviar la part de presentació del text que vol comentar.

A més, d'aquest resultats generals, hem pogut observar que en dret és on més diferències es produeixen entre els dos gèneres que hem estudiat, ressenyes i articles de polèmica, sobretot pel que fa a quantitat de marques de persona. Com ocorria també en les altres llengües, les ressenyes presenten moltes més marques que els articles de polèmica.

8.3. MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN ANGLÉS

En aquest apartat, ens proposem analitzar els resultats del corpus de física i química en anglès. Per això seguirem el mateix esquema que hem seguit en les altres disciplines i llengües. El nostre corpus de física en anglès consta de 33.295 paraules. Val a dir que els textos de física en anglès són més extensos que els textos d'aquesta matèria en les altres llengües, la qual cosa pot tenir alguna repercussió pel que fa als resultats de la distribució de les funcions i dels tipus de marques.

La proporció de marques de persona en aquests textos és molt desigual en els dos gèneres que estudiem. La figura 1, que mostrem a continuació, ens mostra que en les ressenyes el percentatge de marques sobre el total de paraules arriba al 1,5% (144 ocurrències), mentre que, en els articles de polèmica, la proporció és del 0,6% (149 ocurrències).

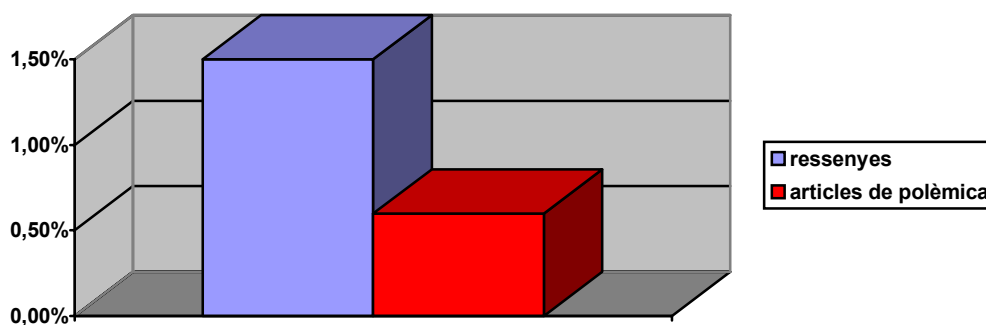

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres

(*Percentatges segons el nombre de mots)

Els resultats de la figura 1 resulten ben sorprenents, sobretot si els comparem amb els resultats que havíem obtingut en les altres disciplines i en les altres llengües. La densitat de marques de persona en els articles de polèmica segueix la línia del que s'havia observat en les altres disciplines i també en les altres llengües; tanmateix, el percentatge de marques de persona en les ressenyes és

molt superior a tots els que hem vist fins ara. En les ressenyes de física el crític se situa en primer lloc i no es preocupa d'amagar la seua identitat. L'efecte que produeixen els textos es pot observar en el següent fragment:

- (1) Since the authors do not appear to give a clear reason for this approach, **I** will venture **my** own and conjecture that they wanted to "force" the students of one of the fields into at least looking at what the other has to offer. For instance, due to **my** personal research interests **I** would definitely buy a book by Professor Mandel, but might think twice about buying one by Professor Wolf although **I** am a proud owner of Born and Wolf's Principles of Optics since 1970! Yet, **I** must confess that **I** did wind up spending quite a bit of time reading out of the first ten chapters of Optical Coherence and Quantum Optics. **I** particularly enjoyed the first three chapters on mathematical techniques, as well as the discussion of the semiclassical theory of photodetection, to name just a few examples. **I** was somewhat surprised, however, that a whole chapter of about 40 pages is devoted to "Elements of probability theory", while, in the second part, a mere 2 pages are devoted to a review of "elementary quantum mechanics."
Before turning to a more detailed discussion of the quantum optics part of the book, which **I** am more qualified to review than the first part, let **me** make one last general remark to note that Optical Coherence and Quantum Optics is mostly concerned with the study of the electromagnetic field, both classically and quantum mechanically. (resFang5)

En l'exemple (1) s'observa com el crític se situa en un primer pla i que aprofita la ressenya per a introduir qüestions o experiències personals, per la qual cosa la proporció de marques de persona augmenta de manera considerable.

8.3.1. Tipus de marques de persona predominant en els textos de física en anglès

La gran quantitat de marques que hem trobat també es tradueix en una gran varietat de tipus, tot i que quasi la meitat de marques són de primera persona de singular, tal com hem vist en l'exemple de (1). En l'extrem oposat, hi ha el *Nos3* i el *Nos6*, que assoleixen índexs molt baixos.

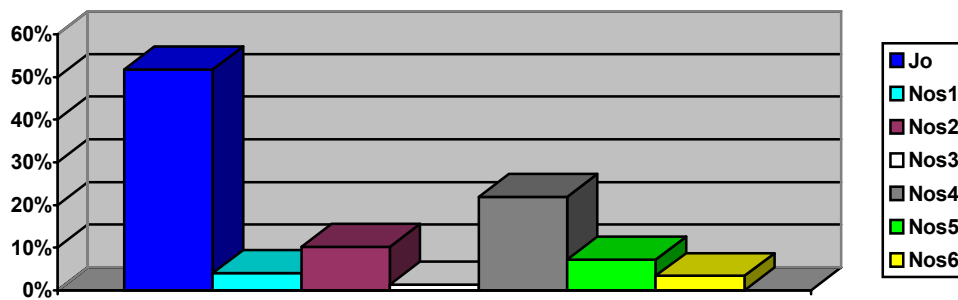

Figura 2. Tipus de marques de persona

Com ocorre en els textos científics en anglès, l'autor sol manifestar-se a través de la primera persona del singular (51,8%, 152 ocurrences), contràriament al que ocorre en les altres llengües:

- (2) a. On a hunch **I** considered the possibility that the value of 1/1732 was particularly illegibly written, and that the number “1” in the denominator, was actually a “2” Substituting a mass of 1/2732 does remarkably yield exactly the right value for the surface gravity and a value for the density well within rounding errors (see Table I). (Fang2)
- b. First, let me say that **I** think such meetings are very good for the physics community. **I** think it would be very hard to get funding for such meetings in America, where the pragmatic inclinations of both researchers and funding agencies make it difficult to organize conferences devoted to fundamental issues, even if they are completely mainstream. (Fang1)
- c. The following is a summary of the important experimental implications of **my** speculations. (Fang1)

El *Nos4* també és molt utilitzat, amb un percentatge relativament elevat del 21,9% (64 marques). Mitjançant aquesta marca, l'emissor se solidaritza amb el receptor:

- (3) a. Although it has been shown that if a given data set may be well represented by a dielectric system DRT, it can also usually be well represented by a conducting-system one instead [9]; [...] **We** shall thus omit the D subscript from now on and take $I(\omega) = I_D(\omega)$. Let

$\varepsilon(0)$ - $\varepsilon(8)$, an overall dispersion-strength quantity, and note that the dispersion contribution at the admittance level is just $i(\omega)C_V\Delta\varepsilon I(\omega)$, (Fang4)

- b. Rohsenow made **us** wait until after the class to hand back the heat transfer tests. The first thing he did was draw the bell curve, with a number line from 0 to 20... (resFang2)

Els textos de física, en totes les llengües, presenten una tendència molt elevada a implicar l'emissor en els textos. En anglès, l'emissor no sempre s'incorpora al mateix nivell que els receptor, sinó que, en moltes ocasions, l'emissor incorpora el lector, però prefereix presentar-se en primer lloc. També el *Nos2* té un índex de freqüència molt elevat (30 ocurrences, 10,2%). En alguns casos, els límits entre el *Nos4* i el *Nos2* són boirosos, tot i que en els exemples que presentem a continuació es veu clarament el domini que l'autor vol exercir sobre els receptors:

- (4) To agree with the [...] choices in [13], we set $1C D10^9$, but in order to match the actual width of the distribution used in [13], **we** had to choose $\approx 2 D1=2$ instead of the variance value of 2 specified in [13]. (Fang4)

En l'exemple anterior, es pot veure com l'emissor arrossega el receptor perquè faça la mateixa tria que ell.

El *Nos5*, amb 21 ocurrences (7,2%), presenta un índex de freqüència bastant semblant al *Nos2*:

- (5) Finally, **our** use of a spin model, such as that of equation (1), to motivate **our** physical thinking would not be justified because it is valid only within the basic of attraction of a phase containing that model. (Fang1)

En gran part, els exemples de *Nos5* fan referència a la comunitat científica, com ocorre en l'exemple (5).

Malgrat aquest predomini del *Jo* i del *Nosaltres* inclusiu, cal observar en el gràfic 2 que el *Nos1* assoleix índexs més elevats (12 ocurrences, 4,1%) que en les altres disciplines del nostre corpus en anglès, on pràcticament és absent. Tot seguit presentem un exemple ben clar:

- (6) The argument is given most simply for the ionization instability, which **we** discuss in Sec. II, repeating some of the earlier discussion.¹⁴ The reasoning is more involved for the various thermal stabilities, because of the more complicated structure of both the driving and stabilizing terms. (Fang3)

Molt sovint, especialment en els articles de polèmica, el *Nos1* s'utilitza per a ocultar la persona en un context d'organització textual, com observem en l'exemple (6). Així i tot, cal comentar que algunes de les ocurrences de *Nos1* en els textos de física en anglès no són equivalents al plural de modèstia que hem detectat en les altres dues llengües:

- (7) Zhang and Mahajan have discussed this problem in detail for the ionization instability,¹⁴ and the *Divertor and Edge Plasma Theory Working Group* has made a similar observation with regard to the scrape-off layer,¹ as have Xu and Cohen.³⁸
Here, **we** assert that this is a generic, zeroth-order problem, which has not been addressed adequately in the microinstability theories cited. (Fang3)

En (7) l'autor de l'article (David Ross) no es presenta com a escriptor, sinó com a analista i, tot i que el plural té un referent individual, a través del context, sembla que l'emissor s'expressa com a representat o portaveu d'un grup de recerca.

Finalment, el *Nos6* és el tipus de marca amb menys representació. Tan sols hem localitzat 10 casos que impliquen un percentatge de 3,4%. Es tracta d'un exemple en què l'autor fa referència a *nosaltres* com a habitants de la terra:

- (8) One cannot calculate the heliocentric elongation of the Moon from any angle between the Moon and Earth because **we** are standing on the Earth (the Moon has no geocentric elongation). (Fang2)

Si comparem els tipus de marques de persona que hem trobat en els dos gèneres analitzats, trobarem algunes diferències interessants, sobretot pel que fa a les marques que es refereixen a l'emissor.

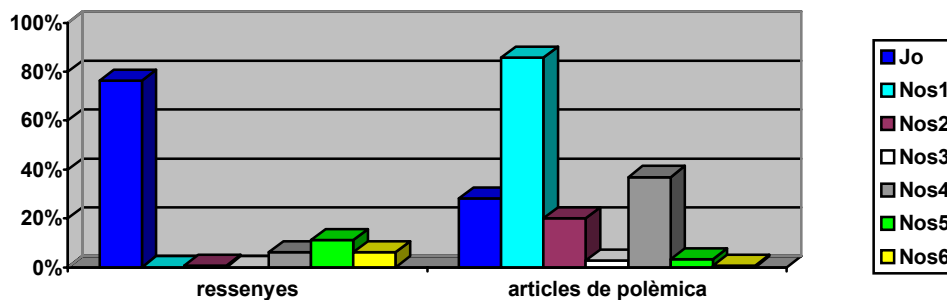

Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres

Segons els resultats que es presenten en la figura 3, la marca de primera persona singular és molt més abundant en les ressenyes, on és l'única marca amb referent individual, mentre que en els articles de polèmica el *Nos1* es presenta predominant per sobre el *Jo*. Cal notar també que l'emissor dels articles de polèmica té més interès per imposar el seu punt de vista sobre el receptor i això es manifesta mitjançant un augment del *Nos2*. Per últim, convé fixar-nos en la divergència entre *Nos4* i *Nos5*. El *Nos4* és més majoritari en els articles de polèmica, potser com a conseqüència de la complicitat que busca l'emissor, mentre que en les ressenyes l'emissor prioritza sobre la consciència dels científics com a grup, a través del *Nos5*.

8.3.2. La funció de l'emissor en els textos de física en anglès

En el nostre corpus de física i química en anglès hem pogut localitzar gran part de les funcions que hem distingit en els capítols previs. Els resultats que es

presenten segueixen la línia de les altres disciplines i llengües, amb un predomini absolut de la funció d'analista.

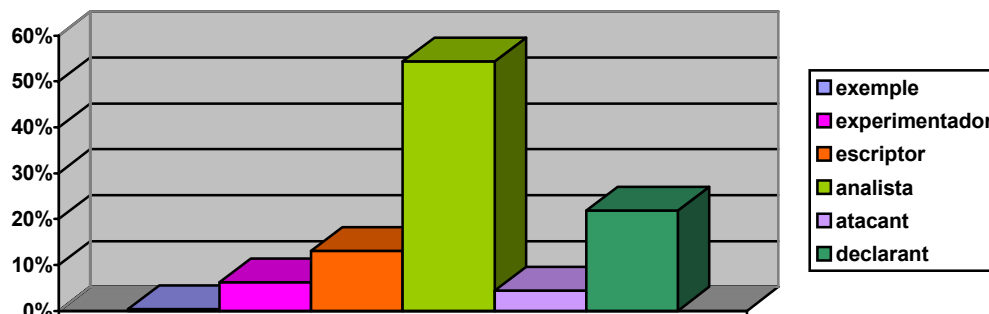

Figura 4. Funció de l'emissor

Més de la meitat de les marques de persona vehiculen la funció d'analista (159 casos, 54,3%), ja que la finalitat dels gèneres que estudiem és l'anàlisi:

- (9) a. **I** have redone all the calculations for each of the prior editions of the Principia and resolved several apparent inconsistencies; and using the knowledge gained from doing this, I have reconstructed how Newton probably made this error. (Fang2)
- b. **We** agree with Arons that an introductory course on particle physics is doomed to failure if students have an inadequate understanding of velocity, acceleration, electrical charge, etc. (resFang4)
- c. One of **my** favorite parts of Optical Coherence and Quantum Optics is its unified description of the exciting recent work using entangled photon states to test many of the less intuitive predictions of quantum mechanics. (resFang5)

En els exemples de (9) ens trobem amb diferents tipus d'analista. Així, en (9b) i (9c), l'emissor aporta la seua opinió positiva sobre alguna part del llibre o un enfocament determinat; en canvi, en el cas de (9a), l'emissor és analista experimental, en el sentit que per provar un fet i aportar la seua opinió ha de recalculer i refer la teoria de Newton. Aquests tipus d'analistes presenten un percentatge molt elevat en els textos de física en anglès (33 casos, 11,2%). Cal

comentar també que l'anàlisi es fa principalment a través del *Jo* (9a i c) i del *Nos5*, encara que *Nos2* també té bastant representativitat i implica una imposició del criteri de l'emissor per sobre del receptor.

La següent funció pel que fa a ordre d'importància és la de declarant, que, en alguns casos, s'identifica clarament a través d'un verb de dicció, com en l'exemple (10):

- (10) Here, **we** assert that this is a generic, zeroth-order problem, which has not been addressed adequately in the microinstability theories cited. It is common to all modes which are driven by sources that also contribute to the equilibrium particle of energy balance. (Fang3)

Amb un percentatge un mica més reduïts dels d'escriptor (38 ocurrences, 13%), que sol anar associada amb el *Jo*. Cal comentar que en el cas de la funció d'escriptor no sols hem tingut en compte els casos típics d'organització del text, que havien aparegut fins ara (11a). A més, hem afegit alguns exemples, que es presenten sobretot en les ressenyes, en els quals l'emissor explica anècdotes relacionades amb la seua professió d'escriptor-crític (11b):

- (11) a. **I** began this article with the proposition that the idea being defended by Baskaran and Anderson [1] in their attack on Zhang [2] is fundamentally wrong because the luttinger-liquid does not exist as a legitimate state of matter in spatial dimension greater than one. (Fang1)
- b. For instance, due to **my** personal research interests **I** would definitely buy a book by Professor Mandel, but might think twice about buying one by Professor Wolf although **I** am a proud owner of Born and Wolf's Principles of Optics since 1970! Yet, **I** must confess that **I** did wind up spending quite a bit of time reading out of the first ten chapters of *Optical Coherence* and *Quantum Optics*. (resFang5)

L'experimentador (18 casos, 6,2%), que es manifesta a través de *Nos4*, no té gaire representativitat, la qual cosa es pot relacionar amb l'autoritat que vol exhibir l'emissor i l'escassa participació que permet al receptor:

- (12) a. As a side effect, they also relieve **us** of a great intellectual burden we should not have been carrying in the first place. (Fang1)
- b. Although we were aware of many of the preconceptions in static and current electricity before reading Arons' text, **we** found that the text clarified **our** thinking and gave us a deeper insight into the nature of these preconceptions. (resFang4)

Per últim, les funcions d'atacant i d'exemple són les menys representatives, amb índexs que no arriben al 5%. La funció d'atacant, com ja ocorria amb la d'analista, es reparteix entre el *Jo* i el *Nos1* (exemple 13):

- (13) Our own experience is that the failure of most general education courses is not limited to the sciences alone. **We** are dismayed to find upper division college students who cannot think critically and whose only real skill is memorization. Arons cites studies that show that only about 25% of college students show minimal abstract reasoning skills. (resFang1)

La funció d'exemple, sols n'hem trobat un exemple, que presenta límits difusos amb la funció d'analista experimental:

- (14) If **we** were considering a system at zero temperature, the issue of two metallic phases could be resolved very cleanly, as the Landau quasiparticle either becomes arbitrarily well-defined as the energy scale is lowered or it does not. (Fang1)

L'única diferència que podem trobar és que en l'exemple (14) l'emissor remet a una situació hipotètica, mentre que en l'exemple (9a), l'emissor realitza efectivament l'experiment i, per això, l'hem considerat com a analista experimental.

També en el cas de les funcions, hi ha algunes divergències remarcables entre els dos gèneres. Així, en el gràfic següent, podem veure que en els articles de polèmica es produeix un major desequilibri entre els percentatges, mentre que en les ressenyes, els resultats semblen més igualats:

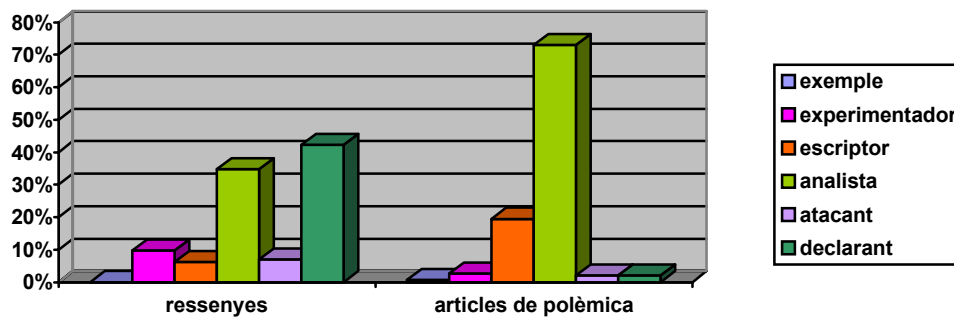

Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres

En els articles de polèmica s'observa un predomini clau de la funció d'analista, mentre que en les ressenyes les funcions d'analista i declarant presenten resultats idèntics. La funció d'atacant també es manifesta amb resultats una mica superiors en les ressenyes, la qual cosa, juntament amb el predomini del *Jo* com a marca personal, els atorga un caràcter més crític a aquest gènere. Per últim, convé comentar que la funció d'experimentador, com ocorre en la majoria de disciplines i llengües que hem analitzat, és major en les ressenyes. Per contra, la funció d'escriptor apareix més freqüentment en els articles de polèmica, que juntament amb la funció d'analista, són les úniques que obtenen resultats representatius.

8.3.3. La distribució de les marques de persona en el text

La distribució de les marques en les parts del text segueix la mateixa pauta que hem observat fins ara i que es caracteritza per una màxima concentració en el cos de la crítica, que és la part més extensa. En les conclusions i en les notes els resultats es presenten bastant igualats; tanmateix, el percentatge de la introducció dobla el de les conclusions.

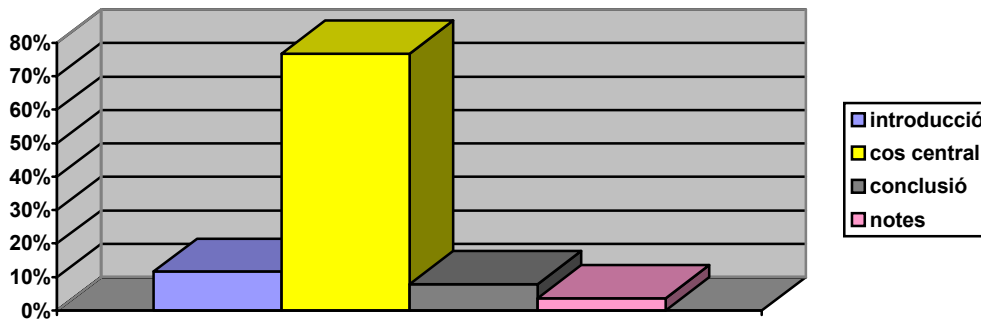

Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text

El que més sorprèn del gràfic anterior és la igualtat de percentatges en la introducció, conclusió i notes. Normalment, en el corpus de física de les altres llengües, les marques de persona eren molt minses en la part de les notes. En anglès, s'observa un augment i una reducció en la introducció i en les conclusions.

Dins de cadascuna de les parts, les marques també es reparteixen de manera molt desigual. Com veiem en el gràfic següent, en totes les parts, la marca de primera persona del singular és predominant, cosa bastant habitual en els textos en anglès. Ara bé, el que no resulta tan habitual és l'ús del *Nos1*, tot i que amb proporcions reduïdes, en la introducció i en el cos central.

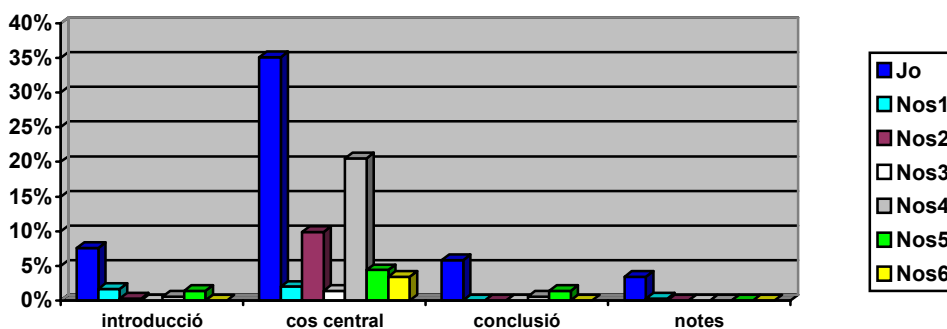

Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text

Convé comentar la presència en totes les parts del text, tret de les notes, del plural global (*Nos5*), que sol fer referència a la comunitat científica, que sembla tenir molt de pes en aquests textos.

Si mirem els resultats comparativament en els dos gèneres que estudiem, podem observar que en les ressenyes el percentatge de marques de persona en la introducció i en la conclusió és major que en els articles de polèmica.

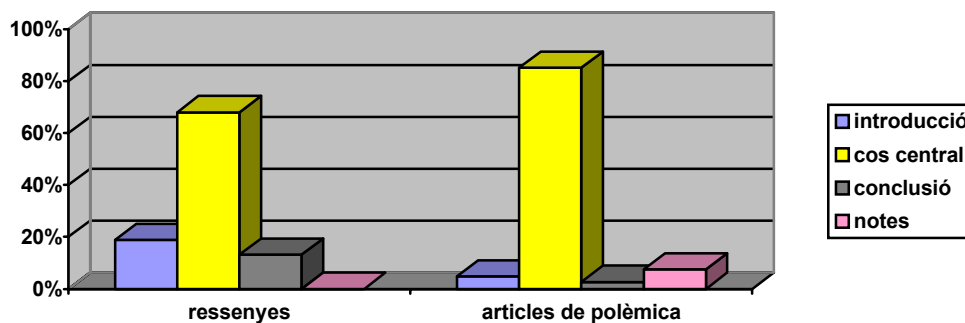

Figura 8. Distribució de les marques en els dos gèneres

En la introducció, com mostra la figura 9, les diferències entre els dos gèneres rauen en la gran quantitat de marques de primera persona del singular que hi ha en les ressenyes i la minva que s'observa en els articles de polèmica, que es veu compensada per un increment de l'ús del plural de modèstia.

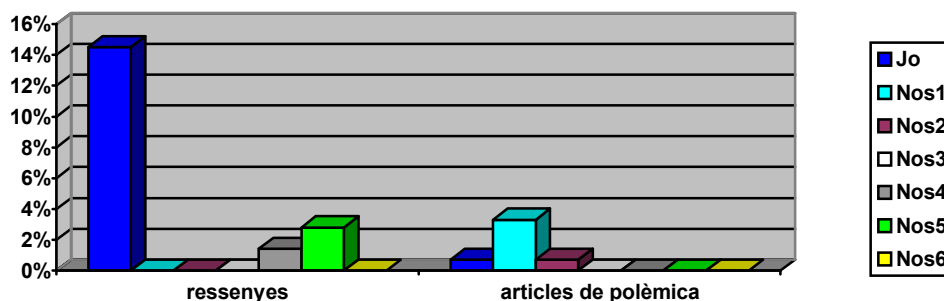

Figura 9. Tipus de marques en la introducció dels dos gèneres

Els resultats de la figura 9 poden tenir relació amb el paper de l'emissor en les ressenyes de física en anglès. Recordem que en l'exemple (1) hem pogut veure un fragment pertanyent a una ressenya en anglès i l'emissor es presentava en un primer pla explicant anècdotes personals o exposant aspectes relacionats amb el seu currículum, possiblement amb un intent de guanyar credibilitat davant el públic.

En el cos central, l'autor de les ressenyes continua situant-se majoritàriament en un primer pla, mitjançant un ús molt abundant de la marca de primera persona del singular. Per contra, en els articles de polèmica, l'emissor busca més freqüentment la complicitat del receptor, mitjançant el *Nos4* o bé, intenta influir directament sobre ell a través del *Nos2*.

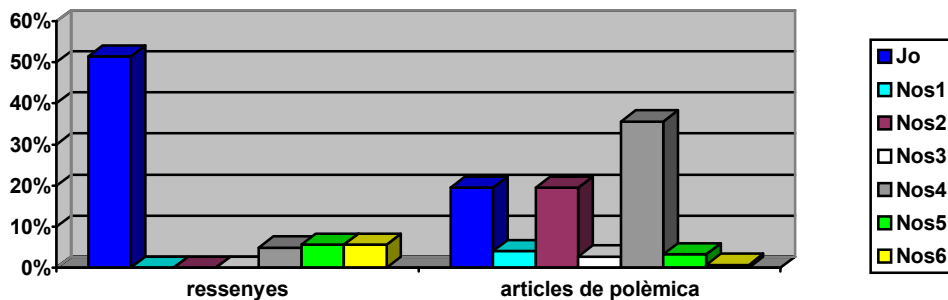

Figura 10. Tipus de marques de persona en el cos central

La conclusió que es pot extreure d'aquests resultats és que l'autor dels articles de polèmica acompanya més el receptor, fet que pot facilitar la lectura dels textos.

Per últim, convé comentar la distribució de les funcions. En el gràfic següent, trobem que en el cos central i en la conclusió la funció d'analista és la predominant; mentre que en la introducció i en les notes la funció d'escriptor és la que presenta índexs més elevats. Convé destacar que en les conclusions i en el cos central la funció d'escriptor també té una representació bastant elevada.

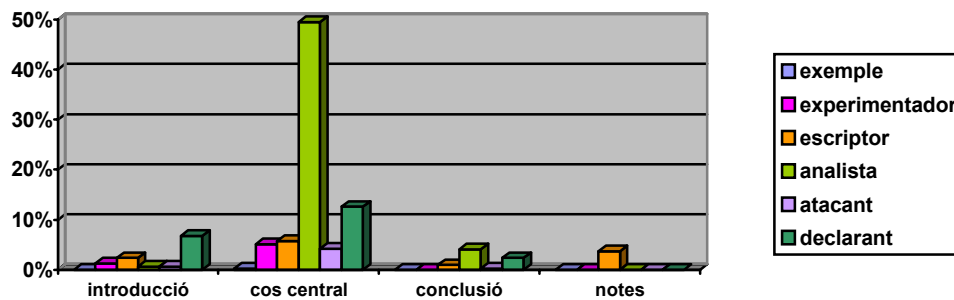

Figura 11. Distribució de les funcions en les parts del text

Els índexs elevats en el cas de la funció d'escriptor estan relacionats amb el predomini de la primera persona, sobretot en els articles de polèmica.

8.3.4. Conclusió

Les marques de persona en el nostre corpus de física en anglès són molt abundants (0,9%), sobretot en el cas de les ressenyes, on assolix índexs insòlits (1,5%) fins ara en totes les llengües i matèries. La marca majoritària en el nostre corpus i, de manera especial, en les ressenyes és la marca de primera persona de singular. Tot i això, els *nosaltres* predomina lleugerament (53,4%) sobre el *Jo* (46,6%), tal com ocorria en els textos de dret en anglès i contràriament al que hem observat en lingüística. Cal dir que, contràriament als resultats de les altres disciplines, el *Nos1* (plural de modèstia) també té una representativitat alta. Convé comentar que la complicitat amb el lector és menor que en les altres disciplines, ja que l'autor sols busca la complicitat en el cas dels articles de polèmica.

Taula 1. Marques de persona

Marca de persona	Ocurrències	Percentatges
<i>Jo</i>	152	51,8%
<i>Nos1</i>	12	4,1%
<i>Nos2</i>	30	10,2%
<i>Nos3</i>	4	1,4%
<i>Nos4</i>	64	21,9%
<i>Nos5</i>	21	7,2%
<i>Nos6</i>	10	3,4%
TOTAL	293	100%

Els textos del nostre corpus produeixen un efecte de presència de l'emissor. Així mateix, cal comentar que l'índex tan elevat del *Nos1* en aquesta disciplina, contràriament al que ocorre en aquesta llengua, pot relacionar-se amb el mètode de treball d'aquestes ciències, on els investigadors solen treballar en equip.

Quant a les funcions majoritàries, hi ha un predomini absolut de la funció d'analista. Encara que la funció d'escriptor també presenta percentatges considerables. Així mateix, la funció d'atacant presenta índexs més reduïts que en altres disciplines.

Taula 2. Funció de l'emissor

Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatges
Exemple	1	0,3%
Experimentador	18	6,2%
Escriptor	38	13%
Declarant	64	21,8%
Analista	159 (32 an. exper.)	54,3%
Atacant	13	4,4%
TOTAL	293	100%

L'índex tan elevat de la funció d'emissor està relacionat amb el predomini de la primera persona del singular. Aquesta funció, present sobretot en les ressenyes, ens revela un autor preocupat de presentar la seua imatge a través d'anècdotes personals. Per a la funció d'analista, com es veu en la taula 3, l'autor opta per l'ús de la primera persona del singular i també del plural de modèstia (*Nos1*). Els dos tipus de marques que tenen com a referent extratextual l'emissor són els més utilitzats per a vehicular la funció d'atacant. Així doncs, els resultats de la taula 3 ens mostren un emissor poc preocupat de perjudicar la seua pròpia imatge i també poc preocupat per establir llaços amb el receptor, per la qual cosa el *Nos4* no té tanta representativitat com en altres textos del nostre corpus.

Pel que fa a la distribució de les marques (taula 4), comprovem de nou que el cos central és on es concentren el major nombre de marques. El *Jo* és dominant en totes les parts del text, d'una manera especial en la introducció, conclusió i notes. En la taula 4, podem veure que en el cos central és on l'autor intenta establir relació amb el receptor a través del *Nos4* i també influir sobre ell, mitjançant el *Nos2*. No obstant això, l'emissor destaca la seua figura sobre tot.

La distribució de les funcions (taula 5) no manifesta un predomini tan absolut de l'analista en totes les parts. En el cos central i en la conclusió és la funció predominant, mentre que en les notes és més majoritària la funció d'escriptor, que està vinculada a la remissió a altres textos i és bastant habitual en totes les disciplines i llengües. En el cas de la introducció, les funcions de declarat i escriptor esdevenen molt importants en les ressenyes, ja que l'autor aprofita per explicar experiències relacionades amb el que està comentant.

Taula 3. Tipus de marques i funcions

Tipus de marca	Funció de l'emissor	Ocurrences	Percentatges
Jo		152	51,8%
	Experimentador	9	3,1%
	Escriptor	28	9,5%
	Declarant	41	14%
	Analista	63 (3 an. exper.)	21,5%
	Atacant	11	3,7%
Nos1		12	4,1%
	Escriptor	8	2,7%
	Analista	3	1,1%
	Atacant	1	0,3%
Nos2		30	10,2%
	Experimentador	1	0,3%
	Escriptor	1	0,3%
	Analista	27 (6 an. exper.)	9,3%
	Atacant	1	0,3%
Nos3		4	1,4%
	Analista	4	1,4%
Nos4		64	21,9%
	Exemple	1	0,3%
	Experimentador	9	3,2%
	Declarant	2	0,7%
	Escriptor	1	0,3%
	Analista	51 (24 an. exper.)	17,4%
Nos5		21	7,2%
	Declarant	10	3,4%
	Analista	11	3,8%
Nos6		10	3,4%
	Declarant	10	3,4%
TOTAL		293	100%

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text

Tipus de marca	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Jo	22 (7,6%)	103 (35,1%)	17 (5,8%)	10 (3,4%)
Nos1	5 (1,7%)	6 (2%)	0 (0%)	1 (0,3%)
Nos2	1 (0,3%)	29 (9,9%)	0 (0%)	0 (0%)
Nos3	0 (0%)	4 (1,4%)	0 (0%)	0 (0%)
Nos4	2 (0,6%)	60 (20,5%)	2 (0,6%)	0 (0%)
Nos5	4 (1,4%)	13 (4,4%)	4 (1,4%)	0 (0%)
Nos6	0 (0%)	10 (3,4%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	34 (11,6%)	225 (76,8 %)	23 (7,8%)	11 (3,7%)

Taula 5. Distribució de les funcions en el text

Funció de l'emissor	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	1 (0,3%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	3 (1%)	15 (5,1%)	0 (0%)	0 (0%)
Escriptor	7 (2,4%)	17 (5,8%)	3 (1%)	11 (3,7%)
Declarant	20 (6,8%)	37 (12,6%)	7 (2,4%)	0 (0%)
Analista	2 (0,7%)	145 (49,5%) (33 an. exper.)	12 (4,1%)	0 (0%)
Atacant	2 (0,7%)	10 (4,2%)	1 (0,3%)	0 (0%)
TOTAL	34 (11,6%)	225 (76,8 %)	23 (7,8%)	11 (3,7%)

8.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Per tancar el capítol, presentem les dades més rellevants que hem trobat en el corpus en anglès, tenint en compte les diferències que hem pogut detectar en cada matèria.

En primer lloc, pel que fa al nombre de marques de persona, la taula 1 ens mostra que hi ha molta homogeneïtat entre les disciplines (294 en lingüística, 307 en dret i 293 en física). No obstant això, cal tenir en compte que el nombre de mots en cada matèria és lleugerament diferent. Així, tal com hem vist en els apartats, la densitat de marques per nombre de paraules presenta algunes divergències entre les matèries: en física (0,9%) i en lingüística (0,8%), la proporció és una mica més elevada que en dret (0,6%). En aquest sentit, els resultats de física s'allunyen dels obtinguts en les altres llengües, que presenten menor densitat de marques. Amb tot, convé tenir en compte que l'augment de la proporció en els textos de física en anglès està provocada per una proporció molt elevada en les ressenyes (1,5%), que es redueix a més de la meitat en els articles de polèmica (0,6%).

Taula 1. Tipus de marques en les tres disciplines

Tipus	Lingüística	Dret	Física
<i>Jo</i>	201 (68,4%)	118 (38,4%)	152 (51,9%)
<i>Nosaltres</i>	93 (31,6%)	189 (61,6%)	141 (48,1%)
<i>Nosaltres exclusiu</i>	5 (1,7%)	3 (1%)	12 (4,1%)
<i>Nosaltres inclusiu</i>	73 (24,8%)	93 (30,3%)	98 (33,4%)
<i>Nosaltres generalitzador</i>	15 (5,1%)	93 (30,3%)	31 (10,6%)
Total de nombre de marques	294 (100%)	307 (100%)	293 (100%)

Pel que fa al tipus de marca predominant, es manifesten divergències significatives entre les matèries: en lingüística, predomina el *Jo* (68,4%) sobre el *Nosaltres*; en dret, s'inverteix la situació, ja que el *Nosaltres* obté les xifres més elevades (61,6%) motivat per un increment del *Nosaltres* generalitzador (30,3%). En una posició intermèdia, els textos de física presenten equilibri entre *Jo* (51'9%) i *Nosaltres* (48,1%).

En la resta de casos, no hi ha diferències remarcables entre matèries. En anglés, el plural exclusiu obté índexs molt escassos, ja que l'ús dels pronoms sol ser referencial, per la qual cosa l'emissor amb referent individual es manifesta a través del *Jo*. El plural inclusiu, per últim, presenta xifres molt semblants en les tres matèries (24,8% en lingüística, 30,3% en dret i 33,4% en física).

Quant a la funció discursiva predominant, la funció d'analista és la majoritària en tots els textos del nostre corpus en anglés, com també observàvem en les altres llengües. Tot i això, dins les expositives, hem detectat algunes diferències entre les tres disciplines, com reflecteix la taula 2.

Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines

Funció	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	49 (16,7%)	26 (8,5%)	38 (13%)
Argumentatives	29 (9,9%)	17 (5,5%)	13 (4,4%)
Expositives	216 (73,4%)	264 (86%)	242 (82,6%)
actives	188 (63,9%)	208 (67,8%)	223 (76,1%)
passives	28 (9,5%)	56 (18,2%)	19 (6,5%)
TOTAL	294 (100%)	307 (100%)	293 (100%)

Les expositives actives són més freqüents en física (76,1%), mentre que, en dret, augmenta comparativament la xifra de les expositives passives (18,2%), a través de la funció d'exemple sobretot. Les proporcions de lingüística en les expositives actives i passives són menors que en les altres matèries, però, per contra, es produeix un increment de les organitzatives i argumentatives, com també es veia en català i en castellà.

Pel que fa a la relació de les funcions i els tipus de marques en anglès (taula 3), hi ha bastant acord en els textos en anglès de les tres disciplines en les organitzatives i les argumentatives, en què el *Jo* és dominant sobre el *Nosaltres*, en especial en els textos de lingüística, on aquestes funcions tenen més presència.

En els textos en anglès, la diferència més important entre disciplines es produeix amb les funcions expositives (64% en lingüística, 67,1% en dret i 79,9% en física). En el cas de les expositives actives, que són les majoritàries, es manifesten les tendències generals que hem vist en les taules 1 i 2: en lingüística, hi ha un clar predomini del *Jo* sobre el *Nosaltres*; per contra, en dret és molt dominant el plural, sobretot pel pes del *Nosaltres* generalitzador, que s'utilitza molt freqüentment per a exposar (28% sobre un total del 30,3%). Pel que fa a les expositives passives, els resultats estan determinats per les diferències quantitatives relativament importants entre matèries (9,5%, 18,1% i 6,7%). La lingüística i el dret, en especial, es vehiculen a través del *Jo*, la qual cosa indica un predomini de la funció d'exemple; mentre que, en física, les proporcions de *Jo* i *Nosaltres* són més equilibrades.

Taula 3. Funcions i els tipus de marques en les tres disciplines

Funció	Tipus	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	<i>Jo</i>	47 (16%)	26 (8,5%)	28 (9,6%)
	<i>Nosaltres</i>	2 (0,6%)	1 (0,3%)	10 (3,4%)
	<i>Nosaltres</i> exclusiu	1 (0,3%)	0 (0%)	8 (2,7%)
	<i>Nosaltres</i> inclusiu	1 (0,3%)	1 (0,3%)	2 (0,7%)
	<i>Nosaltres</i> generalitzador	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Argumentatives	<i>Jo</i>	26 (8,8%)	11 (3,6%)	11 (3,8%)
	<i>Nosaltres</i>	3 (0,9%)	7 (2%)	2 (0,7%)
	<i>Nosaltres</i> exclusiu	2 (0,6%)	1 (0,3%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres</i> inclusiu	1 (0,3%)	1 (0,3%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres</i> generalitzador	0 (0%)	5 (1,4%)	0 (0%)
Expositives actives	<i>Jo</i>	109 (37,1%)	44 (14,3%)	104 (35,5%)
	<i>Nosaltres</i>	79 (26,9%)	162 (52,8%)	130 (44,4%)
	<i>Nosaltres</i> exclusiu	2 (0,6%)	2 (0,7%)	3 (1%)
	<i>Nosaltres</i> inclusiu	62 (21,1%)	74 (24,1%)	84 (28,7%)
	<i>Nosaltres</i> generalitzador	15 (5,1%)	86 (28%)	31 (10,6%)
Expositives passives	<i>Jo</i>	19 (6,4%)	37 (12%)	9 (3,1%)
	<i>Nosaltres</i>	9 (3,1%)	19 (6,1%)	11 (3,8%)
	<i>Nosaltres</i> exclusiu	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres</i> inclusiu	9 (3,1%)	17 (5,5%)	11 (3,8%)
	<i>Nosaltres</i> generalitzador	0 (0%)	2 (0,6%)	0 (0%)

Quant a la distribució de les marques en el nostre corpus en anglès, les tres matèries coincideixen en l'ús predominant de la primera persona del singular en la introducció, tot i que, en els textos de física, com que acumulen major quantitat de marques, augmenta també el percentatge del *Nosaltres*. Per contra, dret és la disciplina que inclou menys marques en aquesta part, la qual cosa comporta una minva de la proporció de la primera persona del singular. Aquest predomini del *Jo* comú que hem identificat en la introducció s'esvaeix a partir del cos central, on comencen a presentar-se diferències destacables entre disciplines, com s'observa en la taula 4.

En el cos central, els textos de lingüística i de dret presenten tendències oposades: en lingüística, predomina clarament la primera persona del singular (44,2%); per contra, en dret, el *Nosaltres* assoleix els índexs més elevats (50,8%), a través del percentatge del plural inclusiu (26,1%) i el generalitzador (24%). En la conclusió, es mantenen els efectes esbossats en el cos central, encara que, en física, el nombre de marques es redueix molt, però s'observa un cert predomini del *Jo* sobre el plural. Per últim, la secció de notes repeteix els paràmetres de la introducció, amb un domini en les tres disciplines de la primera persona del singular. En aquest cas, però, són els textos de dret els que acumulen major nombre de marques, que es tradueix amb un increment del *Nosaltres*, sobretot de tipus generalitzador.

En el cas de la distribució de les funcions discursives, observem una major homogeneïtat entre les matèries, en especial, quant a les funcions predominants en totes les parts: les expositives, sobretot analista (taula 5).

Taula 4. Distribució dels tipus de marques en les tres disciplines²

	Tipus marca	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Jo	19 (6,5%)	12 (3,9%)	22 (7,5%)
	<i>Nosaltres</i>	1 (0,3%)	2 (0,6%)	12 (4,1%)
	<i>Nos exclusiu</i>	0 (0%)	0 (0%)	5 (1,7%)
	<i>Nos inclusiu</i>	0 (0%)	1 (0,3%)	3 (1%)
	<i>Nos general.</i>	1 (0,3%)	1 (0,3%)	4 (1,4%)
Cos central	Jo	130 (44,2%)	63 (21,1%)	103 (35,1%)
	<i>Nosaltres</i>	83 (27,9%)	157 (50,8%)	122 (41,6%)
	<i>Nos exclusiu</i>	3 (1%)	2 (0,7%)	6 (2%)
	<i>Nos inclusiu</i>	65 (22,1%)	82 (26,1%)	93 (31,7%)
	<i>Nos general.</i>	14 (4,8%)	73 (24%)	23 (7,8%)
Conclusió	Jo	36 (12,2%)	7 (2%)	17 (5,8%)
	<i>Nosaltres</i>	8 (2,6%)	12 (4%)	6 (2%)
	<i>Nos exclusiu</i>	1 (0,3%)	0 (0%)	0 (0%)
	<i>Nos inclusiu</i>	7 (2,3%)	2 (0,7%)	2 (0,7%)
	<i>Nos general.</i>	0 (0%)	10 (3,3%)	4 (1,4%)
Notes	Jo	16 (5,4%)	36 (11,8%)	10 (3,4%)
	<i>Nosaltres</i>	1 (0,6%)	18 (5,8%)	1 (0,3%)
	<i>Nos exclusiu</i>	1 (0,3%)	1 (0,3%)	1 (0,3%)
	<i>Nos inclusiu</i>	1 (0,3%)	8 (2,6%)	0 (0%)
	<i>Nos general.</i>	0 (0%)	9 (2,9%)	0 (0%)

² El nostre corpus en anglès consta de 115.572 paraules, que es distribueixen de la manera següent en les diferents disciplines i parts textuais:

Lingüística: introducció, 1.650 mots; cos central, 32.072 mots; conclusió, 2.822 mots; notes, 1.755 mots.

Dret: introducció, 2.705 mots; cos central, 30.961 mots; conclusió, 1.290 mots; notes, 9.022 mots.

Física: introducció, 3.313 mots; cos central, 22.988 mots; conclusió, 6.609 mots; notes, 385 mots.

Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines

	Funció emissor	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Organitzatives	6 (2,1%)	1 (0,3%)	7 (2,4%)
	Argumentatives	1 (0,3%)	2 (0,6%)	2 (0,7%)
	Expositives	13 (4,4%)	11 (3,7%)	25 (8,5%)
	actives	12 (4,1%)	5 (1,7%)	22 (7,5%)
	passives	1 (0,3%)	6 (2%)	3 (1%)
Cos central	Organitzatives	26 (8,8%)	11 (3,7%)	17 (5,8%)
	Argumentatives	23 (7,8%)	8 (2,6%)	10 (3,4 %)
	Expositives	163 (55,5%)	201 (65,6%)	198 (67,6%)
	actives	144 (49%)	166 (54,1%)	182 (62,1%)
	passives	19 (6,5%)	35 (11,5%)	16 (5,5%)
Conclusió	Organitzatives	5 (1,7%)	2 (0,6%)	3 (1%)
	Argumentatives	5 (1,7%)	2 (0,6%)	0 (0%)
	Expositives	34 (9,3%)	15 (4,8%)	19 (6,5%)
	actives	26 (8,7%)	13 (4,2%)	19 (6,5%)
	passives	8 (2,6%)	2 (0,6%)	0 (0%)
Notes	Organitzatives	12 (4,1%)	12 (4%)	11 (3,7%)
	Argumentatives	0 (0%)	5 (1,7%)	0 (0%)
	Expositives	6 (2%)	36 (11,8%)	0 (0%)
	actives	5 (1,7%)	24 (7,6%)	0 (0%)
	passives	1 (0,3%)	13 (4,2%)	0 (0%)

La introducció i el cos central presenten efectes molt semblants, amb un predomini de les expositives actives en física i una major presència de les expositives passives en dret. En lingüística, en canvi, es produeix una davallada de l'índex de les expositives en el cos central (55,5%), que es compensa mitjançant un augment de les organitzatives i les argumentatives en el cos central. La minva de les expositives en lingüística de les part inicial i central, no es manté en les conclusions, on aquesta matèria obté resultats més elevats que en les altres matèries (9,3%). Per últim, en les notes, les organitzatives tenen un pes important comparativament (4,1% en lingüística, 4% en dret i 3,7% en física). Amb tot, en dret, el nombre d'expositives és molt superior (11,8%).

En resum, en el nostre corpus anglès, els resultats de lingüística i de física semblen acostar-se relativament: en lingüística predomina clarament el jo (68,4%), mentre que en física el predomini és molt lleuger (51,9%). En canvi, dret és la matèria que presenta resultats més diferents: amb una densitat menor de marques, un predomini del *Nosaltres* sobre el *Jo*, sobretot a través del plural generalitzador, i un increment de les funcions expositives passives bastant considerable respecte de les altres matèries.

Aquestes dades indiquen que, en anglès, dret incorpora més el receptor que Física i lingüística donant un pes major a la generalització, de manera que es presenten els fets com a veritats que la comunitat o tothom pot acceptar. D'altra banda, quant a les funcions, en lingüística té una importància major l'organització discursiva i l'argumentació que en dret i en física on l'emissor apareix més relacionat amb l'anàlisi.

9. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ: CRITERIS DE CLASSIFICACIÓ

De tots els processos d'impersonalització que hem descrit en el capítol 4 (§ 4.4 i ss.), ens interessa centrar-nos en els que es basarà la nostra anàlisi: les construccions passives (passives perifràstiques i passives reflexes) i les construccions impersonals (impersonals amb subjecte inespecífic, impersonals reflexes, impersonals amb subjecte no referencial i impersonals amb subjecte expletiu). La nostra anàlisi tindrà en compte criteris sintàctics i criteris semanticopragmàtics. Des del punt de vista sintàctic, proposem una jerarquització d'aquestes estructures que va des de construccions més properes a les de subjecte personal, representada per les impersonals amb subjecte inespecífic, fins a construccions que no tenen un subjecte pròpiament dit, és a dir, amb realització fonètica i significat referencial (impersonals amb subjecte no referencial) (taula 1). Des del punt de vista semàntic, hem considerat la sensació de subjectivitat d'aquestes construccions i també la funció discursiva de l'emissor en aquests textos (exemple, experimentador, escriptor, declarant, analista, atacant), d'acord amb la descripció que hem fet d'aquestes funcions en el capítol dedicat a les marques de persona (cfr. § 5.2).

Taula 1. Mecanismes d'impersonalització (organització sintàctica)

	CATALÀ I CASTELLÀ	ANGLÉS
+ PRÒXIMES A LES PERSONALS	Impersonal amb subjecte inespecífic (<i>hom/un/uno</i>)	Impersonal amb subjecte inespecífic (<i>one/people</i>)
	Passiva perifràstica (<i>ser + participi</i>)	Passiva (<i>to be + participi</i>)
	Passiva reflexa (<i>se + V veu activa</i>)	
	Impersonal reflexa	Impersonal passiva (<i>it + to be + participi</i>)
	Impersonal amb subjecte no referencial (<i>caldre/haver-hi</i>)	
		Impersonal amb subjecte expletiu (<i>it is necessary to, it seems that, it is possible that</i>)

En la taula 1, hem distribuït les diverses construccions que en el continu del grau d'impersonalitat sintàctica. Les impersonals amb subjecte inespecífic són més pròximes a les personals perquè tenen un subjecte explícit i que ocupa una posició argumental, tot i que siga indeterminat; així mateix, les passives perifràstiques són construccions més personals, perquè, en alguns casos, poden incorporar un complement agent. Per últim, les passives reflexes, les impersonals reflexes i, en especial, les impersonals amb subjecte no referencial representen l'ocultació màxima del subjecte agent. Convé observar que hem distingit dues columnes: una per a les construccions en català i en castellà i una altra per a les

construccions de l'anglès que segueixen uns paràmetres diferents a causa de la falta de correspondència entre algunes construccions. Tot seguit presentem una descripció de cadascun dels casos, agrupats en dos grans blocs: les construccions passives i les construccions impersonals.

9.1. LES CONSTRUCCIONS PASSIVES

Les construccions passives es poden definir, estructuralment, com a construccions predicatives amb un verb agentiu que concorda amb un sintagma nominal subjecte tema o pacient, el qual en una construcció activa ocupa la posició de complement directe, i, opcionalment, un complement agent, que en una construcció activa ocupa la posició de subjecte. Discursivament, les passives obvien o deixen en segon lloc l'agent d'una construcció agentiva transitiva i, com a conseqüència, destaquen l'objecte de l'acció i/o el procés verbal. Aquestes característiques han fet que les passives es vincularen a les actives, com a estructura inversa (cfr., per exemple, Siewierska 1984:30), sense tenir en compte que, si bé la vinculació existeix, no totes les actives tenen una passiva (només les que tenen un verb agentiu transitiu) i que els efectes discursius de les unes i les altres són marcadament diferents, per la qual cosa no es pot considerar que les passives són una pura variant estructural de les actives. Així, com indica Bartra (2002:2125) "les construccions passives es caracteritzen per la destopicalització de l'agent i la situació en posició de subjecte de sintagmes nominals pacients o temes. Aquestes característiques han provocat que les construccions passives foren definides com l'estructura inversa a l'activa corresponent.

En català i en castellà, les passives es poden manifestar a través de dues estructures: les passives perifràstiques i les passives reflexes, mentre que en anglès només hi ha les passives perifràstiques (cfr. Spinoza, 1997: 231-232).

9.1.1. Les construccions passives perifràstiques

Les passives perifràstiques presenten una estructura prototípica formada pel verb *ser* (*to be*) i un participi:¹

- (1) a. Por nuestra parte, pensamos que la institución del testamento es la que mejor respeta la voluntad del causante, que debe ser aquélla que se mantuvo hasta el mismo momento de la muerte (presumida en todo testamento, ya que no ha sido revocado) y no aquélla que se emitió en un instante determinado de la vida del causante y que por estar vinculada a otra declaración de voluntad correlativa, no **ha podido ser suprimida**. (resDcast2)
- b. [...] la pregunta de si l'islandès va esdevenir normal en el segle llarg que Islàndia va estar sota sobirania danesa (entre 1814 i 1941) no és **discutida** per l'autor. (Lcat0)
- c. The critical Hamiltonian **must therefore be characterized** by a large number of strange low-lying excitations that **can be organized** by an arbitrarily small perturbation into these modes. (Fang1)

En els exemples anteriors, veiem tres casos de passiva en cadascuna de les llengües. Com observem, el verb *ser* aporta les marques de flexió (persona, nombre, temps, mode i aspecte). Així doncs, l'element que aporta el valor passiu és el participi “el qual té la propietat d'eliminar l'argument agent i convertir l'argument amb funció semàntica de tema en subjecte i concordar-hi en nombre” (Bartra, 2002: 2121). De fet, dins les passives, n'hi ha un tipus que no presenten el verb *ser* i que Bartra anomena “construccions adjuntes de participi” (Bartra, 2002: 2122).² En els nostres textos, especialment en els de dret en català i castellà,

¹ Siewierska (1984), en relació a l'anglès, considera que *go* i *become* també funcionen com a auxiliars de passives i Givón (2001: 132-133) inclou també el verb *to get*. Així mateix, Bartra (2002: 16.2.1.2), per al català, considera que *estar*, *venir*, *anar* i *continuar* també poden ser auxiliars de les passives, la qual cosa fa més difícil distingir els límits amb construccions atributives i predicatives. En el cas del castellà, Mendicoetxea (1999: 1625) considera que *quedar*, *resultar*, *verse*, *sentirse*, *hallarse* y *encontrarse* pueden funcionar como auxiliar en pasivas perifrásticas. Tanmateix, en aquest estudi no hem tingut en compte aquestes construccions perquè considerem que no són passives, sinó construccions predicatives.

² Mendicoetxea (1999: 1625) les inclou en el grup de “pasivas con formas verbales no personales”, on també s'engloben les construccions d'infinitiu amb un significat passiu (*Pedro se dejó engañar por su amigo*).

n'hem trobat bastants exemples, però no hem tingut en compte aquestes construccions en la nostra investigació, perquè, en gran part, fan referència a la tercera persona i, en aquest sentit, s'aparten de l'objectiu últim de la nostra investigació:

- (2) a. N'és un bon exemple la STS de 30 de gener de 1979 (que citem a títol indicatiu, sense pretendre que provi les assercions anteriors), que en els considerants **acceptats** pel Tribunal Suprem de la sentència apel·lada, s'afirma que és possible notificar el planejament una vegada atorgada llicència de parcel·lació per a terrenys determinats (que és el supòsit plantejat) [...] (Dcat2)
- b. Incluso en la jurisprudencia internacional, se llama costumbre, quizás por comodidad o aparente seguridad, a lo que son en realidad principios o normas aceptables para los Estados (pero no **aceptadas** expresamente por ellos). (resDcast1)

Els exemples de (2) presenten un participi sense el verb *ser*, però que és equivalent a les passives que hem vist en (1), fins i tot aquestes construccions solen incorporar amb més freqüència el responsable de l'acció expressada pel participi (*pel Tribunal Suprem; por ellos*).

A banda del subjecte, el verb *ser* i el participi, les passives perifràstiques poden presentar un complement opcional: el complement agent. Aquest complement es vehicula a través d'un sintagma preposicional introduït per la preposició *per* (*por/by*).³

En el nostre corpus hem pogut observar que, en la majoria d'exemples, el complement agent és absent (cfr. (1a i c)). En aquest sentit, Bartra (2002: § 16.2.3.5) afirma que el complement agent prové de la visió clàssica de les passives, però no té cap sentit si concebem que les actives i les passives responen a mecanismes diferents. Ara bé, tot i que majoritàriament no es manifesta, hi ha alguns casos en què la presència d'aquest complement es fa necessària pel tipus de verb que exigeix la presència d'un agent explícit:

- (3) a. Additional support **was provided by the Center for Materials Research** at Stanford University and by NASA Collaborative Agreement NCC 2794. (Fang1)
- b. Una generalització anàloga, i amb els mateixos inconvenients **ha estat proposada també per a la Hipòtesi de Poisson**. (Fcast1)
- c. Por su parte, STEFANI indica que la interrupción de la prescripción era desconocida en el derecho antiguo francés, y que **fue introducida por la Revolución** y consagrada por el primer Código de Procedimiento Criminal (cfr. op. cit., p. 170). (Dcast1)
- (4) Todos ellos **van siendo desgranados por el Profesor Roldán** sobre el eje central de que el consentimiento de los Estados “es el factor primordial de creación de normas en este ordenamiento jurídico”. (resDcast5)

Si analitzem els exemples de (3), veurem com el complement agent és pràcticament indispensable per a completar el sentit. Tanmateix, en el cas de (4), el complement agent s'hauria pogut evitar, perquè l'agent és implícit en el text. Per a Bartra (2002: 16.2.3.5), l'explicitació o no de l'agent depèn del tipus de verb, així com dels factors següents:⁴

[...] el fet que l'agent sigui desconegut, la possibilitat d'identificar fàcilment l'agent a partir del context, el desig de tematitzar l'argument que semànticament és tema, la intenció de focalitzar el predicat o l'agent.

⁴ Ricós (1998: 203) se centra en l'anàlisi de passives en el discurs jurídic i considera que en aquests textos se sol explicitar més freqüentment el complement agent per tal d'evitar l'ambigüitat que es produïria “y que iría en contra de uno de los rasgos del lenguaje jurídico: la claridad. En este sentido, los textos legales se caracterizan por su supra-completividad y suponen una infracción a dos de las máximas conversacionales: la máxima de cantidad y la de calidad”. En el nostre corpus, no s'ha observat un augment de l'aparició del complement agent en els textos de dret. No obstant això, hem pogut localitzar algun exemple, on aquest complement pot ser prescindible:

- (i) La STS de 9 de maig de 1989 (Ar. 1 989/4114) reitera una afirmació que ha fet fortuna i que **és repetida pel Tribunal Suprem** moltes vegades, relativa que - aquesta Sala ha posat en relleu ben reiteradament la importància del procediment de la relació dels plans en la mesura que té per finalitat d'assegurar “la legalitat, l'encert i l'oportunitats” -article 129.1 de la Llei de procediment administratiu- de la norma, en aquest cas urbanística, a aprovar. (Dcat2)

L'absència de l'agent acosta aquestes construccions passives a les construccions atributives i, de fet, aquestes dues construccions presenten límits difusos, com es pot veure en els exemples següents:

- (5) a. En aquest punt la jurisprudència reitera els conceptes utilitzats a l'article 70 2 de la Llei 7/85, reguladora de les bases de règim local, que afirma que les ordenances i normes urbanístiques no entren en vigor fins que **són publicades** [...] (Dcat2)

En el nostre corpus, hem considerat l'exemple de (5a) com a passiva, perquè entenem que es refereix a l'acció de publicar i pressuposa un agent i, en aquest sentit, s'allunya de casos com el següent:

- (5) b. Proposition VIII states that two uniform spheres attract one another as if all their mass **were concentrated** at their center (Fang2)

En (5b) es descriu un estat i, per tant, no implica cap agent i s'ha considerat com a atributiva.

9.1.2. Les construccions passives reflexes

Les construccions passives reflexes, que trobem en castellà i en català, es formen a partir d'un verb en veu activa i el clíctic *se*.⁵

- (6) a. La imprecisión terminológica de que adolece esta expresión es evidente: a esas alturas del proceso, aún no hay culpables que valgan, sino tan sólo personas de las que **se tienen** más o menos indicios de su posible participación en el hecho o hechos delictivos que se investigan. (Dcast1)
- b. Les solucions aA de l'Eq.(38) depenen de 11 i n'hi ha un mínim de 2 i un màxim de 4. L'Eq. (38) **es pot emprar** també per determinar

⁵ Per a Ricós (1996: 201), la diferència entre la passiva perifràstica i la passiva reflexa és que en la passiva perifràstica es destaca el subjecte gramatical, ja que es topicalitza, mentre que en la reflexa s'emfasitza sobre l'acció verbal, així doncs, "el elemento destacado no adquiere valor estilístico, sino que sirve, como desarrollaremos más adelante, para evitar la ambigüedad e incidir en la objetividad del escrito."

el valor RA per al qual una direcció de lliscament a és asíptota (Fcat1)

Des del punt de vista estructural, excepte per la morfologia verbal, són semblants a les passives perifràstiques i presenten límits molt difusos amb les impersonals reflexes.⁶ Quan el verb es presenta en plural, com en (6a), la concordança del verb i el subjecte és clara i, per tant, és fàcilment identificable com a passiva reflexa (cfr. Vera Luján, 1990: 148). Quan el verb és singular, hem considerat que l'anteposició del sintagma nominal, com en (6b), afavoreix la interpretació d'aquest com a subjecte i, per tant, la interpretació com a passiva.⁷ No obstant això, cal tenir en compte que alguns verbs afavoreixen la postposició del subjecte, com ara *tenir* (6a) o *necessitar*. Així, una altra prova que ens ha servit per tal de distingir entre les passives reflexes i les impersonals reflexes ha estat la cerca d'una construcció activa equivalent. Si no és possible l'activa corresponent sense modificar l'ordre, caldrà considerar-la com a passiva reflexa, com mostrem en (7a):⁸

- (7) a. *Les solucions aA de l'Eq.(38) depenen de 11 i n'hi ha un mínim de 2 i un màxim de 4. L'Eq. (38) **podem emprar** també per determinar el valor RA per al qual una direcció de lliscament a és asíptota (Fcat1)

Com es veu en (7b), si es manté l'ordre dels mots, l'activa corresponent no és possible; en canvi, sí que admet la paràfrasi amb una passiva perifràstica:

⁶ Algunes construccions ergatives presenten una estructura molt semblant a les passives reflexes, però l'anàlisi del verb i els papers temàtics que pot atorgar als complements ens demostra que són construccions ben diferents: mentre que les construccions passives reflexes tenen un verb agentiu, les construccions ergatives presenten un verb que indica un procés, tal com veiem en l'exemple següent:

Frecuentemente se utiliza el mol como una cantidad de masa individual (distinta para cada sustancia), es decir sinónimo de átomo-gramo o molécula-gramo, conceptos que el mol hace innecesarios ya que **se convierten** en la masa de un mol o masa molar. Los conceptos de mol y de masa molar se usan con frecuencia con el mismo significado [...] (fiscas5)

⁷ Medikoetxea (1999: 26.1.1.3) considera que les construccions que tenen el subjecte avantposat són les "oraciones medias con se".

⁸ Margarita Suñer (*apud* Vera Lujan, 1990: 142-143) nega l'existència de passives reflexes i apunta que cal interpretar-les com a impersonals.

- (7) b. *Les solucions aA de l'Eq.(38) depenen de 11 i n'hi ha un mínim de 2 i un màxim de 4. L'Eq. (38) **poden ser emprades** també per determinar el valor RA per al qual una direcció de lliscament a és asímptota (Fcat1)

Si en les passives perifràstiques, l'element que aportava la passivització era el participi, Hernández Sacristán (1997: 23) considera que el pronom reflexiu *se* és el que aporta el valor passiu, que restringeix les capacitats actives del subjecte [+humà] i dinamitza els subjectes [-humans]:

La verdadera y última función de esta última –al menos en español– es simbolizar determinado grado de indeterminación en el sentido de la relación causal y neutralizar, con ello, también en parte la distinción entre entidades implicadas de forma activa y entidades implicadas de forma pasiva en los procesos y eventos que describen las oraciones.

Aquesta tesi d'Hernández Sacristán serveix com a argument que justifica la incompatibilitat del complement agent en aquest tipus de construccions, ja que el subjecte [-humà] pren característiques actives.⁹

9.2. LES CONSTRUCCIONS IMPERSONALS

Considerem una construcció com a impersonal, en sentit ampli, quan el seu subjecte és genèric i indeterminat o quan no té un subjecte referencial, bé perquè s'ha obviat aquest subjecte en favor d'un realç del procés verbal bé perquè el verb no admet cap subjecte que no siga expletiu.

Com véiem en la taula 1, hem distingit tres tipus d'impersonals per al castellà i el català i tres tipus per a l'anglès. En castellà i català, hem estudiat les impersonals amb subjecte inespecífic (§ 9.2.1), les impersonals reflexes (§ 9.2.2) i les impersonals esdevenimentals (§ 9.2.3). En anglès, hem identificat les passives

⁹ Encara que Ricós (1998: 203) afirma que en els textos jurídics, aquestes construccions també solen anar acompanyades de complement agent, no n'hem pogut localitzar cap exemple en els nostres textos.

perifràstiques (§ 9.2.1), les impersonals passives (§ 5.2.4) i les impersonals de subjecte expletiu (§ 9.2.5).

9.2.1. Les construccions impersonals amb subjecte inespecífic

Hem anomenat impersonals amb subjecte inespecífic aquelles construccions que es caracteritzen per la presència en la posició de subjecte de pronoms indefinits com català *hom/un*, castellà *uno*, anglès *one* o de sintagmes nominals genèrics com *la gent/la gente/people*:¹⁰

- (8) a. Sóc del parer que l'ús de marques restrictives del tipus “En algunes contrades”, de significat encertadament vague, havia d’haver estat més extens amb vista a no fer marxa enrere en el que **hom** havia aconseguit pel que fa a la unitat de la llengua escrita formal. (Lcat1)
- b. Me gustaría acabar volviendo al punto de partida. Sin sentirme capacitado para sugerir la forma de utilizar la historia en la enseñanza de la física, si es que **uno** se decide por hacerlo, si me parece conveniente recomendar al profesor el consumismo de material histórico de calidad relacionado con su docencia. (Fcast2)
- c. More importantly, the rule of law that **one** may attack another when the facts are such that a reasonable person would believe he or she was under attack by the other meet Professor Fletcher’s criterion of being an objective rule for regulating practical affairs. (Dang3)
- d. [...] they do not at all deny that speakers may still connect the meanings. Even if the differences are so great that **people** make no connections between the forms (Table 1, point e) this does not mean they can therefore make no mental connections between the meanings of the forms. (Lang4)

Les construccions de (8), des del punt de vista sintàctic, tenen un SN subjecte, però solament són impersonals des del punt de vista semàntic, ja que aquest SN té

¹⁰ Givón (2001: 135-136) es refereix a aquests subjectes com a “impersonal subject pronoun”, mentre que Bartra (2002: 16.5.1) anomena aquests subjectes “subjectes explícits de valor inespecífic o genèric”.

una interpretació genèrica i inespecífica (Gómez Torrego, 1992: 14; Bartra, 2002: 16.5.1). En aquest sentit, Vera Luján (1990: 93) considera que una de les proves que indica major dependència del pronom inespecífic amb l'emissor és l'alternança de gènere que presenta el castellà la forma *uno* (*uno/una*).

D'acord amb aquesta descripció, aquestes construccions es poden analitzar com a equivalents a les construccions personals amb *Nos6*, ja que busquen la validesa universal de l'enunciat.¹¹ Així, exemples com els de (8) són molt semblants semànticament al de (9):

- (9) One cannot calculate the heliocentric elongation of the Moon from any angle between the Moon and Earth because **we** are standing on the Earth (the Moon has no geocentric elongation). (Fang2)

En tots els casos es pretén fer extensiu el contingut de l'enunciat per a totes les persones: l'emissor, el receptor i una tercera persona genèrica i global.

9.2.2. Les construccions impersonals reflexes

Les construccions impersonals reflexes es caracteritzen pel fet de no tenir subjecte referencial i manifestar el caràcter impersonal a través del clíctic *se* unit al verb. Com que el català i el castellà són llengües de subjecte buit, la posició de subjecte no apareix representada per cap element expletiu, a diferència de l'anglès, que demana un expletiu (*it, there*) per formar una impersonal:

- (10) a. A continuació ve un capítol on **es parla** del relativisme cognitiu començant per la filosofia de les ciències, especialment Thomas Kuhn i Paul Feyerabend. Més endavant parlen del programa fort a sociologia de les ciències de Barry Barnes i David Bloor i, a França, del de Bruno Latour. (resFcat3)
- b. En la mayor parte de estos textos, **se estudia** la Química de la Coordinación con un nivel mas bajo que el requerido por los

¹¹ Jan Schorten (*apud* Vera Luján, 1990: 93) assenyala que “el hablante está incluido en él y, de igual forma, lo estará el oyente y una(s) tercera(s) persona(s)”, la qual cosa ocorria també amb el *Nos5* i amb el *Nos6*.

estudiantes de los últimos cursos de las Licenciaturas en Química que se imparten en las Universidades españolas. (resFcast5)

Pel exemples de (10) podem observar la proximitat entre impersonals i passives reflexes, una proximitat més aparent que real si tenim en compte que la impersonal, a diferència de la passiva, no té un sintagma nominal subjecte, que, com a tal, concorda amb el verb. El cas de (10a) és clarament impersonal, ja que no hi ha cap SN candidat a subjecte per tal com el verb és intransitiu. En canvi, en casos com (10b), en què *la Química de la Coordinación* pot interpretar-se com a subjecte o com a objecte directe, es crea una ambigüitat estructural entre passiva i impersonal. Tanmateix, a efectes de la nostra classificació, la situació postposada al verb afavoreix la interpretació com a objecte directe i, per tant, la interpretació com a impersonal reflexa. A més, la construcció activa corresponent és possible sense alterar l'ordre proposat, contràriament al que ocorria amb les passives reflexes de l'exemple (7b):

- (11) a. En la mayor parte de estos textos, **estudian** la Química de la Coordinación [...] (resFcast5)

Convé notar que la substitució per una construcció activa resulta més natural que una passiva perifràstica:

- (11) b. *En la mayor parte de estos textos, **es estudiada** la Química de la Coordinación [...]

9.2.3. Les construccions impersonals esdevenimentals

Les construccions impersonals esdevenimentals són aquelles que es construeixen amb predicats que no accepten cap mena de subjecte (català *caldre*, castellà *hay que*) i només regeixen una clàusula subordinada substantiva en funció de complement directe.¹² Es diferencien de les impersonals reflexes perquè

¹² Altres verbs que presenten aquestes mateixes característiques són *semblar* i *paréixer*, tot i que sols hem analitzat les construccions amb *caldre*. En castellà també es formen construccions

aquestes tenen una variant amb subjecte argumental una vegada eliminat el clíctic *se*. En canvi, construccions amb verbs com *caldre* no admeten variants amb subjecte referencial, tot i que semànticament sí que impliquen un agent o un experimentador vinculat al verb de la subordinada.¹³

- (12) a. A més, la nostra història de la llengua fa utòpica la desitjable equiparació de les modalitats geogràfiques; només **cal comprovar** que, generalment, no queda més remei que definir paraules com *xic*, *al·lot* i la majoria de les esmentades més amunt a partir de mots usats en català central (el parlar de la zona amb més pes demogràfic, amb més dinamisme polític i cultural), mots habitualment no exclusius d'aquest dialecte, és clar. (Lcat1)
- b. A menudo **hay que recurrir** a procedimientos de separacion, que ofrecen las siguientes ventajas [...] (Fcast7)

Tot i que, des del punt de vista sintàctic, aquestes construccions són les més impersonals perquè tenen subjecte buit de caràcter no temàtic; des del punt de vista semàntic, aquestes construccions estan molt vinculades a l'emissor. De fet, en català, aquests construccions admeten el verb en forma no personal o bé el verb en forma personal, com en 13:

- (13) a. A més, la nostra història de la llengua fa utòpica la desitjable equiparació de les modalitats geogràfiques; només **cal que comprovem** que, generalment, no queda més remei que definir paraules com *xic* [...] (Lcat1)

equivalents amb *ser* i *poder* que Fernández & Tobaas (1999: 1768) anomenen “construcciones impersonales modales y auxiliares”.

¹³ Aquestes construccions es corresponen amb el que Bonet i Solà (1986: 95-96), des d'un punt de vista generatiu, anomenen construccions amb verbs operadors sense elevació. Per la nostra banda, però, no hem considerat *semblar* i *parèixer* perquè, a més de ser construccions de naturalesa atributiva, no són equivalents a formes amb subjecte personal des de cap punt de vista. De fet, si volem fer aparèixer l'emissor, aquest només pot adoptar la forma d'un complement indirecte:

- (ii) a. Sembla que treballarem
b. Em sembla que treballarem
- (iii) a. Cal treballar
b. Ens cal treballar
c. Hem de treballar

És la correspondència entre (iia) i (iiic) el que interessa en relació amb el nostre estudi.

Igualment, en castellà, és fàcil establir la corresponent forma personal:

- (13) b. A menudo **tenemos que recurrir** a procedimientos de separación, que ofrecen las siguientes ventajas [...] (Fcast7)

Aquestes construccions s'utilitzen sempre per a ocultar la primera persona, contràriament a les altres construccions que poden amagar la primera o la tercera persona.

9.2.4. Les construccions impersonals passives

Les construccions impersonals passives són passives perifràstiques amb un subjecte expletiu (*it*) que les converteix en impersonals i es vincula a una clàusula subordinada substantiva [*it be* + participi passat *that...*]. Aquestes construccions es podrien traduir en català i en castellà com a passives reflexes (14a i 14b) o com a impersonals esdevenimentals (14c):

- (14) a. **It cannot be denied** that the proper treatment of the relationship between semantics and pragmatics is one of the thorniest linguistic and philosophical problems on the contemporary research agenda [...] (resLang3)
- b. In [12] **it is stated** that M is at least 100. But in [13], the \emptyset i fixed-relaxation-time points are said to involve constant spacing within the range \emptyset_{\min} , \emptyset_{\max} of the distribution. (Fang4)
- c. **It should also be noted** that the phase diagram of 3He is more complicated than that of the cuprates, so there are more competing phases to reconcile. (Fang1)

Les construccions de (14) s'utilitzen per a ocultar la primera persona (14a i 14c) o la tercera (14b).

Observem que aquestes construccions impersonals/passives també poden presentar límits difusos amb les passives perifràstiques.

- (15) a. **It might be said** that speech-act research has concentrated on taxonomy and (increasingly) formalization, while research on contextual inferences has sought an explanatory dimension by aligning itself either with psychology (relevance theory à la Sperber and Wilson, 1995) or with sociology and/or anthropology (theory of politeness à la Brown and Levinson 1987). (resLang3)
- b. The idea is that Grice's cooperative principle is argued to be too strong, since cooperation is not evident in all conversations, and as such **it should be replaced** by a principle of effective means: "Given a desired end, one is to choose that action which most effectively, and at least cost, attains that end, *ceteris paribus*" (vol. 4: 188, 205) (resLang3)

Si analitzem els exemples de (15), podem veure que (15a) correspon al que hem anomenat impersonal passiva perquè el pronom *it* es refereix a un subjecte no específic, mentre que en (15b), tot i presentar una estructura molt semblant, el pronom *it* funciona com a anafòric, en aquest cas concret com a substitut de *Grice's cooperative principle*. És, doncs, el caràcter expletiu o referencial el que permet diferenciar-les en contextos formalment idèntics.

9.2.5. Les construccions impersonals amb subjecte expletiu

Les construccions impersonals amb subjecte expletiu tenen una estructura molt semblant a les impersonals passives. Com les anteriors, hi ha el pronom neutre *it* en la posició de subjecte seguit del verb *ser*, però en aquest cas és una construcció atributiva:¹⁴

- (16) a. This operator is defined in any number of dimensions, but for the arguments to work properly in dimensions greater than one **it is necessary to** imagine a sample that is long and skinny, say 50 light-years wide and 105 light-years long, and to have an odd number of sites in the plane perpendicular to the long axis. (Fang1)
- b. [...] **it is right to** turn the spotlight on "law and communications" (Dang2)

¹⁴ Bello (1847: 1105; *apud* Mendicoetxea, 1999: 1626) considera que construccions com *Es fácil de resolver* tenen un significat passiu, en les quals cal interpretar un agent genèric.

El pronom expletiu es lliga a la subordinada d'infinitiu, com en les impersonals passives, però l'estructura és atributiva (nucli adjectival) i no passiva (nucli participial).

9.3. ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ: CLASSIFICACIÓ SEMÀNTICA

L'anàlisi dels mecanismes d'impersonalització té en compte aspectes semàntics d'aquestes construccions: sensació d'impersonalitat i funció de l'emissor que s'oculta sota aquests mecanismes.

Taula 2. Mecanismes d'impersonalització (organització semàntica)

	CATALÀ I CASTELLÀ	ANGLÈS
+ (MANIFESTACIÓ DE L'EMISSOR)	Impersonal amb subjecte no referencial	Impersonal amb subjecte expletiu
	Impersonal amb subjecte inespecífic (<i>hom/uno</i>)	Impersonal amb subjecte inespecífic (<i>one</i>)
	Impersonal reflexa (<i>se + V</i> veu activa)	Impersonal passiva
	Passiva reflexa	
- (MANIFESTACIÓ DE L'EMISSOR)	Passiva perifràstica	Passiva perifràstica

En la introducció d'aquest apartat hem presentat una classificació basada en qüestions sintàctiques. Tot seguit, proposem una classificació basada en qüestions semàntiques, que distribueix les construccions en un continu basat en la major o menor manifestació de l'emissor. En la taula 2, hem exposat la gradació en què es basarà la nostra anàlisi.

Es tracta d'una idea semblant a la que presenta Mendikoetxea (2002), que té en compte el grau de presència/absència del subjecte implícit. Per a Mendikoetxea (2002: 1643), la presència del subjecte és “mínima en el caso de las oraciones medias, que denotan estados, y totalmente necesaria y obligatoria en el caso de las oraciones pasivas e impersonales, que denotan actividad o acción”.

Si comparem la taula 2 amb la taula 1, observarem que hi ha moltes diferències i, de fet, l'ordenació semàntica és pràcticament inversa a l'ordenació sintàctica. En el cas del català i del castellà, les construccions que impliquen un major grau de presència de l'emissor són les impersonals amb subjecte no referencial, que sols s'usen per a vehicular la primera persona. Seguidament, trobem les impersonals amb subjecte inespecífic que també vehiculen la primera persona, però l'emissor no es presenta tan implicat en l'enunciat, sinó que està interessat a fer-lo extensiu també a l'emissor i a una tercera persona. En tercer lloc, tindriem les impersonals, en les quals l'emissor sembla totalment desvinculat del missatge i, per últim, les passives reflexes i, en especial, perifràstiques que intenten focalitzar sobre l'objecte semàntic de l'acció, convertit en subjecte sintàctic, de manera que l'agent és obviat en la majoria de casos, a pesar que es pot expressar a través del complement agent.¹⁵ Observem aquesta gradació que proposem en els exemples següents:

- (17) a. Hay que buscar una causa de esta situación = Debemos buscar
b. Uno busca la causa de esta situación = Alguien (identificable con emisor) debe buscar
c. Se busca una causa de esta situación = Alguien (no necesariamente identificable con emisor) busca
d. Esta potestad debe ser utilizada = Alguien (no identificable con emisor) debe utilizar la potestad.

¹⁵ Entre les passives i les impersonals reflexes les diferències quant al grau d'explicitació de l'agent són mínimes. No obstant això, “aprecian los que asocian a las impersonales con *se* con una interpretación activa, lo que conlleva una presencia del agente más sentida en las oraciones impersonales con *se* que en las oraciones pasivas con *se*” (Mendikoetxea, 2002: 1643)

Partim d'un exemple d'un text de dret en castellà (dcast2), en (17a) l'emissor no apareix explícitament, però es dedueix fàcilment un emissor que es responsabilitza de l'enunciat i que s'inclou en l'acció de buscar. En (17b) l'emissor també s'inclou en l'acció, però sembla més dissolt en una col·lectivitat de la qual també pot formar part el receptor i una tercera persona. Si ens fixem en (17c) i (17d), observarem que l'emissor ja no apareix tan vinculat a l'acció de buscar i l'acció es podria atribuir a una tercera persona.

Quant al cas de l'anglès, l'ordre és semblant al que hem presentat en castellà. Les que més deixen veure el subjecte són les impersonals amb subjecte expletiu que manifesten una implicació de l'emissor. En segon lloc, hi ha les impersonals amb subjecte inespecífic, que com les del castellà i del català, el subjecte inespecífic inclou l'emissor i també el receptor i la tercera persona. En tercer lloc, trobem les impersonals passives, que juntament amb les passives perifràstiques, representen el grau mínim de manifestació de l'emissor.

- (18) a. It is very important to emphasize that this line of reasoning does not contradict any of Anderson's phenomenological observations
- b. One emphasizes that this line of reasoning [...]
- c. It is emphasized that this line of reasoning [...]
- d. This line must be emphasized [...]

En els exemples de (18) es pot veure aquesta gradació des de major implicació de l'emissor fins a menor implicació de l'emissor.

A més del grau d'implicació de l'emissor, l'anàlisi semàntica dels mecanismes d'impersonalització té en compte la funció que fa l'emissor que s'oculta sota aquests processos (cfr. § 5.2). Aquestes funcions són paral·leles a les que es presenten en l'anàlisi de les marques de persona: exemple, experimentador, escriptor, declarant, analista i atacant, que repassarem breument mitjançant alguns exemples.

La funció d'exemple remet a una situació hipotètica, on l'emissor i el receptor podrien actuar com a protagonistes:

- (19) if **one** uses 0.00090 for the tangent of 3'4", instead of 0.000 8921, and uses 225 days for the period of Venus instead of 224.7 days, and 9.53 AU instead of 9.526 AU for the orbital radius of Saturn, **one** then obtains 1/3021 exactly. These are the same type of approximations we used to show that the calculated relative mass of Jupiter matched Newton's value within rounding error. (Fang2)

La funció d'experimentador s'identifica prototípicament amb el lector, com veiem en (20):

- (20) **One** can read Sophocles' Antigone as the same story. If one does, however, Sophocles' heroine is no moral match for Plato's Socrates, nor is Creon the villain of tradition. (Dang3)

Les dues funcions anteriors no eren exclusives de l'emissor, sinó que eren funcions que s'estenien al receptor dels textos. La funció d'escriptor (20) fa referència a la capacitat de l'emissor de dominar el text que construeix i remetre a parts anteriors i posteriors:

- (21) Las consideraciones que **acaban de exponerse**, unidas a la naturaleza de la jurisdicción constitucional de amparo que, como dijimos en la STC 114/1995, "no ha sido concebida sino para corregir posibles vulneraciones de los derechos fundamentales y libertades públicas" (Dcast2)

Amb la funció de declarant, l'emissor emet una afirmació que no implica cap valoració:

- (22) Entre los antecedentes más sobresalientes de este intento por situar la ciencia en el plano cultural que le corresponde, pero que por razones que no vienen al caso no está ocupando, **hay que mencionar** a James Bryan Conant (1893-1978), presidente durante 20 años (1933-1953) de la Universidad de Harvard [...] (resFcast3)

Amb un grau d'implicació major de l'emissor respecte de l'enunciat, la funció d'analista s'usa per a vehicular una valoració positiva sobre un fet:

- (23) Cuando, dado un conjunto de historias de grano grueso relativo a cierto sistema, el funcional de decoherencia de cualesquiera dos

historias distintas del conjunto se anula, entonces dicho conjunto es un “conjunto decoherente” (*decoherent set*) y **puede asignarse** una probabilidad a cada una de sus historias. (Fcast1)

Per últim, l'emissor adopta el paper d'atacant quan vol exposar una valoració negativa:

- (24) Potser **caldria objectar** que hauria d'aparèixer més sovint la marca popular (equivalent, per cert, en el *DGLC*, a familiar, acotació aquesta darrera que en el *DIEC* té un ús més estricte) (Lcat1)

En els pròxims capítols, exposarem els resultats tenint en compte la classificació sintàctica que hem mostrat en aquest capítol; en canvi, en els capítols de conclusions (caps. 13 i 14), prioritzarem sobre els aspectes semàntics, ja que ens resulten més productius per a l'objectiu que volem assolir, que és la sensació d'impersonalitat que transmeten els textos.

10. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN EL CORPUS CATALÀ

L'estudi dels mecanismes d'impersonalització en el corpus català es basarà en l'anàlisi de la quantitat i la distribució d'algunes construccions sintàctiques que s'utilitzen en aquesta llengua per a ocultar la primera o la tercera persona, tal com hem presentat en el capítol 9.

La divisió dels apartats d'aquest capítol serà paral·lela a la divisió que hem fet servir en el cas de l'anàlisi de les marques de persona (cap. 6, 7 i 8). Així, destinarem un apartat per a l'anàlisi dels resultats de cada matèria (lingüística, dret, física i química, i medicina) i, per últim, n'inclourem un que servirà com a síntesi i caracterització global dels processos d'impersonalització del corpus en català.

10.1. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CATALÀ

En el corpus català de lingüística, hem localitzat 324 construccions d'impersonalització de les descrites en el capítol 9 (§ 9.1). La majoria d'aquestes construccions es concentren en els articles de polèmica (277), ja que en les ressenyes s'observa una tendència a utilitzar construccions personals (123), per sobre de les impersonals (47). Cal pensar també que el nombre de paraules de les ressenyes és més reduït i, per tant, és lògic que es redueix el nombre de construccions. No obstant això, si prenem com a referència el nombre de marques de persona que hem trobat en un i altre gènere, ens adonarem que el percentatge

de construccions d'impersonalització de primera persona és lleugerament superior en els articles de polèmica:¹

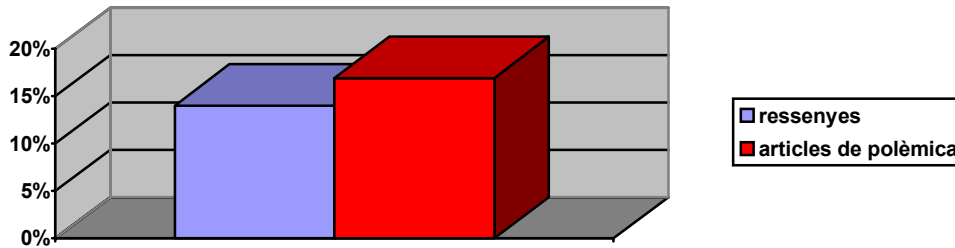

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres

Segons la figura 1, les 20 construccions d'impersonalització de primera persona de les ressenyes representen el 14% del conjunt de construccions trobades (entre marques de persona i construccions d'impersonalització de primera persona). En el cas dels articles de polèmica, aquest percentatge assoleix el 16,9% sobre el total de 437 construccions analitzades. Així doncs, podem concloure que l'article de polèmica sol utilitzar el recurs de l'ocultació de la persona amb més freqüència que les ressenyes, on l'autor tendeix a presentar opinions i atacs a través de marques personals. Els exemples que presentem a continuació ens serveixen com a mostra del que hem comentat:

- (1) En qualsevol cas, **s'ha de reconèixer** al senyor Saragossà el fet d'haver-se acostat força a certs defectes conceptuals greus del generativisme dominant a mitjan dels anys vuitanta relatius a la posició de la semàntica lèxica dins la gramàtica. D'una banda, **s'entén** que les estructures sintàctiques es deriven en bona mesura de les propietats de tipus relacional especificades en el contingut de les unitats lèxiques que hi intervenen. D'altra banda, **s'entén** que les propietats lèxiques de tipus no directament relacional simplement s'insereixen a la frase després de la derivació de la seva forma lògica. En conseqüència, és com si la tria d'unitats lèxiques (l'operació inicial en el desenvolupament de l'estructura d'una frase) anés seguida d'un cert procés de desmembració de la informació que contenen i de distribució d'aquesta informació en

¹ Hem extret el percentatge de les construccions d'impersonalització tenint en compte el total de construccions, d'impersonalització i marques de persona, trobades en cada gènere.

diferents àmbits gramaticals.³ Ara bé, la crítica del senyor Saragossà és novament parcial perquè es limita a les opinions de Chomsky, i ignora tot el debat que hi ha hagut dins el generativisme a propòsit d'aquest conflicte. I si bé, **cal reconèixer** que els millors resultats d'aquest debat van cristal·litzar cap a 1988, 4 és a dir, fora del període acotat pel senyor Saragossà, també cal dir que això pot servir per a denunciar una altra faceta del caràcter parcial de les seves crítiques. L'any 1986 és sens dubte un any important en el curs del generativisme, perquè s'hi van publicar dues obres majors de Chomsky, però és un any totalment arbitrari com a límit temporal per a una crítica global del generativisme, per tal com no hi ha cap debat important del corrent que es vagi tancar precisament aquest any. Quan li interessa il·lustrar algun defecte, el senyor Saragossà no li fa res anar més enllà de 1986: per exemple, Bosque (1989), Demonte (1989), Hernanz i Brucart (1987) o Rigau (1988) són utilitzats com a il·lustració de diferents menes de pecat teòric. Per a donar compte del desenvolupament o de la conclusió de certs debats, en canvi, 1986 constitueix un límit insuperable. Doncs bé, el senyor Saragossà ha de saber que algunes de les qüestions que l'amoïnen tant, per exemple dins la teoria temàtica (com ara la impossibilitat de definir i enumerar els papers temàtics), han estat revisades, i superades, molt poc de temps després de 1986. És clar que és difícil saber si l'amoïnament del senyor Saragossà prové d'un interès autèntic pel debat o més aviat del seu instint bàsic d'atac. (Lcat4)

- (2) Fins ací el capítol introductor. Molt acurat i clar, però poc extens al **nostre** parer, ja que la novetat de la perspectiva **pensem** que demana una contextualització més àmplia, ni que fos perquè el lector s'introdueix en les noves perspectives que l'autor fa servir. Els següents sis capítols són, estrictament, l'estudi cognitiu de gran part de les preposicions catalanes. Comença per les preposicions directives cap (a) i fins (a). La primera expressa fonamentalment direcció més orientació frontal, concepte que no és fruit dels estudiosos físics sinó de l'anomenada "física naïf", és a dir, una concepció del món simplificada i ingènua. Aquesta concepció, aplicada als significats centrals de totes les preposicions, és la que, segons l'autor, **fem** servir bàsicament. A partir d'aquest significat bàsic de direcció espacial, es van desglossant gradualment altres significats més complexos, en altres àmbits: en primer lloc, l'àmbit temporal, on es projecta gràcies a la metàfora que fa concebre el temps com una línia i, com a tal, amb direcció. Per últim, **es desglossa** l'àmbit abstracte, per exemple, com a espai figurat (*El camí cap a Europa passa per Alemanya*) o fins arribar al límit categorial de la preposició i acostar-se a la dels predeterminants (*Van a venir a les noces cap a dos-cents invitats*). D'una manera molt semblant, **es desenvolupen**

els significats de fins (a) indicant el punt final o límit en el *landmark* d'un moviment realitzat per un *trajector*, primer a l'àmbit espacial, després a l'espacial fins arribar al figurat i al límit de categoria. (resLcat2)

En el fragment que presentem en (1), pertanyent a un article de polèmica, trobem que la crítica es manifesta a través de construccions d'impersonalització, que fa servir l'autor per a amagar-se (*s'ha de reconèixer, s'entén, cal reconèixer*). En (2), l'autor fa observacions i crítiques mitjançant marques de persona i les construccions d'impersonalització s'utilitzen per a referir-se a la tercera persona i fer descripció (*es desglossa, es desenvolupen*). En aquest punt també podem trobar diferència entre aquests dos fragments, ja que en (1) l'emissor es refereix a la tercera persona de què parla de manera directa (*el senyor Saragossà no li fa res, el senyor Saragossà ha de saber*), mentre que en (2) es preserva molt més la imatge de la tercera persona.

Per estudiar aquestes construccions d'impersonalització, farem una distinció inicial entre aquelles que es podrien expressar mitjançant la primera persona del plural i aquelles que amaguen un agent en tercera persona. Els percentatges d'aquestes dues construccions presenta índexs diferents, com observem en la figura següent:

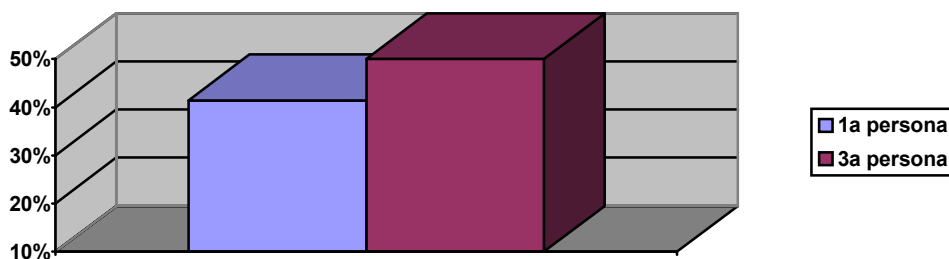

Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització

La referència a la tercera persona és superior (190 ocurrences, 58,6%) que la referència a la primera (134 ocurrences, 41,4%). Aquest resultat ens indica que l'emissor utilitza bastant freqüentment aquests recursos per ocultar-se, bé per

qüestions de cortesia o bé per seguir la recomanació de l'objectivitat en el discurs científic i que també fa servir aquests mateixos recursos per preservar la imatge de la tercera persona, que sol ser l'autor del text que comenta.

10.1.1. La primera persona oculta en els textos de lingüística en català

En el corpus de lingüística en català, la referència a la primera persona es manifesta a través de tots els tipus de construccions que hem estudiat (cfr. cap. 9). Vegem en el gràfic següent la proporció de cadascuna de les construccions:

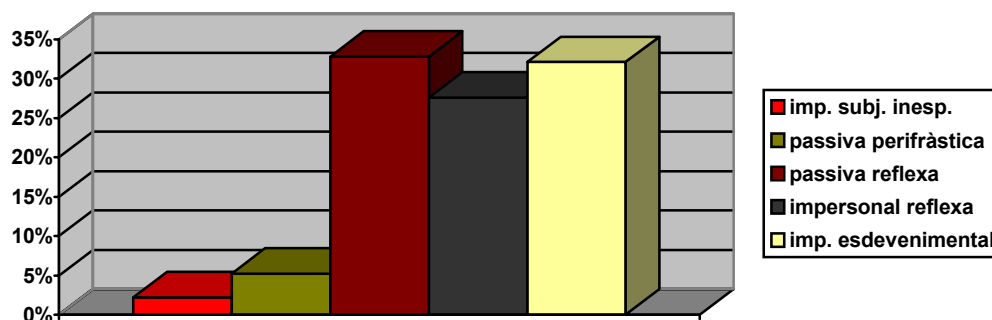

Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten la persona

Les construccions importants des del punt de vista quantitatiu són les impersonals amb verb que no pot tenir cap SN en la posició de subjecte, és a dir, les impersonals esdevenimentals (*cal estudiar*). Aquestes construccions assoleixen el 32,8% (44 ocurrences) i, com mostren els exemples, sembla que en aquestes construccions l'autoreferència es fa més clara:

- (3) a. No **cal dir** que també és preferible recórrer a *antic* o a *que ha estat* davant “un sintagma lexicalitzat del tipus alt càrrec, conseller en cap, primer ministre” (Lcat2)
- b. Entre les forces que tendeixen a igualar els trets lingüístics específics d'una comunitat o grup social, **cal destacar** la propagació del model urbà o la burla contra formes considerades “poc fines” o vulgars. (resLcat4)

Possiblement, en els exemples de (3) l'emissor es fa més present per la naturalesa d'aquestes construccions que admeten una clàusula subordinada amb el verb conjugat (*cal que diem, cal que destaquem...*). Així doncs, tot i que des del punt de vista sintàctic impliquen màxima ocultació de l'agent, des del punt de vista semàntic el deixen bastant al descobert (cfr. § 9.2).

Una altra de les construccions majoritàries és la passiva reflexa (44 ocurrences, 32,8%), que, en general, és incompatible amb la presència explícita d'un complement agent:

- (4) a. Pel que fa a l'adaptació de mots anglesos amb *-ll-* o *-nn*, es constata un doble criteri, fet sorprenent perquè en la llengua original tals grafies **es pronuncien** sense geminar. (Lcat1)
- b. A la gramàtica de Petit **poden llegir-s'hi**, com a mínim, dos desenvolupaments llargs. (resLcat5)
- c. Les seves opinions bàsiques sobre cada un d'aquests punts **es poden resumir** de la manera següent (Lcat4)

Els exemples (4a i b) oculten primera persona plural. A partir del context, podem deduir que, en el cas de (4a), al·ludeix a la comunitat de catalanoparlants, mentre que en el segon cas (4b) restringeix el camp als futurs lectors de l'obra que se ressenya. En canvi, en l'últim exemple, sembla més clar l'ocultació de l'autor com a escriptor i organitzador del text. Aquestes construccions són, des del punt de vista semàntic, oposades a les esdevenimentals de (3), en què l'emissor apareix més codificat.

Una altra de les construccions que presenta percentatges bastant elevats i que està molt relacionada amb l'anterior és la impersonal reflexa. En el corpus de lingüística en català hem detectat 37 casos (27,6%):

- (5) a. Ara bé, d'això no **se segueix**, com pretén el senyor Saragossà (p. 183), que qualsevol altre constituent que es trobi abans d'aquest SN sigui regit per V (el senyor Saragossà diu, concretament: [...]) (Lcat4)

- b. Això resulta natural si tenim en compte que parlem d'una teoria de la qual **es sol dir** sense exagerar que ha revolucionat la manera de pensar el fenomen del llenguatge humà. (Lcat4)

Els dos exemples de (5) pertanyen al mateix text, que conté bastants construccions impersonals reflexes que són, sintàcticament i semàntica, molt opaques, la qual cosa pot estar relacionada amb el to polèmic tan directe d'aquest text. Les altres dues construccions (impersonals amb subjecte indeterminat i passives perifràstiques) són molt poc freqüents. D'una banda, en el nostre corpus hem trobat 7 casos de passiva perifràstica que amaga la primera persona (5,2%):

- (6) [...] i que hem de relacionar amb d'altres llengües romàniques com l'italià en el cas d'*ànimo*, de *xurma* (d'origen genovès) o d'*artesa* (que en aquest cas sí que va passar del català al castellà), o l'aragonès -llengua que no **ha estat prou valorada** si tenim en compte la relació amb el català durant l'edat mitjana. (resLcat3)

Convé comentar que cap d'aquests casos no inclou la presència del complement agent. L'ús d'aquestes construccions passives pretén evitar la presència de l'agent i tendir a la generalització. En la majoria d'exemples que hem trobat les passives perifràstiques es podrien haver expressat amb construccions personals mitjançant la marca *Nos5* i *Nos6*, que són construccions que indiquen globalitat o universalitat.

D'altra banda, les impersonals amb subjecte inespecífic arriben a la xifra de 2,2% (3 ocurrences):

- (7) a. [...] aquí ens limitarem a afegir unes poques observacions de collita pròpia per veure si **hom** s'anima a aprofundir la qüestió [...] (resLcat5)
- b. Sense abandonar les qüestions semàntiques, **hom** pot assenyalar que mai no ha estat una preocupació central dels treballs de Chomsky la qüestió de com s'han d'articular adequadament els mòduls sintàctic i semàntic de la gramàtica. (Lcat4)

En general, les construccions de (7) són molt pròximes a les construccions personals amb *Nos6* o *Nos5*. De fet, tant (7a) com (7b) al·ludeixen clarament a la comunitat de lingüistes.

Si comparem la distribució dels tipus de construccions d'impersonalització que oculten la primera persona en els dos gèneres utilitzats, observarem que la distribució és bastant semblant i, de fet, en els dos gèneres predominen les impersonals esdevenimentals. Solament resulta rellevant el resultat de les passives perifràstiques en les ressenyes, que és superior al de les passives reflexes; Tanmateix, en els articles de polèmica ocorre a l'inrevés: hi ha un predomini de les passives reflexes davant de les passives perifràstiques. Aquesta diferència pot estar relacionada amb una divergència quant al to dels dos gèneres. En general, els articles de polèmica semblen més crítics que no les ressenyes, on predomina la lloança i, per això, no cal ocultar tant la imatge del crític com en els articles de polèmica, on les impersonals reflexes oculten més l'emissor i, per tant, protegeixen més la seua imatge.

10.1.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de lingüística en català

L'ocultació de la primera persona sota un procés d'impersonalització també implica l'encobriment de la funció discursiva de l'emissor. L'anàlisi de les construccions d'impersonalització que hem trobat ens revela que sota construccions d'aquest tipus podem veure representades totes les funcions discursives que hem descrit en capítol 5 (§ 5.2) tret de la d'exemple:

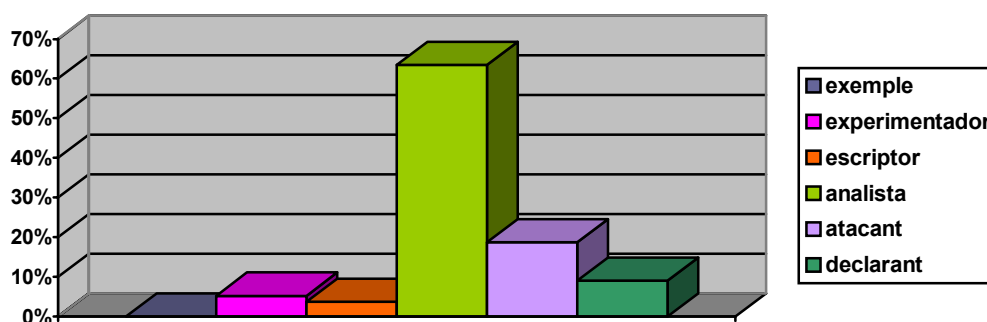

Figura 4. Funcions de l'emissor

La figura 4 ens mostra que la funció majoritària amb què es presenta l'autor és la d'analista (85 ocurrències, 63,4%), tal com ocorria en l'anàlisi de les marques de persona. La funció d'atacant se situa a molta distància, però és la segona funció pel que fa a importància quantitativa (25 ocurrències, 18,7%). Per últim, amb percentatges molt minsos, hi ha la funció de declarant (12 ocurrència, 9%), d'experimentador (7 casos, 5,2%) i la d'escriptor (5 ocurrències, 3,7%). Aquests índexs apunten que hi ha un gran desnivell pel que fa al repartiment de les funcions, ja que la majoria de construccions vehiculen la funció d'analista.

La funció d'analista es manifesta a través de diverses construccions, però majoritàriament s'oculta sota la passiva reflexa:

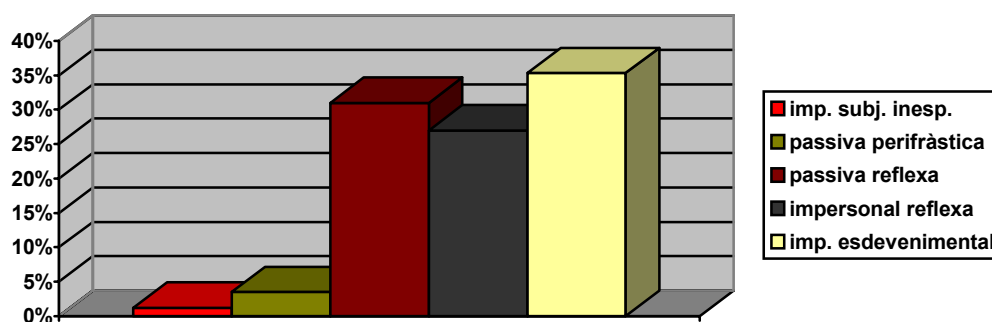

Figura 5. Funció d'analista

Com s'observa en la figura 5, hi ha molta igualtat entre les construccions majoritàries. La impersonal esdevenimental presenta el percentatge més elevat (30 ocurrences, 35,3%), però està seguida molt de prop per les passives reflexes (27 ocurrences, 31%) i les impersonals reflexes (23 ocurrences, 27%). Les impersonals de subjecte inespecífic són les més minoritàries en el nostre corpus de lingüística en català (1 ocurrencia, 1,2%):

- (8) a. Per últim, a manera d'apèndix, l'autor dedica un apartat a la varietat valenciana, a les diferències que **es poden trobar**, no ja normativament, sinó popularment (per la qual cosa fa servir un corpus fonamentat en literatura popular i en textos orals). (resLcat2)
- b. D'altra banda, **cal advertir** que, encara que l'IEC va fer públiques les normes en els *Documents...*, *op. cit.*, ja referenciats en la nota núm. 3, posteriorment en la separata *L'ús del guionet en l'escriptura dels mots formats per composició o per prefixació*, corresponent a un acord posterior de la SF (15 de març de 1996) s'hi introdueixen algunes precisions. (Lcat1)

En (8a) l'analista s'oculta sota una impersonal reflexa, mentre que en (8b) s'amaga sota impersonal esdevenimental. En ambdós exemples, el grau d'implicitació de l'emissor és bastant elevat.

La funció d'atacant també presenta bastant varietat de construccions:

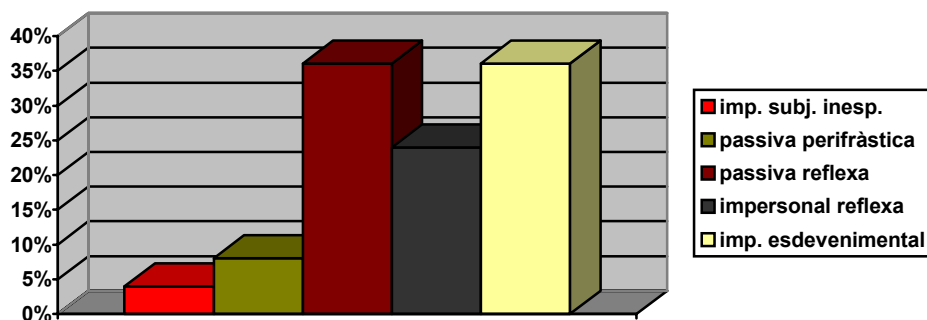

Figura 6. Funció d'atacant

En la funció d'atacant, la figura reflecteix pràcticament una escala, que va augmentant les proporcions en aquelles construccions que més s'allunyen de les marques de persona. Així doncs, es pot veure un predomini absolut de les impersonals esdevenimentals (9 ocurrences, 36%) (9a) i de les passives reflexes (9 ocurrences, 36%). El segon lloc és per a la impersonal reflexa (9b). Per últim, la passiva perifràstica (8c) no és gaire freqüent vehiculant aquesta funció, però presenta uns índexs més elevats que la impersonal amb subjecte inespecífic, que solament presenta un cas, com ocorria amb la funció d'analista:

- (9) a. **Cal adonar-se** que un judici com aquest només es pot formular des d'una posició que anul·la la raonabilitat del judici mateix (Lcat4)
- b. És llàstima, per tant, que es produís una badada per part de la SF i del TERMCAT, i que no **es corregís** fins a la segona reimpressió del DIEC (però val més tard que mai). (Lcat2)
- c. Pel que fa al lèxic, la major part dels mots recollits tenen gran extensió, encara que no sempre **havien estat constatats**; d'altres són més o menys locals. (resLcat1)

Dels tres exemples de (9), dos pertanyen al gènere de la ressenya, on el percentatge de la funció d'atacant resulta una mica superior al percentatge dels articles de polèmica. Una vegada més, observem que la ressenya tendeix més envers el consens, ocultant la crítica, que no els articles de polèmica.

La funció de declarant és molt minsa: n'hem pogut trobar 12 casos (10):

- (10) [...] aquí ens limitarem a afegir unes poques observacions de collita pròpia per veure si **hom** s'anima a aprofundir la qüestió [...] (resLcat5)

Generalment, amb la funció de declarant, l'emissor no té cap interès d'ocultar-se, almenys en el corpus de lingüística en català. Es tracta d'una funció poc compromesa des del punt de vista de la cortesia i l'emissor no té cap problema de presentar-se mitjançant una marca de personalitat, o bé, com en (10) amb una

impersonal amb subjecte inespecífic, que codifica bastant la presència de l'emissor.

La funció d'experimentador, que presentava percentatges molt semblants a la funció d'atacant, no es manifesta a través de tantes construccions. Solament es troba expressada mitjançant la passiva reflexa, la impersonal reflexa i la impersonal esdevenimental:

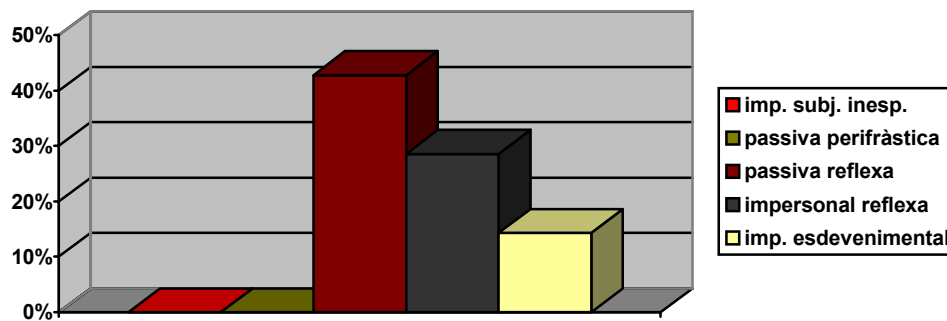

Figura 7. Funció d'experimentador

La figura 7 presenta bastants diferències respecte dels resultats que reflectia la figura 6, que feien referència a la funció d'atacant. En primer lloc, s'observa una reducció de construccions i, en segon lloc, la representació reproduceix una escala inversa a l'anterior, on les construccions predominants són les passives reflexes (3 casos, 42,8%):

- (11) Un exemple d'aquestes propostes **es pot llegir** al treball *The Innateness of Binding and Coreference* de Yosef GRODZINSKY i Tanya REINHART (1993). (Lcat3)

En l'exemple de (11) l'emissor se situa com a lector d'aquests textos. Les passives permeten situar en primer pla el text o la part del text dels quals el receptor i l'emissor són lectors. A més, convé afegir que, en l'anàlisi de marques de persona, hem pogut veure que el percentatge d'aquesta funció augmentava en les ressenyes. En aquest cas, també la proporció en les ressenyes és molt superior

a la dels articles de polèmica, ja que l'emissor té interès de deixar clara la posició com a lector previ del text.

La funció d'escriptor, que és molt minoritària, i que únicament es presenta en els articles de polèmica, s'amaga en parts iguals a través de la passiva perifràstica, la passiva reflexa i la impersonal esdevenimental (2 ocurrències i 1, en el cas de la impersonal esdevenimental). En aquest cas, presentem en (12) un exemple de passiva perifràstica:

- (12) Els textos de referència **són recollits** a la bibliografia. Indico, en tot cas, un dels mes coneguts en l'especificació de la teoria: Chomsky, Noam & Lasnik, Howard (1993). (Lcat3)

En el bloc d'anàlisi de les marques personals, ja hem comentat que és lògic que la funció d'escriptor siga majoritària en els articles de polèmica, perquè són textos de major extensió i, per tant, l'emissor té més necessitat de remetre a altres parts del discurs i presentar l'organització per facilitar la lectura al receptor.

10.1.3. La tercera persona oculta en els textos de lingüística en català

A més de la primera persona, hi ha gran quantitat de construccions d'impersonalització (quasi la meitat) que amaguen una tercera persona. Per vehicular aquesta tercera persona s'utilitza una gran diversitat de construccions:

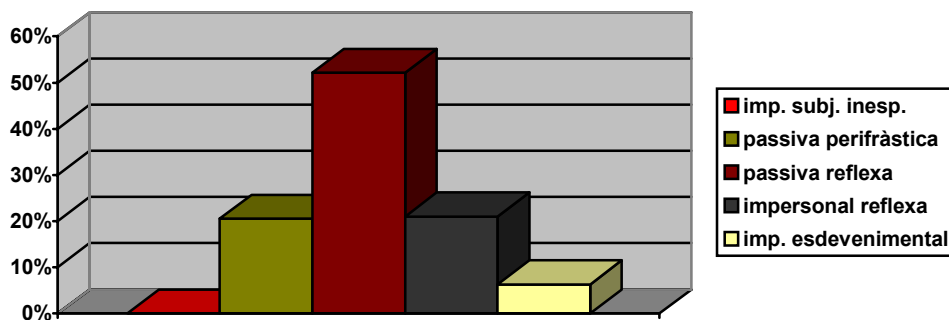

Figura 8. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona

Les construccions d'impersonalització que fan referència a la tercera persona es reparteixen de manera més desigual que les referides a la primera persona. En la figura 8, es pot observar un predomini absolut de les passives reflexes (99 ocurrències, 52,1%):

- (13) a. Al capítol següent **s'expliquen** les preposicions abstractes amb, sense, segons, com a, malgrat i mitjançant, que es defineixen com les que no tenen un ús prototípicament abstractes en català [...] (resLcat2)
- b. A continuació hi ha dotze capítols, un per quadern, que mostren tota la informació complementària que **s'hi ha buidat**. (resLcat4)
- c. De fet, doncs, no hi ha hagut un vaivé de la normalització (n'hi hauria hagut si la SF hagues accedit a la petició de reconsiderar-la): en tota la història de l'Institut d'Estudis Catalans com a acadèmia de la llengua, hi ha hagut una única norma sobre aquests mots, que és la que es formula l'any 1992 i que s'aplica actualment. Iestic segura que perdurarà, encara que **se'n busqui** novament una formulació més simple. (Lcat2)

Les passives reflexes dels exemples (13) fan referència a una tercera persona, que sol ser l'autor o autors del text que es comenta. També les impersonals reflexes obtenen percentatges representatius per a l'ocultació de la tercera persona (40 ocurrències, 21%):

- (14) a. El mateix defecte **es pot apreciar**, per esmentar un últim exemple, en la seva crítica a l'oposició entre les anomenades categories funcionals i les categories lèxiques (ps. 220-224). (Lcat4)
- b. Al capítol següent s'expliquen les preposicions abstractes amb, sense, segons, com a, malgrat i mitjançant, que **es defineixen** com les que no tenen un ús prototípicament abstractes en català [...] (resLcat2)

En tercer lloc, encara que molt pròximes a les impersonals reflexes hi ha les passiva perifràstiques (39 ocurrències, 20,5%):

- (15) a. [...] el concepte de frase no **és caracteritzat**, i en aquest àmbit la teorització es deixa portar pel pes de la tradició gramatical. (Lcat4)

- b. Els trenta-sis treballs que s'hi recullen són monografies diverses sobre la llengua catalana, que **han estat agrupades** en sis apartats [...] (resLcat3)

També, en el cas de les passives perifràstiques (15a i b), s'amaga una tercera persona que es refereix a l'autor del text que s'està comentant. Cal comentar que l'ús abundant d'aquest tipus de construccions contrasta amb els resultats que hem vist en l'apartat 9.1.1. Les construccions perifràstiques, a diferència de les reflexes, sí que admeten complement agent introduït per la preposició *per*. No obstant això, en el nostre corpus sols n'hem trobat uns pocs casos, majoritàriament en un dels articles:

- (16) a. Per tant, hem de concloure que la hipòtesi de Bernat Joan **ha estat falsada per Bernat Joan**. (Lcat0)
- b. La pregunta de si l'islandès va esdevenir normal en el segle llarg que Islàndia va estar sota sobirania danesa (entre 1814 i 1941) no **és discutida per l'autor**. (Lcat0)

Els casos que es presenten en (16) són aïllats en el nostre corpus de lingüística en català. Quan l'autor opta per aquesta construcció el que vol és ocultar l'agent o, menys freqüentment, deixar-lo en segon lloc discursivament. En l'exemple (16a) la inclusió de l'agent pot tenir una intenció de desfer l'ambigüitat i també d'emfasitzar la crítica. En (16b), a l'autor, li interessa destacar com a tema la qüestió que no es discuteix i, com a informació remàtica, completa amb el complement agent (*per l'autor*).

Per últim, la impersonal esdevenimental, molt utilitzada per a ocultar la primera persona, presenta percentatges que no assoleixen índex del 6,3% (12 ocurrències).

- (17) No era possible, però, posar-hi remei per a la primera edició, que ja estava en curs, i com que la tasca és molt laboriosa, tampoc per a les reimpressions que **ha calgut fer-ne** fins ara. (Lcat2)

Si comparem la distribució dels tipus de construccions d'impersonalització en els dos gèneres utilitzats, observarem que la distribució és bastant semblant i, de fet, en els dos gèneres predominen les passives reflexes:

- (18) a. Diguem, a més, que de vegades la incorporació de veus poc o molt informals s'ha fet adaptant-ne la terminació més o menys castellanitzant amb què **se solen presentar**, com *punyeter* i *cavallets* 'Atracció infantil de fira...' (Lcat1)
- b. Al capítol següent s'expliquen les preposicions abstractes amb, sense, segons, com a, malgrat i mitjançant, que **es defineixen** com les que no tenen un ús prototípicament abstractes en català [...] (resLcat2)

Ara bé, convé destacar que en les ressenyes són molt més abundants les passives perifràstiques, mentre que en els articles de polèmica les impersonals esdevenimentals presenten percentatges més elevats i oculta menys, des del punt de vista semàntic, la imatge de la tercera persona.

10.1.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text

En aquest apartat veurem de quina manera es distribueixen les diferents construccions en les diverses parts del text, tenint en compte la distinció entre la referència a la primera o a la tercera persona, tal com hem tingut en compte en els apartats anteriors.

En primer lloc, ens interessa veure la quantitat de construccions d'impersonalització que amaguen la primera persona hi ha en cadascuna de les parts en què es divideixen els nostres textos:

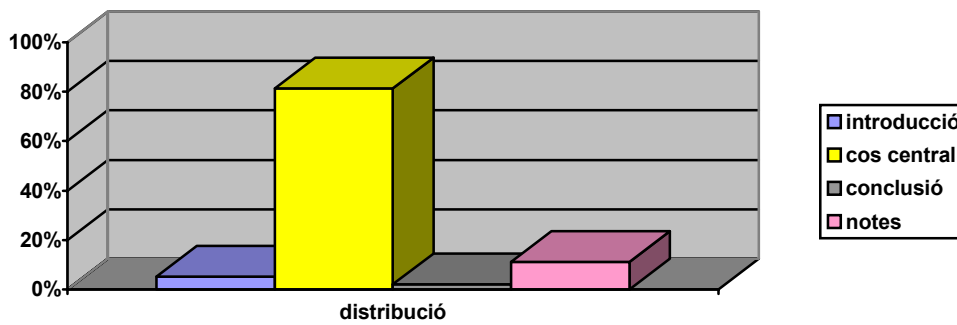

Figura 9. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text

La figura 9 mostra el predomini clar de les construccions en la part del cos de la crítica (109 ocurrences, 81,3%), que és la part més extensa i, lògicament, on es concentren la majoria de construccions. Per contra, en les conclusions aquestes construccions d'impersonalització referides a la primera persona són pràcticament absents, la qual cosa indica que en aquesta part l'autor prefereix presentar-se mitjançant marques personals per refermar la seua autoritat sobre l'opinió final sobre el tema que comenta. En la introducció i en les notes, els percentatges es reparteixen de manera molt similar, si bé en les notes són lleugerament superiors (15 ocurrences, 11,2%).

Quant a la distribució dels diversos tipus de construccions, trobem els resultats que s'exposen en la figura següent:

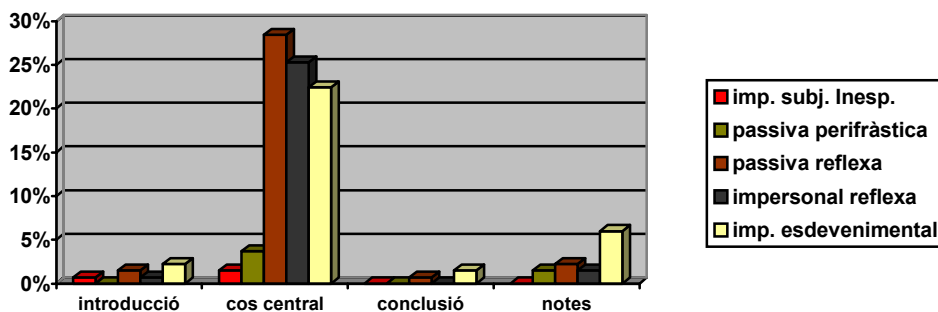

Figura 10. Distribució tipus construccions (1a persona) en les parts del text

En la figura anterior podem observar que en la zona de màxima concentració es produeix una igualtat entre els índexs de les construccions més importants quantitativament: passiva reflexa, impersonal reflexa i impersonal esdevenimental. En les altres parts (introducció, conclusió i notes) podem veure un predomini absolut de les impersonals esdevenimental, que són les que representen un grau màxim d'impersonalitat. Possiblement, aquest grau màxim d'impersonalitat no es pot mantenir en el cos de la crítica, on l'emissor manifesta la seua opinió.

La distribució de les construccions d'impersonalització que amaguen la tercera persona és quasi idèntica a la distribució que hem vist amb les construccions d'impersonalització referides a la primera persona.

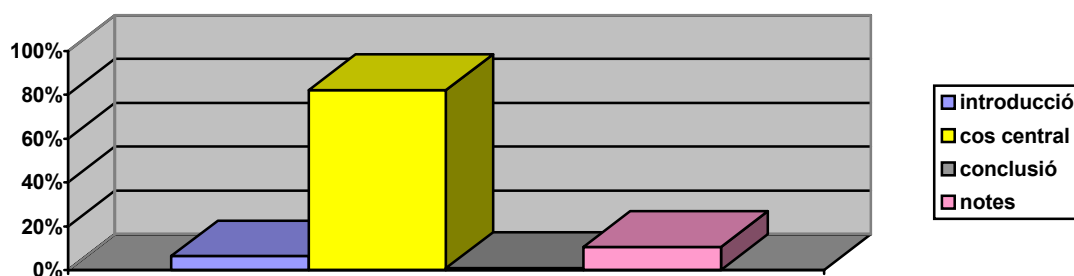

Figura 11. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text

Vegem ara si la distribució dels diferents tipus de construccions també coincideix:

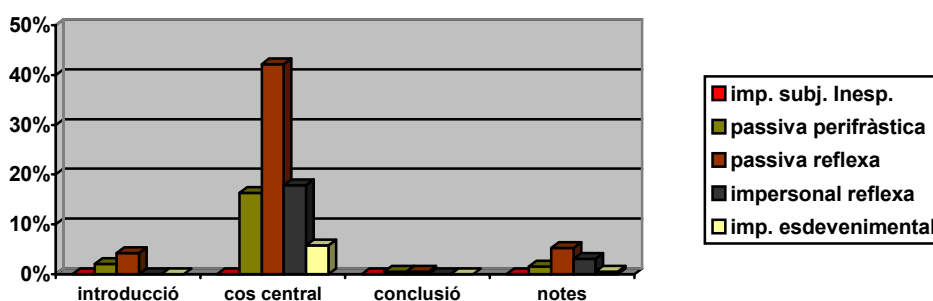

Figura 12. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text

La distribució dels tipus de construccions d'impersonalització mostra les passives reflexes com a predominants en el cos central i en les notes, però en aquest cas, en la introducció i en la conclusió, són les passives perifràstiques les construccions que assolixen percentatges més elevats. Generalment, solen utilitzar-se per a presentar l'obra en el cas dels articles de polèmica, ja que en les ressenyes són absents en la introducció:

- (19) a. [...] les categories no **són definides**, o bé **són reduïdes** a trets, i d'aquesta manera es confonen amb altres informacions de caràcter lèxic, la qual cosa fa impossible dissenyar cap mena d'esquema sintàctic (Lcat4)
- b. Quines condicions **són imposades** sobre la facultat humana del llenguatge segons consideracions de necessitat conceptual virtual? (Lcat3)

Possiblement, l'absència d'aquestes construccions en la introducció de les ressenyes està relacionat amb la brevetat d'aquesta part en les ressenyes, la qual cosa obliga a utilitzar construccions més sintètiques.

10.1.5. Conclusions

En l'anàlisi del nostre corpus, hem pogut constatar que hi ha molta igualtat entre els dos tipus de construccions (les referides a la primera persona i les referides a la tercera persona), tot i que les de tercera són una mica superiors (58,6%). De fet, les construccions que amaguen la primera persona tenen una representativitat molt escassa, en especial si les comparem amb la quantitat de marques de persona (15%). Pel que fa al tipus de construcció més freqüent, hem comprovat que la passiva reflexa és el tipus predominant tant en aquells casos que es refereix a la primera persona com en aquells que es refereix a la tercera, encara que en l'ocultació de la primera persona, la impersonal esdevenimental obté índexs molt semblants a la passiva reflexa (13,3%/13,6%). En la taula següent, es poden veure la distribució dels percentatges:

Taula 1. Construccions d'impersonalització

	Tipus de construcció	Ocurrències	Percentatges
1a persona	Imp. subj. inespecífic	3	0,9%
	Passiva perifràstica	7	2,1%
	Passiva reflexa	44	13,6%
	Impersonal reflexa	37	11,5%
	Impersonal esdevenimental	43	13,3%
	TOTAL	134	41,4%
	3a persona	Imp. subj. inespecífic	0
Passiva perifràstica		39	12%
Passiva reflexa		99	30,6%
Impersonal reflexa		40	12,3%
Imp. esdevenimental		12	3,7%
TOTAL		190	58,6%

Si observem la taula 1, ens adonarem que per a ocultar la primera persona s'utilitza principalment la passiva reflexa i la impersonal esdevenimental. En el cas de la tercera persona, la passiva reflexa destaca molt més, seguida de la impersonal reflexa i la passiva perifràstica. Aquest resultat ens indica que la primera persona s'amaga mitjançant construccions que impliquen un grau màxim d'impersonalitat sintàctica, especialment la impersonal esdevenimental. En canvi, les referides a la tercera persona no requereixen un grau tan alt d'impersonalitat sintàctica. Aquesta qüestió pot estar relacionada amb la cortesia i l'interès de l'emissor per ocultar la pròpia imatge per a atorgar al discurs un caràcter més objectiu. Aquest resultat pel que fa al tipus de construcció es veu reforçat si tenim en compte la funció de l'emissor.

Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions

Tipus de construcció	Funció de l'emissor	Ocurrences	Percentatge
Impersonal subjecte inespecífic		3	2,1%
	Declarant	1	0,7%
	Analista	1	0,7%
	Atacant	1	0,7%
Passiva perifràstica		7	5,2%
	Escriptor	2	1,5%
	Analista	3	2,2%
	Atacant	2	1,5%
Passiva reflexa		44	32,8%
	Experimentador	3	2,2%
	Escriptor	2	1,5%
	Declarant	3	2,2%
	Analista	27	20,2%
	Atacant	9	6,7%
Impersonal reflexa		37	27,7%
	Experimentador	2	1,5%
	Declarant	6	4,5%
	Analista	23	17,2%
	Atacant	6	4,5%
Impersonal esdevenimental		43	32%
	Experimentador	1	0,7%
	Escriptor	1	0,7%
	Declarant	2	1,5%
	Analista	30	22,4%
	Atacant	9	6,7%
TOTAL		134	100%

En aquesta taula, es pot veure com les funcions que requereixen un major compromís per part de l'emissor (analista i atacant) solen manifestar-se a través de les construccions més impersonals des del punt de vista sintàctic. Aquesta progressió es veu en ambdues funcions, que van en augment respecte del total per construcció des de les impersonals amb subjecte inespecífic fins a les impersonals esdevenimentals. Ara bé, des del punt de vista semàntic, sembla que no hi ha gaire

interés per ocultar la imatge, ja que les esdevenimentals codifiquen bastant la presència de l'emissor.

Si ens fixem en la distribució de les construccions d'impersonalització, ocorre el mateix que amb les marques de persona, és a dir, una màxima concentració en el cos de la crítica i quantitats molt petites en la resta de parts.

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	1 (0,7%)	2 (1,5%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	0 (0%)	5 (3,7%)	0 (0%)	2 (1,5%)
Passiva reflexa	2 (1,5%)	38 (28,4%)	1 (0,7%)	3 (2,2%)
Impersonal reflexa	1 (0,7%)	34 (25,3%)	0 (0%)	2 (1,5%)
Impersonal esdevenimental	3 (2,2%)	30 (22,4%)	2 (1,5%)	8 (6%)
TOTAL	7 (5,1%)	109 (81,3%)	3 (2,2%)	15 (11,2%)

La disminució de processos d'impersonalització de primera persona és molt evident en les conclusions, on sembla que l'emissor s'estima més donar l'opinió final presentant-se en un primer pla amb una marca de persona. Convé notar també que, per contra, en les notes es produeix un augment dels percentatges, especialment d'aquells que indiquen un grau màxim d'impersonalització sintàctica (impersonal esdevenimental), però que deixen oculten menys l'emissor des del punt de vista semàntic, ja que les notes, per les característiques gràfiques, ja impliquen encobriment.

Quant a la distribució de les funcions, la d'analista es manté com a predominant en totes les parts del text. La funció d'atacant obté resultats bastant significatius en el cos central.

Taula 4. Distribució de les funcions en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	1 (0,7%)	3 (2,3%)	0 (0%)	2 (1,5%)
Escriptor	1 (0,7%)	2 (1,5%)	0 (0%)	2 (1,5%)
Declarant	0 (0%)	12 (9%)	0 (0%)	0 (0%)
Analista	3 (2,2%)	69 (51,5%)	2 (1,5%)	10 (7,5%)
Atacant	2 (1,5%)	23 (17,1%)	1 (0,7%)	1 (0,7%)
TOTAL	7 (5,1%)	109 (81,3%)	3 (2,2%)	15 (11,2%)

Les construccions d'impersonalització oculten la crítica, sobretot en la part inicial, on la funció d'atacant no sol estar present, ja que implica la creació d'un conflicte en la primera part, que serveix habitualment per a la negociació.

Per últim, en el cas de les construccions d'impersonalització que amaguen la tercera persona, convé remarcar que la conclusió presenta escassa quantitat de mecanismes d'impersonalització, tal com ocorria amb les construccions que ocultaven la primera persona.

Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	4 (2,1%)	31 (16,3%)	1 (0,5%)	3 (1,6%)
Passiva reflexa	8 (4,2%)	80 (42,1%)	1 (0,5%)	10 (5,3%)
Impersonal reflexa	0 (0%)	34 (17,9%)	0 (0%)	6 (3,1%)
Impersonal esdevenimental	0 (0%)	11 (5,8%)	0 (0%)	1 (0,5%)
TOTAL	12 (6,3%)	156 (82,1%)	2 (1%)	20 (10,5%)

El resultat més rellevant és l'ús que se'n fa en la introducció, especialment de les ressenyes, en què aquestes construccions s'usen per a presentar l'obra que s'està comentant i es pretén focalitzar sobre l'obra i no sobre l'emissor.

10.2. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE DRET EN CATALÀ

En aquest apartat, analitzarem els resultats que s'obtenen de l'estudi del nostre corpus de dret en català. Per a l'exposició dels resultats, seguirem l'ordre que hem utilitzat en els altres capítols i que es basa en la distinció entre aquelles construccions que fan referència a la primera persona i les funcions que desenvolupa l'emissor en aquest cas i aquelles construccions que fan referència a la tercera persona. Així mateix, hem tingut en compte la distribució d'aquests processos d'impersonalització en les diverses parts del text.

El dret és una disciplina que ha estat caracteritzada pel gust per les construccions passives i impersonals. L'anàlisi del nostre corpus català, compost per 39.890 paraules, verifica aquesta premissa. Com ens mostra la figura que presentem a continuació, els processos d'impersonalització són molt abundants i superen els resultats que hem obtingut en les altres disciplines, especialment en els articles de polèmica:

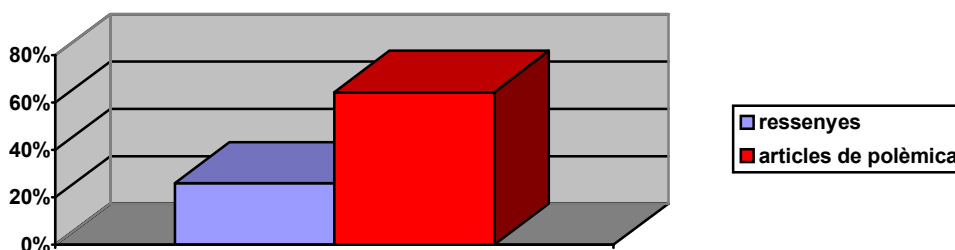

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres

Tenint en compte el total de les construccions que hem estudiat, entre marques de persona i processos d'impersonalització, aquestes últimes presenten percentatges superiors al 50%. Així, en les ressenyes, hem trobat 25 processos d'impersonalització de primera persona sobre un total de 99 marques entre mecanismes d'impersonalització i marques de primera persona, la qual cosa implica un percentatge del 26%. En els articles de polèmica, el domini dels

processos d'impersonalització es fa molt palés: hem pogut trobar 201 construccions d'aquest tipus sobre un total de 312 i, per tant, el percentatge augmenta fins al 64,4%.

Pel que fa a la comparació entre mecanismes que oculten la primera persona o la tercera. Hem pogut observar que, en el nostre corpus, les construccions d'impersonalització de tercera persona són una mica més abundants que les que oculten la primera.

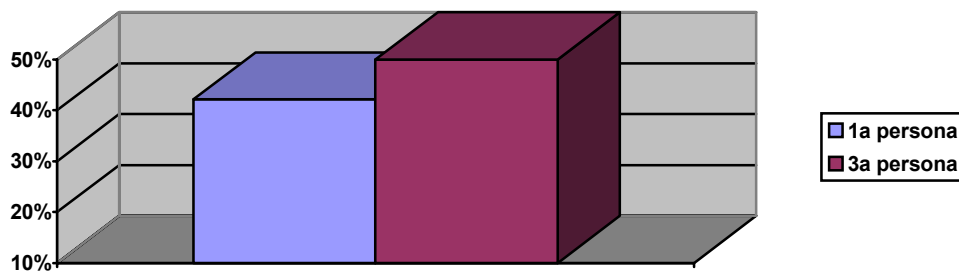

Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització

La diferència quantitativa entre les construccions que remetent a la primera persona i les que remetent a la tercera persona és bastant reduïda, però són predominants les de tercera persona (311 ocurrences, 57,9%). Així doncs, sembla que els autors dels textos de dret no estan especialment interessats a ocultar la pròpia imatge. No obstant això, cal tenir en compte que l'ús d'aquestes construccions per a amagar la tercera persona es fa notar molt més en la ressenya que no en els articles de polèmica, com també ocorria en lingüística.

10.2.1. La primera persona oculta en els textos de dret en català

La primera persona s'oculta sota diversos tipus de processos d'impersonalització. Hem pogut trobar exemples de tots els tipus de processos que hem distingit en el capítol 9:

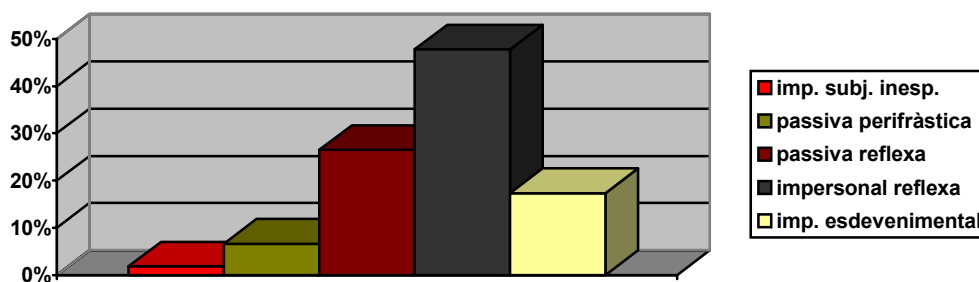

Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten la persona

La impersonal reflexa és la construcció més utilitzada en els textos analitzats. N'hem localitzat 108 ocurrences (47,8%):

- (1) a. Si bé **s'ha de partir** d'aquest plantejament, potser hauríem de tenir més en compte els trets que defineixen totes dues institucions i el context jurídic en que s'inscriuen. La institució del Defensor es recull a la nostra Constitució en el capítol dedicat a les garanties dels drets del títol I. (resDcat2)
- b. Similarment **podria dir-se** en matèria de demarcacions, on també el precepte preveu la participació de la Generalitat. (Dcat1)
- c. Doncs bé, si ja **s'ha advertit** que la participació dels municipis en els plans generals d'obres públiques afecta la seva formació, que està regulada en la seva legislació sectorial [...] (Dcat3)

Aquest tipus de construcció és molt més utilitzada en el article de polèmica que en la ressenya, on la impersonal esdevenimental i la passiva reflexa són les construccions predominants. L'ús abundant d'aquestes construccions està relacionat amb una voluntat major d'ocultar la pròpia imatge.

La passiva reflexa (60 ocurrences, 11,2%), molt relacionada amb l'anterior, també té índexs de freqüència bastant elevats:

- (2) a. La situació actual **s'ha de considerar**, inicialment, a la llum de la CE 149.1.8., que preveu que «L'Estat té competència exclusiva

sobre les matèries següents: () 8. Legislació civil sens perjudici de la conservació, modificació i desenvolupament dels drets civils, forals o especials per part de les Comunitats Autònomes allà on n'hi hagi». (Dcat1)

- b. Aquest desinterès, llevat d'excepcions, es pot explicar per la seva autonomia nul·la, una configuració com una peça més del sistema autoritari vigent durant quaranta anys, la invasió de les seves competències per part de l'Estat, la designació des de l'Administració central de l'alcalde i president de la Diputació, i una insuficiència econòmica. (resDcat1)**

Fixem-nos que els exemples de (2) són molt semblants als de (1). Quan el verb és singular resulta molt més difícil distingir entre una construcció i l'altra. En aquests casos, la posició del subjecte és la que dona la clau per considerar-les dins un grup o un altre.

En tercer lloc, hi ha les impersonals esdevenimentals (39 ocurrences, 17,3%), que en les ressenyes es converteixen en les construccions majoritàries:

- (3) a. Deixant per a més endavant un comentari relatiu a la primacia d'aquesta missió sobre la funció de control de l'Administració la col·locació de l'article 54 de la nostra norma fonamental i també la seva literalitat són un fet cert i que **cal prendre** en consideració. També ho és la legitimació que s'hi concedeix al titular de l'Oficina per interposar recursos davant del Tribunal Constitucional. (resDcat2)
- b. No **cal dir** que no sembla haver-hi una estricta comunió entre el que es pot intuir que és el principi de subsidiarietat reconegut en l'article 2 de la Llei reguladora de les bases de règim local i allò que es considera principi de subsidiarietat en l'article 4.3 de la Carta Europea d'Autonomia Local. (Dcat3)

Les construccions impersonals esdevenimentals sempre solen referir-se a la primera persona i, en particular, es refereixen a l'emissor únicament, tot i que també trobem casos com (3a) en què es busca la implicació del receptor.

Amb índexs molt més minsos, hi ha les passives perifràstiques (15 casos, 6,6%) i les impersonals amb subjecte inespecífic (4 casos, 1,8%). Les primeres són construccions que solen associar-se molt amb el llenguatge jurídic i, tanmateix, no tenen gaire representativitat en el nostre corpus:

- (4) Si bé és **coneguda** la pluralitat de conceptualitzacions que s’han fet a l’entorn del que s’ha d’inscriure dins del model de la institució que es comenta (les més conegudes, de Rowat i Puchta), crec que l’anomenat “Ombudsman legislatiu” ho ha de ser d’origen, és a dir, que la vinculació al Parlament hauria de ser des de l’instant de la seva elecció. (resDcat2)

Val a dir que sí que s’han localitzat bastants casos de construccions de participi, que corresponen a passives perifràstiques tot i que no apareix l’auxiliar *ésser*, però aquestes no han estat tingudes en compte per al nostre estudi:

- (5) N’és un bon exemple la STS de 30 de gener de 1979 (que citem a títol indicatiu, sense pretendre que provi les assercions anteriors), que en els considerants acceptats pel Tribunal Suprem de la sentència apel·lada, s’afirma que és possible notificar el planejament una vegada atorgada llicència de parcel·lació per a terrenys determinats (que és el supòsit **plantejat**), ja que “si s’admetia que aprovada una parcel·lació l’Administració no podria ja reestructurar-la, s’arribaria a l’absurd que, en el supòsit que indiquem *ad exemplum*, tampoc no podria modificar els seus plans parcial, ja que, en una hipotètica multiplicació, ens conduiria a la inevitable perennitat dels plans generals, solució que, per il·lògica i contrària a l’ordenament vigent, cal rebutjar”. (Dcat2)

Per últim, les impersonals amb subjecte inespecífic són molt poc freqüents, situació que es repeteix també en les altres llengües i disciplines:

- (6) **Hom** sap prou bé que la unificació política espanyola es va realitzar respectant, en gran part, les institucions –públiques i privades– dels antics regnes hispànics. (Dcat1)

Aquestes construccions de (6) són molt poc utilitzades en la llengua contemporània i per referir-se a la globalitat es prefereixen altres recursos, com ara la impersonal reflexa (*se sap*).

10.2.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de dret en català

Quant als tipus de processos d'impersonalització, hem pogut observar gran diversitat de tipus. En analitzar les funcions sota les quals es presenta l'emissor, hem pogut localitzar quasi totes les funcions, però cal fer notar que es manifesten en unes proporcions molt reduïdes. Així, les úniques funcions que tenen representació considerable són la d'analista, la de declarant, la d'escriptor i, en menor mesura, la d'atacant.

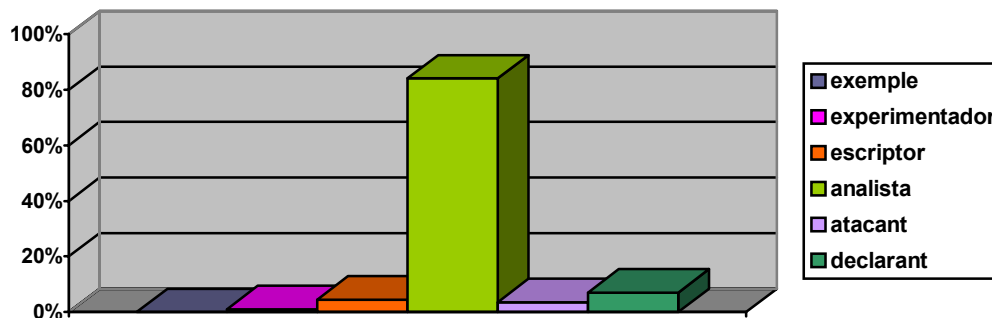

Figura 4. Funcions de l'emissor

La funció d'analista, com sol ser habitual en tots els textos que estudiem, assoleix uns percentatges molt elevats (190 ocurrences, 84,1%). Potser en el cas dels textos de dret aquest resultat esdevé molt superior que en les altres disciplines i llengües:

- (7) a. Però a més del judici de proporcionalitat, **s'ha d'apel·lar** al judici de ponderació (Dcat3)
- b. Aquest desinterès, llevat d'excepcions, **es pot** explicar per la seva autonomia nul·la, una configuració com una peça més del sistema autoritari vigent durant quaranta anys, la invasió de les seves

competències per part de l'Estat, la designació des de l'Administració central de l'alcalde i president de la Diputació, i una insuficiència econòmica. (resDcat1)

- c. En tot cas, **cal assenyalar** aquí que se segueix negant la possibilitat que els anomenats «drets especials o forals» es puguin renovar, ja que l'Estat sorgit de la contesa civil del 1936-39 -l'«Estado Nacional»- és l'únic que deté la potestat legislativa (cfr. LO de l'Estat 1 gener 1967 , 2). (Dcat1)

La gran quantitat de construccions que amaguen la funció de l'emissor provoca que es diversifiqui el tipus de construccions a través de les quals es manifesta aquesta funció:

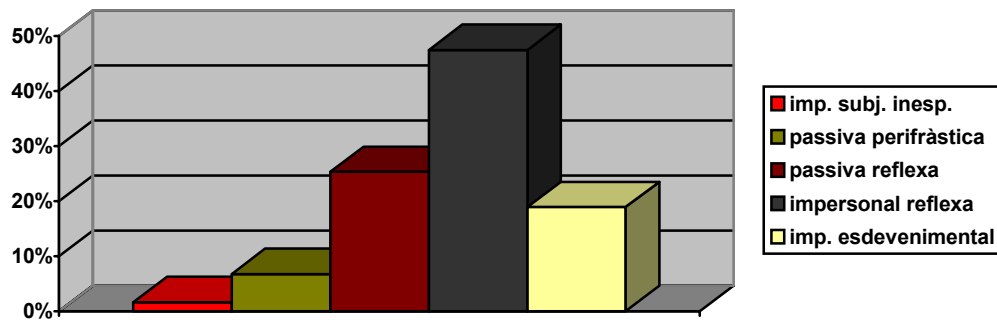

Figura 5. Funció d'analista

Per amagar aquesta funció es fan servir tots els tipus de construccions, però d'una manera majoritària la impersonal reflexa (7a), la passiva reflexa (7b) i la impersonal esdevenimental (7c). Per tant, majoritàriament, s'opta per ocultar al màxim la imatge.

A molta distància de la funció majoritària (analista), com s'observa en la figura 4, hi ha la funció de declarant. N'hem localitzat 16 exemples, que impliquen un percentatge de 7%:

- (8) Tan sols una norma, la Llei catalana 13/89, de 13 de desembre, d'organització, procediment i de règim jurídic de la Generalitat de Catalunya, estableix com a requisit que, durant la tramitació del

procediment, **s'adjunti** un estudi que valor el cost-benefici de la norma. (Dcat2)

El declarant, com s'observa en l'exemple, se sol encobrir majoritàriament a través de la impersonal reflexa. Cal notar també que l'emissor es converteix en declarant del que diu la llei: reproduceix el contingut de la norma.

Amb uns índexs més reduïts, hi ha la funció d'escriptor (10 ocurrences, 4,4%):

- (9) Però, tal com ja **s'ha dit**, és necessari que el costum formi part de la tradició jurídica catalana i resta, per tant, exclòs, aquell costum que no compleixi aquest requisit. (Dcat1)

Aquesta funció és més rellevant en els articles de polèmica que en les ressenyes, ja que l'autor té més necessitat d'organitzar el text a causa de la gran extensió d'aquest. Val a dir, però, que quan es manifesta amb aquest funció, l'emissor prefereix utilitzar la marca de persona, la qual cosa justifica també l'escassetat de les construccions d'impersonalització en aquest cas (cfr. § 6.2).

Per últim, les funcions d'atacant i, especialment, la d'experimentador són molt poc utilitzades. El percentatge de la funció d'atacant és molt poc representatiu (8 ocurrences) i, per tant, sembla que l'emissor no té necessitat de protegir la pròpia imatge quan fa un atac i, per això, no té cap problema per a utilitzar la marca personal de primera persona. El més destacat en la funció d'atacant és que es presenta sota tots els tipus de construccions en proporcions molt semblants (1 ocurrencia en cadascuna), tret de la passiva reflexa (3 ocurrences) i la impersonal esdevenimental que n'augmenten el percentatge (2 ocurrences).

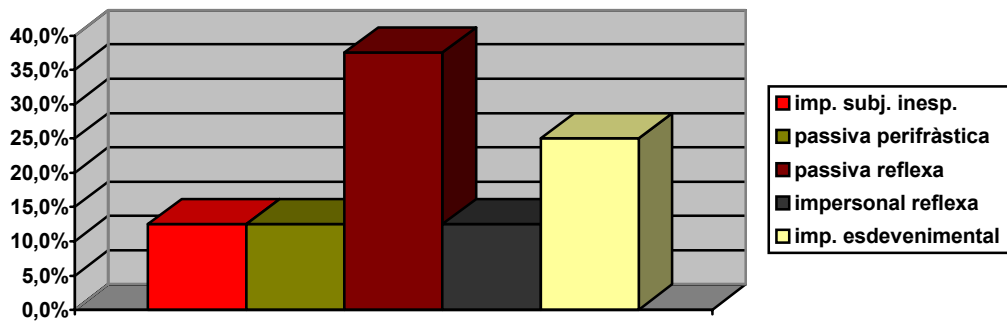

Figura 6. Funció d'atacant

El percentatge en cada construcció, com s'observa en el gràfic és un percentatge molt reduït. En aquest cas, oferim un exemple de passiva perifràstica:

- (10) Però, com tot principi amb valor jurídic, al principi de subsidiarietat no li falten límits, que **haurien de ser trobats i deduïts** de la mateixa Constitució. Ja que no pot, com és sabut, interpretar-se un principi constitucional amb tal extensió que anul·li o desvirtuï el contingut d'altres significats constitucionals o d'altres principis reconeguts també en la mateixa (Dcat3)

De la funció d'experimentador, solament en tenim dos exemple (0,9%):

- (11) I si **es llegeix** íntegrament el precepte, en resulta que la unificació legislativa espanyola s'hauria de dur a terme amb excepcions i que de les tres legislacions que s'hi enumeren -civil, criminal i mercantil-, el més probable seria que la diversitat legislativa se centres en el futur Codi Civil espanyol. (Dcat1)

Pel que hem pogut comprovar, les funcions menys compromeses des del punt de vista de la cortesia (declarant i escriptor) són les que tenen menys necessitat d'expressar-se a través de les construccions d'impersonalització.

10.2.3. La tercera persona oculta en els textos de dret en català

La tercera persona s'oculta principalment a través de tres construccions: la impersonal reflexa, la passiva reflexa i la passiva perifràstica. Això s'ha d'interpretar com un interès màxim de preservar la tercera persona, mitjançant de

l'ús majoritari de construccions molt impersonals des del punt de vista semàntic. La impersonal amb subjecte inespecífic no té representació i la impersonal esdevenimental té molt poca representació (2 ocurrència, 0,6%).

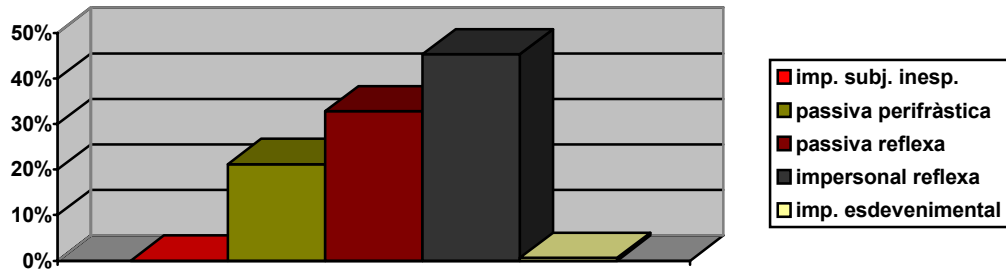

Figura 7. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona

La construcció més utilitzada per a ocultar la tercera persona és la impersonal reflexa (141 ocurrències, 45,3%):

- (12) a. Així, la STC de 4 de març de 1992 sosté que “els defectes que s’haurien pogut produir en el tràmit d’informació pública del Pla, abstracció feta de la seva concurrència o inconcurrència, són circumstàncies que si bé podrien tenir importància en un recurs directe contra l’acte d’aprovació, no en tenen gens en el cas present, en el qual indirectament **s’impugna** recórrer el Pla, ja que el recurs indirecte, segons és jurisprudència consolidada, només es poden fer valer motius de nul·litat de fons. (Dcat2)
- b. Així **s’ordena** el règim del personal al servei de les corporacions locals (capítol VII), es destria la problemàtica dels bens d’aquestes corporacions (capítol VIII), **s’examina** el tema de la contractació, tan confús pel que fa a l’àmbit subjectiu i objectiu de la Llei de contractes (capítol IX), **se sintetitza** el problema cabdal de la gestió dels serveis públics locals i la manera com prestar-los, en què el professor Sosa és un especialista (capítol X), i, finalment, **s’afegeix** un capítol destinat a les finances locals. (resDcat1)

Cal tenir en compte que en els textos de dret del nostre corpus en català, a diferència del que ocorria amb els de lingüística, es comenten textos legals que no tenen una autoria concreta o, en tot cas, no es coneix. Per això, és lògic l’ús abundant de les construccions impersonals que són les que fan més implícit l’agent.

Les passives reflexes també assoleixen un percentatge molt elevat (102 ocurrències, 32,8%):

- (13) a. El moviment legislatiu posterior a la publicació del Codi Civils orienta vers el conegut criteri que la resta de drets civils subsistents **s’haurien de conservar** en l’estat en què es trobaven quan cada un dels territoris anomenats forals va perdre la seva potestat legislativa; i que aquesta conservació tindria -a més- el caràcter de selectiva. (Dcat1)
- b. La relació entre totes dues instàncies **s’uneix** convenientment amb el tema de l’eficàcia de l’Oficina, i s’afirma que “la virtualitat de l’*Ombudsman* en el sistema polític ha de tenir, abans de res, una dimensió ordinària, que es derivi de la pròpia intervenció de l’*Ombudsman* per ella mateixa, sense necessitat de recórrer a la hipòtesi extrema d’excitació de l’activitat (resDcat2)

Les passives reflexes, molt pròximes a les impersonals reflexes, també contribueixen a ocultar al màxim la imatge de l’agent, fins i tot des del punt de vista sintàctic, ja que impossibiliten la presència explícita del complement agent.

Així mateix, les passives perifràstiques són més freqüents per a ocultar la tercera persona (66 ocurrències, 21,2%) que no per a amagar la primera (15 ocurrències, 6,6%):

- (14) a. El precepte **ha estat recorregut** per la Generalitat i el recurs està pendent de resolució. (Dcat1)
- b. En els capítols següents **són examinats** els ens que componen l’Administració i el Govern local, és a dir: el municipi, la província i altres ens locals com la comarca (que l’autor dubta que sigui un ens territorial, atesa la dicció literal de la legislació bàsica), les àrees metropolitanes, les mancomunitats i altres organitzacions associatives. La sistemàtica que se segueix aquí és impecable i el maneig de les fonts i de la jurisprudència esta totalment al dia. (resDcat1)

Cal tenir en compte que, en molts casos, com ara en (14a), s'explicita el complement agent, cosa que no pot ocórrer quan aquestes construccions fan referència a la primera persona.

10.2.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text

La distribució de les construccions en les diverses parts del text es fa de manera molt desigual. La part del cos central concentra la majoria de les construccions d'impersonalització referides a la primera persona (196 ocurrències, 86,7%). El 13,3% restant es reparteix bastant equitativament entre les altres tres parts: introducció, conclusió i notes, encara que en la conclusió són una mica superiors (14 ocurrències) que en les altres parts (10 i 6 respectivament).

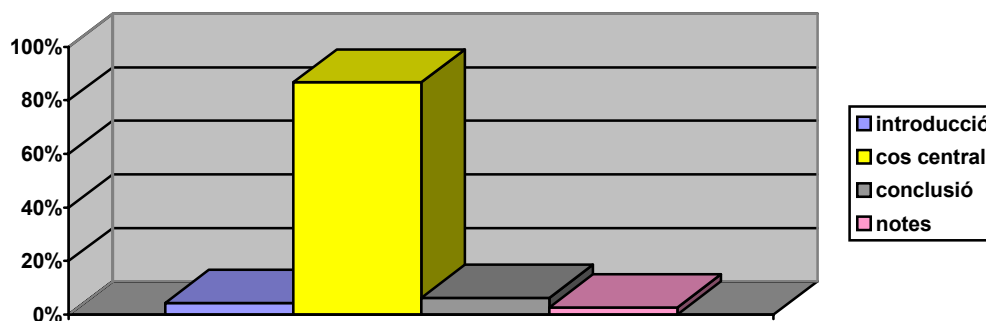

Figura 8. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text

Els resultats que ens mostra la figura 8 són habituals en totes les disciplines i en totes les llengües. No obstant això, sembla que en el cas de dret en català es fa més palesa la concentració de processos en la part central.

Pel que fa a la distribució de cadascun dels tipus de construccions, es repeteix la mateixa situació que s'observa en els resultats globals, marcada pel predomini de la passiva reflexa en totes les parts del text. Amb tot, convé comentar que en la conclusió i, especialment, en les notes aquest predomini de la impersonal reflexa

no es fa tant evident i comparteix protagonisme amb la impersonal esdevenimental i la passiva reflexa respectivament.

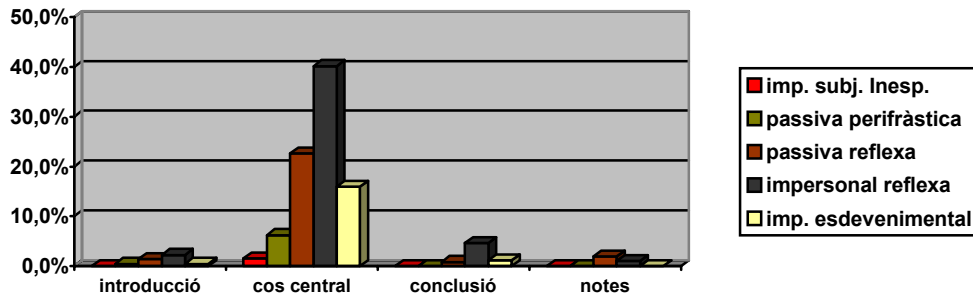

Figura 9. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text

Convé notar que, si seguim l'evolució del gràfic anterior, podem observar que com més s'avança en el text i s'arriba cap al final tenen molt més pes aquelles construccions de caràcter més impersonal des del punt de vista sintàctic. L'augment d'aquestes construccions pot estar relacionat amb l'increment, en aquestes parts, de valoracions personals que poden atorgar al text un caràcter menys científic al text i que es compensa amb les construccions d'impersonalització.

En relació amb les marques de tercera persona, es pot veure que es produeix una situació semblant a la que havíem vist en el gràfic 9. Malgrat tot, es pot veure que la concentració en la part central no és tan elevada com s'observava en el cas anterior. Així, en la introducció i en les notes s'observen resultats molt més alts que en el cas de les construccions referides a la primera persona.

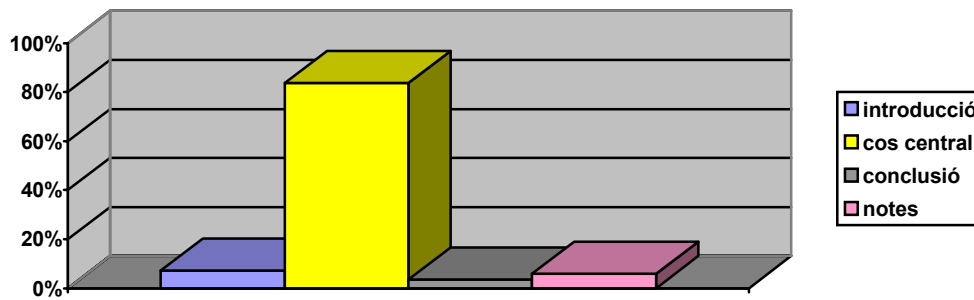

Figura 10. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text

Convé tenir en compte que la introducció s'utilitza, molt sovint, per a descriure l'obra que es comenta i, per tant, es necessiten aquestes referències a la tercera persona. En el cas de les notes, també s'observa la tendència a fer al·lusió a referències que poden estar relacionades amb el que es comenta.

Pel que fa a la distribució de cadascun dels tipus de construccions d'impersonalització, la construcció majoritària en els resultats globals, la impersonal reflexa, sols és majoritària en el cos central i en la conclusió. En la introducció i en les notes s'observa un predomini de la passiva perifràstica.

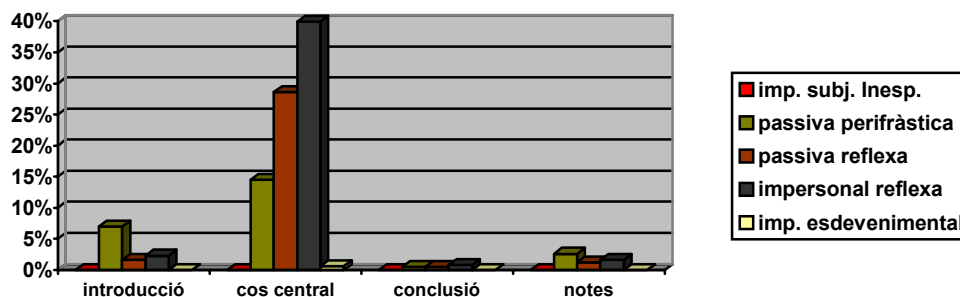

Figura 11. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text

Pensem que en la introducció i en les notes es fa referència al text que es comenta i, en aquest sentit, se sol focalitzar aquest element situant-lo en posició temàtica i fent servir passiva perifràstica, com en els exemples que presentem tot seguit:

- (15) a. La STS de 21 de gener de 1992 (Ar 1992/761) examina el recurs formulat contra l'acord d'aprovació definitiva de les normes subsidiàries de plantejament de Dolores (comunitat autònoma de València), que **havia estat declarat** inadmissible en via administrativa per extemporani. (Dcat2)

I és en aquest context en el qual va néixer aquest *Manual de derecho local*, del professor de la Universitat de Lleó Francisco Sosa Wagner i del qual avui donem notícia en sortir-ne a la llum la quarta edició, edició que **ha estat profundament renovada** en incloure-hi tant les lleis que formen part de l'anomenat Pacte local de 1999 com la resta de novetats (resDcat1)

L'exemple de (15a) pertany a una nota a peu de pàgina i el segon (15b) pertany a una introducció. En els dos s'observa un interès per centrar l'atenció en l'objecte d'estudi de què s'està parlant.

10.2.5. Conclusions

En el corpus de dret en català hi ha una proporció molt elevada dels processos d'impersonalització referides a la primera persona (50% sobre el total de marques de primera persona), la qual cosa es correspon amb la idea d'impersonalitat amb què se sol caracteritzar el llenguatge jurídic i que coincideix, com comentàvem en §6.2, amb una minva de marques de persona respecte dels nostres textos de lingüística en català. No obstant això, cal dir que el percentatge de les construccions que oculten la tercera persona és lleugerament superior (57,9%) a les referides a la primera (42,1%), resultat que coincideix amb la proporció que hem obtingut en els textos de lingüística en català.

Pel que fa al tipus de construccions (taula 1), hi ha un predomini de la impersonal reflexa. La passiva reflexa, que és una construcció molt semblant a la impersonal reflexa, també assoleix índexs bastant elevats, mentre que la impersonal esdevenimental, molt freqüent en lingüística, és poc utilitzada en el nostre corpus jurídic.

La taula 1 també ens mostra que, en relació amb la tercera persona, es repeteixen els mateixos resultats que en les construccions que fan referència a la primera, tot i que l'índex de passiva perifràstica s'incrementa notablement i disminueixen les impersonals esdevenimentals. La freqüència d'aquestes construccions ens remet a una necessitat major d'ocultar la imatge que l'observada en els textos de lingüística, en què predominaven les impersonals esdevenimentals.

Taula 1. Construccions d'impersonalització

	Tipus de construcció	Ocurrències	Percentatges
1a persona	Imp. subj. inespecífic	4	0,7%
	Passiva perifràstica	15	2,8%
	Passiva reflexa	60	11,2%
	Impersonal reflexa	108	20,1%
	Impersonal esdevenimental	39	7,3%
	TOTAL	226	42,1%
	3a persona	Imp. subj. inespecífic	0
Passiva perifràstica		66	12,2%
Passiva reflexa		102	18,8%
Impersonal reflexa		141	26,2%
Imp. esdevenimental		2	0,7%
TOTAL		311	57,9%

Pel que fa les funcions predominants, la d'analista és la majoritària, com passa amb les marques de persona (taula 2). Generalment, aquesta marca s'amaga a través de la impersonal reflexa i, en menor proporció a través de la passiva reflexa i la impersonal esdevenimental. La funció d'atacant, amb escassa representativitat com ocorria a través de les marques de persona, es manifesta a través de totes les

construccions que estudiem. La funció d'analista és molt destacada per sobre de totes les altres, la qual cosa vol dir que l'interés de l'emissor és comentar en profunditat els textos. L'emissor molt poques vegades es presenta amb la funció d'escriptor amb una construcció d'impersonalització, fet que indica que per a aquesta funció no considera necessari protegir la imatge i fa servir les marques de persona.

Taula 2. Construccions d'impersonalització de 1a persona i funció de l'emissor

Tipus de construcció	Funció de l'emissor	Ocurrences	Percentatge
Impersonal subjecte inespecífic		4	1,8%
	Analista	3	1,4%
	Atacant	1	0,4%
		15	6,5%
Passiva perifràstica	Escriptor	1	0,4%
	Analista	13	6,7%
	Atacant	1	0,4%
Passiva reflexa		60	26,5%
	Experimentador	1	0,4%
	Escriptor	2	0,8%
	Declarant	6	2,6%
	Analista	48	21,2%
Atacant	3	1,2%	
Impersonal reflexa		108	47,8%
	Experimentador	1	0,4%
	Escriptor	7	3,2%
	Declarant	9	4%
	Analista	90	39,8%
	Atacant	1	0,4%
Impersonal esdevenimental		39	17,3%
	Declarant	1	0,4%
	Analista	36	15,9%
	Atacant	2	0,8%
TOTAL		226	100%

Quant a la distribució de les construccions que fan referència a la primera persona, observem que la impersonal reflexa és la predominant en totes les parts del text, tret de les notes, en què predomina la passiva reflexa. La conclusió és la part del text on es tendeix a un major grau d'impersonalitat i, de fet, pràcticament sols hem trobat casos d'impersonal reflexa.

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text

	Introducció	Cos crítica	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	4 (1,8%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	1 (0,4%)	14 (6,2%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva reflexa	3 (1,4%)	51 (22,6%)	2 (0,8%)	4 (1,9%)
Impersonal reflexa	5 (2,2%)	91 (40,2%)	10 (4,6%)	2 (0,8%)
Impersonal esdevenimental	1 (0,4%)	36 (15,9%)	2 (0,8%)	0 (0%)
TOTAL	10 (4,4%)	196 (86,7%)	14 (6,2%)	6 (2,7%)

La concentració de marques en la part central del text i l'escassetat en la introducció, la conclusió i les notes no solament és una conseqüència de la diferent extensió d'aquestes parts, sinó que també és una qüestió de tria personal de l'autor. Així, en la introducció, la proporció de mecanismes d'impersonalització és menor que la de marques de persona. que en aquestes parts prefereix presentar-se amb una marca de persona.

Com en els textos de lingüística en català, la funció d'analista és la que més s'adiu amb la possibilitat d'impersonalització, com a mitjà d'introduir variació

estilística respecte de les marques de persona i de presentar l'anàlisi sota una aparença més objectiva.

Taula 4. Distribució de les funcions en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	0 (0%)	2 (0,8%)	0 (0%)	0 (0%)
Escriptor	0 (0%)	8 (3,5%)	1 (0,4%)	1 (0,4%)
Declarant	1 (0,4%)	13 (5,8%)	0 (0%)	2 (0,8%)
Analista	8 (3,6%)	167 (73,9%)	13 (5,8%)	2 (0,8%)
Atacant	1 (0,4%)	6 (2,7%)	0 (0%)	1 (0,4%)
TOTAL	10 (4,4%)	196 (86,7%)	14 (6,2%)	6 (2,7%)

La distribució de les funcions coincideix bastant amb la de les marques de persona, amb un predomini absolut de la funció d'analista en totes les parts, fins i tot en les notes a peu de pàgina, on predomina habitualment la funció d'escriptor.

Quant a la tercera persona, també s'observa una concentració dels processos d'impersonalització en el cos central, encara que cal destacar que en la introducció és molt freqüent fer servir aquestes construccions per a referir-se a la tercera persona. També en les notes s'aprecia un increment d'aquests processos referits a la tercera persona.

Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text

	Introducció	Cos crítica	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	10 (7%)	45 (14,5%)	3 (1%)	8 (2,6%)
Passiva reflexa	5 (1,6%)	89 (28,6%)	4 (1,3%)	4 (1,3%)
Impersonal reflexa	7 (2,3%)	124 (39,9%)	4 (1,3%)	6 (1,9%)
Impersonal esdevenimental	0 (0%)	2 (0,6%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	22 (7,1%)	260 (83,6%)	11 (3,5%)	18 (5,8%)

L'ús dels processos d'impersonalització en la introducció i en les notes té a veure amb les característiques d'aquestes parts. En aquestes dues parts es presenten les obres o es fa referència a altres obres i això justifica també que la passiva perifràstica siga la construcció més utilitzada.

10.3. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CATALÀ

En el nostre corpus de física en català, hem trobat més construccions d'impersonalització que en lingüística, però menys que en dret. Cal tenir en compte que el nombre de paraules d'aquest corpus és una mica inferior al de les altres dues matèries (hi ha una diferència d'unes 10.000 paraules entre física i les altres disciplines). No obstant això, els processos que s'observen són semblants. Així, com ocorre en les altres dues disciplines, el nombre de processos d'impersonalització és una mica menor en les ressenyes que en els articles de polèmica. En les ressenyes, hem trobat 15 ocurrències sobre un total de 55 ocurrències entre marques de persona i mecanismes d'impersonalització que oculten la primera persona, la qual cosa implica un percentatge del 27,3%. En els articles de polèmica, la proporció és bastant superior, amb un percentatge del 38,6% (209 ocurrències) sobre el total de construccions.

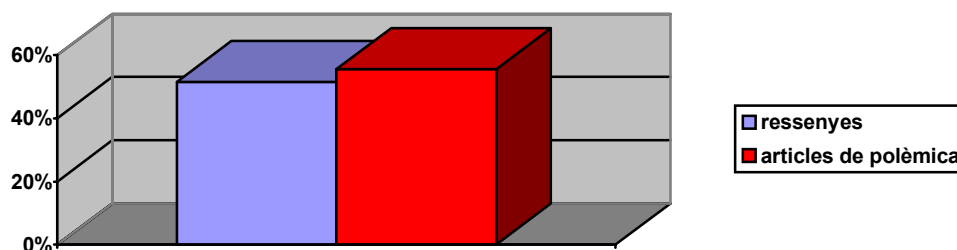

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres

El primer que podem deduir d'aquests resultats és que les ressenyes semblen tenir un estil més comú en totes les disciplines i no participen tant de les característiques pròpies del discurs científic de cada matèria. En segon lloc, la proporció de les construccions d'impersonalització que trobem al corpus de física provoca que situem aquesta matèria entre la lingüística, on l'emissor prefereix presentar-se amb marques personals, i el dret, on els processos d'impersonalització prenen gran protagonisme.

Pel que fa a la distribució dels processos entre la primera i la tercera persona, notem que els processos de primera persona són molt més elevats que els de tercera. Així, 224 construccions d'impersonalització es refereixen a la primera persona (64,3%) i 124 fan referència a la tercera (35,6%).

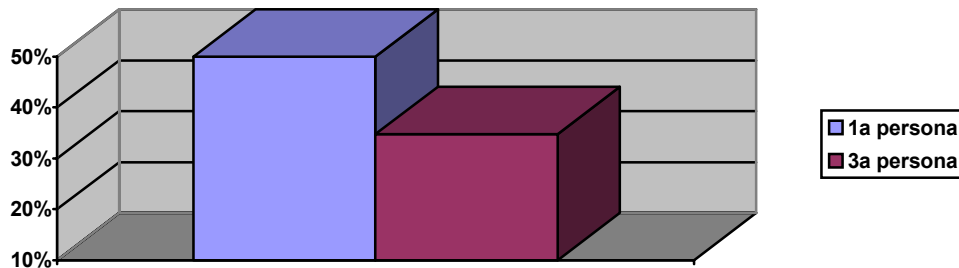

Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització

Els resultats que mostra la figura 2 ens indiquen que l'emissor no solament fa servir bastants marques d'impersonalització, sinó que, molt sovint, les utilitza per amagar-se ell mateix. Observem un fragment d'un text i veurem com l'autor busca ocultar la seua imatge en molts moments:

- (1) Aquesta hipòtesi ha estat la millor opció emprada fins ara per un reduït nombre d'investigadors, entre els quals W. J. Stronge, professor de la Universitat de Cambridge, ha intentat apropiar-se-la sense gaire fonament (Stronge, 1990, 1991, 1994). **Cal dir**, però, que en determinats casos pot resultar inconsistent perquè pressuposa una evolució monòtona de W a partir d'una primera etapa de comprensió, i en certs casos de falcament percussiu aquesta evolució deixa de ser monòtona en haver-hi una segona fase de compressió, tal com **s'exposa** a la Secció 2, de manera que **cal** una nova hipòtesi energètica que sigui energèticament consistent en tots els casos, com la que **es presenta** a la Secció 7. (Fcat1)

En l'exemple de (1), extret d'un article de polèmica, l'emissor s'oculta sota impersonals esdevenimentals (*cal dir, cal una nova hipòtesis*) o impersonals reflexes i passives reflexes (*s'exposa, es presenta*), fins i tot quan realitza la

funció d'escriptor (*s'exposa, es presenta*), funció que normalment s'expressa amb marca de persona, perquè no posa en perill la pròpia imatge.

10.3.1. La primera persona oculta en els textos de física en català

Per amagar la primera persona, hem localitzat una gran varietat de construccions d'impersonalització: impersonals reflexes, passives reflexes, impersonals esdevenimentals, passives perifràstiques i impersonals amb subjecte inespecífic.

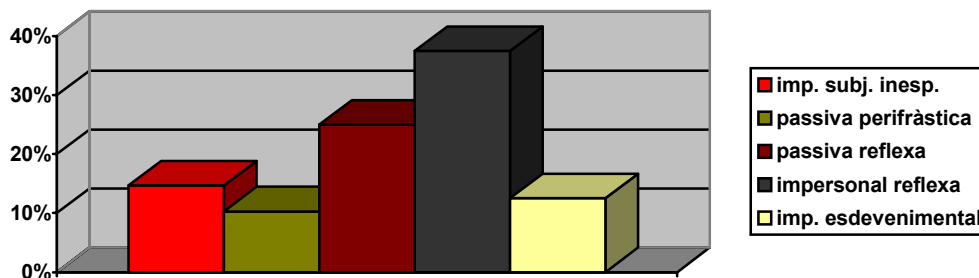

Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten la persona

La impersonal reflexa és la construcció més utilitzada per a referir-se a la primera persona, amb 84 ocurrences, que representa un percentatge del 37,5%:

- (2) a. La segona part, com ja **s'ha dit**, edita els treballs de Carnot (*Reflexions sobre la potència motriu del foc, 1824, i Apendixs. Notes pòstumes de Sadi Carnot, sobre termodinàmica*, publicades per H. Carnot, 1878), Clausius (*Sobre la força motriu de la calor i les lleis sobre la natura de la calor que en poden ser deduïdes*, 1850), Thomson (*Sobre la força dinàmica de la calor, amb resultats numèrics deduïts de l'equivalent d'una unitat tèrmica del Sr. Joule, i de les observacions del Sr. Regnault sobre el vapor*, 1851), i Clausius (*Sobre diferents formes de les equacions fonamentals de la teoria mecànica de la calor i la seva conveniència en les aplicacions*, 1865). (resFcat6)

- b. També **s'ha posat de manifest** la inconsistència energètica de les generalitzacions dels coeficients de recuperació de Newton i de Poisson proposades per alguns investigadors. (Fcat1)
- c. Els fotons de l'esquerra, en ser analitzats segons les direccions a1 o a2 segons sigui el camí que hagin pres, no saben quina direcció han pres els fotons de la dreta i per tant desconeixen si **s'analitzarà** la seva polarització segons la direcció b, o la b2. (Fcat4)

Els exemples de (2) esborren al màxim l'agent, fins i tot, en (2a i b) sembla que l'emissor faça una generalització, el context és el que ens indica que està referint-se al que l'emissor havia dit anteriorment.

A pesar de ser la construcció predominant, no hi ha una diferència gaire important respecte de la passiva reflexa, de la qual hem trobat 56 ocurrences (25%):

- (3) a. Però quan la longitud d'ona augmenta, ja **s'han de tenir en compte** les propietats ondulatòries de la llum: cada una de les escletxes s'ha de considerar com una font lluminosa amb capacitat d'interferir amb l'altra; les parts clares o fosques de la figura d'interferència ho seran en funció de si les distàncies recorregudes per la llum difereixen en nombres parells (inclòs el zero) o imparells de semilongituds d'ona. (Fcat2)
- b. La radiació de 2.73 K només **s'observa** com a tal des d'un sistema de referència que segueix l'univers en la seva expansió. Altres observadors, fins i tot sent també inercials, veurien una radiació amb una distribució de freqüències incompatible amb qualsevol temperatura. (Fcat3)

El que podem observar és que la passiva reflexa sol utilitzar-se més freqüentment quan l'emissor vol implicar també els receptors (3a i b), mentre que la impersonal reflexa s'usa majoritàriament quan vol referir-se a ell mateix sense implicació del receptor (2a).

La impersonal amb subjecte inespecífic presenta proporcions més elevades que en les altres disciplines i llengües (33 casos, 4,6%):

- (4) Un cop realitzat aquest darrer procés **hom disposa** d'una nova generació $P(t + I)$ per a aplicar de nou l'algorisme complet. Lògicament aquest algorisme disposa d'un criteri d'avaluació del moment en que cal aturar-lo (nombre màxim d'iteracions, valor límit de la discrepància, etc.) que cal comprovar abans de procedir a la selecció d'una nova població. (Fcat4)

Convé comentar que en el corpus de física sols es presenta en els articles de polèmica i és absent en les ressenyes, probablement cal relacionar-ho amb el diferent grau de formalitat d'aquests textos.

La impersonal esdevenimental també es presenta bastant freqüentment (28 ocurrències, 12,5%), tot i que amb menor mesura que en les altres disciplines en català:

- (5) a. Com en tot mètode d'optimització seqüencial, **cal definir** uns criteris per aturar el procés evolutiu. Per analogia amb els mètodes matemàtics, pot utilitzar-se com a criteri que la millora en la resposta (o funció discrepància) ja no sigui significativa, o també que l'evolució dels darrers símplexs porti a una ciclació del disseny, conseqüència de l'aplicació continuada de la regla 2. (Fcat4)

En aquestes construccions, l'autor sol manifestar major autoritat i pretén imposar el seu criteri perquè siga adoptat també pel receptor. Tenen una representativitat molt elevada en els nostres textos de lingüística en català, on es converteixen en les construccions d'impersonalització més utilitzades. Cal tenir en compte que en els textos de lingüística és on més s'observa la presència de l'emissor, mentre que en els de física pretén passar més desapercbut per donar protagonisme a l'objecte d'estudi.

La passiva perifràstica obté uns resultats molt semblants als de la impersonal esdevenimental. N'hem localitzat 23 ocurrències (10,3%):

- (6) Aquest efecte, la deflexió, **pot ser interpretat** en termes d'un índex de refracció variable, i va tenir un gir remarcable l'any 1979, en ser descobert el quasar doble Q0957+561, que ha resultat no ser altra cosa que la imatge doble d'un únic quasar produïda per

l'efecte lent gravitatòria d'una galàxia que hi ha a mig camí.
(resFcat5)

Com veiem en (6), aquest tipus de passiva focalitza sobre l'objecte, la *deflexió*, en aquest cas. Tradicionalment, s'ha pensat que aquest tipus de construccions eren molt utilitzades en les ciències, ja que aquestes prioritzen en els objectes per sobre dels subjectes (cfr. § 4.5.1).

10.3.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de física en català

Les funcions discursives que realitza l'emissor en el text també presenten diversitat, com els tipus de construccions. De les sis funcions que distingim en aquest estudi, n'hem trobat representades cinc: analista, experimentador, escriptor, atacant i exemple.

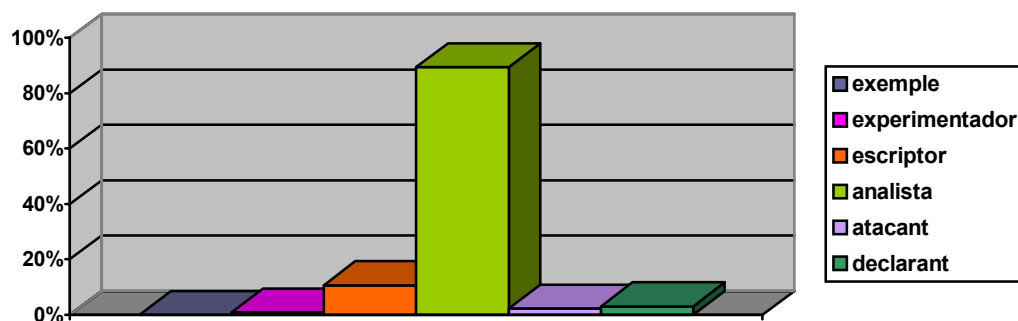

Figura 4. Funcions de l'emissor

La funció d'analista, com ja és habitual en les altres disciplines i també en l'anàlisi de les marques de persona, és la més destacada quantitativament, ja que n'hem localitzat 186 casos (83,1%):

- (7) a. Aquestes pràctiques, descrites per a ser realitzades amb un dels programes disponibles al mercat (MATLAB), permeten a l'estudiant familiaritzar-se amb un dels aspectes que no s'hauria

de deixar de banda a l'hora d'adquirir un nivell bàsic de coneixement de l'àlgebra lineal. (resFcat7)

- b. En particular s'espera la recuperació de la simetria quiral (els pions deixaran de ser lleugers), el desconfinament (els gluons i quarks seran lliures i **podran ser observats** com a tals) i la recuperació de la simetria local electró feble (els W^+ i Z_0 tornen a tenir massa nul·la), de forma que a altes temperatures totes les interaccions són coulombianes, mitjançades per partícules no confinades de massa nul·la, tal com a baixes temperatures només és l'electromagnetisme. (Fcat3)
- c. Sobre aquesta nova població **cal procedir** al procés de reproducció. Hi ha dos operadors genètics que implementen aquest procés: un operador d'encreuament i un operador de mutació, a l'ocurrència de les quals s'associa un valor de probabilitat (p_c i p_m). (Fcat2)

Aquesta marca és molt més abundant que en altres disciplines, perquè inclou el subtipus que hem anomenat analista experimental, que és molt freqüent en els articles de polèmica de física. En aquests textos, l'emissor per tal de justificar una teoria o per tal de rebutjar-la realitza un experiment (7c).

Les construccions d'impersonalització que oculten la funció d'analista no reproduïxen l'esquema de construccions generals que hem vist en la figura 3.

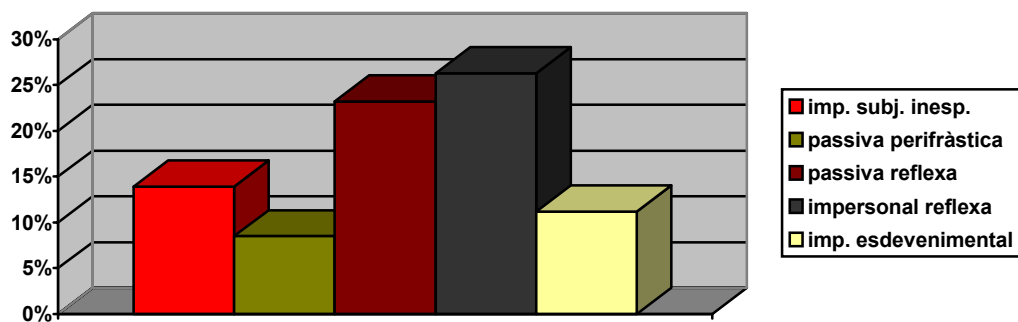

Figura 5. Funció d'analista

Per a la funció d'analista, l'emissor sol amagar-se sota de la impersonal reflexa, que és la construcció predominant en els càlculs globals. En segon lloc, hi

ha la passiva reflexa. Cal comentar que la impersonal amb subjecte inespecífic i la impersonal esdevenimental assoleix índex molt elevats com a vehiculadora de la funció d'analista.

L'emissor es presenta com a escriptor sota fórmules d'impersonalització en 24 ocasions (10,7%):²

(8) a. Així, un possible algorisme general per a l'optimització d'un model d'una variable utilitzant el mètode del gradient podria ésser resumit en les següents etapes:

1. Definir el model $f(x)$, la funció discrepància, el valor de sortida x_0 , el criteri de convergència i el valor de la constant de proporcionalitat k .
2. Avaluar $f(x_0)$ i $t'(x_0)$. (Fcat4)

b. Com **s'ha establert** a la Secció 4, les col·lisions equilibrades es caracteritzen per la condició $h=0$, que depèn exclusivament de la configuració. Amb aquesta condició les Eqs. (27) i (28) es redueixen a [...] (Fcat1)

La funció d'escriptor es manifesta a través de marques d'impersonalització d'una manera més freqüent que sota marques de persona, la qual cosa ens demostra que aquests textos tenen una voluntat molt clara d'amagar les petges de l'emissor.

Per últim, hi ha les funcions de declarant (7 casos, 3,5%), d'atacant (5 ocurrences, 2,2%) i d'experimentador (2 casos, 0,8%), que són les més minoritàries. La funció de declarant es presenta sobretot en les introduccions de les ressenyes, quan l'autor al·ludeix a anècdotes o experiències personals:

² Hem pogut observar que en moltes ocasions la funció d'escriptor es manifesta sota passives perifràstiques sense verb *ésser*, com en l'exemple que proposem tot seguit, que no hem tingut en compte en els resultats:

- (i) Per a aquest últim cas, les condicions inicials [...] punt I de la fig. 3, condueixen a les gràfiques de v i w en funció de la percussió normal P **mostrades** a las fig. 4 (Fcat1)

- (9) També hi ha alguns comentaris sobre el contingut d'aquest article. Un petit detall que en el nostre cas val la pena assenyalar és que a la cita Smolin, de l'esmentat article, situa Sant Feliu de Guíxols a l'Estat Lliure de Catalunya. **Cal dir** que Alan Sokal va treballar un any a la Universitat de Barcelona. (resFcat3)

Pel que sembla, la funció d'atacant no té gaire representativitat en els textos de física, ni sota formes d'impersonalització ni sota marques de persona:

- (10) També **s'ha posat de manifest** la inconsistència energètica de les generalitzacions dels coeficients de recuperació de Newton i de Poisson proposades per alguns investigadors. (Fcat1)

La funció d'experimentador no sol ser ocultada per processos d'impersonalització. Tampoc no és gaire habitual en els textos de física en català sota les marques de persona. L'únic exemple que hem localitzat és aquest:

- (11) Les hipòtesis de recuperació, que tradueixen el grau d'elasticitat d'una col·lisió unipuntual per mitjà d'un coeficient de recuperació relatiu ja sigui a velocitats –és el cas de la Hipòtesi de Newton–, o bé a percussions –és el cas de la Hipòtesi de Poisson–, o a treballs, són l'exemple més il·lustratiu d'aquesta pràctica errònia, que **es pot trobar** tant en tractats de mecànica (Fcat1)

En aquest cas, l'emissor es posa ell mateix i el receptor en una situació hipotètica per tal de justificar la seua tesi.

10.3.3. La tercera persona oculta en els textos de física en català

A diferència del que ocorria amb la primera persona, que es presentava sota gran varietat de construccions, per amagar la tercera persona, s'utilitzen fonamentalment tres construccions: la passiva perifràstica, la passiva reflexa i la impersonal reflexa.

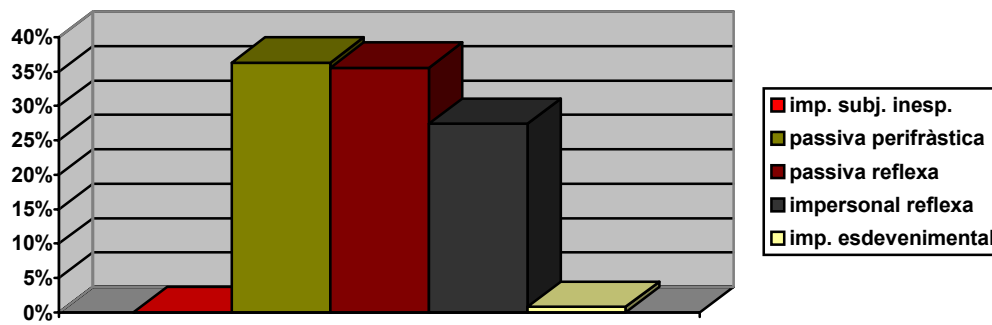

Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona

Observem que la figura 6 mostra un gràfic ben diferent a la que s'observa en la figura 4 (corresponent a la primera persona). Així, en la figura 6, la construcció predominant és la passiva perifràstica, seguida de la passiva reflexa i, en menor mesura la impersonal reflexa. Així doncs, es prefereixen les més impersonals des del punt de vista semàntic.

La construcció predominant a través de la qual es presenta la tercera persona és la passiva perifràstica (45 ocurrences, 36,3%):

- (12) a. A 104 m de distància la força per a $H \sim a \sim MVm @ \sim w = m$ efecte tan extraordinàriament petit **ha estat comprovat** experimentalment [7]. Convé fer notar l'absència de la càrrega de l'electró en (8), que reflecteix la irrellevància de les parelles virtuals electró-positró com a causa de la força de Casimir. (Fcat3)
- b. La mecànica quàntica **va ser formulada** com a teoria científica cap a mitjans de la dècada del 1920, gràcies als treballs de noms tan coneguts com Erwin Schrodinger, Werner Heisenberg i Paul A.M. Dirac, per esmentar només aquells que l'any 1933 **van ser reconeguts** amb la concessió simultània dels premis Nobel de física corresponents als anys 1932 (Fcat2)
- c. El que agreuja la situació és que, malgrat que ja es coneixen els errors de Bergson i ja al seu temps **van ser corregits**, els seus successors Vladimir Jankelevitch, Maurice Merleau-Ponty i Gilles Deleuze tornen amb el tretze són tretze. (resFcat3)

Convé advertir que en la majoria de casos, tal com mostren els exemples, el complement agent no està present, la qual cosa ens vol dir que no hi ha interès a destacar-lo.

Seguidament, trobem la passiva reflexa, que també asoleix índexs bastant elevats (44 ocurrences, 35,5%):

- (13) a. Amb l'objectiu de solucionar aquesta darrera característica del mètode simplex rígid **s'han proposat** moltes modificacions de les regles del seu algorisme (Betteridge, Wade i Howard, 1985). (Fcat4)
- b. Fruit, com ja hem esmentat, d'unes jornades divulgatives, el llibre serà d'utilitat per a tothom que vulgui fer una aproximació a les teories que **s'hi presenten**, tots aquells lectors interessats en el tema hi trobaran l'ocasió d'ampliar referències gràcies a la bibliografia seleccionada que cadascun dels especialistes aporta en el text. (resFcat2)

Per últim, la impersonal reflexa es manifesta en 34 casos (27,4%):

- (14) Si una mesura es repetia diverses vegades **s'obtenia** sempre el mateix resultat (dins dels errors experimentals atribuïbles a la imperfecció dels nostres instruments, no a una limitació intrínseca). (Fcat2)

Aquests resultats són molt diferents dels que obteníem en les altres disciplines en català, on, a pesar que s'observava un augment de la passiva perifràstica per a la tercera persona, les impersonals reflexes assolien índexs més elevats. Probablement, aquests resultats estan relacionats amb el caràcter de les ciències experimentals en què els objectes d'estudi solen situar-se en una posició tematitzada i, per tant, el predomini de les passives, perifràstiques i reflexes és major.

10.3.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text

La distribució de les marques d'impersonalització de primera persona en les parts del text és semblant a la de les altres matèries. S'observa una gran quantitat

de processos en el cos central i una reducció en les altres parts, que arriba fins a l'absència en la part de les notes, on la primera persona sol manifestar-se a través de marques de persona.

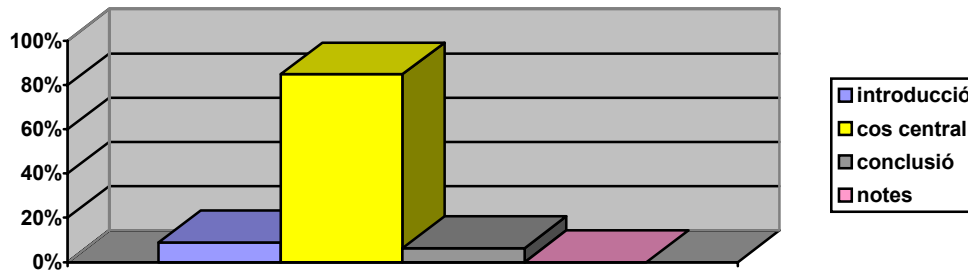

Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text

Com s'observa en la figura 7, en el cos central hi ha 190 processos d'impersonalització (84,8%), mentre que en la introducció aquesta xifra es redueix a 20 casos (8,9%) i en la conclusió 14 casos (6,3%). El percentatge de les conclusions és una mica més elevat del que havíem observat en les altres matèries, ja que normalment, en la conclusió, la primera persona es dilueix o, en tot cas, es manifesta a través de marques de persona. Aquests resultats aporten a les conclusions de física un caràcter més impersonal, com si es volgués donar una imatge més objectiva.

- (15) **S'ha posat de manifest** la inconsistència energètica en el cas general de les col·lisions amb freqüència dels coeficients de recuperació clàssics de Newton i de Poisson així com el coeficient de recuperació energètic actualment emprat en dinàmica percussiva .
 També **s'ha posat** de manifest la inconsistència energètica de les generalitzacions dels coeficients de recuperació de Newton i de Poisson proposades per alguns investigadors .
S'ha presentat una condició general de consistència de les hipòtesis de Newton i Poisson així com la seva equivalència quan són consistents. Aquesta condició es verifica per a diverses classes de col·lisions, les propietats de les quals ha estat convenientment estudiades per mitjà de la formulació lagrangiana. (Fcat1)

Com notem en (15), per fer el repàs final en les conclusions, l'emissor no opta per la marca de persona amb funció escriptor, sinó que es presenta ocult sota construccions reflexes (*s'ha posat de manifest, s'ha presentat*). Cal dir que aquest tipus de construcció s'usa predominantment en els articles de polèmica, mentre que en les ressenyes és més habitual utilitzar marques de persona.

Si ens fixem en la distribució dels tipus de construccions, les impersonals reflexes són les construccions majoritàries en totes les parts del text.

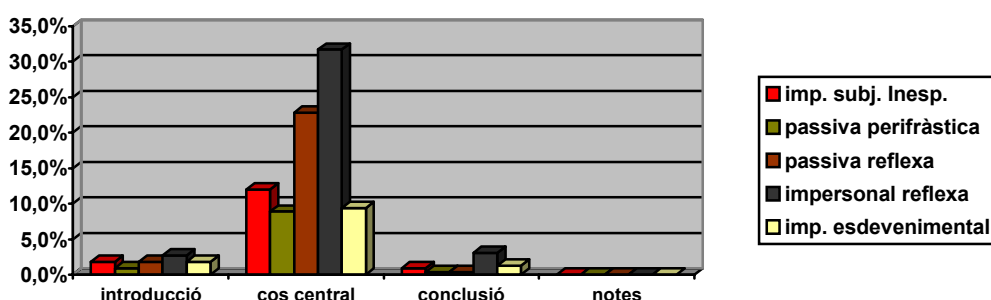

Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text

El predomini de la impersonal reflexa en totes les parts, deixa poc de protagonisme per a les altres construccions. No obstant això, crida l'atenció la distribució de les impersonals amb subjecte inespecífic, que es troben amb abundància en totes les parts. Si tenim en compte que aquestes construccions amb *hom* tendeixen a la universalització, cal pensar que l'emissor té intenció de fer servir aquesta construcció en les parts més rellevants des del punt argumentatiu per tal de fer extensius els seus comentaris a tota la humanitat.

Quant a la distribució de les marques de tercera persona, observem que també hi ha una gran concentració de recursos en el cos central, tot i que no assoleix els resultats tan elevats com en el cas dels processos referits a la primera persona. Així, en la introducció, n'hem localitzat 11 casos referits a la primera persona, que representen un percentatge del 13,6%.

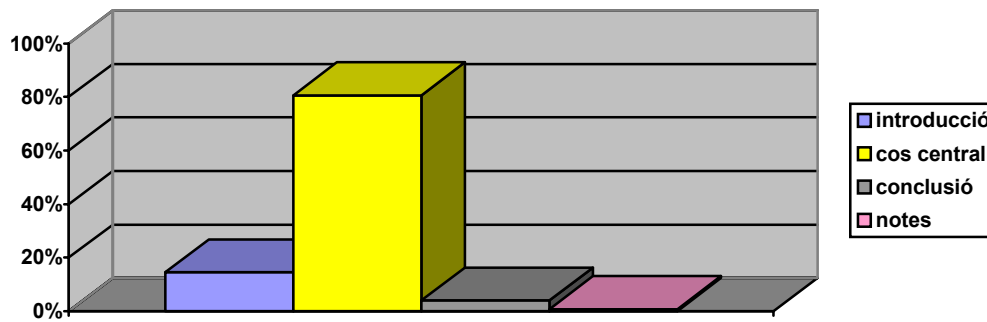

Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text

En la introducció, sol ser molt habitual referir-se a la tercera persona sota aquestes fórmules d'impersonalització, tal com ens mostra l' exemple següent:

- (16) La mecànica quàntica **va ser formulada** com a teoria científica cap a mitjans de la dècada del 1920, gràcies als treballs de noms tan coneguts com Erwin Schrodinger, Werner Heisenberg i Paul A.M. Dirac, per esmentar només aquells que l'any 1933 **van ser reconeguts** amb la concessió simultània dels premis Nobel de física corresponents als anys 1932 (Heisenberg) i 1933 (Schrodinger i Dirac), i per no haver d'escriure una llista massa llarga de científics que **hi van aportar** contribucions importants. (Fcat2)

Cal assenyalar que, generalment, l'ocultació de la tercera persona sota aquests processos sols es produeix en els articles de polèmica, mentre que, en les ressenyes, la tercera persona i també la primera se solen presentar amb marques de persona.

Si ens fixem en la distribució dels diversos tipus de construccions, veurem que la passiva perifràstica és la construcció predominant en la introducció i en el cos central, mentre que en la conclusió els resultats de la passiva perifràstica s'igualen amb els de la passiva reflexa (com es veia en (15)). Així mateix, en les notes l'única construcció que té representació és la passiva reflexa.

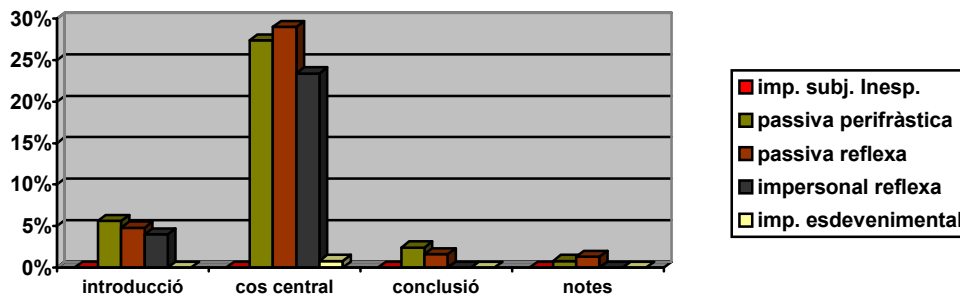

Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text

Aquesta distribució de les construccions ens mostra com en les notes i en la conclusió, l'emissor sembla voler ocultar més la imatge de la tercera persona, la qual cosa es manifesta amb un augment de les passives. No obstant això, també convé destacar que la física és la disciplina on menys cura es té a l'hora d'ocultar la tercera persona.

10.3.5. Conclusions

En el corpus de física en català, hem pogut observar que el nombre de construccions d'impersonalització se situa entre la xifra del corpus de lingüística i la de dret. A diferència d'aquestes dues disciplines, on els percentatges de primera i tercera persona eren molt semblants, en física hi ha un predomini clar d'aquestes construccions d'impersonalització per a ocultar la primera persona.

Com mostra la taula 1, el tipus de construcció que s'utilitza per a referir-se a la primera persona i el tipus que s'usa per a la tercera persona són diferents. En primer lloc, la impersonal amb subjecte inespecífic i la impersonal esdevenimental sols s'usen per ocultar la primera persona. En el mateix sentit, per a la primera persona s'usa majoritàriament la impersonal reflexa, mentre que es prefereix fer servir la passiva perifràstica i la passiva reflexa per a la tercera persona. D'aquesta manera, comprovem que l'emissor sembla més preocupat per ocultar al màxim la seua imatge, amb construccions més impersonals, mentre que no se sent tan interessat a fer servir aquestes marques per a la tercera persona.

Taula 1. Construccions d'impersonalització

	Tipus de construcció	Ocurrències	Percentatges
1a persona	Imp. subj. inespecífic	33	9,5%
	Passiva perifràstica	23	6,6%
	Passiva reflexa	56	16,1%
	Impersonal reflexa	84	24,2%
	Impersonal esdevenimental	28	8%
	TOTAL	224	64,4%
	3a persona	Imp. subj. inespecífic	0
Passiva perifràstica		45	12,9%
Passiva reflexa		44	12,6%
Impersonal reflexa		34	9,8%
Imp. esdevenimental		1	0,3%
TOTAL		124	45,6%

La hipòtesi que hem comentat anteriorment es confirma si observem la taula següent, on es pot veure que les funcions més compromeses, com analista i atacant, tendeixen a presentar-se bàsicament a través de les construccions que impliquen un grau bastant elevat d'impersonalització. La funció d'atacant és amagada per construccions impersonals (reflexes i esdevenimentals) i la d'analista destaca a través de les impersonals reflexes i passives reflexes.

Com es veu en la taula 2, la funció predominant, com és habitual en els gèneres que analitzem, és la d'analista. Ara bé, hem pogut localitzar una gran quantitat d'analista experimental a través del quals l'emissor se situa com a científic que realitza un experiment i, en alguns casos, porta també al receptor perquè se situe en aquesta situació.

Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor

Tipus de construcció	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatge
Impersonal subjecte inespecífic		33	14,7%
	Escriptor	1	0,9%
	Declarant	1	0,9%
	Analista	31 (1 an. exper.)	13,9%
Passiva perifràstica		23	10,3%
	Escriptor	2	0,9%
	Declarant	2	0,9%
	Analista	19 (2 an. exper.)	8,5%
Passiva reflexa		56	25%
	Escriptor	3	1,3%
	Declarant	1	0,9%
	Analista	52 (14 an. exper.)	23,2%
Impersonal reflexa		84	37,5%
	Experimentador	2	0,9%
	Escriptor	18	8%
	Declarant	2	0,9%
	Analista	59 (17 an. exper.)	26,3%
	Atacant	3	1,3%
Impersonal esdevenimental		28	12,5%
	Declarant	1	0,4%
	Analista	25 (4 an. exper.)	11,2%
	Atacant	2	0,9%
TOTAL		224	100%

La distribució dels processos d'impersonalització en el corpus de física en català no ofereix resultats gaire diferents dels observats en l'anàlisi de les marques de persona, ni tampoc en els processos d'impersonalització de les altres disciplines. La concentració màxima de processos es produeix en el cos de la crítica. No obstant això, en les conclusions s'observa un increment del percentatge respecte de les altres disciplines, on l'emissor prefereix manifestar-se a través de marques de persona.

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	4 (1,8%)	27 (12%)	2 (0,9%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	2 (0,9%)	20 (8,9%)	1 (0,4%)	0 (0%)
Passiva reflexa	4 (1,8%)	51 (22,8%)	1 (0,4%)	0 (0%)
Impersonal reflexa	6 (2,7%)	71 (31,7%)	7 (3,1%)	0 (0%)
Impersonal esdevenimental	4 (1,8%)	21 (9,4%)	3 (1,3%)	0 (0%)
TOTAL	20 (8,9%)	190 (84,8%)	14 (6,3%)	0 (0%)

L'ús d'aquestes construccions en la conclusió fa pensar que els autors dels textos de física volen donar un caràcter més objectiu als seus textos i, especialment en els articles de polèmica, fugen de les marques de persona.

Pel que fa a les funcions que desenvolupa l'emissor quan s'oculta amb construccions d'impersonalització (taula 4), la majoritària en totes les parts és la d'analista, seguida de la d'escriptor. El fet que la funció d'escriptor s'oculte amb bastant freqüència en totes les parts del text fa pensar en una necessitat en aquests casos de donar rellevància a una obra o a una part del text (p.ex. *En el capítol 2 es tractarà...*).

En relació amb la distribució de la tercera persona (taula 5), també s'observa una concentració en el cos central, tot i que en la introducció hi ha un percentatge major que en el cas de les construccions referides a la primera persona. En totes les parts hi ha un predomini de la passiva perifràstica, que s'igualava en les conclusions amb la passiva reflexa.

Taula 4. Distribució de les funcions en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	1 (0,4%)	1 (0,4%)	0 (0%)	0 (0%)
Escriptor	5 (2,2%)	17 (7,6%)	2 (0,9%)	0 (0%)
Declarant	1 (0,4%)	5 (2,2%)	1 (0,9%)	0 (0%)
Analista	13 (5,8%)	165 (73,7%)	8 (3,6%)	0 (0%)
Atacant	0 (0%)	2 (0,9%)	3 (1,3%)	0 (0%)
TOTAL	18 (14,5%)	100 (80,6%)	5 (4%)	1 (0,8%)

Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	7 (5,6%)	34 (27,4%)	3 (2,4%)	1 (0,8%)
Passiva reflexa	6 (4,8%)	36 (29%)	2 (1,6%)	0 (0%)
Impersonal reflexa	5 (4%)	29 (23,4%)	0 (0%)	0 (0%)
Impersonal esdevenimental	0 (0%)	1 (0,8%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	18 (14,5%)	100 (80,6%)	5 (4%)	1 (0,8%)

Els percentatges que hem vist proven com és d'important en les ciències experimentals tematitzar l'objecte d'estudi per sobre de l'investigador. La influència de la passiva perifràstica també pot tenir a veure amb la influència de l'anglès en aquesta disciplina.

10.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Els mecanismes d'impersonalització en els nostres textos en català són, en general, una mica superior a les marques de persona. No obstant això, convé marcar que en els nostres textos de lingüística la proporció de marques de persona supera amb escreix la proporció de mecanismes d'impersonalització (78,4% / 21,6%). Per contra, en els textos de dret i de física, les proporcions entre presentació i ocultació de la primera persona s'igualen, amb un lleuger domini de l'ocultació.³

Pel que fa al tipus de marca que s'oculta sota aquests mecanismes, el predomini de la primera i tercera està subjecte a les característiques de cada disciplina. En els nostres textos de lingüística i dret observem un bastant equilibri entre els dos tipus de construccions, encara que en ambdós casos predomina l'ocultació de la tercera persona (lingüística: 41,4% / 58,6%; dret: 42,1% / 57,9%). Els textos de física ens ofereixen uns resultats diferents: els mecanismes d'impersonalització s'utilitzen majoritàriament per a ocultar principalment la primera persona (64,4%). Les construccions reflexes són les que s'utilitzen majoritàriament, tant per a ocultar la primera persona com la tercera, tal com observem en la taula 1 .

³ Tot i aquests resultats globals, hem pogut observar algunes diferències en relació amb el gènere: el percentatge de mecanismes d'impersonalització en els articles de polèmica és una mica superior a la que hem observat en les ressenyes

Taula 1. Tipus de construccions en les tres disciplines

Tipus	Lingüística	Dret	Física
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	46 (34,3%)	43 (19%)	61 (27,2%)
Construccions reflexes	81 (60,5%)	168 (74,4%)	140 (62,5%)
Passives perifràstiques	7 (5,2%)	15 (6,6%)	23 (10,3%)
TOTAL	134 (100%)	226 (100%)	224 (100%)
1a persona			
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	12 (6,3%)	2 (0,6%)	1 (0,8%)
Construccions reflexes	139 (73,2%)	243 (78,1%)	78 (62,9%)
Passives perifràstiques	39 (20,5%)	66 (21,3%)	45 (36,3%)
TOTAL	190 (100%)	311 (100%)	124 (100%)
3a persona			

Quant a la primera persona, tot i que predominen les construccions reflexes en les tres matèries, el percentatge és més elevat en dret (74,4%) i més reduït en física (60,5%), fet que provoca, en aquesta matèria, un augment de les impersonals esdevenimentals i amb subjecte inespecífic. A més, cal destacar que, d'acord amb els resultats detallats de les conclusions parcials, hi ha lleugeres discrepàncies entre les disciplines. En lingüística, és una mica major el percentatge de passives reflexes, mentre que en les altres dues disciplines resulta superior la proporció de les impersonals reflexes. Malgrat aquest predomini de les impersonals reflexes en dret i física, convé remarcar que la passiva, molt poc freqüent en les tres disciplines (5,2% en lingüística i 6,6% en dret), experimenta un lleuger augment en els textos de física (10,3%), que mostren, d'alguna manera, la importància de l'objecte d'estudi en aquesta matèria.

En el cas dels mecanismes d'encobriment de la tercera persona, els resultats que ofereixen les construccions reflexes són semblants als que hem observat anteriorment i, per tant, també hem detectat algunes discrepàncies quant al tipus

de construcció reflexa: en els textos de lingüística i física, la tercera persona sol amagar-se majoritàriament sota passives reflexes; en els textos de dret, en canvi, es tendeix a l'ús d'impersonals reflexes. A més del domini de les construccions reflexes, hem d'assenyalar que les passives obtenen proporcions més elevades que amb l'ocultació de la primera persona. La matèria que presenta un grau major d'aquestes construccions és, de nou, la física (36,3%). Per contra, les impersonals esdevenimentals i impersonals amb subjecte inespecífic obtenen índexs molt reduïts, sobretot en dret i física (0,6% i 0,8%, respectivament), i, en aquest sentit, molt més baixos també que en el cas de les construccions que ocultaven la primera persona.

Així doncs, les dades ens mostren que, quant al tipus de construccions en el corpus en català, els resultats de dret no sempre són intermedis. Solament s'observa aquesta posició de transició en el cas de les passives perifràstiques de primera i de tercera persona.

Pel que fa a les funcions, les dades coincideixen, en part, amb els resultats de les marques de persona (§ 6.4): tornen a ser molt predominants les funcions expositives actives, especialment en dret (91,2%) i en física (86,2%).

Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines

Funció	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	5 (3,7%)	10 (4,4%)	24 (10,7%)
Argumentatives	25 (18,7%)	8 (3,5%)	5 (2,2%)
Expositives	104 (77,6%)	208 (92,1%)	195 (87%)
actives	97 (72,4%)	206 (91,2%)	193 (86,2%)
passives	7 (5,2%)	2 (0,9%)	2 (0,8%)

La menor proporció d'expositives en lingüística (77,6%) respecte de les altres matèries es veu compensada per un augment de les funcions argumentatives (18,7%), que també eren més abundants en aquesta disciplina sota marques de persona, tot i que amb un percentatge una mica inferior (12,3%). Amb resultats molt reduïts, les organitzatives són molt poc freqüents sota mecanismes d'impersonalització en les tres disciplines i, únicament, en física, s'observa un lleuger increment (10,7%).

En aquest cas, doncs, la posició intermèdia de dret tampoc no es veu clara: d'una banda, s'acosta a la lingüística en els percentatges de les organitzatives; d'altra banda, pel que fa a les funcions argumentatives i expositives, els resultats són més semblants als de física.

La relació entre les funcions i els tipus de mecanismes (taula 3) presenta molts punts de contacte entre les disciplines. Les funcions en totes les matèries s'oculten majoritàriament a través de les construccions reflexes. En dret, aquesta generalització es fa més palesa, donat que els resultats de les altres construccions no són rellevants amb cap funció. En física, en canvi, destaca per la proporció de passives en les expositives actives, que col·loquen l'objecte com a element temàtic de l'exposició.

Una anàlisi més detinguda dels resultats de la taula 3 ens revela que, en lingüística, les organitzatives obtenen índexs molt poc representatius i, en dret i física, predominen les construccions reflexes per a ocultar la funció d'escriptor. En el cas de les argumentatives, per contra, s'inverteix la situació anterior: hi ha un increment de l'argumentació en lingüística, que s'oculta, principalment, sota construccions reflexes i també impersonals esdevenimentals. Pel que fa a les expositives actives, tot i el predomini de les construccions reflexes en les tres matèries, el percentatge és més elevat en dret. Per contra, en física, s'incrementa la proporció de passives i, en lingüística, la de les impersonals esdevenimentals i amb subjecte inespecífic. Per últim, quant a les expositives passives, les

construccions reflexes són predominants en lingüística i s'usen de manera exclusiva en dret i en física.

Taula 3. Funcions i tipus de construccions en les tres disciplines

Funció	Construcció	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	1 (0,7%)	0 (0%)	1 (0,4%)
	Construccions reflexes	2 (1,5%)	9 (4%)	21 (9,4%)
	Passives perifràstiques	2 (1,5%)	1 (0,4%)	2 (0,9%)
Argumentatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	10 (7,5%)	3 (1,3%)	2 (0,9%)
	Construccions reflexes	15 (11,2%)	4 (1,8%)	3 (1,3%)
	Passives perifràstiques	2 (1,5%)	1 (0,4%)	0 (0%)
Expositives actives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	34 (25,4%)	40 (17,7%)	58 (25,9%)
	Construccions reflexes	59 (44%)	153 (67,7%)	114 (50,9%)
	Passives perifràstiques	3 (2,2%)	13 (5,8%)	21 (9,4%)
Expositives passives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	1 (0,7%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	5 (3,7%)	2 (0,9%)	2 (0,9%)
	Passives perifràstiques	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

La distribució dels mecanismes de primera persona també presenta paràmetres comuns en les tres matèries: en totes les parts s'observa un índex destacat de les construccions reflexes. Amb tot, hi ha alguns aspectes que convé destacar si analitzem els resultats de la taula 4 de manera més detallada.

Taula 4. Distribució construccions (1a persona) en les tres disciplines⁴

		Lingüística	Dret	Física
Introducció	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	4 (3%)	1 (0,4%)	8 (3,6%)
	Construccions reflexes	3 (2,2%)	8 (3,5%)	10 (4,5%)
	Passives perifràstiques	0 (0%)	1 (0,4%)	2 (0,9%)
Cos central	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	32 (23,9%)	40 (17,7%)	48 (21,4%)
	Construccions reflexes	72 (53,7%)	142 (62,8%)	122 (54,5%)
	Passives perifràstiques	5 (3,7%)	14 (6,2%)	20 (8,9%)
Conclusió	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	2 (1,5%)	2 (0,9%)	5 (2,2%)
	Construccions reflexes	1 (0,7%)	12 (5,3%)	8 (3,6%)
	Passives perifràstiques	0 (0%)	0 (0%)	1 (0,4%)
Notes	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	8 (6%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	5 (3,7%)	6 (2,7%)	0 (0%)
	Passives perifràstiques	2 (1,5%)	0 (0%)	0 (0%)

En la introducció, les diferències entre les matèries són mínimes, atès que el nombre de marques en aquesta part és molt reduït, sobretot en dret. Ara bé, els textos de lingüística i física, a més de les construccions reflexes, tendeixen a utilitzar les construccions impersonals amb subjecte inespecífic i impersonals esdevenimentals (3% i 3,6%, respectivament), que comporten menor encobriment de l'emissor. En el cos central, es produeix un augment d'aquestes impersonals en les tres matèries, però es poden detectar algunes diferències: així, en lingüística,

⁴ El corpus en català consta de 125.188 mots, distribuïts de la manera següent:

Lingüística: introducció, 3.023 mots; cos central, 41.281 mots; conclusió, 1.055 mots; notes, 4.972 mots.

Dret: introducció, 2.674 mots; cos central, 33.702 mots; conclusió, 2.677 mots; notes, 3.277 mots.

Física: introducció, 4.567 mots; cos central, 26.923 mots; conclusió, 893 mots; notes, 144 mots.

són molt abundants les impersonals esdevenimentals (23,9%); en dret, són més freqüents que en les altres matèries les reflexes (62,8%), en especial impersonals; mentre que, en física, són més abundants que en les altres disciplines les passives (8,9%). Aquestes divergències ens mostren una gradació d'un to més centrat en el subjecte a una visió més centrada en l'objecte. En la conclusió, tal com ocorria en la part inicial, les diferències no són tan destacades, perquè es redueixen considerablement el nombre de marques, de manera que sols és remarcable la proporció de construccions reflexes en dret. Per últim, en les notes, en els textos de lingüística, és on més diversitat i major quantitat de construccions trobem, amb un domini de les impersonals esdevenimentals (6%).

Els resultats de lingüística i física en català mostren que, quant a les construccions d'impersonalització, l'emissor té una certa tendència a ocultar-se menys en la part inicial i final; tanmateix, en els textos de dret, el nivell d'ocultació és predominantment mitjà en totes les parts, a través de les reflexes.

Igual com observàvem amb les construccions, la distribució de les funcions (taula 5) no presenta gaires variacions entre disciplines: les tres opten per l'ús majoritari de les funcions expositives actives –sobretot, a través de la funció d'analista– en totes les parts.

Si afinem més la generalització inicial, veiem que l'exposició té més pes en la introducció de física. Així mateix, en el cos central, el nivell d'exposició, sobretot a través d'expositives actives, és més elevat en dret (79,6%) i en física (75,9%); mentre que, en lingüística, es produeix una minva de les expositives (64,2%), que es compensa amb un augment de les argumentatives (15,7%). Amb diferències més reduïdes entre les matèries, convé destacar que les organitzatives són més abundants en el cos central dels textos de física. En les notes, les distàncies entre les disciplines es fan més evidents, ja que la quantitat de construccions, en dret i en física, és molt escàs o absent. En lingüística, en canvi, apareixen representades totes les funcions, amb un predomini de les expositives (9%), sobretot actives.

Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines

	Funció emissor	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Organitzatives	1 (0,7%)	0 (0%)	5 (2,2%)
	Argumentatives	2 (1,5%)	1 (0,4%)	0 (0%)
	Expositives	4 (3%)	9 (4%)	15 (6,6%)
	actives	3 (2,2%)	9 (4%)	14 (6,2%)
	passives	1 (0,7%)	0 (0%)	1 (0,4%)
Cos central	Organitzatives	2 (1,5%)	8 (3,5%)	17 (7,6%)
	Argumentatives	21 (15,7%)	6 (2,7%)	2 (0,9%)
	Expositives	86 (64,2%)	182 (80,4%)	171 (76,3%)
	actives	82 (61,2%)	180 (79,6%)	170 (75,9%)
	passives	4 (3%)	2 (0,8%)	1 (0,4%)
Conclusió	Organitzatives	0 (0%)	1 (0,4%)	2 (0,9%)
	Argumentatives	1 (0,7%)	0 (0%)	3 (1,3%)
	Expositives	2 (1,5%)	13 (5,8%)	9 (4%)
	actives	2 (1,5%)	13 (5,8%)	9 (4%)
	passives	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Notes	Organitzatives	2 (1,4%)	1 (0,4%)	0 (0%)
	Argumentatives	1 (0,7%)	1 (0,4%)	0 (0%)
	Expositives	12 (9%)	4 (1,8%)	0 (0%)
	actives	10 (7,5%)	4 (1,8%)	0 (0%)
	passives	2 (1,5%)	0 (0%)	0 (0%)

D'acord amb aquestes dades, la distribució des del punt de vista de les funcions (taula 5) acosta el dret i la física; mentre que la distribució dels tipus de mecanismes (taula 4) implica un major apropament de la física i la lingüística.

Quant a la tercera persona, com ocorria amb la distribució dels mecanismes que ocultaven la primera persona, les construccions reflexes són predominants en totes les parts i en totes les disciplines, encara que, com hem observat en les conclusions parcials, en dret, solen ser més freqüents les impersonals reflexes, mentre que, en física i en lingüística, s'opta preferentment per les passives reflexes.

Taula 6. Distribució contruccions (3a persona) en les tres disciplines

	Construcció	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	8 (4,2%)	12 (3,9%)	11 (8,9%)
	Passives perifràstiques	4 (2,1%)	10 (3,2%)	7 (5,6%)
Cos central	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	11 (5,8%)	2 (0,7%)	1 (0,8%)
	Construccions reflexes	114 (60%)	213 (68,5%)	65 (52,4%)
	Passives perifràstiques	31 (16,3%)	45 (14,5%)	34 (27,4%)
Conclusió	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	1 (0,5%)	8 (2,6%)	2 (1,6%)
	Passives perifràstiques	1 (0,5%)	3 (1%)	3 (2,4%)
Notes	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	1 (0,5%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	16 (8,4%)	10 (3,2%)	0 (0%)
	Passives perifràstiques	3 (1,6%)	8 (2,6%)	1 (0,8%)

A pesar d'aquests trets compartits, en la introducció, la física és la disciplina que concentra major nombre de mecanismes, sobretot reflexes, però també passives perifràstiques. El cos central, on s'acumulen major quantitat de construccions en les tres matèries, les divergències es fan més evidents, igual com ocorria amb els mecanismes que ocultaven la primera persona. La comparació dels resultats de cada disciplina ens fa veure que les impersonals esdevenimentals són molt abundants en lingüística; les reflexes són més freqüents en dret; mentre que, en física, augmenta la proporció de les passives. D'aquesta manera, es torna a produir la gradació que va d'una ocultació menor de l'agent a un interès per l'objecte en lingüística, que és present en totes les parts, a través d'un major nombre de passives en física. En les notes, la lingüística inclou major quantitat de construccions i també més diversitat, a pesar del domini de les reflexes. En el pol oposat, en física, sols hem detectat un cas de passiva.

Considerant els resultats de les marques de persona i de les construccions d'impersonalització, el català presenta divergències en relació amb el grau de presència de la primera persona: la lingüística prefereix presentar l'emissor en un primer pla de manera molt predominant, mentre que el dret i la física opten per l'equilibri entre les marques de persona i els mecanismes d'impersonalització, amb un lleuger predomini de l'ocultació. En relació amb els tipus de construccions utilitzades per ocultar l'agent (de primera o de tercera persona), hem pogut comprovar que es produeix un continu entre les matèries: des de la lingüística que oculta menys l'emissor, amb un ús més freqüent d'esdevenimentals, fins a la física, que es mostra més interessada a destacar l'objecte a través de les passives. No obstant això, els percentatges entre les matèries són bastant igualats i la posició intermèdia dels textos de dret no sempre es veu tan clara com amb les marques de persona. En general, hem observat que els textos de dret s'acosten més al model de la lingüística quant al tipus de construcció i distribució d'aquestes; tanmateix, pel que fa a les funcions, els resultats de dret són més semblants als de física.

11. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN EL CORPUS CASTELLÀ

En aquest capítol, ens proposem d'analitzar els resultats dels mecanismes d'impersonalització que es presenten en el nostre corpus en castellà. Aquest corpus consta d'un total de 126.113 paraules que es reparteixen entre les tres disciplines que hem tingut en compte: lingüística, dret i física.

Els processos que hem estudiat estan explicats detalladament en el capítol 9. En l'aplicació a l'anàlisi del corpus hem cregut convenient distingir aquelles construccions que oculten la primera persona i aquelles que fan referència a la tercera. A més, hem tingut en compte les funcions de l'emissor (capítol 9), en el cas dels processos referits a la primera persona.

Hem dividit el capítol en quatre grans apartats: un per disciplina i un apartat final per a presentar el resum dels resultats i posar-los en contrast.

11.1. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CASTELLÀ

Els mecanismes d'impersonalització en el corpus de lingüística en castellà són bastant abundants, sobretot en el ressenyes, on sembla que l'autor vol esborrar al màxim la seua presència en el text. En la figura 1, representem la proporció de processos d'impersonalització en relació amb les marques de persona:

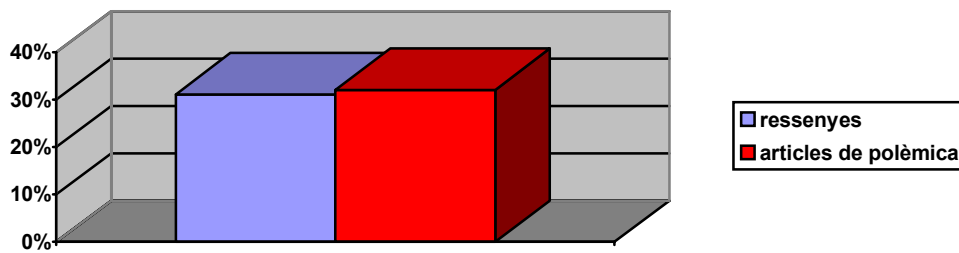

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres

La figura 1 ens mostra que en els dos gèneres, les proporcions són pràcticament idèntiques. En les ressenyes els processos d'impersonalització assolixen un percentatge d'un 31,1%, ja que hem trobat 19 ocurrències d'aquests processos sobre un total de 61 ocurrències entre marques de primera persona i processos d'impersonalització que oculten la primera persona. En els articles de polèmica hem trobat 123 processos d'impersonalització sobre un total de 383 construccions, la qual cosa representa un percentatge del 32,1%. No obstant això, cal assenyalar que si tenim en compte el nombre de construccions de tercera persona, les ressenyes presenten un percentatge de processos d'impersonalització major, tal com mostren aquests dos fragments:

- (1) En el año 1976 **publicaba yo** en la RSEL un artículo titulado “Semántica, Sintaxis y Estructura Profunda” en el que **exponía** el estado de estas cuestiones en la Gramática Transformacional hasta aquel momento y **añadía** comentarios personales y ciertas críticas. Hoy **voy** a continuar, en algún modo, dicho artículo presentando la evolución de estos conceptos en la (“Gramática Funcional” de Dik, aunque alguna referencia **aludiré**, también, al último Chomsky, el de “On Binding” (1980) y “Lectures on Government and Binding” (1981).
A partir de la publicación en 1978 de su *Functional Grammar* (manejo la reimpresión de 1983 de la 2a ed. de 1981), el profesor de Amsterdam Simon C. Dik ha visto como su nueva teoría gramatical ha cobrado cada vez mayor difusión. A dicha obra ha seguido una serie de publicaciones entre las que destaco sus *Studies in Functional Grammar* (1980) y la obra colectiva *Advances in Functional Grammar* (1983), que contiene aportaciones del “Working Group on Functional Grammar”. Hay, luego, publicaciones que están en un área más o menos próxima,

como, para el caso del griego, algunos de los trabajos publicados en las *Actas* de un coloquio celebrado en Amsterdam en 1986 y que llevan el título *On the Footsteps of Raphael Kdhner*, Amsterdam 1988.

No **voy a referirme** aquí a estas y otras publicaciones que siguen de algun modo la orientación de la escuela de Amsterdam, sino al centro mismo de su doctrina. En España **se ha publicado** una traducción de F. Serrano y L. Martín de la *Functional Grammar* (Madrid 1981) y hay una buena exposición de la misma en el libro de Guillermo Rojo y Tomás Jiménez Juliá, *Fundamentos del Análisis Sintáctico Funcional* (Santiago de Compostela, 1989). (Lcast3)

- (2) El título bastaría por sí mismo para dar cuenta del contenido de este libro, pues **nos encontramos** ante una obra que respode con igual fidelidad a los dos términos que la describen: se trata, en efecto, de una gramática que es didáctica. La larga y fructífera trayectoria profesional de su autor, el estudioso del lenguaje e investigador del CSIC Leonardo Gómez Torrego, lo avala, como profundo conocedor de **nuestra** lengua, de su gramática y de los métodos más atractivos para transmitirla, y esta *Gramática* es una prueba fehaciente de ello.

La obra consta de cinco capítulos; de ellos, el primero es una pequeña introducción, los tres siguientes están dedicados al estudio de las partes de la gramática: la morfología, la sintaxis y la fonología, y el quinto constituye un pequeño manual de ortografía. Al final, parece un anexo que contiene las soluciones a los ejercicios que **se proponen** en cada tema, y un índice temático.

La primera parte del capítulo uno sirve de introducción a toda la obra, y es, por este motivo, fundamental, en el sentido de que en él **se dilucidan** cuestiones que afectan al modo de concebir la gramática, tales como las partes que la integran y la delimitación respecto de la semántica. Con relación a aquélla, el autor defiende un concepto amplio de gramática que integre la morfología, la sintaxis y la fonología; respecto de ésta (la semántica), advierte que, si bien son dos disciplinas diferentes, no son totalmente autónomas. En este momento también cuando **se definen** de manera nítida los conceptos de significado, forma y función. En la segunda parte de este capítulo inicial **se ofrece** una visión sintética del objeto de estudio de la morofología, es decir, la estructura interna de las palabras. (resLcast2)

En l'exemple (1), pertanyent a un article de polèmica, abunden les marques de persona. L'emissor focalitza l'atenció en ell mateix i en el text que vol construir. En canvi, en el fragment de (2), pertanyent a una ressenya, l'autor pretén amagar-

se i li interessa destacar el text que comentarà, per la qual cosa abunden les marques d'impersonalitat, sobretot referides a la tercera persona.

Malgrat que entre els gèneres sí que s'observen diferències entre l'ús de construccions que oculten la primera persona i les que oculten la tercera, tal com hem mostrat en els exemples, si observem el còmput global, observem que hi ha molt d'equilibri entre els dos tipus de construccions:

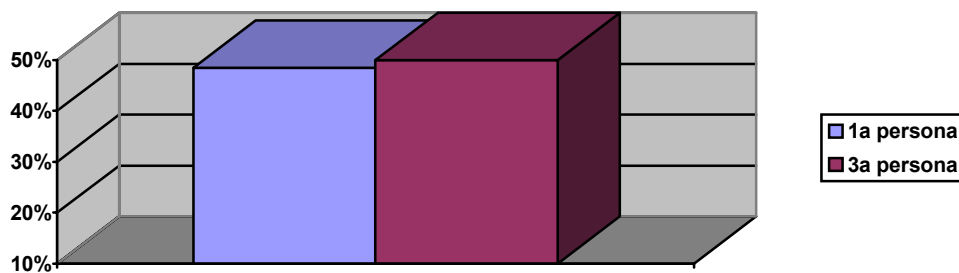

Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització

La igualtat que es manifesta en la figura 2 pot fer-nos veure que els processos d'impersonalització no solament s'utilitzen per a ocultar la pròpia imatge –que, en moltes ocasions, es prefereix presentar en un primer pla– sinó que també s'utilitza per a protegir la imatge de la tercera persona de la qual es parla. Així, per exemple, en un context en el qual s'està fent una crítica, l'autor prefereix optar per una marca d'impersonalització en lloc d'al·ludir directament la tercera persona:

- (3) [...] pero, claro está, aparte de ilustrar con unos ejemplos qué representaciones generaría tal enfoque en uno o dos casos concretos, no se han calculado en absoluto las consecuencias, ni **se han introducido** restricciones en el mecanismo, que tal como está podría generar infinitas ordenaciones anómalas. (Lcast2)

En l'exemple de (3), l'autor no fa referència directa als autors del text que analitza, sinó que substitueix la construcció personal *els autors no han introduït* per la construcció passiva reflexa *ni se han introducido*.

11.1.1. La primera persona oculta en els textos de lingüística en castellà

Si ens centrem en l'anàlisi dels processos d'impersonalització que afecten la primera persona, ens adonarem que hi ha un predomini d'aquells que representen un grau màxim d'impersonalitat sintàctica: la impersonal reflexa i la impersonal esdevenimental. Tot i que, des del punt de vista semàntic, aquests resultats impliquen una vacil·lació entre mecanismes que amaguen molt la imatge (impersonals reflexes) i mecanismes que fan l'emissor més codificat en el text (impersonals esdevenimentals).

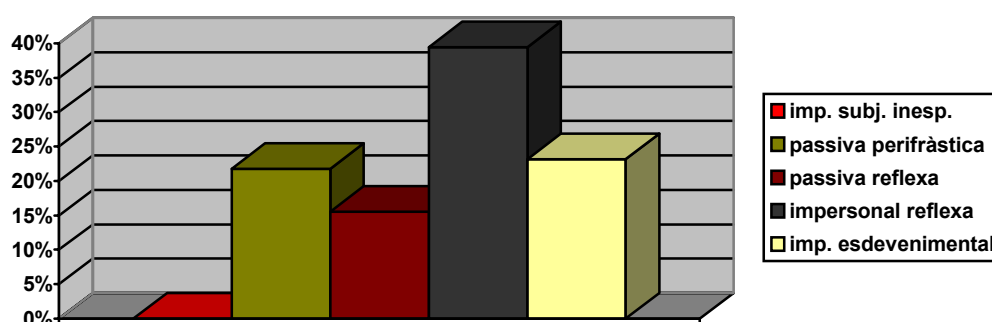

Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona

Les construccions predominants són les impersonals reflexes (56 ocurrences, 39,4%):

- (4) a. Si no **se incluye** una regla LP N " P la gramática legitimará (14b), y si **se incluye** cualquier de las dos reglas LP alternativas posibles necesariamente surgirán predicciones incorrectas, ya que, si bien se dará cuenta de la gramaticalidad de (13a) y (13b), los otros dos casos requerirán dobles extracciones SLASH con lo que la 1:JPSG predice, incorrectamente, que serán agramaticales. (Lcast2)
- b. En la introducción [...] **se echa de menos** una somera explicación de la situación en que el castellano y el catalán se encuentran en Valencia. (resLcat5)
- c. La idea que está presente en todas estas páginas es que a partir de la diferencia de sexos **debe estudiarse** lo que es específico del lenguaje del hombre y de la mujer [...] (resLcast3)

En els exemples de (4) s'oculten diversos tipus de primera persona. Així, per exemple, en (4a) i (4c), els processos d'impersonalitat fan referència a una primera persona plural bastant àmplia, que pot implicar la comunitat de lingüistes, mentre que en (4b) es refereix més a l'opinió individual de l'autor.

La impersonal esdevenimental, que és la més impersonal de totes les construccions des del punt de vista sintàctic es presenta amb un índex molt elevat (33 ocurrències, 23,2%):

- (5) a. A los comentarios que anteceden **hay que añadir** que la investigación ha tenido en cuenta una extensa bibliografía [...] (resLcast3)
- b. No sólo **hay que buscar** una simple sustitución de ese rasgo sino que también hay que conseguir que el cuadro refleje lo más fielmente la estructura del sistema fonológico. (Lcast1)
- c. Para obtener (80) **habría que contar** con una regla como (82), en la que una categoría del tipo A/B ha de ser expandida mediante una secuencia A/C, C: (Lcast2)

En la majoria de casos, aquestes construccions s'utilitzen per a amagar la primera persona i, molt sovint, fan referència a l'autor mateix com a escriptor o com a analista, tal com observem en (5a i b). Convé advertir que, a pesar que des del punt de vista sintàctic representen un grau màxim d'impersonalitat, des del punt de vista semàntic deixen bastant al descobert l'emissor.

La passiva perifràstica assoleix percentatges majors que en català amb 31 ocurrències (21,8%):

- (6) a. Incluso la función **era tomada ya en cuenta** (por los chomskianos) a partir de un cierto momento. (Lcast3)

En (6), podem veurem que la passiva perifràstica va acompanyada d'un complement agent. Val a dir, però, que el més freqüent és que aparega sense complement agent, ja que no interessa esmentar-lo o no es coneix.

Per últim, la passiva reflexa, que és molt pròxima a la impersonal reflexa amb la qual sovint es neutralitza, obté els resultats més reduïts (22 ocurrences, 15,5%):

- (7) a. Y, sin embargo, en la lengua una palabra **se define** por oposición a otras y por sus múltiples contextos; y forma sistema con otras dentro de un campo semántico. (Lcast3)
- b. [...] ratifican, para el oriente de Cantabria, algunos supuestos de la dialectología de corte sociolingüístico, que no siempre **se han aceptado**. (resLcast1)

En els exemples de (7), les construccions passives reflexes fan referència a la comunitat de lingüistes, de la qual l'emissor és membre. En aquests casos, utilitzar una marca de persona del tipus *Nos5* ja implica una despersonalització, però l'emissor prefereix optar per esborrar més les marques de la seua presència.

11.1.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de lingüística en castellà

Les funcions més importants quantitativament que s'oculten a través dels processos d'impersonalització coincideixen amb les funcions que s'amaguen a través de marques de persona. Així, analista i, en menor proporció, atacant són les funcions més destacades, tal com cal esperar dels gèneres que estudiem:

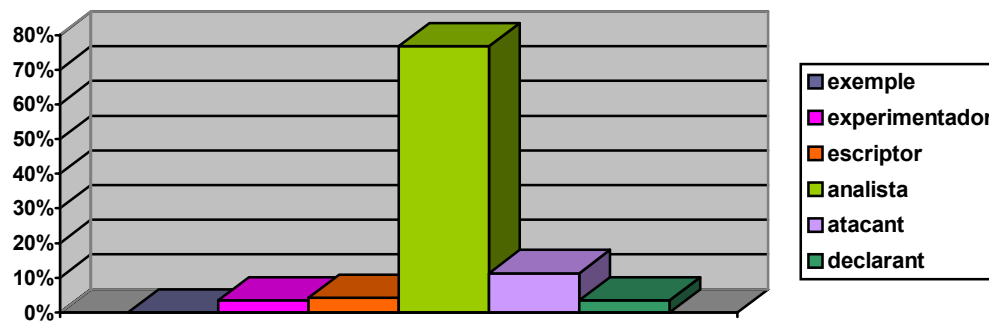

Figura 4. Funcions de l'emissor

La funció d'analista és la predominant amb 109 ocurrences (76,7%):

- (8) a. La idea que está presente en todas estas páginas es que a partir de la diferencia de sexos **debe estudiarse** lo que es específico del lenguaje del hombre y de la mujer [...] (resLcast3)
- b. El resultado es invariablemente la aparición de categorías para las que **habría que postular** huecos múltiples, por definición imposibles en la teoría. (Lcast2)
- c. Sin embargo, parece fuera de toda duda razonable que en (33a) *who* sólo **puede ser correctamente interpretado** si tiene como antecedente el conjunto del NP, incluido el especificador *those*, y no únicamente el N' *students computer science*, y si es así el CAP exigiría una estructura como la (33b) en vez de la que proponen Gazdar *et al.* (Lcast2)

La funció d'analista s'amaga principalment a través construccions impersonals reflexes (8a), tot i que les impersonals esdevenimentals també assoleixen un índex molt elevat (8b). Les passives perifràstiques també encobreixen la funció d'analista amb un percentatge del 20% (8c).

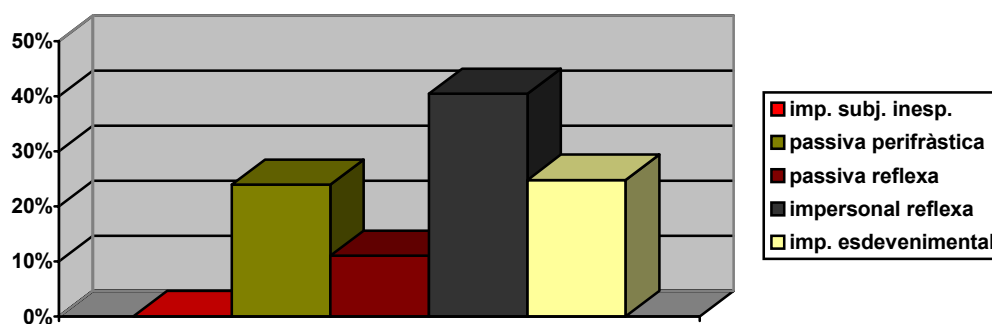

Figura 5. Funció d'analista

Com hem comentat i hem vist en la figura 5, la figura d'analista es manifesta a través de quatre construccions, com també ocorre amb la funció d'atacant. No ocorre el mateix amb la resta de funcions, que s'amaguen a través de tres construccions, passives perifràstiques, passives reflexes i impersonals reflexes.

La funció d'atacant (7 ocurrences, 8,8%) també es representa sota els quatre tipus de construccions, tot i que obté resultats diferents a la funció d'analista, ja que amb l'atac predomina la impersonal esdevenimental:

- (9) a. Como el primer supuesto es inviable para la GPSG, **hay que asumir** el segundo, lo cual implica que la teoría es incorrecta. (Lcast2)
- b. [...] pero, claro está, aparte de ilustrar con unos ejemplos qué representaciones generaría tal enfoque en uno o dos casos concretos, **no se han calculado** en absoluto las consecuencias, ni se han introducido restricciones en el mecanismo, que tal como está podría generar infinitas ordenaciones anómalas. (Lcast2)

Exemples com els de (9) ens indiquen que, des del punt de vista semàntic, no hi ha gaire interès a amagar la imatge amb la crítica.

La funció d'escriptor (6 ocurrences, 4,5%) es presenta quasi únicament en els articles de polèmica i a través d'impersonal reflexa:

- (10) Segunda, las vibrantes se siguen clasificando como dentoalveolares cuando este rasgo no es pertinente para ellas, como **se ha dicho**: -1 punto. (Lcast1)

Aquesta funció d'escriptor sol ser bastant predominant en els articles de polèmica en totes les llengües i disciplines. Aquest resultat es justifica per l'extensió i les característiques d'aquest gènere.

L'experimentador (5 ocurrences, 3,5%), a través del qual l'autor estableix complicitat amb el receptor, es manifesta mitjançant la passiva reflexa i de la impersonal reflexa i, contràriament a la funció d'escriptor, es presenta majoritàriament en la ressenya:

- (11) a. Si el libro **se lee** con atenta voluntad, con capacidad reflexiva y con ánimo de comprensión, no sólo conseguirá mostrarnos con datos científicos las diferencias entre el lenguaje de hombres y de mujeres [...] (resLcast3)
- b. La obra presenta una estructura lógica: después de la "Introducción", **se pasa** a un capítulo extenso dedicado a los "Aspectos teóricos y metodológicos"; sigue un capítulo sobre el "Neutro de materia", y otro sobre la "Metafonía", para acabar con unas breves "Conclusiones" y la "Bibliografía". (resLcast1)

En aquests dos exemples, l'emissor es presenta com a lector-espectador de les obres que comenta. Assumeix el paper que pot assumir el receptor dels textos. Es tracta d'una funció que es presenta majoritàriament en les ressenyes, ja que els lectors de la ressenya poden ser els futurs lectors de l'obra que es comenta.

Amb un percentatge igual que l'experimentador, hi ha la funció de declarant:

- (12) [...] la autora, conjugando antropología y lingüística, quiere justificar en el capítulo 1.º que existen estereotipos lingüísticos atribuidos a la mujer y que tales ideas **pueden rastrearse** estudiando los refranes. (resLcast3)

En aquest exemple, el crític fa de portaveu d'unes declaracions de l'autora del llibre que està ressenyant. Segons aquesta autora, els refranys ens poden servir per estudiar estereotips lingüístics.

11.1.3. La tercera persona oculta en els textos de lingüística en castellà

En els textos de lingüística en castellà que conformen el nostre corpus la tercera persona s'encobreix sota tres construccions principalment: impersonal reflexa, passiva reflexa i passiva perifràstica.

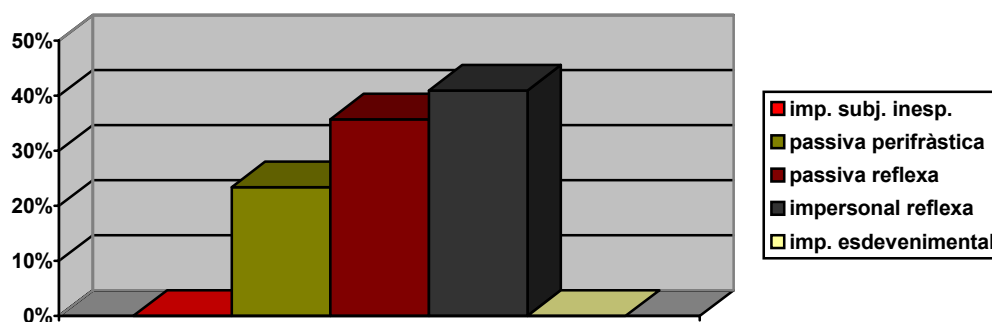

Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona

La impersonal reflexa s'utilitza molt en els dos gèneres (63 ocurrences, 40,9%), tot i que proporcionalment és major l'índex en les ressenyes:

- (13) a. Por ese camino confirma algo que **se ha venido dando por supuesto** que las encuestas dialectales de corte tradicional, al utilizar informantes de edad, tienden a primar un estadio anterior al que refleja la media de una comunidad dada. (resLcast1)
- b. En realidad, la tesis que **se defiende** en este primer capítulo es que los defectos atribuidos al discurso femenino [...] se explican teniendo en cuenta el androcentrismo de la sociedad [...] (resLcast3)
- c. Menos no **se puede dar**: dentro del mismo campo de la GF han surgido voces reclamando un lugar, también, para el complemento indirecto (cf. Kanno en *Advances*, pág. 175 ss.) (Lcast3)

La passiva reflexa té índexs una mica més baixos (55 ocurrences, 35,7%), però més elevats si els comparem amb els resultats dels processos referents a la primera persona (22 ocurrences, 15,5%):

- (14) a. Véanse los matices que **se introducen** como modificadores del verbo: ¿por qué hemos de tratarlos fuera del verbo, como modificadores lejanos de este, a la manera de un adverbio o un subordinada? (Lcast3)
- b. Los actos de habla analizados por Haverkate son muy diversos, y se atiende tanto a los actos corteses como a los no corteses. Dentro de la categoría de actos corteses **se incluyen** los actos expresivos [...] (resLcast4)

Generalment la passiva reflexa sol utilitzar-se per presentar una obra i, per això, té molt de pes en les ressenyes, on es fa quasi imprescindible en la part de descripció, que forma part del cos central.

Per últim, la passiva perifràstica (36 ocurrences, 23,4%) que es manifesta principalment en els articles de polèmica, on l'emissor intenta ocultar-se més que en les ressenyes, en què es manifesta prioritàriament en un primer pla:

- (15) A pesar de ello, en justicia cabe añadir que varios de los atributos seleccionados (N, V, PLU, PER, PAST,... etc.) son en sí mismos razonables y **han sido utilizados** prominentemente por otras corrientes. (Lcast2)

Generalment, aquestes construccions s'utilitzen quan es vol focalitzar algun objecte en la posició temàtica i, per això, no és freqüent l'aparició del complement agent.

11.1.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text

La distribució dels processos d'impersonalització es reparteix de manera molt desigual, tal com ocorria amb les marques de persona. La part del cos central concentra la major part dels processos. En les notes no hem localitzat cap

fenomen d'aquest tipus i en la conclusió sols hem vist tres casos referents a la primera persona.

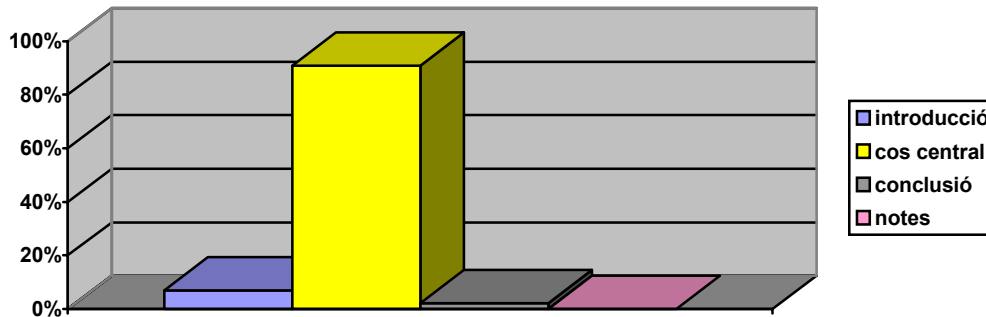

Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text

Com es veu en la figura 7, la introducció sí que deixa lloc a aquests processos, però de manera molt minsa (10 ocurrències, 7%).

Si parem més atenció i ens fixem en la distribució de cadascun dels processos, observarem que en el cos central predomina la impersonal reflexa (32,9%) i, en canvi, en la conclusió és majoritària la passiva reflexa (1,4%).

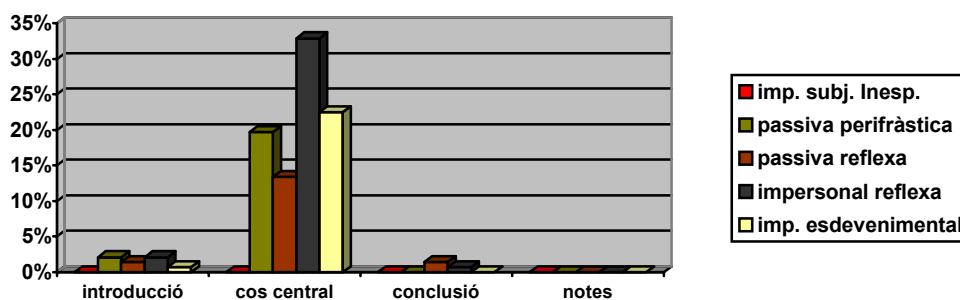

Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text

D'acord amb aquests percentatges, podem dir que en la part de conclusió es tendeix a personalitzar més el discurs, mentre que en la part central, de discussió,

s'intenta ocultar més la personalitat i s'usen abundantment aquestes construccions, sobretot aquelles que representen un grau màxim d'impersonalitat, com són les impersonals reflexes.

Quant a la distribució dels processos que fan referència a la tercera persona, trobem una situació molt semblant a la que hem observat en la figura 7: màxima concentració en la part central, percentatges molt minsos en la conclusió i absència en les notes. En aquest cas, a més, s'observa l'absència d'aquests processos en la part d'introducció.

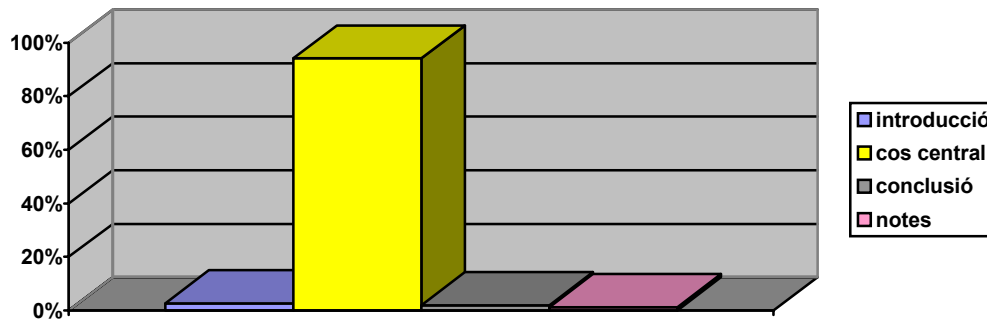

Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text

Aquests resultats poden relacionar-se amb l'estructura dels textos. Cal pensar que, normalment, al començament d'aquests textos, es presenta el text que es vol comentar, s'introdueixen els autors i, en tot cas, es presenta l'estructura del text que es vol construir. En aquesta part, que és de caràcter més neutre, els autors utilitzen molt la referència a la tercera persona mitjançant marques personals o fent servir la metonímia. En la part central, de descripció, discussió i crítica, els autors temen perjudicar massa la imatge de la tercera persona i la protegeixen sota el tel de la impersonalitat. Així mateix, temen perjudicar la pròpia imatge amb un enfrontament massa directe.

Pel que fa a la distribució de les construccions, observem que es repeteixen quasi els mateixos resultats que amb la primera persona, encara que la impersonal

esdevenimental és totalment absent. Com representem en la figura que mostrem a continuació, la impersonal reflexa experimenta un augment. Així mateix, les passives perifràstiques són una mica més abundants que en les referents a la primera persona.

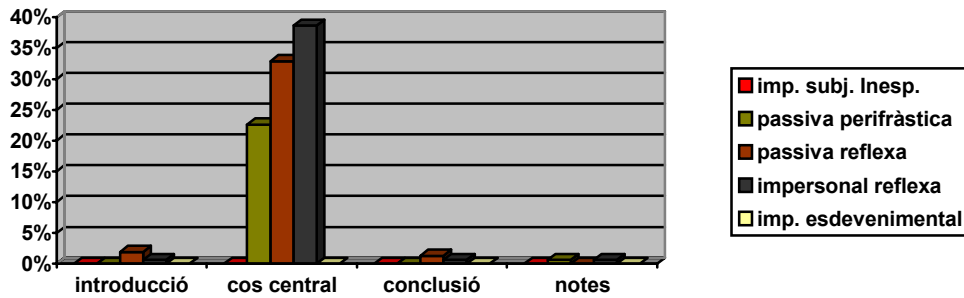

Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text

Cal tenir en compte que en les passives perifràstiques hi ha una focalització del subjecte, és a dir, dels autors o el text que es comenta. És per això que aquests processos s'utilitzen principalment amb la tercera persona.

11.1.5. Conclusions

La proporció de mecanismes d'impersonalització de primera persona és molt menor que la de marques de persona (31,1% en ressenyes i 32,2% en articles de polèmica), tot i que cal recordar que és major que en els textos de lingüística en català, on l'índex voltava el 16%. Les construccions d'impersonalització majoritàries són les impersonals reflexes, tant per a amagar la primera com per ocultar la tercera persona. En el cas de la referència a la primera persona, també obtenen índexs molt elevats les impersonals esdevenimentals, mentre que en les de tercera persona, aquestes no apareixen i, en canvi, augmenten les passives reflexes. Els resultats del nostre corpus ens revelen que els processos d'impersonalització tenen una gran representativitat en el cas de les ressenyes, on predominen construccions per a ocultar la tercera persona.

Taula 1. Construccions d'impersonalització

	Tipus de construcció	Ocurrències	Percentatges
1a persona	Imp. subj. inespecífic	0	0%
	Passiva perifràstica	31	10,5%
	Passiva reflexa	22	7,4%
	Impersonal reflexa	56	18,9%
	Impersonal esdevenimental	33	11,1%
	TOTAL	142	47,9%
	3a persona	Imp. subj. inespecífic	0
Passiva perifràstica		36	12,2%
Passiva reflexa		55	18,6%
Impersonal reflexa		63	21,3%
Imp. esdevenimental		0	0%
TOTAL		154	52,1%

Aquests percentatges ens indiquen que tant per amagar la presència de la primera o de la tercera persona es tendeixen a utilitzar els processos que impliquen un grau elevat d'impersonalitat.

Quant a les funcions predominants, es torna a repetir la situació que trobàvem en analitzar les marques de persona. Així, la funció d'analista i, secundàriament, la d'atacant són les més freqüents. La funció d'analista s'oculta sobretot a través de les impersonals reflexes, mentre que la d'atacant es presenta majoritàriament lligada a les impersonals esdevenimentals. La funció d'escriptor es manifesta prioritàriament a través de la impersonal reflexa.

Taula 2. Construccions (la persona) i funcions de l'emissor

Tipus de construcció	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatge
Impersonal subjecte inespecífic		0	0%
Passiva perifràstica		31	21,8%
	Escriptor	1	0,7%
	Declarant	1	0,7%
	Analista	26 (2 an. exp.)	18,3%
	Atacant	3	2,1%
Passiva reflexa		22	15,5%
	Experimentador	3	2,1%
	Escriptor	1	0,7%
	Declarant	1	0,7%
	Analista	12	8,5%
	Atacant	5	3,5%
Impersonal reflexa		56	39,4%
	Experimentador	2	1,4%
	Escriptor	4	2,8%
	Declarant	3	2,1%
	Analista	45	31%
	Atacant	2	1,4%
Impersonal esdevenimental		33	23,2%
	Analista	27	19%
	Atacant	6	4,2%
TOTAL		142	100%

Els resultats que es veuen en aquesta taula ens mostren que les funcions que exigeixen major implicació per part de l'emissor, analista i atacant, s'amaguen a través dels processos que impliquen un major grau d'impersonalització semàntica, impersonal reflexa i passiva reflexa.

La distribució dels processos mostra que en les notes i en les conclusions pràcticament no hi ha construccions d'impersonalització; en la introducció, n'hi ha algunes, fonamentalment passives. En canvi, en el cos de la crítica, que és on més s'implica l'emissor, aquests processos són bastant abundants.

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text

	Introducció	Cos crítica	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	3 (2,1%)	28 (19,7%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva reflexa	2 (1,4%)	19 (13,4%)	2 (1,4%)	0 (0%)
Impersonal reflexa	4 (2,1%)	51 (32,9%)	1 (0,7%)	0 (0%)
Impersonal esdevenimental	1 (0,7%)	32 (22,5%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	10 (7%)	129 (90,8%)	3 (2,1%)	0 (0%)

Pel que fa a la distribució de les funcions en les diverses parts del text, tant en la introducció i conclusió, com en el cos central, predomina l'anàlisi amb un lleuger increment de l'atac en el cos del text. Segons el que veiem en la taula 4, els textos de lingüística en castellà prefereixen presentar-se en primera persona en les parts inicials i finals, mentre que en la part central opten per la variació estilística entre les marques personals i els processos d'impersonalització, que solen ocultar les dues funcions bàsiques d'aquests gèneres: analista i, en menor mesura, atacant.

Taula 4. Distribució de les funcions en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	0 (0%)	4 (2,8%)	1 (0,7%)	0 (0%)
Escriptor	3 (2,1%)	3 (2,1%)	0 (0%)	0 (0%)
Declarant	0 (0%)	5 (3,5%)	0 (0%)	0 (0%)
Analista	6 (4,2%)	102 (71,1%) (3 an. exper)	2 (1,4%)	0 (0%)
Atacant	1 (0,7%)	15 (10,6%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	10 (7%)	129 (90,8%)	3 (2,1%)	0 (0%)

En el cas de les marques de tercera persona, es repeteix i s'exagera la situació que hem vist en el cas dels processos referits a la primera persona, ja que la gran majoria de construccions es concentren en el cos de l'article (94,1%), on predominen les construccions reflexes, impersonals i passives.

Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text

	Introducció	Cos crítica	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	0 (0%)	35 (22,6%)	0 (0%)	1 (0,6%)
Passiva reflexa	3 (1,9%)	50 (32,8%)	2 (1,3%)	0 (0%)
Impersonal reflexa	1 (0,6%)	60 (38,7%)	1 (0,6%)	1 (0,6%)
Impersonal esdevenimental	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	4 (2,6%)	145 (94,1%)	3 (1,9%)	2 (1,3%)

D'acord amb els resultats que hem extret, s'usen freqüentment aquells processos més impersonals quan la situació de l'emissor és més compromesa o bé quan pot resultar compromesa a la tercera persona de la qual es parla.

11.2. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE DRET EN CASTELLÀ

En aquest apartat, ens centrarem en l'anàlisi dels mecanismes d'impersonalització en els textos que integren el nostre corpus de dret en castellà, que consta de 49.369 paraules. Pel que fa als resultats de caràcter més general, podem observar que el nombre de construccions d'impersonalització és molt elevat en el corpus de dret, tal com havíem fet notar en el corpus en català. No obstant això, cal comentar que en castellà són encara més abundants aquests processos que en català i aquests resultats arriben a índexs del 53,1% en el cas dels articles de polèmica.

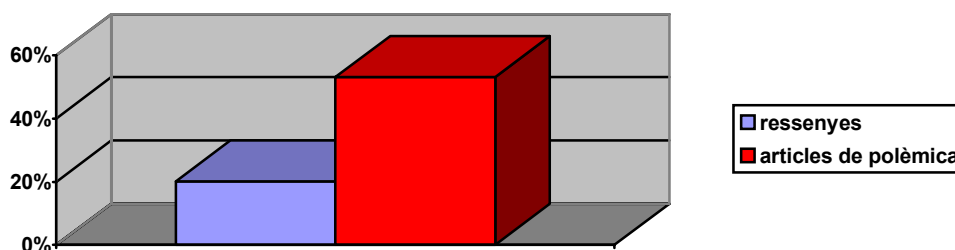

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres

La figura 1 ens mostra que en les ressenyes són una mica més abundants les marques de persona, ja que hem comptabilitzat 41 exemples de processos d'impersonalització sobre un total de 163 entre marques de primera persona i marques d'impersonalització que oculten la primera persona, la qual cosa implica un percentatge del 20,1%. En els articles de polèmica, en canvi, hem pogut localitzar 172 exemples de processos d'impersonalització de primera persona sobre un total de 324 marques, per la qual cosa sembla que en aquests articles es tendeix a compensar l'ús de marques de primera persona amb els mecanismes d'impersonalització, que esdevenen lleugerament superiors. Comparem aquests dos fragments perquè ens aporten una mostra de l'efecte que pot provocar aquesta diferència en els dos gèneres:

- (1) **Se nos podrá rebatir** que no se trata de ofrecer más o menos sino de entender la naturaleza de las existentes. A la cuestión de la naturaleza, en virtud de sus efectos, **se ha dedicado** el apartado anterior a partir de sus reflexiones desde donde **se puede enunciar** este segundo argumento: que el entendimiento de esa naturaleza incide en los efectos prácticos de esa vía y que lo hace ampliando o recortando las posibilidades de tutela del titular del derecho al honor. La comprensión que aquí **crítico** -la vía penal no es una vía de amparo- suprime un camino abreviado al amparo constitucional, frente comprensión que **me** parece más acertada, que permite ese camino y perfecciona con ello la tutela del honor. El efecto de tutela es evidentemente mayor si **se interpreta** la vía penal como vía de amparo y **se ofrece** a quien acude a ella la garantía inmediata de protección constitucional: si **se ofrece** la posibilidad de que el Tribunal Constitucional corrija una defectuosa comprensión del derecho al honor parte de los órganos penales y de obtener con ello su pretensión de amparo en plenitud sin necesidad de pasar por una nueva, compleja y prolongada vía. (Dcast2)
- (2) Ni que decir tiene que **recomiendo** a los eventuales lectores que procedan a la lectura de las secciones correspondientes a la investigación y a la enseñanza, siendo así que, además, **se describen**, con facilidad, las funciones de una y otra, sistematizándose los elementos esenciales de la investigación: normativismo-positivismo (pp. 97-100), las dimensiones socioeconómicas y las estructuras de poder (pp. 104-07), o la acción crítica con fundamento en la justicia (pp. 109-11), y también los aspectos centrales de la enseñanza universitaria (**cabe resaltar** ahora la visión del autor relativa a la existencia de una asignatura - el Derecho Internacional Público- ciertamente compleja: pp. 131 y ss., y básicamente en conexión con otras ramas del saber: pp. 135 y ss.).
Comoquiera que sea, la lectura detenida, y por dos veces en el tiempo, de la sección primera **me** permite realizar ciertos comentarios que bien pudieran resumir, con el objeto de transmitirlo al lector, la visión de lo que **estimo** que es la perspectiva del autor en relación con el Derecho internacional contemporáneo y que **trataré** de expresar con las siguientes consideraciones (resDcast5)

Com s'observa en els exemples, en el fragment (1), pertanyent a un article de polèmica predominen els processos d'impersonalització de primera i tercera persona sobre les marques de primera persona, la qual cosa produeix un efecte de major impersonalitat. Sembla que l'emissor no està tan focalitzat. En canvi en el

fragment (2), podem veure com l'emissor es manifesta en un primer pla i solament podem trobar algunes marques d'impersonalització.

No obstant això, cal tenir en compte que els processos d'impersonalització no sempre s'utilitzen per a ocultar la primera persona, sinó que, en moltes ocasions, fan referència a una tercera persona.

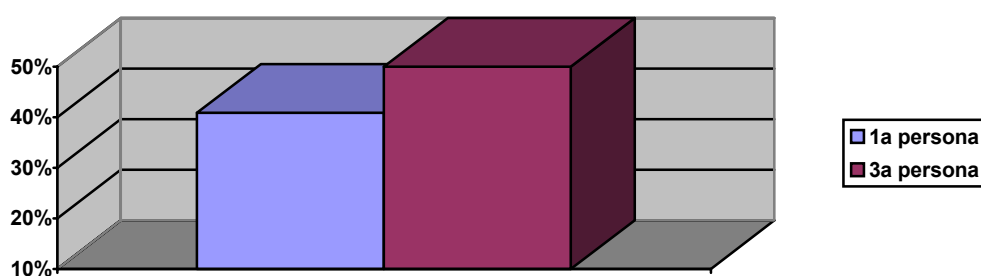

Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització

En la figura 2 es representen els resultats referents a la primera i a la tercera persona. De processos d'impersonalització referents a la primera persona, n'hem trobat 213 exemples (40,9%) sobre el total de 520 processos. Els processos que fan referència a la primera persona es manifesten amb un percentatge més elevat. Així, en el nostre corpus, hem trobat 307 casos que impliquen un percentatge del 59,1% sobre el total de processos. Aquests percentatges ens fan veure que els processos d'impersonalització no sempre s'utilitzen per a ocultar la pròpia imatge, però encara més per a amagar un agent de tercera persona.

11.2.1. La primera persona oculta en els textos de dret en castellà

La primera persona en els textos de dret en castellà s'oculta bàsicament sota 4 tipus de construccions: impersonal reflexa, passiva reflexa, passiva perifràstica i impersonal esdevenimental. Sols hem pogut localitzar un cas d'impersonal amb subjecte inespecífic.

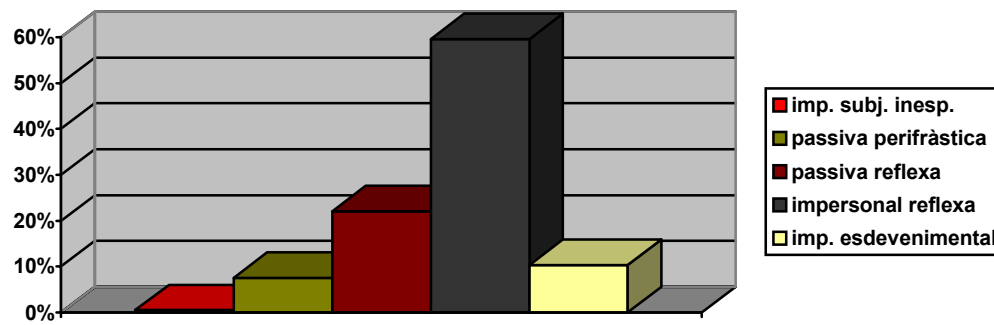

Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten la persona

La construcció més majoritària, com ocorria també en el corpus de dret en català, és la impersonal reflexa, de la qual hem trobat 127 exemples referits a la primera persona (59,6%):

- (3) a. Pues bien: **puede entenderse** que esto es lo que sucede respecto a la acción civil cuando los organos de lo penal deniegan el amparo ordinario con la afirmación de que no ha habido una intromisión ilegítima en el honor ajeno. (Dcast2)
- b. El segundo error que **se descubre** en el planteamiento anterior es el de creer que, por el hecho de ser una excepción de naturaleza material, puede ser apreciada de oficio por el Tribunal en cualquier momento del proceso. (Dcast1)
- c. Como **se apuntó** más arriba, desde el punto de vista penal quizás se pueda juzgar que no resulta contradictorio que la pena de inhabilitación tenga una dura determinada pero que en cambio su efecto de privación de la condición funcional sea definitivo. (Dcast3)

El predomini de les impersonals reflexes per a ocultar la primera persona és molt evident, fet que ens mostra que hi ha una tendència a la màxima despersonalització. Es tendeix a utilitzar construccions que desdibuixen al màxim la figura de l'emissor. El segon tipus de construcció amb major representativitat és la passiva reflexa (47 ocurrences, 22,1%):

- (4) a. Normas sustantivas a las que se insufla, además y de rebote, como ha denunciado, con justificada alarma, GARCÍA DE ENTERRÍA, núm. 80) de una autonomía de regulación tan exorbitante que va a conducir a que, al margen de la Ley, **se puedan tipificar** infracciones y sanciones por simples Ordenanzas Municipales. (resDcast6)
- b. Esta aparente contradicción **puede resolverse** admitiendo la posibilidad de que se dicte un auto de nulidad de actuaciones en los casos en los que el proceso adolece de algun presupuesto procesal, lo que resultaría perfectamente posible al amparo de lo dispuesto en el artículo 240 de la L.O.P.J. (60). (Dcast1)

En tercer lloc, hi ha les impersonals esdevenimentals. En el nostre corpus, n'hem trobat 22 exemples (10,3%):

- (5) Por ello, consideramos que **hay que encontrar** una solución que permita dar una respuesta mas adecuada a la finalidad pretendida por la prescripción y al fundamento que le sirve de base. (Dcast1)

Aquest tipus de construccions són menys freqüents en castellà que en català. També, hem observat que hi ha una gran divergència del nombre d'aquestes construccions segons la disciplina que s'analitza.

Molt a prop de les impersonals esdevenimentals, amb 16 casos (7,5%), cal situar les passives perifràstiques. Tot i que sempre s'ha considerat que aquestes construccions tenien molta importància en el llenguatge jurídic, ja hem pogut comprovar en el corpus en català i ara en aquest que la presència no és tan elevada. Ara bé, cal destacar que la quantitat d'aquestes construccions en dret és una mica superior a la quantitat trobada en lingüística:

- (6) No obstante, esta potestad **debe ser utilizada**, y de hecho se utiliza, restrictivamente: cuando la determinación de los hechos sea imprescindible para la apreciación de la vulneración de derechos fundamentales o para la constitucionalidad de una norma. (Dcast2)

Convé assenyalar que, en el nostre corpus, la passiva perifràstica referida a primera persona solament s'utilitza en els articles de polèmica, mentre que no és gens habitual en les ressenyes. Això vol dir que es pot considerar com un tret típic del llenguatge jurídic i, per tant, és bandejat en les ressenyes que presenten un estil molt més semblants en totes les disciplines.¹

Per últim, sols hem trobat un cas d'impersonal amb subjecte inespecífic:

- (7) Mal se puede **uno** imaginar, en efecto, a un ciudadano renunciando a ejercer, en defensa de su derecho fundamental una acción privilegiada, ante los Tribunales de Justicia, y a tramitar en un procedimiento preferente y sumario (resDcast6)

Aquestes construccions són molt poc utilitzades també en les altres disciplines i llengües.

11.2.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de dret en castellà

L'emissor en els textos de dret del nostre corpus solament desenvolupa tres de les funcions que hem distingit en el capítol 5: analista, atacant i escriptor.

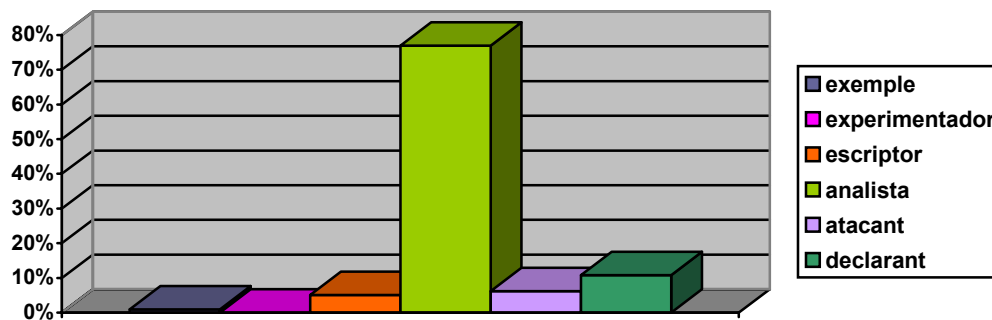

Figura 4. Funcions de l'emissor

¹ Com ja hem dit, cal tenir en compte que les contruccions de participi, equivalents a passives perifràstiques sense el verb *ésser*, són molt habituals en el nostre corpus de dret, però no han estat comptabilitzades per a aquest estudi.

La funció d'analista, com és habitual en els textos del nostre corpus, és la predominant amb 164 casos, que representen 77%:

- (8) a. **Debe subrayarse**, con la STC 59/1990, que cuando el análisis de la vulneración de un derecho fundamental dependa de la constatación de un determinado hecho, tal comprobación entrara dentro de las competencias del Tribunal Constitucional, sin que a ello se oponga la dicción del artículo 44.1.b) LOTC. (Dcast2)
- b. Llegados a este punto, **podría pensarse** que los problemas se han terminado en lo que respecta a este argumento, pero veremos más adelante y a propósito de la institución administrativa de la rehabilitación que la eficacia penal definitiva plantea otras contradicciones difíciles de soslayar. (Dcast3)
- c. Acerca de la tramitación procesal de la excepción de caducidad como resulta obvio, la citada excepción sólo **podrá presentarse** cuando se haya cubierto el tiempo fijado por la Ley para la caducidad de la acción penal. (Dcast1)

Dels 164 exemples de la funció d'analista, 7 són analista experimental, com en (8c), en els quals l'emissor situa el receptor en una situació hipotètica.

Els resultats dels tipus de construccions que serveixen per a ocultar la funció d'analista coincideixen amb els resultats generals que hem vist en l'apartat 10.2.1.

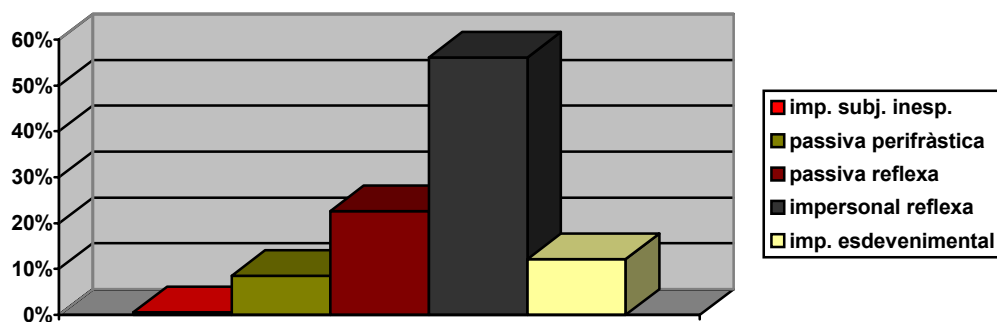

Figura 5. Funció d'analista

La funció d'analista es manifesta majoritàriament a través de la impersonal reflexa (92 ocurrences, 56,1%). Convé comentar que la impersonal esdevenimental solament s'utilitza per a amagar la funció d'analista.

Després de la funció d'analista, se situa la funció de declarant (23 casos, 10,8%):

- (9) El derecho de acción penal no forma parte de ningún otro derecho sustantivo, sino que se manifestaría como un peculiar *ius ut procedatur* en el que se solicita al Estado que ejerza la potestad punitiva, sin que, como afirma la jurisprudencia constitucional, pueda constituir el recurso de amparo “una vía abierta a los poderes públicos para la defensa de sus actos y de las potestades en que éstos se basan, sino, justamente, un instrumento para la correcta limitación de tales potestades”. (Dcast2)

Per últim, hi ha la funció d'atacant, que té escassa representació tant en el cas de les construccions d'impersonalització com en el cas de les marques de persona. Així, hem localitzat 13 casos, que impliquen un 6,2% del total de processos d'impersonalització de primera persona, un percentatge molt semblant al que trobàvem en el cas de les marques de persona.

- (10) Se echa de menos, sin embargo, la cita de alguna obra reciente (como la de M. E. VILLIGER, CUS tomarv IL aWd Treaties, Nijhoff, 19115) y de algún caso esclarecedor en los años cercanos a la publicación del libro. Creo, no obstante, que estas faltas no afectan al resultado final de la obra. (resDcast1)

La funció d'atacant s'oculta principalment a través de les dues construccions més impersonals: la impersonal reflexa i la passiva reflexa, la qual cosa demostra la necessitat de l'emissor de protegir al màxim la imatge.

En les últimes posicions, trobem la funció d'escriptor amb 11 ocurrences (5,1%). Sembla que, per a aquesta funció, l'emissor no té cap problema a manifestar-se amb una marca de persona i per això és molt minoritària sota processos d'impersonalització:

- (11) Se nos podrá rebatir que no se trata de ofrecer más o menos sino de entender la naturaleza de las existentes. A la cuestión de la naturaleza, en virtud de sus efectos, **se ha dedicado** el apartado anterior a partir de sus reflexiones desde donde se puede enunciar este segundo argumento: que el entendimiento de esa naturaleza incide en los efectos prácticos de esa vía y que lo hace ampliando o recortando las posibilidades de tutela del titular del derecho al honor. (Dcast2)

Cal comentar que aquesta funció solament es troba representada en els articles de polèmica, com també ocorria en el cas de les marques personal. Aquest fet s'ha de relacionar amb la necessitat que té l'emissor d'organitzar el text, a causa de l'extensió que té.

Per últim, hem pogut detectar dos casos d'exemple sota construccions d'impersonalització:

- (12) Esto se puede comprobar con un ejemplo: **se comete** un delito que prescribe a los diez años, y **se procesa** a una persona a los tres años de haberlo cometido.(Dcast2)

En (12), l'emissor vol situar el receptor en una situació fictícia i fer-la universal aconseguint un efecte semblant al que obté quan fa servir el *Nos6* o la primera persona del singular com a representació de tota la humanitat.

11.2.3. La tercera persona oculta en els textos de dret en castellà

La tercera persona en els textos de dret en castellà s'amaga a través de tres construccions: la impersonal reflexa, la passiva reflexa i la passiva perifràstica.

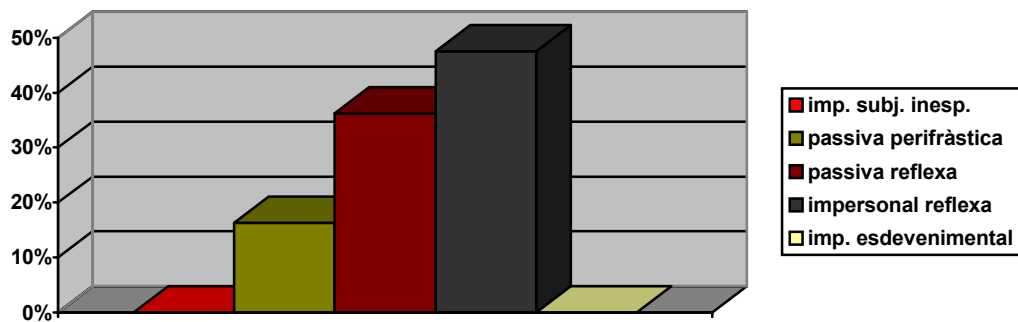

Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona

Com en el cas de la primera persona, la construcció que s'empra de manera més majoritària és la impersonal reflexa, de la qual hem trobat 146 exemples (47,5%):

- (13) a. Y si pese a ello surgen, quedarán inmediatamente desactivadas de su importante función social por el poder político, al que podrían perturbar. La elaboración “burocrática” y la tramitación “semiclandestina” que a la ley comentada **se le dio** son, sin duda alguna, la mejor prueba de nuestra acusación. Que no es sino un débil eco del más potente clamor de sus comentaristas, a los que, modestamente, voy siguiendo. (resDcast6)
- b. De ahí que **se buscara**, un tanto artificialmente, la cobertura en una previsión legislativa administrativa que sería una mera redundancia de la Legislación penal, pero cuya relación permite que la eficacia administrativa de la decisión administrativa se prolongue en el tiempo más allá de la vigencia de la sentencia penal. (Dcast3)
- c. En otras ocasiones, porque es el propio Tribunal Constitucional el que reabre un proceso ya firmemente finalizado para que **se proceda** al restablecimiento del derecho vulnerado —piénsese en la infracción de alguna garantía procesal fundamental o en un vacío de tutela judicial, el mantenimiento a ultranza de la posición final de la jurisdicción de amparo (Dcast2)

La passiva reflexa té una representació més elevada en el cas de la tercera persona que no en el cas de la primera persona. Així, hem localitzat 111 casos de passives reflexes referides a la tercera persona (36,2%):

- (14) a. De una forma u otra, **se van señalando** cada una de las “reglas constitucionales” penetrando en las esencias de las mismas (no intervención, cooperación, buena fe, no uso de la fuerza en las relaciones internacionales...) y **se establecen**, con soltura, las relaciones pacíficas o de colisión entre ellas. (resDcast5)
- b. Este deber **se establece** para proteger al ciudadano, y precisamente por ello no parece muy razonable hacer depender tal finalidad intuitiva de una institución que, por su propia naturaleza, carece de límites temporales absolutos. (dcast1)

Contràriament a les passives reflexes, la passiva perifràstica és molt més abundant per a encobrir la tercera persona que no per a amagar la primera persona (50 ocurrences, 16,3%):

- (15) a. Esta definición, meramente aproximativa, **debe ser completada** con el estudio de dos importantes elementos que la configuran, y que nos van a permitir conocer mejor su sentido y utilidad. Nos estamos refiriendo a su fundamento y a su naturaleza jurídica. (Dcast2)
- b. Y así narra los distintos trámites seguidos a través de la Comisión, el Comité Económico y Social, las comisiones parlamentarias que examinaron la propuesta y, por último, el Consejo, que en marzo de 1994 consiguió, por mayoría cualificada, establecer una posición común, y que **fue aceptada por el Parlamento** casi en su totalidad. (resDcast4)

Les passives perifràstiques són més freqüents en els articles de polèmica que en les ressenyes, cosa lògica si tenim en compte que aquestes construccions atempten contra l'economia lingüística i, per tant, sembla lògic que s'usen menys en les ressenyes, que són gèneres més reduïts.

11.2.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text

La distribució de les construccions d'impersonalització en les diverses parts del text és molt desigual, ja que tots els processos es concentren en el cos central i solament alguns pocs, en la introducció.

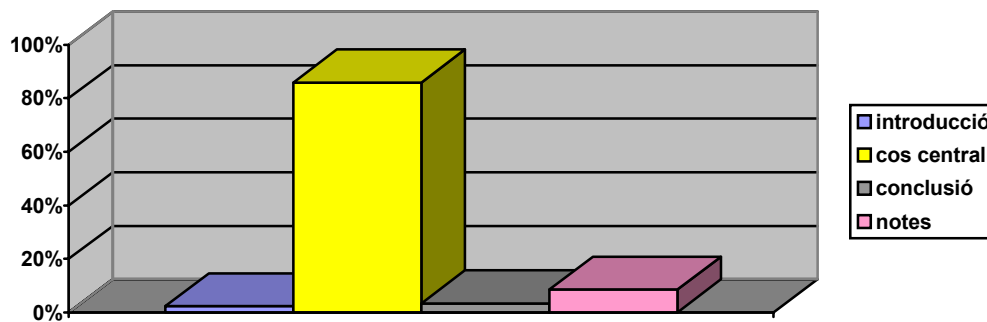

Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text

En el cos central, hem localitzat 183 construccions d'impersonalització referides a la primera persona, la qual cosa implica un percentatge del 85,9%. En canvi, en la introducció, solament n'hem trobat 5 exemples (2,3%). Així doncs, sembla que en la introducció, la conclusió, l'emissor prefereix manifestar-se a través de marques de persona. En les notes, el percentatge de mecanismes d'impersonalització augmenta, perquè també el nombre de mots s'incrementa considerablement. Pel que fa al tipus de construccions, en el cos central es repeteixen els resultats globals: majoria de la impersonal reflexa, seguida de la passiva reflexa, la passiva perifràstica i la impersonal esdevenimental. En canvi, en la introducció, els exemples que hem trobat són d'impersonals esdevenimentals.

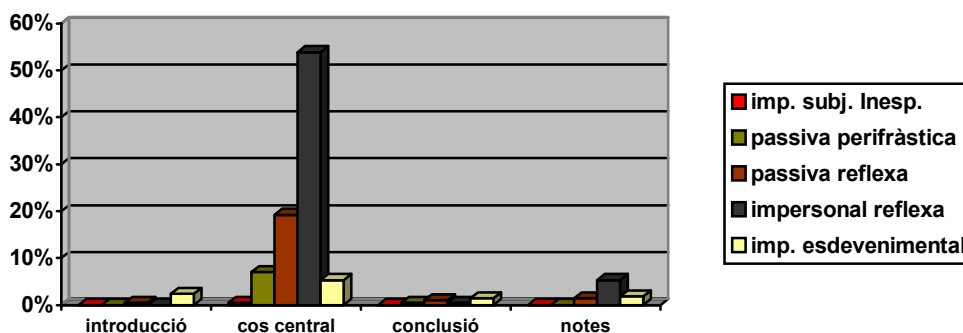

Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text

Presentem un exemple d'impersonal esdevenimental aparegut en la introducció:

- (16) Por ello, consideramos que **hay que encontrar** una solución que permita dar una respuesta mas adecuada a la finalidad pretendida por la prescripción y al fundamento que le sirve de base. (Dcast1)

Cal comentar que tots els exemples que hem localitzat pertanyen al text Dcast1, per la qual cosa pot considerar-se una qüestió d'estil d'aquest autor.

Pel que fa a la tercera persona, la majoria de construccions d'impersonalització també es concentren en el cos central, tot i que en trobem més exemples en les notes, la introducció i les conclusions.

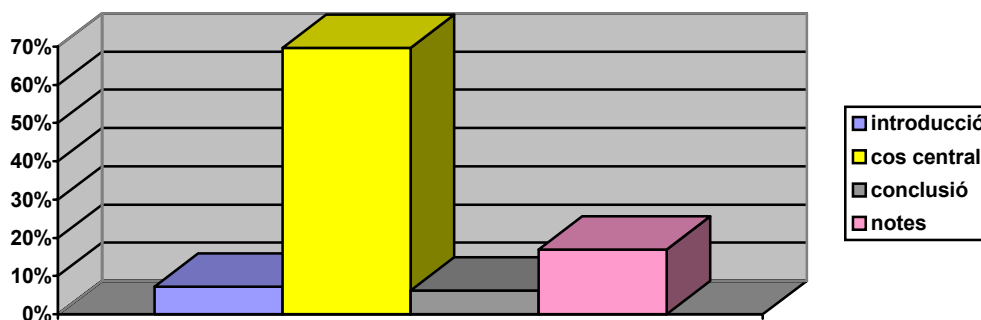

Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text

En el cos central es concentren 214 construccions (69,7%) i en les notes n'hem trobat 52 exemples, que impliquen un percentatge del 16,9%. Així mateix, en la introducció hi ha 22 casos (7,2%) i, per últim, en les conclusions, n'hem localitzat 19 exemples (6,2%). Pel que fa a la distribució dels diversos tipus de construccions en les parts del text, podem observar que, en el cos central i en les notes, es reproduïxen els mateixos resultats que els generals, amb un predomini de la impersonal reflexa, seguida de la passiva reflexa i de la passiva perifràstica.

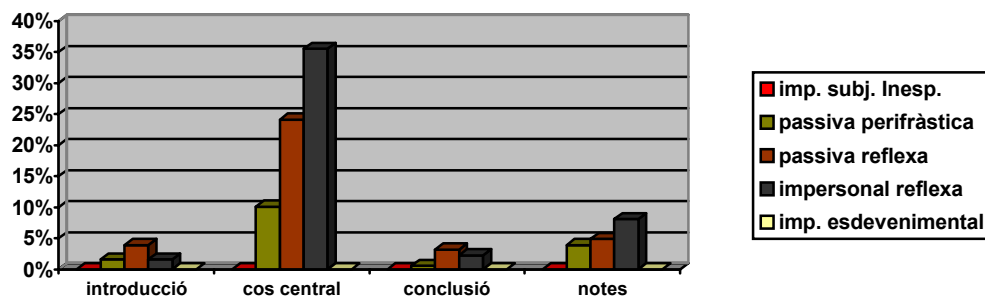

Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text

Els resultats en les altres parts del text, introducció i conclusió, són lleugerament diferents, ja que s'observa un predomini de la passiva reflexa.

11.2.5. Conclusions

Els textos del nostre corpus de dret en castellà contenen una gran quantitat de processos d'impersonalització. Aquest percentatge augmenta molt més en el cas dels articles de polèmica, on la proporció arriba al 53,1%. Convé comentar que hem trobat més exemples de construccions d'impersonalització referits a la tercera persona (59,1%) que no referits a la primera (40,9%).

Pel que fa a les construccions d'impersonalització, la majoritària és la impersonal reflexa, tant per a amagar la primera persona com la tercera. En l'altre extrem, hi ha les impersonals amb subjecte inespecífic, que són absents, i les impersonals esdevenimentals.

Els resultats de la taula 1, ens demostren que, en el cas de la primera persona, hi ha un interès molt més palès de l'emissor per ocultar la seua imatge i, per això, fa servir una de les construccions que provoca un efecte més despersonalitzat: la impersonal reflexa. Pel que fa a la tercera persona, tot i que també predominen les impersonals reflexes, s'observa un augment de les passives reflexes i de les passives perifràstiques amb agent, amb la qual cosa l'opacitat és molt major.

Taula 1. Construccions d'impersonalització

	Tipus de construcció	Ocurrències	Percentatges
1a persona	Imp. subj. inespecífic	1	0,2%
	Passiva perifràstica	16	3,1%
	Passiva reflexa	47	9%
	Impersonal reflexa	127	24,4%
	Impersonal esdevenimental	22	4,2%
	TOTAL	213	40,9%
	3a persona	Imp. subj. inespecífic	0
Passiva perifràstica		50	9,6%
Passiva reflexa		111	21,3%
Impersonal reflexa		146	28,2%
Impersonal esdevenimental		0	0%
TOTAL		307	59,1%

Pel que fa a les funcions (taula 2), solament són presents la funció d'escriptor, declarant, analista i atacant, amb un predomini de l'anàlisi que es vehicula prioritàriament amb construccions reflexes. Igualment, la funció d'escriptor i d'atacant es manifesten a través de la impersonal reflexa de manera majoritària.

Quant a la distribució de les construccions d'impersonalització que amaguen la primera persona (taula 3), es concentren majoritàriament en el cos central i també, encara que en menor mesura, en les notes. Les proporcions en la introducció i conclusions són insignificants.

En la taula 3, podem veure que, en el cos central, es repeteixen els mateixos percentatges que hem calculat en general, és a dir, predomini de la impersonal reflexa, seguida de la passiva reflexa i la passiva perifràstica. En la introducció i

conclusió, la primera persona es manifesta predominantment a través de la impersonal esdevenimental. L'ús d'aquest tipus de construcció, que semànticament implica una ocultació escassa, reforça la importància de l'emissor en la part inicial i final del text.

La taula 4 ens revela que la funció predominant amb mecanismes d'impersonalització en totes les parts és la d'analista. En la introducció i en la conclusió pràcticament és l'única funció que es manifesta, mentre que en el cos central i en les notes s'amaguen algunes marques de declarant, escriptor i atacant.

Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor

Tipus de construcció	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatge
Impersonal subjecte inespecífic		1	0,5%
	Analista	1	0,5%
Passiva perifràstica		16	7,5%
	Declarant	1	0,5%
	Analista	14	6,5%
	Atacant	1	0,5%
Passiva reflexa		47	22,1%
	Escriptor	2	1%
	Declarant	5	2,3%
	Analista	37 (4 an. exper.)	17,4%
	Atacant	3	1,4%
Impersonal reflexa		127	59,6%
	Exemple	2	1%
	Escriptor	9	4,2%
	Declarant	16	7,5%
	Analista	92 (3 an. exper.)	43,2%
	Atacant	8	3,8%
Impersonal esdevenimental		22	10,3%
	Declarant	1	0,5%
	Analista	20	9,3%
	Atacant	1	0,5%
TOTAL		213	100%

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	1 (0,5%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	0 (0%)	15 (7%)	1 (0,5%)	0 (0%)
Passiva reflexa	1 (0,5%)	41 (19,2%)	2 (1%)	3 (1,4%)
Impersonal reflexa	0 (0%)	115 (53,9%)	1 (0,5%)	11 (5,3%)
Impersonal esdevenimental	4 (1,8%)	11 (5,3%)	3 (1,4%)	4 (1,8%)
TOTAL	5 (2,3%)	183 (85,9%)	7 (3,4%)	18 (8,5%)

Taula 4. Distribució de les funcions en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (1%)
Experimentador	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Escriptor	0 (0%)	9 (4,2%)	0 (0%)	2 (1%)
Declarant	0 (0%)	20 (9,3%)	2 (1%)	1 (0,5%)
Analista	5 (2,3%)	143 (67,1%)	5 (2,3%)	11 (5,2%)
Atacant	0 (0%)	11 (5,2%)	0 (0%)	2 (1%)
TOTAL	5 (2,3%)	183 (85,9%)	7 (3,4%)	18 (8,5%)

Igual com observàvem en el cas de la lingüística, la majoria de mecanismes d'impersonalització en els textos de dret es concentren en el cos central i pertanyen al tipus analista, ja que l'exposició és la funció principal d'aquests gèneres.

Pel que fa a la tercera persona, les construccions apareixen més repartides en les diverses parts del text, tot i que continua havent-hi una concentració en el cos central, que és la part més extensa.

Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	5 (1,6%)	31 (10,1%)	2 (0,6%)	12 (3,9%)
Passiva reflexa	12 (3,9%)	74 (24,1%)	10 (3,2%)	15 (4,9%)
Impersonal reflexa	5 (1,6%)	109 (35,5%)	7 (2,3%)	25 (8,1%)
Impersonal esdevenimental	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	22 (7,2%)	214 (69,7%)	19 (6,2%)	52 (16,9%)

D'acord amb els resultats que hem observat en aquestes dues taules, podem concloure que l'emissor prefereix presentar-se amb formes personals en la introducció, en la conclusió i en les notes, mentre que sovint recorre a les construccions d'impersonalització per fer referència a la tercera persona.

11.3. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CASTELLÀ

Els mecanismes d'impersonalització en el nostre corpus de física en castellà són bastant freqüents i, malgrat que el nombre de paraules d'aquest corpus és una mica inferior al de les altres disciplines, els resultats aconseguits superen els percentatges de lingüística i s'igualen amb els resultats de dret, que són molt elevats. Així, en les ressenyes, n'hem trobat 27 casos sobre un total de 66 marques, la qual cosa implica un percentatge del 40,9%. En canvi, en els articles de polèmica, hem localitzat 209 (69,9%) processos d'impersonalització que amaguen la primera persona sobre un total de 299 marques.

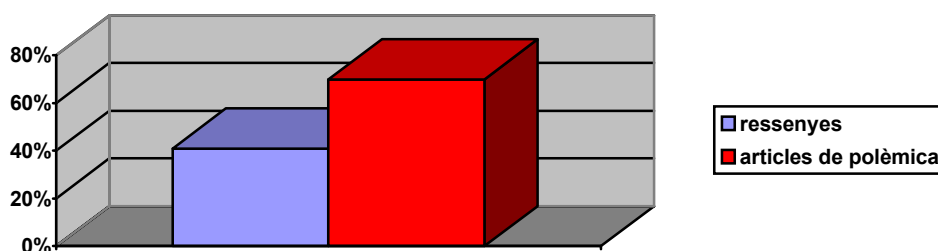

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres

Com sol ocórrer en la majoria de llengües i disciplines, la proporció de mecanismes d'impersonalització que s'usen per a ocultar la primera persona supera el nombre de marques de persona en els articles de polèmica, mentre que en les ressenyes es tendeix al predomini de les marques personals. No obstant això, cal assenyalar que en el corpus de física en castellà, les ressenyes presenten un índex considerable de mecanismes d'impersonalització, en especial de tercera persona.

Si mirem els percentatges generals, sense distinció de gèneres, podem veure que el nombre de construccions d'impersonalització referides a la primera persona

és una mica superior a les de tercera. Així, hi ha 236 construccions d'impersonalització que oculten la primera persona (53,6%) i 204 (46,4%) de tercera persona.

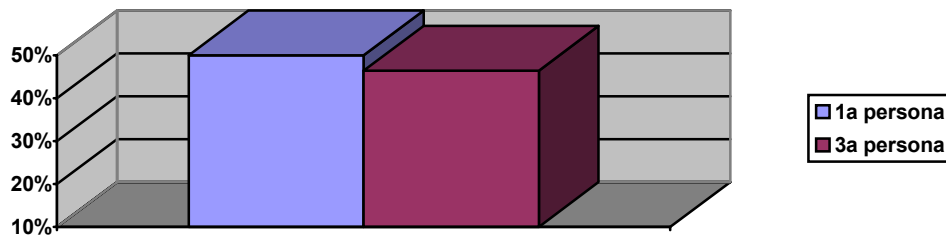

Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització

Si tenim em compte que les construccions que al·ludeixen a la tercera persona són molt majoritàries en les ressenyes, haurem de concloure que en els articles de polèmica hi ha una tendència molt elevada a ocultar la primera persona sota processos d'impersonalització, mentre que en les ressenyes l'emissor tendeix a manifestar-se més sovint amb marques de persona. A continuació, mostrem dos fragments perquè es puguin veure les diferències entre els dos gèneres que comentem:

- (1) Finalmente el autor discute la dinámica de los sistemas no-lineales que han sido el objeto de una gran parte de su labor investigadora. **Leí** estos capítulos de un tirón sin **cansarme**. **Me** recordó su desarrollo los excelentes cursos que imparte el Profesor Rañada. Por sí solos estos capítulos justificarían la compra de este libro aunque esta compra está ampliamente justificada por el desarrollo anterior. El libro incluye una serie de apéndices matemáticos así como una excelente y variada colección de problemas que una vez más ponen a disposición del lector la amplia experiencia didáctica del autor.
 Muchos de los temas que **se discuten** en este libro sirven para inculcar en el lector ideas que son de gran utilidad en otras disciplinas e incluso en la vida corriente. Sirva como ejemplo el tratamiento de conceptos como los de la estabilidad de un sistema dinámico y la sensibilidad de su comportamiento a las condiciones iniciales. (resFcast1)

- (2) Si **hacemos** $F = 1$, o $F_0 = 1$, **se obtienen** las expresiones newtonianas, así que F o F_0 contienen las correcciones de relatividad general. Aparecen tres factores, cada uno de los cuales es mayor que la unidad y por eso **se dice** que la “fuerza gravitatoria” es siempre mayor en la teoría de Einstein que en la de Newton. Además la fuerza aumenta con la presión (porque la presión aparece en F y F_0), así que no **se puede evitar** el colapso gravitatorio simplemente suponiendo que algún mecanismo hace aumentar la presión, porque entonces también aumenta la fuerza gravitatoria. Estos hechos son la base de la opinión mayoritaria (casi unánime) de que el colapso gravitatorio es inevitable cuando la masa de una estrella es suficientemente grande (la argumentación más detallada **puede verse** en casi cualquier libro de relatividad general o astrofísica relativista, por ejemplo [5] o [8]). (Fcast4)

En el fragment de (1), pertanyent a una ressenya, l'emissor es manifesta sota marques de persona i sols s'observa un cas de construcció d'impersonalització, que es refereix a la tercera persona (*se discuten*). En canvi, en el fragment de (2), l'emissor es manifesta majoritàriament a través de construccions d'impersonalització (*puede verse, se obtienen...*) i, en algun cas, a través de marques de persona (*hacemos*).

11.3.1. La primera persona oculta en els textos de física en castellà

La primera persona que s'oculta a través de processos d'impersonalització, ho fa mitjançant els cinc tipus de construccions que estudiem: la impersonal reflexa, la passiva reflexa, la passiva perifràstica, la impersonal esdevenimental i la impersonal amb subjecte inespecífic.

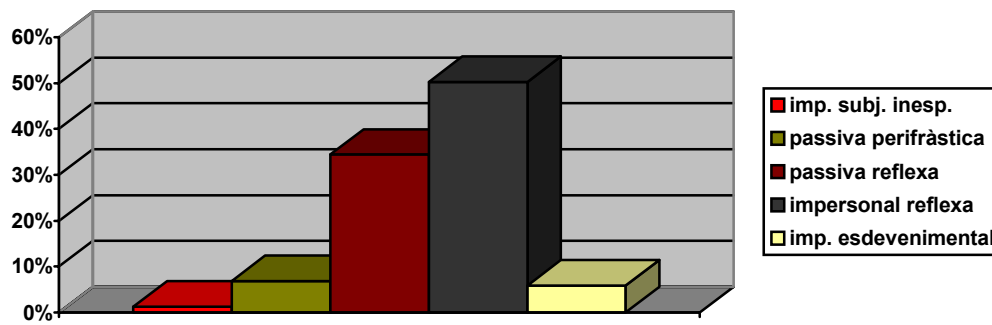

Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten la persona

La construcció majoritària és la impersonal reflexa, tal com ocorria en les altres disciplines. Hem localitzat 119 casos d'impersonal reflexa (50,2%):

- (3) a. La formulación de historias consistentes fue introducida por Griffiths [15] y, en una versión formalmente distinta pero dentro de la misma “filosofía”, por Omnes [16]; la aplicación a la cosmología cuántica fue iniciada por Gell-Mann y Hartle [17], quienes se basaron en parte en la formulación de la mecánica cuántica en términos de integrales de camino desarrollada por Feynman a finales de los años cuarenta. Por evidentes razones de extensión, sólo **podrá darse** aquí una idea muy sucinta del correspondiente formalismo. (Fcast1)
- b. El coeficiente de distribución debe ser tan alto como sea posible para los elementos extraídos a la fase orgánica y tan bajo como **se pueda** para los elementos que deben quedar en la fase acuosa. (Fcast7)
- c. Hasta aquí **se ha presentado**, aunque de forma sucinta, un cuadro sobre la introducción del quantum por Einstein en 1905 que pretende ser acorde con las modernas investigaciones de los historiadores de la ciencia. (Fcast2)
- d. De estos primeros temas **merece destacarse** el amplio panorama de ligandos que se describe en el capítulo dos, en especial la extensa variedad de ligandos polidentados, que se estudian desde diferentes puntos de vista. (resFcast5)

La impersonal reflexa és una de les construccions que representa un major grau d'impersonalitat i és la més utilitzada per a vehicular la primera persona.

Igualment, s'usa amb bastant freqüència la passiva reflexa, de la qual hem trobat 84 casos (34,4%):

- (4) a. Es el gran mérito de John Bell el haber establecido la diferencia entre la MC y cualquier teoría de variables ocultas locales de un modo en principio accesible al contraste experimental (en realidad, las desigualdades de Bell que **se escriben** más adelante no son todavía susceptibles de verificación experimental directa, requiriéndose algún complemento técnico que no se discutirá aquí; para más detalles puede consultarse [6]) . (Fcast1)
- b. En general estos pocos textos son adecuados, pero, en algunos casos, **se echan en falta** algunos títulos, como en el capítulo dedicado a los espectros electrónicos, en el que no se menciona el texto de A.B.P. Lever ("Inorganic Electronic Spectroscopy"). (resFcast5)

Els casos, com el de (4b), són clarament interpretats com a passiva reflexa; en canvi, alguns exemples com els de (4a) presenten sovint problemes d'interpretació. Generalment, quan el verb és singular es tendeix a interpretar com a passiva reflexa, però aquesta interpretació resulta més dubtosa si hi ha un subjecte en posició tematitzada.

La passiva perifràstica és molt poc freqüent, ja que tan sols n'hem pogut trobar 16 exemples, que impliquen un percentatge del 6,8%:

- (5) a. En cambio, tras una primera elución con HNO₃ 2N, la mayoría de los componentes mayoritarios y los elementos traza seleccionados, incluyendo Ba, Ca y Sr, **son eliminados** de la columna. (Fcast4)

Aquest tipus de construcció és molt més habitual per a vehicular la tercera persona, sobretot quan es vol focalitzar sobre l'objecte, cosa que ocorre freqüentment en aquesta disciplina.

En últim lloc, hi ha les impersonals esdevenimentals i la impersonal amb subjecte inespecífic. Les primeres presenten un percentatge molt baix, sobretot si la comparem amb les altres disciplines. En el corpus de física en castellà, n'hem localitzat 14 casos (5,9%):

- (6) Para diferenciar claramente ambos conceptos, **hay que recurrir** a la proporcionalidad entre el número N de entidades elementales de un sistema y la cantidad de sustancia n del mismo. Como el primero es adimensional y la segunda no, la constante de proporcionalidad no puede ser adimensional, sino que debe tener las dimensiones de 1/n. (Fcast5)

Possiblement, l'escassetesa d'aquestes construccions està motivada per la inexistència d'aquest tipus de construccions en anglés, llengua que té una gran influència en les ciències experimentals.

Per últim, hi ha les impersonals amb subjecte inespecífic, que tenen una representació anecdòtica. N'hem localitzat 3 casos (1,3 %):

- (7) Me gustaría acabar volviendo al punto de partida. Sin sentirme capacitado para sugerir la forma de utilizar la historia en la enseñanza de la física, sí es que **uno se decide** por hacerlo, sí me parece conveniente recomendar al profesor el consumismo de material histórico de calidad relacionado con su docencia. (Fcast2)

En la majoria de casos, aquestes construccions s'usen per a posar el receptor en una situació hipotètica.

11.3.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de física en castellà

La varietat de construccions d'impersonalització es tradueix també en una varietat de funcions. Així, estan representades totes les funcions tret de la d'exemple. Hi ha, però, grans desigualtats entre la funció majoritària, la d'analista, i les altres.

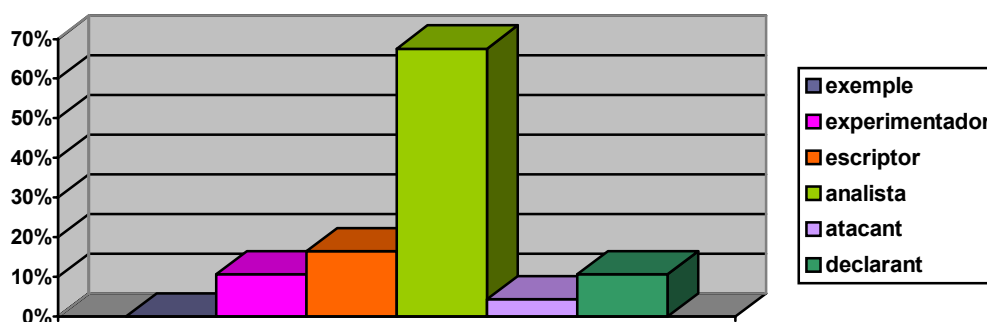

Figura 4. Funcions de l'emissor

De la funció d'analista, n'hem trobat 159 exemples (67,5%), cosa que deixa ben clar quin es l'objectiu d'aquest tipus de textos:

- (8) a. Utilizando el número de Avogadro **puede definirse** el mol como “la cantidad de sustancia que contiene un número de Avogadro de entidades elementales o unidades fórmula”, lo que no equivale a decir que el mol es un número de Avogadro de unidades fórmulas la omisión de la magnitud cantidad de sustancia transforma el mol en un número lo que es totalmente (Fcast5)
- b. Desde el primer tema se observa una de las virtudes de este texto que desde otro punto de vista **podría considerarse** también como un defecto: Una utilización continua de la teoría de grupos en la explicación de las propiedades de estos compuestos. (resFcast5)
- c. El Ti **puede ser eliminado** cuantitativamente mediante lavado con una mezcla de ambos disolventes que contiene peróxido de hidrógeno. Los elementos lantanidos en este sistema mixto están en forma anionica del tipo $\text{Ln}(\text{OOCCH}_3)_{x \sim 3}$. (Fcast7)

La funció d'analista s'expressa sota una gran quantitat de construccions, tal com es veu en el gràfic que presentem tot seguit:

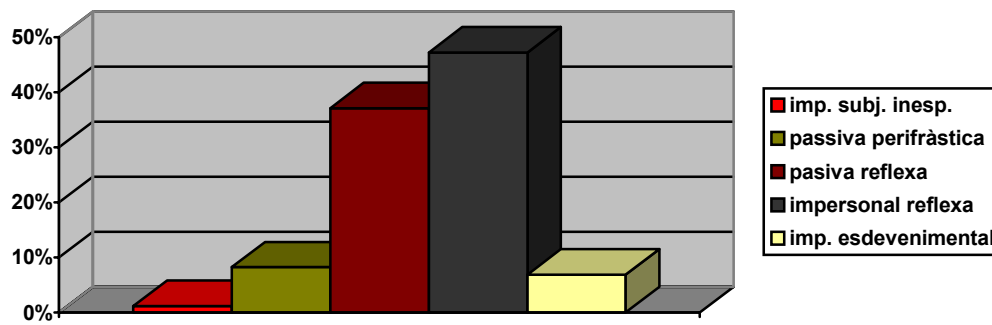

Figura 5. Funció d'analista

La figura 5 reproduïx el mateix esquema que veïem en la figura 3. Així, la funció d'analista s'oculta principalment a través de la impersonal reflexa, seguida de la passiva reflexa i, en menor mesura, la passiva perifràstica, la impersonal esdevenimental i la impersonal amb subjecte inespecífic.

La funció d'escriptor, que, en principi, no posa en perill la imatge de l'emissor, s'expressa sota construccions d'impersonalització amb bastant freqüència (39 ocurrències, 16,4%):

- (9) a. Hasta aquí **se ha presentado**, aunque de forma sucinta, un cuadro sobre la introducción del quantum por Einstein en 1905 que pretende ser acorde con las modernas investigaciones de los historiadores de la ciencia. (Fcast2)
- b. En la tabla **se resumen** los colectores más utilizados para cada método de precipitación. (Fcast7)

Recordem que aquesta funció ja es presentava amb índexs considerables en el cas de les marques de persona, amb la qual cosa s'observa una voluntat de l'emissor d'organitzar el text en tot moment. Cal tenir en compte que aquesta necessitat d'organització del text resulta estranya si tenim en compte l'extensió reduïda dels textos de física.

Seguidament, cal destacar la funció de declarant, que, com ocorria en català, assoleix índexs més elevats que en les altres disciplines i arriben al 10,6% (25 casos):

- (10) Estos dos temas, en comparación con todos los demás, están menos desarrollados, quizás porque son los menos novedosos y **pueden encontrarse** en casi todos los textos de *Química Inorgánica*. (resFcast5)

Amb els resultats més baixos, trobem la funció d'atacant, amb 10 casos (4,3%) i la funció d'experimentador (3 casos, 1,3%).

- (11) Únicamente, como se comentó al principio, en algunos capítulos **se observa** un enfoque excesivamente químico-físico, con un nivel matemático considerable, que añade complejidad a algunas explicaciones. (resFcast5)

Cal comentar que aquesta funció es presentava en 9 ocasions sota marques de persona, cosa que demostra que l'emissor no veu perillar la pròpia imatge. Potser, en aquests casos, es pot assenyalar una influència de l'anglès, llengua de gran influència en aquestes ciències i on la crítica s'expressa en primera persona.

La funció de declarant es presenta en tres ocasions (1,3%):

- (12) Debido a ello, según Woolley (1976) [12] y Primas (1980) [7], **no podría hacerse** una descripción satisfactoria de las moléculas si no se tiene en cuenta la influencia del medio circundante, opinión también compartida por Claverie y Diner (1980) [2]. (Fcast3)

En aquest exemple, veiem com l'emissor simplement reproduïx les teories dels altres autors.

11.3.3. La tercera persona oculta en els textos de física en castellà

La tercera persona en els textos de física en castellà es presenta sota tres tipus de construccions: la passiva reflexa, la impersonal reflexa i la passiva perifràstica.

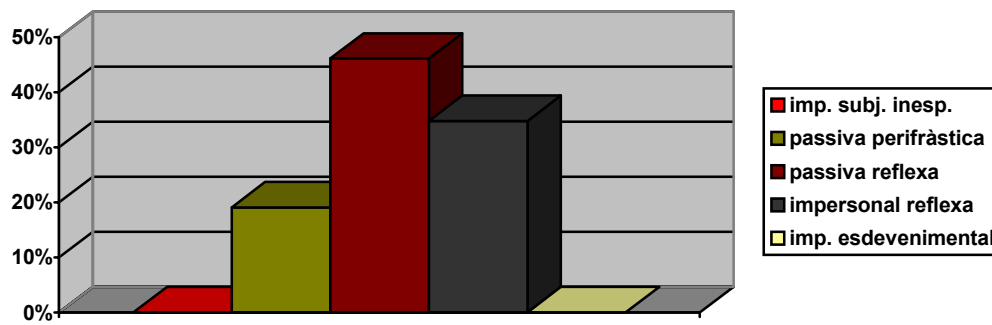

Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten la 3a persona

Cal observar que en els textos en castellà de les altres disciplines s'observen uns percentatges molt semblants als de la primera persona, amb un predomini de les impersonals reflexes. En física, en canvi, sembla que es tendeix a deixar clar el subjecte que sol ser l'objecte d'estudi.

La passiva reflexa és la construcció predominant, fet que contrasta amb els resultats que obteníem amb les construccions de primera persona, on la impersonal reflexa era la més majoritària. En el cas de les construccions referents a la tercera persona, hem localitzat 94 casos de passiva reflexa (46,1%):

- (13) a. En él **se desarrollan** tanto los conceptos básicos como los diferentes tipos de compuestos que **se han descrito** desde la Química de la Coordinación en esta nueva rama de la Química. (resFcast5)
- b. Este tipo de argumentos se pensó, no **podían considerarse** como razón suficiente para justificar una revisión, o una substución, de la teoría de Maxwell. Puede decirse que este punto de vista fue el más generalizado hasta 1925. (Fcast2)
- c. Las moléculas, sobre todo las no muy pequeñas, estarían lindando dicho límite, pues a pesar de su naturaleza microscópica y de algunas de sus propiedades estrictamente cuánticas, **se les aplican** con considerable éxito, conceptos clásicos como es el de su forma espacial. (Fcast3)

En aquests exemples, es pretén tematitzar el subjecte i s'esborren al màxim les marques d'un agent que realitza l'acció.

La impersonal reflexa té una representativitat bastant elevada en els nostres textos de castellà. N'hem localitzat 71 exemples (34,8%):

- (14) a. Una de las manifestaciones de la actividad óptica, es la rotación del plano de polarización de la luz linealmente polarizada que atraviesa un medio, como muestra la figura I (rotación óptica). Dependiendo del sentido de la rotación, **se dice** que el medio es levógiro o dextrógiro. (Fcast3)
- b. En este contexto **se estudia**, en profundidad, la propagación de ondas electromagnéticas en medios materiales a partir del capítulo 6 que se dedica a los medios dispersivos y no dispersivos, con especial énfasis, en el análisis de las propiedades fundamentales de la permitividad dieléctrica y la conductividad. (resFcast3)

Per últim, la passiva perifràstica experimenta un augment respecte dels resultats que hem observat en la primera persona. Així, hem trobat 39 exemples (19,1%):

- (15) a. El hecho de que los isómeros ópticos 0 no correspondieran al estado fundamental **fue considerado** por Hund (1927) [5] como una paradoja. Hecho comentado también en aquella época por Rosenfeld (1929) [8] y Born y Jordan (1930) [1]. (Fcast3)

En molts casos, la passiva perifràstica va acompanyada d'un complement agent, com en (15), la qual cosa indica que no importa presentar la tercera persona en un primer pla, tot i que estiga en una posició remàtica.

11.3.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text

Les construccions d'impersonalització que oculten la primera persona es distribueixen de manera desigual en les quatre parts en què es divideixen els textos. La major part de construccions es concentren en el cos central (185 exemples, 78%), com és habitual en totes les llengües i disciplines. En la introducció (31 casos, 13,2%) i, sobretot, en les conclusions (20 casos, 8,4%), els

resultats es redueixen molt i, en les notes, els resultats són anecdòtics (1 exemple, 0,4%).

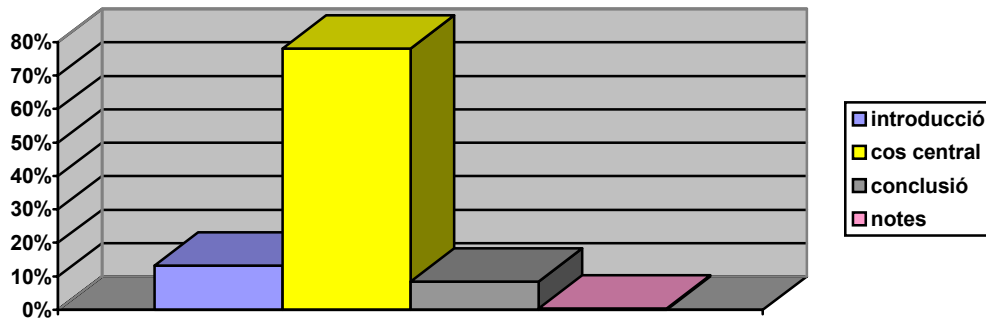

Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text

Pel que fa a la distribució de les diverses construccions, cal dir que la impersonal reflexa és la predominant en totes les parts del text, seguida de la passiva reflexa.

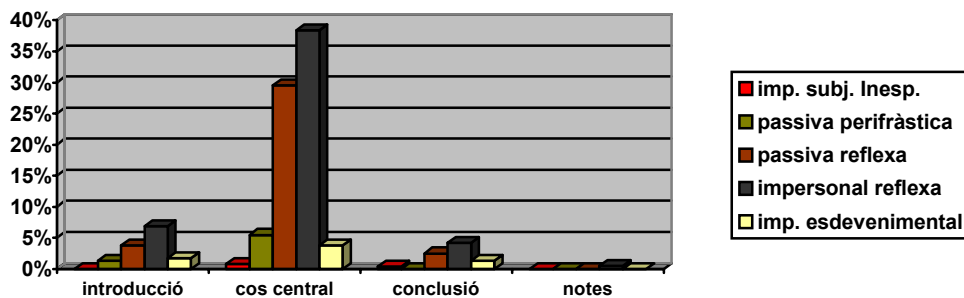

Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text

La impersonal esdevenimental té representativitat en totes les parts tret de les notes; mentre que la passiva reflexa solament apareix en la introducció i en el cos central.

Les construccions d'impersonalització de tercera persona es distribueixen de manera molt semblant a les construccions de primera persona.

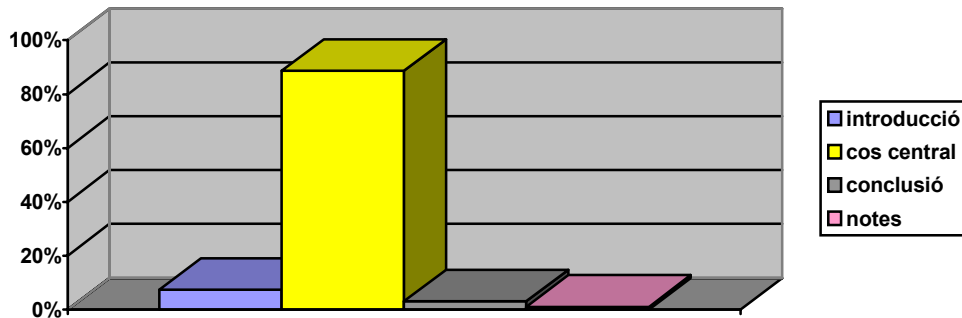

Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text

Tot i que la concentració de construccions també es produeix en el cos central, la distribució dels diversos tipus de construccions és molt diferent. Trobem que, en el cos central, la construcció predominant és la passiva reflexa, mentre que en la introducció i en la conclusió predomina la impersonal reflexa. Així mateix, en les notes hi ha un predomini de la passiva perifràstica.

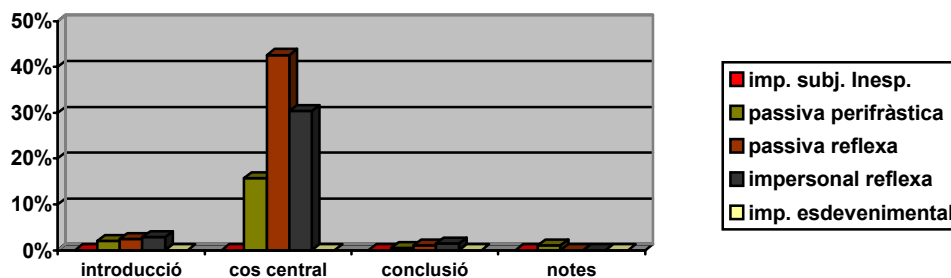

Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text

Com mostra la figura 10, en cadascuna de les parts del text s'observa un esquema diferent. Les dues parts que presenten un esquema semblant són la introducció i les conclusions, en les quals hi ha un predomini de les impersonals reflexes, seguides molt de prop per les passives reflexes.

11.3.5. Conclusions

En el corpus de física en castellà hem observat una gran quantitat de construccions d'impersonalització que oculten la primera persona, de fet, la proporció d'emissor ocult és molt superior, en especial en articles de polèmica (69,9%). De fet, en les ressenyes l'emissor prefereix presentar-se a través de marques de persona i els mecanismes d'impersonalització que s'usen fan referència principalment a la tercera persona, mentre que en els articles de polèmica són molt més abundants els processos que al·ludeixen a la primera persona. En general, contràriament al que havíem observat en les altres disciplines, el percentatge de construccions que oculten la primera persona (53,6%) és lleugerament superior a les que amaguen la tercera (46,4%).

Pel que fa al tipus de construccions més destacades (taula 1), en el cas de la primera persona, tendeix a ocultar-se majoritàriament sota les impersonals reflexes, com és habitual en les altres matèries en castellà; en canvi, la tercera persona opta per amagar-se sota passives reflexes. Així mateix, convé observar que les passives, especialment les perifràstiques, són més abundants per a referir-se a la tercera persona que no per remetre a la primera.

Els resultats de les construccions predominants ens fan veure que, en el cas de la tercera persona, no sembla haver-hi gaire preocupació per ocultar la persona, on, fins i tot, en bastants passives perifràstiques s'inclou el complement agent; tanmateix, s'observa un interès major per a ocultar la primera persona sota construccions que, com la impersonal reflexa, impliquen un grau d'impersonalització elevat. Un altre dels resultats que convé destacar és l'escassa proporció en què es manifesten les impersonals esdevenimentals, que tenen un índex bastant més alt en les altres disciplines. Possiblement, té a veure amb aquest interès d'esborrar al màxim les petges de l'emissor, que, en aquestes construccions, sol presentar-se amb autoritat imposant el seu criteri.

Taula 1. Construccions d'impersonalització

	Tipus de construcció	Ocurrences	Percentatges
1a persona	Imp. subj. inespecífic	3	0,7%
	Passiva perifràstica	16	3,6%
	Passiva reflexa	84	19%
	Impersonal reflexa	119	27%
	Impersonal esdevenimental	14	3,3%
	TOTAL	236	53,6%
	3a persona	Imp. subj. inespecífic	0
Passiva perifràstica		39	8,8%
Passiva reflexa		94	21,4%
Impersonal reflexa		71	16,2%
Impersonals esdevenimental		0	0%
TOTAL		204	46,4%

Pel que fa a les funcions, els resultats del corpus de física coincideixen amb les altres disciplines pel que fa a la funció majoritària: la d'analista. Com s'observa en el quadre, aquesta s'oculta bàsicament a través de les reflexes, especialment. Igualment, el tipus de construcció predominant sota la qual es presenta la segona funció majoritària (funció d'escriptor) és la impersonal reflexa. Per últim, convé notar que els resultats de la funció d'atacant són molt més minsos que en les altres disciplines.

Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor

Tipus de construcció	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatge
Impersonal subjecte inespecífic		3	1,3%
	Declarant Analista	1 2	0,4% 0,9
Passiva perifràstica		16	6,8%
	Declarant Analista	3 13 (4 an. exper.)	1,3% 5,5%
Passiva reflexa		84	34,4%
	Experimentador	1	0,4%
	Escriptor	11	4,6%
	Declarant	11	4,6%
	Analista	59 (5 an. exper.)	25%
Atacant	2	0,8%	
Impersonal reflexa		119	50,2%
	Escriptor	28	11,8%
	Experimentador	2	0,8%
	Declarant	7	3%
	Analista	75 (10 an. exper.)	31,6%
Atacant	7	3%	
Impersonal esdevenimental		14	5,9%
	Declarant	2	0,8%
	Analista	11	4,7%
Atacant	1	0,4%	
TOTAL		236	100%

Aquests resultats ens mostren que l'anàlisi pren força en aquesta matèria i, en canvi, hi ha una escassetat de crítica, que, pel que sembla, i contràriament als principis de cortesia de l'espanyol, tendeix a expressar-se preferentment a través de marques de persona, tot i que també amb índexs molt escassos. Aquest resultat tan escàs contrasta amb la gran quantitat de funcions d'escriptor, funció que ja era important quantitativament en el cas de les marques de persona.

Quant a la distribució dels processos referits a la primera persona, la impersonal reflexa és la predominant en totes les parts del text.

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text

	Introducció	Cos crítica	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	2 (0,8%)	1 (0,4%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	3 (1,3%)	13 (5,5%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva reflexa	9 (3,8%)	69 (29,5%)	6 (2,5%)	0 (0%)
Impersonal reflexa	16 (6,9%)	91 (38,4%)	10 (4,2%)	1 (0,4%)
Impersonal esdevenimental	4 (1,7%)	9 (3,8%)	3 (1,3%)	0 (0%)
TOTAL	31 (13,2%)	184 (78%)	20 (8,4%)	1 (0,4%)

Pel que fa al repartiment de les construccions en les diverses parts del text, podem observar que en la conclusió i, en especial, en la introducció els índexs són més elevats que els que hem observat en les altres matèries.

La distribució de les funcions en les parts del text repeteix una situació semblant a la que hem observat en les altres llengües i disciplines: predomini de la funció d'analista en totes les parts, tret de les notes, on l'emissor sol presentar-se en un primer pla i solament en un cas oculta la funció d'escriptor.

Taula 4. Distribució de les funcions en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	0 (0%)	3 (1,3%)	0 (0%)	0 (0%)
Escriptor	6 (2,5%)	28 (11,8%)	4 (1,7%)	1 (0,4%)
Declarant	4 (1,7%)	16 (7,2%)	4 (1,7%)	0 (0%)
Analista	19 (8%)	129 (54,4%)	12 (5,1%)	0 (0%)
Atacant	2 (0,9%)	8 (3,4%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	31 (13,2%)	184 (78%)	20 (8,4%)	1 (0,4%)

En el cas dels textos de física, podríem dir que hi ha una tendència major que en les altres disciplines a ocultar la funció d'atacant i, per tant, a preservar la imatge, sobretot en la introducció i en el cos central.

Les construccions d'impersonalització referides a la tercera persona no presenten una distribució tan igualada. Com es pot veure en la taula 5, la passiva reflexa és la construcció predominant en el cos central, mentre que, en la introducció i en les conclusions, la construcció majoritària és la impersonal reflexa. En les notes solament, n'hem localitzat dos casos i es manifesten sota la forma de passiva perifràstica.

Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text

	Introducció	Cos crítica	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	4 (2%)	32 (15,7%)	1 (0,5%)	2 (1%)
Passiva reflexa	5 (2,4%)	87 (42,6%)	2 (1%)	0 (0%)
Impersonal reflexa	6 (2,9%)	62 (30,4%)	3 (1,5%)	0 (0%)
Impersonal esdevenimental	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	15 (7,3%)	181 (88,7%)	6 (3%)	2 (1%)

Observem que en la part inicial i final s'opta per ocultar la tercera persona mitjançant la impersonal reflexa, mentre que en el cos de la crítica es prefereix la passiva reflexa. Aquesta diferència pot estar relacionada amb la importància que es concedeix a l'objecte en la part d'exposició, on ocupa preferentment una posició inicial.

11.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

En el nostre corpus en castellà, podem establir una línia ascendent de menor a major impersonalitat tenint en compte el nombre de construccions impersonals en relació amb les marques de persona. La matèria que utilitza menys mecanismes d'impersonalitat és la lingüística (32%), seguida dels textos de dret (43,7%) i, per últim, la matèria més impersonal seria la física (64,7%). Cal tenir en compte que, a pesar d'aquests resultats globals, hem pogut observar diferències que afecten el gènere. En totes les matèries, la proporció de mecanismes d'impersonalització de primera persona respecte del nombre de marques de persona és menor en les ressenyes que en els articles de polèmica, que tendeixen a esborrar molt més les marques de persona. Aquest desequilibri entre els dos gèneres es fa més evident en els nostres textos de dret i de física.

Quant a l'ocultació de la primera o de la tercera persona, els resultats ens mostren que en totes les disciplines hi ha bastant equivalència entre els dos tipus. En lingüística i en dret, s'observa un lleuger predomini de les construccions que oculten la tercera persona (52,1%, en lingüística; 59,1%, en dret); en física, en canvi, hem detectat una lleugera preferència per la primera persona (53,6%). Aquests resultats, juntament amb els que hem obtingut en les marques de persona, ens mostren que, en física, l'emissor és bastant present en el text, bé, explícitament, a través de marques de persona, bé, implícitament, a través de mecanismes d'impersonalitat.

Quant a nombre de construccions d'impersonalització en general, els textos de dret són els que més quantitat de mecanismes d'impersonalització utilitzen (520). No obstant això, la proporció dels textos de física també és bastant elevada (440), sobretot si tenim en compte que el nombre de paraules del corpus de física és lleugerament inferior. L'ocultació de l'agent, tant de primera persona com de tercera, es realitza preferentment a través de les construccions reflexes, tal com observàvem també en el corpus en català (§ 10.4).

Taula 1. Tipus de construccions en les tres disciplines

Tipus	Lingüística	Dret	Física
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	33 (23,2%)	23 (10,8%)	17 (7,2%)
Construccions reflexes	78 (54,9%)	174 (81,7%)	203 (86%)
Passives perifràstiques	31 (21,8%)	16 (7,5%)	16 (6,8%)
TOTAL	142 (100%)	213 (100%)	236 (100%)
1a persona			
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Construccions reflexes	118 (76,6%)	257 (83,7%)	165 (80,9%)
Passives perifràstiques	36 (23,4%)	50 (16,3%)	39 (19,1%)
TOTAL	154 (100%)	307 (100%)	204 (100%)
3a persona			

En el cas de l'ocultació de la primera persona, com hem pogut comprovar en les conclusions parcials dels apartats d'aquest capítol, la impersonal reflexa és la construcció més freqüent en totes les matèries. A pesar d'aquest predomini, convé destacar que, en lingüística, es produeix una minva de l'índex de construccions reflexes (54,9%) que comporta un augment de les impersonals esdevenimentals i amb subjecte inespecífic (23,2%), així com de les passives perifràstiques (21,8%).

Quant a la tercera persona, els resultats en les tres matèries són molt igualats: les construccions reflexes són les majoritàries, amb resultats bastant semblants (76,6%, en lingüística; 83,7%, en dret; 80,9%, en física). Si tenim en compte els resultats més detallats que véiem en les conclusions parcials, cal destacar una dada interessant: en lingüística i en dret són predominants les impersonals reflexes, mentre que en física hi ha un domini de les passives reflexes. L'ús d'aquestes construccions en física podria estar motivat pel fet que el tipus d'esdeveniment a què es refereix el físic té una naturalesa més transitiva. Les passives

perifràstiques, en canvi, són una mica més predominants en lingüística (23,4%), tot i que aquest domini no es fa tan evident com en les construccions que amaguen la primera persona, on les diferències entre disciplines són majors (21,8% en lingüística enfront de 7,5% en dret i el 6,8% en física).

Per tant, quant a construccions que oculten la primera persona, el dret constitueix una matèria pont entre les ciències humanes i les ciències experimentals, amb resultats sempre intermedis. Per contra, els mecanismes que amaguen la tercera persona presenten, en els textos de dret els resultats més elevats.

En el corpus castellà, els resultats referents a les funcions són també molt semblants als que observàvem en català (§ 10.4). En totes les disciplines, les funcions majoritàries que s'amaguen sota mecanismes d'impersonalització són les expositives actives, en especial en dret (88,7%). Les altres funcions, organitzatives i argumentatives, obtenen resultats més reduïts (taula 2).

Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines

Funció	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	6 (4,2%)	11 (5,2%)	39 (16,5%)
Argumentatives	16 (11,3%)	13 (6,1%)	10 (4,2%)
Expositives	120 (84,5%)	189 (88,7%)	187 (79,2%)
actives	115 (81%)	187 (87,8%)	184 (78%)
passives	5 (3,5%)	2 (0,9%)	3 (1,2%)

Tot i aquests resultats coincidents, en les funcions més escasses i, per tant, amb diferències menys marcades, convé destacar que les argumentatives són més destacables en lingüística, mentre que les organitzatives obtenen índexs més

elevats en física, com ja observàvem en català. Així doncs, el dret presenta una posició intermèdia, excepte en el cas de les expositives, on obté percentatges més elevats.

La combinació de funcions i tipus de construccions ens porta a observar que les construccions majoritàries, les reflexes, són les que s'usen predominantment amb tots els tipus de funcions.

Taula 3. Funcions i tipus de construccions en les tres disciplines

Funció	Construcció	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	5 (3,5%)	11 (5,2%)	39 (16,5%)
	Passives perifràstiques	1 (0,7%)	0 (0,9%)	0 (0%)
Argumentatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	6 (4,2%)	1 (0,4%)	1 (0,4%)
	Construccions reflexes	7 (4,9%)	11 (5,2%)	9 (3,8%)
	Passives perifràstiques	3 (2,1%)	1 (0,5%)	0 (0%)
Expositives actives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	27 (19%)	22 (10,3%)	16 (6,8%)
	Construccions reflexes	61 (43%)	150 (70,4%)	152 (64,4%)
	Passives perifràstiques	27 (19%)	15 (7%)	16 (6,8%)
Expositives passives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	5 (3,5%)	2 (0,9%)	3 (1,2%)
	Passives perifràstiques	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

Si fem un repàs més detallat de cadascuna de les funcions, comprovarem que la física destaca per la quantitat de funcions organitzatives amb construccions reflexes (16,5%), ja que és la matèria que oculta aquesta funció més freqüentment

i sempre ho fa sota les reflexes. Pel que fa a les expositives actives, els resultats de lingüística són els que presenten una major distribució entre les construccions, la qual cosa comporta una minva de les reflexes (42,3%) en contrast amb dret, que arriba al 70,4%. També en les argumentatives, s'observa aquest mateix efecte en els textos de lingüística, que, en general, provoca un increment de les impersonals amb subjecte inespecífic i esdevenimentals i també de les passives.

Així, des del punt de vista de la relació funcions i tipus de construccions, els textos de dret i de física en castellà estarien més pròxims i es distancien dels de lingüística, com hem observat també en el corpus en català.

En castellà, la distribució dels diversos tipus de construccions en el text (taula 4) presenta les reflexes com a predominants en quasi totes les parts i en totes les disciplines, però d'una manera especial en el cos central. Amb tot, cal destacar que, en els textos de lingüística, la proporció és menor, ja que els resultats es reparteixen amb les impersonals esdevenimentals i les passives perifràstiques.

Una anàlisi per parts ens condueix a destacar que els textos de física són els que presenten major quantitat de mecanismes d'impersonalització en la introducció i en la conclusió: en la part inicial, amb un ús molt destacat de les construccions reflexes (10,6%); i, en la part final, on s'observa major diversitat de mecanismes, amb un domini de les construccions reflexes. En el cos central, el dret i la física destaquen per un alt percentatge de les construccions reflexes (73,2% i 68,2%, respectivament), mentre que, en lingüística, disminueix la quantitat de reflexes (49,3%) i augmenten les impersonals esdevenimentals i les passives perifràstiques, que se situen al voltant del 20%. Per últim, en les notes, s'observa una davallada quant a nombre de construccions en lingüística i, encara més, en física; mentre que dret les usa amb més freqüència, en especial les impersonals reflexes.

Taula 4. Distribució construccions (1a persona) en les tres disciplines²

		Lingüística	Dret	Física
Introducció	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	1 (0,7%)	4 (1,9%)	4 (1,7%)
	Construccions reflexes	6 (4,2%)	1 (0,5%)	25 (10,6%)
	Passives perifràstiques	3 (2,1%)	0 (0%)	3 (1,3%)
Cos central	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	32 (22,5%)	12 (5,6%)	11 (4,7%)
	Construccions reflexes	70 (49,3%)	156 (73,2%)	160 (68,2%)
	Passives perifràstiques	28 (19,7%)	15 (7%)	13 (5,5%)
Conclusió	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	3 (1,4%)	4 (1,7%)
	Construccions reflexes	3 (2,1%)	3 (1,4%)	16 (6,7%)
	Passives perifràstiques	0 (0%)	1 (0,5%)	0 (2,5%)
Notes	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	4 (1,9%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	0 (0%)	14 (6,6%)	1 (0,4%)
	Passives perifràstiques	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

² El corpus en castellà consta de 126.113 mots, distribuïts de la manera següent: Lingüística: introducció, 3.119; cos central, 38.938 mots; conclusió, 1.651 mots; notes, 2.487 mots.

Dret: introducció, 3.763 mots; cos central, 30.023 mots; conclusió, 3.441 mots; notes, 12.601 mots.

Física: introducció, 4.553 mots; cos central, 23.711 mots; conclusió, 2.130 mots; notes, 153 mots.

Pel que fa a la distribució de les funcions (taula 5), totes les disciplines coincideixen bastant i mantenen el to expositiu en totes les parts, fins i tot en les inicials i les finals, així com en les notes en el cas del dret, que és l'única matèria que inclou construccions d'impersonalització en aquesta secció.

A banda de la diferència quantitativa de les notes (els textos de dret inclouen tots els tipus de marques, però amb un predomini de les expositives actives), en el cos central, es poden apreciar algunes divergències entre les matèries, fet que comporta major distanciament entre la lingüística i la física. En física, la proporció de funcions organitzatives és més elevada que en les altres matèries, mentre que les expositives actives són sensiblement menors (61,4%). En canvi, en el cos central dels textos de lingüística, destaquen lleugerament les argumentatives respecte de les altres matèries. Aquesta mateixa situació, l'hem remarcada també en el cas del corpus català (§ 10.4). Amb resultats menys distanciats, en la introducció i en la conclusió són remarcables els resultats que obtenen els textos de física, amb un increment de les expositives actives, contrari a l'efecte que es produeix en el cos central d'aquesta matèria.

Per últim, la distribució dels mecanismes que oculten la tercera persona (taula 6) segueix paràmetres semblants als que hem vist en la taula referida als mecanismes que amaguen la primera persona. Les construccions reflexes tornen a ser predominants en totes les parts, en especial les impersonals reflexes, segons véiem en les conclusions dels diversos apartats.

Les diferències més remarcables es localitzen novament en el cos central i en les notes. En el cos central, els textos de lingüística concentren el 94,2% de marques i els de física el 88,7%, amb un predomini de les reflexes (al voltant del 70% en totes dues disciplines) seguides, a gran distància, de les passives perifràstiques, més abundants en lingüística (22,6%) que en les altres matèries. En dret, per contra, els resultats estan més repartits i, en la part central, els percentatges són inferiors, la qual cosa comporta una reducció de les reflexes (59,6%) i també de les passives (10,1%). Pel que fa a les notes, la divergència més

rellevant afecta l'escassetesa de mecanismes d'impersonalització que es detecta en lingüística i en física. En dret, la majoria de mecanismes que observem corresponen a construccions reflexes, que també destaquen en la introducció i en la conclusió.

Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines

	Funció emissor	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Organitzatives	3 (2,1%)	0 (0%)	6 (2,5%)
	Argumentatives	1 (0,7%)	0 (0%)	2 (0,8%)
	Expositives	6 (4,2%)	5 (2,3%)	23 (9,7%)
	actives	6 (4,2%)	5 (2,3%)	23 (9,7%)
	passives	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Cos central	Organitzatives	3 (2,1%)	9 (4,2%)	28 (11,9%)
	Argumentatives	15 (10,6%)	11 (5,2%)	8 (3,4%)
	Expositives	111 (78,2%)	163 (76,5%)	147 (62,7%)
	actives	107 (75,4%)	163 (76,5%)	144 (61,4%)
	passives	4 (2,8%)	0 (0%)	3 (1,3%)
Conclusió	Organitzatives	0 (0%)	0 (0%)	4 (1,7%)
	Argumentatives	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Expositives	3 (2,1%)	7 (3,3%)	16 (6,8%)
	actives	2 (1,4%)	7 (3,3%)	16 (6,8%)
	passives	1 (0,7%)	0 (0%)	0 (0%)
Notes	Organitzatives	0 (0%)	2 (0,9%)	1 (0,4%)
	Argumentatives	0 (0%)	2 (0,9%)	0 (0%)
	Expositives	0 (0%)	14 (6,5%)	0 (0%)
	actives	0 (0%)	12 (5,6%)	0 (0%)
	passives	0 (0%)	2 (0,9%)	0 (0%)

Taula 6. Distribució construccions (3a persona) en les tres disciplines

	Construcció	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	4 (2,6%)	17 (5,5%)	11 (5,4%)
	Passives perifràstiques	0 (0%)	5 (1,6%)	4 (2%)
Cos central	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	110 (71,6%)	183 (59,6%)	149 (73%)
	Passives perifràstiques	35 (22,6%)	31 (10,1%)	32 (15,7%)
Conclusió	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	3 (1,9%)	17 (5,5%)	5 (2,5%)
	Passives perifràstiques	0 (0%)	2 (0,7%)	1 (0,5%)
Notes	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Construccions reflexes	1 (0,6%)	40 (13%)	0 (0%)
	Passives perifràstiques	1 (0,6%)	12 (3,9%)	2 (1%)

Per resumir, en el corpus en castellà s'estableix una gradació clara de matèries que prefereixen ocultar la primera persona, com és el cas de la física, fins a disciplines, com la lingüística, que opten preferentment per situar l'emissor en primer pla a través de marques de persona. També els textos de dret presenten xifres intermèdies pel que fa al tipus de construccions usades per a ocultar la primera persona. Aquesta posició intermèdia tan clara que ocupa el dret no es veu de manera tan evident pel que fa als tipus de construccions que amaguen la tercera persona i a les funcions utilitzades. En aquest cas, els resultats són molt semblants

en les tres matèries i, per tant, semblen determinats per llengua i per gènere més que no per la disciplina. No obstant això, en els casos en què hem observat algunes diferències, hem pogut comprovar que el dret s'acostava més a les xifres de física quant als tipus de construccions utilitzats, la relació funció i tipus i la distribució dels mecanismes en el text. Com apunta Ricós (1998), aquesta característica obeeix a l'interès dels textos de dret per destacar l'objecte més que no l'agent de l'acció, explicació que podria motivar també l'augment d'aquests mecanismes en els textos de física. Tanmateix, pel que fa a les funcions, hi ha un major apropament entre lingüística i dret, sobretot en les funcions predominants que són les que marquen més les diferències entre llengües.

12. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN EL CORPUS ANGLÉS

L'anàlisi dels mecanismes d'impersonalització en el corpus anglés presenta algunes diferències respecte de l'anàlisi d'aquests processos en les altres llengües. Aquesta divergència fa referència als tipus de construccions, ja que aquesta llengua no té construccions reflexes. En anglés, hem distingit quatre tipus de construccions: les impersonals de subjecte inespecífic, les passives, les impersonals i les impersonals sense subjecte referencial.

A pesar de la reducció en el nombre de construccions, els apartats presentaran un esquema idèntic als anteriors, és a dir, tindrem en compte la distinció entre les construccions que fan referència a la primera i a la tercera persona i també la distribució de les construccions en les diverses parts del text.

12.1. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN ANGLÉS

En els textos de lingüística en anglés del nostre corpus, els mecanismes d'impersonalització es manifesten amb una freqüència semblant a les marques de persona. Així, en les ressenyes, hem trobat 30 processos d'impersonalització de primera persona sobre 75 marques de primera persona, la qual cosa implica un percentatge del 40%. En els articles de polèmica, aquesta xifra augmenta lleugerament (44,4%), ja que hem localitzat 199 mecanismes d'impersonalització de primera persona sobre un total de 448 marques, entre processos d'impersonalització que oculten la primera persona i marques de persona.

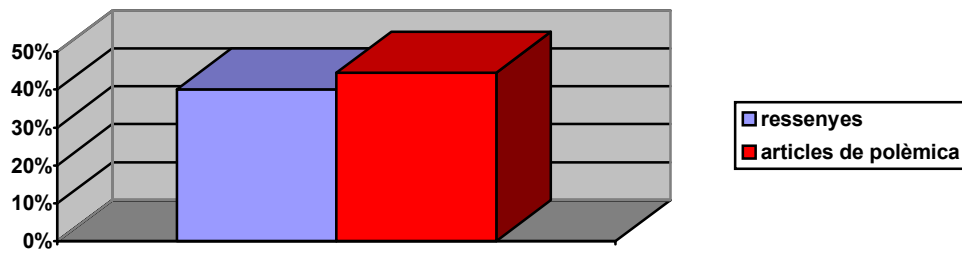

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres

Quant a la persona que oculten aquestes construccions d'impersonalització, si mirem el següent gràfic, comprovarem que les construccions d'impersonalització amaguen majoritàriament la primera persona, tot i que les diferències entre els dos tipus no són gaire importants. Les proporcions es reparteixen de manera bastant igualada, però hem trobat 229 construccions referides a la primera persona (57,8%) i 167 referents a la tercera persona (42,2%).

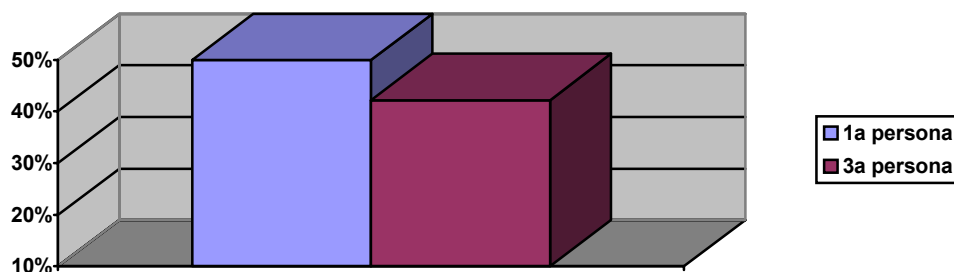

Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització

Cal assenyalar que, a pesar dels resultats globals, les construccions d'impersonalització de les ressenyes amaguen majoritàriament la tercera persona, ja que se solen usar en les parts de descripció i tenen com a subjecte el llibre que es ressenya o els capítols concrets que es comenten.

D'acord amb aquests resultats, sembla que l'emissor no té cap inconvenient a presentar en primer pla la seua imatge i fins i tot es manifesten principalment a través de la primera persona del singular, especialment en els articles de polèmica. Tot seguit mostrem un fragment, perquè es pugui veure l'efecte que provoca aquesta tria:

- (1) In fact **I** assume neither of these. Moreover, Hilferty, Valenzuela, and Vilarroya's treatment of these propositions, as well as their own proposed solution to the paradox, deserve examination. Before turning to these propositions, however, these authors repeat the well-known argument that the proposed partial innateness of language competence is a counsel of despair or resignation, "not from careful reasoning based on positive evidence" (1998: 176). (They fail to note that in discussing this argument [1993: 33] **I** do not endorse it: **I** attribute it to a hypothetical skeptic and offer an answer.) In fact, the "positive evidence" for the difficulty of acquisition comes from the descriptive complexities of language that working linguists **are faced** with at every turn. **One** constantly encounters people (e.g., Tomasello 1995; Elman *et al.* 1996; and Deacon 1997) in effect declaring, "Language can't possibly be as complicated as you linguists say; there has to be a simpler solution". But such people do not address the welter of detail that is linguists' bread and butter, so they drastically underrate the complexity of language. (Lang2)

En aquest fragment, podem veure que tant per referir-se a ell mateix com per al·ludir a la tercera persona (*Hilferty, Valenzuela i Vilarroya*) s'utilitzen preferentment marques de persona. Tan sols hem trobat dues construccions d'impersonalització (*are faced* i *one*), una que al·ludeix la tercera persona i l'altra que al·ludeix la primera persona. En una ressenya, en canvi, la primera persona no se situa tant en el primer pla. Veiem el següent fragment:

- (2) On the other hand, Kasher, let **us** call him Kasher, develops a striking alternative to the Gricean account of cooperative communication. The idea is that Grice's cooperative principle **is argued** to be too strong, since cooperation is not evident in all conversations, and as such **it should be replaced** by a principle of effective means: "Given a desired end, one is to choose that action which most effectively, and at least cost, attains that end, *ceteris paribus*" (vol. 4: 188, 205). (The resonance of this principle with

the principle of [Sperber and Wilson] relevance should be clear and an interesting comparison of the two programs **can be found** in Sinclair [1995].) **We** find Kasher in “Conversational maxims and rationally” and “Gricean inference revisited” (both reprinted here) as well as in Kasher 1977, 1986, and 1987. (resLang3)

En el fragment de (2), l'autor utilitza tres construccions d'impersonalització (dues referides a la tercera persona i una referida a la primera) i dues marques de persona. Hi ha algunes parts de la ressenya, com la part de descripció i resum dels capítols, on l'ús de construccions d'impersonalització es fa molt més evident.

12.1.1. La primera persona oculta en els textos de lingüística en anglès

La primera persona s'amaga a través de les quatre construccions que hem distingit en anglès: la passiva perifràstica, la impersonal amb subjecte inespecífic, la impersonal passiva i la impersonal sense subjecte referencial.

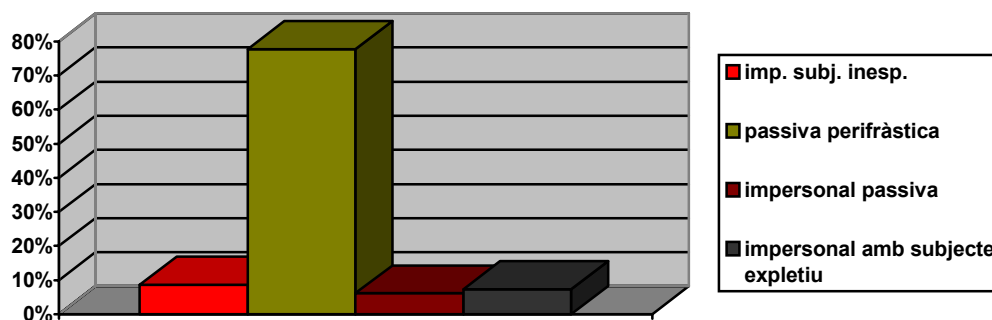

Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten la 1a persona

La passiva perifràstica és la construcció majoritària per a amagar la primera persona (178 ocurrences, 77,7%):

- (3) a. The formulation of the latter **is ignored** here, but examples of this type of constraint are encountered later in this paper. (Lang1)

- b. The exact statement of the relative merits of these theories is, as far as I can see, completely unknown but some notion of what would be required for their assessment **can be inferred**. (resLang3)
- c. It is not the case that the word **could be used** indiscriminately for any human being regardless of gender or age, however; man could not mean GIRL, WOMAN, or BOY. (Lang4)
- d. The ‘reprinted’ nature of this fine volume raises the question of who can really afford to buy such a relatively expensive book when many of the individual articles **may be found** elsewhere. (resLang2)

Recordem que en català i en castellà la passiva no se sol utilitzar gaire per a ocultar la primera persona, sinó que és més habitual l’ús quan s’amaga la tercera persona. Des del punt de vista sintàctic considerem que són les construccions amb un grau d’impersonalització menor; en canvi, des d’un punt de vista discursiu i semàntic, les passives aporten sensació d’impersonalització i, més encara, si tenim en compte que les de la primera persona no admeten agent.

La impersonal amb subjecte inespecífic assoleix resultats més elevats dels que hem observat en les altres llengües. Així, hem localitzat 20 ocurrences d’aquest tipus de construcció (8,7%):

- (4) a. For example, **one** cannot speak of the USA as such until AFTER 1776; before this date, this North American territory was one of several English colonies (resLang2)
- b. Suppose **one** were to posit a universal, exceptionless principle guaranteeing that a form meaning WOMAN’S SISTER (U1) would automatically entail that the meaning MAN’S SISTER (U2) would be designated by the same form. The Nahuatl evidence would indeed falsify such a model. (Lang4)

Fixem-nos en els exemples de (4) i veurem com, en molts casos, aquestes construccions s’usen quan l’emissor posa una situació hipotètica per tal d’exemplificar alguna de les seues teories.

En proporcions més reduïdes, hem pogut localitzar alguns casos d'impersonals sense subjecte referencial. En concret, hi ha 17 exemples d'aquest tipus (7,4%):

- (5) **It is impossible to ignore**, however, especially when it is recognized that (53a) and (54) are just convenient notations for the OCP (Lang1)

Aquestes construccions en anglés presenten una estructura ben diferent a les que es presentaven en castellà o en català. De fet, en anglés, l'estructura és molt semblant a les impersonals i l'única diferència radica en l'ús d'un participi o l'ús d'un adjectiu.

Per últim, hi ha les impersonals passives, que es manifesten en proporció molt inferior al que ho fan en les altres llengües. Hem trobat 14 ocurrences (6,1%):

- (6) From such data **it can be inferred** that a Low tone is overtly replaced by a High, if it (the Low) is the only root tone or if it is last in a tonal sequence. Superficially, H and LH input tones are unchanged in the optimal outputs. The following descriptive summary should be useful. (Lang1)

Aquestes construccions impliquen una ocultació major de l'emissor, fet que no és gaire habitual en els nostres textos de lingüística en anglés. En moltes ocasions, tal com mostra l'exemple (5), amb aquestes construccions l'emissor intenta portar el receptor al seu terreny, perquè participe de les mateixes conclusions.

12.1.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de lingüística en anglés

La funció majoritària que adopta l'emissor sota les construccions d'impersonalitat és la mateixa que adopta en el cas de les marques de persona. Totes les funcions apareixen representades, però amb uns índexs molt baixos, tret de la funció d'analista que assoleix resultats molt elevats.

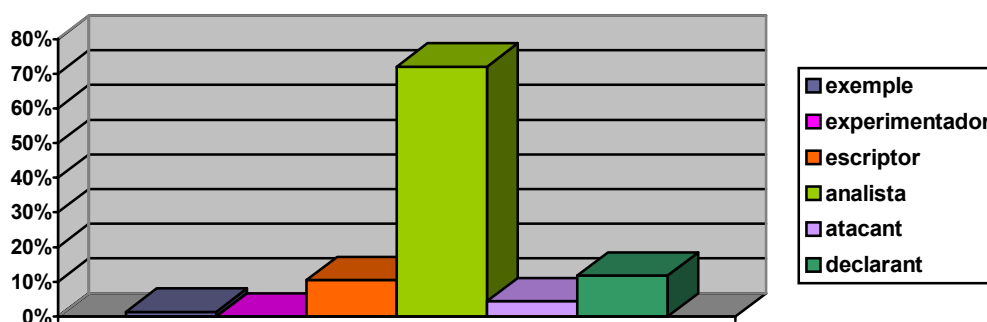

Figura 4. Funcions de l'emissor

La funció d'analista es manifesta en 165 ocasions, la qual cosa representa un percentatge del 72%, una xifra molt més elevada que en el cas de les marques de persona (60,9%):

- (7) a. **This, in my view, should, at best, be considered** a tentative hypothesis and a very tentative one, at that, for as McCawley (1982) points out, citing Haber (1975), even the same two native speakers may have different rules underlying the production of the same past and plural forms. (Lang3)
- b. **One** must accept that no claims on mental representations are implied by any analysis. (1998: 376) (Lang4)
- c. **It might be said** that speech-act research has concentrated on taxonomy and (increasingly) formalization, while research on contextual inferences has sought an explanatory dimension by aligning itself either with psychology (relevance theory à la Sperber and Wilson, 1995) or with sociology and/or anthropology (theory of politeness à la Brown and Levinson). (resLang3)

La funció d'analista s'oculta principalment a través de la passiva perifràstica, com en (7a). La impersonal amb subjecte inespecífic i la impersonal passiva també s'utilitzen per a aquesta funció en quantitats molt menors.

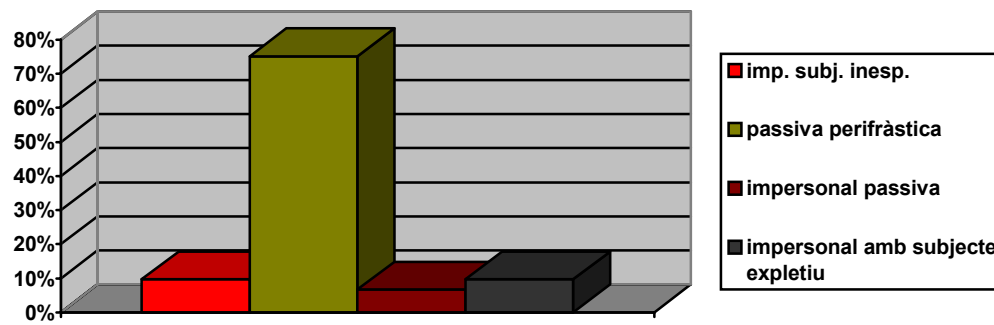

Figura 5. Funció d'analista

La resta de funcions es presenten de manera molt minoritària. La funció de declarant presenta un índex d'aparició més escàs (27 exemples, 11,8%):

- (8) [...] as Sandra says, **people** do “tend to see in the data what they are looking for” (1998: 367) unless something objective straightens them out. (Lang4)

En molts casos, com ocorre en (8), en la funció de declarant l'emissor es converteix en locutor que gestiona altres enunciadors: els deixa parlar amb veu pròpia. En molts casos, aquesta funció, vehiculada a través d'aquest tipus de construccions, equivaldria a un *Nos6*.

La funció d'escriptor es manifesta en 24 ocasions (10,5%):

- (9) a. Sandra's argument **may be summarized** as follows: (Lang4)
 b. One prominent feature of the latter's program, though, is the reliance on speech acts and speech-act theory, which **has already been characterized** in this review as a (gracefully) degenerating research program. (resLang3)

L'emissor fa servir les construccions d'impersonalització per a amagar la funció d'escriptor quan no es vol destacar el mateix com a organitzador del text, sinó que vol destacar les parts del text a què al·ludeix, en els casos de (9), *Sandra's argument* i *speech-act theory*.

En les últimes posicions, trobem les funcions d'atacant (10 casos, 4,4%) i d'exemple, que presenta 3 casos (1,3%). Un dels pocs exemples de la funció d'atacant és el que mostrem en (10):

- (10) We could add ``holes in the pattern'', the do so type tests, and intersubjectively validated intuitions (see the foregoing discussion) as further kinds of powerful evidence that **can be adduced** against monosemic analyses. (Lang4)

Malgrat que la funció d'atacant requereix una protecció major de la imatge, els autors dels textos de lingüística en anglès, prefereixen manifestar la crítica de manera més directa a partir de marques de persona.

La funció d'exemple és molt poc utilitzada en els nostres textos:

- (11) For example, **one** cannot speak of the USA as such until AFTER 1776; before this date, this North American territory was one of several English colonies (resLang2)

Els resultats tan minsos d'aquesta funció, tant a través de marques de persona com a través de processos d'impersonalització, indica que aquests textos no tenen una voluntat didàctica; o si més no, no fan servir l'exemple com a recurs argumentatiu.

12.1.3. La tercera persona oculta en els textos de lingüística en anglès

La tercera persona s'oculta únicament sota dos tipus de construccions: passives i impersonals sense subjecte referencial, tot i que en una proporció molt escassa.

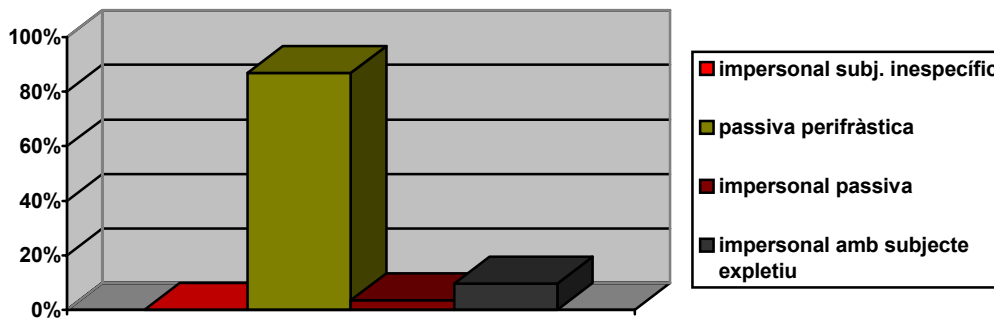

Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten la 3a persona

Tot seguit, en presentem alguns exemples de la passiva, que, amb 145 ocurrències (86,8%), són les construccions majoritàries:

- (12) a. Finally, patterns of vowel lowering that **are associated** with two suffixes of Southern Sami are used as additional support for the role of licensing in explaining how dislocated elements are realized. (Lang1)
- b. Partial though their conclusions be, they are a step towards finding out the truth of the matter and **should not be despised** just because they leave you “short of being able to make bold statements on mental representation” (1998: 367). (Lang4)
- c. Some of the results of previous orderings **are presented** in this collection. (resLang3)
- d. It seems to me that this book would have been better served if such expressions **had been removed** or at least made clear. (resLang2)

La impersonal sense subjecte referencial referida a la tercera persona solament es manifesta en anglés. No obstant això, convé observar que n'hi ha pocs casos (16 ocurrències, 9,6%):

- (13) [...] then **it is clear that** it had a more positive effect on performance than the access that korean students are assumed to have through their L1 (Lang3)

Generalment, aquestes construccions es manifesten amb el verb *to be* i un adjectiu, com *possible*, *useful*, *difficult*, clear més la conjunció *that*.

D'impersonal passiva, n'hem trobat 6 exemples (3,6%) que oculten la tercera persona:

- (14) [...] Aikhionbare (1989) and Stewart (1993), where **it is pointed out** that in Edo (fɪBini) such vowels are also excluded from nasalization. (Lang1)

Aquest tipus de construcció, semblant a la passiva però amb subjecte expletiu obté resultats molt escassos tant per a ocultar la primera persona com per ocultar la tercera.

12.1.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text

En el corpus de lingüística en anglès, els processos d'impersonalització que es refereixen a la primera persona es concentren, com ocorre en la resta de llengües i disciplines, en el cos central. No obstant això, cal observar en el gràfic que el nombre de processos en la introducció, les conclusions i les notes no és tan escàs com en altres llengües i aquestes tres parts presenten resultats bastant igualats.

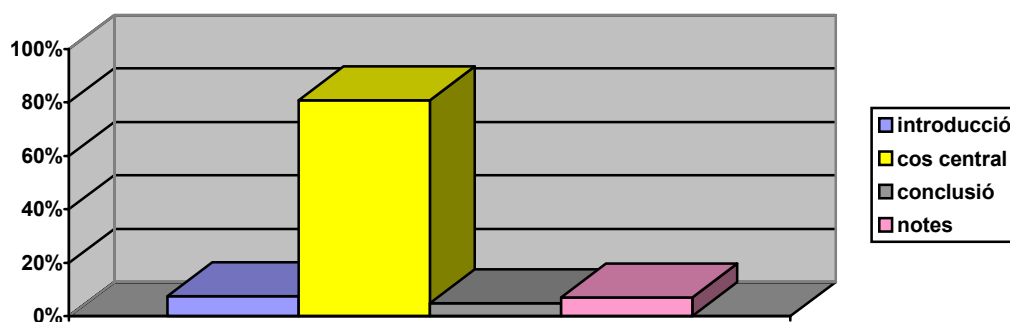

Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text

Convé notar com el percentatge en les notes arriba a un 7% (16 ocurrences). Cal pensar que en lingüística les notes a peu de pàgina són bastant habituals i

extenses i, com veurem més endavant, en les altres disciplines els resultats seran inferiors.

Quant a la distribució dels tipus de construccions en les diverses parts del text, observem que totes les parts del text predomina la passiva, que és la construcció més utilitzada. No obstant això, convé assenyalar que en les notes la diferència entre la passiva i la impersonal es redueix molt.

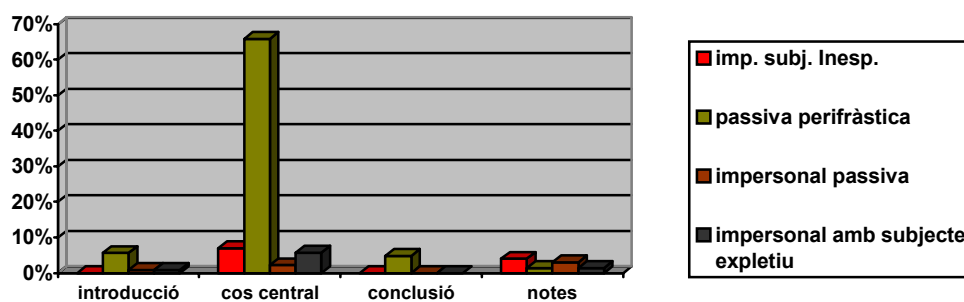

Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text

Aquests resultats ens mostren que, en les notes, l'emissor té bastant necessitat de protegir la imatge a través de les impersonals, a pesar que el fet de situar un comentari en les notes ja implica una protecció de la imatge.

La distribució de la tercera persona també és molt semblant a la figura que veïem abans. La concentració màxima es produeix en el cos central (131 ocurrences, 78,4%). En les notes, la xifra de construccions referents a la tercera persona experimenta una minva respecte les de primera.

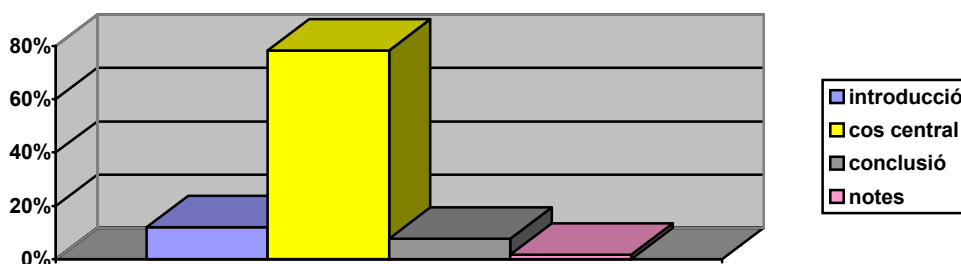

Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text

La minva de les construccions de tercera persona en les notes està en relació amb el caràcter d'aquesta part del text, que sembla ser utilitzada per a ampliar informació i en la qual l'emissor continua focalitzant-se, bé a través de marques de persona, bé a través de construccions d'impersonalització.

Pel que fa a la distribució dels tipus de construccions, en totes les parts és majoritària la passiva, mentre que la impersonal sense subjecte referencial sols assoleix representació en el cos central i en la conclusió.

12.1.5. Conclusions

El nombre de construccions d'impersonalització referents a la primera persona es presenta en una xifra molt semblant a la de les marques de persona, tot i que una mica inferior. D'una banda, cal tenir en compte que trobem un petit desequilibri entre els dos gèneres: en les ressenyes és més habitual l'ús de marques de persona, mentre que en els articles de polèmica, l'emissor tendeix a ocultar-se majoritàriament sota mecanismes d'impersonalització. D'altra banda, convé assenyalar que el processos d'impersonalització de primera persona i de tercera es manifesten en percentatge molt semblant, tot i que els referits a la primera persona són lleugerament superiors (57,8%).

La primera persona que s'amaga sota processos d'impersonalització, ho fa generalment sota la passiva. Així mateix, s'observa una tendència més elevada que en les altres llengües a usar la impersonal amb subjecte inespecífic, mentre que la xifra de les impersonals es redueix considerablement. La tercera persona s'oculta majoritàriament sota passives i no és gaire habitual que hi aparega l'agent explícit en la posició de complement agent, per la qual cosa cal deduir que es prefereix donar protagonisme a l'objecte d'estudi més que no a l'agent.

Taula 1. Construccions d'impersonalització

	Tipus de construcció	Ocurrences	Percentatges
1a persona	Imp. subj. inespecífic	20	5,1%
	Passiva perifràstica	178	44,9%
	Impersonal passiva	14	3,5%
	Impersonal amb subjecte expletiu	17	4,3%
	TOTAL	229	57,8%
	3a persona	Imp. subj. inespecífic	0
Passiva perifràstica		145	36,6%
Impersonal passiva		6	1,5%
Impersonal amb subjecte expletiu		16	4,1%
TOTAL		167	42,2%

Els resultats que veiem en la taula 2 ens demostren la importància de la passiva en la sintaxi anglesa. En la següent taula, podem veure que la funció majoritària és la d'analista, com ocorria amb les marques de persona i com sembla lògic si tenim en compte la funció d'aquests textos.

La funció d'escriptor, encoberta a través de les passives, és la segona funció més important quantitativament, mentre que l'experimentador, que assolía índexs bastant importants en les marques de persona, no té gaire representativitat.

Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor

Tipus de construcció	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatge
Impersonal subjecte inespecífic		20	8,7%
	Exemple	2	0,9%
	Declarant	2	0,9%
	Analista	16	6,9%
Passiva perifràstica		178	77,7%
	Exemple	1	0,4%
	Escriptor	23	10%
	Declarant	25	10,9%
	Analista	124 (4 an. exper.)	54,2%
	Atacant	5	2,2%
Impersonal passiva		14	6,1%
	Escriptor	1	0,4
	Analista	11	4,8%
	Atacant	2	0,9%
Impersonal amb subjecte expletiu		17	7,4%
	Analista	16	7%
	Atacant	1	0,4%
TOTAL		229	100%

Quant a la distribució de les construccions en les diverses parts del text, es produeix una concentració en el cos de la crítica. A molta distància, les notes i la introducció acumulen algunes construccions. Observem, d'altra banda, que en totes les parts, tret de les notes, predomina la passiva. En les notes, hi ha un predomini de la impersonal.

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	16 (7%)	0 (0%)	4 (1,7%)
Passiva perifràstica	13 (5,6%)	151 (65,9%)	11 (4,8%)	3 (1,4%)
Impersonal passiva	2 (0,9%)	5 (2,2%)	0 (0%)	7 (3%)
Impersonal amb subjecte expletiu	2 (0,9%)	13 (5,7%)	0 (0%)	2 (0,9%)
TOTAL	17 (7,4 %)	185 (80,8%)	11 (4,8%)	16 (7%)

Els resultats de les notes mereixen ser destacats. En primer lloc, hem de tenir en compte que en lingüística les notes solen ser més extenses i més abundants i, per això, el percentatge augmenta. En segon lloc, el tipus de construccions predominants, les impersonals, apunten a una voluntat de focalitzar l'atenció sobre el procés que es descriu.

Igual com ocorria en les altres llengües, la funció d'analista resulta predominant en totes les parts (taula 4). La dada més interessant i que distingeix els textos de lingüística en anglés dels que hem vist en les altres llengües és que en el cos central s'amaguen tots els tipus de funcions sota les construccions d'impersonalització, tret d'experimentador.

L'interès per ocultar tots els tipus de funcions està relacionat amb una voluntat per universalitzar el missatge, fins i tot en el cas dels exemples. L'augment de la funció d'analista sota aquestes construccions en les notes a peu de pàgina ens revela que també es vol donar rellevància als objectes o bé a les obres que s'hi citen.

Taula 4. Distribució de les funcions en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	3 (1,3%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Escriptor	3 (1,3%)	20 (8,7%)	1 (0,4%)	0 (0%)
Declarant	4 (1,7%)	21 (9,2%)	2 (0,9%)	0 (0%)
Analista	10 (4,4%)	132 (57,6%)	7 (3%)	16 (7%)
Atacant	0 (0%)	9 (3,9%)	1 (0,4%)	0 (0%)
TOTAL	17 (7,4 %)	185 (80,8%)	11 (4,8%)	16 (7%)

La distribució de les construccions de tercera persona mostra que, després, del cos del text, en ordre de freqüència, hi ha la introducció. En totes les parts del text, es pot observar el predomini de la passiva.

Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	19 (11,4%)	114 (68,2%)	9 (5,4%)	3 (1,8%)
Impersonal passiva	0 (0%)	5 (3%)	1 (0,6%)	0 (0%)
Impersonal amb subjecte expletiu	1 (0,6%)	12 (7,2%)	3 (1,8%)	0 (0%)
TOTAL	20 (12%)	131 (78,4%)	13 (7,8%)	3 (1,8%)

L'ús de marques de tercera persona en la introducció està relacionat amb la necessitat, en aquesta part, de presentar els textos que es volen comentar. A pesar de l'ús que se'n fa en la introducció, podem dir que en els textos de lingüística en anglés l'emissor, la primera persona, es manifesta majoritària en totes les parts.

12.2. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE DRET EN ANGLÈS

Els resultats obtinguts en el corpus de dret en anglès són molt semblants, tot i que una mica inferiors, als obtinguts en lingüística. Així, en les ressenyes hem localitzat 27 casos de construccions d'impersonalitat per amagar la primera persona sobre un total de 61 marques (44,3%), mentre que, en els articles de polèmica, aquesta xifra es redueix considerablement fins al 23,5% (84 ocurrències sobre 357 marques totals).

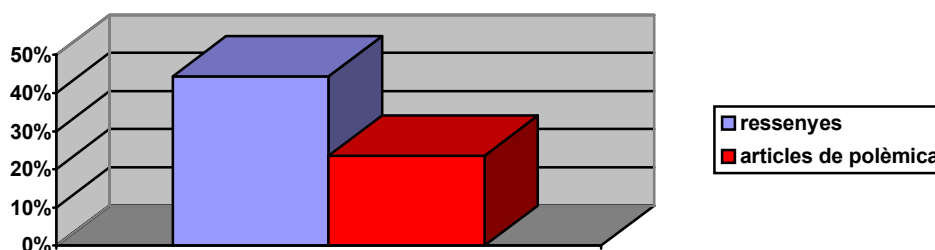

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres

L'ús de marques de persona i de processos d'impersonalització és molt igualat en els textos de dret en anglès, especialment en les ressenyes; mentre que en els articles de polèmica el nombre de marques de primera persona és molt major que el nombre de construccions d'impersonalització. Si tenim en compte que la gran part d'aquestes construccions d'impersonalització fan referència a la tercera persona, podem concloure que l'emissor no té cap problema a presentar-se en un primer pla sota marques de persona. En el següent gràfic, mostrem la proporció de les construccions que al·ludeixen la primera persona i les que al·ludeixen a la tercera persona. De primera persona, n'hem trobat 111 casos, que impliquen un percentatge del 44,2%. Les de tercera persona són una mica superiors i assoleixen un percentatge del 55,8% (140 ocurrències).

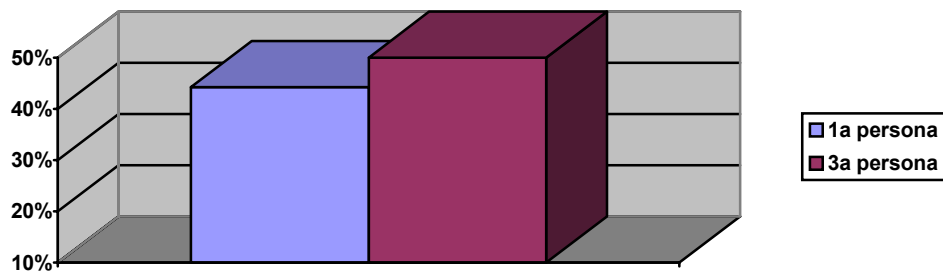

Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització

Aquest gràfic acaba de refermar la importància de la primera persona en els nostres textos de dret en anglés:

- (1) If all **we** can do today in a practical sense is struggle for **our** answer, in what way can those academics pursuing longer-term socio-legal research assist in providing insights and possible solutions? What follows is a tentative (and perhaps even presumptuous) agenda for socio-legal studies in the law and technology area.
It is useful to begin by asking oneself: “What is worthy of inquiry?” At least **one** can bare one’s mind, as it were, on that. Then **one** may also attempt to reach agreement with one’s fellow scholars as to the right kind of questions to be asked, even though the research of many scholars would be necessary to tackle them, and a consensus on answers might be difficult. (Dang2)

En el fragment de (1), hem marcat amb color blau les marques de persona i les construccions d'impersonalitat que fan referència a la primera persona. Aquest fragment és una mostra del predomini de la primera persona en els textos de dret en anglés.

12.2.1. La primera persona oculta en els textos de dret en anglés

La construcció d'impersonalització majoritària per a amagar la primera persona en els textos de dret en anglés és la passiva, de la qual hem trobat 75 casos (67,6%). Bastant més inferiors són les proporcions de les impersonals sense subjecte específic, de les impersonals passives i de les impersonals amb subjecte expletiu. De les primeres, n'hem localitzat 19 ocurrències (17,1%) i de les

segones, n'hem trobat 10 casos (9%). Les impersonals amb subjecte expletiu són les menys freqüents, amb solament 7 ocurrences (6,3%):

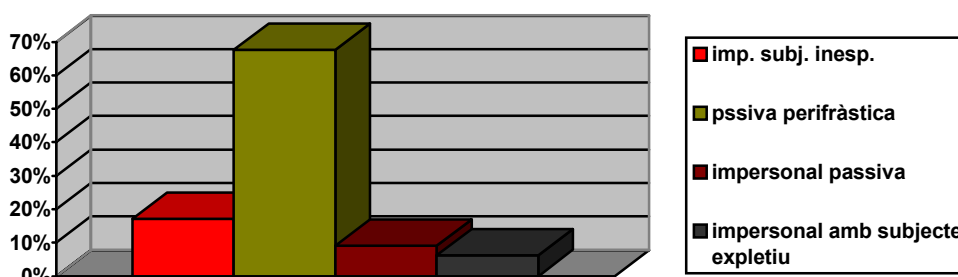

Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten la persona

La passiva és la construcció majoritària en dret anglès (75 casos, 67,6%), com ja ocorria en lingüística:

- (2) a. **This could be viewed** as being academically appropriate, since the prime movers behind the concept of the Decade were developing countries. But the lack of regional balance does result in a spectrum of views that is less diverse than one might have hoped. In this light, it does not seem “surprising” that the contributors had much “in common.” (resDang2)
- b. **The theory of interceptive subtraction will now be examined** in its application. As has been mentioned,²³ the cases to which Birks applies the theory fall into five categories. (Dang1)
- c. But again, an inquiry into the information network or environment in which lawyers actually work is likely to be a very important element in understanding whether there is **something which might properly be termed** a legal culture. (Dang2)

Les construccions passives ajuden a donar rellevància als objectes, en aquest cas les lleis generalment, i ajuden a augmentar el grau d'impersonalitat des del punt de vista semàntic.

La impersonal amb subjecte inespecífic té una representació bastant considerable en els textos en anglés (19 casos, 17,1%), si la comparem amb la del català i, encara més amb la del castellà:

- (3) a. Rather, it is used to limit the applicability of the Right, and **one cannot discern** the principled basis, other than a rule of reasonableness, on which this limitation is done. (Dang3)
- b. **One might, indeed, want to resist** -and in the name of resistance- that monologic history and its foundation upon the selfsufficiency of culture, which Tully himself contests. (resDang3)

Aquests tipus de construccions compensen l'efecte d'impersonalització de les passives, ja que en aquest casos l'emissor sembla molt més implicat en el missatge. D'alguna manera s'identifica amb el *one* i es presenta com a exemple paradigmàtic.

La impersonal passiva és la construcció que ocupa el tercer lloc pel que fa a la quantitat (10 ocurrències, 9%):

- (4) a. **It may be added** that a convention creating an international tribunal (and concomitant international criminal code) could help systematize the relevant law and practice and erode the opportunity for propagandists to appropriate it. (resDang1)
- b. **It must be noted** that Birks's theory would predict that the plaintiffs would win on the facts of *Williams v Everett*: the plaintiffs were owed money by the third party, who paid money to the defendant, who intercepted it. Birks's certainty requirement is apparently satisfied. (Dang1)

Les impersonals amb subjecte expletiu són molt escasses en els nostres textos de dret en anglés (7 casos, 6,3%):

- (5) **It is convenient to** deal with the matters under this head in two categories -the position of the state, and the position of individuals *vis-à-vis* each other. (Dang2)

Tant les impersonals passives com les impersonals amb subjecte expletiu comporten un alt grau d'impersonalització semàntica, però a diferència de les passives no permeten la focalització en un objecte, ja que la posició de subjecte està ocupada per *it*.

Els resultats que ens ofereixen els textos de lingüística en anglès i aquests de dret són molt semblants. Únicament, convé destacar l'escassa quantitat de construccions impersonals sense subjecte específic en els textos de dret. Així doncs, podem concloure que no hi ha diferències importants en el cas dels tipus de processos d'impersonalització de primera persona.

12.2.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de dret en anglès

Les funcions que adopta l'emissor quan opta per manifestar-se sota una construcció d'impersonalitat són molt diverses. Hem pogut trobar ocurrences de tots els tipus de funcions tret de la funció d'exemple.

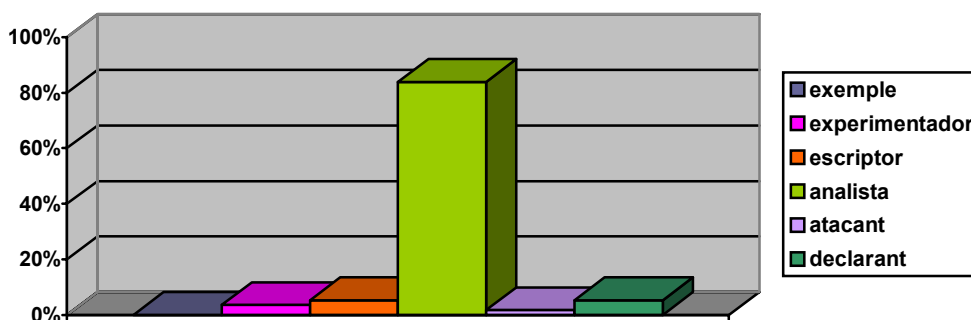

Figura 4. Funcions de l'emissor

De la funció d'analista, n'hem trobat 93 casos (83,8%):

- (6) a. **This could be viewed** as being academically appropriate, since the prime movers behind the concept of the Decade were developing countries. But the lack of regional balance does result in a spectrum of views that is less diverse than one might have hoped. In this

light, it does not seem “surprising” that the contributors had much “in common.” (resDang2)

- b. **One might support** the contention that such accounts are exaggerated, perhaps even implausible, it is not, of course, clear that redescribing imperialism as a dialogue is any less implausible or, indeed, any less naive or ilusory. (resDang3)
- c. **It must be noted** that there was no actual payment to the defendant in this case Also it is inconsistent on another point with *Shamia v Joory* [1958] I QB 448; namely, whether a debt can be transferred by attornment *Shamia* may be incorrect; see below, pp510-II. Attornment generally is discussed (below, ss, pp 504 ff) (Dang1)

L'ocultació de la funció d'analista es produeix majoritàriament sota la passiva (6a), la impersonal amb subjecte inespecífic (6b) i impersonal passiva (6c). També hi ha tres casos que es manifesten a través de la impersonal amb subjecte expletiu. Com es pot veure, el següent gràfic reproduïx el mateix esquema dels resultats globals (figura 3).

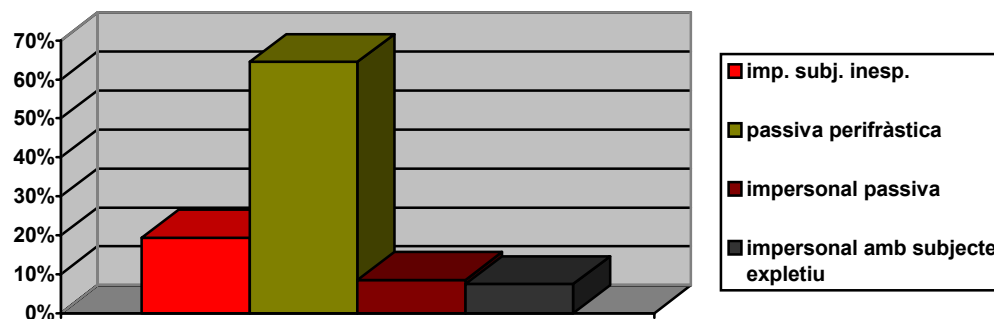

Figura 5. Funció d'analista

La resta de funcions es presenten en proporcions molt reduïdes. La més destacada d'aquest grup és la funció de declarant (6 ocurrències, 5,4%) i d'escriptor (6 ocurrències, 5,4%):

- (7) **This idea is developed** below in s 5A. (Dang1)

La funció d'escriptor és majoritària en els articles de polèmica que en les ressenyes, com va sent habitual en totes les llengües i disciplines, ja que l'extensió d'aquests textos provoca en l'emissor una major necessitat per a organitzar-los. La funció de declarant també és menys freqüent sota processos d'impersonalització (5 ocurrences, 5%) que sota marques de persona:

- (8) It is an authority vested in the defendant to transfer the third party's ownership to the plaintiff. After all, no formalities **are required** to create a power. (Dang1)

La funció d'experimentador és molt poc freqüent sota construccions d'impersonalització. N'hem localitzat 4 casos (3,6%):

- (9) **One can read** Sophocles' Antigone as the same story. If one does, however, Sophocles' heroine is no moral match for Plato's Socrates, nor is Creon the villain of tradition. (Dang3)

Contràriament al que hem vist en les marques de persona, en aquestes construccions d'impersonalització, la funció d'experimentador es presenta en els articles de polèmica i, generalment, en la part de les notes, on l'autor remet a altres lectures relacionades amb el tema.

La funció d'atacant és la més minoritària sota aquestes construccions d'impersonalització (2 ocurrences, 1,8%):

- (10) Tully reduces imperialism entirely to a vision of history: as though this vision would only **need to be re-visited** in order to do away with imperialism altogether. (resDang3)

Aquesta funció es prefereix expressar a través de marques de persona, tot i que l'emissor no adopta gaire sovint la funció d'atacant, almenys es presenta en una xifra inferior a la dels textos de lingüística en anglès.

12.2.3. La tercera persona oculta en els textos de dret en anglés

En les construccions d'impersonalització que oculten la tercera persona hi ha una majoria absoluta de la passiva i únicament en tres ocasions la tercera persona es manifesta a través de construccions impersonals passives.

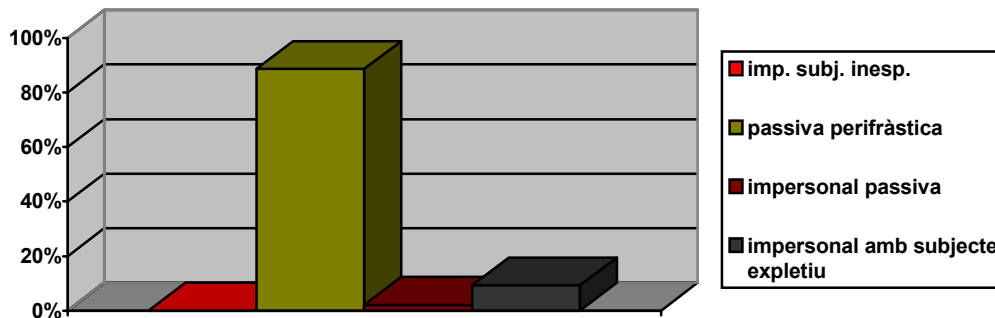

Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona

De passiva perifràstica, n'hem trobat 124 exemples (88,6%) i, per tant, té un predomini quasi absolut:

- (11) a. The proposals **are carefully thought out** and could pave the way to wider resort to the World Court. (resDang2)
- b. This view might need **to be revised** in light of the general philosophy of copyright law recently expressed by the Supreme Court in Feist Publications (Dang2)
- c. That is, once a political program **is accepted** because it promises fundamental changes, that program, in the eyes of demagogic supporters, may no longer be subject to limitation. (Dang1)

Aquestes construccions passives, com mostren els exemples de (10), destaquen l'objecte d'estudi per sobre de l'agent, que en molts casos apareix explicitat en els textos del nostre corpus. Així, *the proposals*, *this view* o *a political program* són els elements que l'emissor prefereix destacar per sobre de l'actor.

En segon lloc però a molta distància, hi ha les impersonals amb subjecte expletiu, que són molt poc freqüents en aquests textos com a elements d'ocultació de la primera persona, mentre que hem trobat 13 casos d'impersonals amb subjecte expletiu (9,3%):

- (12) [...] **it is possible that** the arguments that legitimated legal culture cannot be made without reference to and structuring by the larger culture (Dang3)

D'impersonals passives, n'hem trobat 3 casos (2,1%), una proporció major que en els textos de lingüística en anglès, on eren absents:

- (13) a. **It is submitted that** this view is correct. In Shamia i46 **it was held that** a debt could be transferred by attornment. The case is criticized in Goff and Yones i47 and elsewhere,¹⁴ i and is probably wrong. (Dang1)

Aquestes construccions tenen una representativitat més elevada que en els textos de lingüística en anglès. Cal marcar també que aquestes construccions solament apareixen en els articles de polèmica i no en les ressenyes.

12.2.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text

La major concentració de marques de persona es produeix en el cos central, tot i que, com mostra la figura 7, les notes presenten una quantitat de construccions superiors al que hem observat en altres llengües i també en lingüística en anglès.

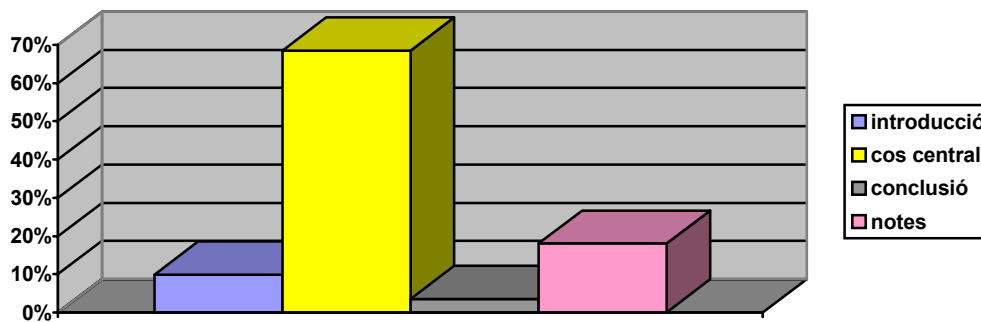

Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text

D'acord, amb els resultats que observem, en les notes dels textos de dret en anglés tornem a observar una necessitat d'ocultar la imatge de l'emissor.

Pel que fa a la distribució dels diversos tipus de construccions en el text, s'observa que en totes les parts del text es manté el domini de la passiva. La segona construcció predominant varia segons les parts del text. Així, en la introducció i en el cos central la segona construcció predominant és la impersonal amb subjecte inespecífic; mentre que, en les conclusions i en les notes, és més majoritària la impersonal passiva.

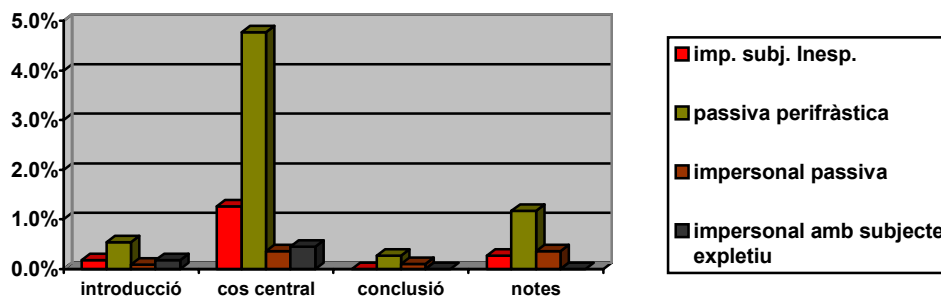

Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text

Aquests resultats ens confirmen un interès especial de l'emissor a protegir la pròpia imatge en el cas de les notes a peu de pàgina. Un espai en què, en català i

en castellà, l'emissor se sol presentar més sovint sota marques de persona i sense tanta por de fer malbé la pròpia imatge.

En el cas de les construccions referents a la tercera persona, també hi ha una concentració màxima en el cos central, però en les notes tornem a observar un augment de construccions d'impersonalització. Convé assenyalar que aquesta xifra tan elevada en les notes, tal com ocorria amb els processos de primera persona, contrasta amb l'escassetat d'aquests mecanismes en la introducció i en la conclusió.

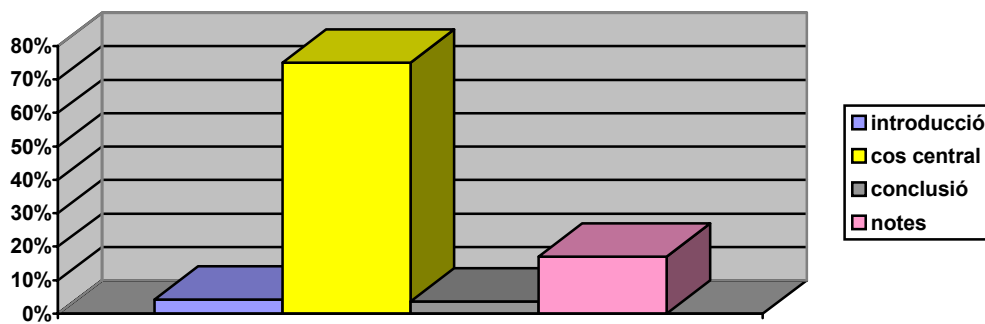

Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text

Quant a la distribució dels tipus de construccions, la passiva és predominant en totes les parts i únicament en el cos central apareix representada la impersonal passiva.

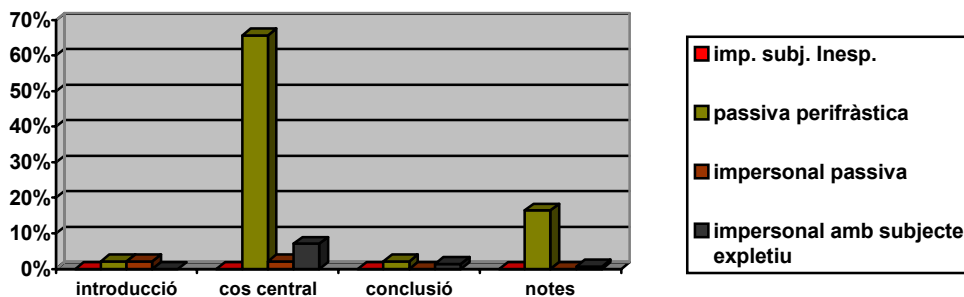

Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text

El cos central és la part on es presenta l'anàlisi més rigorosa i, per tant, sembla lògic que l'emissor vulga protegir més la imatge de l'altre amb la passiva, tot i que, com hem vist, no hi ha una preocupació per preservar la "face".

12.2.5. Conclusions

En els textos de dret en anglés del nostre corpus, hem localitzat un percentatge menor de processos d'impersonalització referits a la primera persona que de marques de persona. Contràriament al que ocorria en dret en les altres llengües, el predomini de les marques de persona es fa molt més evident en els articles de polèmica, on el nombre de processos d'impersonalització es redueix bastant. L'escassa quantitat de processos referits a la primera persona comporta un petit augment en la proporció de mecanismes de tercera persona (55,8%).

Si ens fixem en el tipus de construccions que s'usen per a amagar les dues persones (taula 1), trobarem que la passiva, com ja observàvem en lingüística, és la construcció majoritària a través de la qual s'oculta la primera i la tercera persona. La primera persona s'oculta també a través de les impersonals amb subjecte inespecífic i de les impersonals passives, tot i que en nombre molt reduït. Així mateix, la tercera persona s'amaga també, de manera molt esporàdica, sota les impersonals esvenimentals.

Els resultats de la taula 1 confirmen que, quan es pretén ocultar la persona en anglés es fa a través de la passiva, que és una construcció que resulta més normal en anglés, tal com véiem en els resultats de lingüística i contràriament al que ocorre en català i en castellà.

Taula 1. Construccions d'impersonalització

	Tipus de construcció	Ocurrències	Percentatges
1a persona	Imp. subj. inespecífic	19	7,6%
	Passiva perifràstica	75	29,7%
	Impersonal passiva	10	4%
	Impersonal amb subjecte expletiu	7	2,9%
	TOTAL	111	44,2%
	3a persona	Imp. subj. inespecífic	0
Passiva perifràstica		124	49,4%
Impersonal passiva		3	1,2%
Impersonal amb subjecte expletiu		13	5,2%
TOTAL		140	55,8%

Pel que fa a les funcions, la d'analista presenta índexs molt elevats, de manera que les altres funcions apareixen en quantitats molt petites, fins i tot més reduïdes que en els textos de lingüística en anglès.

Els predomini de la funció d'analista, va seguida per la funció d'escriptor i la d'experimentador. La funció d'atacant és molt poc representativa sota construccions d'impersonalitat. De fet, aquesta funció es presenta també majoritàriament a través de marques de persona, la qual cosa demostra que, en els nostres textos de dret en anglès, l'emissor no es preocupa per ocultar la seva imatge, ni tan sols en funcions que poden perjudicar-lo. Com s'observa en la taula 2, totes les funcions solen amagar-se majoritàriament sota les construccions predominants, les passives.

Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor

Tipus de construcció	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatge
Impersonal subjecte inespecífic		19	17,1%
	Experimentador Analista	1 18	0,3% 16,8%
Passiva perifràstica		75	67,6%
	Experimentador	3	1,8%
	Escriptor	5	4,5%
	Declarant	5	4,5%
	Analista	60	54%
Atacant	2	1,8%	
Impersonal passiva		10	9%
	Escriptor	1	0,9%
	Declarant Analista	1 8	0,9% 7,2%
Impersonal amb subjecte expletiu	Analista	7	6,3%
TOTAL		111	100%

Quant a la distribució dels diversos tipus de construccions en les parts del text, crida l'atenció, en primer lloc, la gran concentració de processos d'impersonalització en el cos de la crítica; i, en segon lloc, tot i que a molta distància, la quantitat de construccions que trobem en les notes.

Pel que es veu en la taula 3, les notes en els textos de dret en anglés també són bastant abundants, tenen una llargada considerable, i no es limiten a remetre a les obres de referència. Per això, en moltes ocasions, es recorre a les construccions d'impersonalitat per a descriure processos, tal com hem observat en lingüística.

Pel que fa a la distribució de les funcions en les diverses parts del text (taula 4), veiem que la funció d'analista és la predominant en totes les seccions, dada coincident en totes les llengües i en totes les disciplines. En el cos central, com també en els textos de lingüística en anglés, hi ha representació de quasi tots els

tipus de funcions. Així mateix, en les notes, la funció d'analista tendeix a ocultar-se amb bastant freqüència amb mecanismes d'impersonalització.

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	2 (1,8%)	14 (12,6%)	0 (0%)	3 (2,7%)
Passiva perifràstica	6 (5,4%)	53 (47,7%)	3 (2,7%)	13 (11,7%)
Impersonal passiva	1 (0,9%)	4 (3,6%)	1 (0,9%)	4 (3,6%)
Impersonal amb subjecte expletiu	2 (1,8%)	5 (4,5%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	11 (9,9%)	76 (68,5%)	4 (3,6%)	20 (18%)

Taula 4. Distribució de les funcions en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	0 (0%)	1 (0,9%)	0 (0%)	3 (2,7%)
Escriptor	0 (0%)	3 (2,7%)	1 (0,9%)	2 (1,8%)
Declarant	0 (0%)	5 (4,5%)	0 (0%)	1 (0,9%)
Analista	10 (9%)	66 (59,5%)	3 (2,7%)	14 (12,6%)
Atacant	1 (0,9%)	1 (0,9%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	11 (9,9%)	76 (68,5%)	4 (3,6%)	20 (18%)

Les notes a peu de pàgina no es consideren un espai protector de la imatge i l'emissor utilitza amb un índex bastant elevat les construccions d'impersonalització, en especial amb la funció d'analista.

La distribució dels mecanismes que fan referència a la tercera persona segueix els mateixos passos que la distribució dels mecanismes de primera persona. Així, es produeix una gran concentració de construccions en el cos de la crítica. Igualment, com ocorria amb les construccions referents a la primera persona, s'acumula una quantitat considerable de construccions en les notes, mentre que en la introducció i les conclusions les xifres descendeixen bastant.

Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	3 (2,1%)	92 (65,7%)	3 (2,1%)	23 (16,4%)
Impersonal passiva	3 (2,1%)	3 (2,1%)	0 (0%)	0 (0%)
Impersonal amb subjecte expletiu	0 (0%)	10 (7,1%)	2 (1,4%)	1 (0,7%)
TOTAL	6 (4,3%)	105 (75%)	5 (3,6%)	24 (17,1%)

Els resultats de les construccions referides a la tercera persona confirmen la importància de les notes a peu de pàgina en els textos de dret en anglés i posen en evidència que en la introducció i en les conclusions la primera persona té molt més protagonisme que la tercera o, en tot cas, aquesta no se sol ocultar sota mecanismes d'impersonalitat.

12.3. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN ANGLÈS

El corpus de física en anglès presenta un 58,2% de mecanismes d'impersonalització que amaguen la primera persona sobre el total de marques de primera persona estudiades. Ara bé, cal dir que hem detectat diferències importants entre els dos gèneres que analitzem. En les ressenyes, la proporció de processos d'impersonalització sobre marques de persona és molt reduïda, ja que hem localitzat 28 casos sobre un total de 172 construccions, la qual cosa implica un percentatge del 16,3%, que és el percentatge més baix que hem vist fins ara. Tanmateix, en els articles de polèmica, el nombre de construccions d'impersonalització és molt major que el de marques de persona. Així, hem trobat 182 casos sobre un total de 331 (55%).

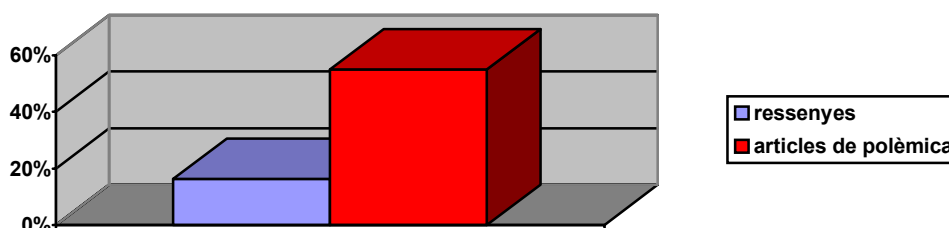

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres

Aquests resultats ens indiquen que l'estil del llenguatge dels físics en anglès tendeix a fer servir gran quantitat de construccions d'impersonalització, que no són tan utilitzades en les ressenyes, ja que se segueix un estil més semblant per a totes les disciplines. Podríem dir que en l'escriptura de les ressenyes sembla predominar l'estil de gènere per sobre de l'estil de la disciplina.

Pel que fa als dos tipus de construccions que hem distingit, les que es refereixen a la primera i a la tercera persona, hem pogut comprovar que les construccions que fan referència a la primera persona són molt més majoritàries

que les que fan referència a la tercera. Hi ha 210 ocurrences de processos referits a la primera persona, la qual cosa representa un percentatge del 58,8%, mentre que hem trobat 147 casos de tercera persona, que impliquen un percentatge del 41,2%.

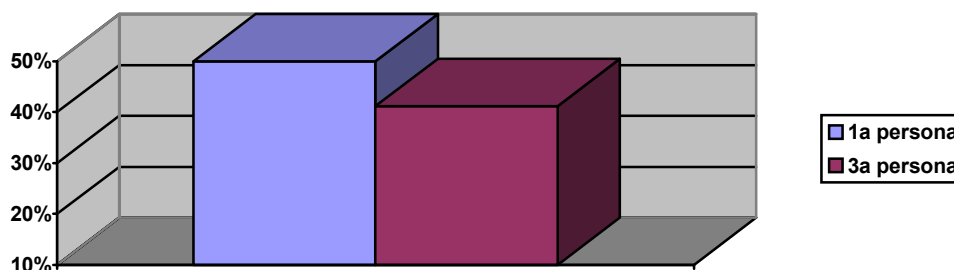

Figura 2. Persona oculta en les construccions d'impersonalització

Pel que sembla, hi ha una necessitat major d'ocultar la pròpia imatge que no d'ocultar la de la tercera persona. No obstant això, l'emissor, en anglés, continua manifestant-se majoritàriament a través de les marques de persona.

12.3.1. La primera persona oculta en els textos de física en anglés

El tipus de construccions d'impersonalització sota les quals s'amaga la primera persona són ben diverses. De fet, hi ha representació de tots els tipus que hem distingit: passiva, impersonals amb subjecte inespecífic, impersonals passives i impersonals amb subjecte expletiu.

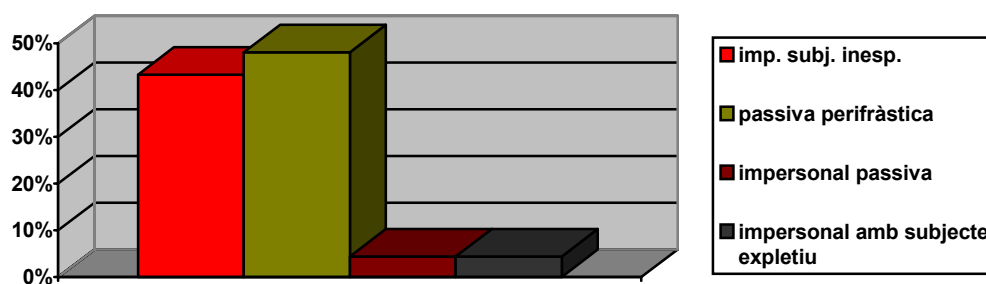

Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona

Com ens mostra el gràfic, la construcció més utilitzada és la passiva, de la qual hem trobat 101 casos (48,1%):

- (1) a. **This phase must be characterized** by some kind of order, as the relevant spin model is half-integral, but the symmetry-breaking can only be discrete because the transition to it is second-order. (Fang1)
- b. This would have presented the advantage of leading to more “portable” books and possibly to a lower price for each of the two volumes, an important consideration if the book is **to be used** as a textbook. (resFang5)
- c. In particular, bias generated with different weightings **is studied** in [20] and the adequacy of correlation estimates in [19]. (Fang4)
- d. The first is a group of what **might be called** “mainstream” papers, summarizing or extending research, both experimental and theoretical, into various areas of new research that are generally accepted by the mainstream physics community. (resFang1)

En la majoria dels casos, les passives fan referència a l'emissor i al receptor (*might be called, must be characterized...*), pretenen arrossegar l'emissor.

La impersonal amb subjecte inespecífic té una representativitat molt elevada i, de fet, presenta xifres molt semblants a la passiva. N'hem pogut localitzar 91 ocurrences (43,3%):

- (2) a. Furthermore, if **one** calculates the relative surface gravity and density, one finds that neither value for the relative mass corresponds to Newton's relative surface gravity and density. On a hunch I considered the possibility that the value of 1/1732 was particularly illegibly written, and that the number “ 1” in the denominator, was actually a “2.” Substituting a mass of 1/2732 does remarkably yield exactly the right value for the surface gravity and a value for the density well within rounding errors (see Table I). (Fang2)

- b. Thus **one** uses Newton's value for the mass of Jupiter, 1/1067, as opposed to the calculated value of 1/1064. Note that 0.0943 exactly agrees with Newton's result (see Table I). (Fang3)
- c. As **one** reads the arguments and derivation, **one** finds the presentation more like a typical intermediate mechanics text than an introductory physics text. (resFang2)

Aquesta quantitat és la més elevada en totes les disciplines i en totes les llengües. El predomini d'aquestes dues construccions, la passiva i la impersonal amb subjecte inespecífic, indica que l'emissor queda ocult, però no tant com en les impersonals passives i en les impersonals amb subjecte expletiu.

Les construccions impersonals passives i les impersonals amb subjecte expletiu es presenten en proporcions molt semblants. Així, hem trobat 9 ocurrences d'impersonals passives (4,3%) i 9 d'impersonals amb subjecte expletiu (4,3%%). Aquestes dues construccions són molt semblants. De fet, els exemples de (3) (impersonal passiva) i els de (4) (impersonal amb subjecte expletiu), aparentment, sols es diferencien perquè les primeres es presenten amb participi, mentre que les segones es manifesten amb adjectiu; així mateix, la conjunció en el primer cas és *that* i en el segon és *to*.

- (3) a. Finally, **it should be noted that** these remarks apply to any proposed study of turbulence in the divertor scrape-off layer,¹ in which atomic physics is expected to play a role. (Fang3)
- b. Although **it has been shown that** if a given data set may be well represented by a dielectricsystem (Fang4)
- (4) **It is clear that** the authors have a special fondness for the gyroscope, an interest shared by many physicist (resFang2)

Aquestes construccions són les que impliquen un grau major d'impersonalització i l'escassa quantitat en què es presenten ens fa refermar la idea que l'emissor d'aquests textos prefereix ocupar un primer pla.

12.3.2. Els mecanismes d'impersonalització i la funció de l'emissor en els textos de física en anglès

L'emissor dels nostres textos de física en anglès no solament s'amaga sota gran varietat de construccions, sinó que també desenvolupa una gran quantitat de funcions: exemple, experimentador, escriptor, analista i atacant. Sols la funció de declarant és absent en aquests textos i sota construccions d'impersonalització.

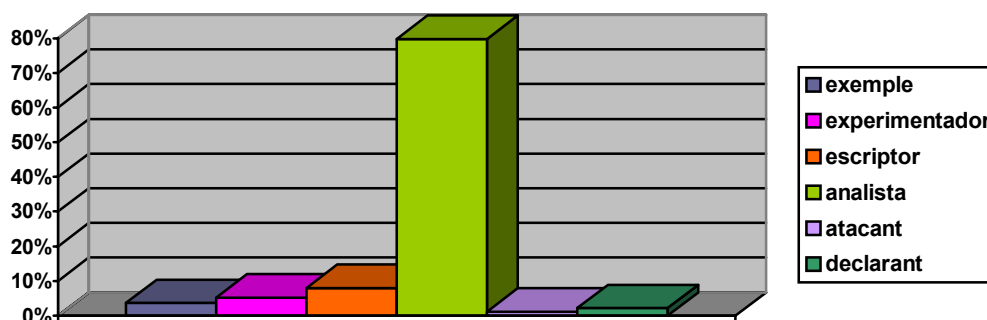

Figura 4. Funcions de l'emissor

La funció majoritària és la d'analista. Hem localitzat 166 casos d'aquesta funció (79,8%):

- (5) a. At the level of interpreting experiments **this might be construed** as pedantry, for phenomenology based on a critical point is not so different from phenomenology based on a phase if the energy resolution is sufficiently crude. (Fang1)
- b. But the topics that are covered are presented in the scholarly and careful fashion that **one would expect** from these authors, and the chapters are a pleasure to read. (resFang5)
- c. **It is very important to emphasize** that this line of reasoning does not contradict any of Anderson's phenomenological observations, but simply contradicts the deeper physical meaning he assigns to them [5]. (Fang1)

La funció d'analista s'oculta majoritàriament a través de les passives (5a), tot i que les impersonals amb subjecte inespecífic (5b) també presenten una xifra bastant elevada. En l'extrem contrari, amb resultats molt reduïts, hi ha la impersonal passiva i la impersonal amb subjecte expletiu (5c). Cal comentar també que, contràriament al que ocorria amb les marques de persona, sols hem trobat dos casos d'analista experimental.

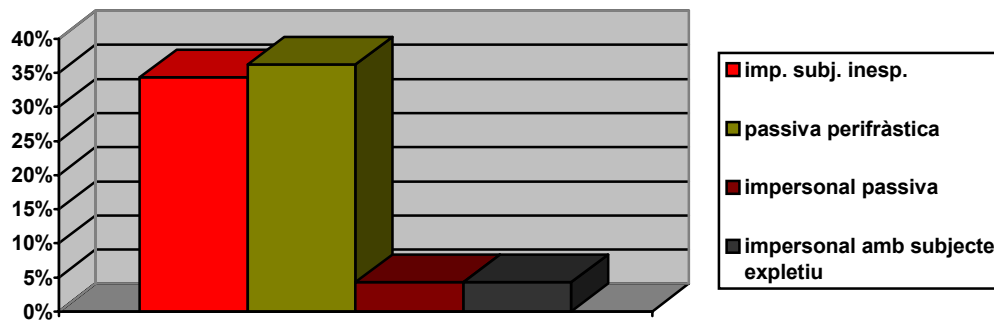

Figura 5. La funció d'analista

La funció d'escriptor és la següent en ordre quantitatiu, tot i que a molta distància. N'hem localitzat 17 casos (8%):

- (6) Because of this uncertainty, however, most of the present comparisons **have been carried out** both for additive errors and for proportional ones as well. (Fang4)

L'escassetat d'aquesta funció està relacionada d'una banda amb la tendència a presentar-se amb aquesta funció sota marques de persona, ja que és una funció que no posa en perill la imatge i, d'altra banda, a causa de l'extensió tan reduïda dels textos.

La funció d'experimentador és una mica menys freqüent (12 ocurrences, 5,2%):

- (7) a. As **one** reads the arguments and derivation, one finds the presentation more like a typical intermediate mechanics text than an introductory physics text. (resFang2)
- b. Arons gives a useful operational definition of scientific literacy and discusses examples of themes that **can be used** to cultivate and enhance aspects of scientific literacy. (resFang5)

Com en la majoria de llengües i disciplines, la funció d'experimentador es manifesta predominantment en les ressenyes.

Amb resultats quasi anecdòtics, hi ha les funcions d'exemple i declarant. De la funció d'exemple, n'hem trobat 7 exemples (3,6%):

- (8) For example, if students **are asked**, "Why do things fall?", the usual answer is, "Because of gravity." Although this answer satisfies most students, it does nothing more than conceal ignorance. (resFang4)

En general, com s'observa en l'exemple (8) aquesta funció s'utilitza ben poc com a arma argumentativa.

La funció de declarant es presenta especialment en les ressenyes, on l'emissor fa referència a experiències personals o reporta el que diuen els autors de l'obra que analitza. No obstant això, generalment es manifesta, en els nostres textos, mitjançant marques de persona:

- (9) Selleri shows that if **one wants** to consistently accommodate accelerations within relativity, one has to modify the Lorentz transformation (arising from the ambiguities in the one-way speed of light); and others. (resFang1)

Per últim, hi ha la funció d'atacant, de la qual hem localitzat 3 casos (1,2%):

- (10) If one performs the same procedure using the data for the Earth, **one cannot get** the results to agree with Newton's. (Fang2)

L'emissor, en els textos anglesos, no té problema a manifestar-se amb una marca de persona per a desenvolupar aquesta funció, tot i que siga perjudicial per a la seua imatge. Cal tenir en compte també que en els textos de física no hem vist tanta tendència a la crítica com en altres matèries.

12.3.3. La tercera persona oculta en els textos de física en anglés

La tercera persona s'amaga sota les quatre construccions que hem distingit de manera molt desigual. La construcció més usada per a amagar la tercera persona és la passiva. A molta distància, hi ha la impersonal passiva i la impersonal amb subjecte expletiu. Per últim, la impersonal amb subjecte inespecífic també té representació, però d'un cas.

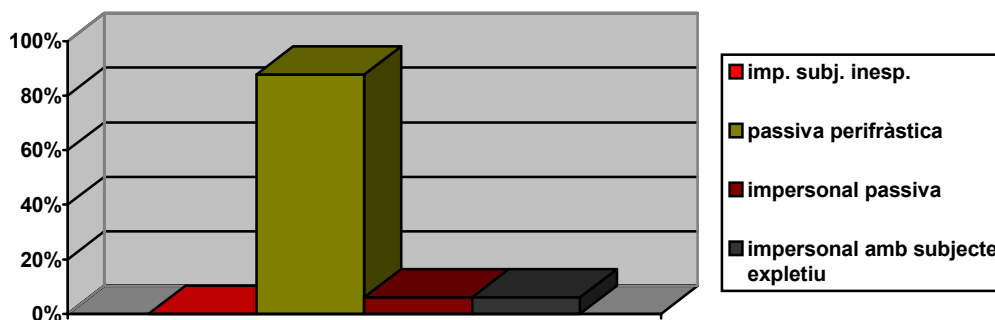

Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona

De passiva, n'hem trobat 129 casos que impliquen un percentatge de 87,8%:

- (11) a. The use of a story line makes it easier to decide which topics are tangential to this theme and therefore **can be omitted**. (resFang4)
- b. Though we are mainly concerned with the final edition of 1726 which **was translated** into English, it should be noted that the format of Newton's argument evolved following the first edition, where the "Rules of Philosophy" and "Phenomena" had not been separate (see Ref. I 1). (Fang2)

- c. Additional support **was provided** by the Center for Materials Research at Stanford University and by NASA Collaborative Agreement NCC 2794. (Fang1)

És la construcció majoritària, fet que ja s'observa també en les altres disciplines i també en les altres llengües que hem estudiat, ja que les construccions passives permeten situar l'objecte en un primer pla.

La impersonal passiva i la impersonal amb subjecte expletiu es presenten amb proporcions idèntiques: 9 (6,1%) i 9 (6,1%) casos respectivament, com ocorria amb les construccions de primera persona:

- (12) For the present noisy-data situation, **it was found** that no improvement occurred as M increased from 13 to 14, and the M D11 choice yielded the most parameter estimates with. (Fang4)
- (13) All experiments done to date on the cuprates have found two superconducting states, but **it is not clear** that they are adiabatically distinct. (Fang1)

Els exemples de (12) i (13) són bastant diferents. En (12) s'encobreix l'autor o autors del descobriment.

La impersonal amb subjecte inespecífic és molt poc habitual en l'ocultació de la tercera persona:

- (14) Indeed **many people** believe that there is only one superconducting state and that this is continuable into a BCS state at half-filling. (Fang1)

Generalment, les construccions amb *one* es refereixen a l'emissor com a representant de tota la humanitat. En (14), en canvi, l'emissor no sembla incloure's en *many people*, altrament busca desmarcar-se d'aquest pensament general.

12.3.4. Distribució de les construccions d'impersonalització en el text

La distribució de les construccions d'impersonalització en les diverses parts del text mostra grans desigualtats entre les diverses parts. La major concentració es produeix en el cos central (164 ocurrències, 82%). En la introducció, n'hem localitzat 26 casos (13%). Les parts del text on menys marques apareixen són la conclusió i les notes. Cal recordar que en les altres disciplines, l'ús de construccions d'impersonalització era molt habitual en les notes, que en les disciplines de ciències humanes i socials són més extenses que en física.

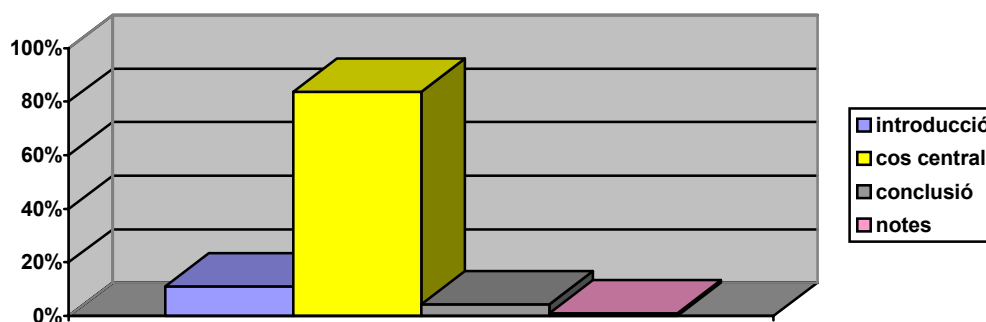

Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text

Pel que fa a la distribució dels tipus de construccions, en totes les parts, tret de la conclusió, la passiva és la construcció predominant. En la conclusió, predomina la impersonal sense subjecte específic.

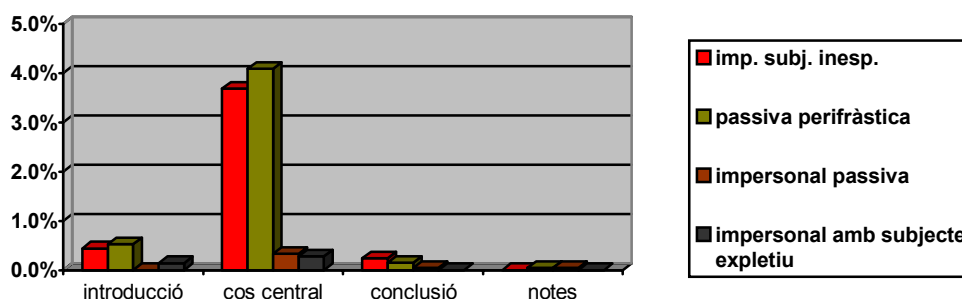

Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text

Quant a la distribució de la tercera persona, també s'observa una concentració de construccions en la part central. No obstant això, en la resta de parts hi ha resultats més elevats que els que s'observaven amb les construccions d'impersonalització de la primera persona.

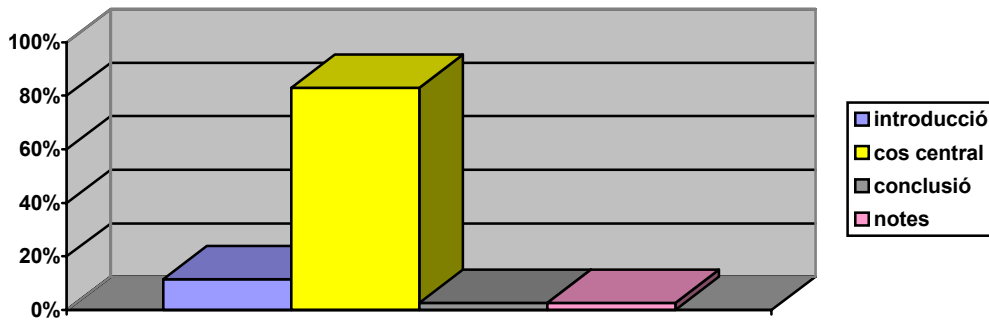

Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text

La part on menys construccions de persona hi ha és la conclusió, mentre que en les notes el percentatge és una mica major, però no assoleix les xifres que hem observat en lingüística i dret.

Pel que fa a la distribució dels tipus de construccions de tercera persona, en totes les parts hi ha un predomini de la passiva.

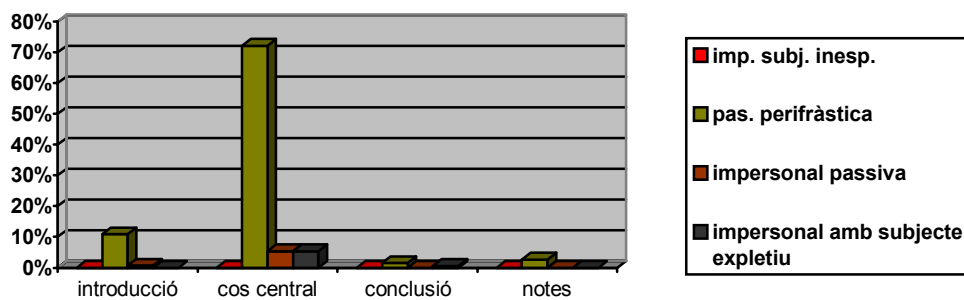

Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text

En el cos central és on podem trobar una major diversitat de construccions amb percentatges més o menys representatius. També en la conclusió i en les

notes, hi ha altres tipus de construccions, però en proporcions molt poc representatives. En la introducció, en canvi, hi ha un predomini absolut de la passiva. Possiblement, en aquesta part, que sol servir de presentació, no hi ha necessitat de protegir la imatge.

12.3.5. Conclusions

En el nostre corpus de física en anglés el nombre de construccions d'impersonalització és molt semblant al de les marques de persona. Cal tenir en compte, però, que es produeixen diferències importants entre els dos gèneres estudiats. Així, en les ressenyes, el nombre de construccions d'impersonalització es redueix molt i predominen molt més les marques de persona. En canvi, en els articles de polèmica, l'estil és molt més impersonal. Cal tenir en compte que la majoria de construccions d'impersonalització que hem localitzat fan referència a la primera persona (58,8%).

Els tipus de construcció més utilitzada és la passiva tant en les construccions que oculten la primera persona com en aquelles que amaguen la tercera (taula 1). Tanmateix, cal remarcar que, en les construccions referides a la primera persona, les impersonals amb subjecte inespecífic assoleixen xifres molt elevades, mentre que en les de tercera persona, el predomini de les passives és absolut.

L'increment de la impersonal amb subjecte inespecífic respecte de les altres matèries i les altres llengües aporta un caràcter menys impersonal, però alhora de validesa universal del missatge.

Taula 1. Construccions d'impersonalització

	Tipus de construcció	Ocurrencies	Percentatges
1a persona	Imp. subj. inespecífic	91	24,5%
	Passiva perifràstica	101	28,3%
	Impersonal passiva	9	2,5%
	Impersonal amb subjecte expletiu	9	2,5%
	TOTAL	210	58,8%
	3a persona	Imp. subj. inespecífic	0
Passiva perifràstica		129	36,2%
Impersonal passiva		9	2,5%
Impersonal amb subjecte expletiu		9	2,5%
TOTAL		147	41,2%

Pel que fa a la funció predominant, hi ha la funció d'analista, que es manifesta majoritàriament a través de passives i d'impersonals amb subjecte inespecífic. També la funció d'experimentador es manifesta sota la construcció impersonal amb subjecte inespecífic. En canvi, la funció d'escriptor s'oculta prioritàriament sota la passiva, tal com es veu en la taula 2.

Quant a la distribució en les parts del text (taula 3), observem a més de la concentració de marques en la part central, un predomini de la passiva, en la introducció, el cos de la crítica i les notes, mentre que, en la conclusió, s'observa que la impersonal amb subjecte inespecífic és més freqüent.

Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor

Tipus de construcció	Funció de l'emissor	Ocurrències	Percentatge
Impersonal subjecte inespecífic		91	43,3%
	Exemple	6	2,9%
	Experimentador	7	3,3%
	Escriptor	2	0,9%
	Declarant	3	1,4%
	Analista	72 (4 an. exper.)	34,3%
	Atacant	1	0,4%
Passiva perifràstica		101	48,1%
	Exemple	1	0,4%
	Experimentador	5	2,4%
	Escriptor	15	7,1%
	Declarant	2	0,9%
	Analista	76 (1 an. exper.)	36,2%
	Atacant	2	0,9%
Impersonal passiva		9	4,3%
	Analista	9	4,3%
Impersonal esdevenimental	Analista	9	4,3%
TOTAL		210	100%

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	9 (4,4%)	77 (36,8%)	5 (2,4%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	11 (5,2%)	86 (40,9%)	3 (1,5%)	1 (0,4%)
Impersonal passiva	0 (0%)	7 (3,3%)	1 (0,4%)	1 (0,4%)
Impersonal amb subjecte expletiu	3 (1,4 %)	6 (2,8%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	23 (11%)	176 (83,8%)	9 (4,3%)	2 (0,9%)

L'ús tant abundant de les construccions impersonals amb subjecte inespecífic aporten una imatge més universal, que, al capdavant, és l'objectiu que pretenen aconseguir aquests textos. Intenten transmetre la idea que qualsevol que faça l'experiment proposat. Per la distribució, en la conclusió es vol deixar clara aquesta idea de generalització.

Al cos central s'acumulen gran quantitat de funcions sota mecanismes d'impersonalització, sobretot de caràcter expositiu com la d'analista, tot i que la representativitat de les funcions argumentatives és ben reduïda.

Taula 4. Distribució de les funcions en les parts del text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Exemple	0 (0%)	7 (3,6%)	0 (0%)	0 (0%)
Experimentador	2 (0,9%)	9 (4%)	1 (0,4%)	0 (0%)
Escriptor	5 (2,2%)	12 (5,8%)	0 (0%)	0 (0%)
Declarant	0 (0%)	5 (2,2%)	0 (0%)	0 (0%)
Analista	16 (7,2%)	140 (68,2%)	8 (3,6%)	2 (0,9%)
Atacant	0 (0%)	3 (1,3%)	0 (0%)	0 (0%)
TOTAL	23 (11%)	176 (83,8%)	9 (4,3%)	2 (0,9%)

A pesar del predomini de la funció d'analista en totes les parts, podem observar que la funció d'escriptor també sol fer-se servir amb una certa freqüència en la introducció. Aquesta funció es manifesta sovint sota marques de persona, tot i que l'ús de construccions d'impersonalització ajuda a donar rellevància al text o la part del text.

En el cas de la distribució de les construccions de tercera persona, el predomini de la passiva és ben clar en totes les parts del text i la concentració de construccions és molt major en la part central i queda molt reduïda en la conclusió i en les notes.

Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text

	Introducció	Cos central	Conclusió	Notes
Impersonal subjecte inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Passiva perifràstica	16 (10,9%)	106 (72,1%)	3 (2%)	4 (2,7%)
Impersonal passiva	1 (0,7%)	8 (5,4%)	0 (0%)	0 (0%)
Impersonal amb subjecte expletiu	0 (0%)	8 (5,4%)	1 (0,7%)	0 (0%)
TOTAL	17 (11,6%)	122 (83%)	4 (2,7%)	4 (2,7%)

D'acord amb els quadres de distribució, hem pogut observar que, en les conclusions i en les notes, els mecanismes d'impersonalització són molt poc freqüents i, comparant els resultats amb les marques de persona, es veu clarament que l'emissor prefereix presentar-se en un primera pla.

12.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Els mecanismes d'impersonalització en anglès presenten resultats bastant equilibrats respecte de les marques de persona en lingüística i en física, mentre que en dret la quantitat de mecanismes d'impersonalització que oculten la primera persona es redueix molt (26,6%). A pesar d'aquestes dades generals, hi ha dos resultats que convé comentar: el de les ressenyes de lingüística, que mostren una proporció de mecanismes d'impersonalització més elevada que els articles de polèmica d'aquesta disciplina i els articles de polèmica de física que doblen la proporció de les ressenyes d'aquesta matèria.

Pel que fa a la distribució de la primera i de la tercera persona, les tres matèries presenten resultats bastant equilibrats. Amb tot, en lingüística i en física, els mecanismes d'impersonalització s'usen lleugerament més per a amagar la primera persona (57,8% i 58,9%, respectivament), mentre que en dret s'utilitzen per a la tercera persona (55,8%).

La primera persona sol ocultar-se sota les passives en les tres disciplines, tot i que, en física, els resultats s'igualen amb les impersonals esdevenimentals i impersonals amb subjecte indeterminat (*one...*). La tercera persona, en canvi, s'oculta unànimement en les tres disciplines i, amb percentatges molt elevats, mitjançant les passives (superiors al 85%), que provoquen que les altres construccions es presenten resultats molt baixos. En especial, les construccions que obtenen resultats més reduïts per ocultar l'agent (de 1a i de 3a) en les tres matèries són les impersonals passives.

Taula 1. Tipus de construccions en les tres disciplines

Tipus	Lingüística	Dret	Física
Impersonals esdevenimentals i subj. inesp.	37 (16,1%)	26 (23,4%)	100 (47,6%)
Impersonals passives	14 (6,2%)	10 (9%)	9 (4,3%)
Passives	178 (77,7%)	75 (67,6%)	101 (48,1%)
TOTAL 1a persona	229 (100%)	111 (100%)	210 (100%)
Impersonals esdevenimentals i subj. inesp.	16 (9,6%)	13 (9,3%)	9 (6,1%)
Impersonals passives	6 (3,6%)	3 (2,1%)	9 (6,1%)
Passives	145 (86,8%)	124 (88,6%)	129 (87,8%)
TOTAL 3a persona	167 (100%)	140 (100%)	147 (100%)

Les dades de la taula anterior es poden sintetitzar en aquests tres punts:

- a) Els textos de dret presenten menys construccions impersonals que en les altres disciplines i també menys que el que havíem observat en les altres llengües (240 casos) a causa de la reducció de l'ocultació de la primera persona, que és gairebé el 50% de les altres disciplines. Per contra, els textos de lingüística són els que presenten un grau major d'impersonalització (396 casos), seguits de prop pels de física (357 casos).
- b) En totes les disciplines predominen les passives, tant per a ocultar la primera persona com la tercera persona. En el cas de la primera persona, però, s'observa una gradació: des d'un índex més elevat en lingüística (77,7%) fins a un índex molt més reduït en física (48,1%), on les

impersonals esdevenimentals i de subjecte inespecífic gairebé les igualen (47,6%). Per contra, en el cas de la tercera persona, les proporcions entre matèries s'igualen i el predomini de les passives és total, amb percentatges que van del 85% al 90%. L'ús abundant de les passives està lligat amb les característiques sintàctiques de l'anglès, on es tendeix a utilitzar aquesta construcció amb més freqüència, fins i tot en la llengua general, contràriament al que ocorre en castellà i en català.

- c) La davallada pel que fa a l'ús de passives (48,1%) per ocultar la primera persona en física comporta un augment de les impersonals esdevenimentals i impersonals amb subjecte inespecífic (47,6%). Així, tot i que els textos de física són els que major nombre de construccions d'impersonalització usen per a amagar la primera persona, són alhora els que l'oculten menys mitjançant l'ús freqüent d'aquestes construccions.

En general, els resultats de l'anglès són bastant igualats en les tres disciplines en relació amb l'ocultació de la tercera persona, com també observàvem en les altres llengües. Tanmateix, en el cas de les construccions que amaguen la primera persona, que són les que presenten més diferències entre matèries, podem observar que el dret ocupa una posició de transició entre lingüística i física, excepte en les impersonals passives, que obtenen una proporció relativament major en dret.

Pel que fa a la funció, no s'observen diferències importants entre les disciplines, ni tampoc respecte del que hem comentat en les marques de persona (§ 8.4): les predominants són les expositives actives, sobretot la funció d'analista. A pesar de la igualtat dels percentatges en les expositives, cal assenyalar que les expositives actives són lleugerament més importants en dret (89,2%), mentre que les expositives passives presenten un índex relativament més elevat que en física (9%).

Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines

Funció	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	24 (10,5%)	6 (5,4%)	17 (8,1%)
Argumentatives	10 (4,4%)	2 (1,8%)	3 (1,4%)
Expositives	195 (85,1%)	103 (92,8%)	190 (90,5%)
actives	192 (83,8%)	99 (89,2%)	171 (81,5%)
passives	3 (1,3%)	4 (3,6%)	19 (9%)

Les diferències de percentatges en les altres funcions, organitzatives i argumentatives, són molt escasses, ja que es presenten en proporcions molt reduïdes. En relació amb les argumentatives, seguint la pauta de les marques de persona, els textos de lingüística són els que presenten un índex lleugerament superior (4,4%), mentre que, en física, són molt més escasses (1,4%). Així mateix, la proporció de les organitzatives és una mica més elevada en lingüística (10,5%) i més reduïda en dret (5,4%).

Els resultats coincideixen amb els de les altres llengües, és a dir, hi ha una tendència a amagar les funcions expositives a través de mecanismes d'impersonalització.

Tal com anunciaven els resultats exposats anteriorment, totes les funcions s'oculten majoritàriament, amb alguna salvetat, a través de les passives.

Taula 3. Funcions i tipus de construccions en les tres disciplines

Funció	Construcció	Lingüística	Dret	Física
Organitzatives	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	0 (0%)	0 (0%)	2 (0,9%)
	Impersonals passives	1 (0,4%)	1 (0,9%)	0 (0%)
	Passives	23 (10%)	5 (4,5%)	15 (7,1%)
Argumentatives	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	1 (0,4%)	0 (0%)	1 (0,4%)
	Impersonals passives	2 (0,9%)	0 (0%)	0 (0%)
	Passives	5 (2,2%)	2 (1,8%)	2 (0,9%)
Expositives actives	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	34 (14,8%)	25 (22,5%)	84 (40%)
	Impersonals passives	11 (4,8%)	9 (8,1%)	9 (4,3%)
	Passives	149 (65,1%)	65 (58,6%)	78 (37,1%)
Expositives passives	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	2 (0,9%)	1 (0,9%)	13 (6,2%)
	Impersonals passives	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Passives	1 (0,4%)	3 (2,7%)	6 (2,9%)

Les organitzatives i argumentatives són les que més igualtat presenten entre les disciplines, ja que s'oculten quasi exclusivament sota passives perifràstiques, en especial en lingüística, matèria en què aquestes funcions són més destacades.

En les expositives actives, que són les majoritàries, es produeix més diferència entre les matèries. Així, en lingüística i en dret, les expositives actives s'oculten amb una proporció elevada sota passives (65,1% i 58,6%, respectivament); en canvi, en física, el percentatge d'impersonals esdevenimentals i impersonals amb subjecte inespecífic és lleugerament superior al de les passives (40% vs. 37,1%). Aquesta mateixa situació es repeteix en el cas de les expositives passives, que, en

física, s'amaguen molt quantitativament sota impersonals esdevenimentals i impersonals amb subjecte inespecífic.

La distribució dels mecanismes que amaguen la primera persona en els textos en anglès presenta bastant homogeneïtat en totes les matèries. En general, les construccions passives són les predominants en totes les disciplines i en totes les parts del text. Tot i això, hi ha algunes parts que presenten un índex considerable d'altres construccions, tal com veiem en la taula 4.

Taula 4. Distribució de les construccions (1a persona) en les tres disciplines¹

	Construcció	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	2 (0,9%)	4 (3,6%)	12 (5,7%)
	Impersonals passives	2 (0,9%)	1 (0,9%)	0 (0%)
	Passives	13 (5,7%)	6 (5,4%)	11 (5,2%)
Cos central	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	29 (12,7%)	19 (17,1%)	83 (39,5%)
	Impersonals passives	5 (2,2%)	4 (3,6%)	7 (3,3%)
	Passives	151 (66%)	53 (47,7%)	86 (40,9%)
Conclusió	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	0 (0%)	0 (0%)	5 (2,4%)
	Impersonals passives	0 (0%)	1 (0,9%)	1 (0,5%)
	Passives	11 (4,8%)	3 (2,7%)	3 (1,4%)
Notes	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	6 (2,6%)	3 (2,7%)	0 (0%)
	Impersonals passives	7 (3%)	4 (3,6%)	1 (0,5%)
	Passives	3 (1,3%)	13 (11,7%)	1 (0,5%)

¹ El nostre corpus en anglès consta de 115.572 paraules, que es distribueixen de la manera següent en les diferents disciplines i parts textuales:

Lingüística: introducció, 1.650 mots; cos central, 32.072 mots; conclusió, 2.822 mots; notes, 1.755 mots.

Dret: introducció, 2.705 mots; cos central, 30.961 mots; conclusió, 1.290 mots; notes, 9.022 mots.

Física: introducció, 3.313 mots; cos central, 22.988 mots; conclusió, 6.609 mots; notes, 385 mots.

Si repassem els resultats més detalladament, ens adonem que en la introducció, els textos de lingüística i de dret inclouen menor quantitat d'aquests mecanismes que els textos de física, on l'índex de les passives és lleugerament inferior al de les impersonals amb subjecte inespecífic. En el cos central, les passives són més abundants en lingüística (68,1%), mentre que, en física, igual com ocorria en la introducció, els percentatges s'igualen amb les impersonals amb subjecte inespecífic (al voltant del 40% en ambdós casos). La xifra de dret, en el cas de les passives (47,7%), és intermèdia, encara que molt acostada a la física. En la conclusió, el domini de les passives és absolut en lingüística i en dret; tanmateix, en física, els percentatges tornen a estar més repartits. Per últim, quant a les notes, la impersonalització té escassa presència en les notes de física. En dret, en canvi, s'usen amb més freqüència i hi ha un domini major de les passives, tot i que totes les construccions estan representades. En lingüística, amb menys mecanismes que dret, les proporcions estan més repartides entre els diversos tipus.

En conclusió, en física, tenen un protagonisme especial les impersonals esdevenimentals i amb subjecte inespecífic en totes les parts, mentre que en lingüística i, secundàriament, en dret, predominen clarament les passives en totes les parts.

Quant a la distribució de les funcions (taula 5), les diferències es neutralitzen encara més que en la taula anterior: en totes les seccions, sense excepció, són predominants les funcions expositives actives.

En tot cas, a la vista de la taula 5, les divergències més destacables es produeixen en el cos central, que és la part on s'acumulen major quantitat de mecanismes. En aquesta secció central, les expositives, sobretot les passives, són una mica superiors en física (7,6%), mentre que en lingüística ofereixen resultats lleugerament inferiors (1,3%), perquè augmenta el nombre argumentatives (3,9%) i d'organitzatives (8,7%). Amb diferències menors, cal assenyalar que, en la introducció i en les notes dels textos de dret, les expositives actives són lleugerament superiors a les altres matèries.

Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines

	Funció emissor	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Organitzatives	3 (1,3%)	0 (0%)	5 (2,4%)
	Argumentatives	0 (0%)	1 (0,9%)	0 (0%)
	Expositives	14 (6,1%)	10 (9%)	18 (8,6%)
	actives	14 (6,1%)	10 (9%)	16 (7,7%)
	passives	0 (0%)	0 (0%)	2 (0,9%)
Cos central	Organitzatives	20 (8,7%)	3 (2,7%)	12 (5,7%)
	Argumentatives	9 (3,9%)	1 (0,9%)	3 (1,4%)
	Expositives	156 (68,1%)	72 (64,9%)	161 (76,7%)
	actives	153 (66,8%)	71 (64%)	145 (69%)
	passives	3 (1,3%)	1 (0,9%)	16 (7,6%)
Conclusió	Organitzatives	1 (0,4%)	1 (0,9%)	0 (0%)
	Argumentatives	1 (0,4%)	0 (0%)	0 (0%)
	Expositives	9 (3,9%)	3 (2,7%)	9 (4,3%)
	actives	9 (3,9%)	3 (2,7%)	8 (3,8%)
	passives	0 (0%)	0 (0%)	1 (0,5%)
Notes	Organitzatives	0 (0%)	2 (1,8%)	0 (0%)
	Argumentatives	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Expositives	16 (7%)	16 (14,4%)	2 (0,9%)
	actives	16 (7%)	13 (11,7%)	2 (0,9%)
	passives	0 (0%)	3 (2,7%)	0 (0%)

Per últim, la distribució de les construccions que oculten la tercera persona, segueixen uns paràmetres generals semblants a la distribució de les construccions que amaguen la primera persona, en el sentit que les passives són predominants en totes les parts i, en aquest cas, amb una reducció major de la resta de mecanismes en totes les seccions de totes les disciplines.

Taula 6. Distribució construccions (3a persona) en les tres disciplines

	Construcció	Lingüística	Dret	Física
Introducció	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	1 (0,6%)	0 (0%)	0 (0%)
	Impersonals passives	0 (0%)	3 (2,1%)	1 (0,7%)
	Passives perifràstiques	19 (11,4%)	3 (2,1%)	16 (10,9%)
Cos central	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	12 (7,2%)	10 (7,1%)	8 (5,4%)
	Impersonals passives	5 (3%)	3 (2,1%)	8 (5,4%)
	Passives perifràstiques	114 (68,3%)	92 (65,7%)	106 (72,1%)
Conclusió	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	3 (1,8%)	2 (1,4%)	1 (0,7%)
	Impersonals passives	1 (0,6%)	0 (0%)	0 (0%)
	Passives perifràstiques	9 (5,4%)	3 (2,1%)	3 (2%)
Notes	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	1 (0,7%)	0 (0%)
	Impersonals passives	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Passives perifràstiques	3 (1,8%)	23 (16,4%)	4 (2%)

En la introducció, els textos de dret són els que s'aparten més dels resultats de les altres matèries, perquè inclouen menor quantitat d'aquest tipus de mecanismes, de manera que es redueix el nombre de passives (2,1%) i s'igualava amb el percentatge de impersonals passives. En canvi, en lingüística i física, les passives

tenen un domini quasi absolut (11,4% i 10,9%, respectivament). En el cos central, malgrat que en les tres disciplines s'inclouen major quantitat de mecanismes, és on es manifesta una major igualtat, amb proporcions molt elevades de les passives (68,3% en lingüística, 65,7% en dret, 72,1% en física). En la part final, lingüística és la que més mecanismes inclou i els resultats de les passives són una mica més alts que en la resta de matèries. Per contra, en el cas de les notes, els textos de dret són els que major quantitat de construccions presenten i, per això, el percentatge de les passives augmenta considerablement.

En conclusió, en el corpus en anglés, la quantitat global de mecanismes d'impersonalització aproxima la lingüística i la física, mentre que el dret és la matèria en què l'agent s'oculta amb menys freqüència. També pel que fa a la proporció de mecanismes que oculten la primera i la tercera persona, tot i que és bastant equilibrat en les tres matèries, hem observat que, en dret, hi ha una lleugera tendència a amagar la tercera persona, davant la física i la lingüística, que cobreixen preferentment la primera persona. Quant al tipus de construccions, hi ha un predomini de les passives en les tres matèries, que es redueix en els textos de física, a favor de les impersonals esdevenimentals i amb subjecte específic, molt escasses en dret.

Així doncs, en general, en anglés, malgrat que les diferències entre matèries són molt reduïdes, el dret perd més freqüentment que en les altres llengües la posició de pont entre les altres dues ciències, mentre que es produeix un major apropament de lingüística i física, on l'agent és molt més present a través de marques i de mecanismes d'ocultació. Per contra, els textos de dret semblen prioritzar sempre sobre els objectes i els processos, sobretot els realitzats per una tercera persona.

13. CONCLUSIONS (I): LES MARQUES DE PERSONA

En aquest capítol sintetitzem dades referides a les marques de persona. Abans, però, i per tal d'emmarcar la interpretació dels resultats generals, parlarem de la relació entre la funció de l'emissor, els espais mentals i el punt de vista (§ 13.1), tenint en compte els postulats teòrics que hem presentat en el capítol 2, especialment la teoria dels espais mentals de Fauconnier (1984) i la perspectivització de Sanders i Spooren (1997). Seguidament, recapitularem els resultats, establint la comparació entre llengües i entre disciplines. Repassarem les classificacions de marques de persona que hem proposat i reagruparem les dades, perquè els resultats puguin ser més fàcilment comparables (§ 13.2). A partir d'aquesta reorganització de les dades, analitzarem les semblances i diferències observades en les tres llengües estudiades (§ 13.3) i, tot seguit, mostrarem els aspectes caracteritzadors de les diverses disciplines que ens ocupen (§ 13.4). Per últim, farem una recapitulació sintètica dels resultats més destacats obtinguts per llengua i per disciplina (§ 13.5).

13.1. FUNCIO DE L'EMISSOR, ESPAIS MENTALS I PUNT DE VISTA

Les marques de persona que hem presentat i també els mecanismes d'impersonalització que hem analitzat i que resumirem en el capítol 14 es poden agrupar tenint en compte els espais mentals de Fauconnier (1984) i la teoria de la perspectivització de Sanders i Spooren (1997) (crf. § 2.1.1.3 i 2.1.1.4). El concepte d'espai mental fa referència a una construcció no lingüística creada a partir d'una construcció lingüística (Fauconnier 1984: 16). Així, amb el

llenguatge, l'emissor és capaç de crear situacions que no necessàriament pertanyen al món fenomenològic, sinó que formen part d'una "realitat" no existent o de caràcter més abstracte, com un desig, un somni o una situació hipotètica. El pas de l'espai real a l'altre espai està marcat per construccions lingüístiques, que actuen com a activadors dels nous espais (*space builders*), com mostrem en la figura següent:

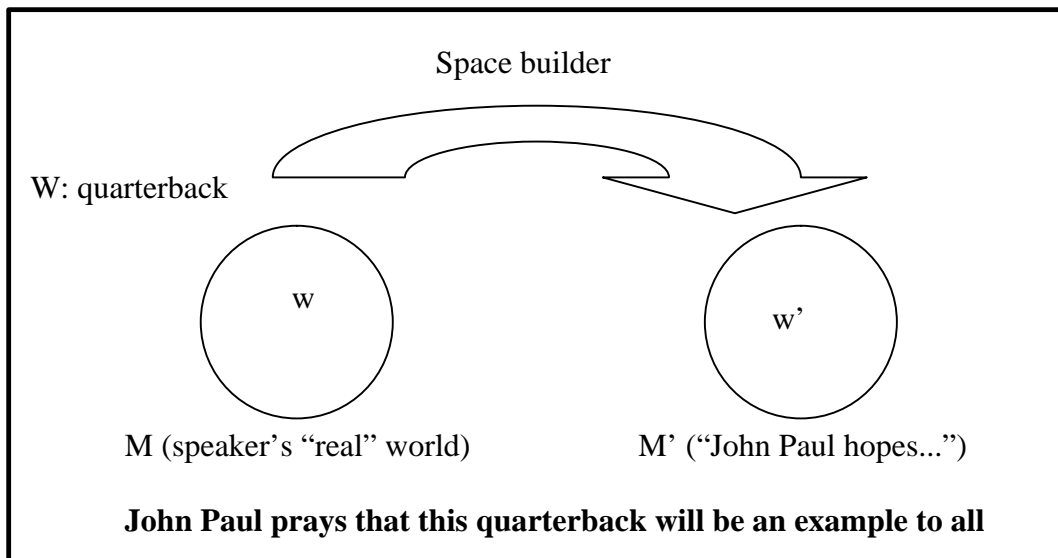

Figura 1. Representació dels espais mentals, segons Fauconnier (1984: 24)

Com es representa en la figura anterior, el verb *to pray*, que actua com a constructor d'espai, és el que activa l'espai mental i estableix així la diferència entre el món de la realitat (M) i el món desitjat (M') i, per tant, la transformació que això implica per al mot clau *quarterback*, que també passa de la realitat (w) a les creences (w').

La teoria dels espais mentals és aplicada per Zupnik (1994) al discurs polític, la qual la porta a parlar de diferents espais discursius, concepte que defineix com "the domain of reality focused on in any stretch of discourse" (Zupnik 1994: 432) (crf. § 2.1.1.3). A partir del seu estudi d'un debat polític televisat sobre el conflicte palestinoisraelià, i en la línia que hem seguit en una anàlisi de les marques de persona en un debat electoral català (Campos, Marín i Cuenca 2003),

distingirem dos grans espais discursius en els quals podem situar les marques de persona i sobretot les funcions que realitza l'emissor utilitzant-les: l'espai del text (ET) i l'espai científic (EC). A aquests dos espais se sumen dues variants (o subespais): l'espai del text que es comenta (ET') i l'espai científic hipotètic (EC').

a) *L'espai del text*. L'espai del text inclou aquelles marques i construccions que se situen en la realitat del text, és a dir, fa referència a aspectes relacionats amb les característiques físiques i espacials del text. La funció de l'emissor que se situa en aquest espai és la d'escriptor, a través de la qual l'emissor remet a qüestions que han aparegut en el text o que apareixeran després. Els elements espacials com *anteriorment*, *posteriorment*, *en la secció x...* solen funcionar com a constructors d'espais, juntament amb verbs com *citar*:

- (1) a. **En aquest paper miraré** [*Jo*-escriptor] de presentar algunes qüestions filosòfiques que, dins del pensament i del discurs lingüístic contemporani, han promogut i provocat diferents polèmiques i debats que arriben al mateix nucli fundacional dels objectius de les teories i dels programes lingüístics. Em **situaré** [*Jo*-declarant] dins la teoria dels Principis i Paràmetres, en el si de la gramàtica generativa.[...] (Lcat3)
- b. This analysis of bank notes means that the illustration which **I** used [*Jo*-escriptor] **earlier** (pp 484, 504), involving a stranger who intercepts a bank note which I have thrown to you, is not about restitution. (Dang1)

Els dos exemples de (1) corresponen a l'espai del text; en el cas de (1a), el constructor d'espai és un sintagma que al·ludeix al text mateix que s'està construint, mentre que en (1b) s'utilitza un element que remet a un espai anterior (*earlier*) i també la indicació del número de pàgines. Pel que fa al tipus de marques que hi trobem, en els dos textos s'opta per la primera persona del singular i per la funció d'escriptor, que és la representativa d'aquest espai.

Dins l'espai del text, sovint es fa referència a la realitat d'un altre text, que és el que és objecte d'estudi i crítica, i que activa un espai derivat: ET'. La menció del text és l'element que activa prototípicament el nou espai. En ET' la funció més prototípica és la d'experimentador, mitjançant la qual l'emissor es presenta

com a lector del text. Cal tenir en compte que aquest espai derivat està molt relacionat amb l'espai científic i, de fet, en el cas de les ressenyes, la identificació entre un espai i l'altre és quasi total, ja que l'espai científic és el text que es comenta. Així doncs, els dos espais es fonen sovint i hi trobarem funcions característiques de l'espai científic (expositivoargumentatives) i de l'espai del text que es comenta (experimentador), que es poden manifestar a través de marques de persona o de construccions d'impersonalització, tal com es veu en l'exemple següent:

- (2) a. Així, **en l'assaig *Knowledge of Language* (1984) trobem** [Nos4-experimentador] les següents qüestions-marc:
- (1) Què constitueix el coneixement del llenguatge?
 - (2) Com **s'adquireix** [impersonal reflexa] aquest coneixement?
 - (3) Com **s'utilitza** [impersonal reflexa-1a] el coneixement del llenguatge? (Lcat3)
- b. **El trabajo realizado por Javier Roldán** presenta, a primera vista o lectura, dos elementos que, a **mi** [Jo-analista] juicio, deben recibir una valoración muy positiva: por un lado, la publicación de una obra así pone en entredicho las afirmaciones de quienes sostienen que el esfuerzo científico que **se plasma** [impersonal reflexa-3a] en un trabajo para un concurso a plaza de profesor de Universidad debería dormir, indefinidamente, en el sueño de los justos y sólo darse a conocer, de manera esporádica, y a través de contactos que configuran una especie de “conspiración” académica restringida entre “escuelas”. Ensayo sobre el derecho Internacional Público se **nos** [Nos4-experimentador] presenta, por el contrario, como debe ser, es decir, acepta sin rubor que es fruto de la labor del profesor Roldán Barbero destinada, en principio, a un fin concreto y que, no obstante, **no se excluyen** [passiva reflexa-3a] otros fines. (resDcast5)

Els exemples de (2) il·lustren l'espai del text que es comenta. En ambdós casos el constructor de l'espai és un sintagma que es refereix al text, bé a través del títol (2a), bé a través de l'autor (2b). Com veiem, la funció d'experimentador sembla tenir bastant representativitat en aquest espai, tot i que poden aparèixer altres funcions de caràcter expositivoargumentatiu, com ocorre en (2b) pertanyent a una ressenya, on l'espai del text que es comenta es converteix en l'espai científic (*El trabajo realizado por Javier Roldán*).

b) *L'espai científic*. L'espai científic fa referència a la realitat de la discussió científica i, en aquest sentit, es tracta d'un espai molt més abstracte i on l'element que actua com a constructor d'espai sol ser una teoria.

- (3) a. The argument for the existence of this error consists of four points: **Newton's value** for the relative mass of the Earth does not agree with his own data; the number Newton gives does not agree with the current value for the mass of the Earth when adjusted for modern data; **I** [*Jo-* analista experimental] have redone all the **calculations** for each of the prior editions of the Principia and resolved several apparent inconsistencies; and using the knowledge gained from doing this, **I** [*Jo-*analista experimental] have reconstructed how Newton probably made this error. The calculations for the Earth **can be performed** [*passiva-*analista] exactly as those for Jupiter, using data for the Moon instead of Callisto. (Fang2)
- b. Aquest **experiment dels forats de Young ens** [*Nos4-*analista] serveix també per il·lustrar el procés de mesurar segons la mecànica quàntica. Segons aquesta teoria, un sistema quàntic qualsevol està descrit completament pel seu vector estat, o la seva funció d'ones. En el **nostre** [*Nos4-* analista] cas, un fotó està descrit per un vector estat que és una combinació lineal de l'estat que representa el fotó que va per una esclatxa i el que va per l'altra. L'evolució d'aquest vector estat ve donada per l'anomenada equació d'Schrodinger, una equació diferencial que caracteritza l'evolució determinista del sistema. (Fcat2)

Els exemples de (3) pertanyen a l'espai científic real, que se sol activar a través de la referència a una teoria (*Newton's value* en 3a; *experiments de Young* en 3b). Fixem-nos que en (3a) hem marcat també el substantiu *calculations* que ens ajuda a situar l'emissor dins el procés que es comenta amb la funció d'analista experimental. Com veiem, aquest espai presenta una major heterogeneïtat quant a formes i també quant a funcions, ja que hi trobem representades totes les expositivoargumentatives.

Dins aquest espai, cal situar les funcions d'experimentador, exemple, declarant, analista i atacant, que òbviament no se situen al mateix nivell, ja que l'espai científic conté dos subespais. Cal distingir, doncs, entre l'espai científic

real i l'espai científic hipotètic. Anomenem espai científic real a aquell que fa referència a una teoria que s'ha proposat o a un experiment que s'ha realitzat i inclou les funcions d'experimentador, declarant, analista i atacant. L'espai científic hipotètic fa referència a una situació que no s'ha donat, però que l'emissor crea bàsicament per tal d'exemplificar. En molts casos, aquest nou espai es fa explícit a partir d'un constructor d'espai com ara la conjunció condicional *si* o verbs com *suposem*.

- (4) a. Desde un punto de vista teórico, el que quede siempre abierta la posibilidad de castigar al culpable de un delito o falta es un hecho que no parece repugnar a un concepto elemental de justicia. Por ello, el hecho de establecer causas que impidan a los Tribunales juzgar un hecho penalmente ilícito, o ejecutar el que ya se ha juzgado, podría ser objeto de rechazo social, con el consiguiente peligro de volver al sistema de justicia privada que rigió en épocas pretéritas, **en aplicación de un razonamiento del tipo: si** el Estado renuncia a castigar al criminal que **me** ha ofendido [*Jo-exemple*], **tendré** [*Jo-exemple*] que hacerlo **yo** [*Jo-exemple*], porque lo cierto es que merece un castigo. (Dcast1)
- b. **That is the general case. If**, on the other hand, **my** [*Jo-exemple*] throwing down the money has discharged **my** [*Jo-exemple*] debt to you (even though you did not actually receive the money), then you are the one who has been impoverished, and you must go after the rogue. **I am** [*Jo-exemple*] at liberty to close **my** [*Jo-exemple*] window and go back to sleep. **That is the special case.** (Dang1)

Els exemples de (4) remetent a un espai científic hipotètic, activat en tots dos casos per la conjunció *si* (*if*). Observem que en (4b) sembla que l'autor emmarca l'espai hipotètic indicant l'inici del cas i marcant l'acabament de la situació hipotètica (*That is the special case*). En els dos casos que hem seleccionat, podem veure un predomini de la marca de primera persona del singular i de la funció d'exemple. Així doncs, la funció d'exemple és molt pròxima a la d'analista experimental: la diferència més remarcable és la pertinença a espais diferents, l'exemple correspon a un espai hipotètic; mentre que l'analista experimental correspon a un espai real.

Segons el que hem exposat, els espais discursius estan directament vinculats a les funcions. Tot i que de manera no tan directa, també hem pogut detectar una certa relació entre espais discursius i tipus de marques des del punt de vista del referent extratextual. L'espai del text es relaciona amb la marca de primera persona del singular (*Jo*) i amb el plural exclusiu (*Nos1*). L'espai científic real, al seu torn, dóna cabuda a tots els tipus de marques, mentre que l'espai científic hipotètic apareix vinculat a la primera persona del singular i al plural exclusiu. Així doncs, aquestes dues marques (*Jo* i *Nos1*) són convergents en tots els espais.

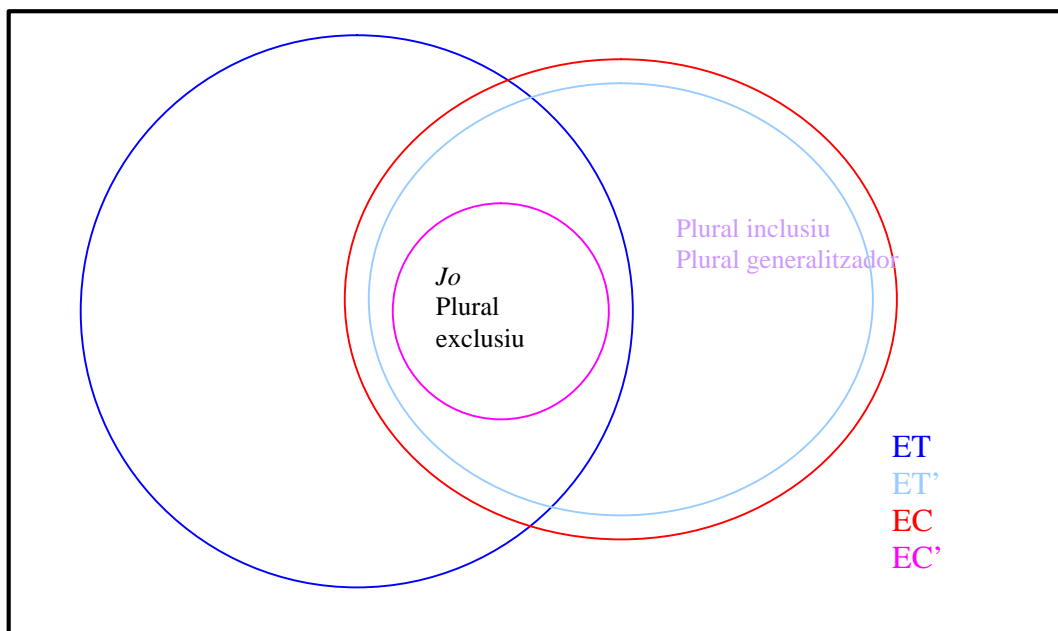

Figura 2. Distribució més freqüent de les marques en els espais discursius

La figura 2 mostra la distribució més freqüent dels diversos grups de marques en els espais discursius; com veiem, hi ha un lloc comú per als tres espais, que coincideixen en l'ús de la primera persona del singular i en el plural exclusiu. Així doncs, l'autoritat de l'emissor es fa present en tots els espais; l'espai del discurs científic és el més ric pel que fa a tipologia de marques i en l'únic on es troben representats tots els tipus.

A més dels espais mentals, l'anàlisi de les funcions es pot relacionar amb un altre dels postulats bàsics de la lingüística cognitiva (cfr. § 2.1), la noció de punt de vista. Així, en qualsevol discurs, l'emissor fa manifest el punt de vista des del qual se situa i produeix el seu discurs. Quan aquest punt de vista correspon a l'emissor i aquest se'n fa responsable explícitament, Sanders i Spooren (1997) parlen de subjectivització. Aquesta distinció situaria en diferents nivells els tres exemples que presentem a continuació:

- (5) a. Una de estas propuestas es la interpretación de Bohm (o de de Broglieahm, su nombre correcto), la cual es en realidad una teoría de variables ocultas. Dicha interpretación no queda descartada por la violación de las desigualdades de Bell, ya que en este caso las variables ocultas no son locales. (Fcast1)
- b. Birks claims that there are such things as interceptive subtractions, and that to find one we must decide that the wealth in question would certainly have arrived in the plaintiff. (Dang1)
- b. Crec, d'altra banda, que cal considerar aplicables als concursos i a les oposicions de Registradors allò que l'article indica, en relació als Notaris, sobre l'excepció de naturalesa o veïnatge, l'especialització en Dret català i la igualtat en l'admissió de candidats. (Dcat1)

L'estudi de Sanders i Spooren (1997) recull idees sobre el punt de vista procedents de Langacker i també de la teoria dels espais mentals de Fauconnier. El concepte de subjectivització del qual parteixen és el següent:

point of view becomes subjective if a speaker connects it explicitly to himself or to another subject. Thus subjectivity is brought about in two ways: as a connection to the speaker, which we call subjectification or as a connection to concrete or abstract persons other than the speaker, which we call perspectivization. (Sanders & Spooren, 1997: 85-86)

Aquesta idea de punt de vista està connectada amb els conceptes de *vantage point* i *orientation* de Langacker (1987). El *vantage point* fa referència al punt de vista des del qual es representen les coses; i *orientation* és el resultat de la representació des del *vantage point*.

Segons la proposta de Sanders i Spooren (1997), en l'exemple de (5a) no hi ha subjectivitat; en canvi, en (5b i 5c) sí que es pot parlar de subjectivitat, encara que de manera diferent. El (5b) s'identificaria amb la perspectivització, ja que l'emissor no és el responsable de l'enunciat, sinó que el responsable és una tercera persona (Birks); mentre que en (5c) s'hauria de parlar de subjectivització, en la mesura en què el parlant es fa responsable del punt de vista. Per al nostre treball, ens interessa d'una manera especial la idea de la subjectivització, que s'entén "as the speaker's conceptual division of himself into a representing and a represented part, and the connection of the responsibility for the meaning of his statement's content to his represented self" (Sanders & Spooren, 1997: 93). Aquest concepte de subjectivització es pot representar d'acord amb la teoria dels espais mentals de Fauconnier (1984). Des d'aquest punt de vista, caldria distingir dos dominis: el domini pare (parent), que és el domini de la realitat de l'emissor, i un subdomini, que és el de realitat discursiva i que es fa evident a partir dels constructors d'espais (*space builders*). Així, en l'exemple de (5c), *crec* seria un constructor de l'espai discursiu. En el pas entre aquests dos espais, s'estableix una escala de subjectivització vertical, segons l'emissor es presenta en primer pla o intenta ocultar-se; i una escala horitzontal que fa referència a la neutralitat del missatge:

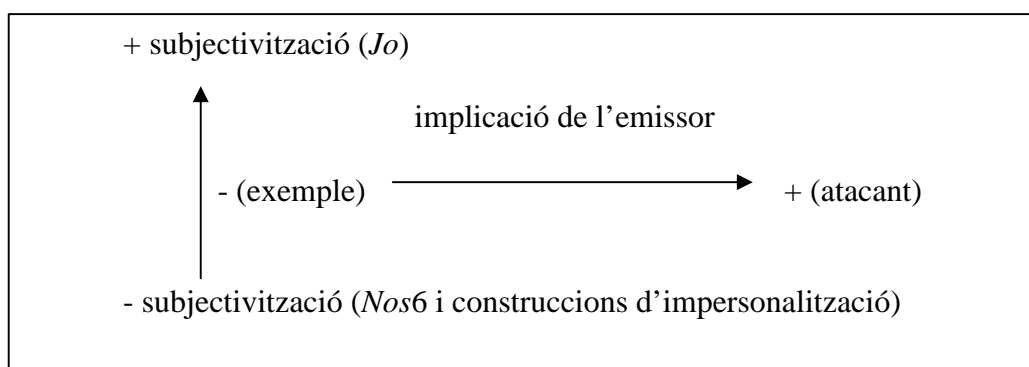

Figura 3. Conceptualització dels punts de vista

Considerant els dos grans espais discursius i la perspectivització que hem vist en la figura anterior, les funcions es poden representar de la manera següent:

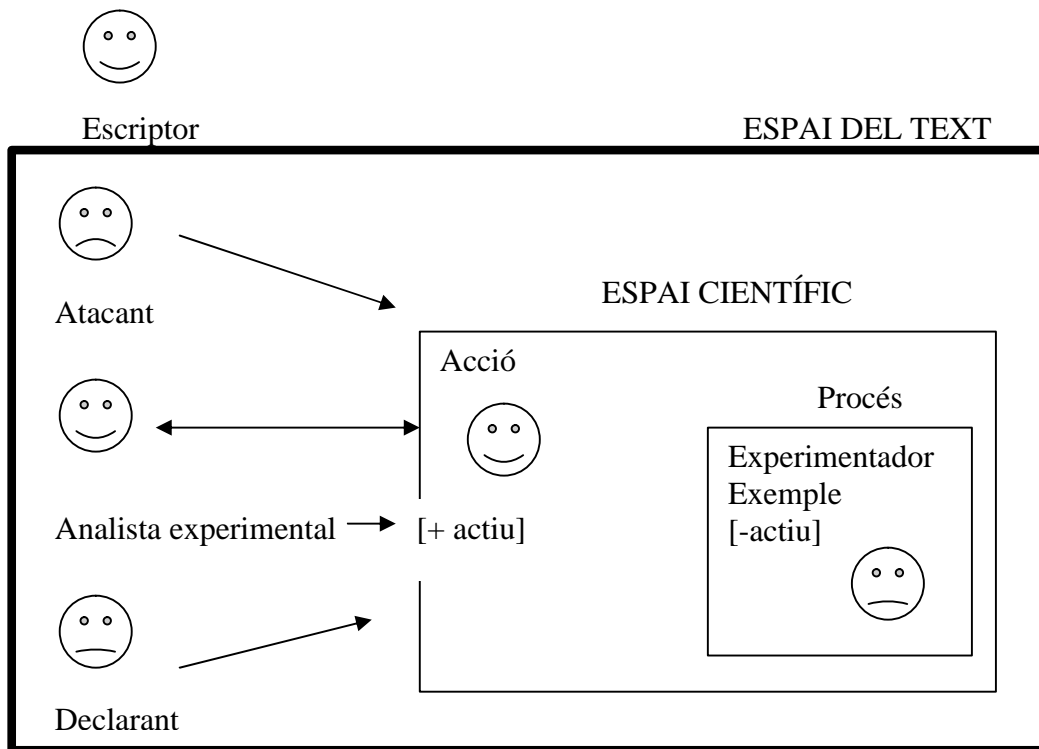

Figura 4. Organització conceptual de les funcions

Com mostra la figura 4, la funció més externa és la de l'escriptor. Dins el text, però fora de l'espai científic, hi ha les funcions argumentatives (atacant) i les expositives actives. Dins l'espai científic, hi trobem les funcions expositives passives. L'escriptor és la funció que controla tot el text i, per això, hem considerat que és la funció que fa més evident el seu poder. Les funcions d'atacant, analista i declarant se situen en un nivell inferior que ja no controla tot el text, sinó solament l'esdeveniment científic. A més, aquestes tres funcions impliquen una gradació de major a menor implicació de l'emissor, la qual cosa comporta també una progressió de major a menor poder: l'atacant, que és la funció més pròxima a la d'escriptor, manifesta major poder que la de declarant, que simplement es dedica a constatar un fet. Entre aquestes dues funcions, hi ha la d'analista, que pot operar com a persona que dóna una valoració positiva, o bé com a agent que desenvolupa una acció dins el mateix espai científic (analista experimental). Per últim, la funció d'experimentador s'ubica en una posició molt

més interna, com a participant no actiu en el procés científic. Segons aquesta figura, les funcions més externes són les que més s'aproximen a l'autor real i, per tant, les que mostren major ostentació del poder i major implicació del jo. En canvi, les més interiors són les que menor autoritat i implicació manifesten.

L'esquema que plantegem presenta, doncs, una organització semblant a l'esquema que representa la teoria de la polifonia (cfr. § 2.2.2.1) de Ducrot (1984), segons la qual es poden diferenciar tres nivells d'enunciació: l'autor real (locutor ?), que se situa fora del text, el locutor (L), que se situa en un primer nivell dins el text, i els enunciadors, veus de terceres persones que introdueix el locutor dins el text. En la representació que oferim, l'escriptor és la figura més lligada a l'autor real; les funcions expositivoargumentatives serien equiparables al locutor (L), en el sentit que se situen dins el text i, per últim, les expositives passives ocuparien el tercer nivell i, en aquest sentit, es podrien relacionar amb els enunciadors, ja que se situen en un nivell més intern del text i estan dominats per un agent textual i/o científic.

13.2. CLASSIFICACIÓ DE LES MARQUES DE PERSONA

Hem agrupat els tipus de marques de persona (cfr. cap. 5) en quatre grans classes, segons la inclusió o no del receptor i la inclusió d'una tercera persona: la marca de primera persona del singular (*Jo*), plural exclusiu, plural inclusiu i plural generalitzador.

- a) La marca de primera persona singular (*Jo*), que és referencial i remet a l'emissor del text.
- b) El plural exclusiu (emissor – receptor) es correspon amb el que hem anomenat *Nos1*, que exclou qualsevol persona del discurs que no siga l'emissor i equival a la primera persona del singular (*Jo*).

- c) El plural inclusiu implica la incorporació del receptor (emissor + receptor) i engloba els tipus *Nos2*, *Nos3* i *Nos4*, que representen diversos graus d'implicació del receptor. Així, en *Nos2* predomina l'emissor per sobre el receptor, mentre que *Nos3* representa la situació contrària. En *Nos4* l'emissor i el receptor se situen al mateix nivell sense predomini d'uns o d'altres.
- d) El plural globalitzador no solament inclou l'emissor i el receptor, sinó que incorpora una tercera persona (emissor + receptor + 3a persona). Dins aquest grup, hi ha el *Nos5*, que es refereix a una col·lectivitat reduïda com una comunitat científica, lingüística o administrativa, i el *Nos6*, que té un valor universal, és a dir, fa referència a tothom.

Així, les marques de persona segons el referent extratextual segueixen una gradació que abraça des de marques que es refereixen a l'emissor individual (*Jo* i *Nos* exclusiu) fins a marques que impliquen la dissolució de l'emissor en un grup (*Nos* generalitzador).

Taula 1. Agrupació dels tipus de marques segons referent

Agrupació	Tipus de marca	Referent extratextual
<i>Jo</i>	<i>Jo</i>	Emissor
<i>Nos</i> exclusiu	<i>Nos1</i>	Emissor
<i>Nos</i> inclusiu	<i>Nos2</i>	<u>Emissor</u> + receptor
	<i>Nos3</i>	<u>Receptor</u> + emissor
	<i>Nos4</i>	Emissor + receptor
<i>Nos</i> generalitzador	<i>Nos5</i>	Emissor + receptor + 3a persona
	<i>Nos6</i>	Emissor + receptor + 3a persona (tothom)

Seguint aquest mateix paràmetre, hem agrupat les marques segons la funció de l'emissor: organitzatives, argumentatives i expositives (actives i passives):

- a) Les organitzatives inclouen la funció d'escriptor, és a dir, la persona que organitza el text i, per tant, es troba més pròxim a l'autor real.
- b) Les argumentatives es refereixen a la funció d'atacant, és a dir, l'emissor que emet una valoració negativa.
- c) Les expositives es divideixen en dos grans grups, les actives i les passives. Les expositives actives contenen la funció d'analista i declarant, que aporten una valoració positiva o neutra. Les expositives passives inclouen la funció d'exemple, en la qual l'emissor es presenta com a cas paradigmàtic d'una situació, i la d'experimentador, mitjançant la qual l'emissor se situa en la posició de lector.

La classificació de les funcions (taula 2), com la de les marques, segueix una gradació. En aquest cas, el continu oscil·la entre dos pols: funcions que impliquen major poder de l'emissor (organitzatives i argumentatives) i funcions que impliquen menor poder de l'emissor (expositives passives). Es tracta d'una progressió semblant a la que estableixen Tang i John (1999: S29) (cfr. § 4.2.6).

Aquesta distribució de les funcions fa referència a la situació de l'emissor en relació al text. En les funcions organitzatives, l'emissor observa el text des de fora; en canvi, en les funcions argumentatives i expositives actives, l'emissor intervé dins el text activament, mentre que les funcions expositives passives impliquen una participació de l'emissor com a pacient. Així, les diferents funcions es poden representar a partir del model que proposen Sanders i Spooren (1997) (figura 5).

Taula 2. Agrupació de les funcions de l'emissor

Tipus		Funció
Organitzatives		Escriptor
Argumentatives		Atacant
Expositives	Expositives actives	Analista Declarant
	Expositives passives	Exemple Experimentador

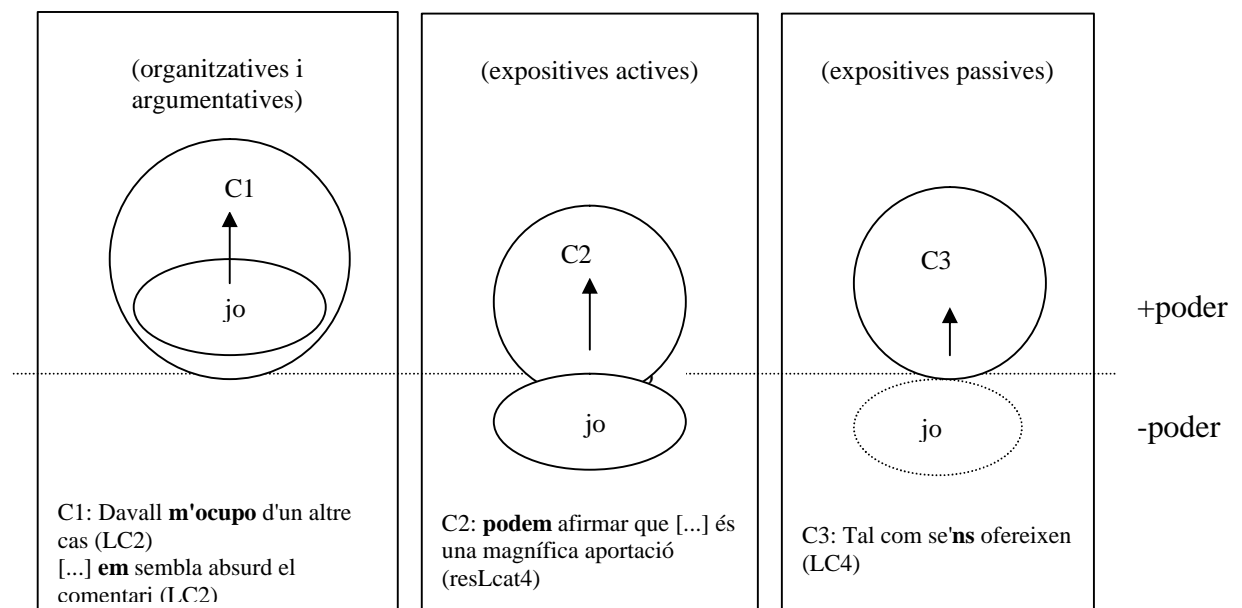

Figura 5. Representació de les funcions (adaptació Sanders & Spooren, 1997: 107)

A partir de la proposta de Sanders i Spooren (1997), considerem que les funcions organitzatives i argumentatives comporten un major poder per part de l'emissor i una major implicació d'aquest en el text. En l'extrem contrari, hi ha les expositives passives, a través de les quals l'emissor no es mostra actiu i, per tant,

no es presenta com a autoritat. Entre aquestes dues posicions, la figura central representa les funcions expositives actives en què l'emissor és agent, ja que emet una valoració, però el tipus de valoració (positiva o neutra) provoca una restricció del poder, propi de les funcions argumentatives i organitzatives.

13.3. LES MARQUES DE PERSONA EN LES TRES LLENGÜES

La manifestació de les marques de persona en les tres llengües estudiades presenta semblances que fan pensar en un llenguatge acadèmic “universal”, tal com és caracteritzat en els estudis tradicionals (§ 3.1), però també hem detectat diferències importants que posen en dubte aquesta “universalitat” del llenguatge científic i ens fa veure que el llenguatge científic i, en concret, acadèmic, com qualsevol altre tipus de discurs, no és alié a qüestions culturals.

En general, la densitat de marques de persona segons el nombre de paraules és bastant semblant en les tres llengües. En concret, en català i en anglès la proporció és més pròxima (0,7%, en català; 0,8%, en anglès) i en castellà és una mica inferior (0,56%). Es veu, doncs, una gradació clara des del castellà, amb menor presència de l'emissor, fins a l'anglès, amb una major explicitació d'aquest.

13.3.1. Les funcions de l'emissor en les tres llengües

L'anàlisi de les funcions de l'emissor ens porta a afirmar que hi ha bastant unanimitat entre les llengües: en totes les llengües, i d'una manera més marcada en anglès, hi ha un domini de la funció d'analista i, per tant, de les funcions de caràcter expositiu actiu, fet que cal relacionar amb la funció comunicativa bàsica dels gèneres que hem estudiat.

Taula 3. Funció de l'emissor en les tres llengües

Funció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	165 (23,4%)	146 (16,7%)	113 (12,6%)
Argumentatives	54 (7,7%)	73 (8,3%)	59 (6,6%)
Expositives	486 (68,9%)	658 (75%)	722 (80,8%)
actives	436 (61,8%)	565 (64,4%)	619 (69,3%)
passives	50 (7,1%)	93 (10,6%)	103 (11,5%)
TOTAL	705 (100%)	877 (100%)	894 (100%)

Una anàlisi més detinguda de les dades, ens permet fer les observacions següents:

- a) *Les tres llengües comparteixen un domini de les funcions expositives, especialment les actives i, per tant, de l'espai científic real, amb el qual es relacionen. Tot i aquesta tendència general, cal matisar que en els textos en anglès les funcions expositives es manifesten amb proporcions més elevades (80,8%), sobretot per la importància relativa de la funció d'exemple. En canvi, el castellà és la llengua amb un índex més baix (68,9%) d'expositives. En aquesta gradació, el català ocupa un estadi intermedi.*

- b) *En totes les llengües l'emissor es presenta amb una certa freqüència sota funcions organitzatives, és a dir, com a organitzador textual, en especial en els articles de polèmica, que són més extensos. Tanmateix, destaquen els textos en castellà que aporten un cert protagonisme a l'espai del text mitjançant la funció d'escriptor. D'acord amb les dades, podem veure que l'anglès (12,8%) i el castellà (23,4%), sobretot, apunten tendències*

diferents. D'una banda, en els textos anglesos, com véiem en a), l'emissor tendeix més a explicar o exposar conceptes, actitud que mostra una preocupació pel receptor. En canvi, en el cas del castellà, l'emissor sembla marcar la seua autoritat de manera més clara com a constructor del text. Entre aquests dos pols, els resultats del català (16,7%) situen una altra vegada els textos en aquesta llengua en un lloc intermedi, encara que els percentatges l'aproximen més a l'anglès que al castellà.

- c) *Quant als resultats de les funcions argumentatives, que es refereixen a la d'atacant, les xifres són molt reduïdes en les tres llengües, encara que els textos en català són els que es mostren lleugerament més argumentatius (8,3%), mentre que els textos anglesos del nostre corpus són els que menys proporció de crítica manifesten a través de les marques de persona (6,6%). Les funcions expositives passives, experimentador i exemple, són majoritàries en els nostres textos en anglès (11,5%), sobretot en dret, i en català, especialment en física (10,6%), i més minsa en els textos en castellà (7,1%).*

En síntesi, podem concloure que, quant a les funcions, en les tres llengües predominen les funcions expositives, especialment les actives, la qual cosa implica un domini de l'espai científic real sobre la resta d'espais i sobretot el del text, com era esperable. Amb tot, els textos en castellà obtenen major representativitat de les funcions organitzatives, que aporten un cert protagonisme a l'espai del text i incideixen en la presència de l'emissor com a presència explícita en l'estructuració del discurs. En canvi, els textos en català presenten una proporció lleugerament major de funcions argumentatives que les altres dues llengües. Per últim, en anglès, hi ha una proporció major de la funció d'exemple dins les expositives.

13.3.2. Els tipus de marques de persona en les tres llengües

Els resultats en les tres llengües quant als tipus de marques mostren una diferència clara entre el castellà i el català, d'una banda, i l'anglès, de l'altra.

Taula 4. Tipus de marques en les tres llengües

Tipus	Castellà	Català	Anglès
<i>Jo</i>	130 (18,3%)	191 (21,8%)	471 (52,7%)
<i>Nosaltres</i>	575 (81,7%)	686 (78,2%)	423 (47,3%)
<i>Nosaltres exclusiu</i>	231 (32,8%)	219 (25%)	20 (2,3%)
<i>Nosaltres inclusiu</i>	274 (38,9%)	362 (41,2%)	264 (29,5%)
<i>Nosaltres generalitzador</i>	70 (10%)	105 (12%)	139 (15,5%)
TOTAL	705 (100%)	877 (100%)	894 (100%)

- a) *Hi ha diferències remarcables quant a l'ús del singular o del plural.* En els textos en castellà i en català, els percentatges del *Jo* són molt més escassos (18,3%; 21,8%, respectivament) que en el cas de l'anglès (52,7%), on quasi s'igualen amb els resultats de *Nosaltres* (47,3%). La reducció del *Jo*, en castellà i català, queda compensada pel plural de modèstia, per la qual cosa els resultats queden relativament equilibrats (castellà 51,1%; català 46,8%; anglès 55%). En concret, el castellà és la llengua on l'índex de *Nosaltres* exclusiu (plural de modèstia) és més elevat; mentre que en català, hi ha molta igualtat entre el plural exclusiu i el *Jo*.

- b) *Quant als altres tipus de Nosaltres, com es pot veure en la taula 4, l'emissor dels nostres textos en castellà i, especialment en català, es mostra més interessat per fer participar el receptor, mitjançant l'ús del Nosaltres inclusiu, que no l'emissor dels nostres textos en anglès, que com ja hem vist, prefereix presentar-se individualment.*¹ Aquesta afirmació es veu reforçada pel fet que la proporció de *Nos2* (emissor + receptor) en els textos en anglès és molt més destacada que en les altres llengües.

En relació amb aquestes dades, podem constatar una de les hipòtesis bàsiques del treball: l'anglès busca major referencialitat en l'ús de marques de persona; en canvi, el castellà prefereix diluir l'emissor en una falsa col·lectivitat.

13.3.3. Relació de funcions i tipus de marques en les tres llengües

Si observem la relació entre funcions i tipus de marca, les dades (taula 5) ens indiquen que l'emissor opta per manifestar-se individualment en l'expressió d'opinions negatives, funcions argumentatives, i també per a marcar la seua autoritat com a creador i constructor del text, mitjançant la funció organitzativa. En canvi, sol utilitzar amb més freqüència les marques inclusives, en català i en castellà, per a les funcions expositives, amb la qual cosa estableixen llaços de solidaritat amb el receptor.

¹ Quant al *Nosaltres* inclusiu, les proporcions sí que coincideixen amb les de Kuo (1999), segons el qual el *Nosaltres* inclusiu és la segona marca des del punt de vista quantitatiu.

Taula 5. Funcions i tipus de marques en les tres llengües

Funció	Tipus	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	Jo	46 (6,5%)	61 (7%)	101 (11,3%)
	Nosaltres	110 (15,6%)	82 (9,4%)	13 (1,5%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	96 (13,6%)	73 (8,4%)	9 (1 %)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	22 (3,1%)	9 (1 %)	3 (0,4%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	0 (0%)	0 (0%)	1 (0,1%)
Argumentatives	Jo	13 (1,8%)	38 (4,3%)	48 (5,4%)
	Nosaltres	41 (5,8%)	57 (6,5%)	12 (1,5%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	32 (4,5%)	18 (2%)	4 (0,5%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	7 (1%)	31 (3,6%)	3 (0,4%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	2 (0,3%)	8 (0,9%)	5 (0,6%)
Expositives actives	Jo	61 (8,7%)	90 (10,3%)	257 (28,7%)
	Nosaltres	374 (53%)	496 (56,6%)	359 (40,1%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	103 (14,7%)	128 (14,6%)	7 (0,8%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	204 (28,9%)	248 (28,4%)	220 (24,6%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	67 (9,5%)	120 (13,7%)	132 (14,7%)
Expositives passives	Jo	10 (1,4%)	2 (0,2%)	65 (7,3%)
	Nosaltres	42 (6%)	95 (10,8%)	39 (4,3%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	41 (5,8%)	94 (10,7%)	37 (4,1%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	1 (0,2%)	1 (0,1%)	2 (0,2%)

Els resultats que hem presentat anteriorment es poden interpretar de la manera següent:

- a) *Les funcions organitzatives en anglés es vehiculen principalment a través de la primera persona del singular.* En castellà, en canvi, s'opta majoritàriament pel plural exclusiu (13,6%) i el català també prefereix el *Nosaltres* exclusiu (8,4%), però fa un ús abundant de la primera persona del singular (7%). Una vegada més, el català es manifesta com una llengua de transició, tot i que els resultats l'acosten més a l'anglès que no al castellà. Malgrat l'ús majoritari de marques referents a un emissor individual, el castellà presenta un índex comparativament superior que les altres llengües del plural inclusiu per a vehicular aquestes funcions (3,1%).
- b) *Les funcions argumentatives es manifesten en castellà a través del Nosaltres exclusiu (4,5%).* En anglés, en canvi, les valoracions negatives es fan a través de la primera persona del singular (5,4%). El català presenta resultats bastant igualats entre el *Jo* (4,3%) i el *Nosaltres* inclusiu (3,6%).
- c) *Les funcions expositives actives presenten predomini del Nosaltres inclusiu en castellà i en català.* Tanmateix, els textos en anglés prefereixen l'ús de la primera persona del singular (28,7%), encara que el *Nosaltres* inclusiu té també una representativitat bastant elevada (24,6%). En aquest sentit, les tres llengües manifesten una certa preocupació per fer partícip el receptor en l'exposició i, per tant, establir-hi lligams.² Aquesta tendència

² Els resultats, com comprovàvem en les conclusions parcials, són lleugerament diferents en les tres disciplines estudiades. Així, en castellà, els textos de lingüística són els que fan servir majoritàriament l'inclusiu amb les expositives, mentre que, en català, els resultats més destacats s'obtenen en física.

No obstant aquestes diferències entre matèries, creiem que el paper de l'emissor és determinant a l'hora de triar un tipus de marca de persona o un altre, tal com conclou Turell (1988) en el seu estudi. D'acord amb aquest estudi elaborat a partir de converses en castellà i català en un situació de treball, es constata que els líders fan ús de la primera persona del singular per marcar el poder, mentre que els operaris utilitzen la primera persona del singular per tal de refermar la pròpia identitat. Per últim, els forasters (*outsiders*) utilitzen el singular per a crear distància i evitar responsabilitat. En canvi, les formes plurals s'utilitzen per a crear distància per part dels líders; mostrar solidaritat, en el cas dels operaris, i guanyar-se la confiança dels treballadors, en el cas dels estrangers.

és molt més accentuada en castellà i en català que no en anglés, on també es tendeix a assumir les responsabilitats de l'exposició a través del *Jo*. Cal observar, a més, que la minva quantitativa del *Nosaltres* inclusiu en els textos anglesos es veu compensada per un ús lleugerament superior del *Nosaltres* generalitzador, que és molt representatiu en els textos de dret i física en anglés i que, des del nostre punt de vista, dota els textos d'un caràcter més universalitzador.³

- d) *Les expositives passives es presenten majoritàriament a través del Jo en anglés*, mentre que el català i el castellà prefereixen l'ús del plural inclusiu en aquesta funció. Aquesta variació té a veure amb la funció predominant en cada llengua. En anglés, sol predominar la funció d'exemple, en la qual sovint el *Jo* es manifesta com a cas representatiu. En canvi, en català i castellà predomina la funció d'experimentador a través de la qual l'emissor se situa en el grup dels lectors.

Per acabar, convé observar que algunes marques són incompatibles amb determinades funcions. Així, el *Nosaltres* generalitzador no se sol combinar amb les funcions organitzatives ni amb les expositives passives. Es tracta de funcions que, en principi, no admeten generalitzacions. En el cas de les organitzatives perquè es refereixen a l'organització del text que es presenta i, per tant, sols es poden aplicar a aquell text i no a cap altre; en el cas de les expositives passives, perquè la funció d'exemple ja implica generalització, mentre que la funció d'experimentador comporta l'acostament de l'emissor al receptor, en la mesura que es presenta com a lector i, per això, permet incloure el lector, però no una tercera persona. Així mateix, les expositives passives no es manifesten mai a través del *Nosaltres* exclusiu. En el cas de la funció d'exemple, l'emissor es mostra interessant per presentar-se individualment, però com una persona qualsevol i, per això, li convé el *Jo*; la funció d'experimentador no pot ser exclusiva, ja que l'emissor intenta l'acostament al receptor i, per tant, sempre l'inclou.

³ Cal recordar que, en relació a l'ús del plural generalitzador, Montolío *et al.* (2000: 164) consideren que l'emissor perd credibilitat en parlar com a representant d'un grup.

13.4. LES MARQUES DE PERSONA EN LES TRES DISCIPLINES

Com ja hem apuntat al llarg d'aquest treball, les semblances i les diferències que hem anat observant en els nostres textos no solament afecten les llengües, sinó que també es presenten vinculades als estils d'escriptura de les diferents disciplines. Aquesta hipòtesi ens porta a repassar els resultats obtinguts en cada matèria en les tres llengües. L'esquema que seguirem per a l'exposició de les conclusions és el mateix que hem seguit en l'apartat anterior, amb les conclusions per llengües. Així, en primer lloc, tindrem en compte l'anàlisi de les funcions en cada disciplina en les tres llengües (§ 13.4.1); seguidament, presentarem les dades referents al tipus de marques (§ 13.4.2) i establim la relació entre funcions i tipus de marques que les vehiculen (§ 13.4.3). Per últim (§ 13.4.3), repassarem breument la distribució de les marques en les tres llengües i també en cadascuna de les disciplines.

13.4.1. Les funcions de l'emissor en les tres disciplines

En aquest apartat compararem els resultats de les funcions de l'emissor considerant cada disciplina en les tres llengües analitzades.

1. *Lingüística*. La lingüística és la matèria que presenta major quantitat de marques de persona, en especial en català. Tenint en compte, el nombre de paraules de què consta el corpus en cadascuna de les llengües, la proporció de marques en català és la més elevada, ja que arriba a l'1%, mentre que en el pol contrari se situarien els textos de lingüística en castellà, amb un percentatge del 0,65%. En aquest cas, doncs, el català deixa de ser la llengua pont entre el castellà i l'anglès. En canvi, si observem els resultats dels tipus de funcions que ens ofereix la taula 6, veurem que el català presenta quasi sempre xifres intermèdies.

Taula 6. Funció de l'emissor en lingüística en les tres llengües

Funció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	82 (27,1%)	87 (17,9%)	49 (16,7%)
Argumentatives	26 (8,6%)	60 (12,3%)	29 (9,9%)
Expositives	194 (64,2%)	339 (69,8%)	216 (73,4%)
actives	182 (60,3%)	294 (60,5%)	188 (63,9%)
passives	12 (4%)	45 (9,3%)	28 (9,5%)
TOTAL	302 (100%)	486 (100%)	294 (100%)

Els resultats de la taula 6 es poden resumir en els punts següents:

- a) *Els textos de lingüística presenten igualtat de proporcions de funcions en les tres llengües. Les funcions majoritàries són les expositives actives, seguides de les organitzatives. En el pol oposat, trobem les argumentatives i les expositives passives.*

- b) *Les funcions organitzatives presenten percentatges bastant diferents en les tres llengües. Així, els textos en castellà obtenen resultats més elevats que en català i en anglès. Aquest resultat es pot atribuir a dos motius: d'una banda, cal pensar que els textos en castellà presenten major extensió que el de les altres dues llengües, de fet, per al castellà tenim tres textos que sumen el mateix nombre de paraules que els cinc textos del català o els quatre de l'anglès i, tal com hem suggerit en aquesta investigació, la major extensió dels textos pot provocar un augment de la proporció d'aquestes funcions; d'altra banda, l'estil d'escriptura del castellà sol ser menys lineal i aquest fet provoca en l'emissor la necessitat de remetre a parts anteriors i posteriors amb major freqüència.*

- c) *La funció d'atacant, bastant minoritària, presenta en els textos en català les proporcions més elevades (12,3%). En aquesta ocasió, el català perd el seu estatus com a llengua de trànsit, que passa a ser ocupada per l'anglès (9,9%).*

2. *Dret.* El nombre de marques de persona en els textos de dret minva lleugerament en castellà i es redueix molt en català respecte dels resultats que hem obtingut en lingüística. Tot i les diferències respecte a les xifres que observàvem en lingüística, cal dir que els textos de dret mostren molta igualtat quant a la proporció de marques respecte del nombre de mots (0,55%, en castellà; 0,5%, en català; 0,6%, en anglès). La reducció del nombre de marques respecte del nombre de paraules, que es produeix en les tres llengües, coincideix amb la concepció de l'escriptura jurídica com una escriptura molt impersonal, amb l'ús de gran quantitat de passives que reflecteixen la influència del llatí en aquesta matèria.

Taula 7. Funció de l'emissor en dret en les tres llengües

Funció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	60 (21,9%)	29 (15,7%)	26 (8,5%)
Argumentatives	19 (6,9%)	9 (4,9%)	17 (5,5%)
Expositives	195 (71,2%)	147 (79,4%)	264 (86%)
actives	163 (59,5%)	134 (72,4%)	208 (67,8%)
passives	32 (11,7%)	13 (7%)	56 (18,2%)
TOTAL	274 (100%)	185 (100%)	307 (100%)

La taula anterior ens mostra que els textos de dret coincideixen en les tres llengües quant a les funcions predominants i minoritàries i, a més, presenten

bastant semblances amb els patrons que hem observat en lingüística. No obstant això, cal que comentem algunes discrepàncies de proporcions que resulten rellevants:

- a) *Les funcions organitzatives presenten diferències importants entre les llengües. Així, el castellà torna a presentar els índexs més elevats (21,9%),⁴ com ja ocorria en lingüística, davant els textos en anglés, que presenten els percentatges més reduïts (8,5%).*
- b) *Les funcions argumentatives es presenten en menor proporció que en els textos de lingüística. A més de l'escassa càrrega argumentativa dels textos de dret, en català es registren els índexs més baixos, mentre que els textos en castellà obtenen els resultats més elevats, una situació diferent a la que s'observava en lingüística.*
- c) *Les funcions expositives passives adquireixen resultats considerables en anglés i en castellà. El català opta per un augment de les expositives actives en detriment de les passives. Cal tenir en compte que en castellà i, en especial en anglés, la funció d'exemple s'usa amb bastant freqüència com a funció expositiva, mentre que en català s'opta predominantment per la funció d'analista.*

3. *Física.* Com ocorria en els textos de dret, en física, també es produeix una disminució del nombre de marques respecte de lingüística, en els textos en català i en castellà; per contra, en anglés, la proporció de marques augmenta (0,9%).

El repartiment de les funcions en els textos de física segueix en les tres llengües uns paràmetres semblants a les altres disciplines. Ara bé, contràriament a les altres matèries, en física, els textos en català perden en moltes ocasions la posició intermèdia, tal com analitzarem després de la taula.

⁴ La proporció és una mica inferior a la que véiem en els textos de lingüística en anglés.

Taula 8. Funció de l'emissor en física en les tres llengües

Funció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	23 (17,8%)	30 (14,6%)	38 (13%)
Argumentatives	9 (7%)	4 (1,9%)	13 (4,4%)
Expositives	97 (75,2%)	172 (83,5%)	242 (82,6%)
actives	91 (70,5%)	137 (66,5%)	223 (76,1%)
passives	6 (4,7%)	35 (17%)	19 (6,5%)
TOTAL	129 (100%)	206 (100%)	293 (100%)

- a) *Les funcions argumentatives presenten índexs molt reduïts en física i, d'una manera molt especial en català. Així, tret dels textos de física en castellà (7%), que presenten índex d'argumentació semblants als que presentaven els de dret, en les altres dues llengües la proporció d'argumentació és molt escassa (1,9%, en català; 4,4%, en anglès).*
- b) *Les funcions expositives són molt abundants en català i en anglès, mentre que els textos en castellà presenten una reducció. La proporció de les funcions expositives està relacionada amb la proporció de les funcions argumentatives. Major nombre de funcions argumentatives comporta un descens en la quantitat de funcions expositives, com observem en castellà.*
- c) *Les expositives passives es manifesten molt freqüentment en els textos de física en català, mentre que són molt escasses en castellà. Pel que sembla, en els textos de física en català, l'emissor tendeix a col·locar-se en moltes*

ocasions en el paper de lector, la qual cosa comporta una reducció de les funcions expositives actives.

En conclusió, els textos de lingüística són els que presenten una major proporció de marques de persona en les tres llengües. Únicament, en anglés, els resultats de física són una mica superiors als de lingüística. Els textos de dret presenten major homogeneïtat en totes les llengües (entre 0,5% i 0,6%), que implica un grau mitjà d'intervenció de l'agent, tot i que en català aquest textos obtenen un percentatge lleugerament més escàs (0,5%) que els textos de física (0,6%).

L'anàlisi de les funcions manifesta una gran igualtat entre llengües i, sobretot entre disciplines. Tots els textos coincideixen en un ús molt abundant de les expositives, en especial actives. Les diferències més significatives es produeixen en relació amb les organitzatives, més freqüents en totes les disciplines en castellà. Així mateix, s'observa un ús més freqüent de les argumentatives en lingüística, encara que les xifres no són gaire distants.

13.4.2. Els tipus de marques de persona en les tres disciplines

La funció de l'emissor en els textos no ha donat com a resultat diferències gaire importants entre disciplines ni llengües, atés que semblen estar sotmeses a patrons de gènere. En canvi, en relació amb el tipus de marques sí que es poden veure divergències importants, com repassarem tot seguit.

1. *Lingüística*. En els textos de lingüística, les tres llengües mostren opcions ben distintes que es manifesten sobretot en la preferència pel *Jo* o pel *Nosaltres*, com ja hem indicat en els resultats de § 13.3. A més, també es troben disparitats quant a l'ús dels diversos tipus de *Nosaltres*. A pesar d'aquests elements diferencials, hi ha algunes característiques que superen l'àmbit interlingüístic i es

manifesten en totes les llengües, com ara el predomini de l'emissor individual (*Jo* i *Nosaltres* exclusiu) per sobre de l'emissor col·lectiu.

Taula 9. Tipus de marques en lingüística en les tres llengües

Tipus	Castellà	Català	Anglès
<i>Jo</i>	36 (11,9%)	161 (33,1%)	201 (68,4%)
<i>Nosaltres</i>	266 (88,1%)	325 (66,9%)	93 (31,6%)
<i>Nosaltres</i> exclusiu	120 (39,8%)	86 (17,7%)	5 (1,7%)
<i>Nosaltres</i> inclusiu	141 (46,7%)	173 (35,6%)	73 (24,8%)
<i>Nosaltres</i> generalitzador	5 (1,6%)	66 (13,6%)	15 (5,1%)
TOTAL	302 (100%)	486 (100%)	294 (100%)

A partir de la comparació de les dades de la taula 9, podem extreure les diferències següents:

- a) *En anglès, l'emissor amb referent individual (Jo i Nosaltres exclusiu) es manifesta predominantment a través de la primera persona del singular (68,4%), mentre que en castellà tendeix a ocultar-se majoritàriament sota una falsa pluralitat (39,8%). El català, com a llengua intermèdia, prefereix l'ús del Jo (33,1%), tot i que, sovint, recorre al plural de modèstia (17,7%).*
- b) *El Nosaltres inclusiu és més freqüent en els textos de lingüística en castellà (46,7%) que no en anglès (24,8%). L'emissor dels textos en castellà intenta incorporar el receptor, mentre que en anglès es mostra més interessat per aparèixer en primera persona, com a responsable únic del missatge.*

- c) *El Nosaltres generalitzador és més freqüent en català (13%) i poc utilitzat en els textos de lingüística en castellà (1,6%). Hem observat que en moltes ocasions aquest Nosaltres es fa servir per fer referència a la comunitat nacional catalana, bé com a comunitat lingüística o cultural, fet que pot estar relacionat amb la situació de minorització del català.*

2. *Dret.* En els textos de dret, aquestes diferències entre llengües se suavitzen i, de fet, el *Nosaltres* apareix com a marca dominant en català, castellà i anglès. No obstant això, continua observant-se la tendència a la referencialitat en les marques de persona en els textos en anglès.

Taula 10. Tipus de marques en dret en les tres llengües

Tipus	Castellà	Català	Anglès
<i>Jo</i>	43 (15,7%)	25 (13,5%)	118 (38,4%)
<i>Nosaltres</i>	231 (84,3%)	160 (86,5%)	189 (61,6%)
<i>Nosaltres exclusiu</i>	94 (34,3%)	72 (38,9%)	3 (1%)
<i>Nosaltres inclusiu</i>	92 (33,6%)	61 (33%)	93 (30,3%)
<i>Nosaltres generalitzador</i>	45 (16,4%)	27 (14,6%)	93 (30,3%)
TOTAL	274 (100%)	185 (100%)	307 (100%)

Les diferències més importants entre les llengües es poden sintetitzar en els apartats següents:

- a) *A pesar del predomini del Nosaltres sobre el Jo, comú a les tres llengües, l'emissor amb referència individual resulta majoritari en els textos de dret en català (52,4%), davant els textos en anglès (39,4%), que opten majoritàriament per la col·lectivitat. En castellà, les proporcions s'equilibren al 50%. En general, sembla haver-hi una menor necessitat que*

en els textos de lingüística de presentar-se en un primer pla i l'emissor prefereix incorporar el receptor al text o bé presentar-se com a membre d'una comunitat legal.

- b) *El Nosaltres generalitzador es presenta en índexs bastant representatius en les tres llengües i, sobretot en anglès, on assoleix el 30,3%*. En aquests textos és freqüent fer referència al sistema legal al qual és pertany, per això, no és estrany l'augment de marques d'aquest tipus. En el cas dels textos en anglès, la pertinença a aquesta comunitat legal també sembla molt valorada, igual com en català ho era en els textos de lingüística.

3. *Física*. En física, els resultats són bastant més diferents als que hem esbossat en les altres disciplines, ja que els textos en català perden la posició intermèdia o, en tot cas, més pròxima al castellà. Per contra, es produeix un major acostament entre els resultats dels textos en castellà i en anglès.

Taula 11. Tipus de marques en física en les tres llengües

Tipus	Castellà	Català	Anglès
Jo	51 (39,5%)	5 (2,4%)	152 (51,9%)
Nosaltres	78 (60,5%)	201 (97,6%)	141 (48,1%)
<i>Nosaltres exclusiu</i>	17 (13,2%)	61 (29,6%)	12 (4,1%)
<i>Nosaltres inclusiu</i>	41 (31,7%)	128 (62,1%)	98 (33,4%)
<i>Nosaltres generalitzador</i>	20 (15,5%)	12 (5,9%)	31 (10,6%)
TOTAL	129 (100%)	206 (100%)	293 (100%)

Comentem alguns dels resultats que aïllen el català de les altres dues llengües:

- a) *El Nosaltres es presenta amb proporcions molt elevades en els textos de física en català (97,6%). En castellà, en canvi, s'observa un increment considerable de la proporció de marques de primera persona del singular (39,5%); mentre que, en anglés, seguint els resultats de les altres disciplines, les proporcions entre els dos tipus de marques s'equilibren bastant.*
- b) *Els resultats que hem comentat en a) donen lloc a un percentatge molt reduït de l'emissor amb referent individual (Jo + Nosaltres exclusiu) en els textos de física en català, que incrementa l'ús del Nosaltres inclusiu fins el doble que les altres llengües (62,1%). Aquestes dades s'inverteixen en les altres dues llengües, on la proporció resultant de la suma del Jo i Nosaltres exclusiu és molt més elevada que la de Nosaltres inclusiu.*
- c) *El Nosaltres generalitzador obté resultats més elevats en castellà (15,5%) i en anglés (10,6%) i resulten força més baixos en català (5,9%).*

La comparació entre disciplines per llengües ens ofereix algunes diferències destacables. En els textos de física, és on es produeixen diferències més significatives entre llengües. En aquest cas, el model del català, amb un ús majoritari del plural inclusiu, queda aïllat del model de l'anglés i del castellà, on l'emissor amb referència individual (*Jo* en anglés i *Jo + Nos1* en castellà) superen el 50%. Així mateix, els resultats de física en català s'allunyen de les xifres obtingudes en català en les altres dues matèries. En menor mesura, perquè obté resultats molt escassos en totes les llengües i disciplines, el *Nosaltres* generalitzador es manifesta de manera diferent en les llengües. En cadascuna de les disciplines és predominant en una llengua diferent: en lingüística, s'usa més freqüentment en els textos en català; en dret és més dominant en anglés; en canvi, en física, presenta resultats elevats en castellà, tot i que també destaquen en anglés.

13.4.3. Relació de funcions i tipus de marques en les tres disciplines

Passem, a continuació, a analitzar la relació entre funcions i marques en les diferents disciplines.

1. *Lingüística*. La combinació dels dos trets que hem analitzat anteriorment, funció de l'emissor i tipus de marca, ens indica que en el cas de la lingüística, els patrons comuns que solen manifestar-se en les tres llengües (§ 13.3.3) i que relacionen les funcions organitzatives i argumentatives amb l'emissor individual, i les expositives amb els *Nosaltres* inclusius i generalitzadors, no s'acompleixen del tot, tal com ens mostren els resultats de la taula 12.

Els aspectes més destacats d'aquesta taula es recullen en els punts següents:

- a) *Les funcions organitzatives i argumentatives sí que s'adiuen amb els paràmetres generals i es vehiculen a través del Jo en català i en anglès, mentre que en castellà s'opta pel plural de modèstia (Nosaltres exclusiu). En les tres llengües, aquestes funcions es reserven per a l'emissor individual, que en castellà s'oculta sota un fals plural, tal com prescriu la tradició d'aquesta llengua.*

- b) *En el cas de les funcions expositives, els textos en anglès continuen manifestant-les a través de la primera persona del singular, mentre que el català i el castellà opten prioritàriament per l'ús del plural inclusiu.*

Taula 12. Funcions i tipus de marques en lingüística en les tres llengües

Funció	Tipus	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	Jo	23 (7,6%)	54 (11,2%)	47 (16%)
	Nosaltres	59 (19,6%)	34 (6,1%)	2 (0,6%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	51 (16,9%)	24 (4,9%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	8 (2,7%)	6 (1,2%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Argumentatives	Jo	3 (1%)	34 (6,1%)	26 (8,8%)
	Nosaltres	23 (7,6%)	26 (5,3%)	3 (0,9%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	18 (6%)	15 (3,1%)	2 (0,6%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	4 (1,3%)	6 (1,2%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	1 (0,3%)	5 (1%)	0 (0%)
Expositives actives	Jo	8 (2,6%)	71 (14,6%)	109 (37,1%)
	Nosaltres	174 (57,6%)	223 (45,9%)	79 (26,9%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	51 (16,9%)	47 (9,6%)	2 (0,6%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	119 (39,4%)	115 (23,7%)	62 (21,1%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	4 (1,3%)	61 (12,6%)	15 (5,1%)
Expositives passives	Jo	2 (0,7%)	2 (0,4%)	19 (6,4%)
	Nosaltres	10 (3,3%)	46 (9,5%)	9 (3,1%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	10 (3,3%)	46 (9,5%)	9 (3,1%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

2. *Dret*. Contràriament a la lingüística, en dret sí que sembla respectar-se en les tres llengües la relació de les funcions organitzatives i argumentatives amb

l'emissor individual i la vinculació de les expositives amb els altres tipus de *Nosaltres*.

Taula 13. Funcions i tipus de marques en dret en les tres llengües

Funció	Tipus	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	<i>Jo</i>	13 (4,7%)	5 (2,7%)	26 (8,5%)
	<i>Nosaltres</i>	47 (17,1%)	24 (13%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres</i> exclusiu	36 (13,1%)	21 (11,4%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres</i> inclusiu	11 (4%)	3 (1,6%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres</i> generalitzador	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Argumentatives	<i>Jo</i>	3 (1,1%)	2 (1,1%)	11 (3,6%)
	<i>Nosaltres</i>	16 (5,8%)	8 (4,2%)	7 (2%)
	<i>Nosaltres</i> exclusiu	13 (4,7%)	3 (1,6%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres</i> inclusiu	3 (1,1%)	2 (1%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres</i> generalitzador	0 (0%)	3 (1,6%)	5 (1,4%)
Expositives actives	<i>Jo</i>	24 (8,8%)	18 (9,7%)	44 (14,3%)
	<i>Nosaltres</i>	139 (50,7%)	116 (62,7%)	162 (52,8%)
	<i>Nosaltres</i> exclusiu	45 (16,5%)	48 (25,9%)	2 (0,7%)
	<i>Nosaltres</i> inclusiu	50 (18,2%)	43 (23,2%)	74 (24,1%)
	<i>Nosaltres</i> generalitzador	44 (16%)	25 (13,5%)	86 (28%)
Expositives passives	<i>Jo</i>	3 (1,1%)	0 (0%)	37 (12%)
	<i>Nosaltres</i>	29 (10,6%)	13 (7%)	19 (6,1%)
	<i>Nosaltres</i> exclusiu	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres</i> inclusiu	28 (10,2%)	13 (7%)	17 (5,5%)
	<i>Nosaltres</i> generalitzador	1 (0,4%)	0 (0%)	2 (0,6%)

Tot i aquestes correspondències generals, hi ha alguns matisos que convé remarcar:

- a) *Les funcions organitzatives i argumentatives es presenten en castellà i en català a través del Nosaltres exclusiu, mentre que els textos en anglés utilitzen el Jo. Contràriament al que ocorria en lingüística, en els textos de dret, el català s'assembla més al castellà tot i que continua ocupant aquest estadi intermedi. D'altra banda, cal comentar que el predomini del Jo en les funcions argumentatives de dret és menys evident que en lingüística, ja que es fa servir amb bastant freqüència el Nosaltres generalitzador per tal d'exercir la crítica: l'emissor com a representant de la comunitat legal fa la denúncia d'un fet.*
- b) *Les funcions expositives actives es manifesten sobretot a través dels diferents tipus de Nosaltres. En aquest punt, hi ha diferències remarcables: en castellà i sobretot en català és el Nosaltres exclusiu el que presenta uns resultats alts, que units al Jo impliquen un domini de l'emissor individual (25,3% en castellà i 35,6% en català), seguit del plural inclusiu (18,2% en castellà i 23,2% en català). En canvi, en anglés, el plural generalitzador (28%) supera l'inclusiu (24,1%), de manera que els elements d'exposició es doten d'un caràcter de generalització i l'emissor es desvincula més del missatge.*
- c) *Les funcions expositives passives s'expressen mitjançant el Jo en els textos en anglés, i secundàriament mitjançant l'inclusiu; en canvi, el català i el castellà opten clarament pel Nosaltres inclusiu. Aquesta diferència ens remet al predomini de la funció d'exemple en els textos en anglés, a través de la qual l'emissor es presenta com a cas paradigmàtic d'un fet.*

3. *Física.* Les diferències tan marcades entre llengües que hem observat en el cas de les taules anteriors de física (taules 8 i 11) donen com a resultat

divergències importants (taula 14). Les discrepàncies afecten les llengües, però també provoquen un trencament dels paràmetres generals que, més o menys, es complien en les altres matèries.

Taula 14. Funcions i tipus de marques en física en les tres llengües

Funció	Tipus	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	Jo	10 (7,8%)	2 (1%)	28 (9,6%)
	Nosaltres	12 (9,3%)	28 (13,6%)	10 (3,4%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	9 (6,9%)	28 (13,6%)	8 (2,7%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	3 (2,4%)	0 (0%)	2 (0,7%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
Argumentatives	Jo	7 (5,4%)	2 (1%)	11 (3,8%)
	Nosaltres	2 (1,6%)	3 (1,5%)	2 (0,7%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	1 (0,8%)	0 (0%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	0 (0%)	3 (1,5%)	1 (0,3%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	1 (0,8%)	0 (0%)	0 (0%)
Expositives actives	Jo	29 (22,5%)	1 (0,5%)	104 (35,5%)
	Nosaltres	61 (47,3%)	133 (64,6%)	130 (44,4%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	7 (5,5%)	33 (16%)	3 (1%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	35 (27,1%)	90 (43,7%)	84 (28,7%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	19 (14,7%)	11 (5,3%)	31 (10,6%)
Expositives passives	Jo	5 (3,8%)	0 (0%)	9 (3,1%)
	Nosaltres	3 (2,4%)	36 (17,5%)	11 (3,8%)
	<i>Nosaltres exclusiu</i>	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	<i>Nosaltres inclusiu</i>	3 (2,4%)	35 (17%)	11 (3,8%)
	<i>Nosaltres generalitzador</i>	0 (0%)	1 (0,5%)	0 (0%)

Resumim els aspectes més rellevants en els punts següents:

- a) *Les funcions organitzatives mostren patrons diferenciats: hi ha un predomini del Nosaltres exclusiu en català (13,6%), enfront d'un predomini del Jo en anglés (9,6%) i d'un major equilibri en castellà (Nosaltres: 9,3; Jo: 7,8%).*
- b) *Les funcions argumentatives, en els textos de física mostren un predomini del Jo en castellà i en anglès, mentre que, en català, els resultats, molt baixos en tots els casos, s'inverteixen: el Nosaltres inclusiu (1,5%) supera lleugerament el Jo (1%).*
- c) *En les expositives actives les diferències entre llengües són majors. Així, el català presenta una quantitat molt elevada del Nosaltres inclusiu (43,7%), mentre que els textos en anglés opten preferentment pel Jo (35,5%). El castellà, en aquest cas, opta per una posició intermèdia amb bastant equilibri entre aquests dos tipus i un increment considerable del Nosaltres generalitzador.*
- d) *Les expositives passives mostren, un increment del Nosaltres inclusiu en català (17%), que supera clarament les altres dues llengües.*

En síntesi, en totes les disciplines i en totes les llengües sembla mantenir-se la relació entre les funcions organitzatives i argumentatives amb un emissor amb referent individual, encara que s'observen diferències en llengües i en disciplines pel que fa a la preferència per la primera persona del singular o del plural. En les funcions expositives, i en especial actives, és on es detecten diferències més significatives. Així, els textos de dret són els que manifesten divergències més rellevants, ja que el castellà i el català prefereixen l'emissor amb referent individual, mentre que l'anglès opta predominantment pel *Nosaltres* generalitzador. Per tant, cap de les llengües en aquesta matèria respecta els

patrons generals, que comporten un ús majoritari del plural inclusiu. En el cas de la lingüística i de la física, l'anglès és l'única llengua que s'aparta del model general, mitjançant un ús predominant del *Jo*.

13.4.4. Distribució de les marques en les parts del text

En general, la distribució en les parts del text dels tipus de marques i de les funcions en les tres llengües no ofereix resultats gaire destacables, sinó que se solen reproduir en totes les parts i, de manera especial en el cos central, els paràmetres generals que hem anat veient en els apartats anteriors: predomini de l'emissor individual i de les expositives. Com que les diferències són poc significatives i, en alguns casos, poden resultar reiteratives, ens limitarem a presentar una taula general en què es representa la proporció de marques en cada secció i, en tot cas, recuperarem les dades detallades més significatives en la recapitulació final.

Taula 15. Distribució de les marques en les parts del text⁵

	Castellà	Català	Anglès
Introducció	104 (14,8%)	90 (10,3%)	68 (7,6%)
Cos central	476 (67,5%)	683 (77,9%)	657 (73,5%)
Conclusió	74 (10,5%)	54 (6,1%)	86 (9,6%)
Notes	51 (7,2%)	50 (5,7%)	83 (9,3%)
TOTAL	705 (100%)	877 (100%)	894 (100%)

⁵ La distribució del nombre de mots en cada llengua és la següent:

Castellà: introducció, 11.435 mots; cos central, 92.672 mots; conclusió, 7.222 mots; notes, 15.241 mots.

Català: introducció, 10.264 mots; cos central, 101.906 mots; conclusió, 4.625 mots; notes, 8.393 mots.

Anglès: introducció, 7.668 mots; cos central, 86.021 mots; conclusió, 10.721 mots; notes, 11.162.

Els resultats d'aquesta taula ens mostren que, en castellà, hi ha una certa tendència a repartir més les marques en les diverses parts del text i, d'aquesta manera, es produeix una minva en el cos central (67,5%). Convé observar també, que la introducció, les conclusions i les notes del castellà solen ser més extenses que les altres llengües, fet que caldria relacionar amb un estil menys lineal i que acostuma a fer presentacions extenses abans d'entrar pròpiament en la matèria que es desenvolupa en el cos central. A continuació, comprovarem si aquests resultats es mantenen en les diverses disciplines

1. *Lingüística*. En els textos de lingüística, la majoria de marques en les tres llengües es concentren en el cos central, que és la part més extensa. Quant a la quantitat de marques en la resta de parts, podem observar diferències rellevants (taula 16). Així, els textos de lingüística en castellà, a diferència de les altres llengües, inclouen major nombre de marques en la introducció; mentre que els textos en anglés destaquen per la quantitat de marques que acumulen en la conclusió. Aquest repartiment comporta que els textos en català presenten proporcions més elevades en el cos central, fet que també cal relacionar amb un nombre major de marques en aquesta secció.

2. *Dret*. Pel que fa als textos de dret (taula 17), tornem a observar que en castellà hi ha una tendència a fer servir un major nombre de marques en la introducció. Així mateix, els textos en castellà i en català presenten percentatges majors en la conclusió. Per tant, l'anglès sembla tenir més interès en les parts centrals i, sobretot, en les notes a peu de pàgina, que constitueixen el gruix de l'exposició.

Taula 16. Distribució de les marques en lingüística en les tres llengües⁶

	Castellà	Català	Anglès
Introducció	49 (16,2%)	55 (11,3%)	20 (6,8%)
Cos central	210 (69,5%)	361 (74,3%)	212 (72,1%)
Conclusió	24 (7,9%)	27 (5,5%)	44 (15%)
Notes	19 (6,3%)	43 (8,8%)	18 (6,1%)
TOTAL	302 (100%)	486 (100%)	294 (100%)

Taula 17. Distribució de les marques en dret en les tres llengües⁷

	Castellà	Català	Anglès
Introducció	29 (10,6%)	9 (4,9%)	14 (4,6%)
Cos central	192 (70,1%)	152 (82,6%)	220 (71,9%)
Conclusió	23 (8,4%)	17 (9,2%)	19 (6,2%)
Notes	30 (10,9%)	6 (3,3%)	53 (17,3%)
TOTAL	274 (100%)	184 (100%)	306 (100%)

⁶ El nombre de paraules en els textos de lingüística consta de 134.825 paraules i es distribueixen de la manera següent:

Castellà: introducció, 3.119 mots; cos central, 38.938 mots; conclusió, 1.651 mots; notes, 2.487 mots.

Català: introducció, 3.023 mots; cos central, 41.281 mots; conclusió, 1.055 mots; notes, 4.972.

Anglès: introducció, 1.650 mots; cos central, 32.072 mots; conclusió, 2.822 mots; notes, 1.755 mots.

⁷ El corpus de dret consta de 136.136 mots, que es distribueixen de la manera següent:

Castellà: introducció, 3.763 mots; cos central, 30.023 mots; conclusió, 3.441; notes, 12.601.

Català: introducció, 2.674 mots; cos central, 33.702 mots; conclusió, 2.677 mots; notes, 3.277 mots.

Anglès: introducció, 2.705 mots; cos central, 30.961 mots; conclusió, 1.290 mots; notes, 9.022 mots.

3. *Física*. Els textos en física mostren, pel que fa a la distribució de marques, que, en castellà, es tendeix a repartir més homogèniament les marques i, per això, es produeix un increment en la introducció i conclusió, mentre que, en català i en anglés, s'acumula major nombre en el cos central.

Taula 18. Distribució de les marques en física en les tres llengües⁸

	Castellà	Català	Anglés
Introducció	26 (20,1%)	26 (12,6%)	34 (11,6%)
Cos central	74 (57,4%)	170 (82,5%)	225 (76,8%)
Conclusió	27 (20,9%)	10 (4,8%)	23 (7,8%)
Notes	2 (1,5%)	0 (0%)	11 (3,7%)
TOTAL	129 (100%)	206 (100%)	307 (100%)

Les dades analitzades coincideixen, en línies generals, amb les globals de les tres llengües (taula 15), que es caracteritzen per un major repartiment de les marques en els textos en castellà. Física és la matèria que més s'adequa a aquests resultats globals, encara que és molt rellevant l'escassa quantitat de marques en les notes, dada coincident en les tres llengües. En dret i en lingüística, cal destacar les conclusions, on el castellà no sempre obté resultats superiors. Així, en lingüística, les conclusions dels textos anglesos inclouen una proporció bastant elevada de marques; mentre que, en dret, els textos en català són els que presenten proporcions més rellevants en aquesta part.

⁸ El nostre corpus de física consta de 96.369 paraules:

Castellà: introducció, 4.553 mots; cos central, 23.711 mots; conclusió, 2.130 mots; notes, 153 mots.

Català: introducció, 4.567 mots; cos central, 26.923 mots; conclusió, 893 mots; notes, 144 mots.

Anglés: introducció, 3.313 mots; cos central, 22.988 mots; conclusió, 6.609 mots; notes, 385 mots.

13.5. RECAPITULACIÓ

Tenint en compte la variable disciplina i llengua, podem destacar alguns trets que uneixen les llengües o les matèries que hem analitzat:

- a) Pel que fa a densitat de marques, els textos en anglès són els que obtenen índexs més elevats en totes les matèries, mentre que el castellà se situaria en l'extrem oposat, de manera que els resultats del català solen ser intermedis.
- b) En general, predomina el *Nosaltres* sobre el *Jo*. Tanmateix, cal notar que en castellà i en català la suma del *Jo* i del plural de modèstia iguala pràcticament els resultats de les marques referides a l'emissor individual i les d'una primera persona referencialment plural. L'anglès tendeix a presentar l'emissor en un primer pla amb un ús molt destacat del *Jo*, de manera que es demostra que en aquesta llengua es busca molt més la referencialitat de les marques de persona.
- c) Pel que fa a les funcions predominants, les expositives actives, es produeix bastant igualtat entre les matèries i les llengües fins al punt que hem parlat d'un estil comú determinat per la funció comunicativa principal dels gèneres que hem estudiat, basat en l'explicació. Les diferències pel que fa a la funció es produeixen en relació amb les funcions minoritàries. Així, la funció argumentativa (atacant) presenta divergències de representativitat importants segons la matèria que analitzem. La disciplina en què aquesta funció té major presència en totes les llengües és la lingüística, mentre que en el pol oposat hi ha la física, on la crítica és més escassa.⁹ Aquest resultat està lligat amb la importància, en els textos de lingüística, de l'investigador i la seua opinió. Per contra, la funció organitzativa està

⁹ Salager-Meyer, Alcaraz i Zambrano (2003), a partir d'un corpus de textos mèdics, conclouen que, en castellà, la crítica directa assoleix percentatges més elevats que en anglès, però la tendència al llarg dels anys és la igualació entre les dues llengües, contràriament al que ocorre en francès.

subjecta més aviat a paràmetres de llengua, ja que es mostra predominant en els textos en castellà de totes les disciplines. La presència més abundant d'aquesta funció en castellà podria estar vinculada amb un caràcter menys lineal d'aquests textos i, per tant, amb una major necessitat de remetre a altres parts textuais.

- d) Quant a la distribució, en general, els resultats apunten a una distribució bastant semblant en totes les llengües i disciplines, la qual cosa estaria justificada, tenint en compte la teoria del gènere (Swales, 1990; Bathia, 1993), per una estructura textual de funcions i moviments similars. Amb tot, cal notar que els textos en castellà de totes les matèries tendeixen a repartir més les marques en les diverses parts del text; tanmateix, el català i, en especial, l'anglès tendeixen a acumular una major quantitat en el cos central. Així doncs, en els parts inicials i finals, els emissors dels textos en anglès i en català tendeixen a desvincular-se més del missatge, la qual cosa pot aportar una major sensació de neutralitat, com si els resultats fossin producte de les dades exposades sense la intervenció de l'emissor.
- e) L'anàlisi de la distribució dels tipus de marques i de les funcions ens ha mostrat que el tipus i la funció predominant en els percentatges globals sol ser la predominant en totes les parts. Així, sol haver-hi un domini de l'emissor amb referent individual en totes les parts, encara que en els textos de física de les tres llengües i en lingüística en castellà i català s'observa un pes molt important o fins i tot dominant de l'inclusiu en el cos central. Així mateix, les expositives actives solen ser les més freqüents en totes les parts, encara que en les notes de totes les llengües i disciplines, les organitzatives tenen un paper destacat. En els textos en castellà, l'emissor també es presenta amb una certa freqüència com a escriptor en la part inicial.
- e) Per disciplines, els textos de lingüística són els més personals en les tres llengües: presenten un percentatge major de marques de persona que les

altres matèries i, a més, prefereixen mostrar en primer pla l'emissor, a través del *Jo* en anglès i del *Nosaltres* exclusiu en català i sobretot en castellà.

- f) Així mateix, els textos de lingüística en les tres llengües obtenen proporcions d'argumentació més elevades que en les altres matèries. Aquest resultat i el que hem exposat en c) estaria relacionat amb el caràcter més interpretatiu dels textos de lingüística, en què l'emissor i l'opinió d'aquest constitueixen el centre d'atenció; per contra, les altres matèries estan més centrades en els processos i els objectes.

- g) Encara que la distribució de marques es correspon bastant en les tres disciplines, tal com hem comentat en d), els textos de física presenten una proporció molt reduïda de marques en les notes a peu de pàgina. Aquest resultat està relacionat amb l'escassa importància d'aquesta secció en els textos de física, on la quantitat i l'extensió de les notes experimenta una minva considerable respecte de les altres matèries. De fet, en la majoria de casos, les notes de física s'usen per a remetre a altres treballs, mentre que, en lingüística i en dret, constitueixen un suport a l'explicació amb informacions suplementàries.

- h) En relació amb la quantitat i el tipus de marques de persona, podríem concloure que l'anglès tendeix a neutralitzar les diferències entre disciplines, mentre que en català i, sobretot en castellà, hi ha més distància entre les matèries. Aquests resultats apunten envers l'existència d'un llenguatge científic en anglès més homogeni, que es caracteritza per una densitat considerable de marques respecte del nombre de paraules i un equilibri entre *Jo* i *Nosaltres*, que resulta menys clar en dret, la matèria que es presenta més divergent i que s'aproxima més als resultats de les altres dues llengües; en canvi, en català i, en especial, en castellà, cada matèria té trets d'estil més específics. Aquest estil divers es fa molt

evident en els textos de física en català que s'aparten del model anglés i castellà.

- i) Des del punt de vista de les disciplines, pels resultats que hem analitzat en aquest capítol, els textos de dret són els més semblants interlingüísticament, ja que presenten una densitat de marques similar en les tres llengües (entre 0,5% i 0,6%) i el nombre de marques referides a l'emissor com a ens individual i els altres tipus de Nosaltres s'equilibren bastant en les tres llengües.

Segons les xifres analitzades, hem comprovat que, en el cas dels resultats globals entre llengües, el català té una posició clarament intermèdia entre el castellà i l'anglés. Cal dir, no obstant això, que, en relació amb el tipus de marques segons el referent extratextual, les xifres del català intermèdies solen ser més acostades al castellà. Pel que fa a les funcions, el català sempre fa de llengua de transició menys en el cas de les argumentatives, on obté índexs superiors als de les altres llengües. En la comparació dels resultats obtinguts en cada disciplina pel que fa als tipus de marques segons el referent extratextual, aquesta posició intermèdia no es veu tan clara en tots els casos. Així, en dret, el català, encara que presenta xifres intermèdies, són molt pròximes a les del castellà. El cas més destacat, però, és el dels textos de física, en què el model del català és molt diferent al de l'anglés i el castellà, que segueix els patrons anglosaxons. En aquests resultats poden haver influït les característiques dels textos de física en català, extrets de la *Revista de Física*, que potser no té un caràcter d'especialització tan elevat com els corresponents en català i en castellà i articles pertanyents a reculls d'actes o memòries. En general, l'aïllament del català pot ser la conseqüència de l'escassa producció en català d'aquesta disciplina, que vehicula els seus resultats majoritàriament en anglés.

14. CONCLUSIONS (II): ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ

En aquest segon capítol de conclusions, recollim les dades relatives als mecanismes d'impersonalització. En primer lloc, presentarem la classificació de les construccions d'impersonalització, basant-nos principalment en criteris semàntics i relacionant-los amb els espais mentals i discursius (§ 14.1). Seguidament, oferirem el resum i la interpretació de les dades obtingudes a partir de l'estudi del nostre corpus. Aquesta anàlisi està dividida en dues parts: en la primera, contrastarem els resultats segons llengües (§ 14.2); en la segona, la comparació dels resultats tindrà en compte la variable disciplina i establirem les semblances i diferències que es presenten entre disciplines entre llengües en les tres disciplines (§ 14.3). Per últim, sintetitzem els resultats més rellevants referents a l'anàlisi dels mecanismes d'impersonalització (§ 14.4).

14.1. ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ I ELS ESPAIS DISCURSIUS

Els mecanismes d'impersonalització, igual com les marques de persona, es poden relacionar amb el concepte d'espai mental i amb l'aplicació d'espai discursiu de Zupnik (1994). Cal partir de la distinció entre les construccions d'impersonalització que s'utilitzen per a ocultar l'emissor i les que s'usen per a ocultar un agent de tercera persona. Les construccions que amaguen la primera persona es poden trobar en els quatre espais discursius: el del text (1), el del text que es comenta (2a), el científic real (3a) i el científic hipotètic (4); en canvi, les construccions que oculten la tercera persona es troben sobretot en l'espai del text que es comenta (2b) i en l'espai científic real (3b).

Així, l'exemple que presentem tot seguit, que pertany a l'espai del text, s'identifica a través dels constructors d'espai que hem marcat amb blau (*en la secció 4* i *en la secció 5*).

- (1) **En la secció 4** examinaremos las categorías propiamente dichas y las propiedades de los atributos que las constituyen. **En la secció 5 son sometidas** [passiva perifràstica -1a persona] a un minucioso escrutinio las funciones y las propiedades formales de las metareglas. (Lcast2)

L'exemple (1), pertanyent a la introducció del text, descriu el contingut de les diverses parts de l'article, per a la qual cosa, en alguns casos, opta per les marques de persona (*examinaremos*) i, en d'altres, prefereix construccions d'impersonalització (*son sometidas*), que oculta la primera persona, ja que és la responsable del text.

Per contra, en l'espai del text que es comenta, poden aparèixer construccions d'impersonalització que oculten la primera persona, com en (2a), i també marques que oculten un agent de tercera persona, responsable del text que es comenta (2b).

- (2) a. **Sus propias opiniones** son la mayoría de las veces insinuadas o sugeridas con cierta prisa, que **se comprende** [impersonal reflexa - 1a persona] por la naturaleza sintética de **la obra**. (resDcast2)
- b. **Intonation is reviewed** [passiva perifràstica - 3a persona] briefly (131-35, 436-42). The SPE framewok and its successor theories are each introduced organically, i.e. with clear rationales as to what existing theoretical inadequacies they were intended to remedy. (resLang1)

En l'exemple (2a), la construcció d'impersonalització apareix delimitada entre dos constructors d'espai clars (*sus propias opiniones* i *la obra*). En (2b) l'element que activa l'espai del text que es comenta és la indicació del número de pàgines que apareix després de la passiva perifràstica.

L'espai científic presenta moltes semblances amb l'espai del text que es comenta, com ja havíem observat amb les marques de persona (§ 13.1) i, de fet,

també hi trobem construccions que amaguen la primera (3a) i la tercera persona (3b):

- (3) a. **En el nostre model, les idees realistes d'Einstein s'incorporen** [passiva reflexa - 1a persona] en suposar que, per exemple per a un parell de fotons de la primera classe, si l'observador del fotó 1 mesura el component S obtindrà el valor + I amb independència del component que decideixi mesurar l'altra observador sobre el fotó 2, la SX o la Sz: un resultat d'un observador esta predeterminat amb independència del que decidexi mesurar l'altre. (Fcat2)
- b. **En este modelo se postula** [impersonal reflexa - 3a persona] que el salto cuántico es un proceso físico que tiene lugar realmente en el espacio-tiempo, es decir, todas las partículas sufren (aunque infrecuentemente) "ataques" aleatorios que anulan su función de ondas salvo en un entorno de unos 10-5cm. de una posición dada (Fcast1)

En ambdós exemples el mot *model* és clau per a la identificació de l'espai científic. La diferència és que en (3a) es tracta d'un model creat pel mateix autor, mentre que en (3b) és un model que ha desenvolupat una tercera persona.

Per últim, l'espai científic hipotètic planteja una situació possible, en la majoria d'ocasions a través de la conjunció condicional *si (if)*. En (4), el condicional és reforçat mitjançant el connector *for example*, que incrementa el to de suposició.

- (4) **If, for example**, he d-wave or Rux vacuum and its particle and hole excitations **are used** [passiva - 1a persona] [...] **one** obtains [...] [impersonal de subjecte inespecífic - 1a persona] for the spinon dispersion relation (Fang1)

Aquest espai està molt sovint vinculat amb la funció d'exemple i amb la primera persona, ja que l'emissor intenta traslladar-se ell mateix i també el seu receptor a una situació que li servirà per exemplificar una explicació.

En la figura 1, es pot veure com hi ha un punt d'unió entre els quatre espais discursius, que és l'ús de les construccions d'impersonalització que amaguen la

primera persona, mentre que les que oculten la tercera persona són d'ús exclusiu de l'espai científic (EC) i de l'espai del text que es comenta (ET').

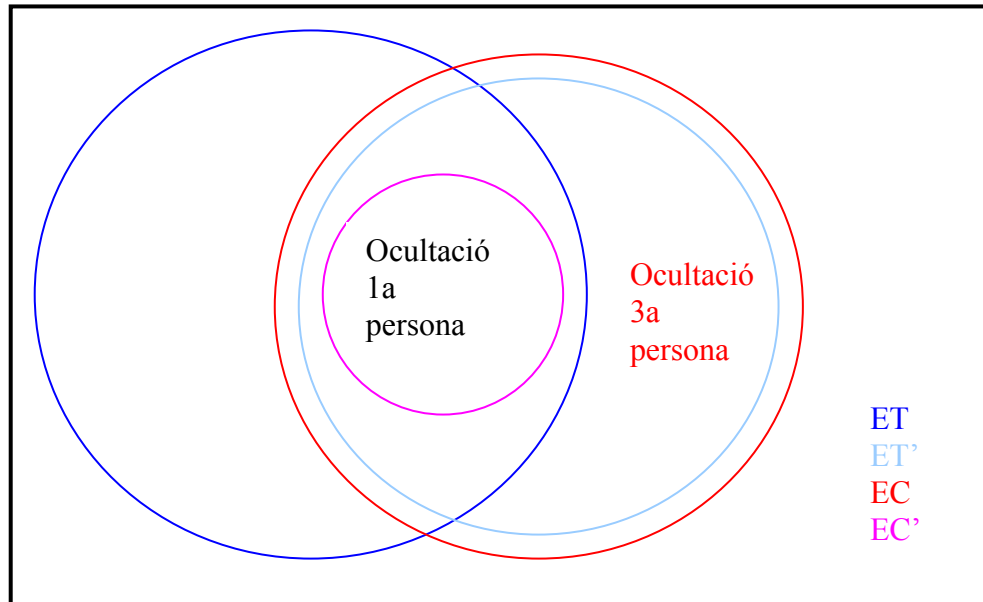

Figura 1. Distribució de les construccions d'impersonalització en els espais discursius

La figura 1 és idèntica a la que presentàvem en el capítol anterior (figura 2; § 13.1), en què l'ús de les marques *Jo* i *Nosaltres* exclusiu unia els quatre espais que hem distingit i feia coincidir plenament dos dels espais, l'espai del text i l'espai científic hipotètic. Recordem que, en l'espai del text, l'emissor fa explícita d'alguna manera la macroestructura del text, una mena d'esquema abstracte del producte textual final, i intenta fer partícip el receptor d'aquesta macroestructura, mentre que en l'espai científic hipotètic, l'emissor remet al receptor a una situació fictícia en la qual se situa ell com a paradigma o representació.

Així mateix, pel que fa a la funció predominant en els dos espais, la funció d'exemple i la d'escriptor no són gaire diferents, en la mesura que les dues tenen la funció d'ajudar el receptor en la tasca de decodificació i comprensió del text. Així mateix, l'espai del text que es comenta (ET') i l'espai científic (EC) presenten moltes similituds tant en la distribució de les marques de persona com

en la distribució dels mecanismes d'impersonalització *i*, com hem comentat en l'apartat 13.2, en alguns gèneres, com les ressenyes i en algun article de polèmica coincideixen plenament.

La distribució dels diversos tipus de construccions en els espais mentals no és homogènia, sinó que es troba subjecta a diferències lingüístiques i de disciplina. L'anàlisi dels resultats del nostre corpus sols ens permetria relacionar la impersonal de subjecte inespecífic amb la funció d'exemple *i*, en conseqüència, amb l'espai científic hipotètic (4).

Per a la classificació dels diversos tipus de construccions d'impersonalització, hem tingut en compte:

- a) aspectes sintàctics, que permeten classificar-les segons la presència o absència de subjecte gramatical o la presència d'un complement agent;
- b) aspectes semanticopragmàtics, que permeten establir una gradació segons la implicació major o menor de l'emissor *o*, dit en uns altres termes, el grau menor o major d'ocultació de l'emissor *o* de l'agent.

Per a les conclusions, ens interessa d'una manera especial la classificació semàntica, segons la qual hi ha construccions com les passives perifràstiques que impliquen grau màxim d'ocultació de l'emissor i de l'agent en general (5). En la part mitjana de la gradació, hi hauria les impersonals reflexes i les passives reflexes (6) i, per últim, les impersonals esdevenimentals i les impersonals amb subjecte inespecífic (7), que permeten més fàcilment una paràfrasi personal, amb un emissor que en general correspon a la primera persona.

- (5) Els textos de referència **són recollits** a la bibliografia. (Lcat3)
- (6) Per això, com ja **s'ha dit**, el principi de subsidiarietat... (Dcat3)
- (7) **Cal dir**, però, que en determinats casos pot resultar inconsistent. (Fcat1)

El criteri de major i menor implicació de l'emissor es relaciona amb el concepte de subjectivització, presentat per Sanders i Spooren (1997), que hem vist en l'apartat 2.1.2.2.

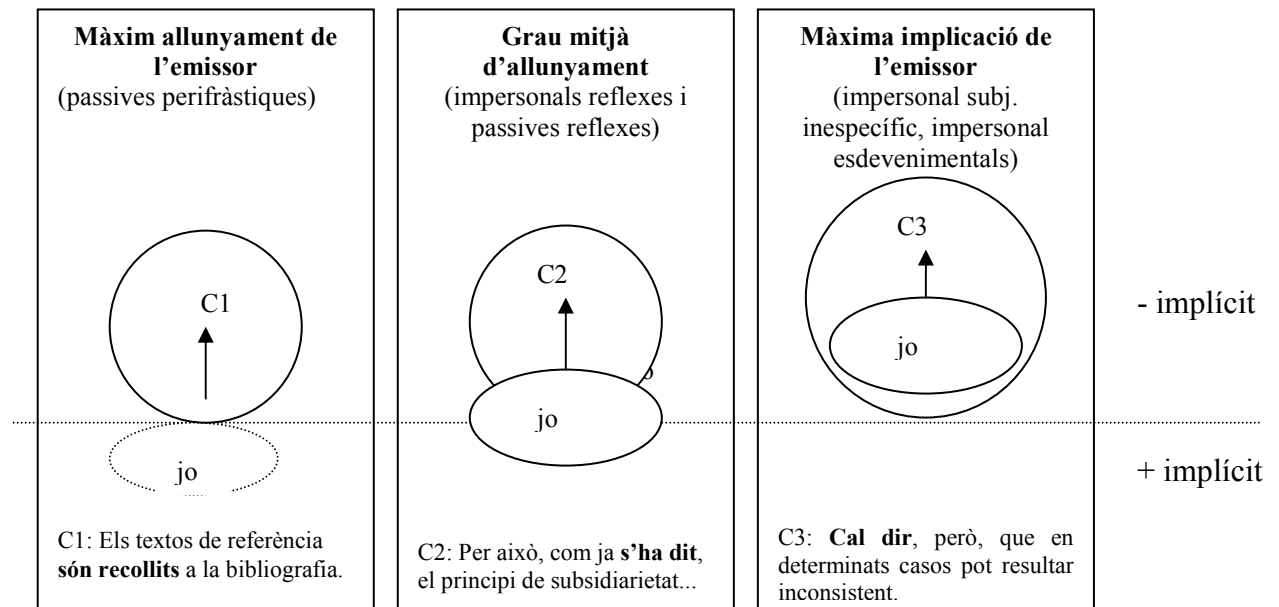

Figura 2. Graus de subjectivització en les construccions d'impersonalització

En la figura 2 es pot veure una gradació des d'un emissor més prescindible i difícil d'identificar cap a un emissor ocult però més identificable amb un *Jo* o un *Nosaltres*. Així, les construccions d'impersonalització (C) funcionen sobre el responsable d'un acció (l'emissor si amaga la primera persona i un altre agent si amaga la tercera persona) de la mateixa manera que ho fa una tela que amaga un objecte. Segons el gènere de la tela, l'objecte es deixa veure més o menys, igual que, segons el tipus de construcció que s'usa, el responsable de l'acció queda més o menys cobert.

14.2. ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN LES TRES LLENGÜES

En aquesta primera part del capítol, exposarem i analitzarem els resultats obtinguts en les tres llengües analitzades i els distribuïrem atenent al tipus de

construccions (§ 14.2.1) i les funcions que amaga l'emissor sota aquests mecanismes (§ 14.2.2). Posteriorment, combinarem aquestes dues variables per veure a través de quines construccions es manifesten principalment cadascuna de les funcions (§ 14.2.3).

14.2.1. Els tipus de construccions en les tres llengües

Els resultats dels nostres textos mostren que el castellà és la llengua que utilitza més els mecanismes d'impersonalització, tant per ocultar la primera persona (591 ocurrences), com sobretot per amagar la tercera persona (665 ocurrences). Aquesta xifra es relaciona amb els resultats de les marques de persona que hem comentat abans (§ 13.3), en què el castellà era la llengua amb un nombre menor de marques de persona (705). Per contra, l'anglès és la llengua que menys construccions d'impersonalització utilitza, tant de primera persona (550), com de tercera (454). Aquesta dada situa el català com a llengua de transició (1.209 construccions, amb predomini de 3a persona).

Pel que fa al tipus de construccions predominants, el català i el castellà prefereixen les construccions reflexes per a ocultar la primera i la tercera persona, mentre que l'anglès usa majoritàriament les passives perifràstiques, que impliquen un grau màxim d'impersonalitat semàntica (taula 1).

L'anàlisi més detinguda de les xifres de la taula 1 ens mostra algunes diferències entre les tres llengües. Repassem, en els punts següents, les conclusions més destacades:

- a) *Les dades generals ens suggereixen que la proporció de mecanismes d'impersonalització està vinculada amb la proporció de marques de persona: l'ús elevat de marques de persona es tradueix en un ús restringit de mecanismes d'impersonalització, com ocorre en anglès; de la mateixa manera, l'ús restringit de marques de persona comporta proporcions més elevades de mecanismes d'impersonalització, com ocorre en castellà.*

b) *L'ús menor de construccions d'impersonalització, sobretot de primera però també de tercera, està relacionat amb una major proporció de construccions que impliquen menor encobriment de l'agent, les impersonals esdevenimentals i les impersonals amb subjecte inespecífic. Així doncs, l'anglès (25,7% i 8,3%) i el català (29,6% i 2,8%), adquireixen un caràcter menys impersonal, no solament per l'ús lleugerament més escàs de construccions d'impersonalització, sinó perquè, quan s'usen, hi ha una tendència major que en castellà a fer servir aquelles que, des d'una perspectiva semàntica, amaguen menys l'agent (les impersonals esdevenimentals i les impersonals amb subjecte específic).*

Taula 1. Tipus de construccions d'impersonalització en les tres llengües

Tipus	Castellà	Català	Anglès
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	73 (12,4%)	150 (25,7%)	163 (29,6%)
Impersonals passives	—	—	33 (6%)
Construccions reflexes	455 (77%)	389 (66,6%)	—
Passives perifràstiques	63 (10,6%)	45 (7,7%)	354 (64,4%)
TOTAL 1a persona	591 (100%)	584 (100%)	550 (100%)
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	15 (2,4%)	38 (8,3%)
Impersonals passives	—	—	18 (4%)
Construccions reflexes	540 (81,2%)	460 (73,6%)	—
Passives perifràstiques	125 (18,7%)	150 (24%)	398 (87,7%)
TOTAL 3a persona	665 (100%)	625 (100%)	454 (100%)

En conclusió, el castellà, a més de ser la llengua amb un grau major d'impersonalitat, tendeix a ocultar amb molta freqüència la tercera persona, la qual cosa comporta un predomini major que en les altres llengües de l'espai del

text que es comenta. Quant als tipus, tot i que en la majoria de casos, tret de les passives perifràstiques, els resultats del català són intermedis, les xifres del castellà i del català són molt semblants en relació amb les reflexes i les passives perifràstiques, la qual cosa ens porta a distingir dos grups: el castellà i el català, amb un índex molt elevat de reflexes, i l'anglès, de l'altra, on l'ús de la passiva pot augmentar la sensació d'impersonalitat, com pressuposàvem en les hipòtesis del nostre treball, ja que oculta màximament l'emissor.

14.2.2. Les funcions de l'emissor en les tres llengües

Si observem les funcions que se solen amagar sota les construccions d'impersonalització, ens adonarem que, tal com ocorria amb les marques de persona, els resultats es presenten bastant igualats en les tres llengües i, a més, les proporcions són bastant semblants a les que hem obtingut en les marques de persona (§ 13.3.1). Les funcions predominants són les expositives actives, mentre que l'argumentativa és poc freqüent sota construccions d'impersonalització, especialment en els nostres textos en anglès, que, com ja observàvem amb les marques de persona, presenten menor caràcter crític des del punt de vista que estudiem.

Taula 2. Funció de l'emissor oculta en les construccions en les tres llengües

Funció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	56 (9,5%)	39 (6,7%)	47 (8,5%)
Argumentatives	39 (6,6%)	38 (6,5%)	15 (2,7%)
Expositives	496 (83,9%)	507 (86,8%)	488 (88,7%)
actives	486 (82,2%)	496 (84,9%)	462 (84%)
passives	10 (1,7%)	11 (1,9%)	26 (4,7%)
TOTAL	591 (100%)	584 (100%)	550 (100%)

La interpretació d'aquests resultats es pot resumir en els punts següents:

- a) *Les tres llengües tendeixen a ocultar majoritàriament les funcions expositives actives* (castellà 82,2%; català 84,9%; anglés 84%), que, com ja hem vist, són les funcions més característiques d'aquests tipus de gèneres, que tenen com a funció comunicativa principal explicar. Cal notar, d'altra banda, que la proporció en què es manifesten aquestes funcions sota construccions d'impersonalització és major que la proporció amb què es presenten amb marques de persona. Quant a les expositives passives, tenen un índex molt baix, inferior al 2% en castellà i en català i una mica més alt en anglés (4,7%).

- b) *Les funcions organitzatives es manifesten amb índexs molt baixos en les tres llengües*, especialment en català (castellà 9,5%; català 6,7%; anglés 8,5%). Aquests percentatges comporten una davallada respecte de les marques de persona, que resulta ben lògica, si tenim en compte que aquestes funcions estan molt relacionades amb l'emissor amb referent individual, que es vol presentar en un primer pla com a organitzador de text. Hi ha moments, però, en què, com a variació estilística o perquè prefereix destacar la part del text a què vol remetre, li resulten útils aquestes construccions d'impersonalització.

- c) *Les funcions argumentatives es vehiculen també molt escassament a través de mecanismes d'impersonalització*. Les proporcions del castellà i del català són quasi idèntiques (6,6% i 6,5%, respectivament), mentre que, en els textos en anglés l'índex disminueix comparativament bastant (2,7%). D'acord amb aquests resultats i els que havíem vist amb les marques de persona, la crítica en anglés és molt escassa tant a través de mecanismes directes, les marques de persona, com a través de mecanismes indirectes, les construccions d'impersonalització. Per contra, els textos en català són els que contenen major component crític, sobretot exposat de manera directa a través de marques de persona.

En resum, les tres llengües presenten resultats molt similars, que es caracteritzen per un interès molt elevat d'ocultar les funcions expositives, sobretot actives. Aquest resultat provoca un augment de l'espai científic i una davallada de l'espai del text amb els mecanismes d'impersonalització. La coincidència entre llengües i també amb els resultats que hem obtingut amb les marques de persona reforcen la hipòtesi que planteja una relació de les funcions amb aspectes genèrics.

Tot i que la posició del català sol ser intermèdia, hi ha dos casos que desplacen aquesta llengua d'aquesta posició: les organitzatives es presenten amb xifres més reduïdes i expositives actives obtenen resultats lleugerament superiors. Com ocorria amb les marques de persona, l'anglès i, en aquest cas també el català, atorguen major importància a l'explicació. En castellà, en canvi, l'exposició obté resultats una mica més escassos que comporten un increment de les organitzatives i, per tant, un cert pes de l'espai del text i també de la crítica. A pesar de l'augment de la crítica en castellà, val a dir que, en les tres llengües, l'argumentació prefereix manifestar-se a través de marques de persona, resultat contrari a les nostres hipòtesis de pertinença en què consideràvem que l'ús de mecanismes d'impersonalització podria estar lligat amb les funcions argumentatives, molt perilloses des del punt de vista de la imatge (Brown & Levinson, 1987).

14.2.3. Relació de les funcions i els tipus de construccions en les tres llengües

Si creuem les dades que hem analitzat en els apartats anteriors (taula 3), veiem que, en general, totes les funcions es presenten majoritàriament sota les construccions predominants: les reflexes, en el cas del castellà i del català, i les passives perifràstiques, en anglès.

Taula 3. Relació funció i tipus de construcció en les tres llengües

Funció	Construcció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	0 (0%)	2 (0,3%)	2 (0,4%)
	Impersonals passives	—	—	2 (0,4%)
	Construccions reflexes	55 (9,3%)	32 (5,5%)	—
	Passives perifràstiques	1 (0,2%)	5 (0,9%)	43 (7,8%)
Argumentatives	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	8 (1,4%)	15 (2,6%)	2 (0,4%)
	Impersonals passives	—	—	2 (0,4%)
	Construccions reflexes	27 (4,6%)	22 (3,8%)	—
	Passives perifràstiques	4 (0,7%)	3 (0,5%)	9 (1,6%)
Expositives actives	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	65 (11%)	132 (22,6%)	143 (26%)
	Impersonals passives	—	—	29 (5,3%)
	Construccions reflexes	363 (61,4%)	326 (55,8%)	—
	Passives perifràstiques	58 (9,8%)	37 (6,3%)	292 (53,1%)
Expositives passives	Imp. esdevenimentals i subj. inesp.	0 (0%)	1 (0,2%)	16 (2,9%)
	Impersonals passives	—	—	0 (0%)
	Construccions reflexes	10 (1,7%)	9 (1,5%)	—
	Passives perifràstiques	0 (0%)	0 (0%)	10 (1,8%)

Malgrat aquest comportament general, hi ha algunes funcions que s'aparten d'aquests paràmetres.

- a) *Les funcions argumentatives presenten, en els textos en català, una proporció important d'impersonals esdevenimentals i impersonals amb*

subjecte inespecífic, encara que es repeteixen els patrons generals, que hem comentat anteriorment.

- b) *En les funcions expositives, actives i especialment passives, l'anglès tendeix a ocultar menys l'agent i usa més les impersonals esdevenimentals; en canvi, el català i sobretot el castellà converteixen els processos en el centre de l'explicació amb l'ús preponderant de construccions reflexes. El domini de les impersonals en anglès la funció d'exemple comparativament habitual en aquesta llengua i que sol ocultar-se a través de les impersonals amb subjecte inespecífic (one...), les quals permeten un grau de generalització major. Així, l'emissor dels textos en anglès es mostra més responsable dels missatges i aquest fet es reforça mitjançant un ús molt abundant de la funció exemple, que, a més, mostra una preocupació de l'emissor per facilitar la tasca de comprensió al lector.*

14.3. ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN LES TRES DISCIPLINES

Com hem fet en el capítol 13 amb les marques de persona, en aquest apartat ens proposem analitzar els resultats de les tres llengües en cada disciplina. La comparació d'aquestes dades ens permetrà veure si hi ha un estil propi de cada disciplina o si, pel contrari, pesa més l'estil marcat per cada sistema lingüístic.

14.3.1. Els tipus de construccions en les tres disciplines

La quantitat de marques de persona i els tipus de construccions més utilitzades en cada disciplina i en cada llengua centraran l'anàlisi d'aquest apartat, on, a més, compararem aquests resultats amb els generals que hem obtingut en l'apartat 14.2.1.

1. *Lingüística*. En els textos de lingüística, contràriament als resultats generals, l'anglès és la llengua que utilitza major quantitat de mecanismes d'impersonalització (396 construccions), sobretot de primera persona. Per contra, en el nostre corpus en castellà hem trobat un nombre una mica més reduït de

mecanimes (296 construccions). Tanmateix, si tenim en compte les construccions que amaguen la primera persona, els textos en català són els que presenten una proporció més baixa. Encara que el nombre d'ocurrències de construccions que amaguen la primera persona no són gaire diferents, i comparant aquestes xifres amb el nombre de marques de persona, obtindrem algunes divergències més significatives. Així, els textos de lingüística en anglès recorren amb major freqüència que les altres llengües a l'ocultació de l'emissor (43,8%). En l'extrem oposat, trobaríem el català, en què el percentatge de mecanismes d'impersonalització és més escàs (21,6%).

Pel que fa al tipus de construccions, es mantenen els dos grups generals: el de les llengües romàniques, amb una distribució major dels resultats en les diferents construccions, malgrat el predomini de les reflexes, i el de la llengua anglosaxona, amb un domini de les passives perifràstiques.

Taula 4. Tipus de construccions d'impersonalització en lingüística

Tipus	Castellà	Català	Anglès
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	33 (23,2%)	46 (34,3%)	37 (16,1%)
Impersonals passives	—	—	14 (6,2%)
Construccions reflexes	78 (54,9%)	81 (60,5%)	—
Passives perifràstiques	31 (21,8%)	7 (5,2%)	178 (77,7%)
TOTAL 1a persona	142 (100%)	134 (100%)	229 (100%)
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	12 (6,3%)	16 (9,6%)
Impersonals passives	—	—	6 (3,6%)
Construccions reflexes	118 (76,6%)	139 (73,2%)	—
Passives perifràstiques	36 (23,4%)	39 (20,5%)	145 (86,8%)
TOTAL 3a persona	154 (100%)	190 (100%)	167 (100%)

Sintetitzem, tot seguit, els resultats més destacats:

- a) *Les construccions que oculten la primera persona obtenen un índex lleugerament superiors en anglès, mentre que, en castellà i català, hi ha major presència de les construccions que amaguen la tercera persona.* La tendència en castellà a ocultar l'agent de tercera persona coincideix amb els resultats generals, mentre que, en català, els resultats de lingüística són diferents als generals.
- b) *Les impersonals esdevenimentals i amb subjecte inespecífic assoleixen percentatges elevats en català i també en castellà per a la primera persona.* Tot i que predominen les reflexes, el català fa servir aquestes construccions per a amagar la primera persona amb una certa freqüència (34,3%). El castellà les utilitza per a amagar la primera persona de manera intermèdia (23,2%) i, contràriament al català, augmenta la proporció de passives perifràstiques (21,8%, per a la primera persona; 23,4%, per a la tercera).
- c) *En anglès, les passives perifràstiques són clarament predominants per a la primera persona (77%) i sobretot per a la tercera persona (86,8%), on les impersonals superen les altres dues llengües atesa la impossibilitat de tenir construccions reflexes en aquesta llengua i els baixos resultats de les impersonals passives (3,6%).*

En resum, les diferències respecte dels resultats que hem esbossat en l'apartat 14.2.1 afecten principalment les impersonals esdevenimentals i les impersonals amb subjecte inespecífic.

2. *Dret.* En els textos de dret es produeix un augment dels mecanismes d'impersonalització respecte dels resultats obtingut en lingüística. Aquest increment es fa més palès en català (537 construccions) i en castellà (520), mentre que en els textos en anglès (251) es fan servir una quantitat menor que en els de lingüística, diferència que es fa més palesa en els articles de polèmica. Quant a la

proporció d'ocultació de la primera o la tercera persona, en les tres llengües es tendeix a amagar majoritàriament la tercera persona. Amb tot, el castellà presenta un nombre considerable de construccions que oculten la primera persona (55%), si les comparem amb el nombre de marques de persona. Per contra, tenint en compte aquesta relació amb les marques de persona, l'anglès fa un ús mínim dels mecanismes d'impersonalització referents a la primera persona (26,6%).

Pel que fa als tipus, es respecten els paràmetres generals que impliquen parlar de dos grups diferenciats; tot i això, a la vista de les dades següents (taula 5), hi ha alguns aspectes que convé comentar detalladament

Taula 5. Tipus de construccions d'impersonalització en dret

Tipus	Castellà	Català	Anglès
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	23 (10,8%)	43 (19%)	26 (23,4%)
Impersonals passives	—	—	10 (9%)
Construccions reflexes	174 (81,7%)	168 (74,4%)	—
Passives perifràstiques	16 (7,5%)	15 (6,6%)	75 (67,6%)
TOTAL 1a persona	213 (100%)	226 (100%)	111 (100%)
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	2 (0,6%)	13 (9,3%)
Impersonals passives	—	—	3 (2,1%)
Construccions reflexes	257 (83,7%)	243 (78,1%)	—
Passives perifràstiques	50 (16,3%)	66 (21,3%)	124 (88,6%)
TOTAL 3a persona	307 (100%)	311 (100%)	140 (100%)

- a) *Les impersonals esdevenimentals i impersonals amb subjecte inespecífic s'usen bastant en els textos en anglès (23,4%) i, en menor mesura en català (19%), sobretot per a ocultar la primera persona. En castellà, els*

percentatges en aquestes construccions són més reduïts (10,8%), com ja ocorria en lingüística.

- b) *La quantitat de passives perifràstiques en català i en castellà (al voltant del 7%) és molt poc representativa per a ocultar la primera persona, però augmenta per a amagar la tercera persona (16,3%, en castellà; 21,3%, en català). Amb tot, l'índex d'aquesta construcció en primera persona i en tercera persona és més reduït que el que véiem en els textos de lingüística.*

3. *Física.* En els textos de física s'usen bastant freqüentment les construccions d'impersonalització (440, en castellà; 348, en català; 357, en anglès). Aquestes xifres són provocades per un major interès per esborrar la presència de l'emissor, ja que, en les tres llengües, les construccions que amaguen la primera persona són superiors a les que oculten la tercera i també superiors al que hem observat en les altres matèries, sobretot si posem en relació aquestes dades amb el nombre de marques de persona. Tenint en compte aquesta relació amb les marques de persona, en els textos en castellà, el pes de la impersonalització per a ocultar la primera persona és molt rellevant (64,7%), enfront d'un 25,3% de marques de persona; en canvi, en anglès l'índex d'impersonalització és una mica més reduït (42,8%).

Quant al tipus de construccions, els resultats obtinguts en física es distancien bastant dels resultats generals i dels que hem obtingut en les altres disciplines, sobretot en el cas dels textos en anglès.

Taula 6. Tipus construccions d'impersonalització en física

Tipus	Castellà	Català	Anglès
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	17 (7,2%)	61 (27,2%)	100 (47,6%)
Impersonals passives	—	—	9 (4,3%)
Construccions reflexes	203 (86%)	140 (62,5%)	—
Passives perifràstiques	16 (6,8%)	23 (10,3%)	101 (48,1%)
TOTAL 1a persona	236 (100%)	224 (100%)	210 (100%)
Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	1 (0,8%)	9 (6,1%)
Impersonals passives	—	—	9 (6,1%)
Construccions reflexes	165 (80,9%)	78 (62,9%)	—
Passives perifràstiques	39 (19,1%)	45 (36,3%)	129 (87,8%)
TOTAL 3a persona	204 (100%)	124 (100%)	147 (100%)

Els aspectes més rellevants d'aquesta taula es poden resumir de la manera següent:

- a) *En els textos en anglès, la primera persona s'oculta amb un percentatge molt equilibrat sota passives perifràstiques (48,1%) i sota impersonals esdevenimentals i de subjecte inespecífic (47,6%). En els textos de física, en català, l'emissor sembla fer-se més present no solament a través de major presència de marques de persona (58,2%), sinó també mitjançant un ús molt destacat de les impersonals que oculten menys l'agent. Com a element compensatori, les passives perifràstiques atorguen rellevància a l'objecte. Per contra, en castellà i en català, s'utilitzen preferentment les construccions reflexes, encara que, en anglès, el percentatge de les impersonals esdevenimentals i amb subjecte inespecífic per a amagar la primera persona és molt significatiu (27,2%). Segons aquests resultats,*

l'anglès deixa veure més el paper de l'emissor i, en tot cas, destaca l'objecte, mentre que les altres dues llengües, mitjançant l'ús preferent de les impersonals reflexes, atorguen més rellevància als processos.

- b) *Quant a la tercera persona, les construccions passives perifràstiques són més freqüents en català (36,3%) que en castellà (19,1%).* En anglès i, en menor mesura, en català es prefereix focalitzar sobre l'objecte d'estudi i no tant en l'agent, si aquest fa referència a una tercera persona.

En síntesi, el dret és la matèria que fa servir major nombre de construccions d'impersonalització, ja que utilitza un percentatge molt elevat de les construccions que amaguen la tercera persona. No obstant això, si tenim en compte l'ocultació de la primera persona, sembla que hi ha bastant diferències entre disciplines i llengües. Així, en lingüística, l'anglès és la llengua que oculta més freqüentment la primera persona; en dret, en canvi, és el català el que presenta un índex més elevat; per últim, els textos de física, destaquen en castellà. Tot i aquestes diferències entre llengües, podríem establir que, en general, la física és la matèria en què totes les llengües presenten un percentatge bastant rellevant d'ocultació de l'emissor.

Pel que fa al tipus de construccions, en totes les matèries, el castellà i el català opten majoritàriament per les construccions reflexes, encara que el català presenta un nombre més elevat de construccions impersonals esdevenimentals i amb subjecte inespecífic, mentre que el castellà sol augmentar el percentatge de les passives perifràstiques. Per contra, l'anglès opta, en totes les disciplines, per l'ús majoritari de la passiva tret del cas de física, en què prefereix encobrir menys l'emissor. Malgrat aquests resultats generals, en dret, hem pogut detectar una certa tendència en les tres llengües a focalitzar l'objecte o els processos mitjançant una reducció de les impersonals esdevenimentals i les impersonals de subjecte inespecífic.

D'acord amb les dades analitzades, la proporció de mecanismes d'impersonalització i el tipus d'estratègies d'ocultació depenen més dels paradigmes dels sistemes lingüístics que de les disciplines, que registren diferències més matisades relacionades amb el major o menor pes de les impersonals esdevenimentals i les impersonals de subjecte inespecífic.

14.3.2. Les funcions de l'emissor en les tres disciplines

En l'estudi de les funcions que es presenten sota marques de persona, hem observat que hi ha bastant igualtat en les tres llengües i en les tres disciplines, ja que les funcions es relacionen més amb patrons determinats pels gèneres. En aquest apartat, comprovarem si, en el cas de les construccions d'impersonalització, també es compleix aquesta tendència homogènia.

1. *Lingüística*. En els textos de lingüística, el català i el castellà presenten resultats semblants, mentre que l'anglès se separa més d'aquests índexs, especialment en les organitzatives i argumentatives.

Taula 7. Funció de l'emissor en lingüística

Funció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	6 (4,2%)	5 (3,7%)	24 (10,5%)
Argumentatives	16 (11,3%)	25 (18,7%)	10 (4,4%)
Expositives	120 (84,5%)	104 (77,6%)	195 (85,1%)
actives	115 (81%)	97 (72,4%)	192 (83,8%)
passives	5 (3,5%)	7 (5,2%)	3 (1,3%)
TOTAL	142 (100%)	134 (100%)	229 (100%)

A la vista dels resultats d'aquesta taula, convé comentar alguns aspectes:

- a) *Les funcions expositives són predominants en totes les llengües, en especial les expositives actives.* Els resultats són molt semblants en anglès (83%) i en castellà (81%) i més reduïts en català (72,4%). El predomini de l'anàlisi coincideix amb el domini d'aquesta funció en el cas de les marques de persona, tot i que el percentatge sota marques de persona és lleugerament inferior.
- b) *Les funcions argumentatives ocupen el segon lloc quant a freqüència en català i en castellà.* La proporció d'aquestes funcions és major que la que observàvem sota marques de persona, tot i que el nombre d'ocurrències és major amb marques de persona. En anglès, la proporció és més reduïda que en les altres llengües, per la qual cosa sembla haver-hi una preferència per la crítica directa.
- c) *Les funcions organitzatives obtenen resultats més elevats en anglès (10,5%).* A pesar de l'augment que s'observa en anglès, la lingüística tendeix a presentar prioritàriament aquesta funció sota marques de persona. Cal pensar que és una funció poc compromesa des del punt de vista de la imatge i, per tant, l'emissor no té necessitat d'amagar-se, sinó que la utilitza per marcar la seua presència en el text.

2. *Dret.* En els textos de dret, els resultats de les tres llengües són encara més igualats entre les llengües que en els textos de lingüística, però es distancien més de les proporcions obtingudes amb les marques de persona.

Taula 8. Funcions de l'emissor en dret

Funció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	11 (5,2%)	10 (4,4%)	6 (5,4%)
Argumentatives	13 (6,1%)	8 (3,5%)	2 (1,8%)
Expositives	189 (88,7%)	208 (92,1%)	103 (92,8%)
actives	187 (87,8%)	206 (91,2%)	99 (89,2%)
passives	2 (0,9%)	2 (0,9%)	4 (3,6%)
TOTAL	213 (100%)	226 (100%)	111 (100%)

- a) *Les funcions expositives actives són majoritàries en les tres llengües i presenten índexs molt més elevats que sota marques de persona. Així doncs, com en lingüística, sovint hi ha la necessitat d'ocultar l'emissor o l'agent en l'anàlisi i, d'aquesta manera donar a l'explicació una aparença més neutra.*
- b) *Les funcions argumentatives són poc abundants en les tres llengües, si bé en castellà i en català obtenen índexs semblants als que obteníem amb les marques de persona. L'anglès, una vegada més, presenta els resultats més baixos i sembla que en aquests textos prefereix la crítica directa, encara que també amb proporcions molt escasses. En l'extrem oposat, els textos de dret en castellà tendeixen a protegir més la imatge amb aquesta funció.*
- c) *Les funcions organitzatives es manifesten molt escassament sota mecanismes d'impersonalització. Com ocorria amb els textos de lingüística aquesta funció és preferible sota marques de persona, ja que no resulta perjudicial per a la imatge. L'ús dels mecanismes d'impersonalització en aquests casos està relacionat amb l'interès per prioritzar sobre els textos i no sobre l'escriptor.*

3. *Física*. Els textos de física, com els de dret, mostren resultats bastant diferents en les tres llengües.

Taula 9. Funcions de l'emissor en física

Funció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	39 (16,5%)	24 (10,7%)	17 (8,1%)
Argumentatives	10 (4,2%)	5 (2,2%)	3 (1,4%)
Expositives	187 (79,2%)	195 (87%)	190 (90,5%)
actives	184 (78%)	193 (86,2%)	171 (81,5%)
passives	3 (1,2%)	2 (0,8%)	19 (9%)
TOTAL	236 (100%)	224 (100%)	210 (100%)

Les diferències més importants es produeixen, com ocorria amb els tipus de construccions en física, en els textos en anglès:

- a) *Les expositives són predominants en les tres llengües i d'una manera especial en anglès (90,5%), llengua en què, a més, s'observa un augment de les expositives passives (9%). Aquesta dada resulta destacable si la comparem amb les altres matèries i està relacionada amb un increment de la funció d'exemple que sol expressar-se a través de la impersonal amb subjecte inespecífic.*
- b) *Les argumentatives presenten índexs molt baixos en les tres llengües, fet que cal relacionar amb l'escassa presència de la crítica en la física. No obstant això, cal precisar que es prefereix fer servir la primera persona.*

- c) *Les funcions organitzatives assoleixen en les tres llengües índexs més elevats que en la resta de matèries.* Les proporcions aconseguides són molt semblants a les que hem observat sota les marques de persona, la qual cosa indica un interès en aquesta matèria per destacar també la part del text que es vol al·ludir i no tant la figura de l'emissor com a organitzador.

Com a conclusió final, podem dir que els resultats de les funcions han estat bastant coincidents en totes les llengües i en totes les disciplines: amb un predomini de l'anàlisi i un escàs interès per ocultar la crítica, que ens permet mantenir la hipòtesi de la relació de les funcions amb els gèneres triats. Únicament, podem establir una certa relació de les funcions argumentatives i la lingüística. Tal com observàvem amb les marques de persona, els textos de lingüística són els que presenten major càrrega crítica. Les escasses diferències que s'obtenen en la resta de funcions semblen estar més subjectes a paràmetres de llengües, ja que alguns aspectes es mantenen constants en totes les disciplines: com ara un cert increment de les organitzatives en castellà, tret de lingüística, i l'augment de l'exposició en els textos en anglés.

14.3.3. Relació tipus de marca i funció en les tres disciplines

La combinació de les dues variables anteriors ens dóna els resultats que comentem a continuació per cada disciplina.

1. *Lingüística.* En els textos de lingüística, les construccions més rellevants en cada llengua són les que serveixen per a ocultar totes les funcions, tot i que caldrà comentar l'increment d'algunes construccions amb determinades funcions.

Taula 10. Relació de les funcions i les construccions en lingüística

Funció	Construcció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	1 (0,7%)	0 (0%)
	Impersonals passives	—	—	1 (0,4%)
	Construccions reflexes	5 (3,5%)	2 (1,5%)	—
	Passives perifràstiques	1 (0,7%)	2 (1,5%)	23 (10%)
Argumentatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	6 (4,2%)	10 (7,5%)	1 (0,4%)
	Impersonals passives	—	—	2 (0,9%)
	Construccions reflexes	7 (4,9%)	15 (11,2%)	—
	Passives perifràstiques	3 (2,1%)	2 (1,5%)	5 (2,2%)
Expositives actives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	27 (19%)	34 (25,4%)	34 (14,8%)
	Impersonals passives	—	—	11 (4,8%)
	Construccions reflexes	60 (42,3%)	59 (44%)	—
	Passives perifràstiques	27 (19%)	3 (2,2%)	149 (65,1%)
Expositives passives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	1 (0,7%)	2 (0,9%)
	Impersonals passives	—	—	0 (0%)
	Construccions reflexes	5 (3,5%)	5 (3,7%)	—
	Passives perifràstiques	0 (0%)	0 (0%)	1 (0,4%)

A la vista dels resultats, destaquem els casos que s'aparten del model general o presenten un increment d'alguna altra construcció que no siga la predominant:

- a) *Les funcions argumentatives tendeixen a ocultar-se menys en català i en castellà mitjançant l'ús de les construccions reflexes, però també, amb bastant freqüència, les impersonals esdevenimentals i les impersonals amb*

subjecte inespecífic. Els textos de lingüística en anglés, tot i que fan servir molt menys les construccions d'impersonalització per a vehicular la crítica, quan ho fan, utilitzen les que cobreixen més la seua imatge, això és, les passives perifràstiques.

- b) *Les funcions expositives actives segueixen els patrons de les argumentatives*, encara que, en aquest cas, l'anglés també fa servir les impersonals esdevenimentals o amb subjecte inespecífic. Tot i això, el català, com en les argumentatives, presenta els índexs més elevats (25,4%). El castellà, en aquest cas, ocuparia una posició intermèdia, on la utilització de les construccions que impliquen menor grau d'encobriment (les impersonals esdevenimentals i de subjecte inespecífic) està compensada per l'ús de construccions amb un grau major d'ocultació: les passives perifràstiques.

2. *Dret*. En els textos de dret, totes les funcions en totes les llengües s'amaguen prioritàriament a través de les construccions més destacades quantitativament: les reflexes, en castellà i català; les passives perifràstiques, en anglés. Convé observar que, a diferència de lingüística, on hem observat algunes variacions respecte a aquest paràmetre general, en dret les construccions minoritàries són molt escasses en els diversos tipus de funcions. En tot cas, les úniques funcions que obtenen resultats més destacables són les expositives actives.

Taula 11. Relació de les funcions i les construccions en dret

Funció	Construcció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
	Impersonals passives	—	—	1 (0,9%)
	Construccions reflexes	11 (5,2%)	9 (4%)	—
	Passives perifràstiques	0 (0,9%)	1 (0,4%)	5 (4,5%)
Argumentatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	1 (0,4%)	3 (1,3%)	0 (0%)
	Impersonals passives	—	—	0 (0%)
	Construccions reflexes	11 (5,2%)	4 (1,8%)	—
	Passives perifràstiques	1 (0,5%)	1 (0,4%)	2 (1,8%)
Expositives actives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	22 (10,3%)	40 (17,7%)	25 (22,5%)
	Impersonals passives	—	—	9 (8,1%)
	Construccions reflexes	150 (70,4%)	153 (67,7%)	—
	Passives perifràstiques	15 (7%)	13 (5,8%)	65 (58,6%)
Expositives passives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	1 (0,9%)
	Impersonals passives	—	—	0 (0%)
	Construccions reflexes	2 (0,9%)	2 (0,9%)	—
	Passives perifràstiques	0 (0%)	0 (0%)	3 (2,7%)

- a) *En anglès (22,5%) i, en menor mesura, en català (17,7%), les expositives actives s'amaguen amb una proporció bastant representativa sota impersonals esdevenimentals i amb subjecte inespecífic. En castellà, com sol ocórrer en lingüística, l'índex d'aquest tipus d'impersonals és més reduït. Tot i això, l'exposició, en castellà i català, continua focalitzant sobre els processos, principalment a través de les impersonals reflexes,*

mentre que, en anglés, atorga més rellevància als objectes a través de les passives perifràstiques.

- b) *Totes les funcions, tret de les expositives, tendeixen a ocultar molt més l'agent a través de reflexes i passives perifràstiques.* Aquesta sensació d'ocultació augmenta si contrastem els resultats de la taula de dret amb la de lingüística, on les impersonals esdevenimentals i de subjecte inespecífic tenien una certa presència amb altres funcions, com ara les argumentatives.

3. *Física.* Els textos de física repeteixen els aspectes generals que hem comentat en les altres dues matèries, encara que el català i l'anglès presenten algunes proporcions diferents en les expositives actives i passives, com es pot veure en la taula 12.

Els resultats obtinguts en les funcions expositives es poden resumir en els dos punts següents:

- a) *En anglés, les expositives actives s'amaguen majoritàriament sota impersonals esdevenimentals i impersonals amb subjecte inespecífic (40%) superant lleugerament les passives perifràstiques (37,1%).* L'exposició, en els textos de física en anglés, està molt lligada a l'emissor, que s'oculta mínimament sota aquestes impersonals o es presenta directament amb marques de persona. Per contra, en català, encara que les reflexes són majoritàries, les passives perifràstiques obtenen uns índexs bastant representatius (33%) respecte del castellà (6,8%) i respecte dels resultats obtinguts en les altres matèries. D'acord amb el que acabem de comentar, el català dóna major prioritat a l'objecte que en altres matèries, mentre que l'anglès oculta menys l'agent. El castellà manté la mateixa línia que mostra en lingüística i dret.

- b) *Les expositives passives es presenten prioritàriament en anglès sota impersonals esdevenimentals i amb subjecte inespecífic. S'estableix una relació entre la funció d'exemple, bastant utilitzada en física en anglès, i la impersonal amb subjecte inespecífic, com a mètode d'universalitzar els exemples.*

Taula 12. Relació de les funcions i les construccions en física

Funció	Construcció	Castellà	Català	Anglès
Organitzatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	1 (0,4%)	2 (0,9%)
	Impersonals passives	—	—	0 (0%)
	Construccions reflexes	39 (16,5%)	21 (9,4%)	—
	Passives perifràstiques	0 (0%)	2 (0,9%)	15 (7,1%)
Argumentatives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	1 (0,4%)	2 (0,9%)	1 (0,4%)
	Impersonals passives	—	—	0 (0%)
	Construccions reflexes	9 (3,8%)	3 (1,3%)	—
	Passives perifràstiques	0 (0%)	0 (0%)	2 (0,9%)
Expositives actives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	16 (6,8%)	35 (15,6%)	84 (40%)
	Impersonals passives	—	—	9 (4,3%)
	Construccions reflexes	152 (64,4%)	114 (50,9%)	—
	Passives perifràstiques	16 (6,8%)	21 (33%)	78 (37,1%)
Expositives passives	Imp.esdevenimentals i subj. inespecífic	0 (0%)	0 (0%)	13 (6,2%)
	Impersonals passives	—	—	0 (0%)
	Construccions reflexes	3 (1,2%)	2 (0,9%)	—
	Passives perifràstiques	0 (0%)	0 (0%)	6 (2,9%)

D'acord amb aquests resultats, encara que hi ha una tendència comuna en totes les matèries a relacionar les construccions més importants quantitativament en cada llengua amb les diverses funcions, hem pogut marcar alguns aspectes diferents entre disciplines. Així, en lingüística i en dret, les expositives actives presenten una proporció bastant representativa en les tres llengües, però sobretot en català, a través de les impersonals esdevenimentals i les impersonals amb subjecte inespecífic. Per contra, en física, l'anglès és la llengua que menys cobreix l'emissor en l'exposició, mentre que el català segueix la línia contrària a la que fa en les altres disciplines, i incrementa el nombre de passives perifràstiques. Així, en els textos de física en català, l'exposició se centra molt sovint en l'objecte a través de passives reflexes i perifràstiques, mentre que, en anglès, s'oculta menys l'agent mínimament a través de l'ús abundant de les impersonals esdevenimentals i de subjecte inespecífic.

14.3.4. Distribució de les construccions en les parts del text

Com ocorria amb les marques de persona, la distribució de les construccions i de les funcions no ofereix resultats diferents dels que hem assenyalat en general. Per això, comentarem la distribució general d'aquestes construccions, sense fer interactuar més variables.

Òbviament, totes les llengües coincideixen en una concentració de construccions en el cos central, tant per a ocultar la primera com per ocultar la tercera, ja que la part central és la de major extensió. Tot i això, hem pogut observar que en els textos en anglès la proporció en aquesta secció és lleugerament més reduïda (79,5%, per a les construccions que oculten la primera; 78,8% per a les que amaguen la tercera persona).

Taula 13. Distribució de construccions en les tres llengües¹

	Castellà	Català	Anglès
Introducció	47 (7,9%)	37 (6,3%)	51 (9,8%)
Cos central	495 (83,7%)	495 (84,7%)	437 (79,5%)
Conclusió	30 (5,1%)	31 (5,3%)	24 (4,4%)
Notes	19 (3,3%)	21 (3,6%)	38 (6,9%)
TOTAL 1a persona	591 (100%)	584 (100%)	550 (100%)
Introducció	41 (6,2%)	52 (8,3%)	43 (9,5%)
Cos central	540 (81,2%)	516 (82,6%)	358 (78,8%)
Conclusió	28 (4,2%)	18 (2,9%)	22 (4,8%)
Notes	56 (8,4%)	39 (6,2%)	31 (6,8%)
TOTAL 3a persona	665 (100%)	625 (100%)	454 (100%)

La davallada que es produeix en els textos en anglès en la part central comporta un augment de l'ús d'aquestes construccions en la introducció i en les notes, quant a les construccions de primera persona; i, en la introducció, i en menor mesura en la conclusió, en el cas de les construccions que oculten la tercera persona. El català, en canvi, és la llengua que presenta proporcions lleugerament més elevades en el cos central, tant per a mecanismes que oculten la primera (84,7%) com per als que amaguen la tercera (82,6%).

¹ La distribució del nombre de mots en cada llengua és la següent:

Castellà: introducció, 11.435 mots; cos central, 92.672 mots; conclusió, 7.222 mots; notes, 15.241 mots.

Català: introducció, 10.264 mots; cos central, 101.906 mots; conclusió, 4.625 mots; notes, 8.393 mots.

Anglès: introducció, 7.668 mots; cos central, 86.021 mots; conclusió, 10.721 mots; notes, 11.162.

L'anàlisi concreta de cadascuna de les disciplines presenta algunes variacions respecte del model general que hem comentat anteriorment.

Taula 14. Distribució de les construccions en lingüística²

	Castellà	Català	Anglès
Introducció	10 (7%)	7 (5,2%)	17 (7,4%)
Cos central	129 (90,9%)	109 (81,3%)	185 (80,8%)
Conclusió	3 (2,1%)	3 (2,2%)	11 (4,8%)
Notes	0 (0%)	15 (11,2%)	16 (7%)
TOTAL 1a persona	142 (100%)	134 (100%)	229 (100%)
Introducció	4 (2,6%)	12 (6,3%)	20 (12%)
Cos central	145 (94,1%)	156 (82,1%)	131 (78,4%)
Conclusió	3 (1,9%)	2 (1%)	13 (7,8%)
Notes	2 (1,3%)	20 (10,5%)	3 (1,8%)
TOTAL 3a persona	154 (100%)	190 (100%)	167 (100%)

1. *Lingüística* (taula 14). Quant als mecanismes que amaguen la primera persona, en els textos de lingüística, el castellà és la llengua que presenta major concentració de construccions en la part central (90,9%), mentre que el català i

² El nombre de paraules en els textos de lingüística consta de 134.825 paraules i es distribueixen de la manera següent:

Castellà: introducció, 3.119 mots; cos central, 38.938 mots; conclusió, 1.651 mots; notes, 2.487 mots.

Català: introducció, 3.023 mots; cos central, 41.281 mots; conclusió, 1.055 mots; notes, 4.972.

Anglès: introducció, 1.650 mots; cos central, 32.072 mots; conclusió, 2.822 mots; notes, 1.755 mots.

l'anglès mostren índexs quasi idèntics (al voltant del 80%). Tanmateix, el repartiment del 20% restant es fa de manera diferent: en els textos de lingüística en català, es tendeix a ocultar la primera persona amb una certa freqüència en les notes a peu de pàgina (11,2%); per contra, en anglès, les proporcions es presenten més repartides en les tres parts amb un ús una mica més destacat en la introducció.

En relació amb les marques de tercera persona, els resultats són molt semblants als que acabem d'analitzar, sobretot pel que fa a la concentració de mecanismes en el cos central dels textos en castellà (94,1%). En anglès i en català, hi ha un repartiment major, que en anglès afecta la introducció, mentre que en català afecta més les notes.

2. *Dret* (taula 15). Els textos de dret, en relació amb les construccions que amaguen la primera persona, presenten uns resultats lleugerament diferents als de lingüística. Així, les proporcions dels textos en castellà i en català s'igualen en el cos central (85,9% - 86,7%) i es redueixen considerablement en anglès (68,5%). En els textos de dret en anglès, s'observa un increment de les xifres en la introducció i, sobretot en les notes (18%).

En el cas de l'ocultació de la tercera persona, els textos en català són els que concentren majoritàriament en el cos central (83,6%), mentre que en castellà la proporció és molt més baixa (69,7%) i s'incrementen comparativament les impersonals en la conclusió (6,2%) i també en les notes (16,9%), que igualment presenten índexs alts en anglès (17,1%).

Taula15. Distribució de les construccions en dret³

	Castellà	Català	Anglès
Introducció	5 (2,3%)	10 (4,4%)	11 (9,9%)
Cos central	183 (85,9%)	196 (86,7%)	76 (68,5%)
Conclusió	7 (3,3%)	14 (6,2%)	4 (3,6%)
Notes	18 (8,4%)	6 (2,7%)	20 (18%)
TOTAL 1a persona	213 (100%)	226 (100%)	111 (100%)
Introducció	22 (7,2%)	22 (7,1%)	6 (4,3%)
Cos central	214 (69,7%)	260 (83,6%)	105 (75%)
Conclusió	19 (6,2%)	11 (3,5%)	5 (3,6%)
Notes	52 (16,9%)	18 (5,8%)	24 (17,1%)
TOTAL 3a persona	307 (100%)	311 (100%)	140 (100%)

3. *Física* (taula 16). Pel que fa a la quantitat de construccions que oculten la primera persona, els textos en castellà i en anglès concentren una quantitat important de marques en la introducció (13,4% i 10,9%, respectivament). Així mateix, els textos en castellà presenten una proporció major d'aquests mecanismes en les conclusions, la qual cosa comporta una minva de construccions en el cos central. En relació amb les construccions de tercera persona, crida igualment l'atenció la proporció bastant elevada de mecanismes en la introducció, sobretot en català (14,5%) i en anglès (11,6%).

³ El corpus de dret consta de 136.136 mots, que es distribueixen de la manera següent:
Castellà: introducció, 3.763 mots; cos central, 30.023 mots; conclusió, 3.441; notes, 12.601.
Català: introducció, 2.674 mots; cos central, 33.702 mots; conclusió, 2.677 mots; notes, 3.277 mots.
Anglès: introducció, 2.705 mots; cos central, 30.961 mots; conclusió, 1.290 mots; notes, 9.022 mots.

Taula 16. Distribució de les construccions en física ⁴

	Castellà	Català	Anglès
Introducció	31 (13,1%)	20 (8,9%)	23 (10,9%)
Cos central	184 (78%)	190 (84,8%)	176 (83,9%)
Conclusió	20 (8,5%)	14 (6,3%)	9 (4,3%)
Notes	1 (0,4%)	0 (0%)	2 (0,9%)
TOTAL 1a persona	236 (100%)	224 (100%)	210 (100%)
Introducció	15 (7,3%)	18 (14,5%)	17 (11,6%)
Cos central	181 (88,7%)	100 (80,6%)	122 (83%)
Conclusió	6 (3%)	5 (4%)	4 (2,7%)
Notes	2 (1%)	1 (0,8%)	4 (2,7%)
TOTAL 3a persona	204 (100%)	124 (100%)	147 (100%)

En síntesi, la distribució de les construccions d'impersonalització sembla estar més subjecta a aspectes lingüístics que no de disciplina. En aquest cas, l'anglès sol ser la llengua que tendeix a repartir més les construccions, tant de primera com de tercera, en les diverses seccions i, en especial, hem observat una certa tendència a fer servir els mecanismes per ocultar la primera persona en la introducció, una secció en què l'emissor encara no vol presentar-se gaire implicat amb el missatge. Els resultats de les disciplines varien segons llengües, encara que, com a línia general, hem detectat alguns factors comuns que poden explicar-se des del punt de vista de la matèria: en lingüística, les tres llengües solen

⁴ El nostre corpus de física consta de 96.369 paraules:

Castellà: introducció, 4.553 mots; cos central, 23.711 mots; conclusió, 2.130 mots; notes, 153 mots.

Català: introducció, 4.567 mots; cos central, 26.923 mots; conclusió, 893 mots; notes, 144 mots.

Anglès: introducció, 3.313 mots; cos central, 22.988 mots; conclusió, 6.609 mots; notes, 385 mots.

presentar un percentatge important de mecanismes, sobretot per a amagar l'emissor, bastant considerable; en dret, destaca la proporció de les notes a peu de pàgina, tret del català; per últim i contràriament al que hem observat en dret, la física es caracteritza per una escassetesa de mecanismes en les notes.

D'acord amb això, la finalitat de cada secció en les diverses matèries té repercussions pel que fa a l'ús de construccions i aquestes diferències es fan veure sobretot en les notes a peu de pàgina. En física, les notes no solen utilitzar-se com a suport de l'explicació i, per tant, el nombre de construccions i de marques de persona és molt escàs; en canvi, en dret, les notes tenen un pes més important, que es tradueix en un increment de mecanismes d'impersonalització i de marques de persona.

14.4. RECAPITULACIÓ

Aquest repàs que hem presentat ens demostra que, tot i que els tipus de construccions d'impersonalització depenen sobretot de les diferents llengües, hi ha també alguns trets que poden dependre de les disciplines. Sintetitzem les principals conclusions en els punts següents:

- a) Pel que fa al nombre de mecanismes d'impersonalització, el castellà és la llengua que major quantitat de mecanismes fa servir, tant de primera com de tercera persona. L'anglès, per contra, és la llengua que presenta menys construccions d'aquest tipus, en especial de tercera persona, que són les predominants en les altres dues llengües. Les xifres del català solen ser intermèdies.
- b) Quant als tipus de construccions, hi ha dos grups clarament diferenciats: d'una banda, el català i el castellà, que opten per ocultar l'agent, tant de primera com de tercera, a través de les construccions reflexes i sobretot impersonals reflexes; d'altra banda, l'anglès, on predominen de manera molt clara les passives perifràstiques que oculten més l'agent. Així doncs,

encara que l'ús de construccions d'impersonalització en anglès és menor, la utilització abundant de les passives perifràstiques pot aportar un major caràcter d'impersonalització. A pesar d'aquests dos grups ben diferenciats, hem detectat un acostament del català a l'anglès pel que fa a les impersonals esdevenimentals i les impersonals de subjecte inespecífic, més usades que en castellà.

- c) Els resultats de les funcions sota els mecanismes d'impersonalització coincideixen amb els resultats de les funcions sota les marques de persona i és molt similar en les tres llengües, amb un índex molt elevat de les expositives, en especial actives. Segons els percentatges estudiats, no sembla haver-hi relació entre l'ús de construccions d'impersonalització i protecció de la imatge en les funcions que comporten una major amenaça, com ara l'argumentació. Més aviat, sembla haver-hi un interès de variació estilística en el cas de les funcions predominants, les expositives.
- d) La combinació de les construccions amb les funcions ens mostra una tendència a encobrir menys l'emissor en les funcions expositives en els textos anglesos, els quals contenen més impersonals esdevenimentals i impersonals amb subjecte inespecífic que les dues llengües romàniques. Així, en l'explicació, més que destacar l'objecte, interessa no ocultar gaire l'emissor. Per contra, en les altres dues llengües, l'explicació, com les altres funcions, focalitzen els processos, a través de les impersonals reflexes.
- e) Des del punt de vista de les disciplines, la lingüística és la matèria amb un grau d'impersonalització menor, ja que hi podem trobar major quantitat de marques de persona i menor quantitat de mecanismes d'impersonalització. Aquesta tradició més personalista enllaça amb la concepció tradicional de les ciències humanes, que, com el nom indiquen, tenen com a centre la persona. Tanmateix, les altres disciplines focalitzen més en l'objecte i, per això, hi ha una major proporció de les construccions d'impersonalització.

En general, els textos de física són els que es presenten com a més impersonals, mentre que els textos de dret constituïrien un punt de transició entre les ciències humanes i les experimentals. No obstant això, cal tenir en compte que en el corpus català, la disciplina que ha obtingut un grau major d'impersonalització ha estat el dret.

- f) En els textos de dret, s'observa un predomini de les construccions d'impersonalització que oculten la tercera persona per sobre de les que amaguen la primera. Aquesta dada prova la importància de l'objecte i, en especial en el cas de dret, dels processos i les lleis per sobre dels agents.

- g) Quant a les funcions, la lingüística és la matèria que presenta un grau de crítica lleugerament major en totes les llengües, ja que les funcions argumentatives assoleixen resultats més elevats que en les altres matèries, tot i que les proporcions pel que fa a funcions no són gaire importants. Aquest resultat es repetia en el cas de les marques de persona i hem atribuït aquest fet a la diferent manera de procedir de les ciències. Així, en les ciències socials, i molt especialment en les ciències experimentals, els arguments es fonamenten en resultats i proves empíriques; en canvi, en les ciències humanes es requereix molt més la implicació de la persona en els arguments, la qual cosa, pot aportar, en molts casos, major credibilitat.

- h) Per últim, la distribució no presenta diferències gaire importants ni entre llengües ni tampoc entre disciplines. La concentració de marques es produeix en la part més extensa, el cos central. Des del punt de vista de les llengües, l'anglès és la llengua que s'aparta més d'aquest model, en la mesura que reparteix més construccions en les altres seccions. Des del punt de vista de les disciplines, la física és la matèria que presenta més distanciament de les altres, a causa de l'escassa importància de les notes i, per tant, la minva de mecanismes en aquesta part.

- i) L'única dada interessant pel que fa a la distribució de funcions que hem pogut extreure és que, en la introducció, s'usa la funció argumentativa en alguns casos i, sistemàticament, s'oculta sota mecanismes d'impersonalització, fet que es pot relacionar amb aspectes de cortesia, ja que en aquesta part s'inicia la negociació i, per tant, cal posar més cura en la protecció de la imatge.

En resum, la comparació entre llengües ens porta a delimitar dos grups clars: el de les llengües romàniques i el de l'anglès. Tot i això, cal dir que hem observat un distanciament major entre el castellà i el model anglès, sobretot pel que fa al nombre de construccions en general i també en relació amb les impersonals esdevenimentals i les impersonals amb subjecte inespecífic, molt més abundants en català i en anglès. Des del punt de vista dels tipus de les funcions, el català sol ocupar una posició de pont, encara que les xifres són molt igualades en les tres llengües i ens porten a parlar de models genèrics que traspassen els límits lingüístics i de disciplina. Aquesta situació intermèdia del català, però, no es veu tan clara en la comparació per matèries, sobretot en el cas de lingüística, en què el castellà presenta resultats més intermedis. Així doncs, la funció del català com a llengua de trànsit sembla coincidir amb els resultats de les marques de persona. Ara bé, des del punt de vista de les disciplines, el català manifesta un comportament diferent al que presentava amb les marques de persona, en què els textos de física obtenien resultats ben diferents als de les altres dues llengües.

15. LA INSCRIPCIÓ DE LA PERSONA EN EL DISCURS ACADÈMIC

**“No és que m’agradi de dir “jo”;
és que no tinc dret a parlar amb
altre pronom personal.”**

Joan Fuster, *Indigacions i propostes*,
1981, pàg. 289.

Al llarg de la nostra recerca, hem analitzat les dades referides a les marques de persona i als mecanismes d’impersonalitat separadament, per llengües i per disciplina. En els dos capítols precedents hem sintetitzat els resultats referits a les marques que revelen la presència de l’emissor (cap. 13) i els corresponents a les construccions que permeten deixar en segon lloc o amagar l’emissor (construccions d’impersonalització equivalents a construccions amb primera persona) o l’agent (construccions d’impersonalització equivalents a construccions amb tercera persona) (cap. 14). El darrer pas en el nostre camí analític i alhora sintètic és contrastar les dades generals, tenint en compte que interessa destacar, d’una banda, la correlació entre marques de persona i construccions d’impersonalització de primera, com a mecanismes lingüístics i discursius per a mostrar o amagar l’emissor, i la correlació entre les construccions d’impersonalització de primera persona i les de tercera persona, per poder avaluar el pes de les construccions d’impersonalització globalment considerades, vist que, tradicionalment, s’han considerat característiques de l’estil acadèmic.

Així, en aquest capítol final, oferirem resultats i reflexions de caràcter general que ens permetran fer una abstracció major de les dades obtingudes en els capítols

anteriors i interpretar-les de manera global. La presentació dels resultats més generals (§ 15.1 - § 15.4) ens permetrà dibuixar les línies bàsiques del contrast entre llengües, entre disciplines i entre gèneres que hem anat analitzant més detalladament en cada capítol i hem resumit en els dos capítols anteriors. Aquestes dades més simplificades constitueixen el punt d'arribada a partir del qual podem establir una de les conclusions fonamentals d'aquest estudi contrastius: la relació de les marques de persona i els mecanismes d'impersonalització amb els diversos estils d'escriptura (§ 15.5) i amb qüestions de cortesia (§ 15.6). Com a conclusió (§ 15.7), revisarem les hipòtesis que plantejàvem en la introducció (§ 1.3).

15.1. ELS RESULTATS DES DEL PUNT DE VISTA DE LES LLENGÜES

La comparació entre llengües ha donat resultats ben interessants, en especial pel que fa a la quantitat de marques de persona i als tipus de marques i de construccions d'impersonalització.

Taula 1. Marques de persona vs. construccions d'impersonalització (1a persona) en les tres llengües

	Castellà	Català	Anglès
Marques de persona	705 (54,4%)	877 (60%)	894 (61,9%)
Mecanismes d'impersonalització (1a persona)	591 (45,6%)	584 (40%)	550 (38,1%)

Com observem en la taula 1, l'anglès és la llengua que més destaca quant a nombre de marques de persona (61,9%), seguida molt de prop pel català (60%). Els resultats del castellà, en canvi, són una mica més escassos (54,4%) i, per tant, la proporció dels mecanismes d'impersonalització augmenta en aquesta llengua.

La comparació del nombre de mecanismes que amaguen la primera persona i els que amaguen la tercera ens mostra que hi ha relació entre els dos resultats: un

increment dels mecanismes d'impersonalització de primera persona comporta un ús major dels mecanismes d'impersonalització de tercera persona. Així, en els corpus en castellà, hem detectat una major quantitat de construccions dels dos tipus, contràriament al que ocorre en anglès, que presenta xifres menors en els dos tipus.

Taula 2. Construccions d'impersonalització en les tres llengües

	Castellà	Català	Anglès
Mecanismes d'impersonalització (1a persona)	591 (47%)	584 (48,3%)	550 (54,8%)
Mecanismes d'impersonalització (3a persona)	665 (53%)	625 (51,7%)	454 (45,2%)

No obstant això, si comparem els percentatges, observem que, en les tres llengües, hi ha bastant equilibri entre les dues construccions (properes al 50% en cada cas). A pesar de les igualtats, cal assenyalar que en castellà i en català predominen lleugerament les que oculten la tercera persona, mentre que, en anglès, són una mica superiors les de primera persona. Aquesta dada, juntament amb la gran quantitat de marques de persona, provoquen que, en anglès, l'emissor tinga un major protagonisme.

L'anàlisi dels tipus de marques i les construccions utilitzades ens porta a concloure que el català perd la posició intermèdia que havia mantingut en la comparació dels resultats globals. El castellà és, en aquest cas, la llengua que fa de pont entre el català i l'anglès, tal com veiem en la taula següent.

Taula 3. Tipus de marques i construccions de 1a persona en les tres llengües

	Castellà	Català	Anglès
<i>Jo + Nos1</i> (emissor individual)	361 (51,2%)	410 (46,8%)	491 (54,9 %)
<i>Altres Nosaltres</i>	344 (48,8%)	467 (53,2%)	403 (45,1 %)
TOTAL	705 (100%)	877 (100%)	894 (100%)
Passives perifràstiques	63 (10,6%)	45 (7,7%)	354 (64,4%)
Construccions reflexes i altres impersonals	528 (89,4%)	539 (92,3%)	196 (35,6%)
TOTAL	591 (100%)	584 (100%)	550 (100%)

Quant a les marques de persona, l'emissor amb referent individual és predominant en anglès, a través del *Jo* (54,9%). En català, per contra, són més majoritaris els *Nosaltres* de caràcter col·lectiu, sobretot per la rellevància del plural inclusiu. Pel que fa a les construccions d'impersonalització, s'estableixen dos blocs delimitats: l'anglès, amb una gran quantitat de les passives, i el català i castellà, amb un domini quasi absolut de les reflexes i altres impersonals.

Les funcions no presenten gaire diferències entre llengües, ni tampoc en la comparació marques de persona-construcció d'impersonalització. Amb tot, hi ha alguns resultats que convé destacar.

Taula 4. Funcions en les tres llengües

	Castellà	Català	Anglès
Expositives i argumentatives	540 (76,6%)	731 (83,3%)	781 (87,4%)
Organitzatives	165 (23,4%)	146 (16,7%)	113 (12,6%)
TOTAL Marques de persona	705 (100%)	877 (100%)	894 (100%)
Expositives i argumentatives	535 (90,5%)	545 (93,3%)	503 (91,5%)
Organitzatives	56 (9,5%)	39 (6,7%)	47 (8,5%)
TOTAL Mecanismes impersonalització	591 (100%)	584 (100%)	550 (100%)

Les funcions expositivoargumentatives són predominants en les tres llengües a través de marques de persona, i encara més sota mecanismes d'impersonalització, la qual cosa provoca una minva de les organitzatives sota aquestes construccions. L'emissor com a escriptor es presenta més freqüentment amb marques de persona, en especial en castellà, on aquesta funció assoleix proporcions més elevades.

15.2. ELS RESULTATS DES DEL PUNT DE VISTA DE LES DISCIPLINES

El nombre de marques de primera persona i de mecanismes d'impersonalització en les tres matèries dibuixa una escala en la qual dret se situa al centre, entre dos extrems oposats: la lingüística i la física.

Taula 5. Marques de persona vs. construccions d'impersonalització (1a persona) en les tres disciplines

	Lingüística	Dret	Física
Marques de persona	1082 (68,2%)	766 (58,2%)	628 (48,4%)
Mecanismes d'impersonalització (1a persona)	505 (31,8%)	550 (41,8%)	670 (51,6%)

La lingüística és la matèria amb major quantitat de marques de persona, mentre que la física és la disciplina en què l'emissor tendeix a ocultar-se majoritàriament sota mecanismes d'impersonalització. El dret ocupa la posició intermèdia, amb un predomini de les marques de persona, però en menor mesura que en lingüística.

Quant a l'ocultació de la primera i tercera persona, els textos de física són els que presenten resultats més diferenciats.

Taula 6. Construccions d'impersonalització en les tres disciplines

	Lingüística	Dret	Física
Mecanismes d'impersonalització (1a persona)	505 (49,7%)	550 (43,2%)	670 (57,8%)
Mecanismes d'impersonalització (3a persona)	511 (50,3%)	723 (56,8%)	489 (42,2%)

La lingüística i el dret prefereixen ocultar la tercera persona, mentre que la física oculta majoritàriament la primera, la qual cosa compensa l'escassa manifestació de l'emissor a través de marques de persona. Aquesta distinció està relacionada, de vegades, amb el contingut dels textos: en dret, es presenten sovint en posició destacada el nom d'una llei o d'una sentència redactada o aprovada per una tercera persona que és, moltes vegades, una institució o que, en la majoria de casos, no interessa destacar-ne l'agent. Per contra, en física se solen ressaltar experiments que el mateix emissor porta a terme.

En la comparació dels tipus de marques i de construccions, el dret perd la posició intermèdia, tal com s'observa en la taula 7.

Taula 7. Tipus de marques i construccions (1a persona) en les tres disciplines

	Lingüística	Dret	Física
<i>Jo + Nos1</i> (emissor individual)	609 (56,3%)	355 (46,3%)	298 (47,4%)
<i>Altres Nosaltres</i>	473 (43,7%)	411 (53,7%)	330 (52,6%)
TOTAL Marques de persona	1082 (100%)	766 (100%)	628 (100%)
Passives perifràstiques	216 (42,8%)	106 (19,3%)	140 (20,9%)
Construccions reflexes i altres impersonals	289 (57,2%)	444 (80,7%)	530 (79,1%)
TOTAL Mecanismes d'impersonalització	505 (100%)	550 (100%)	670 (100%)

En general, els resultats entre l'emissor amb referent individual i el col·lectiu són molt equilibrats. Tot i això, en lingüística, l'emissor prefereix presentar-se com a individu, mentre que, en dret i física, dominen lleugerament altres tipus de *Nosaltres*, amb una presència destacada del *Nosaltres* generalitzador. En relació amb els mecanismes d'impersonalització, tornem a observar una major semblança entre els textos de dret i de física, amb un domini molt destacat de les reflexes i de les impersonals (al voltant del 80%) sobre les passives. En lingüística, per contra, hi ha major quantitat de passives, la qual cosa provoca un joc entre la manifestació més directa a través de marques de persona i la màxima ocultació, a través dels mecanismes d'impersonalització.

Les funcions que exerceix l'emissor en el text tampoc no presenten diferències gaire significatives entre les matèries.

Taula 8. Funcions en les tres disciplines

	Lingüística	Dret	Física
Expositives i argumentatives	864 (79,9%)	651 (85%)	537 (85,5%)
Organitzatives	218 (20,1%)	115 (15%)	91 (14,5%)
TOTAL Marques de persona	1082 (100%)	766 (100%)	628 (100%)
Expositives i argumentatives	470 (93,1%)	523 (95,1%)	590 (88,1%)
Organitzatives	35 (6,9%)	27 (4,9%)	80 (11,9%)
TOTAL Mecanismes d'impersonalització	505 (100%)	550 (100%)	670 (100%)

Les funcions són molt semblants en les tres disciplines, si bé podem notar que les organitzatives són lleugerament superiors en lingüística, mentre que en física són més rellevants les expositivoargumentatives, especialment l'exposició. En el cas de les funcions que s'oculten sota mecanismes d'impersonalització, la situació és la contrària: les organitzatives són lleugerament superiors en física.

15.3. ELS RESULTATS DES DEL PUNT DE VISTA DE LES DISCIPLINES EN LES TRES LLENGÜES

Aquest apartat ens permetrà crear les variables generals que hem descrit en els dos apartats anteriors (llengua i disciplina) i marcar els aspectes que s'aparten de les mitjanes globals.

Com hem vist, les marques de persona solen predominar en totes les disciplines, excepte en física en castellà i en català i en dret en català (taula 9).

Taula 9. Marques de persona vs. construccions d'impersonalització (1a persona)

	Lingüística			Dret			Física		
	Cast.	Cat.	Ang.	Cast.	Cat.	Ang.	Cast.	Cat.	Ang.
Marques de persona	302 (68%)	486 (78,4%)	294 (56,2%)	274 (56,3%)	185 (45%)	307 (73,4%)	129 (35,3%)	206 (47,9%)	293 (58,2%)
Mecanismes d'imper. (1a persona)	142 (32%)	134 (21,6%)	229 (43,8%)	213 (43,7%)	226 (55%)	111 (26,6%)	236 (64,7%)	224 (52,1%)	210 (42,8%)

Taula 10. Construccions d'impersonalització

	Lingüística			Dret			Física		
	Cast.	Cat.	Ang.	Cast.	Cat.	Ang.	Cast.	Cat.	Ang.
Mecanismes d'imper. (1a persona)	142 (47,9%)	134 (41,4%)	229 (57,8%)	213 (40,9%)	226 (42,1%)	111 (44,2%)	236 (53,6%)	224 (64,4%)	210 (58,8%)
Mecanismes d'imper. (3a persona)	154 (52,1%)	190 (58,6%)	167 (42,2%)	307 (59,1%)	311 (57,9%)	140 (55,8%)	204 (46,4%)	124 (35,6%)	147 (41,2%)

Com s'observa en la taula 9, en lingüística, la proporció de marques de persona en castellà i català destaca molt sobre la mitjana, mentre que en anglés baixa l'índex. En dret, en canvi, els textos en anglés presenten gran quantitat de marques de persona, mentre que en català es produeix un increment dels mecanismes d'impersonalització. Els textos de física s'aparten bastant dels resultats globals: en castellà i, en menor mesura en català, hi ha una presència molt important dels mecanismes d'impersonalització.

En els mecanismes d'impersonalització, no s'observen diferències importants respecte dels globals de les llengües (taula 10). En els textos de lingüística, les variacions respecte de la mitjana de la taula 2 són molt escasses. En anglés, l'índex de construccions que amaguen la primera persona és lleugerament més elevat que en els resultats globals, la qual cosa compensa l'escassa quantitat de marques de persona. En català, per contra, es produeix un lleuger increment de les construccions que amaguen la tercera persona.

En dret, els resultats són molt igualats entre les dues construccions, amb un lleuger predomini de les construccions que amaguen la tercera persona, i molt semblants als generals de cada llengua. En els textos en anglés és on s'observen més variacions, ja que les construccions de tercera persona són predominants respecte de les de primera. Per últim, en física, l'ocultació de la primera persona es fa molt més evident, sobretot en català i en castellà. La minva de les construccions de tercera persona pot estar justificada pel fet que els textos d'aquesta disciplina, sobretot els articles de polèmica, se centren majoritàriament en la presentació de noves propostes i no tant en el comentari d'altres obres o models.

L'anàlisi de cadascun dels tipus de marques i de construccions ens mostra que la lingüística i en la física són les matèries que major diversitat presenten. Les divergències afecten sobretot les marques de persona, mentre que els mecanismes d'impersonalització no difereixen gaire dels resultats globals.

Taula 11. Tipus de marques i construccions de 1a persona

	Lingüística			Dret			Física		
	Cast.	Cat.	Ang.	Cast.	Cat.	Ang.	Cast.	Cat.	Ang.
<i>Jo + Nos1</i> (emissor individ.)	156 (51,7%)	247 (50,8%)	206 (70,1%)	137 (50%)	97 (52,4%)	121 (39,4%)	68 (52,7%)	66 (32%)	164 (56%)
Altres <i>Nosaltres</i>	146 (48,3%)	239 (49,2%)	88 (29,9%)	137 (50%)	88 (47,6%)	186 (60,6%)	61 (47,3%)	140 (68%)	129 (44%)
TOTAL	302 (100%)	486 (100%)	294 (100%)	274 (100%)	185 (100%)	307 (100%)	129 (100%)	206 (100%)	293 (100%)
Passives perifr.	31 (21,8%)	7 (5,2%)	178 (77,7%)	16 (7,5%)	15 (6,6%)	75 (67,6%)	16 (6,8%)	23 (10,3%)	101 (48,1%)
Constr. reflexes i impers.	111 (78,2%)	127 (94,8%)	51 (22,3%)	197 (92,5%)	211 (93,4%)	36 (32,4%)	220 (93,2%)	201 (89,7%)	109 (51,9%)
TOTAL	142 (100%)	134 (100%)	229 (100%)	213 (100%)	226 (100%)	111 (100%)	236 (100%)	224 (100%)	210 (100%)

Els resultats dels textos de lingüística en anglés són els més divergents perquè hi trobem una gran quantitat d'emissor amb referent individual, en especial *Jo*. En català i en castellà, per contra, les xifres són molt semblants a les que hem vist en la taula 3 i hi ha molt d'equilibri entre l'emissor amb referent individual i el col·lectiu. En relació amb la impersonalització, els resultats coincideixen amb els generals, si bé en anglés, i en menor mesura en castellà, augmenta la quantitat de passives. En dret, els textos en anglés tornen a apartar-se dels resultats generals i també de les altres dues llengües, amb una minva del *Jo* i un increment del *Nosaltres*, en especial global. Per contra, en física, el català incorpora més sovint el receptor que les altres dues llengües, que opten majoritàriament per l'emissor amb referent individual. Quant als mecanismes d'impersonalització, resulta destacable la disminució de l'índex de passives en anglés, tot i que continua sent una proporció superior a la de les altres llengües.

Les funcions no presenten variacions respecte dels resultats generals, en especial en lingüística i en dret (taula 12). Els resultats de lingüística són molt igualats entre les llengües, sobretot en català i en anglés, ja que, com ocorria en els resultats globals, el català afavoreix l'organització per sobre de l'exposició.

En dret, les funcions que es vehiculen a través de la persona segueixen els paràmetres generals: les organitzatives predominen en castellà i les expositivoargumentatives són més freqüents en anglés i en castellà. Sota mecanismes d'impersonalització, s'observa una davallada bastant important de les organitzatives en les tres llengües.

En física, les xifres de les tres llengües s'aproximen molt més i les proporcions de les organitzatives en castellà no destaquen tant com en les altres matèries. En aquest cas, hi ha una aproximació al model anglés, com també ocorre amb els tipus de marques. Contràriament al que ocorria en dret i en lingüística i també en els resultats generals de les llengües, les organitzatives en castellà i, en menor mesura, en català, són més elevades i quasi s'igualen amb les organitzatives vehiculades amb les marques de persona.

Taula 12. Funcions de l'emissor

	Lingüística			Dret			Física		
	Cast.	Cat.	Ang.	Cast.	Cat.	Ang.	Cast.	Cat.	Ang.
Expositives i argumentatives	220 (72,9%)	399 (82,1%)	245 (83,4%)	214 (88,1%)	156 (84,3%)	281 (91,5%)	106 (82,2%)	176 (85,4%)	255 (87%)
Organitzatives	82 (27,1%)	87 (17,9%)	49 (16,7%)	60 (21,9%)	29 (15,7%)	26 (8,5%)	23 (17,8%)	30 (14,6%)	38 (13%)
TOTAL	302 (100%)	486 (100%)	294 (100%)	274 (100%)	185 (100%)	307 (100%)	129 (100%)	206 (100%)	293 (100%)
Expositives i argumentatives	136 (95,8%)	129 (96,3%)	205 (89,5%)	202 (94,8%)	216 (95,6%)	105 (94,6%)	197 (83,5%)	200 (89,3%)	193 (91,9%)
Organitzatives	6 (4,2%)	5 (3,7%)	24 (10,5%)	11 (5,2%)	10 (4,4%)	6 (5,4%)	39 (16,5%)	24 (10,7%)	17 (8,1%)
TOTAL	142 (100%)	134 (100%)	229 (100%)	213 (100%)	226 (100%)	111 (100%)	236 (100%)	224 (100%)	210 (100%)

15.4. ELS RESULTATS DES DEL PUNT DE VISTA DELS GÈNERES

Els dos gèneres que hem tingut en compte per al nostre estudi, l'article i la ressenya, encara que tenen característiques molt semblants, presenten alguns resultats diferents que hem comentat en especial en relació amb les marques de persona. Com véiem en els capítols 6, 7 i 8, aquestes diferències es manifesten prioritàriament a través de la tria dels diversos tipus de marques i també en l'elecció de les funcions. En aquest apartat, intentarem veure si aquestes divergències també es fan paleses en els resultats de caràcter més general.

Les marques de persona són predominants respecte als mecanismes d'impersonalització en els dos gèneres en les tres llengües. Cal notar, però, que en les ressenyes en català i en anglés, la primera persona predomina molt més que en els articles de polèmica, on la proporció queda més repartida amb els mecanismes d'impersonalització.

Les marques de persona són predominants respecte als mecanismes d'impersonalització en els dos gèneres en les tres llengües.

Taula 13. Marques de persona vs. construccions d'impersonalització en els dos gèneres (per llengües)

	Castellà		Català		Anglès	
	ressenyes	articles	ressenyes	articles	ressenyes	articles
Marques de persona	203 (57,6%)	502 (53,2%)	238 (71,9%)	639 (56,5%)	223 (72,4%)	671 (59,1%)
Mecanismes d'impersonalització (1a persona)	149 (42,4%)	442 (46,8%)	93 (29,1%)	491 (43,5%)	85 (27,6%)	465 (40,9%)

Com mostra la taula 13, els textos en castellà no presenten diferències significatives entre els dos gèneres ni tampoc entre les marques de persona i els mecanismes d'impersonalització. En canvi, en els textos en català i en anglés, les ressenyes presenten una proporció més elevada de primera persona que en els

articles de polèmica, on la proporció queda més equilibrada amb els mecanismes d'impersonalització.

Comparant els mecanismes d'impersonalització de primera i tercera persona, s'observa una dada destacada en comparar els resultats: les ressenyes del castellà i del català tendeixen a amagar amb més freqüència la tercera persona que no la primera, al contrari que l'anglès on predomina la impersonalització de l'emissor.

Taula 14. Mecanismes d'impersonalització en els dos gèneres (per llengües)

	Castellà		Català		Anglès	
	ressenyes	articles	ressenyes	articles	ressenyes	articles
Mecanismes d'impersonalització (1a persona)	149 (40,7%)	442 (49,7%)	93 (40,6%)	491 (50,1%)	85 (66,4%)	465 (53,1%)
Mecanismes d'impersonalització (3a persona)	217 (59,3%)	448 (50,3%)	136 (59,4%)	489 (49,9%)	43 (43,6%)	411 (46,9%)

Més detalladament, observem que el castellà i el català presenten índexs bastant igualat entre els dos tipus de construccions, si bé en les ressenyes, hi ha un major domini dels mecanismes que amaguen la tercera persona. Aquests resultats són ben lògics si tenim en compte que les ressenyes es comenta un text i, per tant, les obres que es comenten o els autors d'aquestes ocupen una posició temàtica o destacada. L'anglès, per contra, es distancia molt d'aquests resultats: les ressenyes presenten un índex molt elevat d'ocultació de la primera persona, mentre que en els articles el predomini de l'ocultació de la primera persona és molt lleuger.

En les tres disciplines, les ressenyes solen presentar major quantitat de marques de persona que de mecanismes d'impersonalització.

Taula 15. Marques de persona vs. construccions d'impersonalització en els dos gèneres (per disciplines)

	Lingüística		Dret		Física	
	resenyes	articles	resenyes	articles	resenyes	articles
Marques de persona	211 (61,7%)	871 (69,9%)	230 (71,2%)	536 (53,9%)	223 (71,7%)	405 (42,8%)
Mecanismes d'impersonalització (1a persona)	131 (39,3%)	374 (31,1%)	93 (28,8%)	457 (46,1%)	88 (29,3%)	540 (57,2%)

En els articles de polèmica, trobem grans diferències segons disciplines: en lingüística, el nombre de marques de persona és molt elevat, fins i tot superior al de les ressenyes; en física, en canvi, el nombre és més escàs i augmenten una mica els mecanismes d'impersonalització; dret és la matèria que presenta major equilibri entre marques de persona i mecanismes d'impersonalització, amb un lleuger predomini de la primera persona, que resulta molt més escàs que en les ressenyes.

En relació amb els tipus de construccions, la lingüística és la matèria que presenta resultats més igualats; en dret i física, hi ha més diferències entre els dos gèneres.

Taula 16. Mecanismes d'impersonalització en els dos gèneres (per disciplines)

	Lingüística		Dret		Física	
	resenyes	articles	resenyes	articles	resenyes	articles
Mecanismes d'impersonalització (1a persona)	131 (50,6%)	374 (49,6%)	93 (33,1%)	457 (46%)	88 (37,1%)	540 (50,9%)
Mecanismes d'impersonalització (3a persona)	128 (49,4%)	383 (50,4%)	188 (76,9%)	535 (54%)	149 (62,9%)	521 (49,1%)

En lingüística, els resultats són igualats entre disciplines i entre tipus de construccions. En dret i en física, es produeixen resultats destacables en les ressenyes, on la quantitat de mecanismes d'impersonalització de tercera persona

és molt superior als de primera i molts superiors als dels articles de polèmica d'aquestes disciplines. En aquestes dues matèries, per tant, l'espai del text que es comenta, relacionat amb construccions de tercera persona, és molt més destacat en les ressenyes que en els articles de polèmica.

D'acord amb el que hem vist en els resultats per gèneres, les diferències més destacades es produeixen per disciplines. En lingüística, sembla haver-hi una major igualtat entre els dos gèneres; tanmateix, en les altres disciplines, la ressenya segueix un model i en els articles de polèmica s'accentuen les característiques pròpies de cada matèria.

15.5. LA INSCRIPCIÓ DE LA PERSONA I ELS ESTILS D'ESCRITURA

Al llarg d'aquesta investigació, hem comparat els resultats de les llengües i hem vist que, en molts casos, els textos en castellà i en anglès oferien els resultats més allunyats, mentre que els textos en català, tot i que pròxims al castellà, presentaven una posició intermèdia. Aquestes dades ens suggereixen l'oportunitat de veure fins a quin punt hi ha alguna correlació amb estils d'escriptura diferents i reprendre estudis bàsics dins l'àmbit de la retòrica contrastiva, que hem explicat en el capítol 2 (§ 2.3.1.1). Els treballs de Kaplan (1966, 1987, 1988), Hinds (1987) i Clyne (1994), basats sobretot en l'organització de la informació en els textos, en la major o menor explicitació d'elements de cohesió textual i en la repercussió que aquest aspecte pot tenir en l'eficàcia comunicativa, distingeixen dos estils d'escriptura diferenciats: *writer-responsible* i *reader-responsible* (Kaplan, 1966, 1987, 1988; Hinds, 1987) o *formal-oriented* i *content-oriented* (Clyne, 1994).¹

El primer estil (orientat a la forma i amb responsabilitat de l'emissor), típicament associat amb l'anglès, es caracteritza per una presència molt activa de l'emissor en el discurs, que fixa l'atenció en la construcció del text perquè aquest

¹ Més recentment, Fernández Polo (1999), seguint aquesta línia, ha plantejat la dicotomia entre llengües de retòrica explícita i llengües de retòrica implícita (cfr. § 2.3.1.1).

sigui al més lineal i simètric possible, evitant digressions que puguin dificultar la comprensió del contingut, perquè, en últim terme, l'autor és el responsable que la decodificació del text sigui fàcil. En canvi, l'emissor de l'estil orientat al contingut tendeix a proporcionar una gran quantitat d'informació, la qual cosa dona lloc a discursos menys lineals i menys simètrics. Les digressions que s'hi inclouen molt sovint tenen com a finalitat demostrar l'autoritat de l'emissor a través d'una exhibició de coneixements, però poden provocar dificultats de comprensió per al receptor i obliguen a fer referències més explícites i constants a diferents parts del text al llarg de tota l'exposició.

Taula 17. Els dos models d'escriptura acadèmica (Cuenca, 2003: 1086)

	Formal-oriented	Content-oriented
<i>Focus of responsibility</i>	Writer	Reader
<i>Main concern</i>	How knowledge is transmitted	Amount of knowledge
<i>Extensive knowledge</i>	Negatively evaluated	Positively evaluated
<i>Notion of relevance</i>	Restrictive Digression is avoided	Non-restrictive Digression is allowed
<i>Text development</i>	Deductive Linear Symmetric	Inductive Not necessarily linear Not necessarily symmetric
<i>Manner of expression</i>	Direct Perspicuous Concrete	Not necessarily direct Complex General
<i>Syntax</i>	Short sentences Repetition of pronouns and lexical items	Complex sentences Avoidance of lexical repetition
<i>Social dimension</i>	Public (community controlled) Empirically based	Individual Interactive

Cuenca (2003: 1086) ha sintetitzat les característiques que diversos autors atorguen als dos estils, com recollim en la taula 17. Així doncs, l'emissor de l'estil orientat a la forma es mostra com a responsable principal de la comprensió del text i intenta guiar el receptor exposant-li la informació de manera clara, lineal i simètrica perquè pugui seguir millor el text. En canvi, l'emissor de l'estil orientat al contingut, típicament associat amb l'alemany, està interessat a demostrar al

receptor que és un expert en la matèria, per la qual cosa aporta gran quantitat d'informació i no sempre de manera lineal, per la qual cosa, de vegades, el text final perd claredat expositiva; d'aquesta manera, trasllada al lector la responsabilitat de la comprensió del text.

Per les característiques dels dos estils, no és estrany que Schröder (1991) també els relacione amb les diferències entre el llenguatge científic entre experts i el llenguatge de la divulgació:

In conclusion, I would like to point out that “pure” scientific communication is more (but not only) content-oriented and that popularisation, for example, is more (but not only) function-oriented. (Schröder, 1991: 17)

D'altra banda, d'acord amb la distinció de Clyne (1994), es pot dir que hi ha una relació molt directa entre els estils d'escriptura i el principi de cooperació de Grice (1975) (cfr. § 2.2.3), ja que l'emissor de l'estil orientat a la forma es mostra molt més cooperatiu amb el receptor i li facilita al màxim la feina; així mateix, hi ha una vinculació molt estreta amb la màxima de la rellevància, és a dir, amb el tipus d'informació que cal donar, que ha de ser important per a la finalitat comunicativa del missatge.

L'estudi del nostre corpus ens porta a identificar alguns trets diferencials en les tres llengües identificades que tenen a veure amb el focus de la responsabilitat (emissor o receptor), el tipus d'expressió (directa o no) i el desenvolupament del text (lineal i deductiu enfront de no lineal i inductiu).

Les nostres dades ens han permès comprovar que l'anglès utilitza una major quantitat de marques de persona que no pas de mecanismes d'impersonalització, en especial dels que oculten la primera persona. Igualment, es tendeix a utilitzar molt freqüentment l'emissor amb referent individual, en concret el *Jo*, la qual cosa indica un ús referencial de les marques de persona. Aquest domini de l'escriptor està reforçat mitjançant un índex més elevat del *Nos2* que en les altres llengües, a través del qual l'emissor es presenta com a destacat i intenta arrossegar el receptor

perquè participe del raonament que ell fa. Des del punt de vista de les funcions, hi predomina l'explicació, que correspon amb la finalitat bàsica dels gèneres triats, i són bastant importants, comparativament, els resultats de la funció d'exemple. L'organització, en canvi, sol tenir un paper poc rellevant i, en tot cas, proporcionalment, es fa servir més sovint en les parts inicials i finals o en les notes a peu de pàgina.

Aquests trets que hem destacat es relacionen amb l'estil orientat a la forma, en el qual l'emissor carrega amb la responsabilitat de l'exposició i, en lloc d'ocultar-se, prefereix presentar-se en un primer pla i fer-se responsable del missatge que emet, la qual cosa afavoreix la claredat, perquè, com afirma Williams (1997: 49), "Just as your sentences will seem clearer if you use characters as subjects, so will your sentences seem clearer if you express actions in verb". I, a més, segons Markkanen i Schröder (1997: 9), també afavoreixen la interacció amb el receptor (cfr. § 3.3). La funció principal del text és l'explicació; igualment, la representativitat de la funció d'exemple ens indica que l'autor intenta fer el text comprensible al màxim.² Des del punt de vista de la distribució de les marques, sembla que en el cos central hi ha un domini absolut de l'exposició i, per tant, de l'espai científic; mentre que en les altres parts, tot i la importància de l'exposició, l'organització guanya pes, amb la qual cosa l'espai científic es presenta encapsulat per l'espai del text.

Contràriament als trets identificats en els textos anglesos, el castellà presenta un nombre més reduït de marques de persona i un augment dels mecanismes d'impersonalització. La referencialitat de les marques de persona és molt escassa i s'opta predominantment per l'ús del plural exclusiu o de modèstia per a referir-se a l'emissor amb referent individual. Quant a les funcions, la dada més destacada és l'augment relatiu, que apareix distribuïda en totes les parts del text i que comporta una davallada de les expositives.

² En els textos analitzats per Tang & John (1999) una de les funcions més destacades era també la "representativa", que correspon a la que hem anomenat *exemple*.

Aquests resultats són uns bons indicadors de l'estil orientat al contingut i amb responsabilitat del receptor, en el qual l'emissor es presenta més desvinculat del missatge i més distant del receptor (el plural de modèstia en seria una mostra). Des del punt de vista de les funcions, com que, en aquest estil, la responsabilitat recau en el receptor del missatge, l'emissor s'ocupa més de mostrar la seua autoritat científica amb gran quantitat de coneixements que provoquen digressions i menys linealitat i, per tant, una major necessitat de recórrer molt sovint a les funcions organitzatives per tal de resituar el receptor en l'exposició principal del discurs. A més, cal comentar que l'augment del nombre de funcions organitzatives en el cos central reforça la manca de linealitat, davant dels textos anglesos, en el sentit assenyalat per Kaplan (1966) i també per Clyne (1994: 163), segons el qual "English-speaking scholars tend to use more advance organizers indicating the path and organization of the text and to place them early in the text [...]".³

Entre aquestes dues llengües, el català, amb resultats bastant acostats al castellà, sol obtenir xifres intermèdies que el situen com a llengua de pont. Així, conté característiques típiques de l'estil orientat al contingut, però no tan extremes com el castellà. D'una banda, inclou major quantitat del *Jo* que en castellà, el nosaltres és en un grau major que en les altres llengües inclusiu; per tant, l'emissor es mostra més proper al receptor que en castellà. D'altra banda, els textos en català tenen una major quantitat de funcions expositives i argumentatives que no organitzatives, cosa que indueix a pensar que l'organització de la informació és més lineal.

³ La distinció que hem establert es reflecteix parcialment en la classificació dels moduladors segons Hyland (1998) es consideren les construccions impersonals com a moduladors referits al contingut i, en concret, s'inclouen dins el grup dels moduladors referits a l'escriptor, que tenen com a objectiu desvincular-lo del missatge per evitar responsabilitats. Per contra, les formes personals i els verbs de judici i deducció es consideren dins el grup dels moduladors referits al lector, ja que possibiliten la interacció amb el receptor i el fan participar del discurs (cfr. § 4.3.2).

Les dades que hem exposat s'adiuen amb les conclusions extretes a partir de l'anàlisi d'altres aspectes en l'àmbit del discurs acadèmic.⁴ Cuenca (2001) relaciona els resultats obtinguts de l'estudi dels marcadors de reformulació i d'exemplificació amb els dos estils d'escriptura, on el català se situa prop del castellà, però amb xifres intermèdies:

El primer estil [*writer-responsible*], típicament associat amb l'anglès, es basa en la idea de facilitar el paper del lector preferint un estil més segmentat (amb oracions relativament curtes), mantenint la simetria del contingut, repetint els conceptes fonamentals –sense repetir, però, idees ni introduir digressions–, i utilitzant elements que guien la lectura com els connectors. El segon estil [*reader-responsible*], típicament associat amb l'alemany i que també comparteix el castellà i en menor mesura el català, presenta característiques de signe contrari. (Cuenca, 2001: 63)

En l'àmbit de la traducció de textos de divulgació científica de l'anglès al castellà, Fernández Polo (1999) també obté resultats semblants, que estableixen vincles entre l'ús dels connectors i l'aparició de la figura de l'investigador i els dos estils d'escriptura proposats per Hinds (1987). En concret, Fernández Polo (1999) distingeix dos tipus de retòriques: una de més explícita, la de l'anglès, que fa un ús més freqüent dels connectors i mostra major interès per l'investigador; i una de més implícita, la dels textos en castellà, on s'observa una disminució dels connectors i una tendència a la despersonalització (cfr. § 2.3.1.1 i § 4.3.5). La nostra anàlisi confirma aquesta conclusió.

⁴ La distinció dels dos estils, que representen de fet dos extrems d'una gradació, es refereix a diferències entre llengües. Si intentem aplicar-les a les disciplines, no obtenim resultats clars. La lingüística és la matèria en què l'emissor es presenta més amb marques de persona i amb més freqüència com a emissor amb referent individual, a través del *Jo* i del *Nos1* i, en aquest sentit, es relaciona més amb un estil orientat a la forma; per contra, la física, des d'aquest punt de vista, seria més orientat al contingut, en el sentit que tendeix a ocultar més l'agent. Els textos de dret se situarien en una posició intermèdia en aquest cas. Ara bé, si tenim en compte les funcions, a pesar de l'homogeneïtat dels resultats, la situació s'inverteix i la física i el dret, amb un ús major de les expositives, serien més orientades a la forma que la lingüística, amb un estil més orientat al contingut, a causa de l'augment de les funcions expositives.

15.6. LA NEGOCIACIÓ I LA CORTESIA

Els resultats obtinguts també es poden relacionar amb els conceptes pragmàtics de negociació i cortesia, sobretot els relatius als mecanismes d'impersonalització i la complementarietat amb els mecanismes de persona.

Segons Martínez (2001), l'ús de construccions d'impersonalització crea una certa distància entre l'emissor i el missatge, mentre que l'ús de pronoms de primera persona fa que l'emissor es faci responsable de les afirmacions (cfr. § 4.8):

Personal subjects, particularly the first person subjects *I* or *we*, appear to be the most negotiable as they assume responsibility for what is assessed. On the other hand, nominalizations distance the assessment from the speaker, and thus reduce negotiability. (Martínez, 2001: 233-234)

L'anàlisi del nostre corpus ens revela que el castellà és la llengua amb menor nombre de marques de persona i, en aquest sentit, permet menys la negociació que l'anglès, que és la llengua que es manifesta predominantment amb marques de persona. Les construccions d'impersonalització presenten els missatges com a veritats objectives que no es poden rebatre; per contra, l'ús de marques de persona vincula els missatges amb un emissor concret i, per tant, a una opinió que es pot discutir.⁵

Des del punt de vista de la cortesia, hem pogut comprovar que les funcions argumentatives, que són les més perilloses des del punt de vista de la imatge (Brown & Levinson, 1987), són molt escasses i molt més sota mecanismes d'impersonalització. En general, en totes les llengües i disciplines, es manifesten preferentment a través de marques de persona; amb tot, és possible que encara que

⁵ Tot i això, la proposta de Martínez (2001) estableix graus entre els diversos tipus de construccions i considera que les passives perifràtiques, predominants en anglès, impliquen un grau de negociació major que altres tipus de construccions com les ergatives o les nominalitzacions. En la nostra proposta, les passives són les que comporten una major ocultació de l'emissor, des del punt de vista semàntic.

la persona es fa responsable d'un acte crític, intente mitigar-lo mitjançant determinats elements lingüístics, com els anomenats moduladors (*hedges*) (cfr. cap. 4), tal com apunta Gea Valor (2000):

Since this task often entails criticism –a negatively affective speech act which also constitutes a potentially face-threatening act (FTA) – mitigation strategies become necessary in order to attenuate its unwelcome effects on the reviewee and make the criticism more palatable. (Gea Valor, 2000: 146)

En aquest cas, l'ús preferent del plural de modèstia amb la funció d'atacant en castellà i, en menor mesura en català, es pot considerar com una estratègia per a preservar la pròpia imatge. En aquest sentit, la crítica més directa, a través de la primera persona del singular, és pròpia de l'anglès. Aquests resultats es corresponen amb els estudis de Salager-Meyer, Alcaraz i Zambrano (2003), segons les quals la crítica en anglès es tendeix a fer tradicionalment de manera directa, “which the writers fully commit themselves, taking full responsibility for the truth of the propositional content of the utterance” (Salager-Meyer, Alcaraz i Zambrano, 2003: 227), mentre que en castellà s'intenta ocultar més, encara que, en els últims anys, s'observa un increment de la crítica directa.

15.7. EL JO DEL CIENTÍFIC

Com a conclusió, revisarem fins a quin punt la nostra anàlisi ha confirmat o no les hipòtesis inicials que hem plantejat en el capítol introductori.

Hipòtesi 1. El discurs científic no és tan impersonal com s'ha volgut mostrar en la bibliografia clàssica, sinó que conté una gran quantitat de marques que revelen la presència d'un investigador.

En general, a pesar de les caracteritzacions que s'han fet tradicionalment sobre el discurs científic i de les prescripcions que es fan en els manuals d'estil, sobretot per al castellà (cfr. § 4.1.1), hem comprovat que les marques de persona són bastant abundants en les tres llengües, en especial en anglès, i en dues disciplines,

lingüística i dret. Aquest fet pot relacionar-se amb la idea que la impersonalitat en anglès es relaciona amb l'obscuritat del llenguatge i, per tant, s'ha d'evitar en el discurs acadèmic:

We reject the idea that academic writing is objective and impersonal. If writers do choose an objective style, depersonalising ideas, this is when the writing can run into trouble both for the readers and for the writers themselves. For readers an impersonal style makes it difficult to work out what the writers really mean, and where they stand. Writers trying to use an impersonal style often lose track of what they really mean, winding up in long, contorted sentences. (Ivanič i Simpson, 1992: 144)

La descripció d'aquests autors estableix vincles clars entre discurs acadèmic i claredat i, alhora, entre claredat i ús de marques de persona. Com es dedueix de les paraules d'Ivanič i Simpson (1992), en el cas de l'anglès, aquesta claredat té com a objectiu facilitar la lectura i la comprensió del text al lector. Tanmateix, no podem deixar de notar que la presència de construccions d'impersonalització és també important, com comentarem més endavant, i només lleugerament inferior al català i al castellà en especial pel que fa a la primera persona, mentre que la distància augmenta una mica en el cas de construccions referides a la tercera persona.

Així, s'estableix una gradació clara des de llengües amb major presència de l'emissor, com l'anglès, fins als textos en castellà, que presenten una presència menor. Com hem apuntat anteriorment, aquestes diferències ens remetent als dos estils d'escriptura i indiquen la tendència de les prescripcions dels manuals d'estil anglesos (cfr. cap. 4), que recomanen l'ús de formes personals per facilitar la tasca de comprensió al lector i afavorir la claredat.

D'altra banda, des del punt de vista de les disciplines, també hi ha una oposició graduable, on la lingüística i la física se situen en els extrems superior i inferior, respectivament. Així, la lingüística, com a disciplina d'humanitats, és la matèria on l'emissor es fa més present, mentre que en física, ciència experimental, els objectes i els experiments assoleixen major rellevància, en el sentit indicat també per Martínez (2001: 235):

[...] the physical sciences study mainly inert objects that have to be acted upon, while the social and biological sciences observe and manipulate objects of study with an independent capacity to act.

El dret ocupa, segons el nostre corpus, una posició intermèdia. Amb tot, cal tenir en compte que, en els textos de dret, hem detectat major nombre de construccions d'impersonalització en conjunt, ja que les de tercera persona tenen molt de pes. Aquests resultats segueixen la línia esbossada per Ricós (1998: 195-196), que considera que, en dret en castellà, s'observa un predomini de les passives reflexes, perquè l'objecte també assoleix un paper destacat, com en física:⁶

La pasiva con *se*, al evitar la mención del agente y topicalizar el objeto de la acción, se convierte en un instrumento adecuado para centrar la situación comunicativa en el objeto del mandato y en la acción en sí misma, y de ahí el uso de este tipo oracional en los textos jurídicos (*se desestima la demanda*).

De fet, segons Lerat (1995), en el cas de les lleis físiques i les normes jurídiques, el més interessant és “su aplicabilidad, el alcance y los riesgos previsibles” i, per això, tendeixen a utilitzar-se amb construccions d'impersonalització i a situar-se en una posició temàtica (Lerat, 1995: 84).

D'acord amb els nostres resultats, doncs, tant la variable llengua com la variable disciplina influeixen en la quantitat de marques de persona.

Hipòtesi 2. L'anglès tendeix a ser més referencial quant a l'ús de marques de persona (pronoms personals i possessius).

⁶ Fortanet *et al.* (2001), en un estudi sobre moduladors en anglès, apunten que les ciències socials solen tendir cap a l'objectivitat i el discurs neutre; els articles sobre negocis són els únics que manifesten major presència de l'emissor a través dels moduladors:

The expressions which convey the author's personal doubt and direct involvement show a defensive attitude of an author who cannot consider his/her results as absolute. Only in business papers the frequency of use of this hedge may be regarded as significant, probably due to a will to be closer to the society and the more subjective style of social sciences. (Fortanet *et al.*, 2001: 251)

En efecte, l'anglès bandeja el plural exclusiu, que obté proporcions insignificants, a favor d'un ús dominant del *Jo*. Amb resultats ben diferents, en castellà, l'emissor opta, prioritàriament, per ocultar-se sota el plural exclusiu. En català, tot i que la utilització del *Nosaltres* exclusiu o de modèstia és molt abundant, la proporció del *Jo* és més elevada que en castellà i, per tant, se situa en una posició intermèdia entre el castellà i l'anglès. Així, l'anglès tendeix a la màxima referencialitat en l'ús de les marques de persona, especialment les referides a l'emissor com a ens individual, mentre que el castellà es distancia d'aquesta referencialitat.⁷ Segons hem repassat en els manuals d'estil anglesos (cfr. § 4.2.9; § 4.4.1), l'emissor s'ha de fer responsable del que diu (Barrass, 1994) i l'ús del plural o d'altres estratègies d'ocultació, no solament en dificulten la lectura, sinó que es consideren pretencioses (Barrass, 1994: 77; Day, 1998: 210).

A la vista dels nostres resultats, la tria dels diversos tipus de marques de persones està més vinculada als sistemes lingüístics que no a les disciplines, en especial pel que fa a l'emissor amb referent individual (*Jo* i *Nos*1).

Hipòtesi 3. L'anglès, a causa de les característiques sintàctiques que presenta, fa servir amb més freqüència construccions d'impersonalització, en especial les passives.

Aquesta hipòtesi ha de revisar-se, ja que el nombre de construccions d'impersonalització és bastant igualat en les tres llengües. Encara més, tenint en compte el nombre de marques de persona i també el nombre de mots, la proporció resulta una mica superior en castellà. Ara bé, el predomini de les passives perifràstiques en anglès és molt marcat a causa de la manca d'altres estructures a les quals recórrer, equivalents a les construccions reflexes en castellà i català.

⁷ Els nostres resultats s'oposen als obtinguts per Kuo (1999). Aquest estudi analitza articles científics en anglès de diverses matèries com l'enginyeria o la informàtica i conclou que la primera persona del plural predomina sobre la primera persona del singular, ja que els autors individuals la fan servir també per referir-se a ells mateixos (cfr. § 4.2.4). Així, en el treball de Kuo, no es compleix la premissa de la referencialitat.

Aquest fet pot aportar als textos anglosaxons una major sensació d'impersonalitat, ja que les passives impliquen una ocultació absoluta de l'emissor i gairebé total de l'agent en general, excepte en el cas poc freqüent que hi haja un complement agent explícit. Els nostres resultats coincideixen amb els que obté Fernández Polo (1999: 268) en els textos de divulgació científica, on observa que “el género de divulgación en español se caracteriza por una mayor tendencia que en inglés a la «impersonalidad» y a la «desagentivación»”.⁸

Hipòtesi 4. Les funcions expositivoargumentatives són les predominants en totes les llengües i en totes les disciplines.

Les funcions de l'emissor no ofereixen gaire variacions entre llengües ni entre disciplines, sinó que estan determinades pel tipus de gènere. Hi predominen les funcions expositives, sobretot la d'analista, mentre que les argumentatives tenen una representativitat més escassa, especialment en castellà i en algunes disciplines com la física. Malgrat aquesta homogeneïtat, que indica un predomini absolut de l'espai científic, les funcions organitzatives obtenen xifres comparativament superiors en castellà, aspecte que constitueix un tret estilístic típic d'aquesta llengua, que atorga un paper una mica més important a l'espai del text, a causa de la manca de linealitat que hem comentat (§ 15.5). Així mateix, les argumentatives són majoritàries en els textos de lingüística i contrasten amb els textos de física, amb un caràcter poc crític. Aquests resultats coincideixen amb els obtinguts per Motta-Roth (1998) a partir de l'estudi de ressenyes en anglés de tres disciplines (lingüística, economia i física) i són interpretats en termes de tradició del gènere de les ressenyes en les diverses matèries (cfr. § 2.3.1.2):

⁸ No obstant això, Fernández Polo (1999: 268) considera que el fet d'evitar l'agent humà és un tret propi dels textos científics professionals en general, sense fer distinció entre llengües:

[...] los artículos originales en inglés que integran el corpus contienen un número muy superior de oraciones en cuyo interior hay una o más cláusulas activas con los investigadores como sujeto que los correspondientes originales en español en donde, por contra, prolifera el empleo de estructuras que logran evitar la mención del agente humano: estructuras pasivas e impersonales en general o nominalizaciones, de nuevo más propias de los escritos científicos profesionales que del género de la divulgación.

In Linguistics, reviewers frequently criticize or praise the author's (lack of) attention to the potential readership. In Linguistics, there is the perception that the greater the appeal to potential readership, the higher the level of competition for readership in the discourse community [...] Linguistics seems more prone to book writing, as reaffirmed by its significantly greater tradition in book reviewing than in other areas. (Motta-Roth, 1998: 41)

Des del nostre punt de vista, la major proporció de crítica en els textos de lingüística es pot relacionar amb diferents maneres d'argumentar: basada en la paraula, en els textos de lingüística; basada en els resultats, en els textos de física.

Hipòtesi 5. La distribució de les funcions està relacionada amb els espais discursius.

Pel que fa a la distribució de les funcions, les organitzatives, com a representants de l'espai del text, semblen relacionar-se comparativament amb les parts finals, inicials i molt especialment amb les notes a peu de pàgina. Amb tot, hem pogut veure que, en castellà, també obtenen resultats elevats en el cos central, on hi hauria un predomini de l'espai científic i del text que es comenta, però també una certa representativitat de l'espai del text. Tot i això, no hi ha una distribució clarament representada, probablement perquè el predomini de les funcions expositives és molt gran i el nombre reduït de la resta de funcions no permet marcar línies clares de distribució, tot i això, els espais discursius ens han servit com a marc per al reconeixement de les diverses funcions (cfr. § 13.1).⁹

Gea Valor (2000-2001), en l'estudi de les ressenyes angleses, troba alguns resultats destacables quant a la distribució de les funcions en les diverses parts del text: els actes amenaçadors de la imatge de l'emissor s'inclouen en la part central del text, mentre que en les parts inicials i final s'intenta corregir la negativitat:

⁹ També hem estudiat les marques de persona en el debat electoral (Campos, Marín i Cuenca, en premsa) i hem comprovat que el repartiment de les funcions en les diverses parts del debat ofereix resultats més significatius. Així, solament en l'exposició i en el desenvolupament es presenten totes les funcions. En aquestes dues parts i en la intervenció final de cada candidat predominen les funcions argumentatives, especialment argumentador i atacant. Per contra, la presentació i el comiat són seccions pròpies de la moderadora i desapareixen els altres tipus de funcions: es tracta de parts corresponents a l'espai del debat, mentre que les altres són parts més relacionades amb l'espai polític.

[...] criticisms and suggestions for improvement are generally presented in the evaluation section, which usually combines negative remarks with compliments. In the second case, the writer tends to frame the review text with positive comments which appear both at the beginning and at the end of the book review, that is, in the introduction and the conclusion sections (Gea Valor, 2000-2001: 156)

D'acord amb la nostra proposta, les conclusions de Gea Valor comportarien una presència més important de les funcions argumentatives en la part central i absència o escassetesa d'aquestes funcions en les parts inicials i finals, on predomina més l'anàlisi. Aquesta dada, l'hem poguda verificar, d'alguna manera, en el nostre corpus: l'argumentació és pràcticament absent en introducció i conclusions; ara bé, els resultats en el cos central no són tan elevats com per establir conclusions definitives. En qualsevol cas, l'argumentació estaria relacionada clarament amb l'espai científic o, en tot cas, amb l'espai del text que es comenta.

Hipòtesi 6. Les funcions que impliquen una major amenaça des del punt de vista de la imatge intenten ocultar-se sota mecanismes d'impersonalització o diluir-se en una pluralitat, que protegeix la imatge.

En el nostre corpus no hem pogut observar una relació directa entre les funcions més compromeses des del punt de vista de la imatge, les argumentatives, i les construccions d'impersonalització que impliquen un grau d'ocultació major, les passives perifràstiques. En les tres llengües i en les tres disciplines, la funció que tendeix a ocultar-se majoritàriament és la d'analista, que és la predominant en tots els textos a través de les marques de persona i les construccions d'impersonalització. No obstant això, sí que és freqüent fer servir estratègies moduladores com les que hem vist en l'apartat 4.3. L'argumentació, per tant, apareix lligada al científic, contràriament al que propugna Bungarten (1982: 132). L'exposició, per contra, es presenta amb marques de persona, però també, molt sovint, sota construccions d'impersonalització. D'aquesta manera, l'emissor planteja un doble joc: d'una banda, es fa plenament responsable del que diu i,

d'una altra banda, intenta ocultar-se, com a variació estilística, però també com a recurs argumentatiu eficaç, ja que atorga validesa universal a un enunciat (Cuenca, 1995: 30).

Hipòtesi 7. Les diferències quant a la manifestació o ocultació de l'emissor no solament estan subjectes als patrons lingüístics, sinó que també estan relacionats amb les característiques pròpies de cada disciplina.

A partir del repàs que hem fet dels resultats obtinguts del nostre corpus, podem respondre una de les qüestions bàsiques d'aquesta investigació: fins a quin punt les diferències observades en la tria de marques i dels mecanismes d'impersonalització responen a la influència de la llengua o de la disciplina. Hem comprovat que hi ha aspectes que estan subjectes als diferents sistemes lingüístics; en canvi, hi ha altres qüestions que estan condicionades per l'estil d'una disciplina concreta. Generalment, els tipus de marques de persona, sobretot de l'emissor amb referent individual, i també els tipus de mecanismes d'impersonalització depenen de les llengües, encara que, en castellà i en català, hi ha una influència molt important de la disciplina per a la tria de marques de persona. Així, en castellà, la física s'allunya dels paràmetres generals i el *Jo* predomina sobre el *Nosaltres* exclusiu. En canvi, en català, els textos de lingüística són els que presenten resultats més diferents de la resta de matèries, amb una proporció més elevada de la primera persona del singular. La quantitat global de marques depèn més de la disciplina i, en general, hi ha una tendència major a ocultar l'agent en els textos de física. Les funcions estan més subjectes a patrons genèrics i manifesten una gran igualtat entre llengües i disciplines. En tot cas, caldria destacar l'increment de les organitzatives en els textos en castellà i una major presència de la crítica en els textos de lingüística de totes les llengües. La combinació de la variable llengua i disciplina ens ha permet observar, en fi, que en anglès hi ha un estil més homogeni entre les matèries; el castellà, al contrari, presenta més diferències entre les diverses disciplines i deixa veure la influència de l'anglès en la física, una disciplina que generalment s'expressa en

anglés i que, per tant, rep més clarament la influència d'aquesta llengua en altres llengües.¹⁰

Per concloure, reprendrem l'aforisme de Fuster amb què encapçalem aquest últim capítol, que posa en qüestió l'estratègia d'utilitzar el *Nosaltres* per tal de referir-se a un mateix: no estem autoritzats a parlar en nom d'una col·lectivitat, sinó que les opinions d'un emissor s'han de vehicular a través del *Jo*. D'acord amb els resultats de la investigació que presentem, aquesta màxima fusteriana queda lluny de ser una sentència apodíctica, o almenys no es pot aplicar al discurs acadèmic, ni té igual validesa per a totes les llengües ni per a totes les disciplines. No obstant això, ha quedat ben provat que els científics, com el jo fusterià, es fan presents, d'una manera més directa o més indirecta, en els textos acadèmics. La gran quantitat marques dels nostres textos constitueixen les petges d'un emissor que es converteix en creador de l'espai científic i de l'espai textual, encara que, de vegades, intente dissimular la seua presència per cedir el paper principal als objectes o als processos. Al capdavant, la tria de les diverses opcions que li permeten manifestar-se o amagar-se és una prova fefaent que el científic és el director d'escena i que els objectes i processos sempre se'ns presentaran sota el seu filtre. Per tant, la pretesa objectivitat del discurs científic es converteix en un mite difícil d'assolir.

¹⁰ Contràriament a la nostra percepció d'homogeneïtat en anglés, com véiem en § 4.1.1, Fortanet i Piqué (2000: 42) consideren que, en anglés, hi ha diferències destacables entre matèries pel que fa al tipus de marques i la quantitat d'impersonalització.

BIBLIOGRAFIA

- ADAM, Jean-Michel (1992) *Les textes: types et prototypes*, Paris, Nathan.
- ADAMSON, Sylvia (1994) "From empathetic deixis to empathetic narrative: stylisation and (de-)subjectivisation as processes of language change", *Transactions of the Philological Society*, 92, pp. 55-88.
- ADRADOS, Francisco (1986) "Scientific language. Instrument and obstacle. Examples from the field of linguistics", dins T. Bungarten (1986) *Wissenschaft und Gesellschaft*, Hamburg, Akademion, pp. 13-21.
- ALBEROLA, Patricia *et al.* (1996) *Comunicar la ciència*, Picanya, Edicions del Bullent.
- ALCARAZ, Enrique (2000) *El inglés profesional y académico*, Madrid, Alianza.
- ALCINA FRANCH, José (1994) *Aprender a investigar*, Madrid, Compañía literaria.
- ALONSO, Pilar i John HYDE (2002) "Introduction", dins Pilar Alonso *et al.* (eds.) (2002) *Aspects of Discourse Analysis*, Salamanca, Ediciones de la Universidad de Salamanca, pp. 9-18.
- AMERICAN INSTITUTE OF PHYSICS (1978) *Style Manual for guidance in the Preparation of papers for Journals Published by the American Institute of Physics and its Member Societies*, New York, American Institute of Physics.
- ANDERSON, Stephen R. i Edward L. KEENAN (1985) "Deixis", dins Timothy Shopen (1985) *Language Typology and Syntactic Description: Grammatical Categories and the Lexicon (III)*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 259-308.
- ANHOLT, Robert R. (1994) *Dazzle'em with Style. The Art of Oral Scientific Presentation*, New York, W. H. Freeman and Company.

- ANSCOMBRE, Jean Claude i Oswald DUCROT (1988) *L'argumentation dans la langue*, Liège, Mardaga.
- ARNTZ, Reiner i Heribert PICT (1995) *Introducción a la terminología*, Madrid, Pirámide.
- BARRASS, Robert (1993) *Scientists Must Write: A guide to Better Writing for Scientists, Engineers and Students*, London, Chapman & Hall.
- BARTRA KAUFMANN, Anna (2002) "La passiva i les construccions que s'hi relacionen", dins Joan Solà i Gemma Rigau (dir.) (2002) *Gramàtica del català contemporani*, vol. 3, Barcelona, Empúries, pp. 2111-2179.
- BASSOLS, M. Margarida i Anna TORRENT (1996) *Models textuels: teoria i pràctica*, Vic, Eumo.
- BELL, Roger T. (1991) *Translation and Translating: Theory and Practice*, London, Longman.
- BENDA, Jonathan (1999) "Qualitative studies in contrastive rhetoric: an analysis of composition research" <http://web.syr.edu/~jpbenda/methcomm.htm>.
- BENVENISTE, Emile (1966) *Problèmes de linguistique générale*, Paris, Gallimard.
- BERRY, Ralph (1986) *How to Write a Research Paper*, Oxford, Pergamon Press.
- BIBER, Douglas (1988) *Variations across Speech and Writing*, New York, Cambridge University Press.
- BHATIA, Vijay K. (1993) *Analyzing Genre: Language in Professional Settings*, New York, Longman.
- BHATIA, Vijay K. (1997) "Translating legal genres", dins Anna Trosborg (ed.) (1997) *Text Typology and Translation*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 203-214.
- BLOOR, Meriel i Thomas BLOOR (1991) "Cultural expectations and socio-pragmatic failure in academic writing", Penny Adams, Brian Heaton i Peter Howarth (eds.) (1991) *Socio-Cultural Issues in English for Academic Purposes*, London, MacMillan, pp. 1-13.
- BOBENRIETH ASTETE, Manuel Alejandro (1994) *El artículo científico original. Estructura, estilo y lectura crítica*, Granada, Escuela Andaluza de Salud Pública.
- BONET, Sebastià i Joan SOLÀ (1986) *Sintaxi generativa catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.

- BOOTH, Vernon (1984) *Communicating in Science: Writing a Scientific Paper and Speaking at Scientific Meetings*, Cambridge, Cambridge University Press.
- BORETTI, Susana H. (2000) “Variación lingüística, variación cultural e identidad, en el discurso de la cortesía”, *Cuadernos del Sur-Letras*, 30, pp. 113-137.
- BOURQUIN, Guy (1992) “Ambigüités de la deixis”, *La deixis: colloque en Sorbonne*, Paris, Presses Universitaires de France, 387-399.
- BRITTON, Bruce K. i John B. BLACK (1985) *Understanding Expository Text: A Theoretical and Practical Handbook for Analyzing Explanatory Text*, London, Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- BROWN, Penelope i Stephen C. LEVINSON (1978) “Universals in language usage: Politeness phenomena”, dins Esther N. Goody (ed.) (1978) *Questions and Politeness: Strategies in Social Interaction*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 56-289.
- BROWN, Penelope i Stephen C. LEVINSON (1987) *Politeness: Some universals in Languages Uses*, Cambridge, Cambridge University Press. (Studies in Interactional Sociolinguistics; 4)
- BROWN, Gillian (1995) *Speakers, Listeners and Communication*, Cambridge, Cambridge University Press.
- BROWN, Gillian i George YULE (1983) *Discourse Analysis*, Cambridge, Cambridge University Press.
- BÜHLER, Karl (1934) *Sprachtheorie*, Jena, Gustav Fischer [cit. trad. *Teoría del lenguaje*, Madrid, Revista de Occidente, 1961].
- BUNGARTEN, Theo (1982) “El concepto pragmático de la lengua científica y sus consecuencias para la enseñanza”, dins J. R. Richart., J. Thome i W. Wilss (eds.) (1982) *Fachsprachenforschung und -lehre*, Tübingen, Gunter Narr Verlag, pp.133-144.
- BUSCH-LAUER, Ines-A (2000) “Titles of English and German research papers in medicine and linguistics”, dins Anna Trosborg (ed.) (2000) *Analysing Professional Genres*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 77-96.
- CABRÉ, M. Teresa (1992) *La terminologia. La teoria, els mètodes, les aplicacions*, Barcelona, Empúries.
- CABRÉ, M. Teresa (1998) “Variació per tema. El discurs especialitzat o la variació funcional determinada per la temàtica: noves perspectives”, *Caplletra* 25, tardor 1998, pp. 173-194.

- CABRÉ, M. Teresa (1999) *La terminología. Representación y comunicación. Una teoría de base comunicativa y otros artículos*, Barcelona, IULLA/UPF.
- CABRÉ, M. Teresa (2002) “Textos especializados y unidades de conocimiento: metodología y tipologización (I)”, dins J. García Palacios i M. Teresa Fuentes (2002) *Entre la terminología, el texto y la traducción*, Salamanca, Almar, pp.15-36.
- CABRÉ, M. Teresa; Judit FELIU i Carles TEBÉ (2000) “Bases cognitivas de la terminología: Hacia una visión comunicativa del concepto” presentat com a comunicació en *II Congreso Internacional AELCO*, Madrid, 17-20 mayo de 2000.
- CALSAMIGLIA, Helena i Amparo TUSÓN (1999) *Las cosas del decir: Manual de análisis del discurso*, Barcelona, Ariel.
- CAMPOS, Àngels (2001) “Estudio contrastivo (catalán-castellano-inglés) de las previsiones meteorológicas escritas”, *Perspectivas recientes sobre el discurso*, León, Aesla/Universidad de León. [CD Rom]
- CAMPOS, Àngels (2002) “Deixis y subjetividad en las reseñas bibliográficas”, *Studies in Contrastive Linguistics: Proceedings of the 2nd International Contrastive Linguistics Conference*, Santiago de Compostela, Universidade de Santiago de Compostela, octubre de 2001, pp. 249-260.
- CAMPOS, Àngels, M. Josep MARÍN i M. Josep CUENCA [en premsa] “Las marcas de primera persona en el debate electoral” en *Actas I Congreso Internacional de Lingüística Cognitiva*, Braga, 16-18 de juliol de 2003.
- CASTELLÀ, Josep M. (1992) *De la frase al text*, Barcelona, Empúries.
- CASTELLÀ, Josep M. (2001) *La complexitat lingüística en el discurs oral i escrit: densitat lèxica, composició oracional i connexió textual*, Barcelona. (tesi doctoral)
- CHAROLLES, Michel i Bernard COMBETTES (1999) “Contribution pour une histoire récente de l’analyse du discours”, *Langue Française*, 121, pp. 76-116.
- CIAPUSCIO, Guiomar E. (1992) “Impersonalidad y desagentivación en la divulgación científica”, *Lingüística Española Actual*, XIV/2, pp. 183-205.
- CIAPUSCIO, Guiomar E. (1993) “Reformulación textual: el caso de las noticias de divulgación científica”, *Revista Argentina de Lingüística*, 9, pp. 69-117.
- CIAPUSCIO, Guiomar E. (1996) “El subtipo textual conclusiones en revistas de lingüística hispánica: una perspectiva lingüístico-textual contrastiva”, *Filología*, núm. XXIX, 1-2, pp. 5-19.

- CIAPUSCIO, Guiomar E. (1998) “Los resúmenes de la revista *Medicina*: un enfoque diacrónico-contrastivo”, *Signo & Seña: Revista del Instituto de Lingüística*, 10, pp. 217-243.
- CIAPUSCIO, Guiomar E. (2000) “Hacia una tipología del discurso especializado”, *Discurso y Sociedad*, 2 (2), pp. 39-71.
- CIAPUSCIO, Guiomar E. i Isabel OTAÑI (2002) “Las conclusiones de los artículos de investigación desde una perspectiva contrastiva”, *Revista Internacional de Lengua y Literatura*, 15, pp. 117- 133.
- CIAPUSCIO, Guiomar E. i Inés KUGUEL (2002) “Hacia una tipología del discurso especializado: aspectos teóricos y aplicados”, dins J. García Palacios i M. Teresa Fuentes (2002) *Entre la terminología, el texto y la traducción*, Salamanca, Almar, pp.37-73.
- CLANCHY, John i Brigid BALLARD (1995) *Cómo se hace un trabajo académico*, Zaragoza, Prensas Universitarias de Zaragoza.
- CLYNE, Michael (1987) “Cultural Differences in the Organization of Academic Texts”, *Journal of Pragmatics*, 11, 1987, pp. 211-247.
- CLYNE, Michael (ed.) (1992) *Pluricentric languages: Differing Norms in Different Nations*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- CLYNE, Michael (1994) *Inter-Cultural Communication at Work: Cultural Values in Discourse*, Cambridge, Cambridge University Press.
- COLEMAN, H. (1991) “The testing of ‘appropriate behaviour’ in an academic context”, dins P. Adams, B. Heaton i P. Howarth (eds.) (1991) *Socio-cultural Issues in English for Academic Purposes*, pp. 14-23.
- COLL, Juan Francisco (2002) “La sección de métodos”, dins Inmaculada Fortanet, Santiago Posteguillo, Juan Carlos Palmer i Juan Francisco Coll (eds.) (2002) *Cómo escribir un artículo de investigación en inglés*, Madrid, Alianza, pp. 84- 120.
- CMERJOVA, Svetla i Frantisek DANES (1997) “Academic writing and cultural identity: the case of Czech academic writing”, dins Anna Duszak (1997) *Culture and Styles of Academic Discourse*, Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 41-62.
- COMES, P. (1971) *Guía para la redacción y presentación de trabajos científicos e informes técnicos y tesinas*, Barcelona, Oikos-tau.
- CONGOST MAESTRE, Nereida (1994) *Problemas de la traducción técnica: Los textos médicos en inglés*, Alicante, Universidad de Alicante.

- CONNOR, Ulla (1996) *Contrastive Rhetoric: Cross-Cultural Aspects of Second Language Writing*, Cambridge, Cambridge University Press. (Applied Linguistic)
- COTS, Josep M. (2000) “Anàlisi contrastiva i ensenyament d’una L2”, dins Joan Julià i Muné (ed.) (2000) *L’ensenyament del català com a L2: de la teoria a la pràctica*, Lleida, Universitat de Lleida, pp. 51-71.
- COULTHARD, Malcolm (1985) *An Introduction to Discourse Analysis*, 2a ed., London, Longman.
- COUNCIL OF BIOLOGY EDITORS (1987) *Manual de estilo: Guía para publicaciones médicas*, Barcelona, Salvat.
- COVENEY, Aidan (2000) “Vestiges of nous and the 1st person plural verb in informal spoken french”, *Language Sciences*, 22, pp. 447-481.
- CROMPTON, Peter (1997) “Hedging in Academic Writing: Some Theoretical Problems”, *English for Specific Purposes*, 16 (4), pp. 271-287.
- CUENCA, M. Josep (1992) *Teories gramaticals i ensenyament de llengües*, València, Tàndem.
- CUENCA, M. Josep (1995) “Mecanismos lingüísticos y discursivos de la argumentación”, *Comunicación, Lengua y Educación*, 25, pp. 23-40.
- CUENCA, M. Josep (1996) *Sintaxi fonamental: les categories gramaticals*, Barcelona, Empúries.
- CUENCA, M. Josep (2000) “Estudi estilístic i contrastiu de l’arquitectura de l’oració. Estil segmentat vs. Estil cohesionat”, *Caplletra*, 29, pp. 105-120.
- CUENCA, M. Josep (2001) “Anàlisi contrastiva dels marcadors de reformulació i exemplificació”, *Caplletra*, 30, pp. 47-72.
- CUENCA, M. Josep (2002) “Anàlisi contrastiva, lingüística aplicada i lingüística teòrica”, *Estudis de llengua i literatura catalanes/ XLV. Miscel·lània Joan Veny*, Barcelona, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, pp.11-31.
- CUENCA, M. Josep (2002) “Els connectors textuais i les interjeccions”, dins Joan Solà i Gemma Rigau (dir.) (2002) *Gramàtica del català contemporani*, vol.3, Barcelona, Empúries, pp. 3175-3237.
- CUENCA, M. Josep (2003) “Two ways to reformulate: a contrastive analysis of reformulation markers”, *Journal of Pragmatics*, 35, pp. 1069-1093.

- CUENCA, M. Josep i Joseph HILFERTY (1999) *Introducción a la lingüística cognitiva*, Barcelona, Ariel.
- CUENCA, M. Josep i Joan R. RAMOS (2001) “Anàlisi contrastiva: antecedents i perspectives”, *Caplletra*, 30, pp. 11-20.
- CUENCA, M. Josep; Àngels CAMPOS i M. Josep MARÍN [en premsa] “Marques gramaticals i construcció textual en textos científics d'àmbit acadèmic”, *Actes de la II Jornada de Coneixement, Llenguatge i Discurs Especialitzat*, València, 11 de maig de 2001.
- DE BESSA, Maria Aldina (2000) *Funcionamento do discurso político parlamentar: A organização enunciativa no debate da interpelação ao governo*, Braga, Universidade do Minho.
- DANON-BOILEAU, Laurent (1987a) *Enonciation et reference*, Paris, Ophrys
- DANON-BOILEAU, Laurent (1987b) *Le sujet de l'énonciation: Psychanalyse et Linguistique*, Paris, Ophrys.
- DANON-BOILEAU, Laurent i Jean-Louis DUCHET (eds.) (1993) *Opérations énonciatives et interprétation de l'énoncé*, Paris, Ophrys.
- DAY, Robert A. (1998) *How to Write & Publish a Scientific Paper*, Cambridge, Cambridge University Press. 5th ed.
- DÍAZ ROJO, José Antonio (1998) “Revisión de la concepción tradicional de la terminología científica desde una perspectiva diacrónica”, dins Jenny Brumme (ed.) (1998) *Actes del col·loqui La història dels llenguatges iberoromànics d'especialitat (segles XVII-XIX). Solucions per al present*, Barcelona, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, pp. 229-240.
- DÍAZ SÁNCHEZ, María Eugenia i Aida MÁRQUEZ PÉREZ (2001) *A Manual for Writing Research Papers*, Salamanca, Plaza Universitaria Ediciones.
- DIRVEN, René i Marjolijn VERSPOOR (1998) *Cognitive Exploration of Language and Linguistics*, Amsterdam, John Benjamins.
- DONAIRE, María Luisa (2000) “Polifonía y punto de vista”, *Discurso y Sociedad*, 2 (4), pp. 73-87.
- DOWNING, Angela (1996) “Register and/or Genre?”, dins I. Vázquez i A. Hornero (eds.) (1996) *Current Issues in Genre Theory*, Zaragoza, Mira, pp. 11-27.

- DRESSEN, Dacia F. i John M. SWALES (2000) "Geological setting/cadre Géologiques in English and French petrology articles: muted indications of explored places", dins Anna Trosborg (ed.) (2000) *Analysing Professional Genres*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 57-76.
- DUCHAN, Judith F. *et al.* (eds.) (1995) *Deixis in Narrative: A Cognitive Science Perspective*, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates.
- DUCROT, Oswald (1984) *Le dire et le dit*, Paris, Minuit.
- DUDLEY-EVANS, Tony (1991) "Socialisation into the academic community: linguistic and stylistic expectations of a Ph. D. Thesis as revealed by supervisor comments", Penny Adams, Brian Heaton i Peter Howarth (eds.) (1991) *Socio-Cultural Issues in English for Academic Purposes*, London, MacMillan, pp. 41-51.
- DUDLEY-EVANS, Tony i Maggie Jo ST. JOHN (1998) *Developments in English for Specific Purposes: A Multi-Disciplinary Approach*, Cambridge, Cambridge University Press.
- DUSZAK, Anna (1997) *Culture and Styles of Academic Discourses*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- DUSZAK, Anna (ed.) (2002) *Us and Others*, Amsterdam, John Benjamins.
- ECO, Umberto (1977) *Come si fu una tesi di laurea*, Roma, Tacabali Bompiani [cit. trad. *Cómo se hace una tesis : Técnicas y procedimientos de investigación, estudio y escritura*, Barcelona, Gedisa, 1982].
- EDWARDS, Marion (2002) "Contrastive rhetoric and translation methodology", dins Luis Iglesias Rábade i Susana M. Doval Suárez (eds.) (2002) *Studies in Contrastive Linguistics: Proceedings of the 2nd International Contrastive Linguistics Conference*, Santiago de Compostela, Universidad de Santiago de Compostela, octubre de 2001, pp. 363-370.
- EGGINS, S. (1994) *An Introduction to Systemic Functional Linguistics*, London, Pinter.
- ENKVIST, Nils Erik (1984) "Contrastive linguistics and text linguistics", dins Jacek Fisiak (ed.) (1984) *Contrastive Linguistics: Prospects and Problems*, Berlin, Mouton Publishers, 2a ed., pp. 45-67.
- ESCANDELL VIDAL, M. Victoria (1996) *Introducción a la pragmática*, Barcelona, Ariel.
- ESPIÑOZA, Ana María (1997) "Contrastive Analysis of the Spanish and English passive voice in scientific prose", *English for Specific Purposes*, 16(3), 1997, pp. 229-243.

- FAUCONNIER, Gilles (1984) *Espaces mentaux (Aspects de la construction du sens dans les langues naturelles)*, Paris, Minuit. [*Mental Spaces: Aspects of Meaning Construction in Natural Language*, Cambridge, Cambridge University Press, Cambridge, 1994]
- FERNÁNDEZ, Stella Maris (1996) *Técnicas del trabajo intelectual*, Buenos Aires, Facultad de Filosofía y Letras UBA.
- FERNÁNDEZ, Francisco i Luz GIL SALOM (2000) *Enlaces oracionales y organización retórica del discurso científico en inglés y en español*, València, Lengua Inglesa. Universitat de València.
- FERNÁNDEZ GONZÁLEZ, Jesús (1995) *El análisis contrastivo: historia y crítica*, Valencia, Centro de Comunicación Interlingüística e Intercultural.
- FERNÁNDEZ POLO, Francisco Javier (2000) *Traducción y retórica contrastiva. A propósito de la traducción de textos de divulgación científica del inglés al español*, Santiago de Compostela, Universidad de Santiago de Compostela.
- FERNÁNDEZ POLO, Francisco Javier (2001) “La retòrica contrastiva: una panoràmica de l'àrea”, *Caplletra*, 30, pp. 21- 45.
- FERNÁNDEZ SORIANO, Olga y Susana TÁBOAS BAYLÍN (1999) “Construcciones impersonales no reflejas”, dins Ignacio Bosque i Violeta Demonte (eds.) (1999) *Gramática descriptiva de la lengua española*, Vol. 2, 1723-1778.
- FILIPOVIĆ, Rudolf (1982) “Some basic methodological questions of contrastive analysis”, dins Daniela Calleri i Carla Marengo (1982) *Linguística contrastiva: Atti del XIII Congresso Internazionale di studi*, Roma, Bulzoni, pp. 3-16.
- FILLMORE, Charles J. (1971) “Toward a Theory of deixis”, *University of Hawaii Working Papers in Linguistics*, 3, Abril, 1971, pp. 219-242.
- FILLMORE, Charles J. (1997) *Lectures on Deixis*, Stanford, CSLI Publications.
- FISIAK, Jacek (1981) “Some introductory notes concerning contrastive linguistics”, dins Jacek Fisiak (1981) *Contrastive Linguistics and the Language Teacher*, Oxford, Pergamon Press, pp. 1-12.
- FLORES GARCÍA, Ángela (1997) “Un enjeu clé de la communication professionnelle: l'argumentation”, dins Jordi Piqué *et al.* (eds.) (1997) *La langue de spécialité et le discours scientifique*, València, Nau Llibres, pp. 258-264.

- FORTANET, Inmaculada, Juan Carlos PALMER i Santiago POSTEGUILLO (1998) "Disciplinary variations in the writing of research articles in English", dins Inmaculada Fortanet, Santiago Posteguillo, Juan Carlos Palmer i Juan Francisco Coll (eds.) (1998) *Genre Studies in English for Academic Purposes*, Castelló, Universitat Jaume I, pp. 59-78.
- FORTANET, Inmaculada, Juan Carlos PALMER i Santiago POSTEGUILLO (2001) "Hedging devices in technical and academic English" (2001) en Juan Carlos Palmer, Santiago Posteguillo i Inmaculada Fortanet (eds.) (2001) *Discourse Analysis and Terminology in Languages for Specific Purposes*. Castelló, Universitat Jaume I, pp. 241-257.
- FORTANET, Inmaculada (coord.) (2002) *Cómo escribir un artículo de investigación en inglés*, Madrid, Alianza editorial.
- FRADE, Celina (2002) "Mitigating conflict in arbitration clauses through language", *LSP & Professional Communication*, 2 (1), pp. 8-25.
- FRASER, Bruce (1990) "Prespectives on politeness", *Journal of Pragmatics*, 14, pp. 219-236.
- GALISSON, Robert (1978) *Recherches de lexicologie descriptive. La banalisation lexicale*, Paris, Nathan.
- GALLARDO, Susana (2003) "La inscripción de los interlocutores en artículos científicos y libros de texto", *Actas del IX Congreso de la Sociedad Argentina de Lingüística*, Universidad Nacional de Córdoba, noviembre de 2002. [CD-Rom]
- GARCÍA LÓPEZ, Jesús (1999) *Elementos de metodología de las ciencias*, Pamplona, Universidad de Navarra.
- GARCÍA NEGRONI, María Marta i Marta TORDESILLAS COLLADO (2001) *La enunciación en la lengua: de la deixis a la polifonía*, Madrid, Gredos.
- GARCÍA ROLDÁN, José Luis (1995) *Cómo elaborar un proyecto de Investigación*, Alicante, Universidad de Alicante.
- GEA VALOR, M. Lluïsa (1999) *A Pragmatic Approach to Politeness and Modality in the Book Review Articles*, Valencia, Universitat de València, sell monographs, 6.
- GEA VALOR, M. Lluïsa (2000-2001) "The pragmatic of positive politeness in book review", *RESLA*, 14, pp. 145-159.
- GEERAERTS, Dirk (1984) "Cognitive Linguistics", dins Jef Verschueren, Jan Ola Östman i Jan Blommaert (eds.) (1984) *Handbook of Pragmatics: Manual*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 111-116.

- GIBALDI, Joseph (1995) *MLA Handbook for Writers of Research Papers*, New York, The Modern Language Association of American, 4th ed.
- GIVÓN, Talmy (1990) *Syntax. A Functional Typological Introduction II*, Amsterdam, John Benjamins.
- GIVÓN, Talmy (2001) *Syntax*, Amsterdam, John Benjamins, vol. 2.
- GLÄSER, Rosemarie (1993) "A Multi-level model for a typology of LSP genres", *Internationale Zeitschrift für Fachsprachenforschung, -Didaktik und Terminologie*, 15/1-2, pp. 18-23.
- GLOVER, Kelly D. (2000) "Proximal and distal deixis in negotiation talk", *Journal of Pragmatics*, 32, pp. 915-926
- GNUTZMANN, Claus i Hermann OLDENBURG (1991) "Contrastive text linguistics in LSP-research: Theoretical considerations and some preliminary findings", dins Hartmut Schröder (1991) *Subject-oriented Texts: Language for Special Purposes and Text Theory*, Berlin, Walter de Gruyter, pp. 103-135.
- GOFFMAN, Erving (1971) *Relations in Public: Microstudies of the Public Order*, London, Penguin Books.
- GOLDBERG, Adele E. (1995) *A Construction Grammar Approach to Argument Structure*, Chicago, University of Chicago Press.
- GÓMEZ MORÓN, Reyes (2001) "Análisis comparativo de las citas en el artículo de investigación científico y humanístico", dins Isabel de la Cruz *et al.* (eds.) (2001) *La lingüística aplicada a finales del s.XX. Ensayos y propuestas*, vol.1, Madrid, Universidad de Alcalá, pp. 253-259.
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo (1992a) *La impersonalidad gramatical: descripción y norma*, Madrid, Arco-Libros.
- GÓMEZ TORREGO, Leonardo (1992b) *Valores gramaticales de "se"*, Madrid, Arco-Libros.
- GONZÁLEZ, María Luisa i María Jesús SÁNCHEZ (2002) "Tentative language in experimental research papers in psychology", dins Pilar Alonso *et al.* (eds.) (2002) *Aspects of Discourse Analysis*, Salamanca, Ediciones de la Universidad de Salamanca, pp.165-177.
- GONZÁLEZ CODOM, Montserrat (2001) "Els marcadors pragmàtics compostos en el relat oral anglès i català", *Caplletra*, 30, pp. 73-94.

- GÖPFERICH, Susanne (2000) "Analysing LSP genres (text types): from perpetuation to optimization in text (-type) linguistics", dins Anna Trosborg (ed.) (2000) *Analysing Professional Genres*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 227-248.
- GOPNIK, Myrna (1972) *Linguistic Structures in Scientific Texts*, The Hague, Mouton.
- GRIZE, Jean-Blaise (1990) *Logique et langage*, Paris, Ophrys.
- GÜLICH, Elisabeth i Thomas KOTSCHI (1995) "Discourse production in oral communication", dins Uta Quasthoff (1995) *Aspects of Oral Communication*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- GUTIÉRREZ RODILLA, Bertha (1998) *La ciencia empieza en la palabra*, Barcelona, Península.
- HALLIDAY, M. A. K. i J.R. MARTIN (1993) *Writing Science*, London, The Falmer Press.
- HARRIS, Randy Allen (1993) *The Linguistics Wars*, Oxford, Oxford University Press.
- HARTMANN, Reinhard R.K. (1980) *Contrastive Textology*, Hiedelberg, Julius Groos Verlag.
- HAVERKATE, Henk (1984) *Speech Acts, Speakers and Hearers*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company.
- HAVERKATE, Henk (1994) *La cortesía verbal: estudio pragmalingüístico*, Madrid, Gredos.
- HELMBRECHT, Johannes (2002) "Grammar and fuction of *we*", dins Anna Duszak (ed.) (2002) *Us and Others*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 31-49.
- HERNÁNDEZ SACRISTÁN, Carlos (1994) *Aspects of Linguistic Contrast and Translation*, Frankfurt, Peter Lang.
- HERNÁNDEZ SACRISTÁN, Carlos (1995) "Deíxis social y cortesía en textos científicos: un estudio contrastivo", *Verba*, 22, pp.477-500.
- HERNÁNDEZ SACRISTÁN, Carlos (1997) "Construcciones reflejas", *Español Actual*, 67, pp. 17- 24.
- HERNÁNDEZ SACRISTÁN, Carlos (1999) *Culturas y acción comunicativa: introducción a la pragmática intercultural*, Barcelona, Octaedro.

- HICKEY, Leo (1991) "Comparatively polite people in Spain and Britain", *Association for Contemporary Iberian Studies*, 4 (2), pp. 2-6.
- HILFERTY, Joseph i Javier VALENZUELA (2001) "Maximality and idealized cognitive models: the complementation of Spanish *tener*", *Language Sciences*, 23, pp. 629-637.
- HINDS, J. (1987) "Reader versus writer responsibility: a new typology", dins Ulla Connor i Robert Kaplan (eds.) (1987) *Writing across Languages: Analyses of L2 Text*, Massachusetts, Addison Wesley Publishing Company.
- HINKEL, Eli (1997) "Indirectness in L1 and L2 academic writing", *Journal of Pragmatics*, 27 (3), pp. 361-386.
- HOFFMANN, Lothar (1987) "Grundströmungen in der Fachsprachenforschung" dins Hoffmann, Lothar (1987) *Kommunikationsmittel Fachsprache. Eine Einführung*, Berlín, Akademie-Verlag, pp. 21-71.
- HOFFMANN, Lothar (1998) *Llenguatges d'especialitat: selecció de textos*, Barcelona, IULA.
- HOLMES, Richard (1997) "Genre analysis, and the social sciences: an investigation of the structure of research article discussion sections in three disciplines", *English for Specific Purposes*, 16 (4), pp. 321-337.
- HORSELLA, María i Gerda SINDERMAN (1992) "Aspects of scientific discourse: conditional argumentation", *English for Specific Purposes*, 11, pp. 129-139.
- HYLAND, Ken (1996a) "Talking to the Academy. Forms of hedging in science research articles", *Written Communication*, 13 (2), pp. 251-281.
- HYLAND, Ken (1996b) "Writing without conviction? Hedging in science research articles", *Applied Linguistics*, 17 (4), pp. 433-454.
- HYLAND, Ken (1998a) *Hedging in Scientific Research Articles*, Amsterdam, John Benjamins.
- HYLAND, Ken (1998b) "Persuasion and context: The pragmatics of academic metadiscourse", *Journal of Pragmatics*, 30, pp. 437-455.
- HYLAND, Ken (2000) *Disciplinary Discourses: Social Interactions in Academic Writing*, London, Longman.
- HYLAND, Ken (2002) "'It might be suggested that...': Academic hedging and student writing", *Australian Review of Applied Linguistics*, Special Issue on Discourse Analysis and Language Teaching, March 2001, pp 83-97.

- IVANIČ, Roz (1998) *Writing and Identity: The Discoursal Construction of identity in Academic Writing*, Amsterdam: John Benjamins.
- IVANIČ, Roz i John SIMPSON (1992) "Who's who in academic writing?", dins Norman Fairclough (1992) *Critical Language Awareness*, London, Longman, pp. 141-173.
- JANSSEN, Theo i Gisela REDEKER (1999) "Introduction", dins Theo Janssen i Gisela Redeker (eds.) (1999) *Cognitive Linguistics: Foundations, Scope, and Methodology*, Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 1-12.
- JASZCZOLT, Katarzyna (1984) "Contrastive analysis", dins Jef Verschueren, Jan Ola Östman i Jan Blommaert (eds.) (1984) *Handbook of Pragmatics: Manual*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 561-565.
- JESPERSEN, Otto (1955) *The Philosophy of Grammar*, London, Allen and Unwin.
- JORDAN, R. R. (1990) *Academic Writing Course*, Hong Kong, Nelson Study Skills in English.
- KAMIO, Akio (2001) "English generic *we*, *you*, and *they*: An analysis in terms of territory of information", *Journal of Pragmatics*, 33, pp. 1111-1124.
- KAPLAN, Robert (1966) "Cultural thought patterns in intercultural education", *Language Learning*, 16, pp. 1-20.
- KAPLAN, Robert (1987) "Cultural thought patterns revisited", dins ulla Connor i Robert Kaplan (eds.) (1987) *Writing across Languages: Analyses of L2 Text*, Addison Wesley, Reading MA, pp. 9-22.
- KAPLAN, Robert (1988) "Contrastive rhetoric and second languages learning: Notes towards a theory of contrastive rhetoric", dins Alan Purves (ed.) (1988) *Writing across Languages and Cultures. Issues in Contrastive Rhetoric*, Sage, Newbury Park, pp. 275-304.
- KAPLAN, Robert i William GRABE (1991) "The fiction in Science writing", dins Hartmut Schröder (1991) *Subject-oriented Texts: Language for Special Purposes and Text Theory*, Berlin, Walter de Gruyter, pp. 199-215.
- KATAN, David (1999) *Translating Cultures: an Introduction for Translators, Interprets and Mediators*, Brooklands, St. Jerome.
- KATSIKI, Stavroula (2001) "Politesse linguistique et communication interculturelle: le voeu en français et en grec", *Actes du VIII Congrès de l'Association pour la Recherche InterCulturelle (ARIC)*, Université de Genève, 24-28 septembre 2001. <http://www.unige.ch/fapse/SSE/group/aric>.

- KAY, Paul i Charles J. FILLMORE (1999) "Grammatical constructions and linguistic generalizations: The What's doing Y? Construction", *Language*, 75 (1), pp. 1-33.
- KERBRAT-ORECHIONI, Catherine (1980) *L'Énonciation de la subjectivité dans le langage*, Paris, Armand Colin. (Linguistique)
- KERBRAT-ORECCHIONI, Catherine (1992) *Les interactions verbales*, Vol. II, Paris, Armand Colin.
- KLEIBER, Georges (1990) *La sémantique du prototype*, Paris, Presses Universitaires de France. [cit.trad. *La semántica de los prototipos: categoría y sentido léxico*, Madrid, Visor Libros, 1995]
- KOVÉCSSES, Zoltán i Günten Radden (1998) "Metonymy: Developing a cognitive linguistic view", *Cognitive Linguistics*, 9 (1), pp. 37-77.
- KRESS, Gunther R. i Terry THREADGOLD (1988) "Towards a Social Theory of Genre", *Southern Review*, 21/3 (1988), pp. 215-243.
- KRETZENBACHER, Heinz L. (1995) "Wie durchsichtig ist die Sprache der Wissenschaft?", dins *Linguistik der Wissenschaftssprache*, Berlin, Walter de Gruyter.
- KUO, Chih-Hua (1999) "The use of personal pronouns: role relationships in scientific journal articles", *English for Specific Purposes*, 18(2), pp. 121-138.
- LAKOFF, George (1972) "Hedges: a study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts", *Chicago Linguistics Society*, 8, pp. 183-228. [Reeditat en *Journal of Philosophical Logic*, 2, pp. 458-508, 1973]
- LANGACKER, Ronald W. (1999) *Grammar and Conceptualization*, Berlin, Mouton de Guyter.
- LAUTERBACH, Stefan (1998) "La producción de textos "académicos" en lengua extranjera", *Signo & Seña: Revista del Instituto de Lingüística*, 10, pp. 193-216.
- LEECH, Geoffrey (1983) *Principles of Pragmatics*, London, Longman.
- LEKI, Ilona (1991) "Twenty-five years of contrastive rhetoric: text analysis and writing pedagogies", *Tesol Quarterly*, 25 (1), pp. 123-143.
- LERAT, Pierre (1995) *Les langues spécialisées*, Paris, Presses Universitaires de France [cit.trad. *Las lenguas especializadas*, Barcelona, Ariel, 1997]

- LEWIN, Beverly A. (1998) "Hedging: form and function in scientific research texts", dins Inmaculada Fortanet, Santiago Posteguillo, Juan Carlos Palmer i Juan Francisco Coll (eds.) (1998) *Genre Studies in English for Academic Purposes*, Castelló, Universitat Jaume I. pp. 89-104.
- LOFFLER-LAURIAN, Anne-Marie (1980) "L'expression du locuteur dans les discours scientifiques" *Revue de Linguistique Romane*, 173-174, pp. 135-157.
- LOFFLER-LAURIAN, Anne-Marie (1983) "Typologie des discours scientifiques, deux approches", *Études de Linguistique Appliquée*, 51, pp. 8-20.
- LOFFLER-LAURIAN, Anne -Marie (1984) "Vulgarisation scientifique: formulation, reformulation, traduction", *Langue Française*, 64, pp. 109-125.
- LÓPEZ GARCÍA, Ángel (1980) *Para una gramática liminar*, Madrid, Cátedra.
- LÓPEZ GARCÍA, Ángel (1989) *Fundamentos de lingüística perceptiva*, Madrid, Gredos.
- LÓPEZ RUIZ, Miguel (1997) *Normas técnicas y de estilo para el trabajo académico*, México, Universidad Nacional Autónoma de México.
- LUZÓN MARCO, M. José (1998) "Una aproximación a los conceptos de cortesía y descortesía desde el género", dins Ignacio Vázquez Orta i Ignacio Guillén Calve (eds.) (1998) *Perspectivas Pragmáticas en Lingüística Aplicada*, Zaragoza, Anubar, pp. 61-65.
- MAIER, Paula (1992) "Politeness strategies in business letters by native and non-native English speakers", *English for Specific Purposes*, 11, pp. 189-205.
- MAINGUENEAU, Dominique (1976) *Initiation aux méthodes de l'analyse du discours*, Paris, Hachette.
- MAINGUENEAU, Dominique i Vicent SALVADOR (1995) *Elements de lingüística per als discurs literari*, València, Tàndem.
- MAINGUENEAU, Dominique (1996) *Les termes clés de l'analyse du discours*, Paris, Seuil.
- MARKKANEN, Raija i Hartmut SCHRÖDER (1997) "Hedging: A Challenge for pragmatics and Discourse Analysis", dins Raija Markkanen i Hartmut Schröder (eds.) (1997) *Hedging and Discourse. Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts*, Berlin, Walter de Gruyter, pp. 3-20.

- MARMARIDOU, Sophia S. A. (2000) *Pragmatic Meaning and Cognition*, Amsterdam, John Benjamins.
- MÁRQUEZ REITER, Rosina (1997) "Politeness phenomena in British English and Uruguayan Spanish: the case of requests", *Miscélanea: A Journal of English and American Studies*, 18, pp. 159-167.
- MARTÍNEZ, Iliana A. (2001) "Impersonality in the research article as revealed by analysis of the transitivity structure", *English for Specific Purposes*, 20, pp. 227-247.
- MASTER, Peter (1991) "Active verbs with inanimate subjects in scientific prose", *English for Specific Purposes*, 10, pp. 15-33.
- MAURANEN, Eija (1993) *Cultural Differences in Academic Rhetoric. A Textlinguistic Study*, Frankfurt, Peter Lang.
- MEIER, A.J. (1995) "Passages of politeness", *Journal of Pragmatics*, 24, pp. 381-392.
- MELANDER, Björn (1998) "Culture or genre? Issues in the interpretation of cross-cultural differences in scientific articles", dins Inmaculada Fortanet, Santiago Posteguillo, Juan Carlos Palmer i Juan Francisco Coll (1998) *Genre Studies in English for Academic Purposes*, Castelló, Jaume I, pp. 211-226.
- MENDIKOETXEA, Amaya (1999) "Construcciones inacusativas y pasivas", dins Ignacio Bosque i Violeta Demonte (eds.) (1999) *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa, Vol. 2, pp. 1575-1630.
- MENDIKOETXEA, Amaya (1999) "Construcciones con *se*: Medias, pasivas e impersonales", dins Ignacio Bosque i Violeta Demonte (eds.) (1999) *Gramática descriptiva de la lengua española*, Madrid, Espasa, vol. 2, pp. 1631-1722.
- MERCADO, Salvador (1990) *¿Cómo hacer una tesis? Tesinas, informes, memorias, seminarios de investigación y monografías*, Méjico, Limusa.
- MEUNIER, André (1992) "Sujet de la deixis et support modal", *La deixis: colloque en Sorbonne*, Paris, Presses Universitaires de France, pp.375-386.
- MEYER, Paul G. (1997) "Hedging strategies in written academic discourse: strengthening the argument by weakening the claim", dins Raija Markkanen i Hartmut Schröder (1997) *Hedging and Discourse: Approaches to the Analysis of a pragmatic Phenomenon in Academic Texts*, Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 21-41.

MONTOLÍO, Estrella (coord.) (2000) *Manual práctico de escritura académica*, 3 vols., Barcelona, Ariel.

MONTOLÍO, Estrella (2001) *Conectores de la lengua escrita*, Barcelona, Ariel.

MONTOLÍO, Estrella i Marisa SANTIAGO (2000) “Objetividad e implicación en el texto académico”, dins Estrella Montolío (coord.) (2000) *Manual práctico de escritura académica*, vol. 3, Barcelona, Ariel Practicum, pp. 153-182.

MOESCHELER, Jacques (1985) *Argumentation et conversation: Éléments pour une analyse pragmatique du discours*, Paris, Hatier.

MOTTA-ROTH, Desirée (1998) “Discourse Analysis and academic book reviews: a study of text and disciplinary cultures”, Inmaculada Fortanet, Santiago Posteguillo, Juan Carlos Palmer i Juan Francisco Coll (eds.) (1998) *Genre Studies in English for Academic Purposes*, Castelló, Universitat Jaume I. pp.29-58.

MOYANO, Estela Inés (2000) *Comunicar ciencia: El artículo científico y las comunicaciones a congresos*, Buenos Aires, Universidad Nacional de Lomas de Zamora.

MOYANO, Estela (2001) “Una clasificación de géneros científicos”, *Actas XIX Congreso AESLA: Perspectivas Recientes sobre el Discurso*, León, Aesla / Universidad de León, maig de 2000. [CD-Rom].

MUKATTASH, Lewis (1984) “Contrastive analysis, error analysis and learning difficulty”, dins Jacek Fisiak (ed.) (1984) *Contrastive Linguistics: Prospects and Problems*, Berlin, Mouton de Gruyter, 2a ed., pp. 333-348.

MURCIA-SERRA, Jorge (1999) “Subject, topic, and agent: accounting for the addressee in instructions in English, German, and Spanish”, *Linguistics*, 37 (I), pp. 13-40.

MUÑOZ, Nora Isabel (1999) “La (des)agentivación en el lenguaje científico y en el de divulgación”, *Anclajes. Revista del Instituto de Análisis Semiótico del Discurso*, III (3), pp. 95-105.

MUSHIN, Ilana (2000) “Evidentiality and deixis in narrative retelling”, *Journal of Pragmatics*, 32, pp. 927-957.

MYERS, Greg (1989a) *Writing Biology: Texts in Social Construction of Scientific Knowledge*, Madison, University of Wisconsin Press.

MYERS, Greg (1989b) “The Pragmatic of Politeness in Scientific Articles”, *Applied Linguistics*, 10, 1, 1989, pp. 1-35.

- MYERS, Greg (1996) "Strategic Vagueness in Academic Writing", dins Eija Ventola i Anna Mauranen (1996) *Academic Writing: Intercultural and Textual Issues*, Amsterdam, John Benjamins.
- NAVARRO, Fernando A.; Francisco HERNÁNDEZ i Lydia RODRÍGUEZ-VILLANUEVA (1997) "Uso y abuso de la voz pasiva en el lenguaje médico escrito", dins F. A. Navarro (ed.) (1997) *Traducción y lenguaje en medicina*, Barcelona, Fundación Dr. Antonio Esteve, pp. 101-106.
- NAVARRO DOMÍNGUEZ, Fernando (2002) "La lingüística contrastiva teórica y práctica: aproximación a los estudios contrastivos hispano franceses y sus aplicaciones a la traducción", dins Luis Iglesias Rábade i Susana M. Doval Suárez (eds.) (2002) *Studies in Contrastive Linguistics: Proceedings of the 2nd International Contrastive Linguistics Conference*, Santiago de Compostela, Universidad de Santiago de Compostela, octubre de 2001, pp. 733-746.
- NIKULA, Tarja (1997) "Interlanguage view of hedging", dins Raija Markkanen i Hartmut Schröder (eds.) (1997) *Hedging and Discourse. Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts*, Berlin, Walter de Gruyter, pp. 188-207.
- NØLKE, Henning (1993) *Le regard du locuteur: pour un linguistique des traces énonciatives*, Paris, Kimé.
- NOOR, Ronny (2001) "Contrastive rhetoric in expository prose: Approaches and achievements", *Journal of Pragmatics*, 33, pp. 255-269.
- NUYTS, Jan (2000) *Epistemic Modality, language, and Conceptualization*, Amsterdam, John Benjamins.
- OLIVER, Sonia [en premsa] "La subjetividad en el discurso biomédico en español: tipología y funciones de la atenuación retórica (*hedges*)", *IV Simposi Internacional de Terminologia*, Barcelona, 14-17 de juliol de 2003.
- ORDÓÑEZ, A. *et al.* (1991) "El eclipse de los autores médicos", *Medicina clínica*, 97 (5), pp. 198.
- ÖSTMAN, Jan-Ola i Tuija VIRTANEN (1984) "Discourse analysis", dins Jef Verschueren, Jan-Ola Östman i Jan Blommaert (eds.) (1984) *Handbook of Pragmatics: Manual*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 239-253.
- PALMER, Gary B. (1996) *Toward a Theory of Cultural Linguistics*. Austin: University of Texas Press [cit. trad. *Hacia una Teoría de la Lingüística Cultural*, Madrid: Alianza Editorial, 2000].

- PALMER SILVEIRA, Juan Carlos (2002) “La sección de resultados”, dins Inmaculada Fortanet, Santiago Posteguillo, Juan Carlos Palmer i Juan Francisco Coll (eds.) (2002) *Cómo escribir un artículo de investigación en inglés*, Madrid, Alianza, pp. 121-147.
- PALTRIDGE, Brian (1995) “Working with genre: A pragmatic perspective”, *Journal of Pragmatics*, 24, 393-406.
- PANDER, Henk i Ted SANDERS (2001) “Subjectivity in causal connectives: An empirical study of language in use”, *Cognitive Linguistics*, 12-13, pp. 247-273.
- PAYRATÓ, Lluís (1988) “L’anàlisi contrastiva català-castellà: Història i futur”, dins John J. Stackzek (ed.) (1988) *On Spanish, Portuguese, and Catalan Linguistics*, Washington, Georgetown University Press, pp. 226- 239.
- PAYRATÓ, Lluís (1990) *Català col·loquial: aspectes de l’ús corrent de la llengua catalana*, València, Universitat de València.
- PERKINS, Revere D. (1992) *Deixis, Grammar and Culture*, Amsterdam, John Benjamins Publishing.
- PICK, Susan i Ana Luisa LÓPEZ (1979) *Cómo investigar en ciencias sociales*, Méjico, Trillas
- PILEGAARD, Morten (1997) “Translations of medical research articles”, dins Anna Trosborg (ed.) (1997) *Text Typology and Translation*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 159-184.
- PONS BORDERÍA, Salvador (1998) *Conexión y conectores: estudio de su relación en el registro informal de la lengua*, València, Universitat de València (Anejo XXVII de Cuadernos de Filología).
- POUNTAIN, Christopher J. (1993) “Aspect and voice: Questions about passivization in Spanish”, *Journal of Hispanic Research*, 1 (2), pp. 167-181.
- QUESADA HERRERA, J. (1987) *Redacción y presentación del trabajo intelectual*, Madrid, Paraninfo.
- RACCAH, Pierre-Yves (dir.) (1992) *L’argumentation dans la langue*, Gent, Communication & Cognition.
- RENKEMA, Jan (1993) *Discourse Studies: An Introductory Textbook*, Amsterdam, John Benjamins.
- REYES, Graciela (1998) *Cómo escribir bien en español*, Madrid, Arco Libros.

- RICÓS VIDAL, Amparo (1998) “La pasiva con *se* agentiva en los textos jurídico-administrativos: su incidencia pragmática”, *Estudios Lingüísticos de la Universidad de Alicante*, 12, pp. 195-209.
- RICHARDS, Keith i John SKELTON (1991) “How critical can you get?” , Penny Adams, Brian Heaton i Peter Howarth (eds.) (1991) *Socio-Cultural Issues in English for Academic Purposes*, London, MacMillan, pp. 24-40.
- RIVAROLA, José Luis (1984) “¿Quién es nosotros?”, *Estudios de Lingüística*, 2, 1984.
- RODRÍGUEZ DÍEZ, Bonifacio (1977-1978) “Lo específico de los lenguajes científico-técnicos”, *Archivum*, XXXVII-XXVIII, pp. 485-521.
- ROSSEAU, André (1992) “La deixis: un problème de logique et de philosophie du langage”, *La deixis: colloque en Sorbonne*, Paris, Presses Universitaires de France, pp. 365-374.
- RUIZ DE MENDOZA, Francisco José i Vicente GARCÍA PIÑEIRO (1999) *Introducción a la teoría cognitiva de la metonimia*, Granada, Método.
- SABINO, Carlos A. (1998) *Cómo hacer una tesis y elaborar todo tipo de escritos*, Buenos Aires, Lumen.
- SAJAVAARA, Kari (1981) “Contrastive linguistics past and present and a communicative approach”, dins Jacek Fisiak (1981) *Contrastive Linguistics and the Language Teacher*, Oxford, Pergamon Press, pp. 33-56.
- SALAGER-MEYER, Françoise (1994) “Hedges and textual communicative function in medical english written discourse”, *English for Specific Purposes*, 13 (2), pp. 149-170.
- SALAGER-MEYER, Françoise (2000) “Proscrutes’ recipe: hedging and positivism”, *English for Specific Purposes*, 19 (2), pp. 175-187.
- SALAGER-MEYER, Françoise i Gérard DEFIVES (1998) “From the gentleman’s courtesy to the scientific caution: a diachronic study of hedges in academic writing”, dins Inmaculada Fortanet, Santiago Posteguillo, Juan Carlos Palmer i Juan Francisco Coll (ed.) (1998) *Genre Studies in English for Academic Purposes*, Castelló, Universitat Jaume I, pp. 133-172.
- SALAGER-MEYER, Françoise, María Ángeles ALCARAZ ARIZA i Nahirana ZAMBRANO (2003) “The scimitar, the dagger and the glove: intercultural differences in the rethoric of criticism in Spanish, French and English medical discourse”, *English for Specific Purposes*, 22, pp. 223-247.

- SALVADOR, Vicent (1990) "L'anàlisi del discurs, entre l'oralitat i l'escriptura", *Caplletra*, 7, pp. 9-31.
- SALVADOR, Vicent (2000) "L'estil nominalitzat", *Caplletra*, 29, pp. 69-82.
- SANDERS, José i Wilbert SPOOREN (1997) "Perspective, subjectivity, and modality from a cognitive point of view", dins Wolf-Andreas Liebert, Gisela Redeker i Linda Waugh (eds.) (1997) *Discourse and Perspective in Cognitive Linguistics*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 85-111.
- SANTOS GARGALLO, Isabel (1993) *Análisis contrastivo, análisis de errores e interlengua en el marco de la lingüística contrastiva*, Madrid, Síntesis.
- SCHAPIRA, Charlotte i Daniel SCHAPIRA (1989) "Portrait of the Scientist as a Frustrated Writer", *The American Journal of Medicine*, 87, pp. 434-436.
- SCHEFFLER, Israel (1967) *Science and Subjectivity*, Indianapolis, The Bobbs-Merrill Company, Inc.
- SCHEIBMAN, Joanne (2002) *Point of View and Grammar: Structural Patterns of Subjectivity in American English Conversation*, Amsterdam, John Benjamins.
- SCHIFFRIN, Deborah (1994) *Approaches to Discourse*, Oxford, Blackwell.
- SCHRAMM, Andreas (1996) "Using aspect to express viewpoint in EST texts", *English for Specific Purposes*, 15 (2), pp. 141-164.
- SCHRÖDER, Hartmut (1991) "Linguistic and text-theoretical research on languages for special purposes", dins Hartmut Schröder (1991) *Subject-Oriented Texts*, Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 1-48.
- SCRIBNER, S. i M. COLE (1981) *The Psychology of Literacy*, Cambridge, Harvard University Press.
- SHALOM, Celia (1993) "Established and evolving spoken research process genres: plenary Lecture and poster session discussions at academic conferences", *English for Specific Purposes*, 12, pp. 37-50.
- SHARWOOD, Michael (1981) "Contrastive studies in two perspectives", dins Jacek Fisiak (1981) *Contrastive Linguistics and the Language Teacher*, Oxford, Pergamon Press, pp.13-20.
- SIERRA BRAVO, R. (1988) *Tesis doctorales y trabajos de investigación científica*, Madrid, Paraninfo.

- SIEWIERSKA, Anna (1984) *The passive: a Comparative Linguistic Analysis*, New Hampshire, Croom Helm.
- SINCLAIR, Melinda (1993) "Are academic texts really decontextualized and fully explicit? A pragmatic perspective on the role of context in written communication?", *Text*, 13 (4), pp 529-558.
- SINHA, Chris (1999) "Grounding, mapping, and acts of meaning", dins Theo Janssen i Gisela Rendeker (ed.) (1999) *Cognitive Linguistics: Foundations, Scope and Methodology*, Berlin, Mouton de Gruyter, pp. 222-255.
- SLOBIN, Dan I. (1996) "Two ways to travel: verbs of motion in English and Spanish", dins M. Shibatani i S. A. Thompson (1996) *Grammatical Constructions*, Oxford, Oxford University Press, pp. 195-219.
- STEIN, D. i Susan WRIGHT (eds.) (1995) *Subjectivity and Subjectivisation: Linguistic Perspectives*, Cambridge, Cambridge University Press
- SWALES, John M. (1985) "A genre-based approach to language across the curriculum", dins M. Tickoo (ed.) (1986) *Language across the Curriculum: Proceeding of the Annual RELC Seminar 1985*, Singapore, Regional Language Centre, pp. 10-22
- SWALES, John M. (1990) *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*, Cambridge, Cambridge University Press.
- SWALES, John M. (1995) "Ocluded genres in the academy: The case of the submission letter", dins Eija Ventola i Anna Mauranen (eds.) (1995) *Academic Writing: Intercultural and Textual Issues*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 45-58.
- SWALES, John M. i Christine B. FEAK (1994) *Academic Writing for Graduate Students: A Course for Nonnative Speakers of English*, Michigan, The University of Michigan Press.
- TALMY, Leonard (2000) *Toward a Cognitive Semantics, vol. I: Concept Structuring Systems*, London, The MIT Press.
- TANG, Ramona i Sughanti JOHN (1999) "The 'I' in identity: Exploring writer identity in student academic writing through the first person pronoun", *English for Specific Purposes*, 18, 1999, S23-S39.
- TARANTINO, M. (1991) "EST: Dispassionate discourse and the discreet presence", *UNESCO, ALSED-LSP Newsletter*, 13 (4), pp. 28-34.
- TARDY, Christine (2003) "A genre system view of the funding of academic research", *Written Communication*, 20 (1), pp. 7-36.

- TAYLOR, Gordon i Chen TINGGUANG (1991) "Linguistic, cultural and subcultural issues in contrastive discourse analysis: Anglo-american and chinese scientific texts", *Applied Linguistics*, 12 (3), pp. 319-336.
- TORDESILLAS, Marta (1998) "Esbozo de una dinámica de la lengua en el marco de una semántica argumentativa", *Signo & Seña*, 9, pp. 347-391.
- TORRE, Ernesto de la i Ramiro NAVARRO DE ANDA (1981) *Metodología de la investigación bibliográfica, archivística y documental*, Méjico, Mc Graw-Hill.
- TRAUGOTT, Elizabeth Closs (1995) "Subjectification in grammaticalisation", dins Dieter Stein i Susan Wright (eds.) (1995) *Subjectivity and Subjectivisation: Linguistics Perspectives*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 31-54.
- TROSBORG, Anna (ed.) (2000) *Analysing Professional Genres*, Amsterdam, John Benjamins.
- TURELL I JULIÀ, M. Teresa (1988) "Self-reference in Spanish and Catalan Discourse", dins John J. Stackzek (ed.) (1988) *On Spanish, Portuguese, and Catalan Linguistics*, Washington, Georgetown University Press, pp. 199- 210.
- UNGERER, Friedich i Hans-Jörg SCHMID (1996) *An Introduction to Cognitive Linguistics*, London, Longman.
- VAN DIJK, Teun A. (1977) *Text and Context: Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*, London, Longman.
- VAN DIJK, Teun A. (1983) *La ciencia del texto*, Barcelona, Paidós.
- VAN DIJK, Teun A. (1985) *Handbook of Discourse Analysis*, vol. 1, London, Academic Press.
- VAN DIJK, Teun A (2000) "El estudio del discurso", dins Teun A. van Dijk (comp.) (2000) *El discurso como estructura y proceso*, Barcelona, Gedisa, pp. 21-65.
- VENTOLA, Eija i Anna MAURANEN (1996) *Academic Writing: Intercultural and Textual Issues*, Amsterdam, John Benjamins.
- VERA LUJÁN, Agustín (1990) *Las construcciones pronominales, pasivas e impersonales en español*, Murcia, Universidad de Murcia.
- VICENTE MATEU, Juan Antonio (1994) *La deixis: egocentrismo y subjetividad en el lenguaje*, Murcia, Universidad de Murcia.

- WATTS, Richard J. *et al.* (eds.) (1992) *Politeness in Language*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- WEISE, Günter (1993) "Criteria for the classification of ESP Texts", *Internationale Zeitschrift für Fachsprachenforschung, -Didaktik und Terminologie*, 15/1-2, pp. 26-31.
- WILLIAMS, Joseph M. (1997) *Style: Ten Lessons in Clarity and Grace*, New York, Longman, 5a ed..
- YANG, Jen Tsi (1995) *An Outline of Scientific Writing. For Researchers with English as a Foreign Language*, Singapore, World Scientific.
- YUEN-CHING CHEN, Melinda (2002) "A cognitivist approach to 'outsiders' discourses", dins Anna Duszak (ed.) (2002) *Us and Others*, Amsterdam, John Benjamins.
- ZUPNIK, Yael-Janette (1994) "A pragmatic analysis of the use of person deixis in political discourse", *Journal of Pragmatics*, 21, pp. 339-383.

Referències exemples externs al corpus

- AMADES, Joan (1982-1989) *Costumari català*, 5 Vol., Barcelona, Salvat, 2a ed.. (Costumari)
- ALARCON, Marta i Carme CASAS (1999) *Meteorologia i clima*, Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya. (ALAR)
- CHOMSKY, Noam (1959) "Verbal Behavior by B. F. Skinner", *Language* 35.1, pp. 26-58.

REFERÈNCIES DEL CORPUS

1. CORPUS EN CATALÀ

1.1. Textos de lingüística

BELTRAN I CALVO, Vicent (1996) “Ressenya a *El valencià col·loquial de la vila de Canals* de Pelegrí Sancho i Cremades”, *Llengua i Literatura*, 7, pp. 526-529. (resLcat1)

SEGURA I LLOPES, Carles (1996) “Ressenya a *Les preposicions en català* de Pelegrí Sancho i Cremades”, *Llengua i Literatura*, 7, pp. 528-533. (resLcat2)

RABELLA, Joan Anton (1999) “Ressenya a *Estudis de filologia catalana i romànica* de Germà Colón”, *Llengua i Literatura*, 10, pp. 505-509. (resLcat3)

ALEGRE I URGELL, Montserrat (1999) “Ressenya a *Complements a ‘La flexió verbal en els dialectes catalans’*. Dotze quaderns de camp d’Antoni M. Alcover de M. Pilar Perea”. *Dotze quaderns de camp d’Antoni M. Alcover de M. Pilar Perea*”, *Els Marges*, 64, pp. 113-117. (resLcat4)

BONET, Sebastià (1999) “Ressenya a *Gramàtica catalana* de Joan Petit Aguilar”, *Els Marges*, 64, pp. 117-121. (resLcat5)

BRANCHADELL, Albert (1994) “Les tesis fallides”, *Els Marges*, 60, pp.120-126 (Lcat0)

MACIÀ I GUILÀ, Jaume (1996) “Algunes observacions sobre el *Diccionari de l’Institut d’Estudis Catalans*”, *Els Marges*, 57, pp. 71-83. (Lcat1)

MOLL, Aina (2000) “El “Diccionari” de L’Institut. Aproximació a una altra aproximació (III)”, *Revista de Catalunya*, 145, pp. 96-131. (Lcat2)

REINA, Fancesc (1997) “Tres qüestions filosòfiques de la teoria lingüística. A propòsit de la gramàtica universal, la pobresa de l’estímul, i altres elements del debat filosòfic i lingüístic”, *Els Marges*, 58, pp. 21-34. (Lcat3)

LORENZO GONZÁLEZ, Guillermo (1995) “Una mostra d’antigenerativisme”, *Els Marges*, 53, pp. 81-87. (Lcat4)

1.2. Textos de dret

TRAYTER, Joan Manuel (2000) “Ressenya a la *Gestión de los servivios públicos locales* de Francisco Sosa Wagner”, *Autonomies*, 26, pp. 334-339. (resDcat1)

DÍEZ BUESO, Laura (1994) “Ressenya a *El Ararteko* d’Alberto López Basaguren” *Autonomies*, 19, pp. 305-310. (resDcat2)

SIBINA TOMÁS, Domènec (1998) “Ressenya a *El derecho y el revés. Diálogo epistolar sobre leyes, abogados y jueces* d’Alejandro Nieto”, *Quaderns de Dret Local*, 19, pp. 125-128. (resDcat3)

GRAMUNT, M. Dolors (1990) “Ressenya a *L’usdefruit vidual abintestat en el Dret civil de Catalunya* d’Antoni Vaquer”, *Autonomies*, 12, pp. 405-406. (resdcat4)

DIVERSOS AUTORS (1988) *Comentaris sobre l’Estatut d’Autonomia*, Vol. III, Barcelona, Institut d’Estudis Catalans, pp. 395-408, 409-420, 771-779. (Dcat1)

SIBINA TOMÁS, Domènec (1998) “Les contradiccions en la jurisprudència del tribunal Suprem entre l’afirmació genèrica que els plans urbanístics tenen naturalesa reglamentària i l’aplicació en la resolució concreta d’alguns recursos en els quals aplica el règim jurídic dels actes administratius”, *Quaderns de Dret Local*, 16, pp. 95-109. (Dcat2)

MONTORO CHINER, M. Jesús (1999) “Abast i interpretació de l’apartat 2 de l’article 58 de la Llei 7/1985, reguladora de les bases de règim local”, *Quaderns de Dret Local*, 21, pp. 4-17. (Dcat3)

1.3. Textos de física

SALVAT, Francesc (1993) “Ressenya a *The privilege of Being a Physics* de Victor F. Weisskopf”, *Revista de Física*, 4, pp. 59. (resFcat1)

PEÑAS, Carme (1992) “Ressenya a *El siglo de la física* de diversos autors”, *Revista de Física*, 3, pp. 63. (resFcat2)

MOLINA, Alfred (1998) “Ressenya a *Impostures intellectuelles* d’Alan Solkan i Jean Bricmont”, *Revista de Física*, 5 (2), pp. 61-62. (resFcat3)

ROCA, Antoni (1991) “Ressenya a *Historical Studies in the Physical and Biological Sciences*”, *Revista de Física*, setembre de 1991, pp. 53-55. (resFcat4)

LLOSA, Josep (1991) “Ressenya a *¿Tenía razón Einstein?* de Clifford M. Will”, *Revista de Física*, setembre de 1991, pp. 55-56. (resFcat5)

CAMPMANY, Josep (2000) “Ressenya a *Clàssics científics* de David Jou”, *Revista de Física*, 9 (2), pp. 54-55. (resFcat6)

SALA, Ferran (1998) “Ressenya a *Fonaments d'àlgebra lineal amb aplicacions i pràctiques d'ordinador* de Francesc Pedroche i Marius J. Fullana”, *Revista de Física*, 5 (2), pp. 60-61. (resFcat7)

AGULLÓ, Joaquim (1997) “Els coeficients de restitució en les col·lisions amb freq. Errors i paradoxes”, *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*, LVI (3), Barcelona. (Fcat1)

PASCUAL DE SANS, Ramon (1993) “La contrastació experimental de la mecànica quàntica”, *Memorias de la Real Academia de las Ciencias y de las Artes de Barcelona*, LII (7), Barcelona. (Fcat2)

TARRACH, Rolf (1993) “El buit quàntico-relativista”, *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*, Barcelona. (Fcat3)

TOMÀS, Xavier (1996) “Modelització quimiomètrica: Tècniques d'optimització”, *Monografies de les seccions de ciències, 12: Modelització macroscòpica en ciències Experimentals*, Barcelona, Universitat Catalana d'Estiu/Institut d'Estudis Catalans, pp. 161-185. (Fcat4)

2. CORPUS EN CASTELLÀ

2.1. Textos de lingüística

GARCÍA MOUTON, Pilar (2000) “Ressenya a *Variación y prestigio: estudio sociolingüístico en el oriente de Cantabria* de Carmen Fernández Juncal”, *Revista de Filología Española*, LXXX, pp. 247-249. (resLcast1)

BRAVO MARTÍN, Ana (1999) “Ressenya a *Gramática didáctica del español* de Leonardo Gómez Torrego”, *Revista de filología española*, LXXIX, pp. 217-220. (resLcast2)

MORENO AYORA, Antonio (1998) “Ressenya a *Lenguaje femenino, lenguaje masculino (¿Condiciona nuestro sexo la forma de hablar?)* d'Irene Lozano Domingo”, *Revista Española de Lingüística*, 28, pp. 465-468. (resLcast3)

MORENO FERNÁNDEZ, Francisco (1996) “Ressenya a *La cortesía verbal. Estudio pragmlingüístico* d'Henk Haverkate”, *Revista Española de Lingüística*, 26, pp. 221-223. (resLcast4)

POCH OLIVÉ, Dolors (1998) “Ressenya a *La interferencia lingüística en valencia (dirección: catalán – castellano)* de J. L. Blas Arroyo”, *Revista Española de Lingüística*, 28, pp. 457-460. (resLcast5)

MARTÍNEZ CELDRÁN, Eugenio (1996) “Evaluación de los cuadros de fonemas”, *Lingüística Española Actual*, XVIII/1, pp. 5-16. (Lcast1)

GONZÁLEZ ESCRIBANO, José Luis (1989) “Una crítica de la GPSG”, *Revista Española de Lingüística*, 19 (2), pp.291-375. (Lcast2)

ADRADOS, F. R. (1991) “Semántica y sintaxis en la “Gramática funcional” de Dik”, *Revista Española de Lingüística*, 21 (1), pp. 1- 10. (Lcast3)

2.2. Textos en dret

ORTEGA CARCELÉN, Martín C. (1990) “Ressenya a *La costumbre en el derecho internacional* d’ Antonio Peñaranda”, *Revista Española de Derecho Internacional*, XLII (2), pp. 751-753. (resDcast1)

CORRAL, Hernán (1991) “Ressenya a *Compendio de derecho civil, tomo V, Derecho de sucesiones* de Xavier O’Callaghan”, *Revista de Derecho Privado*, septiembre 1991, pp. 999-1000. (resDcast2)

GARCÍA DE COCA, José A. (2000) “Ressenya a *Televisión y competencia* de José Carlos Laguna de Paz”, *Revista Española de Derecho Administrativo*, 108, pp. 633-636. (resDcast3)

CORRAL, Francisco (2001) “Ressenya a *Presente y futuro del aprovechamiento por turno de los bienes inmuebles* de Rafael Cepas *et al.*”, *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, 667, pp. 2237-2239. (resDcast4)

DÍAZ BARRADO, Cástor (1996) “Ressenya a *Ensayo sobre el derecho internacional público* de Javier Roldán Barbero”, *Revista Española de Derecho Internacional*, XLVIII, pp. 427-429. (resDcast5)

DE LA MORENA, Luis (1997) “Ressenya a *Comentarios a la Ley de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y Procedimiento Administrativo Común* de Jesús González Pérez”, *Revista Española de Derecho Administrativo*, 93, pp. 150-156. (resDcast6)

BANACLOCHE, Julio (1997) “Algunas reflexiones críticas en torno a la prescripción penal”, *Revista de Derecho Procesal*, 2, pp. 281-319. (Dcast1)

LASCURAÍN, Juan Antonio (2001) “El proceso penal como proceso de amparo del derecho al honor: comentario a la STC 21/2000”, *Revista de Derecho Penal y Criminología*, 7, 405-441. (Dcast2)

FUENTECAJA, Jesús Ángel (2000) “La problemática asunción administrativa de las penas de inhabilitación”, *Revista Española de Derecho Administrativo*, 108, pp. 597-606. (Dcast3)

2.3. Textos de física

USON, Juan M. (1993) “Resseya a *Dinámica clásica* d’Atonio Rañada”, *Revista Española de Física*, 7 (2), pp. 64-65. (resFcast1)

ÁLVAREZ ESTRADA, Ramó F. (1989) “Ressenya a *Mecánica cuántica* de Francisco José Yndurain”, *Revista Española de Física*, 3 (1), pp. 76. (resFcast2)

GÓMEZ-REINO, Carlos (2001) “Ressenya a *Óptica electromagnética. Vol I: Fundamentos* y *Vol. II: Materiales y aplicaciones* de José Manuel Cabrera *et al.*”, *Revista Española de Física*, 15 (3), pp. 61-62. (resFcast3)

MORENO, Antonio (2001) “Ressenya a *Time for Science Education* de Michael R. Matthews”, *Revista Española de Física*, 15 (3), pp. 60-61. (resFcast4)

JIMÉNEZ APARICIO, Reyes (2001) “Ressenya a *Química de la coordinación* de Joan Ribas Gispert”, *Anales de Química*, 97 (3), pp. 56-57. (resFcast5)

SÁNCHEZ GÓMEZ, José Luis (2000) “La interpretación de la teoría cuántica: un debate permanente”, *Revista Española de Física*, 14 (1), pp. 10-16. (Fcast1)

NAVARRO VEGUILLAS, Luis (1991) “Einstein y el efecto fotoeléctrico: algunas precisiones”, *Revista Española de Física*, 5 (1), pp. 42-46. (Fcast2)

GONZALO FONRODONA, Isabel (1989) “La “Paradoja de los isómeros ópticos”. ¿Deben tener las moléculas estructura espacial bien definida?”, *Revista Española de Física*, 3 (2), pp. 42-46. (Fcast3)

SANTOS CORCHERO, Emilio (2001) “La segunda herejía de Einstein: no creía posible los agujeros negros”, *Revista Española de Física*, 15 (2), pp. 19-22. (Fcast4)

VERDÚ, Jesús (1993) “Sobre los errores en el uso del concepto de mol y de las magnitudes relacionadas”, *Revista Española de Física*, 7 (1), pp. 54-55. (Fcast5)

ESCRIBANO RIBERO, Juan Ricardo (1995) “¿Es deducible la ecuación $E=h\nu$ o es un postulado?”, *Revista Española de Física*, 9 (2), pp. 23-24. (Fcast6)

RUCANDIO, M. I. (1993) “Revisión de los métodos de separación y concentración de tierras raras en materiales geológicos”, *Anales de Química*, 3, pp. 357-364. (Fcast7)

3. CORPUS EN ANGLÉS

3.1. Textos de lingüística

HARTMAN, Steven Lee (1998) “Ressenya a *Fonética y fonología del español* de Francesco D’Introno, Enrique del Teso i Rosemary Weston”, *Language*, 74.1, pp. 193. (resLang1)

ACETO, Michael (1998) “Ressenya a *More Englishes: New Studies in varieties of English 1988-1994* de Manfred Görlach”, *Language*, 74.1, pp.193-194. (resLang2)

TURNER, Ken (2000) “Ressenya a *Pragmatics: Critical Concepts* d’Asa Kasher (ed.)”, *Linguistics*, 38.1, pp. 199-205. (resLang3)

TERVOORT, Bernard T. (2000) “Ressenya a *The Linguistics of British Sign Language. An Introduction* de Rachel Sutton-Spence i Becie Woll”, *Linguistics*, 38-1, pp. 207-209. (resLang4)

KAYE, Alan S. (2000) “Ressenya a *A Theory of linguistic signs* de Rudi Keller”, *Language*, 76.3, pp. 738-739. (resLang5)

PIGGOT, Glyne (2000) “Against featural alignment”, *Linguistics*, 36, pp. 85-129. (Lang1)

JAKENDOFF, Ray (1999) “Paradox regained”, *Cognitive Linguistics*, 10 (3), 271-273. (Lang2)

SHEEN, Ron (2000) “A response to Kanno’s ‘The stability of UG principles in second-language acquisition: evidence from Japanese’”, *Linguistics*, 38-4, pp. 799-816. (Lang3)

TUGGY, David (1999) “Linguistic evidence for polysemy in the mind: a response to William Croft and Dominiek Sandra”, *Cognitive Linguistics*, 10 (4), pp. 343-368. (Lang4)

3.2. Textos de dret

BLAKESLEY, Cristopher (1996) “Ressenya a *Terrorism and Hostages In International Law: A Commentary on the Hostages Convention 1979* de Joseph J. Lambert”, *American Journal of International Law*, 90 (2), pp. 346-348. (resDang1)

MCCAFFREY, Stephen (1993) “Ressenya a *The United Nations Decade International Law* de Marcel Brus et al. (eds.)”, *The International Lawyer*, 27 (3), pp. 818-822. (resDang2)

PERRIN, Colin (1999) “Ressenya a *Strange Multiplicity: Constitutionalism in an Age of Diversity* de Tully James”, *European Journal of International Law*, 10, pp. 468-470. (resDang3)

LAYTON, Robert (1990) “Ressenya a *Defining status: a Comprehensive Analysis of United States Territorial Relations* d’Arnold H. Leibowitz ”, *The International Lawyer*, 24 (4), pp.1161-1165. (resDang4)

GLENDON, Mary Ann (2000) “Ressenya a *La personne, La famille et le droit: trois décennies de mutations en Occident* de Marie-Thérèse Meulders-Klein”, *The American Journal of Comparative Law*, 48, pp. 732-734. (resDang5)

SMITH, Lionel D. (1991) “Three-party restitution: a critique of Birk’s theory of interceptive subtraction”, *Oxford Journal of Legal Studies*, 11 (4), pp. 481-519. (Dang1)

GRANT HAMMOND, R. (1993) “Electronic technology: law and the legal mind” *Cornell International Law Journal*, 26 (1), pp. 167-187. (Dang2)

GALLANT, Kenneth S. (1989) “Is tragedy possible?: A comment on George Fletcher’s ‘The right and the reasonable’”, *The American Journal of Comparative Law*, 37 (3), pp. 595-602. (Dang3)

3.3. Textos de física

GREENBERGER, Daniel (2001) “Ressenya a *New Developments on Fundamental Problems in Quantum Physics* de Miguel Ferrero”, *Foundations of Physics*, 31 (3), pp. 557-559. (resFang1)

CASE, W. B. (1996) “Ressenya a *Elements of Newtonian Mechanics* de J. M. Knudsen i P. G. Hjorth”, *American Journal of Physical*, 64 (11), pp. 1439-1440. (resFang2)

MILONNI, Peter W. (1992) “Ressenya a *Relativistic Quantum Mechanics of Leptons and Fields* de Walter T. Grandy i Jr. Kluwer”, *Foundations of Physics*, 22 (4), pp. 631-633. (resFang3)

HOLSTEIN, Barry (2001) “Ressenya a *The Odd Quantum* de Sam B. Treiman”, *American Journal of Physics*, 69 (3), pp. 395-396. (resFang4)

CASE, W. B. (1996) “Ressenya a *Optical Coherence and Quantum Optics* de Leonard Mandel and Emil Wolf”, *American Journal of Physics*, 64 (11), pp. 1439-1440. (resFang5)

PEARLE, Philippe (2001) “Ressenya a *Quantum Reflections* de John Ellis i Daniele Amati”, *American Journal of Physics*, 70 (3), pp. 365-367. (resFang6)

FULLER, Robert (2001) “Ressenya a *The Odd Quantum* de Sam B. Treiman”, *American Journal of Physics*, 69 (3), pp. 395-396. (resFang7)

ROBINETT, R. W. (2000) “Ressenya a diverses obres”, *American Journal of Physics*, 68 (4), pp. 390-393. (resFang8)

LAUGHLIN, R. B. (1998) “A critique of two metals”, *Advances in Physics*, 47 (6), pp. 943-958. (Fang1)

GARISTO, Robert (1991) “An error in Isaac Newton’s determination of planetary properties”, *American Journal of Physics*, 59 (1), pp. 42-48. (Fang2)

ROSS, David W. (1994) “Critique of atomic physics instability mechanisms: ionization-driven and radiative microinstabilities in the tokamak edge plasma”, *Physics of Plasmas*, 1 (8), pp. 2229-2636. (Fang3)

ROSS MACDONALD, J. (2000) “Comparison of parametric and nonparametric methods for the analysis and inversion of immittance data: critique of earlier work”, *Journal of Computational Physics*, 157, pp. 280–301. (Fang4)

ÍNDIX DE TAULES I FIGURES

2. MARC TEÒRIC

Figura 1. Objectivisme vs. experiencialisme (Lakoff, 1987: XVII-XV; <i>apud</i> Cuenca, 1996: 37-38)	33
Figura 2. Percepció de <i>Nos2</i>	39
Figura 3. Percepció de <i>Nos3</i>	40
Figura 4. Representació de (3a)	42
Figura 5. Representació de (3b)	42
Figura 6. Dominis cognitius de declarant, analista i atacant	44
Figura 7. Aplicació de la teoria gestàltica en la lingüística cognitiva (adaptació d'Ungerer i Schmid, 1996: 200)	45
Figura 8. El principi d'identificació	47
Figura 9. Representació dels espais mentals de (6)	48
Taula 1. Aspectes de subjectivitat i perspectiva en diverses teories lingüístiques (adaptació de Sanders i Spooren, 1997: 92)	51
Figura 10. Esquema d'enunciació de Jakobson (1963)	67
Figura 11. Esquema de la teoria de la polifonia	71
Figura 12. Esquema de la cortesia (Kerbrat-Orecchioni, 1992: 184)	83
Figura 13. Lingüística contrastiva teòrica i pràctica	91

3. EL DISCURS ACADÈMIC: DEFINICIÓ I CARACTERÍSTIQUES

Figura 1. Relació entre diverses situacions de comunicació (especialitzada, científica i acadèmica) i la llengua general	118
Figura 2. La comunicació acadèmica	123
Figura 3. Esquema de les seqüències argumentatives (Adam, 1992: 106)	142
Figura 4. Classificació dels gèneres (adaptació de Gläser, 1993: 24)	147
Taula 1. L'estructura dels gèneres acadèmics	159

4. SUBJECTIVITAT I OBJECTIVITAT EN EL DISCURS ACADÈMIC

Figura 1. Classificació de les marques de persona (Ciapuscio, 1992: 197)	200
Figura 2. Tipologia de les funcions discursives (Tang & John, 1999: S29)	205
Figura 3. Proposta de classificació dels pronoms de 1a persona (de Bessa, 2000: 224)	207

Taula 1. Resum de les propostes de classificació de primera persona	209
Figura 4. Unitats lèxiques que aporten subjectivitat (Kerbrat-Orechhioni, 1980)	214
Figura 5. Classificació dels atenuadors (Hyland, 1998: 186)	220
Figura 6. Mecanismes d'impersonalització (Martínez, 2001)	253

5. LES MARQUES DE PERSONA: CRITERIS DE CLASSIFICACIÓ

Taula 1. Classificació de les marques de primera persona	258
--	-----

6. LES MARQUES DE PERSONA EN EL CORPUS CATALÀ

6.1. LES MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CATALÀ

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres	278
Figura 2. Tipus de marques de persona	278
Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres	281
Figura 4. Funció de l'emissor	283
Figura 5. Distribució de les marques en les parts del text	289
Figura 6. Distribució dels tipus de marques en les parts del text	289
Figura 7. Tipus de marques en la introducció dels dos gèneres	290
Figura 8. Distribució de les funcions en les parts dels text	291
Figura 9. Funcions en la introducció dels dos gèneres	292
Figura 10. Funcions en la conclusió dels dos gèneres	292
Taula 1. Marques de persona	294
Taula 2. Funció de l'emissor	295
Taula 3. Tipus de marques i funcions	296
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text	297
Taula 5. Distribució de les funcions en el text	298

6.2. LES MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE DRET EN CATALÀ

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres	301
Figura 2. Tipus de marques de persona	302
Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres	305
Figura 4. Funció de l'emissor	306
Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres	309
Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text	309
Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text	310
Figura 8. Distribució de les marques en la introducció	311
Figura 9. Distribució de les funcions en les parts del text	311
Figura 10. Funcions en la introducció dels dos gèneres	312

Figura 11. Funcions en la conclusió dels dos gèneres	313
Taula 1. Marques de persona	314
Taula 2. Funció de l'emissor	315
Taula 3. Tipus de marques i funcions de l'emissor	316
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text	317
Taula 5. Distribució de la funció de l'emissor en el text	318

6.3. LES MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CATALÀ

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres.....	319
Figura 2. Tipus de marques de persona	321
Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres	324
Figura 4. Funció de l'emissor	325
Figura 5. Distribució de les marques en les parts del text	327
Figura 6. Distribució dels tipus de marques en les parts del text	328
Figura 7. Distribució de les funcions en les parts del text	329
Figura 8. Funcions en la introducció dels dos gèneres	329
Figura 9. Funcions en la conclusió dels dos gèneres	330
Taula 1. Marques de persona	331
Taula 2. Funció de l'emissor	332
Taula 3. Tipus de marques i funcions	333
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text	334
Taula 5. Distribució de les funcions en el text	335

6.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Taula 1. Tipus de marques en les tres disciplines	336
Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines	338
Taula 3. Funcions i tipus de marques en les tres disciplines	339
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en les tres disciplines	341
Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines	342

7. LES MARQUES DE PERSONA EN EL CORPUS CASTELLÀ

7.1. LES MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CASTELLÀ

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres	346
Figura 2. Tipus de marques de persona	346
Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres	349
Figura 4. Funció de l'emissor	351
Figura 5. Distribució de les marques en les parts del text	355
Figura 6. Distribució dels tipus de marques en les parts del text	356

Figura 7. Tipus de marques en la introducció dels dos gèneres	356
Figura 8. Tipus de marques en el cos central dels dos gèneres	357
Figura 9. Tipus de marques en la conclusió dels dos gèneres	358
Figura 10. Distribució de les funcions en les parts del text	359
Figura 11. Funcions la introducció dels dos gèneres	359
Taula 1. Marques de persona	361
Taula 2. Funció de l'emissor	361
Taula 3. Tipus de marques i funcions.....	363
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text	364
Taula 5. Distribució de les funcions en el text	365

7.2. LES MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE DRET EN CASTELLÀ

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres	367
Figura 2. Tipus de marques de persona	368
Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres	372
Figura 4. Funció de l'emissor	374
Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres	377
Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text	378
Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text	378
Figura 8. Tipus marques en la introducció dels dos gèneres.....	381
Figura 9. Tipus del marques en la conclusió dels dos gèneres	382
Figura 10. Distribució de les funcions en les parts del text	382
Figura 11. Funcions en la introducció dels dos gèneres	383
Figura 12. Funcions en la conclusió dels dos gèneres	384
Taula 1. Marques de persona	385
Taula 2. Funció de l'emissor	386
Taula 3. Tipus de marques i funcions	387
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text	388
Taula 5. Distribució de les funcions en el text	389

7.3. LES MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CASTELLÀ

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres	391
Figura 2. Tipus de marques de persona	392
Figura 3. Tipus de marques de persona en els dos gèneres	395
Figura 4. Funció de l'emissor	396
Figura 5. Distribució de les marques en les parts del text	398
Figura 6. Distribució dels tipus de marques en les parts del text	399
Figura 7. Distribució de les funcions en les parts del text	400

Figura 8. Funcions en la introducció dels dos gèneres	401
Figura 9. Funcions en la conclusió dels dos gèneres	401
Taula 1. Marques de persona	403
Taula 2. Funció de l'emissor	404
Taula 3. Tipus de marques i funcions	405
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text	406
Taula 5. Distribució de les funcions en el text	407

7.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Taula 1. Tipus de marques en les tres disciplines	408
Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines	410
Taula 3. Funcions i tipus de marques en les tres disciplines	411
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en les tres disciplines	413
Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines	414

8. LES MARQUES DE PERSONA EN EL CORPUS ANGLÉS

8.1. LES MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN ANGLÉS

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres	418
Figura 2. Tipus de marques de persona	418
Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres	421
Figura 4. Funció de l'emissor	423
Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres	426
Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text	428
Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text	428
Figura 8. Tipus de marques en la introducció dels dos gèneres	429
Figura 9. Tipus de marques en el cos central dels dos gèneres	431
Figura 10. Distribució en el text de les funcions en les parts del text	431
Figura 11. Funcions en la introducció dels dos gèneres	432
Figura 12. Funcions en el cos central dels dos gèneres	433
Figura 13. Funcions en la conclusió dels dos gèneres	433
Taula 1. Marques de persona	434
Taula 2. Funció de l'emissor	435
Taula 3. Tipus de marques i funcions	436
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text	437
Taula 5. Distribució de les funcions en el text	438

8.2. LES MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE DRET EN ANGLÉS

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres	439
Figura 2. Tipus de marques de persona	440
Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres	443
Figura 4. Funció de l'emissor	445
Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres	448
Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text	450
Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text	450
Figura 8. Distribució de les marques en els dos gèneres	451
Figura 9. Tipus de marques en la conclusió dels dos gèneres	452
Figura 10. Distribució de les funcions en les parts del text	453
Figura 11. Funcions en el cos central dels dos gèneres	454
Figura 12. Funcions en la conclusió dels dos gèneres	454
Figura 13. Funcions en les notes dels dos gèneres	455
Taula 1. Marques de persona	456
Taula 2. Funció de l'emissor	457
Taula 3. Tipus de marques i funcions	458
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text	459
Taula 5. Distribució de les funcions en el text	460

8.3. LES MARQUES DE PERSONA EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN ANGLÉS

Figura 1. Marques de persona en els dos gèneres	461
Figura 2. Tipus de marques de persona	463
Figura 3. Tipus de marques en els dos gèneres	466
Figura 4. Funció de l'emissor	467
Figura 5. Funció de l'emissor en els dos gèneres	470
Figura 6. Distribució de les marques en les parts del text	471
Figura 7. Distribució dels tipus de marques en les parts del text	471
Figura 8. Distribució de les marques en els dos gèneres	472
Figura 9. Tipus de marques en la introducció dels dos gèneres	472
Figura 10. Tipus de marques de persona en el cos central	473
Figura 11. Distribució de les funcions en les parts del text	474
Taula 1. Marques de persona	475
Taula 2. Funció de l'emissor	475
Taula 3. Tipus de marques i funcions	477
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en el text	478
Taula 5. Distribució de les funcions en el text	478

8.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Taula 1. Tipus de marques en les tres disciplines	479
Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines	480
Taula 3. Funcions i tipus de marques en les tres disciplines	482
Taula 4. Distribució dels tipus de marques en les tres disciplines	484
Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines	485

9. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ: CRITERIS DE CLASSIFICACIÓ

Taula 1. Mecanismes d'impersonalització (organització sintàctica)	488
Taula 2. Mecanismes d'impersonalització (organització semàntica)	502

10. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN EL CORPUS EN CATALÀ

10.1. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CATALÀ

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres	508
Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització	510
Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona.....	511
Figura 4. Funcions de l'emissor	515
Figura 5. Funció d'analista	515
Figura 6. Funció d'atacant	516
Figura 7. Funció d'experimentador	518
Figura 8. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona	519
Figura 9. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text	523
Figura 10. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text.....	523
Figura 11. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text	524
Figura 12. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text	524
Taula 1. Construccions d'impersonalització	526
Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor	527
Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text	528
Taula 4. Distribució de les funcions en el text	529
Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text.....	530

10.2. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE DRET EN CATALÀ

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres	531
--	-----

Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització	532
Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona	533
Figura 4. Funcions de l'emissor	536
Figura 5. Funció d'analista	537
Figura 6. Funció d'atacant	538
Figura 7. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona	540
Figura 8. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text	542
Figura 9. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text	543
Figura 10. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text	543
Figura 11. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text	544
Taula 1. Construccions d'impersonalització.....	546
Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor	547
Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text	548
Taula 4. Distribució de les funcions en el text	549
Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text	550

10.3. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CATALÀ

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres	551
Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització	552
Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona	553
Figura 4. Funcions de l'emissor	556
Figura 5. Funció d'analista	557
Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona	560
Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text	562
Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text	563
Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text	564
Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text	565
Taula 1. Construccions d'impersonalització	566
Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor	567
Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text	568
Taula 4. Distribució de les funcions en el text	569
Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text	569

10.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Taula 1. Tipus de construccions en les tres disciplines	572
Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines	573
Taula 3. Funcions i tipus de construccions en les tres disciplines	575

Taula 4. Distribució construccions (1a persona) en les tres disciplines	576
Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines	578
Taula 6. Distribució construccions (3a persona) en les tres disciplines	579

11. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN EL CORPUS EN CASTELLÀ

11.1. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN CASTELLÀ

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres	582
Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització	584
Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona	585
Figura 4. Funcions de l'emissor	588
Figura 5. Funció d'analista	589
Figura 6. Construccions d'impersonalització referents a la tercera persona	591
Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text	593
Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text	593
Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text	594
Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text	595
Taula 1. Construccions d'impersonalització	596
Taula 2. Construcció d'impersonalització de 1a persona i funció de l'emissor	597
Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text	598
Taula 4. Distribució de les funcions en el text	599
Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text	599

11.2. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE DRET EN CASTELLÀ

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres	601
Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització	603
Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona	604
Figura 4. Funcions de l'emissor	606
Figura 5. Funció d'analista	607
Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona	610
Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text	612
Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text	612
Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text	613
Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text	614
Taula 1. Construccions d'impersonalització	615
Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor	616

Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text	617
Taula 4. Distribució de les funcions en el text	617
Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text	618

11.3. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN CASTELLÀ

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres	619
Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització	620
Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona	622
Figura 4. Funcions de l'emissor	625
Figura 5. Funció d'analista	626
Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten la 3a persona	628
Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text	630
Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text	630
Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text	631
Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text	631
Taula 1. Construccions d'impersonalització	633
Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor	634
Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text	635
Taula 4. Distribució de les funcions en el text.....	636
Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text	637

11.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Taula 1. Tipus de construccions en les tres disciplines	639
Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines	640
Taula 3. Funcions i tipus de construccions en les tres disciplines	641
Taula 4. Distribució construccions (1a persona) en les tres disciplines	643
Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines	645
Taula 6. Distribució construccions (3a persona) en les tres disciplines	646

12. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN EL CORPUS EN ANGLÈS

12.1. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE LINGÜÍSTICA EN ANGLÈS

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres	649
Figura 2. Persona oculta en les construccions d'impersonalització	650
Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten la 1a persona	652
Figura 4. Funcions de l'emissor	655

Figura 5. Funció d'analista	656
Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten la 3a persona	658
Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text	659
Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text	660
Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text	660
Taula 1. Construccions d'impersonalització	661
Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor	663
Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text	664
Taula 4. Distribució de les funcions en el text	665
Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text	665

12.2. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE DRET EN ANGLÉS

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres	667
Figura 2. Persona oculta sota construccions d'impersonalització	668
Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona	669
Figura 4. Funcions de l'emissor	671
Figura 5. La funció d'analista	672
Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona	674
Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text	676
Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text	676
Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text	677
Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text	677
Taula 1. Construccions d'impersonalització	679
Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor	680
Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text	681
Taula 4. Distribució de les funcions en les parts del text	681
Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text	682

12.3. MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ EN ELS TEXTOS DE FÍSICA EN ANGLÉS

Figura 1. Construccions d'impersonalització en els dos gèneres	683
Figura 2. Persona oculta en les construccions d'impersonalització	684
Figura 3. Construccions d'impersonalització que oculten 1a persona	684
Figura 4. Funcions de l'emissor	687
Figura 5. La funció d'analista	688
Figura 6. Construccions d'impersonalització que oculten 3a persona	690
Figura 7. Distribució de les construccions (1a persona) en les parts del text	692
Figura 8. Distribució tipus de construccions (1a persona) en les parts del text	692
Figura 9. Distribució de les construccions (3a persona) en les parts del text	693

Figura 10. Distribució tipus de construccions (3a persona) en les parts del text	693
Taula 1. Construccions d'impersonalització	695
Taula 2. Construccions (1a persona) i funcions de l'emissor	696
Taula 3. Distribució de les construccions (1a persona) en el text	696
Taula 4. Distribució de les funcions en les parts del text	697
Taula 5. Distribució de les construccions (3a persona) en el text	698

12.4. CONCLUSIONS DEL CAPÍTOL

Taula 1. Tipus de construccions en les tres disciplines	700
Taula 2. Funció de l'emissor en les tres disciplines	702
Taula 3. Funcions i tipus de construccions en les tres disciplines	703
Taula 4. Distribució construccions (1a persona) en les tres disciplines	704
Taula 5. Distribució de les funcions en les tres disciplines	706
Taula 6. Distribució construccions (3a persona) en les tres disciplines	707

13. CONCLUSIONS (I): LES MARQUES DE PERSONA

Figura 1. Representació dels espais mentals, segons Fauconnier (1984: 24)	710
Figura 2. Distribució més freqüent de les marques en els espais discursius	715
Figura 3. Conceptualització dels punts de vista	717
Figura 4. Organització conceptual de les funcions	718
Taula 1. Agrupació dels tipus de marques segons referent	720
Taula 2. Agrupació de les funcions de l'emissor	722
Figura 5. Representació de les funcions (adaptació Sanders & Spooren, 1997: 107)	722
Taula 3. Funció de l'emissor en les tres llengües	724
Taula 4. Tipus de marques en les tres llengües	726
Taula 5. Funcions i tipus de marques en les tres llengües	727
Taula 6. Funció de l'emissor en lingüística en les tres llengües	732
Taula 7. Funció de l'emissor en dret en les tres llengües	733
Taula 8. Funció de l'emissor en física en les tres llengües	735
Taula 9. Tipus de marques en lingüística en les tres llengües	737
Taula 10. Tipus de marques en dret en les tres llengües	738
Taula 11. Tipus de marques en física en les tres llengües	739
Taula 12. Funcions i tipus de marques en lingüística en les tres llengües	742
Taula 13. Funcions i tipus de marques en dret en les tres llengües	743
Taula 14. Funcions i tipus de marques en física en les tres llengües	745
Taula 15. Distribució de les marques en les tres llengües	747

Taula 16. Distribució de les marques en lingüística en les tres llengües	749
Taula 17. Distribució de les funcions en lingüística en les tres llengües	749
Taula 18. Distribució de les marques en dret en les tres disciplines	750

14. CONCLUSIONS (II): ELS MECANISMES D'IMPERSONALITZACIÓ

Figura 1. Distribució de les construccions d'impersonalització en els espais discursius ..	758
Figura 2. Graus de subjectivització en les construccions d'impersonalització	760
Taula 1. Tipus de construccions en les tres llengües	762
Taula 2. Funció de l'emissor oculta en les construccions en les tres llengües	763
Taula 3. Relació funció i tipus de construccions (1a persona)	766
Taula 4. Tipus de construccions d'impersonalització en lingüística	768
Taula 5. Tipus de construccions d'impersonalització en dret	770
Taula 6. Tipus de construccions d'impersonalització en física	772
Taula 7. Funció de l'emissor en lingüística	774
Taula 8. Funció de l'emissor en dret	776
Taula 9. Funció de l'emissor en física	777
Taula 10. Relació de les funcions i les construccions en lingüística	779
Taula 11. Relació de les funcions i les construccions en dret	781
Taula 12. Relació de les funcions i les construccions en física	783
Taula 13. Distribució de les construccions en les tres llengües	785
Taula 14. Distribució de les construccions en lingüística	786
Taula 15. Distribució de les construccions en dret	788
Taula 16. Distribució de les construccions en física	789

15. LA INSCRIPCIÓ DE LA PERSONA EN EL DISCURS ACADÈMIC

Taula 1. Marques de persona vs. construccions d'impersonalització (1ª persona) en les tres llengües	796
Taula 2. Construccions d'impersonalització en les tres llengües	797
Taula 3. Tipus de marques i construccions (1a persona) en les tres llengües	798
Taula 4. Funcions en les tres llengües	799
Taula 5. Marques de persona vs. construccions d'impersonalització (1a persona) en les tres disciplines	800
Taula 6. Construccions d'impersonalització en les tres disciplines	800
Taula 7. Tipus de marques i construccions (1a persona) en les tres disciplines	801
Taula 8. Funcions en les tres disciplines	802
Taula 9. Taules de persona vs. construccions d'impersonalització (1a persona)	803

Taula 10. Construccions d'impersonalització	803
Taula 11. Tipus de marques i construccions de primera persona	805
Taula 12. Funcions de l'emissor	807
Taula 13. Marques de persona vs. construccions d'impersonalització en els dos gèneres (per llengües)	808
Taula 14. Mecanismes d'impersonalització en els dos gèneres (per llengües)	809
Taula 15. Marques de persona vs. construccions d'impersonalització en els dos gèneres (per disciplines)	810
Taula 16. Mecanismes d'impersonalització en els dos gèneres (per disciplines)	810
Taula 17. Els dos models d'escriptura acadèmica (Cuenca, 2003: 1086)	812